



OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Vedlegg til Prop. 1 S (2009-2010), Energi- og vassdragsforvaltning

Meddelte vassdragskonsesjoner

Tillatelser meddelt i 2008



OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Vedlegg til Prop. 1 S (2009-2010), Energi- og vassdragsforvaltning

Meddelte vassdragskonsesjoner

Tillatelser meddelt i 2008

Innholdsfortegnelse

1.	Canica AS. Konesjon - Kjøp av aksjer. Olje- og energidepartementets samtykke 28. januar 2008.....	5
2.	Canica AS. Konesjon etter industrikonesjonsloven. Olje- og energidepartementets samtykke 28. januar 2008.....	5
3.	Luostejok Kraftlag AL. Ny reguleringskonesjon for Luostejok kraftverk i Porsanger kommune i Finnmark. Kongelig resolusjon 15. februar 2008. Jf. kgl.res. 29.4.1955	5
4.	AS Tyssefaldene. Forlengelse av konesjoner i Tyssovassdraget. Olje- og energidepartementets samtykke 28. februar 2008. Jf. kgl.res. 3.10.1924, kgl.res. 28.4.1928, kgl.res. 21.5.1948, kgl.res. 4.7.1958, kgl.res. 1.9.1961, kgl.res. 6.3.1964, kgl.res. 17.1.1969, kgl.res. 7.8.1987, kgl.res. 14.7.1989, kgl.res. 25.8.2000, kgl.res. 21.12.2000	31
5.	Statkraft Energi AS. Midlertidig tillatelse til regulering/overføring i nedre del av Tyssovassdraget. Olje- og energidepartementets samtykke 28. februar 2008.....	34
6.	Horga. Fastsetting av manøvreringsreglement for regulering av Horga i Buskerud. Kongelig resolusjon 25. april 2008. Jf. kgl.res. 14.12.1987, kgl.res. 18.12.1987	34
7.	Sunnhordland Kraftlag AS.Unntak fra forkjøpsrett og konesjonsplikt i forbindelse med omorganisering til konsern. Olje- og energidepartementets samtykke 29. mai 2008	48
8.	Canica. Konesjon etter industrikonesjonsloven. Olje- og energidepartementets samtykke 5. juni 2008.....	49
9.	Havfonn AS. Konesjon for erverv av eierandel i Arendals Fossekompani ASA. Olje- og energidepartementets samtykke 10. juni 2008.....	50
10.	Kvernstad Kraft AS. Planendring for Kvernstad kraftverk i Kvernstadelva i Snillfjord kommune i Sør-Trøndelag. Kongelig resolusjon 27. juni 2008. Jf. kgl.res. 11.6.2004	50
11.	Halvor H Holta Holding AS/HAI Invest AS. Konesjon for erverv av aksjer i Tinfos AS. Olje- og energidepartementets samtykke 2. juli 2008	62
12.	Eramet AS. Konesjon etter industrikonesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Tinfos AS. Olje- og energidepartementets samtykke 2. juli 2008	62
13.	Tinfos AS. Rehabilitering av Kobbholm kraftverk og utbygging av Valvatn kraftverk i Sør-Varanger kommune i Finnmark. Kongelig resolusjon 12. september 2008. Jf. kgl.res. 4.6.1999.....	63
14.	Sjøfossen Energi AS. Konesjon til utbygging av Steinåga og regulering og overføring av Staupåvatnet til Steinåga i Beiarn kommune, Nordland. Kongelig resolusjon 12. september 2008.....	87
15.	Nord Troms Kraftlag AS. Kildalvassdraget i Nordreisa – omgjøring av reguleringskonesjon til å gjelde på ubegrenset tid. Olje- og energidepartementets samtykke 28. oktober 2008. Jf. kgl.res. 1.11.1957, kgl.res. 25.8.2000	130
16.	Eralloys Holding AS og Eramet SA. Konesjon etter industrikonesjonsloven § 36 for indirekte erverv av aksjer i DNN Industrier AS. Olje- og energidepartementets samtykke 19. november 2008.....	130
17.	Halvor H Holta Holding AS. Konesjon etter industrikonesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Tinfos AS. Olje- og energidepartementets samtykke 19. november 2008.....	131
18.	Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Holding AS og NTE Energi AS. Unntak frå konesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonesjonslova § 1 femte ledd ved skiping av konsernstruktur. Olje- og energidepartementets samtykke 25. november 2008.....	131
19.	Hydro Aluminium AS. Planendring for Tyinutbyggingen - videre drift av gamle Tyin kraftverk. Kongelig resolusjon 28. november 2008. Jf. kgl.res. 14.7.1950, kgl.res. 8.2.1957, kgl.res. 18.4.1958, kgl.res. 26.1.2001	132

20. Glommens og Laagens Brukseierforening. Revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget. Kongelig resolusjon 12. desember 2008. Jf. kgl.res. 5.7.1928, kgl.res. 27.8.1928, kgl.res. 12.9.1930, kgl.res. 20.8.1948, kgl.res. 14.7.1950, kgl.res. 8.7.1954, kgl.res. 13.4.1956, kronprinsreg.res. 13.4.1956, kgl.res. 11.1.1991 167
21. Statkraft Energi AS. Tillatelse til bygging av Eiriksdal kraftverk i Høyanger kommune i Sogn og Fjordane. Kongelig resolusjon 19. desember 2008. Jf. kgl.res. 20.5.1988, kgl.res. 9.11.2001 259

1. Canica AS

(Konsesjon - Kjøp av aksjer)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. januar 2008.

Det vises til Deres brev av 13.12.2007, der det på vegne av Canica AS med tilknyttede selskaper søkes om konsesjon etter industrikonsesjonsloven for AS erverv av 24.342.000 aksjer i Orkla ASA.

Justert for Orkla ASAs egne aksjer utgjør eierandelene etter disse aksjekjøpene i følge søknaden 15,01 prosent for Canica AS, 7,43 prosent for Tvist 5 AS (heleid datterselskap av Canica Investor AS) og 0,56 prosent for Stein Erik Hagen AS (heleid selskap av Stein Erik Hagen).

Styret i Orkla ASA samtykket den 13.12.2007 til at Canica AS og selskaper som skal konsolideres etter industrikonsesjonsloven erverver 24 342 000 aksjer i Orkla ASA. Ervervet innebærer i følge styresamtykket at samlet eierandel for Canica AS og tilknyttede selskaper, justert for Orkla ASAs egne aksjer, utgjør 23 prosent av aksjekapitalen og 23,3 prosent av de stemmeberettigede aksjene.

Ervervene fra Canica AS, Tvist 5 AS og Stein Erik Hagen AS skal konsolideres i henhold til industrikonsesjonsloven § 36 første ledd. Ervervene av aksjer er konsesjonspliktige da Orkla ASA gjennom datterselskaper innehar konsesjonspliktige vannfallsrettigheter som omfattes av industrikonsesjonslovens kap. I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 annet ledd.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Canica AS, Tvist 5 AS og Stein Erik Hagen AS konsesjon for erverv av aksjer i Orkla ASA, slik at gruppens samlede eierandel utgjør 23 prosent av aksjekapitalen og 23,3 prosent av de stemmeberettigede aksjene. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

2. Canica AS

(Konsesjon etter industrikonsesjonsloven)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. januar 2008.

Det vises til Deres brev av 13.09.2007, der det søkes om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for Canica AS' økning av eierandelen i Orkla ASA.

Bakgrunnen for søknaden er at Orkla ASA har kjøpt tilbake 7 500 000 egne aksjer med sikte på amortisering og også gjennomført amortisering av 5 000 000 egne aksjer.

Styret i Orkla ASA samtykket den 11.10.2007 til at Canica AS og tilknyttede selskaper øker sin eierandel i Orkla ASA til 20,75 prosent av aksjekapitalen og 21,17 prosent av de stemmeberettigede aksjene etter justering av Orkla ASA egne aksjer for senere amortisering.

Canica AS og Tvist 5 AS sin økning av eierandelen i Orkla ASA er konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36 tredje ledd, jf. første ledd. Gruppens erverv av aksjer er konsesjonspliktige da Orkla ASA gjennom datterselskaper innehar konsesjonspliktige vannfallsrettigheter som omfattes av industrikonsesjonslovens kap. I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 annet ledd.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Canica AS og Tvist 5 AS konsesjon for økning av sin eierandel i Orkla ASA, slik at gruppens samlede eierandel utgjør 20,75 prosent av aksjekapitalen og 21,17 prosent av de stemmeberettigede aksjene. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

3. Luostejok Kraftlag AL

(Ny reguleringskonsesjon for Luostejok kraftverk i Porsanger kommune i Finnmark)

Kongelig resolusjon 15. februar 2008.

I Innledning

Luostejok Kraftlag AL søker om fornyet reguleringskonsesjon for Gaggavatn i Luostejokka i Porsanger kommune. Gaggavatn er regulerings- og inntaksmagasin til Luostejok kraftverk, som har en midlere årsproduksjon på 10 GWh. Luostejokka er en del av Lakselvvassdraget som er et nasjonalt laksevasdrag og vernet i Verneplan for vassdrag.

Luostejok Kraftlag AL er et andelslag hvor alle husstander i tillegg til kommunene er andelseiere. Ved utgangen av 2001 var andelskapitalen fordelt slik: Porsanger kommune ca. 16 prosent, Karasjok kommune ca. 13 prosent og andre ca. 72 prosent.

II Søknaden og NVEs innstilling

NVE har mottatt følgende søknad fra Luostejok Kraftlag AL, datert 22.10.2002:

"Luostejok Kraftlag A/L har sendt følgende søknad til NVE datert 22.10.2002 om ny regulerings- og bruksrettkonsesjon for Luostejok kraftverk:

"1. Søknad

Søknad om ny regulerings- og ervervskonsesjon for Luostejok kraftverk i Porsanger kommune.

1.1 Søknad om ny reguleringskonsesjon

Ved kgl.res. 29. april 1955 fikk Luostejok Kraftlag A/L tillatelse til å foreta regulering av Gaggavatn i Luostejokka i Porsanger kommune (daværende Kistrand kommune). Konsesjonstiden ble satt til 50 år, og reguleringskonsesjonen går ut 17. mars 2004.

På grunnlag av vedlagte utredning søker Luostejok Kraftlag A/L, i henhold til vassdragsreguleringsloven § 8, om forlengelse av gjeldende reguleringskonsesjon for Gaggavatn, dvs. HRV kt. 101,65 og LRV kt. 96,65.

1.2 Søknad om ny bruksrettskonsesjon

Søknad om bruksrettskonsesjon for leie av statens vannrettigheter i Luostejokvassdraget i henhold til industrikonsesjonsloven § 1.

Ved kontrakt av 17. mars 1954 med Finnmark Jordsalgskommisjon fikk Luostejok Kraftlag A/L tillatelse til å leie vannrettighetene i Luostejokvassdraget i 50 år. Denne er avløst av festekontrakt av 14. februar 2000 som gjelder "inntil videre".

På grunnlag av vedlagte utredning søker Luostejok Kraftlag A/L om at gjeldende leiebestemmelser for statens vannrettigheter i Luostejokvassdraget forlenges for samme tidsrom som reguleringskonsesjonen.

1.3 Om søkeren

Eierforhold og selskapsform

Luostejok Kraftlag A/L er et andelslag med begrenset ansvar og med kundene som eiere. Andelskapitalen utgjør kr 2.179.920,-. Representantskapet oppnevnes av kommunestyrene i Porsanger og Karasjok kommuner og er det organ som representerer eierne. Andelseierne har derved ikke direkte innflytelse, men kun indirekte innflytelse via den politiske styringen av kommunen. Ved utgangen av 2001 var andelskapitalen fordelt slik:

Porsanger kommune	15,44 %
Karasjok kommune	12,46 %
Andre	72,10 %

Luostejok Kraftlag A/L har områdekonsesjon for Porsanger kommune, Karasjok kommune og mindre deler av Lebesby kommune. Bedriften har en kraftomsetning på ca. 140 GWh, hvorav egenproduksjonen utgjør ca. 10 GWh, og eierandel i Kvæningen kraftverk ca. 10 GWh.

Kraftomsetningen blir nå ivaretatt av Ishavs-kraft AS.

2. Grunnlag for søknad om ny konsesjon

2.1 Tekniske anlegg

Luostejok kraftverk utnytter et fall på 31 m mellom Gaggavatn og Luostejokka. Luostejok kraftverk har ett magasin, som er regulerings- og

inntaksmagasin. Magasinet, Gaggavatn, reguleres mellom LRV kt. 96,65 og HRV kt. 101,65, og har et volum på 31,6 mill. m³.

Magasinet har 2 dammer:

Dam 1, som er en platedam. Vedlegg 2.

Dam 2, som er en mindre jordfyllingsdam. Vedlegg 3.

2.1.1 Dam 1, Betongdam

Tegn. nr. 342.02, Finnmark Fylkes Elektrisitetsforsyning, Vedlegg 2. Dammen er plassert i bruddkonsekvensklasse 2.

Dammen er bygget i 1956 og er i hovedsak utført som platedam med et fast overløp. Midten av dammen og landfestene er korte massivdammer. Dammens totale lengde er ca. 247 m og største høyde ca. 10 m. Overløpets lengde er 95 m.

HRV er på kote 101,65 og LRV på kote 96,65. Magasinvolument er 31,6 mill. m³.

Over dammen løper en gangbane som er 1,5 m bred og forsynt med en brystning med høyde 1,2 m. Klaringen mellom overløpsterskelen og underkant gangbane er 1,25 m.

Dammens største høyde er ca. 10 m.

Dammen har to stk. bunntapperør, d 1,2 m, med spjeldventiler. Inntakskonstruksjonen er plassert ved dammens venstre landfeste.

2.1.2 Dam 2, Sperredam

Tegn. nr. 7-90, 25.9.1955, Finnmark Fylkes Elektrisitetsforsyning, Vedlegg 4.

Ca. 200 m sør for hoveddammen er det en mindre fyllingsdam som er fundamentert på løsmasser. Lengden er ca. 15 m og høyden ca. 3 m.

Dammen ble ombygget i 2002 for å tilfredsstille forskriftenes krav.

2.1.3 Reguleringsanleggenes tilstand

2.1.3.1 Dam 1

Damkrone

I gangbanen ble det konstatert krakelering i overflaten. Enkelte steder er betongoverflaten mosegrodd.

Vannsiden

Platen mot vannsiden er i god stand.

Luftsiden

På luftsiden av platen er tilstanden tilfredsstillende.

Pilarer

Det er ikke observert riss eller andre skader i pilarene. Pilarfundamentene er i god stand.

Terrengskader

Ved dammens venstre landfeste hadde det oppstått erosjon av bølgeslag mot terrenget. Terrengskranningen ble forsterket og sikret etter godkjente planer sommeren 2002.

2.1.3.2 Dam 2 Sperredam

Damkrone

Det har vært setninger i fyllingen. Dammen ble bygget om i løpet av sommeren 2002, slik at dammen nå fyller kravene i regelverket.

2.1.4 Vannveien

Fra inntaket føres vannet i frittliggende rør av tre. Samlet lengde er ca. 650 m. De øverste ca. 240 m har innvendig diameter 2,00 m. Videre ned til kraftstasjonen har røret innvendig diameter 2,30 m. Et svingetårn av tre er plassert i overgangen mellom de to rørstrekningene.

Midlere netto fallhøyde er 29,3 m.

Det var noe lekkasje på røret, og det ble utbedret høsten 2002 av leverandøren, TUBUS A/S. Det antas at røret må skiftes ut i løpet av ca. 10 år. Da ble også stigetårnet utbedret. Dette arbeidet ble utført av kraftlagets personell.

2.1.5 Kraftstasjon med installasjoner

Bygning

Kraftstasjonsbygningen er i god stand.

Turbin

Stasjonen har en horisontal Francis-turbin med dobbelt løpehjul.

Nominell ytelse 1,62 MW ved slukeevne ca. 7 m³/s.

Maksimal vannføring er ca. 8 m³/s.

Optimal driftsvannføring 6,0 m³/s.

Minste driftsvannføring 2,1 m³/s.

I perioder har turbinen vært kjørt med ytelse opp til 1,8 MW, dvs. ca. 8 m³/s.

Det ble utført full revisjon på turbinen og skifting av løpehjul i 2001. Turbinen er i god stand, og kan fungere godt i 20 år til.

Generator

Det er installert en generator med ytelse 1800 kVA. Generatoren er i god stand. Den ble full-overhald etter vannskade i 2001, og kan fungere godt i 20 år til.

Kontrollanlegg

Det meste av kontrollanlegget er skiftet i løpet av de siste 5 år. Apparatanlegget ble skiftet i 2002.

2.1.6 Veier

Atkomstveien fra E6 til kraftstasjonen er ca. 0,9 km og videre til inntaksdammen ca. 0,6 km. Veien er godt vedlikeholdt, og brukes også som atkomstvei til flere hytter ved Gaggavatn.

2.2 Hydrologiske grunnlagsdata

For detaljer vedrørende hydrologiske grunnlagsdata vises det til vedlegg 4, notat fra barlindhaug Consult AS "Fornylse av konsesjon, hydrologiske beregninger".

2.2.1 Data for nedbørfeltet

Luostejok kraftverk har ett nedbørfelt, 224.F-224.K. Ref. Vassdragsregisterets kartbok.

Data for nedbørfeltet

Areal km ²	Spesifikt avløp l/s km ²	Midlere avløp Mill. m ³ /år
513,4	18,2	294,6

2.2.2 Spesifikt avløp

Som grunnlag for avrenning er det benyttet normalperioden 1960 til 1990. Rapport 2 2002 NVE v/Marik Astrup antyder at avløpet ved Skoganvarre har økt med 7 % i forhold til normalperiode 1930-1960, og for avløpsstasjonen Lombola i Stabburselva har avløpet øket med 6 %. Avløpet for Gaggavatn og Lakselva er hentet fra Isohydratkart for normalperioden 1930-1960 og korrigert med +7 % for normalperioden 1960-1990.

Alle arealer er planimetrert på M711.

2.2.3 Valg av målestasjon for avløpsdata

For å finne månedsfordeling, er det vurdert avløp fra avløpsstasjonene 224.1 Skoganvarre, her er både tilløpsserien og avløpsserien fra Øvervatn vurdert. Avløpsstasjon 223.2 Lombola i Stabburselva er vurdert for å finne månedsfordelingen til tilsiget av de uregulerte delene av nedbørfeltet.

2.3 Vannstander og restvannføringer

2.3.1 Vassdraget

Vassdraget fra Gaggavatn og ned til sjøen er ca. 35 km langt. Avstanden fra reguleringsdammen ved Gaggavatn til samløpet med Lakselva er ca. 1,5 km. Det er bebyggelse langs deler av vassdraget.

I konsesjonsperioden er det ikke målt vannstander og restvannføringer i vassdraget ut over registreringene ved avløpsstasjon 224.1 Skoganvarre.

2.3.2 Vannføring i Lailafossen

Fra dammen ved Gaggavatn og ned til utløpet fra kraftstasjonen er det en 750 m lang elvestrekning, Lailafossen, som er tørrlagt deler av året. Vannføringen i Lailafossen er simulert i programmet Nmag, med slukeevne i kraftverket 7,0 m³/s.

Simulering for dagens situasjon viser at strekningen mellom Gaggavatn og kraftstasjonen vil være tørrlagt i minst 150 døgn hvert år. I 50 % av årene vil strekningen være tørrlagt i ca. 270 døgn. Vedlegg 10.1.

2.3.3 Minstevannføring

Minstevannføringen – alminnelig lavvannføring – er 0,77 m³/s. Vedlegg 10.0.

Tapping av minstevannføring er vist i vedlegg 10.3.

Konsekvensene for kraftproduksjonen når det tappes minstevannføring, er en reduksjon på 0,17 GWh, 3,0 % i perioden mai – september, 1,1 GWh, 20,3 %, i perioden oktober – april og 1,26 GWh eller 11,5 % i et middelår. Kraftverkets inntektstap vil utgjøre ca. kr 150.000,- i året.

Slipping av minstevannføring i Lailafossen vil neppe være hensiktsmessig med hensyn til naturverdier, da en minstevannføring på 0,77 m³/s ikke vil vises nevneverdig i de tørrlagte områdene. I vinterhalvåret, da strekningen fra Gaggavatn til kraftstasjonen er tørrlagt og slipping av minstevannføring kan være aktuelt, vil området være dekket av snø.

Fra kraftlagets side mener en at det må være bedre alternativ for laksebestanden i Lakselva at avtalen om å slippe vann fra Gaggavatn når kraftverket stopper, beholdes. Vedlegg 8.

2.3.4 Utbyggingens virkning på vassdraget

Ut over perioder med tørrlegging av Lailafossen kan en ikke se at kraftverksdriften har hatt negativ virkning på vassdraget. En øking av vintervannføringen må anses som positivt. Vintervannføringen ved utløpet av Lakselva beregnet etter uregulerte forhold er i overkant av 3 m³/s, vedlegg 4 side 3.

Ved tapping av 3 - 4 m³/s (ca. 50 % av maksimal tapping) gjennom kraftverket, vil vannføringen ved utløpet av Lakselva dobles. Det viser også at avtalen med fylkesmannens miljøvernavei kan ha betydning for fiskebestanden i elva.

2.3.5 Bruken av reguleringen

Reguleringen av Gaggavatn brukes til kraftproduksjon i Luostejok kraftverk. Luostejok Kraftlag A/L ønsker ikke å endre reguleringen.

2.4 Vanntemperaturer, isforhold

2.4.1 Vanntemperatur

Det er målt vanntemperatur over en vinter ved utløpet fra kraftverket. Temperaturen lå fra +1° til +2 °C. Det foreligger ikke data fra disse målingene.

2.4.2 Isforhold

Det er ikke registrert spesielle isforhold som kan være forårsaket av driften av kraftverket. På reguleringsmagasinet vil det på senvinteren kunne bli råker i trange sund i Gaggavatn. Kraftlaget har startet arbeidet med en forskriftsmessig merking av disse områdene.

2.5 Magasindata

2.5.1 Magasinvolym, magasinkart

Det er ikke utarbeidet magasinkurve. Magasinvolymet er beregnet til 31,6 mill. m³ på tilgjengelig kartgrunnlag.

På grunnlag av gradteigskart 1: 100 000 er arealet ved LRV planimetrert til 5,3 km². På

grunnlag av kart M 711 1: 50 000 er arealet ved HRV planimetrert til 7,4 km². Vedlegg 5.

Tørrlagt areal ved LRV er 2.1 km².

2.5.2 Fyllingsberegninger

Kraftlaget har målt vannstanden i magasinet ca. en gang pr. uke i den tiden kraftverket har vært i drift. Vannstandsvariasjonene har vært svært like opp gjennom tiden. Som en orientering er registreringene for tiden 1992 – 2000 fremstilt i kurveform for disse årene, vedlegg 6. Året 2001 er utelatt på grunn av maskinoverhaling i tiden februar – mai.

Magasin vannstanden er også simulert i programmet Nmag, vedleggene 10.2 og 10.4. Simuleringene stemmer godt med de observerte vannstandene.

2.6 Manøvreringsreglement

2.6.1 Gjeldende manøvreringsreglement

Ved kgl.res. 29. april 1955 er det fastsatt manøvreringsreglement for regulering av Gaggavatn. Det er ikke noe ønske fra Luostejok Kraftlag A/L om å endre reglementet.

Manøvreringsreglement for Luostejok kraftverk:

§ 1. Reguleringsgrensene er

Øvre grense	kote	101,65
Nedre grense	"	96,65
Reguleringshøyde		5,00 m

Høyden refererer seg til FM 1 syd for dammen. Dette fastmerke (jernbolt i fjell) har høyden 106,693 moh.

Reguleringsgrensene skal betegnes med faste og tydelige vannstandsmerker som godkjennes av Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet.

§ 2.

Ved manøvreringen skal has for øye at vassdragets flomvassføring ikke økes. For øvrig kan vannslippingen foregå etter kraftverkets behov.

§ 3.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement.

§ 4.

Det skal påsees at flomløpet ikke hindres av is eller lignende. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Videre skal observeres og noteres - om det forlanges - regnmengder og temperatur mv. Avskrift av proto-

kollen skal - hvis det forlanges - ved hver månedens utgang sendes til Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet.

§ 5.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglement blir å avgjøre av vedkommende departement.

§ 6.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

2.6.2 Magasinets reguleringsgrenser

HRV kt. 101,65

LRV kt. 96,65

Reguleringsgrensene er oppgitt i lokalt høydssystem opprettet ved planleggingen av kraftverket. Det er ingen nedbørfelt som er overført til Luostejokvassdraget.

2.6.3 Praktisering av manøvreringsreglementet

Magasinet tappes slik at vannstanden er nær LRV i perioden 25. april - 15. mai. Magasinfyllingen starter i perioden 10. mai - 1. juni og når HRV ca. 1. juni - 10. juni.

Se vedlegg 6.

2.6.4 Flomdemping

Magasinet utgjør 10,7 % av midlere årstilsig, og har begrenset flomdempende virkning da det fylles hurtig opp når vårløsningen starter.

Vedlegg 6, Vannstand Gaggavatn, viser at magasinet fylles opp i løpet av ca. 2 - 3 uker.

Ved store flommer er dempingen begrenset til stigningsmagasinet over HRV.

2.7 Kraftproduksjon - regulerings lønnsomhet

2.7.1 Kraftproduksjon

Registrert middelproduksjon:

Sommerkraft (01.05 - 30.09)	4,8 GWh	48 %
Vinterkraft (01.10 - 30.04)	5,2 GWh	52 %
Året	10,0 GWh	100 %

2.7.2 Forholdet til industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven

Innvunnet effekt og utnyttet effekt ved reguleringen er beregnet i Vedlegg 7.

Innvunnet effekt er beregnet til 3.267 naturhesterkter. Utnyttet effekt er beregnet til 4.586 naturhesterkter.

Innvunnet effekt er større enn 1000 naturhk., og det må derfor søkes om bruksrettskonsesjon etter industrikonsesjonsloven.

Anlegget er også konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringsloven.

2.7.3 Reguleringens lønnsomhet

Verdi av eksisterende anlegg.

Økonomisk levetid for anlegget.

Det er forutsatt at følgende investeringer må gjøres på anleggets hovedkomponenter:

2002: Opprusting av dammer	0,5 mill. kr
2012: Utskifting nedre del av turbin-4,0 " rør	"
2022: Utskifting av øvre del av turbinrør	2,0 "
2022: Utbedring av hoveddam	1,0
2027: Revisjon av turbin	4,0
2037: Revisjon av generator og kontr. anl.	3,0 "

År	Investering	År x Inv
1	0,5 mill. kr	0,5
10	4,0 «	40,0
20	2,0 «	40,0
25	4,0 «	100,0
35	30 «	1050
	13,5 mill. kr	285,5

Gjennomsnittlig alder for investeringer = $285,5 / 13,5 = 21,2$ år.

Økonomisk levealder settes til 21 år.

Kalkulasjonsrenten = 7,0 %.

Kapitaliseringsfaktor = 11,2148 (Tilbakebetaling jevnt over året)

Gjennomsnittlig kraftpris settes til langtids grensekostnad, 24 øre/kWh.

Midlere årsproduksjon er 10,0 GWh.

Det antas at drifts- og vedlikeholdskostnader i perioder før større revisjonsinvesteringer må utføres, vil være som gjennomsnittet for konsesjonsperioden, og settes til 6 øre/kWh.

Midlere årsinntekt = $10,0 \times (0,24 - 0,06) = 1,800$ mill. kr.

Verdi av eksist. anlegg uten fradrag for større investeringer = $1,800 \times 11,2148 = 20,187$ mill. kr. Diskontert verdi av større investeringer:

2002: 0,5/(1,07)	0,467	mill. kr
2012: 4,0/(1,07)10	2,033	"
2022: 3,0/(1,07)20	0,775	"
2027: 4,0/(1,07)25	0,430	
2037: 3,0/(1,07)35	0,281	

Diskontert verdi 3,986 mill. kr

Verdi av eksisterende anlegg: 20,187 — 3,986 = 16,201 mill. kr. Verdi av eksisterende anlegg settes til 16,2 mill. kr.

Utbyggingskostnad - "Startkostnad"

Verdi av eksisterende anlegg kr 16.200.000,-

Utbyggingspris = 16,2 mill. kr/10,0 GWh = kr 1,62 pr. kWh.

Beregnet som for nytt anlegg med 7 % kalkulasjonsrente og 40 års økonomisk levetid for anlegget, gir dette en kraftpris på 1,62/11,2148 = 0,144 kr/kWh. Med tillegg for drifts- og vedlikeholdskostnader på 0,06 kr/kWh kreves det en markedspris på 0,204 kr/kWh for å forrente investeringen etter de forutsetninger som er gjort her.

Med den prisutvikling det nå er i kraftmarkedet, og spesielt markedet for "grønn" kraft, er det meget sannsynlig at en i nær fremtid vil oppnå en markedspris på over 20 øre pr. kWh.

2.8 Andre fordeler

2.8.1 Øket kvalitet på kraft i Karasjok- og Lakselvområdet

Kraftverkets beliggenhet bidrar til å redusere linjetap på forsyningslinjen til Karasjok- og spesielt Lakselvområdet, og bidrar til å redusere tap i overføringslinjene.

2.8.2 Forsyningsikkerhet

Kraftverkets beliggenhet bidrar til å øke sikkerheten for kraftleveranse til Karasjok- og Lakselvområdet.

2.9 Skader og ulemper - virkninger

2.9.1 Generelt

Luostejok kraftverk har vært i drift i nær 50 år, og forholdene i og rundt reguleringsmagasinet har stabilisert seg. Det er ikke registrert stranderosjon eller andre skader av betydning. Det er utbygd noe erosjonsvern på utsatte områder i Lakselva. Dette er ikke forårsaket av driften av kraftverket.

2.9.2 Faste kulturminner

Kraftlaget kjenner ikke til at det er faste kulturminner som blir berørt på grunn av driften av Luostejok kraftverk.

Fylkeskulturkontoret i Finnmark fylkeskommune og Sametinget, miljø og kulturvern-avdelingen, er forespurt om virkning på eventuelle kulturminner ved en fortsatt drift av Luostejok kraftverk. Det er ikke kommet inn noen merknader.

2.9.3 Ferdsel, fiske og friluftsliv

Som på andre reguleringsmagasiner kan det i områder være vanskelig å ferdes på grunn av dårlig is når magasinet er mye nedtappet. Det gjelder spesielt i trange sund, hvor det kan være strømning i vannet ved helt nedtappet magasin.

Luostejok Kraftlag A/L er pålagt å sette ut 3000 yngel av ørret eller røye i Gaggavatn og 2000 yngel av laks i sideelvene til Lakselva hvert

år. Dette utføres av Lakselv jeger og fiskeforening mot en fast årlig godtgjørelse fra kraftlaget.

Det foregår fiske i Lakselva, Luostejokka og Gaggavatn, og naturlig ferdsel i forbindelse med dette. Om vinteren foregår det isfiske på Gaggavatn.

Det er mest kommunens innbyggere som bruker områdene. Ved isfiske om vinteren er det et betydelig innslag av finske fiskere.

Rundt Gaggavatnet er det mange hytter.

Som for de fleste lakseførende vassdrag viser fangststatistikken for Lakselva en avtagende tendens på 90-tallet, uten at det kan tilskrives driften av kraftverket.

For å redusere eventuelle negative konsekvenser for laksebestanden har kraftlaget i møte med fylkesmannen i Finnmark, Miljøavdelingen, den 29.9.1997 avtalt at ved stopp i kraftverket skal det slippes en vannmengde fra Gaggavatn tilsvarende det som ville gått gjennom kraftverket. Vedlegg 8.

Det er ikke registrert at reguleringen er til spesiell ulempe for friluftslivet.

Fylkesmannen i Finnmark har i brev av 4.9.2002 en udokumentert påstand om at reguleringen av Gaggavatn har redusert kvaliteten på fiskestammen som matfisk. Vedlegg 12.

Lakselv jeger- og fiskerforening er bedt om uttalelse om konsekvenser av reguleringen, men har ikke uttalt seg.

2.9.4 Vannforsyningsinteresser

Det er ingen offentlig vannforsyning med inntak i Gaggavatn. Enkelte hytter tar vann fra Gaggavatn, men de fleste tar vann fra egen brønn eller bekk.

2.9.5 Jord- og skogbruk

Siden reguleringen ikke skal endres, vil en fornyelse av reguleringskonsesjonen, basert på gjeldende manøvreringsreglement, ikke medføre endringer når det gjelder forholdet til jord- og skogbruk.

2.9.6 Reindrifft

I løpet av bygging og drift av Luostejok kraftverk har ikke kraftlaget fått noen henvendelser fra reindriftnæringa om skader eller ulemper for næringa.

Ved brev av 3.6.2002 ble Reindrifftsforvaltningen i Øst-Finnmark bedt om uttalelse om hvordan Reindrifftsforvaltningen vurderer eventuelle konsekvenser for reindriffta ved fortsatt drift av Luostejok kraftverk.

Kraftlaget har ikke fått noen uttalelse fra Reindrifftsforvaltningen. Det aktuelle reinbeitedistrikt, nr. 14 A, har engasjert advokat. Advokaten mener at en regulering alltid vil medføre ulemper for reindriffta, og at det må opprettes et reindriftsfaglig utvalg som skal vurdere hvilke ulemper det kan være tale om.

På grunnlag av erfaringen fra snart 50 års drift av kraftverket, har kraftlaget avvist dette da det ikke er påvist noen ulemper.

På grunnlag av kraftlagets erfaring med forholdene for reindrifta i de nær 50 år som kraftverket har vært i drift, avviser derfor Luostejok Kraftlag A/L kravet om at det skal opprettes et reindrifsfaglig utvalg.

2.9.7 Flom og erosjonsfare

Flom og erosjonsfare i vassdraget er sannsynligvis vurdert av NVE, som har utført forbygningsarbeider i nedre del av Lakselva. Erosjonskader på grunn av kraftverksdriften er ikke registrert og er lite sannsynlig. Jf. 2.9.1.

2.9.8 Avbøtende tiltak

Det er ikke registrert behov for avbøtende tiltak på grunn av driften av Luostejok kraftverk.

3. Fornyelse av konsesjoner versus nedleggelse

3.1 Fornyelse av konsesjoner

Ved fornyelse av konsesjoner kan et kraftverk i god stand, som produserer "grønn" kraft drives videre.

For forsyningsområdet er kraftverket av betydning for å holde garantert spenningsnivå på kraftleveransene, og å redusere tap i linjenettet. Linjetapet kan gå opp mot 10 %, og ved en nedleggelse av Luostejok kraftverk vil dette tapet økes med ca. 1 GWh pr. år.

3.2 Nedleggelse

Hvis Luostejok kraftverk skal nedlegges, så vil det i tillegg til ovenfor nevnte linjetap medføre store kostnader ved:

- Utgifter til konsekvensutredning og utarbeidelse av søknad om nedleggelse
- *Fjerning av:*
 - Kraftstasjon med tekniske anlegg
 - 640 m turbinrørledning med fundamenter
 - En stor betong platedam, delvis massivdam
 - Fjerning av en steinfullingsdam
 - Gjenvinning av store betongmengder
 - 2,1 km² tørrlagte arealer må tildekkes/tilsåes for å hindre sandflukt
- Det er et stort antall hytter rundt Gaggavatn. Hytteeierne har innrettet seg etter eksisterende tilstand i magasinet"

Høringsuttalelser

Søknaden har vært kunngjort i pressen og lagt ut til offentlig ettersyn i Porsanger kommune. Videre er søknaden sendt på høring til kommunen, fylkesmannen, fylkeskommunen og til berørte statlige forvaltningsorganer. NVE har mottatt følgende uttalelser:

Porsanger kommune uttaler i brev av 31.1.2003:

"Området som omfatter både nedslagsfeltet og selve anlegget er i kommuneplanen for Porsanger, arealdelen planlagt til landbruk -, natur og friluftsområde. Sør for området er det regulert og utbygd et relativt stort hytteområde. Nord for anlegget er det planlagt ferdig et hyttefelt på 26 tomter. En kan ikke se at en fornyelse av konsesjonen får konsekvenser for arealbruken.

Kommunen har godkjente skuterløyper som krysser vannmagasinet. Nedtapping av magasinet medfører ofte at det kan bli dårlig is på vannmagasinet samt at isen faller ned. Porsanger kommune ønsker derfor at det stilles krav til konsesjonsinnehaver at denne skal ha et system som gjør det sikkert å ferdes langs de godkjente løypene der disse berører vannmagasinet."

Fylkesmannen i Finnmark uttaler i brev av 23.4.2003:

"Porsanger kommune uttaler at en fornyelse av konsesjonen ikke vil få konsekvenser for arealbruken. Kommunen ber om at det må tas hensyn til sikkerheten knyttet til snøskuterløyper på magasinet. Kommunen har ellers ingen merknader.

Fylkesmannen skal uttale seg om forurensning, landbruk og miljø. Vi mener at reguleringen har hatt ubetydelig effekt på forurensning og landbruk og mener at en fornying ikke vil endre på dette. Derimot mener vi at reguleringen har hatt virkning på miljøet i vassdraget. Etter vårt syn har søker ikke dekning i påstandene "kan en ikke se at kraftverksdriften har hatt negativ virkning på vassdraget. En økning av vintervannføringen må anses som positivt." Jamfør søknaden pkt. 2.3.4. Fylkesmannen er ikke kjent med undersøkelser eller annet som dokumenterer søkers utsagn.

Vi mener at regulering av mer enn en tredjedel av vassdraget, regulering av Gaggavann, tørrlegging av 750 m i Lustejoka og endret vannføring i resten av Lustejoka samt økt vintervannføring nedstrøms kraftverket har hatt effekt. Hva effekten har vært vet ingen fordi undersøkelser ikke har vært utført med tanke på å finne effekter i vassdraget. Fylkesmannen mener imidlertid at bestander av ørret og laks, og i mindre grad sjørret, sjørøye og bestander av innlandsfisk, har blitt påvirket av reguleringen.

Gytearealet for laks er redusert og livsbetingelsene for fiskebestandene i Gaggavann er redusert. Økt vintervannføring nedstrøms kraftstasjonen har neppe kompensert for redusert gyteareal for laks mellom Lailafossen og utløpet av kraftstasjonen. Mellom HRV og LRV i Gaggavann er næringsgrunnlaget for bestandene av fisk i vannet permanent forverret av reguleringen. Reguleringen har også virket på bestander både opp- og nedstrøms demningen, men det er vanskelig å avgjøre om reguleringen har vært positivt eller negativt. Fylkesmannen er imidler-

tid sikker på at reguleringen har vært negativ for laks og ørret.

Vassdraget er vernet mot kraftutbygging. Vernet ble fastsatt etter at vassdraget ble regulert. NVE har kanskje derfor allerede undersøkt og vurdert reguleringen i forhold til miljø. Viss ikke ber vi NVE sørge for at slik blir gjennomført før det blir gitt ny konsesjon. I tillegg søkes det om regulering i et nasjonalt laksevassdrag der det ikke skal gjennomføres nye tiltak som vil være til skade for laksen. Omsøkte regulering er ikke ny, men har vært og vil fortsatt bli til skade for bestanden av laks om reguleringen blir videreført. Fylkesmannen mener derfor at det må gjennomføres undersøkelser som gir grunnlag for vurderinger av om skaden på bestanden av laks vil være forenelig med statusen bestanden har. Vi ber NVE sørge for at slik undersøkelse og vurdering blir gjennomført før konsesjon blir gitt.

Dersom ovennevnte ikke blir gjennomført ber vi NVE stanse eksisterende pålegg om utsetting av fisk i eventuelle nye vilkår. Vi ber NVE stille krav om at kraftlaget oppretter et fond og årlig setter av 0,1 % av brutto inntekt på fondet. Fondets midler skal nyttes til alle typer fiskebiologiske aspekt i vassdraget. Laks og ørret skal prioriteres.”

Finnmark Fylkeskommune uttaler i brev av 8.4.2003:

”På bakgrunn av nye opplysninger har fylkeskulturetaten revurdert vår uttalelse av 1.11.02 hvor vi skrev at dersom det ikke skal foretas inngrep i mark har vi ingen merknader til søknaden.

Ut fra vårt kjennskap til området finner vi det sannsynlig at det kan finnes automatisk freda kulturminner som tidligere ikke er påvist. Fylkeskulturetaten må derfor gjøre ei befaringsbefaring før en endelig uttalelse kan gis. Befaringa vil bli gjort i løpet av sommeren 2003. Vi gjør oppmerksom på at kulturminnevernets uttalefrist normalt er 3 mnd., med mulighet for 1 mnd. forlengelse, jf. Lov om kulturminner av 1978, § 9.

Etter kulturminnelovens § 10 skal tiltakshaver, Luostejok Kraftlag AS, bære utgiftene for kulturminnevernets undersøkelser. Vi må av hensyn til planleggingen av feltsesongen be om skriftlig aksept før befaringsbefaringen kan gjennomføres. Vedlagt betalingsaksept bes fylles ut og returneres til fylkeskulturetaten.

Denne uttalelsen er gitt på vegne av Finnmark fylkeskommune. Saken er ikke behandla av regionalutviklingssetaten, gruppe for plansaker. Vi gjør for øvrig oppmerksom på at det skal hentes inn en egen uttalelse fra Sametingets miljø- og kulturvernavdeling, Finnmark.”

Videre i brev av 15.7.2003:

”I vårt brev av 8.4.03 melder fylkeskulturetaten befaringsbefaring før en endelig uttalelse kan gis. Fylkeskulturetaten trekker tilbake vårt varsel om befaringsbefaring da vi dessverre ikke har kapasitet til å gjennomføre den.

Fylkeskulturetaten forstår søknaden slik at det ikke skal foretas inngrep i mark i de omsøkte arealene. Dersom dette er korrekt har vi ingen merknader til søknaden.

Hvis det senere skulle bli aktuelt å sette i gang tiltak (inngrep) på disse arealene, må søknad sendes til fylkeskulturetaten. Det kan da bli nødvendig å foreta en befaringsbefaring.”

Direktoratet for naturforvaltning uttaler i brev av 28.4.2003:

”Luostejok Kraftlag AL søker om ny regulerings- og bruksrettkonsesjon for Luostejok kraftverk. Kraftverket utnytter et fall på drøyt 30 meter mellom reguleringsmagasinet i Gagga-vatn og Loustajokka. Det er ikke krav om minstevannføring i gjeldende konsesjon. Dette medfører at en elvestrekning på ca. 750 meter tørlegges store deler av året.

Lakselvassdraget er vernet mot videre kraftutbygging (Verneplan for vassdrag III). Vassdraget er også et nasjonalt laksevassdrag. Det vil si at laksestammene i vassdraget er undergitt spesiell beskyttelse.

DN vil ikke motsette seg at det gis fortsatt konsesjon for Luostejok kraftverk. I St.prp. nr. 79 (2001-2002) om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder de kraftverk i nasjonale laksevassdrag omtalt;

”I nasjonale laksevassdrag som allerede er berørt av kraftutbygging vil behovet for å forbedre eksisterende kompensasjonstiltak og om mulig revidere konsesjonsvilkårene for å ivareta hensynet til laksebestandene på en bedre måte bli vurdert. Det er også aktuelt å styrke kontrollen i disse vassdragene. Ved eventuelle revisjoner bør det som hovedregel ikke settes i verk tiltak som svekker ressursgrunnlaget for den nåværende kraftproduksjonen, jf. St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen.”

Under behandling av St.meld. nr. 37 (2000-2001) uttalte miljø- og energikomiteen følgende om fornyelse av konsesjoner (Inst.nr. 263 (2000-2001);

”Komiteen mener at både revisjon og fornyelsene av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med reguleringen og fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger. Det blir derfor nødvendig å foreta avveininger mellom behovet for produksjonskapasiteten for elektrisk kraft og de strenge reguleringsbetingelsene som

har utviklet seg i de siste tiårene. Nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som ble krevd for opp til 80 år siden. Samtidig er det viktig å søke etter muligheter for å øke eller opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert."

Søknaden om ny konsesjon for Luostejok kraftverk inneholder i det hele tatt ingen dokumentasjon av reguleringens virkning for laks- og laksefisk, og muligheter for å iverksette avbøtende tiltak som bedre ivaretar hensynet til laksebestandene. DN mener at en forutsetning for å sluttbehandle søknaden vil være at virkninger av eksisterende regulering, og muligheter for avbøtende tiltak, eksempelvis minstevannføring, dokumenteres nærmere. DN anbefaler at behovet for dokumentasjon avklares med fylkesmannen i Finnmark.

For øvrig anbefaler DN at standard vilkår for naturforvaltning gjøres gjeldende. Det samme gjelder vilkår knyttet til terskler. Pålegg om utsetting, både av laks og innlandsfisk, kan bli aktuelle også i fortsettelsen.

Fylkesmannen i Finnmark foreslår at konsesjonær skal pålegges å avsette 0,1 % av bruttoinntekt til et fond som skal benyttes til fiskebiologiske tiltak i vassdraget. DN mener standardvilkår for naturforvaltning er tilstrekkelige. Standardvilkårene gir grunnlag for å pålegge konsesjonæren å gjennomføre tiltak, og å bære koste eller delta i finansiering av blant annet naturfaglige undersøkelser.

Konsesjonær kan pålegges å betale berørte kommuner årlige tilskudd til opphjør av viltfisk og friluftsliv. I denne saken finner vi ikke grunn for å foreslå slike tilskudd; utgangspunktet er at utbyggingen er forholdsvis liten (mht. produksjon) og at kommunen har et stort ressursgrunnlag mht. fisk, fiske og friluftsliv."

Riksantikvaren uttaler i brev av 21.2.2003:

"Riksantikvaren vil for ny konsesjon for regulering av Luostejok ikke uttale seg til søknaden i forbindelse med NVE sin høring. I denne runden viser vi i stedet til høringsuttalelse fra den regionale kulturminneforvaltningen, her Finnmark fylkeskommune og Sametinget miljø- og kulturvernveddelinga.

I forbindelse med Olje- og energidepartementet sin høring av søknaden, bl.a. i de departementer som saken vedkommer, vil Riksantikvaren som direktorat for kulturminneforvaltning under Miljøverndepartementet, uttale seg til dette departementet.

Riksantikvaren vil imidlertid alt nå gjøre oppmerksom på at undersøkelser av automatisk fredete kulturminner i Luostejok så vidt Riksantikvaren kjenner til, ikke ble gjennomført i forbindelse med opprinnelig konsesjon for Luostejok. Det vil derfor kunne være behov for å stille krav om dette i forbindelse med revisjonen. Det

vises i denne forbindelse også til sakshandteringen i forbindelse med fornyelse av konsesjon for bl.a. Møsvatn og Numedalslågen."

Reindriftsforvaltningen i Øst-Finnmark uttaler i brev av 4.4.2003:

"Distriktsstyret RBD 17/18 vedtar å støtte områdestyrets krav om at Luostejok Kraftverk utarbeider konsekvensutredning ved fornyelse av konsesjon.

Begrunnelse:

For å ha best mulig grunnlag til å gi en reindriftsfaglig uttalelse ved behandling av søknad om fornyelse av reguleringskonsesjon er det behov for en konsekvensutredning".

Lakselv grunneierforening uttaler i brev av 24.4.2003:

"Lakselv grunneierforening har siden 1951 forpaktet Lakselvvassdraget i Porsanger kommune. Luostejok kraftlag fikk i 1955 konsesjon til regulering av deler av vassdraget (Gaggavatn med nedslagsfelt). Det er ikke mulig å si hvilke konsekvenser dette hadde for vassdraget da det ikke var gjort undersøkelser i forkant av reguleringen. Det er derimot med sikkerhet kan si er at den delen av vassdraget som ligger mellom Lailafossen og kraftverket ikke produserer yngel til elva. En vet og at det går fisk opp under fossen på flom elv og at disse blir stående i kulpen under uten muligheter til å gyte.

Dette har kraftverket kompensert ved å tilføre 2000 yngel av laks i sideelvene til Lakselva hvert år. Kraftverket har ikke selv satt ut yngel men kjøpt tjenester hos Porsanger klekkeri ved et årlig beløp som skulle dekke denne kostnaden.

Det har fra klekkeriets side ikke vært satt ut yngel av laks i Lakselva de siste 20 årene. Lakselvgrunneierforening derimot, har foretatt og vil fortsatt foreta kultiveringsarbeid for å bedre forholdene for anadrome arter i vassdraget. Og ved støtte de to siste årene fra Luostejok kraftlag, har vi kunnet gjøre ytterligere undersøkelser som Harr forskning, gytefiskregistreringer, boniteringsundersøkelser og yngelovervåking ved elvfiske, som ledd i vår driftsplan for vassdraget.

Lakselv grunneierforening vil i fremtiden at kompensasjonen for utsetting av 2000 yngel av laks i sidevassdragene til Lakselva går til foreningen, slik at vi kan fortsette å overvåke bestanden av gytefisk og yngelproduksjon i vassdraget. Beløpet bør ligge på kr 40 000 pr. år og indeksjusteres etter det. Det vil i driftsplanperioden 2003 - 2007 være behov for ytterligere støtte, noe vi tar direkte med kraftverket gjennom søknad til konkrete tiltak.

Vi ønsker og at vannføringen gjennom kraftverket kan overvåkes med strømningsmåling

som vi kan linke til vår hjemmeside på nettet <http://www.lakselva.no/>

Videre er vi svært positive til at kraftverket ved driftsstans slipper tilsvarende mengde vann gjennom, slik at en unngår tørrlegging av gytefelt med påfølgende yngeldød.

Vi ønsker å videreføre den gode kontakt og det samarbeidet vi har hatt med Luostejok kraftlag i tiden som har vært, og ønsker dem lykke til med en ny konsesjonsperiode."

Bergvesenet, Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet, LVK, og Statens vegvesen har avgitt uttalelse om at de ikke har kommentarer til søknaden.

Søkers kommentarer til uttalelsene

Søker har i brev av 18.12.2003 følgende kommentarer til uttalelsene:

"I henhold til brev av 26.6.2003 fra NVE har vi vurdert de innkomne høringsuttalelsene.

1. Reindriftsforvaltningen i Øst-Finnmark

Brev av 2.12.2002 fra Reindriftsforvaltningen i Øst-Finnmark. Brevet er stillet til Utheim Consult, som har videresendt det til NVE og Luostejok Kraftlag A/L. Brev av 4.4.2003 fra Reindriftsforvaltningen i Øst-Finnmark.

De berørte reinbeitedistrikter er 14A og 17/18.

Basert på utredning av Advokat Geir Haugen har Områdestyret for reindrift i Øst-Finnmark bedt om at det utarbeides konsekvensutredning som tar for seg de ulemper som kraftverket eventuelt har hatt for reindrifta i de 50 år kraftverket har vært i drift.

I de 50 år kraftverket har vært i drift har ikke Luostejok Kraftlag A/L fått noen informasjon eller henvendelser fra reindriften om at driften av kraftverket har medført ulemper for næringen.

Kraftlagets advokat, som vurderte saken mens arbeidet med søknad om ny konsesjon pågikk, stilte spørsmål ved om det i det hele tatt beiter rein i det aktuelle området. Det regulerte området ligger langt fra det som via kartverket er angitt som trekkveier, slik at ingen ulemper skulle kunne påføres i flyttefasen.

Det bør også tas med i vurderingen at det alt vesentligste av reguleringsområdet (Gaggavatn) ligger innenfor eksisterende skytefelt tilhørende Forsvaret, og likeledes setter Halkavarre skytefelt sterke begrensninger for bruken.

Kraftlaget mener derfor at en konsekvensutredning, slik som Reindriftsforvaltningen har bedt om, er en unødvendig kostnad, kraftverkets størrelse tatt i betraktning og må avvises.

2. Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavdelingen

Brev av 23.4.2003 fra Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernavdelingen til NVE.

2. avsnitt: Fylkesmannen er ikke kjent med undersøkelser eller annet som dokumenterer utsagnet i søknadens pkt. 2.3.4 "kan en ikke se at kraftverksdriften har hatt negativ virkning på vassdraget. En øking av vintervannføringen må ansees som positivt".

Vi viser til Rapport 2003-07 "Luostejok kraftverk i Lakselva i Porsanger. Regulerings virkninger på bestandene av laksefisk", fra Nordnorske Ferskvannsbioologer:

Side 4, 2. og 3. avsn.: Det finnes ikke undersøkelser av laks- og ørretbestandene i Lakselva fra før Luostejok kraftverk ble bygget, men i forbindelse med at vassdraget ble foreløpig vernet mot kraftutbygging, ble det på slutten av 70-tallet gjennomført omfattende undersøkelser (Kristoffersen og Rikstad 1980). Hele vassdraget, inkludert Luostejohka ble vurdert mhp. gyte og oppvekstforhold (bonitert), og det ble også foretatt ungfiskregistrering med elektrisk fiskeapparat på elvestrekningene, samt prøvefiske i de fleste innsjøene.

Lakselvassdraget ble bonitert og elektrofisket på nytt i 2001, og resultatene viste at utbredelsen og tettheten av laks var svært lik forholdene 20 år tidligere... (Muladal 2001)".

Det kan se ut som om kraftverksdriften i disse 20 årene ikke har hatt nevneverdig negativ virkning på tettheten av laks i vassdraget.

Rapport 2003-07 side 10, "Produksjonsareal".

Reduksjonen av flomvannføringa i Lakselva de 2-3 ukene når magasinet fylles opp, er neppe noen ulempe for lakseproduksjonen i vassdraget, og den økte vintervannføringa vil vanligvis være fordelaktig mht. vinteroverlevelse hos egg og yngel (Gibson & Meyers 1986).

Brev fra Fylkesmannen, side 2 nest siste avsnitt: "Omsøkte regulering er ikke ny, men har vært og vil fortsatt bli til skade for bestanden av laks om reguleringen blir videreført..." Undersøkelsene som ble utført på slutten av 1970-tallet og i 2001, og som vassdragsforvalteren i Finnmark kjenner til, tyder ikke på at det er registrerbar nedgang i laksebestanden i vassdraget i dette tidsrommet. Årlige svingninger i laksemengden vil dessuten forekomme i Lakselvassdraget slik som det forekommer i uregulerte lakseelver.

3. Direktoratet for naturforvaltning

Brev av 28.4.2003.

Regulerings virkning for laks og laksefisk er nå dokumentert i rapport nr. 2003-07 "Luostejok kraftverk i Lakselva i Porsanger Regulerings virkninger på bestandene av laksefisk" utarbeidet av Nordnorske Ferskvannsbioologer, Sortland.

I rapporten er minstevannføringens betydning for å få til lakseproduksjon i ca. 500 m av Luostejoka fra tombolaen ved kraftstasjonen til Lailafossen vurdert. Konklusjonen er at denne elvestrekningen kan gi 10 - 20 voksne laks pr. år

med minstevannføring. Minstevannføring vil redusere kraftproduksjonen med 1,26 GWh pr. år (søknadens vedlegg 10). Av det er 1,09 GWh vinterproduksjon. Kostnaden for hver laks vil bli fra ca. kr 25.000 til kr 10.000. I rapport 2003-07, side 12, Utsettinger, er det foreslått at pålegget om utsetting av røye og laks fjernes fra konsesjonsbetingelsene for Luostejok kraftverk, men at utsetting av ørret bør fortsette etter en på forhånd godkjent plan.

Luostejok Kraftlag A/L er enig med Direktoratet i at standard vilkår for naturforvaltning må være tilstrekkelig for å sikre forvaltningen av vassdraget.

4. Lakselv Grunneierforening

Brev av 24.4.2003. Jf. rapport fra Nordnorske Ferskvannsbiologer.

I rapport 2003-07 kap. 8. Tiltak, side 12 og i sammendraget side 2, foreslås det at pålegget om utsetting av røye og laks fjernes fra konsesjonsbetingelsene. Utsetting av ørret bør fortsette, men med større fisk og/eller i andre innsjøer i vassdragets nedslagsfelt etter en på forhånd godkjent plan.

Luostejok Kraftlag A/L samarbeider gjerne med grunneierforeningen i spesifiserte tiltak for å overvåke bestanden av gytefisk og yngelproduksjon i vassdraget. Hvis kraftlaget ikke blir pålagt å fortsette utsetting av røye og laks, bør kompensasjonen til grunneierforeningen være betydelig mindre enn de foreslåtte kr 40.000.

Det er nå montert strømningsmåler i turbinrøret. Den måler vannføring gjennom turbinen, og vi regner med at strømningsmåleren etter hvert kan linkes til grunneierforeningens hjemmeside på nettet.

5. Finnmark fylkeskommune, Fylkeskulturetaten

Brev av 8.4.2003.

I brevet varsler Fylkeskulturetaten at området må befares før endelig uttalelse kan gis. Dette varslat trekkes tilbake i brev av 15.7.2003, hvor det opplyses at Fylkeskulturetaten ikke har merknader til søknaden dersom det ikke skal foretas inngrep i mark.

6. Porsanger kommune

Brev av 31.1.2003.

For å øke sikkerheten for ferdsel langs de godkjente løypene på Gaggavatn om vinteren har Luostejok Kraftlag A/L satt opp orienteringsskiltene ved 4 aktuelle adkomststeder til området.

Luostejok Kraftlag A/L ble i brev fra NVE datert 5.6.2003 pålagt å utføre en undersøkelse som tar for seg regulerings virkninger på lakse- og ørretbestanden i Lakselv, samt komme med eventuelle forslag til avbøtende tiltak. Rapporten er utarbeidet av Nordnorske Ferskvannsbiologer og ble ferdig i

oktober 2003. Rapporten fulgte med søkers kommentarer til høringsuttalelsene.

Fylkesmannen i Finnmark har i brev av 3.9.2004 kommentert den fiskeribiologiske undersøkelsen:

"Vi blir bedt om å kommentere konklusjonene inklusive synspunkter på effekten av minstevannføring i rapport 2003-10: "Luostejok kraftverk i Lakselva i Porsanger Regulerings virkning på bestandene av laksefisk".

Vi kommenterer rapporten og konkluderer med at det i ny konsesjon må bli tatt hensyn til laks. I den gamle konsesjonen ble det ikke tatt hensyn til laks.

Rapporten konkluderer med at reguleringen har medført tap av noen få titalls voksne laks: "Elvestrekningen mellom Lailafossen og kraftverket kan før utbygginga ha produsert ca. 400-600 smolt uten at det fins eksakt dokumentasjon for dette. Tørrelagginga av denne strekningen kan dermed ha medført et tap i størrelsesorden 10-20 (ev. 12-24) voksne laks i Lakselva pr. år."

Vi viser til vår uttalelse datert 23. april 2003 om virkningen av reguleringen. Vi er enige i den knappe konkretiseringen rapporten gir på tapet av få titalls laks årlig og aktuelle avbøtende tiltak. Rapporten estimerer årlig tap med bakgrunn i erfaringstall. Imidlertid nevner vi noe av hva tapet kan ha omfattet som supplement til knapp tallfesting i rapporten.

Årlig tap av få titalls laks uttrykker ikke:

- om tapet skjer fra eventuelt egen stamme av laks (Luostejoklaks)
- om det er storlaks som er tapt
- om naturlig overtallighet er tapt
- om tallet for naturlige svingninger kan ha variert fra null til tresifret tall
- betydningen gytingen mellom Lailafossen og utløpet på kraftstasjonen kan ha hatt å si
- for laks i resten av vassdraget
- årsaker til indirekte tap av laks

Det er avgjørende at rapporten konkluderer med at reguleringen har ført til årlig tap av laks. Tapet har vart i om lag 50 år og eventuell egen stamme av Luostejoklaks kan være utryddet som følge av årlige tørrelagginger av gytearealet. Det er også avgjørende at rapporten konkluderer med at krav til vannføring i elva mellom Lailafossen og utløpet av kraftstasjonen "gjør det mulig at egg og yngel fra fisk som eventuelt gyter der kan overleve." Det er også avgjørende at yngelen nytter mer enn området mellom Lailafossen og utløpet av kraftstasjonen til videre vekst. Det er derfor naturlig at det blir krevd tiltak for å bøte på skaden når ny konsesjon blir gitt.

Fylkesmannen krever ikke ytterligere dokumentasjon på hva som er tapt som følge av reguleringen, jamfør Direktoratet for naturforvaltning sitt brev datert 28. april 2003.

Derimot ber vi om at gyte- og oppvekstområder for laks blir dokumentert for området mellom Lailafossen og utløpet til kraftstasjonen i høst via undersøkelser både uten og med vann i elven. Vi ber om at dokumentasjonen omfatter areal, substrat, gyting og hvor egnet området er for gyting og oppvekst av laks. Dersom areal og substrat blir vurdert som egnet skal utviklingen med 10 års minimumsvannføring på 939 liter/sekund dokumentere eventuell årlig produksjon av laks.

For å hjelpe laksen til å etablere seg med gyting vil det være nødvendig med tiltak som å flytte laks hit fra andre deler av vassdraget, legge rogn på gyte plassene eller på andre måter legge til rette for naturlig produksjon. Tiltakene avklares med fylkesmannen og kostnadene dekkes av kraftlaget.

Konklusjon

Fylkesmannen ber om at det for området mellom Lailafossen og utløpet fra kraftstasjonen;

- blir dokumentert gyte- og oppvekstområder for laks
- blir satt krav til minimumsvannføring dersom dokumentasjonen viser egnete gytearealer
- blir lagt til rette for gyting av laks med aktive tiltak
- blir krevd årlige dokumentasjoner for produksjon av laks i 10 år
- blir tilført minimum 939 liter vann pr. sekund i 10 år

Vi ber om at vannføringen på 939 l/sek blir permanent dersom dokumentasjonen viser årlig produksjon av laks.

Viser høstens dokumentasjon fullstendig mangel på gyteareal kan minimumsvannføringen sløyfes.”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Innledning

Luostejok Kraftlag A/L fikk konsesjon for regulering av Gaggavatn i Luostejokka ved kgl.res. 29. april 1955. Konsesjonen ble satt til 50 år. Samtidig ble det inngått kontrakt med Finnmark jordsalgskommisjon om leie av statens vannrettigheter som er nødvendig for utbyggingen og reguleringen. Leiekontrakten og konsesjonen gikk ut 17. mars 2004. Luostejok Kraftlag A/L søker derfor om ny reguleringskonsesjon for Gaggavatn, samt bruksrett-konsesjon for leie av statens fallrettigheter i Luostejokvassdraget. Kraftlaget har søkt Olje- og energidepartementet om midlertidig tillatelse til å fortsette reguleringen som før frem til konsesjonssøknaden er ferdigbehandlet.

Luostejok Kraftlag A/L er organisert som andelslag hvor alle husstander, samt kommunene, er

andelseiere. Ved utgangen av 2001 var andelskapitalen fordelt slik: Porsanger kommune ca. 16 %, Karasjok kommune ca. 13 % og andre ca. 72 %.

Eksisterende forhold i vassdraget

Luostejokka ligger i Porsanger kommune i Finnmark. Elva er en del av Lakselvvassdraget som har status som nasjonalt laksevassdrag. Lakselva er også vernet i Verneplan for vassdrag. Lakselvvassdraget er ca. 33 km langt og munner ut innerst i Porsangerfjorden. Vel 20 km av hovedløpet har meget godt gyte- og oppvekstforhold for lakseunger. Lakselvvassdragets totale lakseførende strekning inkludert innsjøene og sideelvene er på ca. 56 km.

Luostejokka er ca. 1.5 km lang fra Gaggavatn og ned til utløpet i Lakselva. Selve utbyggingsstrekningen er på ca. 750 m. Denne strekningen er i dag tørrlagt omkring halve året. De øvre 250 m av utbyggingsstrekningen er hurtigrennende strykstrekninger og renner igjennom den såkalte Lailafossen. Deretter kommer en strekning på ca. 500 m med mer roligere partier før kraftstasjonen. Fra utløpet av kraftstasjonen renner elva igjennom to elveutvidelser (lombolaer) med et stryk mellom før den munner ut i Lakselv.

Gaggavatn er regulerings- og inntaksmagasin til Luostejok kraftverket og er regulert 5 m med HRV på kote 101,65 og LRV på kote 96,65. Magasinet har to dammer. Hoveddammen er en platedam i betong med total lengde på 247 m og største høyde 10 m. Ca. 200 m sør for hoveddammen er det en mindre fyllingsdam fundamentert på løsmasser. Denne er ca. 15 m lang og 3 m høy. Fra Gaggavatn føres vannet i frittliggende rør av tre ned til kraftstasjonen.

Luostejokka er i dag lakseførende opp til utløpet av kraftstasjonen. Lailafossen har alltid fungert som et vandringshinder for fisk slik at elva aldri har vært lakseførende opp til Gaggavatn.

E6 går langs Lakselvvassdraget. Det går videre en vei fra E6 og inn til kraftstasjonen og inntaksdammen på totalt 1,5 km. Veien brukes også som adkomst til flere hytter ved Gaggavatn. Det er bebyggelse langs deler av Luostejokvassdraget.

Det går en kraftlinje langs Lakselvvassdraget og over Luostejok kraftstasjon.

Kraftstasjonen

Luostejok kraftstasjon har en turbin med nominell ytelse 1,62 MW ved slukeevne 7 m³/s. Maksimal driftsvannføring er 8 m³/s og minste driftsvannføring er 2,1 m³/s. Kraftstasjonen har en årlig middelproduksjon på 10,0 GWh per år fordelt på 4,8 GWh sommerkraft og 5,2 GWh vinterkraft.

Manøvrering

Magasinet tappes slik at vannstanden er nær LRV i perioden 25. april til 15. mai. Magasinfyllingen star-

ter i perioden 10. mai – 1. juni og når HRV i perioden 1. - 10. juni. Det tar 2-3 uker å fylle opp magasinet.

Vannføringer i Lailafossen er simulert. Denne viser at utbyggingsstrekningen vil være tørrlagt i minst 150 døgn hvert år (fra slutten av november til begynnelsen av mai). I 50 % av årene tørrlegges strekningen i 270 døgn (fra begynnelsen av august og frem til mai). I noen få år (10 %) vil strekningen være tørrlagt hele året med unntak av juni måned.

Det er ikke pålagt noen minstevannføring på utbyggingsstrekningen, men kraftlaget har en avtale med Fylkesmannen i Finnmark at ved stopp i kraftverket skal det slippes tilsvarende mengde vann fra magasinet. Utbyggingen medfører økt vintervannføring på strekningen nedstrøms kraftstasjonen.

Saksbehandling

Luostejok Kraftlag A/L søker om ny reguleringskonsesjon for Gaggavatn. Det søkes samtidig om bruksrettkonsesjon for leie av statens fallrettigheter i Luostejokvassdraget som i dag ikke er underlagt konsesjon.

I søknaden er det beregnet en innvunnet effekt på 3267 nat.hk. og utnyttet effekt på 4586 nat.hk. NVE har kvalitetssikret beregningene og disse stemmer ikke overens med våre beregninger. I følge NVEs beregninger utgjør utbyggingen og reguleringen i Luostejokka en kraftmengde på 1322 nat.hk., hvorav 785 nat.hk. er kraftøkning som innvinner av reguleringen.

Konsesjonsplikten for bruksrett- og ervervs-konsesjon ble ved lovvedtak 25.6.2004 endret fra 1000 naturhestekrefter til 4000 naturhestekrefter (jf. Ot.prp. nr. 54 (2003-2004) om lovendringer i industrikonsesjonsloven). Luostejok Kraftlag A/L trenger derfor ikke lenger konsesjon for leie av fallrettighetene i Luostejokka.

Økningen i vannkraft er over 500 nat.hk. og det er nødvendig med konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. Søknaden er derfor behandlet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 6 og gjelder tilatelse etter § 8.

Tiltakets virkning

Fordeler

Fordelene ved reguleringen og utbyggingen kan i hovedsak knyttes til kraftproduksjon. Reguleringen av Gaggavatn og Luostejok kraftverk gir en gjennomsnittlig årlig produksjon på ca. 10 GWh.

Kraftverkets beliggenhet bidrar til å redusere linjetap på forsyningslinjen til Karasjok- og Lakselvområdet, og bidrar til å redusere tap i overføringslinjene. Kraftverkets beliggenhet bidrar også til å øke sikkerheten for kraftleveranse til samme områder.

Skader og ulemper

Reguleringen av Gaggavatn medfører en reguleringszone på 2,1 km². Utbyggingsstrekningen på ca. 750 m fra Gaggavatn til utløpet av kraftstasjonen er i dag tørrlagt ca. halve året. Det slippes ingen minstevannføring på strekningen.

Utbyggingen har medført tørrlegging av potensielle oppvekstområder for laks på strekningen mellom Lailafossen og kraftstasjonen.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort i pressen og lagt ut til offentlig ettersyn i Porsanger kommune. Videre er søknaden sendt på høring til kommunen, fylkesmannen, fylkeskommunen og til berørte statlige forvaltningsorganer. Innkomne uttalelser har vært forelagt søker for kommentar. I forbindelse med sluttbehandlingen av saken har NVE vært på befaring sammen med representanter fra kraftlaget, fylkesmannen og kommunen.

Høringsuttalelsene til søknaden er referert foran. Nedenfor følger en oppsummering av hva høringspartene har uttalt.

Porsanger kommune påpeker at de har godkjente skuterløyper som krysser vannmagasinet og at nedtappingen av magasinet ofte medfører dårlig og nedsunken is. Kommunen ønsker vilkår som pålegger konsesjonær tiltak som gjør det sikkert å ferdes langs skuterløypene.

Fylkesmannen i Finnmark påpeker at søknaden ikke inneholder dokumentasjon på hvilken betydning reguleringen har hatt på miljøet i vassdraget og på lakse- og ørretbestanden. Fylkesmannen ber om at dette blir utredet før ny konsesjon blir gitt. Dersom en slik undersøkelse ikke blir gjennomført ber de om at eksisterende pålegg om utsetting av fisk stanses, og at kraftlaget pålegges å opprette et fond på 0,1 % av bruttoinntekt som skal nyttes til fiskebiologiske tiltak i vassdraget.

Fylkesmannen har i en tilleggsuttalelse gitt kommentarer til den fiskeribiologiske undersøkelsen i Luostejokvassdraget. Fylkesmannen mener at gyte- og oppvekstområder for laks i området mellom Lailafossen og utløpet ikke er godt nok dokumentert. Hvis det blir dokumentert gode gyte- og oppvekstområder for laks på strekningen bes det om at det fastsettes en minstevannføring i Luostejokka på 939 l/s i en periode på 10 år. Dersom det viser seg at lakseproduksjonen øker, bes det om at minstevannføringen gjøres permanent.

Direktoratet for naturforvaltning påpeker at søknaden ikke inneholder noen dokumentasjon på regulerings virkning for laks- og laksefisk. DN mener at en forutsetning for å sluttbehandle søknaden er at virkninger av eksisterende regulering og muligheter for avbøtende tiltak utredes nærmere. DN anbefaler videre at standardvilkår for naturforvaltning og

terskler gjøres gjeldende, men ser ikke behov for årlige tilskudd til opphjelpt av vilt/fisk og friluftsliv.

Riksantikvaren påpeker at det ikke ble utført undersøkelser av automatisk fredete kulturminner i forbindelse med opprinnelig konsesjon for Luostejok og at det kan være behov for å stille krav om dette i forbindelse med fornyelse av konsesjon. Det vises til tilsvarende saker som Møsvatn og Numedalslågen.

Lakselv grunneierforening ønsker at kompensasjonen for utsetting av lakseyngel skal gå til foreningen slik at de kan fortsette med kultiveringsarbeid for å bedre forholdene for anadrome arter i vassdraget. Dette beløpet mener de bør ligge på 40 000 kr pr. år. De ønsker videre at vannføringen gjennom kraftverket kan overvåkes med en strømningsmåler som kan linkes til grunneierforeningens hjemmeside.

Reindriftsforvaltningen i Øst-Finnmark mener det er behov for en konsekvensutredning før de kan avgis en reindriftsfaglig uttalelse til søknaden.

Øvrige høringsinstanser har ingen merknader av betydning for vår vurdering.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering og konklusjon

Luostejokvassdraget har vært regulert og nyttet til kraftproduksjon i 50 år og omgivelsene har i stor grad tilpasset seg forholdene. Søknaden om fornyet reguleringskonsesjon innebærer ingen endringer i forhold til dagens situasjon.

I høringsuttalelsene som har kommet inn er det først og fremst forholdene til laksefisk som er gjennomgående. Luostejokka er et nasjonalt laksevassdrag og det er også vernet i Verneplan for vassdrag.

I St.prp. nr. 79 (2001-2002) om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder blir kraftutbygginger i nasjonale laksevassdrag omtalt som følgende:

”I nasjonale laksevassdrag som allerede er berørt av kraftutbygging vil behovet for å forbedre eksisterende kompensasjonstiltak og om mulig revidere konsesjonsvilkårene for å ivareta hensynet til laksebestandene på en bedre måte bli vurdert. Det er også aktuelt å styrke kontrollen i disse vassdragene. Ved eventuelle revisjoner bør det som hovedregel ikke settes i verk tiltak som svekker ressursgrunnlaget for den nåværende kraftproduksjonen, jf. St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen.”

Fornyelse av konsesjon gir en mulighet til å forbedre miljøforholdene i et tidligere regulert vassdrag. Samtidig skal det legges stor vekt på å holde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget for vannkraftproduksjonen (jf. St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen).

DN og Fylkesmannen i Finnmark påpeker i sine høringsuttalelser at søknaden ikke inneholder noen dokumentasjon på regulerings virkning for laks- og laksefisk. Luostejok Kraftlag A/L ble derfor pålagt å utarbeide en rapport om temaet. Rapporten ”*Luostejok kraftverk i Lakselva i Porsanger. Regulerings virkninger på bestanden av laksefisk*” ble ferdig høsten 2003. Rapporten konkluderer med at reguleringen kan ha medført tap av laks i elva. Det er spesielt strekningen på 500 m mellom Lailafossen og kraftstasjonen som i følge rapporten har potensial som oppvekstområder for laksefisk. Et pålegg om minstevannføring på denne strekningen muliggjør at egg og yngel fra fisk som eventuelt gyter der kan overleve.

Fylkesmannen i Finnmark ble bedt om å kommentere resultatene fra rapporten. I brev av 3.9.2004 ber fylkesmannen om at gyte- og oppvekstområder for laks på strekningen mellom Lailafossen og kraftstasjonen blir bedre dokumentert. Dersom dokumentasjonen viser egnede gytearealer ber fylkesmannen om at en minstevannføring på 939 l/s blir fastsatt i konsesjonen i en periode på 10 år. Hvis det i denne 10-årsperioden blir dokumentert produksjon av laks, skal minstevannføringen gjøres permanent.

NVE mener at ovennevnte rapport gir god nok dokumentasjon på gyte- og oppvekstområder for laksefisk på utbyggingsstrekningen, og ser ingen grunn til å pålegge søker ytterligere utredninger slik fylkesmannen ønsker.

Luostejokka er i dag stort sett tørrlagt i perioden november til mai. I svært tørre år kan utbyggingsstrekningen være tørrlagt store deler av året. En minstevannføring på utbyggingsstrekningen vil sørge for at elveløpet aldri går helt tørt, noe som kan muliggjøre produksjon av laksefisk på strekningen.

Fornyelse av konsesjon gir, som tidligere nevnt, en mulighet til å forbedre miljøkvaliteten i et tidligere regulert vassdrag. Med de føringer som er gitt av regjeringen i stortingsmeldinger både når det gjelder forbedring av miljøforholdene i regulerte vassdrag, samt ivaretagelse av laksebestandene i laksevassdrag, mener NVE at det bør pålegges en minstevannføring på utbyggingsstrekningen. Dette vil også være i samsvar med intensjonen med beskyttelsesregimet i nasjonale laksevassdrag som gjelder nye inngrep (jf. St.prp. nr. 79 (2001-2002), tab. 4.2). Vi legger også stor vekt på at Luostejokka er et vernet vassdrag.

I forbindelse med slipp av minstevannføring blir det påpekt at det i tillegg er nødvendig med tiltak som legger forholdene til rette for at laksen tar i bruk området, som f.eks. utlegging av rogn, fiskeyngel mm. NVE mener dette er tiltak som ligger under standardvilkår for naturforvaltning og som kan pålegges av DN etter en faglig vurdering med hjemmel i dette vilkåret.

Reindriftsforvaltningen i Øst-Finnmark krever at det blir utført en konsekvensutredning før de kan avgi en reindriftsfaglig vurdering. Luostejok Kraftlag A/L påpeker at de aldri har fått noen henvendelser fra reindriften om at utbyggingen har medført ulempe for næringen i de 50 år som kraftverket har vært i drift. Kraftlaget viser videre til at utbyggingsområdet ikke berører trekkveier for rein, og at store deler av reguleringsområdet ligger innenfor forsvars skytefelt. Reindriftsforvaltningen har i sin høringsuttalelse ikke pekt på konkrete problemstillinger vedrørende reindrift og kraftutbyggingen. NVE kan derfor ikke se at reininteressene blir nevneverdig berørt eller at det er behov for videre utredninger.

De merknader som er kommet inn i forbindelse med høringen viser at det er begrenset med negative konsekvenser forbundet med ny konsesjon. Det er ingen av høringsinstansene som krever at ny konsesjon ikke skal gis og at anleggene skal nedlegges. Reguleringshøyden i Gaggavatn er liten med begrensede skadevirkninger. Reguleringen kan ha medført noe skade på forholdene for laksefisk, men skadene må anses som små. Reguleringen har heller ikke medført nevneverdige landskapsmessige virkninger.

Konsesjonen for regulering av Gaggavatn er gitt for 50 år og gikk ut 17. mars 2004. I henhold til vilkårenes pkt. 1 har staten rett til å kreve avstått uten vederlag reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter. Staten har ikke eierskap til vannfall eller kraftverk i vassdraget og har derfor ikke noen økonomisk fordel av å iverksette hjemfall. NVE anbefaler at staten ikke benytter sin hjemfallsrett.

Konklusjon

På bakgrunn av vurderingene foran mener NVE at fordelene ved en fortsatt regulering av Gaggavatn i Luostejokvassdraget er større enn ulempene. NVE anbefaler derfor at Luostejok Kraftlag A/L får ny konsesjon for regulering av Gaggavatn etter vassdragsreguleringsloven § 8. Vi foreslår at vilkårene erstattes av nye vilkår basert på dagens standardvilkår. NVE anbefaler at staten ikke benytter sin hjemfallsrett.

Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Merknader til konsesjonsvilkårene

NVE har følgende merknader til konsesjonsvilkårene:

Post 1 Konsesjonstid

Luostejok Kraftlag A/L er et andelslag der kundene står for over 70 % av eierskapet. Kraftlaget tilfredsstillter derfor ikke lovens krav for å bli tildelt konsesjon på ubegrenset tid. Konsesjonstiden er satt til 60 år.

Post 2 Konsesjonsavgifter og næringsfond

Luostejok Kraftlag A/L betaler i dag ingen avgifter til stat eller kommune da disse ble innløst i 1990. NVE foreslår at avgiftsatsene nå settes til kr 24,-/nat.hk. til kommunene og kr 8,-/nat.hk. til staten, som tilsvarer det som er vanlig ved nye konsesjoner i dag.

Det er ikke kommet krav om næringsfond, og konsesjonens omfang og virkninger er heller ikke av en slik størrelse at det etter NVEs syn betinger opprettelsen av et slikt fond.

Post 7 Godkjenning av planer, etc.

Dette vilkåret foreslås oppstilt slik det gis ved nye konsesjoner i dag. Vilket vil dekke kontroll og tilsyn med drift og vedlikehold av anleggene. Ansvaret for dette ligger hos NVE.

Post 8 Naturforvaltning

Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmannen i Finnmark forutsetter at standardvilkår for naturforvaltning blir gjort gjeldende. Eventuelle tiltak for fremme av laks på utbyggingsstrekningen som utlegging av rogn, pålegg om naturfaglige undersøkelser, utsetting av fisk med mer, kan pålegges av DN etter en faglig vurdering med hjemmel i dette vilkåret.

Luostejok Kraftlag A/L er i dag pålagt å sette ut yngel av ørret og røye i Gaggavatn og yngel av laks i sideelvene til Lakselva hvert år. Dette skal utføres av Lakselv JFF mot en fast godtgjørelse fra kraftlaget. I praksis har ikke dette fungert etter pålegget de siste år da Gaggavatn er et overbefolket røyevatn og utsetting av lakseyngel på lakseførende strekning heller ikke har vært aktuelt. Ørret settes fortsatt ut i Gaggavatn. Både den tidligere omtalte fiske rapporten for Luostejokka og Fylkesmannen i Finnmark mener det ikke lenger er behov for et slikt pålegg. NVE mener standardvilkår for naturforvaltning gir nødvendig hjemmel til tilsvarende pålegg dersom dette skulle være nødvendig. Vi ser derfor ingen grunn til å konkretisere dette nærmere i vilkåret, men forutsetter at utsetting av fisk vurderes på faglig grunnlag av DN.

Det er ikke kommet inn krav om å pålegge utbygger innbetaling av årlige beløp til kommunen til fremme av jakt, fiske og friluftsliv. Vi finner heller ikke grunnlag for å pålegge dette. Fylkesmannen i Finnmark foreslår at konsesjonær skal pålegges å avsette 0,1 % av bruttoinntekt til et fond som skal benyttes til fiskeribiologiske tiltak i vassdraget. Lakselv grunneierforening ønsker at kompensasjonen for utsetting av lakseyngel skal gå til foreningen for kultiveringsarbeid i vassdraget, og at beløpet bør

ligge på kr 40.000 per år. DN mener standardvilkår for naturforvaltning er tilstrekkelig og at standardvilkårene gir grunnlag for å pålegge konsesjonæren å gjennomføre tiltak eller bekoste naturfaglige undersøkelser. NVE støtter DN's syn om at dette ligger under standardvilkårene, og vi mener det ikke er behov for å nedfelle et fond eller konkret beløp i vilkårene.

NVE kan heller ikke se at det er behov for å pålegge konsesjonær dekning av utgifter til ekstra jakttoppsyn. Vårt forslag til vilkår er derfor noe redusert i forhold til standardvilkår for naturforvaltning.

Post 9 Automatisk fredete kulturminner

Riksantikvaren påpeker at undersøkelser av automatisk fredete kulturminner i Luostejok ikke ble gjennomført i forbindelse med opprinnelig konsesjon for Luostejok. De mener det derfor vil være behov for å stille krav om dette i forbindelse med fornyelse av konsesjonen og det vises til tilsvarende saker som for Møsvatn og Numedalslågen.

NVE har erfart at utgravinger og registreringer kan medføre betydelige kostnader for konsesjonær. Sakene det henvises til er nettopp av slik art. NVE mener at en ved fornyelse av konsesjon ikke innfører nye inngrep og konsekvenser, og at vilkår og kostnader må ses i sammenheng med dette. Vi har derfor gått inn for et vilkår med en formulering om at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse som ikke medfører nye inngrep. Vi viser til ny reguleringskonsesjon for Bygelandsfjorden m.m. i Otravassdraget og foreslår tilsvarende vilkår.

Post 11 Ferdsel mv.

Porsanger kommune ønsker vilkår som pålegger konsesjonær tiltak som gjør det sikkert å ferdes på de godkjente skuterløypene som krysser vannmagasinet. Under denne post plikter konsesjonær å sørge for at ferdsel forbi damstedene og langs magasinene kan foregå på en trygg måte. Vi viser ellers til post 16 merking av usikker is.

Post 12 Terskler mv.

Det er ikke satt frem krav om bygging av terskler el. i Luostejokka. Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler, eller gjøre andre biotopjusterende tiltak og avbøte ev. erosjonsskader, dersom dette skulle vise seg nødvendig. NVE mener at det kan være aktuelt å vurdere biotopjusterende tiltak i forbindelse med pålegget om minstevannføring.

Post 13 Rydding i reguleringssonen

Konsesjonær plikter å rydde reguleringssonen i den grad dette ikke tidligere er gjort.

Post 16 Merking av usikker is

Porsanger kommune ønsker bedre sikring av skuterløyper som krysser magasinet. NVE mener at der det kan være forbundet fare med å ferdes på eller ved et vassdragsanlegg, må nødvendige sikringstiltak iverksettes. Vi vil derfor gå inn for et vilkår som pålegger konsesjonær å merke eller sikre de partier av isen på magasinet som mister bæreevnen på grunn av reguleringen.

Post 19 Konsesjonskraft

Konsesjonskraften fastsettes i henhold til gjeldende regelverk, jf. vassdragsreguleringsloven § 12, punkt 15.

Kommentarer til manøvreringsreglementet

NVE har laget et forslag til manøvreringsreglement som i stor grad er basert på standardformuleringer tilpasset eksisterende reglement. I forslaget er høydene justert til SK høydesystem (NN 1954).

Minstevannføring

NVE anbefaler at det pålegges en minstevannføring på utbyggingsstrekningen. Fylkesmannen i Finnmark foreslår en minstevannføring på 939 l/s og at det i første omgang slippes i en prøveperiode på 10 år. Det står ingenting om hvorfor akkurat denne størrelsen på minstevannføringsslipet er foreslått. Alminnelig lavvannføring er i søknaden beregnet til 0,8 m³/s. NVE har kvalitetssikret de hydrologiske tallene i søknaden og disse stemmer godt overens med våre beregninger. Kraftlaget har beregnet at en slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil medføre en tapt produksjon på 1,26 GWh hvis det slippes hele året, 0,17 GWh ved slipp mai–september og 1,1 GWh ved slipp oktober–april.

En minstevannføring på 0,8 m³/s vil ha liten betydning for vassdraget som landskapselement, da en så liten vannføring ikke vil vises nevneverdig i elveløpet. Etter NVEs syn er hensikten med å pålegge en minstevannføring å redusere risikoen for en total tørrlegging med tanke på å muliggjøre potensielle gyte- og oppvekstareal for laksefisk. Slik det er i dag kan utbyggingsstrekningen tørrlegges store deler av året. Av denne grunn mener NVE at hvis vannføringsslipet skal ha ønsket effekt bør det slippes hele året. Vi mener at en størrelse tilsvarende alminnelig lavvannføring på 0,8 m³/s er tilstrekkelig. Dette vil medføre et produksjonstap i Luostejok kraftverk på 1,26 GWh, noe som tilsvarer ca. 12 % av midlere årsproduksjon. Etter NVEs syn vil et minstevannføringsslipp ha stor betydning miljømessig sett, slik at fordelene er større enn ulempene ved tapt produksjon. NVE anbefaler at Luostejok Kraftlag A/L pålegges en minstevannføring på 0,8 m³/s fra Gaggavatn hele året. Vi legger betydelig vekt på

at Luostejokka er et vernet vassdrag og et nasjonalt laksevassdrag.

Fylkesmannen foreslår at minstevannførings-slipet i første omgang pålegges i en prøveperiode på 10 år, og at den gjøres permanent hvis det i denne perioden blir dokumentert økt produksjon av laks. NVE har erfart at prøvereglement som skal tas opp til ny vurdering, kan bety en betydelig saksbehandling uten at bestemmelsesgrunnlaget er vesentlig bedre enn ved konsesjonstidspunktet. Vi foreslår derfor at minstevannføringen på 0,8 m³/s i utgangspunktet fastsettes permanent. Vi er likevel åpne for at vannførings-slipet kan tas opp til vurdering hvis det viser seg og ikke ha betydning for laksens bruk av området. Vi foreslår derfor at det tas inn i vilkåret at minstevannførings-slipet kan tas opp til vurdering etter fem år. Hvis det etter 5 år kan dokumenteres at minstevannføringen, sammen med produksjonsfremmede tiltak, ikke har medført økt produksjon av laks på utbyggingsstrekningen, kan konsesjonær søke om at pålegget bortfaller.

Annet

Før 1997 gjennomførte kraftlaget årlig stenging av kraftstasjonen i forbindelse med vedlikehold/inspeksjon i opptil 14 dager om våren. Det ble da ikke sluppet noe vann forbi kraftverket slik at vannføringen og det vanddekte areal videre nedover i Lakselva ble redusert. Dette kan ha medvirket dødelighet hos lakseyngel på denne tiden av året. Kraftlaget har nå inngått en avtale med Fylkesmannen i Finnmark om å slippe en viss mengde vann ned det naturlige elveløpet når vedlikeholdsarbeidet blir gjennomført. Vannmengden skal tilsvare det som ville gått igjennom kraftverket. NVE anbefaler at denne bestemmelsen tas inn i manøvreringsreglementet.

Forslag til vilkår for tillatelse for Luostejok Kraftlag A/L til å foreta regulering av Gaggavatn i Luostejokka, Porsanger kommune i Finnmark

(Erstatter vilkår gitt ved kgl.res. 29. april 1955)

1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for 60 år. Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått reguleringsanleggene med tilliggende grunn og rettigheter uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til reguleringen avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av Olje- og energidepartementet fastsatt frist.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres

ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5.

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, forninner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i *Luostejokka* er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter snarest og senest innen 5 år, dersom kulturminnemyndighetene ikke forlenger fristen, å oppfylle lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen. Kostnadene knyttet til gjennomføring av arkeologiske undersøkelser og utgravninger, herunder også for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, jf. kulturminneloven § 10. Program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse, som ikke medfører nye inngrep, og skal derfor søkes holdt på et rimelig nivå.

De arkeologiske undersøkelsene og eventuelt utgravningene i reguleringssonen skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet. Konsesjonæren må derfor varsle fylkeskommunene om når magasinene planlegges nedtappet i god tid på forhånd.

10.

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11.

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utligningsgjeldige.

12.

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13.

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15.

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta

det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av regulerings- og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings- og overføringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18.

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19.

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og

brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil

kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22.

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Gaggavatn i Luostejokka, Porsanger kommune i Finnmark fylke (Erstatter reglement gitt ved kgl.res. 29. april 1955)

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg. grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Gaggavatn	98,97	103,97	98,97	5,0	0	5,0

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Det skal til enhver tid slippes en minstevannføring fra Gaggavatn på 0,8 m³/s. Hvis tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet skal hele tilsiget slippes. Minstevannføringskravet kan tas opp til vurdering etter 5 år.

Ved stopp i kraftverket skal det slippes en vannmengde fra Gaggavatn tilsvarende det som ville gått igjennom kraftverket.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan for-

lange og få tilsendt utskrift av protokollen som reguleranten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III Høringsinstansenes bemerkninger til NVEs innstilling

NVEs innstilling har vært på høring hos Finnmark fylkeskommune, Porsanger kommune og Landbruks- og matdepartementet.

Finnmark fylkeskommune har i brev av 15.4.2005 følgende merknader til NVEs innstilling:

"Det har vært en del usikkerhet i forbindelse med hva som kan kreves av befaringer og hvor omfattende disse befaringene kan være. Etter samtaler med planavdelingen hos Riksantikva-

ren er det klart at kulturminnemyndighetene kan stille krav om befaring av de områdene som berøres av konsesjonen. De økonomiske rammene for slike befaringer skal holdes på et rimelig nivå.

Areal- og kulturvernavdelingen må derfor gjøre en befaring før endelig uttalelse kan gis. Vi gjør oppmerksom på at kulturminnevernets uttalelsesfrist normalt er 3 mnd., med mulighet for 1 mnd. forlengelse, jf. lov om kulturminner av 1978, § 9.

Etter kulturminnelovens § 10 skal tiltakshaver, Luostejok Kraftlag AS, bære utgiftene for kulturminnevernets undersøkelser.

Vi anbefaler at Luostejok Kraftlag AS tar kontakt med kulturminnemyndighetene i rimelig tid for at Sametinget og Finnmark fylkeskommune skal kunne foreta § 9 undersøkelser, jf. Kulturminneloven av 9. juni 1978, av områdene for konsesjonen.

Denne uttalelsen er gitt på vegne av Finnmark fylkeskommune. Vi gjør for øvrig oppmerksom på at det skal hentes inn en egen uttalelse fra Sametingets miljø- og kulturvernave-
deling, Finnmark.”

Landbruks- og matdepartementet har i brev av 19.4.2005 ingen merknader til NVEs innstilling.

Porsanger kommune opplyste i telefonsamtale 14.11.2005 at kommunen ikke hadde noen merknader til NVEs innstilling.

Luostejok Kraftlag AL har i brev av 4.5.2005 følgende merknader til NVEs innstilling:

”Vi har mottatt NVEs innstilling til vilkår for fornyet konsesjon og vil med dette påklage de anbefalinger som er gitt med hensyn til pålegg om minstevannføring.

Generelt

Luostejok Kraftlag A/L anser en reduksjon av produksjonen med 12,5 % ved tapping av minstevannføring for å være en betydelig svekkelse av ressursgrunnlaget for den nåværende produksjon ved Luostejok kraftverk.

Produksjonen reduseres betydelig, mens totale driftskostnader må forventes å bli de samme som om det ikke slippes minstevannføring. I tillegg kommer kostnader ved etablering av kontrollsystem for minstevannføringen, og tilsyn med at systemet fungerer.

Ved vurdering av ressursreducerende tiltak må det tas i betraktning at det her gjelder et småkraftverk med en midlere årsproduksjon på 10 GWh, som ikke kan belastes med store kostnader. I løpet av det siste året har kraftverket også blitt belastet med kostnader i forbindelse med etablering av registreringsinstallasjoner for å tilfredsstille krav fra NVE til hydrologiske registreringer på linje med vesentlig større kraftverk.

Omfang av minstevannføringstapping

I forslag til manøvreringsreglement for regulering av Gaggavatn, pkt. 2 tatt inn:

“ . . . Det skal til enhver tid slippes en minstevannføring fra Gaggavatn på 0,8 m³/s. Hvis tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet skal hele tilsiget slippes. Minstevannføringskravet kan tas opp til vurdering etter 5 år.

Ved stopp i kraftverket skal det slippes en vannmengde tilsvarende det som ville gått gjennom kraftverket.. ”

Her kreves det slipping både minstevannføring og at den frivillige ordning som praktiseres nå ved slipping av vann ved stopp i kraftverket, skal videreføres.

Effekten av slipping av minstevannføring

Vi tillater oss å stille spørsmål ved grunnlaget for å kreve slipping av minstevannføring. Det gjelder:

I rapport 2003-07 fra Nordnorske Ferskvannsbioologer, vedlagt søknaden, er det anslått at minstevannføring på strekningen kan gi fra 10 til 24 stk. laks pr. år basert på generelle erfaringstall. I dette tilfellet skal eventuell yngel fra 500 m av Luostejohka (ca. 500 smolt) vokse opp i og passere Øvre- og Nedrevann, som begge har betydelige gjeddebestander (2003-07, kap. 5, siste avsnitt). Vi antar derfor at antall laks som kan produseres ved minstevannføring i Lailafossen vil være betydelig mindre enn anslått i rapport 2003-07, på grunnlag av generelle erfaringstall.

Resultatet av å redusere kraftverkets produksjon med 13 % synes vi er meget usikker, og vi synes at effekten av reduksjonen er meget liten.

Alternativ til minstevannføring

Eventuell yngel produsert på de nederste 500 m av den periodevis nesten tørrlagte delen av Luostejohka vil høyst sannsynlig bli hardt beskattet av gjedde i Øvre- og Nedrevann. Vi tror derfor at utsetting av 2-årige lakseunger nedenfor Nedrevann vil gi bedre effekt for laksebestanden i vassdraget enn å bruke 13 % av kraftproduksjonen til en usikker og liten produksjon av lakseyngel i Luostejohka nedenfor Lailafossen. I tillegg til usikkerheten ved tiltaket kommer det kostnader ved etablering av gytefisk i området, rapport 2003-07, som å skaffe til veie og legge ut rogn. Forholdene for utvikling av rogn er heller ikke særlig gode på grunn av det svært grove substrat i elvebunnen. Den grove elvebunnen kan også virke til at 800 liter vann lett forsvinner ned i bunnen. Det er dessuten sannsynlig at en del av minstevannføringen blir til isbakser i området ovenfor Lailafossen. Langvarige kuldeperioder med temperaturer på -20° til -30° er ikke uvanlig i området.

Etter vår vurdering vil det være et bedre tiltak å samarbeide med grunneierforeningen om å sette ut 2-årig smolt i Lakselva nedenfor

Nedrevann, enn å tappe minstevannføring for og kanskje å øke laksebestanden i Lakselva med 12 - 24 stk. laks pr. år. Vi forventer at grunneierforeninga vil uttale seg om dette.

Konsekvenser for kraftverket

Det er urimelig å forvente at kraftverket skal ha økonomi til å oppfylle to forskjellige krav til ressursreduisering ved slipping av vann forbi kraftverket.

Hvis det kreves minstevannføring i Lailafossen, må det etablerte opplegget med tapping fra magasinet ved stopp i kraftverket når det ikke er overløp på dammen, opphøre. Når minstevannføring slippes, kan vi ikke se at det er hjemmel for også å pålegge slipping av vann ved stans i kraftverket. Normalt legges planlagt driftsstans i kraftverket slik at vann kan lagres i magasinet.

Det vil oppfattes som urimelig at kraftverkets ressursgrunnlag skal reduseres med utgangspunkt i to vannslippingsbestemmelser.

I tillegg til slipping av minstevannføring er det i forslag til vilkår tatt inn flere kostnadskrevede tiltak som kan pålegges kraftverket.

1. Utføre kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak for friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området (III).

2. Bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen (IV).

3. Delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen (IV).

Vi forutsetter at kraftverket ikke kan pålegges å bekoste "undersøkelser" som kan klassifiseres som grunnforskning. Det er et offentlig ansvar.

Vi vil presisere at denne konsesjonssøkna den i prinsipp gjelder et småkraftverk, og at pålegg på linje med større kraftverk kan gjøre det umulig å drive dette kraftverket på en økonomisk forsvarlig måte.

Uavklarte kostnader ved kraftverket

Vedlikeholdskostnader ved hoveddammen blir avklart gjennom en revurdering, som starter i august 2005. Omfanget av eventuelle opprustningskostnader for dammen vil ikke være kjent før i 2006.

Kraftverket kan derfor stå foran store kostnader på vedlikeholdssida. En betydelig reduksjon av kraftproduksjonen vil forverre den økonomiske situasjonen for kraftverket.

Vi imøteser en reell vurdering av våre synspunkt som er basert på lang erfaring fra kraftproduksjon i vassdraget, i nært samarbeid med lokale forvaltere og brukere av vassdraget."

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende merknad fra *reinbeitedistrikt 14A og 17 v/adv. Geir Haugen* i brev av 6.9.2005:

"Undertegnede, som representerer reinbeitedistrikt 14A og 17, har fått opplyst at ovennevnte sak er til sluttbehandling i departementet. I den forbindelse gjør jeg oppmerksom på det forhold at reindriftsnæringen da konsesjon i sin tid ble gitt ikke ble trukket inn som erstatningsberettiget. Jeg går således ut i fra at i en fornyet konsesjonsbehandling tas reindriften interesser i betraktning, og at det settes som vilkår at reindriften aksepteres som erstatningsberettiget, slik at det blir avholdt skjønn hvis det ikke oppnås en minnelig ordning.

Det må være riktig at det opprettes et eget reindriftsfond, slik det er gjort i en del vassdragsskjønn, på for eksempel en million kroner.

Jeg vil anta at det i årene fremover vil bli en rekke konsesjonsfornyelser, hvor man har den samme situasjon som i denne sak, hvor reindriften ikke var part i de skjønn som ble avholdt på 1950-tallet. Departementets avgjørelse på dette spørsmål vil således ha stor prinsipiell interesse."

Sametinget har i brev av 16.1.2006 uttalt følgende til NVEs innstilling:

"Vi viser til punkt 9 i NVEs forslag til vilkår for tillatelse. Vi ber om at siste setningen "Konsesjonæren må derfor varsle fylkeskommunene om når magasinene planlegges nedtappet i god tid på forhånd" endres til "Konsesjonæren må derfor varsle Finnmark fylkeskommune og Sametinget om når magasinene planlegges nedtappet i god tid på forhånd". Vi har ikke øvrige merknader til dette punktet og anbefaler at det vedtas som det foreligger men med våre foreslåtte endringer.

Vi gjør oppmerksom på at denne uttalelsen bare gjelder Sametinget, og viser til egen uttalelse fra Finnmark fylkeskommune, Areal og kulturvernveddelinga."

Advokat Geir Haugen, på vegne av reinbeitedistrikt 14A og 17, har i brev av 9.5.2007 uttalt følgende:

"Jeg viser til møtet i departementet 11. april d.å.

Etter møtet har jeg hatt en konferanse med mine klienter, som har kommet med følgende supplerende opplysninger når det gjelder skader og ulemper for reindriften:

Det er spesielt nærheten til skytefeltets nedslagsområde som påfører reindriften skader og ulemper. Reinen vegrer seg for å passere over vann med usikker is, slik at den vil forsøke å gå rundt vannet. Imidlertid vil reinen da komme inn i nedslagsfeltet, som er den mest intensivt brukte delen av skytefeltet til Forsvaret, og den vil således i liten grad benytte hovedflytteveien over Gaggajavri med den følge at flytting på sørsiden av Gaggajavri skjer i langt mindre utstrekning enn ønskelig. Med en "tettere" flytting vil det lettere oppstå sammenblandinger som fører til bl.a. merarbeid.

Jeg påpeker at reindriftens flyttleier/veier er spesielt sterkt rettslig vernet i henhold til reindriftingslovens § 10 nr. 4.

Det anmodes om at departementet snarest mulig treffer beslutning om og at det skal utføres en reindriftssakkyndig utredning, som kan danne grunnlag for departementets reguleringsbestemmelser.”

Lakselv Grunneierforening har i brev av 8. november 2007 uttalt følgende:

”Det foreligger nå en faglig vurdering med hensyn til anbefalinger som er gitt med hensyn til pålegg om minstevannføring og alternativ til minstevannføring.

Natur i Nord som har svært god kjennskap til vassdraget har utarbeidet et notat i forbindelse med denne konkrete saken. ”Vurdering av minstevannføring, og alternativer til minstevannføring i Lakselvvassdraget - i forbindelse med fornyelse av konsesjon for Luostejok Kraftlag AL”, Naturtjenester i Nord, Notat - 1 2007.

På bakgrunn av de faglige vurderinger finner Lakselv grunneierforening det mest fornuftig å kompensere for minstevannføring ved alternativer for minstevannføring. Gjennom økonomisk støtte fra kraftlaget vil Lakselv grunneierforening ha mulighet til å iverksette fiskeforbedrende tiltak ved å utføre uttynningsfiske av gjedde og harr, samt fortsette/styrke overvåkingen av laksebestanden i vassdraget. Alt arbeid med hensyn til kultivering og overvåking må selvsagt godkjennes av Fylkesmannen i forkant.

Vi mener dette er i samsvar med den faglige uttalelsen og at dette totalt sett er til det beste for laksebestanden i vassdraget.

Som lokal forpakter av vassdraget mener Lakselv grunneierforening at vårt synspunkt må tas i betraktning vedr. søknad om ny reguleringskonsesjon for Luostejok kraftverk.”

IV Olje- og energidepartementets bemerkninger

Søknaden

Luostejok Kraftlag AL inngikk 17. mars 1954 avtale med staten v/Finnmark Jordsalgskommisjon om leie av fallrettigheter i Luostejokvassdraget i Porsanger kommune. Avtalen ble gitt en varighet av 50 år, og er senere avløst av festekontrakt av 14. februar 2000 inngått med Statskog SF. Festekontrakten gjelder inntil videre. Kraftlaget fikk ved kongelig resolusjon 29. april 1955 tillatelse til regulering av Gaggavatn i Luostejokka. Konsesjonstiden ble satt til 50 år fra 17. mars 1954. Kraftlaget fikk ved Olje- og energidepartementets brev av 4. mars 2005 midlertidig tillatelse til regulering av Gaggavatn frem til endelig vedtak i konsesjonssaken foreligger.

Luostejok Kraftlag AL har søkt om ny reguleringskonsesjon for fortsatt regulering av Gagg-

vatn, og bruksrettskonsesjon for leie av statens fallrettigheter i Luostejokvassdraget.

Avklaring av bruksrett og hjemfall

I søknaden er det beregnet en innvunnet effekt på 3267 nat.hk. og utnyttet effekt på 4586 nat.hk. NVE har kvalitetssikret beregningene og disse stemmer ikke overens med direktoratets beregninger. Ifølge NVEs beregninger utgjør utbyggingen og reguleringen i Luostejokka en kraftmengde på 1322 nat.hk., hvorav 785 nat.hk. er kraftøking som innvinnes av reguleringen.

Grensen for konsesjonspliktige erverv av eiendomsrett og bruksrett til vannfall ble i 2004 endret i forbindelse med Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 54 (2003-04) fra 1000 nat.hk. til 4000 nat.hk. Luostejok Kraftlag AL trenger som følge av lovendringen ikke lenger bruksrettskonsesjon for leie av fallrettighetene i Luostejokka, da kraftlaget tidligere har hatt bruksrettskonsesjon for leieavtalen av 17. mars 1954. Økningen i vannkraft er imidlertid over 500 nat.hk. og det er dermed nødvendig med konsesjon etter vassdragsreguleringsloven, jf. vassdragsreguleringsloven § 2, første ledd bokstav a. Slik konsesjon kan gis uten hinder av provisorisk anordning om offentlig eierskap til vannkraften av 10. august 2007.

I henhold til vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 4 har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter ved utløpet av konsesjonen, jf. post 1 i vilkårene i konsesjonen av 29. april 1955. Ved opprettelsen av Finnmarkseiendommen ble Statskogs eiendom, herunder Statskogs fallrettigheter i Finnmark, overført til Finnmarkseiendommen. Finnmarkseiendommen eier fallrettighetene i Luostejokka, og Luostejok Kraftlag AL har inngått avtale om leie av fallrettighetene. Finnmarkseiendommen er å betrakte som et eget rettssubjekt i denne sammenheng, slik at staten som sådan ikke har noen fallrettigheter. Luostejok kraftlag eier kraftverket som utnytter reguleringen av Gaggavatn. Kraftverket hjemfaller ikke til staten. Staten bør i alminnelighet ikke drive reguleringer i et vassdrag hvor staten ikke eier fall og anlegg som tar reguleringen i bruk. Departementet tilrår derfor at staten ikke benytter seg av hjemfallsretten til reguleringsanleggene.

Fordeler og ulemper

Fordelene ved fortsatt regulering og drift av Luostejok kraftverk kan i hovedsak knyttes til kraftproduksjon. Kraftverket gir en gjennomsnittlig årlig produksjon på ca. 10 GWh fordelt på 4,8 GWh sommerkraft og 5,2 GWh vinterkraft. Videre bidrar kraftverkets beliggenhet til å redusere ledningstap på forsyningen til Karasjok- og Lakselvområdet, samt tap i overføring. Luostejok kraftverks beliggenhet bidrar

også til å øke sikkerheten for kraftleveranse til samme område.

Reguleringen av Gaggavatn medfører en reguleringszone på 2,1 km². Utbyggingsstrekningen på ca. 750 m fra Gaggavatn til utløpet av kraftstasjonen er i dag tørrlagt ca. halve året. Det slippes i dag ingen minstevannføring på strekningen. Utbyggingen har medført tørrlegging av potensielle oppvekstområder for laks på strekningen mellom Lailafossen og kraftstasjonen.

NVEs innstilling

NVE mener at fordelene ved en fortsatt regulering av Gaggavatn i Luostejokvassdraget er større enn ulemperne. NVE anbefaler at Luostejok Kraftlag AL får ny konsesjon for regulering av Gaggavatn etter vassdragsreguleringsloven § 8, og at konsesjonæren pålegges å slippe en minstevannføring på 0,8 m³/s hele året for å muliggjøre produksjon av laksefisk på strekningen. NVE har i denne forbindelse lagt betydelig vekt på at Luostejokka er et vernet og nasjonalt laksevassdrag.

Olje- og energidepartementets vurdering

Departementet vektlegger i likhet med NVE at Luostejokka er et nasjonalt laksevassdrag og at vassdraget er vernet i Verneplan for vassdrag. Forslaget til pålegg om minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring står sentralt i den sammenheng. Departementet legger videre vekt på at ingen av høringsinstansene går imot at det gis fornyet reguleringskonsesjon til Luostejok Kraftlag AL.

Departementet foreslår at det fastsettes et vilkår om kulturminner. Departementet viser til at en fornyelse av en reguleringskonsesjon ikke medfører nye inngrep og konsekvenser, og at vilkår og kostnader til kulturminnerelaterte undersøkelser, registreringer og eventuelle utgravninger må ses i sammenheng med dette. Departementet går inn for at regulanten skal betale inn et engangsbeløp på 12 000 kr per GWh magasinkapasitet til kulturminnevern i vassdrag. Antall GWh magasinkapasitet fastsettes ved uenighet av NVE. Beløpet skal dekke alle kulturminnerelaterte undersøkelser, registreringer, utgravninger og sikringer. Det fremgår av St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Olje- og energidepartementet at innbetalingen skal øremerkes finansiering av statlige utgifter knyttet til kulturminnetiltak i vassdrag, jf. Budsjett – Innst.S. nr. 1 (2007-2008). Det er en forutsetning at undersøkelsene skal foretas når magasinene likevel er nedtappet, slik at det ikke vil være til ulempe for reguleringen av vassdraget.

Departementet har mottatt brev fra EBL 21. desember 2007 med kommentarer til vilkåret om bidrag til kulturminnevern. Etter departementets mening retter brevet fra EBL seg særlig mot vilkår om bidrag til kulturminnevern i revisjonssaker. Etter-

som denne saken er en fornyelse av en reguleringskonsesjon vil ikke brevet bli behandlet nærmere i denne saken, men i forbindelse med første revisjonssak med nytt kulturminnevilkår.

Når det gjelder spørsmålet om nærmere utredninger av virkninger for reindriften, vil departementet vise til forskrift om konsekvensutredninger § 14. Bestemmelsen fastslår at det ved fornyelser av konsesjoner for tiltak som har nye vesentlige virkninger skal gjennomføres en offentlig høring, og at det i den forbindelse skal gis en redegjørelse for tiltaket, dets virkninger for miljø, naturressurser og samfunn.

NVE kan på bakgrunn av innkomne høringsuttalelser i sin innstilling ikke se at reindriftsinteressene blir nevneverdig berørt ved fortsatt regulering av Gaggavatn eller at det er behov for videre utredninger.

Luostejokvassdraget har vært regulert og nyttet til kraftproduksjon i 50 år. Reindriften skal ikke ha påpekt noen bestemte ulemper av tiltakene i denne perioden. Søknaden om fornyet reguleringskonsesjon innebærer ingen endringer i forhold til dagens situasjon. Departementet kan ikke se at det i denne saken dreier seg om et tiltak med nye vesentlige virkninger. I den høring av søknaden som har vært gjennomført i tråd med vassdragsreguleringslovens saksbehandlingsregler har det heller ikke vært påpekt konkrete problemstillinger eller ulemper for reindriften som i tilfelle skulle belyses nærmere.

Departementet kan som NVE ikke se at reindriftsinteressene blir nevneverdig berørt eller at det er behov for videre utredninger.

Spørsmålet om erstatning til reinbeitedistriktene er av privatrettslig karakter. Departementet forutsetter derfor at kraftlaget avklarer eventuelle erstatningsspørsmål med reinbeitedistriktene.

I likhet med NVE finner departementet at fordelene ved fortsatt regulering av Gaggavatn er større enn skader og ulemper for private og allmenne interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Olje- og energidepartementet anbefaler at Luostejok Kraftlag AL gis tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til fortsatt regulering av Gaggavatn på de vilkår som er foreslått av NVE.

Olje- og energidepartementets merknader til vilkårene

Post 1. Konsesjonstid

Ettersom kraftlaget ikke tilfredsstiller lovens krav for å bli tildelt konsesjon på ubegrenset tid, settes konsesjonstiden til 60 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 10.

Post 2. Konsesjonsavgifter

Departementet slutter seg til NVEs forslag til kr 8,- pr. nat.hk. til staten og kr 24,- pr. nat.hk. til kommunen i konsesjonsavgifter.

Post 8. Naturforvaltning

NVE foreslår at standardvilkår for naturforvaltning blir gjort gjeldende, som gir DN nødvendig hjemmel for å pålegge konsesjonæren å gjennomføre tiltak eller bekoste naturfaglige undersøkelser. Departementet er enig med NVEs vurdering, men vil påpeke at de pålegg som fastsettes må stå i rimelig forhold til tiltakets virkninger og omfang. Departementet har merket seg at det ikke er grunnlag for innbetaling av årlig beløp til jakt, friluftsliv og fiske. Det er heller ikke behov for pålegg om dekning av utgifter til ekstra jakttilsyn.

Post 9. Automatiske fredete kulturminner

Sametinget foreslår at vilkåret endres slik at konsesjonæren skal varsle både Finnmark fylkeskommune og Sametinget om tidspunkt for nedtapping av magasinet. Olje- og energidepartementet slutter seg til Sametingets forslag, og foreslår at også Reindriftsforvaltningen i Øst-Finnmark varsles om nedtapping av magasinet.

Post 9 får følgende ordlyd:

Når fornyet konsesjon er gitt, skal konsesjonæren innbetale et engangsbeløp på 12 000 kr per GWh magasinkapasitet til kulturminnevern i vassdrag. Det innbetalte beløpet skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser, utgravinger, konservering og sikringstiltak, og omfatter alle automatisk fredete arkeologiske kulturminner innenfor området som berøres av reguleringen.

Arkeologiske arbeider skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er lav. Konsesjonæren må varsle Finnmark fylkeskommune, Sametinget og reindriftsforvaltningen i Øst-Finnmark i god tid før en nedtapping av magasinene, eller dersom det av andre årsaker er lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved fysiske tiltak i vann og på land, som for eksempel etablering av terskler og anleggsarbeid mv. i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven § 8 og § 9. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses, jf. kulturminneloven § 8, 2. ledd.

Post 11. Ferdsel mv. og Post 16. Merking av usikker is

Porsanger kommune ønsker vilkår som pålegger konsesjonæren tiltak som gjør det sikkert å ferdes på de godkjente scooterløypene som krysser vannmagasinet. I likhet med NVE finner departementet at vilkårene om ferdsel mv. og om merking av usikker is ivaretar dette hensynet.

Manøvreringsreglementet

NVE foreslår at det pålegges en minstevannføring med tanke på å muliggjøre potensielle gyte- og oppvekstareal for laksefisk. NVE anbefaler derfor at Luostejok kraftlag AL pålegges en minstevannføring på 0,8 m³/s fra Gaggavatn hele året. Departementet slutter seg til NVEs forslag til minstevannføring under henvisning til at Luostejokka er et vernet vassdrag og et nasjonalt laksevassdrag.

Departementet har merket seg at kraftlaget er tvilende til hvorvidt den foreslåtte minstevannføringen vil ha noen effekt, samt synspunktene fra Lakselv Grunneierlag med skisserte alternativer til å ha en minstevannføring. Etter samråd med miljømyndighetene finner departementet ikke å kunne anbefale andre tiltak som alternativ til minstevannføring som foreslått av Lakselv Grunneierlag. Tilstrekkelig mengde vann er en forutsetning for å muliggjøre potensielle gyte- og oppvekstareal for laksefisk. Miljømyndighetene kan ikke se at uttynningsfiske av gjedde og harr alene, er et fullgodt alternativ til pålegg om minstevannføring når det gjelder virkningene for laksebestanden.

NVE foreslår at minstevannføringen på 0,8 m³/s i utgangspunktet fastsettes permanent, men er åpen for at vannføringsslipet kan tas opp til vurdering hvis det viser seg og ikke ha betydning for laksens bruk av området. NVE foreslår at det tas inn i vilkåret at minstevannføringsslipet kan tas opp til vurdering etter fem år.

Departementet viser til at det kan være tvil om hvor lang tidsperiode som vil være nødvendig for å få tilstrekkelig dokumentasjon på virkningen av vannslippet for produksjon av laks. Før konsesjonæren eventuelt kan fremme en søknad om at pålegget om minstevannføring skal bortfalle, vil det være behov for minstevannslipp på strekningen inntil virkningene av vannslippet på produksjon av laks er tilstrekkelig dokumentert, men i alle tilfeller begrenset oppad til en periode på 10 år. Etter departementets vurdering må det kunne dokumenteres at minstevannføringen, sammen med produksjonsfremmende tiltak, i tilfelle ikke har medført økt produksjon av laks på utbyggingsstrekningen. Departementet kan, etter innstilling fra NVE, foreta endringer i minstevannføringen i manøvreringsreglementet.

Dokumentasjon av minstevannføringens virkninger på lakseproduksjon forutsetter et hensiktsmessig opplegg for dette. Departementet vil vise til at overvåkning av lakseproduksjonen på strekningen kan pålegges av Direktoratet for naturforvaltning (DN) i medhold av konsesjonsvilkårenes post 8 om naturforvaltning. Departementet peker på at et overvåkningsopplegg for laks må stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og omfang.

Annet

På vegne av reinbeitedistriktene har advokat Geir Haugen fremsatt krav om reindrifsfond. Departementet viser til at reindriftsinteressene ikke kan sees å bli nevneverdig berørt av tiltakene som nå skal fornyes. Det er derfor ikke grunnlag for å opprette reindrifsfond i forbindelse med tillatelsen her til fornyelse av reguleringen.

Kraftlaget påstår at det er urimelig å forvente at kraftverket skal ha økonomi til å bli pålagt alle de kostnadskrevende tiltak som fremgår av forslaget til vilkår for fornyet konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. Departementet viser til at de samlede konsesjonsavgifter beløper seg til om lag 25 000 kroner årlig. Magasinkapasiteten i Gaggavatn tilsier en engangsinnbetaling på om lag 23 000 kroner til kulturminneformål. Pålegget om minstevannføring medfører en tapt produksjon på 1,26 GWh/år tilsvarende 12 prosent av midlere årsproduksjon. Departementet viser til at pålegg av vilkår om naturforvaltning forutsettes å stå i rimelig forhold til inngrepets virkning og omfang. Etter en samlet vurdering har departementet kommet til at påleggene ikke kan anses urimelige i forhold til hva kraftproduksjonen vil innbringe.

Departementet slutter seg for øvrig til NVEs forslag til vilkår og merknader.

Olje- og energidepartementet

tilråd:

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer gis Luostejok Kraftlag AL tillatelse til fortsatt regulering av Gaggavatn i Porsanger kommune på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 15. februar 2008.
2. I medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Luostejok kraftlag tillatelse til fortsatt regulering av Gaggavatn på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringen i samsvar med inntatt forslag i foredraget.

4. AS Tyssefaldene

(Forlengelse av konsesjoner i Tyssovassdraget)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. februar 2008.

Departementet viser til søknad av 8. mars 2006, der advokatfirmaet Bjerknes Wahl-Larsen, på vegne av AS Tyssefaldene (AST), søker om forlengelse av vassdragsreguleringskonsesjoner for Mågeli kraftverk.

Konsesjonene for reguleringer i Tyssovassdraget utløp 31.12.2006. AST søker om at vilkårene for de konsesjonene som omfatter reguleringer i Mågelivassdraget endres slik at utløpsperioden forskyves frem til 31.12.2010 og reguleringskonsesjonene har varighet frem til Mågeli kraftverk tilfaller Statkraft Energi AS (Statkraft).

Olje- og energidepartementet har forelagt søknaden for NVE, som i brev av 21.08.2006 til Olje- og energidepartementet anbefaler at konsesjonene for regulering av Mågelivassdraget og Tyssovassdraget endres slik at de får utløp 31.12.2010.

Fra NVEs innstilling av 21.08.2006 siteres følgende:

"Bakgrunn

AS Tyssefaldene (AST) står som regulant av Tyssovassdraget. Reguleringen skjer i samarbeid med Statkraft Energi AS som eier Oksla kraftverk, og som også har egne reguleringskonsesjoner i vassdraget. Tyssovassdraget har en større vassdragsgren, Mågelivassdraget. Dette vassdraget utnyttes først i Mågeli kraftverk. Fra Vetlevatnet, nedenfor utløpet av kraftverket, pumpes nedbørfeltet via Skjeggedal pumpestasjon opp i Ringedalsvatnet for utnyttelse i Oksla kraftverk. Vetlevann var tidligere inntaksmagasin for kraftverket Tysso I som nå er nedlagt.

Mågeli kraftverk ble bygget etter at AST ved kgl.res. av 21.05.1948 fikk tillatelse til regulering av Vendeavatn med 13,3 meter og overføring av vatnet til Øvre Bersåvatn. Konsesjon ble gitt varighet frem til 28.04.1988, slik at utløp av konsesjonen skulle sammenfalle med konsesjoner gitt for reguleringer i Øvre Tysse, inkludert regulering av Nedre Bersåvatn i Mågelivassdraget med 5,5 m, jf. kgl.res. av 28.04.1928. Kraftverket har en fallhøyde på ca. 610 m og en årlig produksjon på ca. 160 GWh.

I tillegg til nevnte konsesjon for regulering og overføring av Vendeavatn er det gitt flere konsesjoner for reguleringer i vassdraget:

AST gjennomførte i 1910-11 en senkning av Øvre Bersåvatn på 19 m. Denne reguleringen ble først konsedert ved kgl.res. av 03.10.1924. Konsesjonen ble gitt varighet frem til 03.10.1984.

Ved kgl.res. av 04.07.1958 ble det gitt tillatelse til en tilleggsregulering av Vendeavatn med 2,7 m slik at samlet reguleringshøyde for magasinet ble på 16 m. Samtidig ble reguleringshøyden for Øvre Bersåvatn korrigert til 18 m.

Videre ble det ved kgl.res. av 01.09.1961 gitt tillatelse til ytterligere regulering av Øvre Bersåvatn med 28 m senking slik at total reguleringshøyde ble på 46 m. Konsesjonen ble gitt med samme utløpsdato som første reguleringskonsesjon for vatnet, dvs. 03.10.1984.

På begynnelsen av 1960-tallet var fortsatt flere av de konsederte reguleringene i øvre del av Tyssovassdraget, jf. konsesjon av 28.04.1928, ikke gjennomført. Etter som disse reguleringskonsesjonene var gitt med varighet frem til 1988 oppsto det etter hvert usikkerhet om disse reguleringene og tilhørende utbygging av kraftverket Tyssø II i det hele ville bli iverksatt.

Det ble derfor søkt om fornyelse av gitte reguleringskonsesjoner i Tyssovassdraget frem til 31.12.2006, jf. St.prp. nr. 129 (1961-62). Samtidig ble det fremmet sak om overdragelse til staten av ASTs vannfall og kraftanlegg mv., og om tilbakeleie av de samme rettigheter og anlegg til selskapet for samme tidsrom, jf. St.prp. nr. 130 (1961-62). Gjennom vedtakelse av proposisjonene bortfalt selskapets tidligere meddelte konsesjoner for reguleringer i vassdraget. Dog med unntak for konsesjon av 21.05.1948, regulering av Vendeavatn, siden selskapet kun hadde fått en tidsbegrenset overføringsrett fra rettighetshaveren, Ullensvang herad. Avtale mellom Staten og AST om leie av kraftanlegg mv. som omfattes av hjemfallsretten (hjemfallsavtalen) ble på bakgrunn av de vedtatte proposisjonene inngått 04.03.1964.

Ved inngåelse av denne avtalen var det klart at kraftanlegg med fallrettigheter automatisk ville hjemfalle til staten den 31.12.2006 og at AST i tiden frem til da leide disse rettighetene av staten. Da det ikke er noe automatisk hjemfall knyttet til reguleringskonsesjoner ble det gitt egen konsesjon etter reguleringsloven for de gjennomførte og planlagte reguleringer i vassdraget, jf. kgl.res. av 06.03.1964. Konsesjonene har tilsvarende utløpsdato som hjemfallsavtalen, dvs. 31.12.2006.

Ved kgl.res. av 07.08.1987 ble det gitt tillatelse til overføring av Mostjørn til Øvre Bersåvatn. Reguleringskonsesjonen ble gitt med varighet frem til 31.12.2006.

I 1984 kjøpte staten Ullensvang herads eieendommer og rettigheter til Vendovassdraget og Espeelvi. Dette ble gjort fordi det viste seg umulig å få i stand en avtale om erverv mellom heradet og AST, noe som var en forutsetning for inngåelsen av avtalen om foregrepet hjemfall av 1964. Ved avtale mellom AST og staten samme år fikk AST rett til å disponere Vendovassdraget og Espeelva så lenge hjemfallsavtalen av 1964 består, dog ikke lenger enn 31.12.2006. I og med inngåelse av avtalen var det mulig for AST å søke om forlengelse av reguleringskonsesjon

for Vendeavatn av 21.05.1948 frem til 31.12.2006. Konsesjon for en slik forlenget regulering ble gitt ved kgl.res. av 14.07.1989, jf. St.prp. nr. 120 (1988-89).

I forbindelse med opprettelsen av Statkraft som statsforetak, jf. St.prp. nr. 100 (1990-91) ble eiendomsretten til de kraftverk som var omfattet av leieavtaler opprettet i forbindelse med gjennomførte foregrepne hjemfall, hjemfallsavtalene, overført til Statkraft SF. Etter senere omorganisering er det nå Statkraft Energi AS (SE) som har eiendomsretten. Leieperioden for de kraftanlegg som skulle hjemfalle til SE pr. 31.12.2006 ble gjennom behandling av St.prp. nr. 104 (1990-91) forlenget frem til 31.12.2010. Forlengelsen av avtalene gjelder kun for kraftanlegg med nødvendige rettigheter. Reguleringskonsesjonene inngikk som nevnt ikke som en del av hjemfallsavtalen fra 1964, og de inngår ikke i den forlengelsesavtalen som ble inngått.

Gjennom behandling av St.prp. nr. 52 (1998-99), om forlengelse av kraftkontrakter med industrien, ble det for kraftverket Tyssø II gitt anledning til forlengelse av leieavtalen frem til 31.12.2030, mens for Oksla og Mågeli kraftverk er uttalt følgende:

”.....Tyssefaldenes øvrige rettigheter i henhold til avtalen om foregrepet hjemfall knyttet til Oksla og Mågeli, tilfaller Statkraft ved avtalens ordinære utløp”

Dette innebærer at AST sine konsesjoner av 06.03.1964, 07.08.1987 og 14.07.1989 som helt eller delvis omfatter reguleringsrettigheter som utnyttes i Mågeli kraftverk, utløper 31.12.2006, mens leieavtalen for Mågeli kraftverk og rettighetene i Oksla kraftverk utløper 31.12.2010.

Av denne grunn søker derfor AST om at reguleringskonsesjonene forlenges i medhold av vassdragsreguleringslovens § 10, nr. 3, 2. ledd frem til 31.12.2010, subsidiært at det gis ny konsesjon frem til samme tidspunkt.

NVEs vurdering

Konsesjonene for reguleringer i Mågelivassdraget utløper 31.12.2006. AST søker om at vilkårene for de konsesjonene som omfatter reguleringer i Mågelivassdraget endres ved at utløpsperioden forskyves frem til 31.12.2010 slik at reguleringskonsesjonene har varighet frem til Mågeli kraftverk tilfaller SE. Selskapet mener en slik vilkårsendring kan gjøres i medhold av vassdragsreguleringsloven § 10, nr. 3, 2. ledd.

Statkraft SF og AST inngikk den 01.10.1993 avtale om at AST får rett til å disponere Mågeli kraftverk frem til 31.12.2010. Avtalen kom i stand som følge av Stortingets vedtak av St.prp. nr. 104, (1990-91) om forlengelse av hjemfallskontrakter. Både 1964-avtalen og 1993-avtalen regulerer både disponering og prisvilkår for den kraft som produseres i anleggene. Disse industrikontraktene er opprettet for å gi industri-selskap langsiktige og forutsigbare vilkår.

NVE påpeker at drift av Mågeli kraftverk vil være nært knyttet opp mot de reguleringsanlegg som er etablert i Mågelivassdraget. Mågeli kraftverk har en effekt på ca. 29 MW. Reguleringsanleggene utnyttes også i Oksla kraftverk, men av de ca. 200 MW som produseres i dette kraftverket disponerer AST 90 MW av disse ut 2010. SE har nylig bygget småkraftverkene Øvre og Nedre Bersåvatn, men kraftproduksjonen i disse kraftverkene vil i mindre grad være avhengig av regulant, da magasinene fortrinnsvis disponeres med hensyn på produksjonen i de større kraftverkene.

I og med at AST disponerer størstedelen av effekten i de store kraftverkene er det etter NVEs syn AST som har størst nytte av reguleringsanleggene i Mågeligrenen frem til hjemfallstidspunktet for Mågeli kraftverk.

Private regulanter kan meddeles konsesjonsperioder for reguleringer inntil 60 år. De aktuelle konsesjonene med utløp 31.12.2006 er ikke gitt for mer enn 42 år for den eldste av disse, jf. konsesjon av 06.03.1964. NVE er derfor av den oppfatning at vilkårene for konsesjonene i medhold av vassdragsreguleringsloven § 10, nr. 3, 2. ledd kan forlenges så lenge en ikke går ut over en 60-års periode som er absolutt grense.

NVE anbefaler at i medhold av vassdragsreguleringsloven § 10, nr. 3, 2. ledd endres vilkårene meddelt AS Tyssefaldene for konsesjonene for regulering av Mågelivassdraget og Tyssovassdraget, slik at konsesjonene får utløp 31.12.2010.

Konsesjonen av 06.03.1964 gir også AST rett til reguleringer i øvre del av Tyssovassdraget. Disse reguleringsanleggene utnyttes i kraftverket Tyssso II som hjemfaller til SE først i 2030. AST er i ferd med å utarbeide søknad om ny reguleringskonsesjon for disse reguleringsanleggene. En slik søknad vil ikke på langt nær være ferdigbehandlet innen 31.12.2006 og selskapet må derfor uansett ha en midlertidig konsesjon for fortsatt regulering av disse magasinene. NVE mener derfor det er hensiktsmessig at konsesjonen forlenges også for disse reguleringsanleggene og ikke at en nå skiller ut Mågelidelen og Tyssodelen hver for seg.

Selv om AST ikke har søkt om forlengelse for de konsesjonene i vassdraget som kun omhandler reguleringer i Tyssodelen, mener NVE av samme grunn at det er hensiktsmessig om også disse konsesjonene nå forlenges frem til samme tidspunkt.

Vi anbefaler derfor at vilkåret i konsesjonene av 06.03.1964, 17.01.1969, 07.08.1987, 14.07.1989 og 21.12.2000 endres ved at tidspunktet for konsesjonens varighet settes til 31.12.2010.

Det presiseres at for 1964-konsesjonens vedkommende gjelder forlengelsen ikke for Ringedalsmagasinet og Vetlevann, jf. annet brev fra NVE til Olje- og energidepartementet av i dag om hjemfall av dette magasinet.

Samtidig som reguleringskonsesjonen løper ut vil Mågeli kraftverk tilfalle SE. Det samme gjelder effektutnyttelsen på 90 MW i Oksla kraftverk som disponeres av AST. SE har som nevnt også bygget to småkraftverk i Mågelivassdraget, Øvre og Nedre Bersåvatn kraftverk. På grunn av disse forholdene vil SE etter NVEs oppfatning være eneste reelle søker til ny konsesjon for regulering av Mågelivassdraget siden reguleringsanleggene ikke har annen verdi enn som magasin kapasitet for de kraftanlegg som SE eier. En slik søknad vil måtte være langt mer omfattende enn herværende søknad når det gjelder konkrete vurderinger av reguleringsanleggenes virkninger. En slik søknad vil bli gjenstand for behandling etter den i vassdragsreguleringsloven § 6 foreskrevne behandlingsmåte.

NVE forutsetter ellers at eventuelle avtaler mellom AST og andre parter inngått i medhold av konsesjonene som utløper, om nødvendig kan forlenges tilsvarende den nye reguleringsperioden.”

Departementets merknader

Kongen har etter vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd kompetanse til å endre konsesjonsvilkår. Ved kgl.res. av 25. august 2000 er denne kompetansen delegert til Olje- og energidepartementet.

Etter vassdragsreguleringsloven § 10 første ledd kan konsesjon gis for et bestemt tidsrom av inntil 60 år regnet fra konsesjonens meddelelse. De aktuelle konsesjonene er ikke gitt for mer enn inntil 42 års varighet, jf. konsesjon av 06.03.1964 som er den eldste. Konsesjonenes varighet kan da forlenges i medhold av vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd, forutsatt at 60-årsgrensen ikke overskrides.

Olje- og energidepartementet viser til NVEs vurderinger, som departementet slutter seg til. Vilkaene for konsesjonene for Mågelivassdraget og Tyssovassdraget endres slik at konsesjonene får utløp 31.12.2010.

NVE viser til at konsesjonen av 06.03.1964 også gir AST rett til reguleringer i øvre del av Tyssovassdraget som utnyttes i kraftverket Tyssso II. AST har behov for en forlengelse av konsesjonen for fortsatt regulering av disse magasinene, samtidig som NVE ser det som hensiktsmessig at reguleringsanleggene av Mågeli- og Tyssodelen ikke skilles fra hverandre. NVE anbefaler derfor at konsesjonene også for reguleringsanleggene knyttet til Tyssodelen forlenges frem til 31.12.2010. Departementet slutter seg til dette. Det presiseres at for 1964-konsesjonens vedkommende, gjelder forlengelsen ikke for Ringedalsmagasinet og Vetlevann. De konsesjonsmessige forhold knyttet til disse magasinene behandles som egen sak. For øvrig vises det til NVEs merknader.

Det gjøres følgende endringer i konsesjonene av 06.03.1964, 17.01.1969, 07.08.1987, 14.07.1989 og 21.12.2000.

I kongelig resolusjon av 06.03.1964 *Aktieselskabet Tyssefaldene*:

Post 1 skal lyde:

Reguleringskonsesjonen utløper 31.12.2010.

I kongelig resolusjon av 17.01.1969 *Aktieselskabet Tyssefaldene (tillatelse til ytterligere regulering av Tyssovassdraget)*:

Post 1 skal lyde:

Reguleringskonsesjonen utløper 31.12.2010.

I kongelig resolusjon av 07.08.1987 *A/S Tyssefaldene*:

Post 1 skal lyde:

Konsesjonen utløper 31. desember 2010.

I kongelig resolusjon av 14.07.1989 *A/S Tyssefaldene*:

Post 1 skal lyde:

Konsesjonen utløper 31. desember 2010.

I kongelig resolusjon av 21.12.2000 *AS Tyssefaldene*:

Post 1 skal lyde:

Reguleringskonsesjonen utløper 31.12.2010.

5. Statkraft Energi AS

(Midlertidig tillatelse til regulering/overføring i nedre del av Tyssovassdraget)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. februar 2008.

Det vises til brev av 21.12.2006.

Bakgrunn

AS Tyssefaldene har konsesjoner for regulering av Tyssovassdraget. Det omfatter blant annet reguleringskonsesjon for Ringedalsvatn, som utløp 31.12.2006. Konsesjonene er gitt med adgang for staten til å gjøre hjemfall gjeldende ved konsesjonstidens utløp.

AS Tyssefaldene har i brev til Olje- og energidepartementet av 8.3.2006 vist til at selskapet ikke lenger har noen nytte av Vetlevanns- og Ringedalsdam-

men, og bedt om at staten gjør hjemfall gjeldende for disse anlegg pr. 31.12.2006. For så vidt gjelder de deler av vassdraget som ligger oppstrøms i Ringedalsdammen, har selskapet søkt om at reguleringskonsesjonene som utnyttes i Mågeli kraftverk blir forlenget til utløpet av 2010.

NVE har anbefalt at Tyssefaldenes øvrige reguleringskonsesjoner i vassdraget forlenges til utløpet av 2010. Etter dette tidspunkt antas det at Statkraft Energi AS vil gå inn som eier av reguleringsanleggene i Mågelivassdraget og Tyssovassdraget. Olje- og energidepartementet har i vedtak av i dag gitt slik forlengelse av konsesjonene.

Olje- og energidepartementets vurdering

Statkraft Energi AS har reguleringskonsesjon for den nederste del av magasinet i Ringedalsvatn, og er eier av Oksla kraftverk som utnytter fallet mellom Ringedalsdammen og sjøen. I og med at Tyssefaldene ikke ønsker å fortsette som regulant, og fallet fra Ringedalsvatn kun utnyttes i Statkrafts anlegg Oksla, mener departementet at Statkraft bør overta reguleringskonsesjonen for Mågelivassdraget og Vetlevatn/ Ringedalsvatn. Statkraft skal utarbeide en felles søknad om regulering av Ringedalsmagasinet, Vetlevatn og Mågelivassdraget, da det ikke vil være praktisk å behandle disse hver for seg.

Olje- og energidepartementet gir Statkraft Energi AS midlertidig tillatelse til overføring av Vetlevatn og regulering av Ringedalsvatn på de vilkår som følger av konsesjoner og reglement gitt AS Tyssefaldene, med varighet inntil søknaden om ny konsesjon er avgjort.

Det forutsettes at søknad om ny konsesjon sendes inn så snart som mulig.

Departementet vil presisere at vilkår som gis ved en ny reguleringskonsesjon kan gis virkning fra utløpet av den opprinnelige konsesjon 1.1.2007.

6. Horga

(Fastsetting av manøvreringsreglement for regulering av Horga i Buskerud)

Kongelig resolusjon 25. april 2008.

1. Innledning

Ved kongelig resolusjon av 18. desember 1987 fikk Sigdal kommune tillatelse til regulering av Horga i Buskerud. To av punktene i manøvreringsreglementet ble gitt med prøvetid på fem år fra oppstart. Prøveperioden gikk ut ved utgangen av 1997.

Etter søknad fra Horga Kraftverk skal det fastsettes endelig manøvreringsreglement ved kongelig resolusjon for regulering av Horga.

2. NVEs innstilling

NVEs innstilling av 23. august 2001 lyder som følger:

”Ved kongelig resolusjon av 18.12.87 fikk Sigdal kommune tillatelse til regulering av Horga i Buskerud fylke. To av punktene i manøvreringsreglementet ble gitt med en prøvetid på 5 år fra kraftverket ble igangsatt. Dette gjaldt minstevannføringspålegget for Horga på 100 l/s målt ved Halvorset og minstevannføringen i Skjelåa. Prøveperioden gikk ut ved utgangen av 1997. NVE fikk den 5.11.98 slik søknad fra Horga kraftverk om endelig manøvreringsreglement:

”Sigdal kommune ble meddelt tillatelse til å foreta regulering av Horga i Buskerud fylke ved kongelig resolusjon av 18. desember 1987.

Tillatelsen er gitt på ubegrenset tid, mens vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. I manøvreringsreglementet er det tatt inn bestemmelser om krav til minstevassføring

på de berørte elvestrekningene og fyllingskrav for magasinene. Kravet i reglementet om en minstevassføring på 100 l/s i Horga ved Halvorset gjelder for en prøveperiode på 5 år. I denne perioden skal det utføres undersøkelser i Horga for konsesjonærens regning.

Horga kraftverk legger med dette fram forslag til endelig manøvreringsreglement slik det går fram av kapittel 5.3 nedenfor.

2. OVERSIKT OVER ANLEGGET

På bilag I er vist en kartoversikt over anlegget med inntegnede nedbørfelt, magasiner, tunnel-system og kraftstasjon.

2.1 Hydrologiske forhold

Areal og tilløpsforhold for de aktuelle nedbørfeltene før utbygging slik det framgår av konsesjonssøknaden og vassføringsforhold på de berørte elvestrekningene er vist i nedenstående tabell 1.

Tabell 1. Horga kraftverk – nedbørfelt og tilløp før utbygging

Felt	Areal km ²	Avløp m ³ /s	Avløp Mill. m ³ /år
Utløp Grunntjern	12,2	0,268	8,5
Rest til utløp Øgnevatn	15,0	0,330	10,4
Sum utløp Øgnevatn	27,2	0,598	18,9
Rest til utløp Grytevatn	7,0	0,154	4,9
Sum utløp Grytevatn	34,2	0,752	23,8
Utløp Løvnsvatn	19,0	0,399	12,6
Restfelt Horga v/utløp Horgesetervatn	47,7	1,068	33,6
Sum utløp Horgesetervatn	100,9	2,219	70,0
Bekkeinntak på tilløpstunell	9,2	0,184	5,80
Sum Horga Kraftverk	110,1	2,403	75,8

For forholdene etter utbygging er beregnet restvassføringer slik det går fram av nedenstående tabell 2. I tallene er tatt inn kravene til minstevassføringer, 100 l/s i Horga ved Halvorset, og alminnelig lavvassføring i Grytelva slik det går fram av det midlertidige manøvreringsregle-

mentet punkt 2, og slik dette nå er avklart når det gjelder størrelsen på alminnelig lavvassføring som er 1 l/s/km². Når det gjelder Skjelåa, er det forutsatt en minstevassføring fra Løvnsvatn på 60 l/s, se nærmere under kapittel 5.1.

Tabell 2. Horga kraftverk - vassføring etter utbygging

Sted	Nedbørfelt km ²	Vassføring etter utbygging, l/s
Grytelva ved utløp av Grunntjern	12,2	12 (alm. Lavvassføring)
Grytelva ved utløp av Øgnevatn	27,2	27 (alm. lavvassføring)
Grytelva ved utløp av Grytevatn	34,2	34 (alm. Lavvassføring)
Grytelva ved utløp i Horgesetervatn	55,9	ca. 500 i middel over året
Skjelåa ved utløp av Løvnsvatn	19,0	60 (som foreslått av DN)
Skjelåa ved utløp i Horgesetervatn	37,8	ca. 170 i middel over året
Horga ved utløp av Horgesetervatn	100,9	100 (midlertidig reglement)
Horga ved utløp i Soneren	120,6	ca. 300 i middel over året

Det er ikke tatt hensyn til overløp fra magasinene i tabellen.

3. ERFARINGER FRA DRIFTEN AV ANLEGGET

Tappingen av magasinene har normalt foregått på følgende måte:

Grytelva:

Lukene i de tre magasinene åpnes samtidig og slik at det tappes litt mer fra nedenforliggende magasin enn fra nærmeste ovenfor for å unngå overvann på islagte vatn. Lukene står stort sett i en fast stilling, men åpnes litt mer etter hvert for å kompensere for synkende vannstand, slik at vassføringen kan opprettholdes. På slutten av tappesesongen åpnes lukene helt for å få ut restmagasinet og for å få smeltevannet hurtig ned til

Horgesetervatnet. Fyllingen starter normalt rundt 1. mai og lukene stenges.

I fyllingssesongen skal det slippes alminnelig lavvassføring etter gjeldende reglement dvs. 1 l/s/km².

Løvnsvatn:

Luka åpnes normalt umiddelbart etter nyttår og reguleres slik at det holdes ca. 3 m³/s til magasinet er nedtappet. Luka stenges normalt uka før påske og senest 1. mai.

Fyllingsperioden strekker seg normalt over hele sommerperioden og høsten fram til ca. 1. oktober.

I fyllingsperioden har kravet til vannslipping vært alminnelig lavvassføring som er 19 l/s.

Oppsummert fås:

Tabell 3. Magasiner Horga kraftverk - Typisk manøvrering

	Grytevatn	Øgnevatn	Grunntjern	Løvnsvatn	Horgeseterv
Magasin mill. m ³	0,9	2,2	1,1	6,4	9,6
Start tapping, typisk dato	01.12	01.01	01.12	05.01	10.10
Tapping m ³ /s	1,0	0,9	0,2	3,0	
Nedtapping, typisk dato	31.01	31.01	10.01	25.02	01.04
Stengt, typisk dato	29.04 - 05.05	29.04 - 05.05	29.04 - 05.04	15.03 - 01.04	

4. FISKERIBIOLOGISK UNDERSØKELSE

Etter pålegg fra Direktoratet for naturforvaltning av 20. januar 1998 utførte Laboratorium for ferskvannsekologi og innlandsfisk (LFI) en fis-

keribiologisk undersøkelse i Horgavassdraget i 1994. Rapporten følger søknaden som separat vedlegg. Sammendraget kan oppsummeres som følger:

Sted	Resultat
Grytelva (Øytjern- Horgesetervatn)	Lite fisk påvist; til dels svært lite til tross for gode forhold
Ovenfor Øgnevatn	Påvist ørret
Innløpskulp Grytevatn	Småfisk og gytefisk
Utløp Horgesetervatn	Småørret, til dels mye
Skjelåa-innløp Horgesetervatn	Gytefisk, ikke ørret til tross for meget gode habitatforhold for ørretunger
Raudåa (innløpselv til Løvnsvatn)	Enkelte småørret
Horgesetervatn	Store forekomster av småvokst abbor, lite ørret, men av rimelig god kvalitet. Bestandsforholdene tyder på rekrutteringssvikt antakelig pga. surt vatn. Forekomster også av sik og stingsild

Vannet i vassdraget er surt med pH-verdier på henholdsvis 4,4 i Grytelva og 5,0 i Raudåa. Undersøkelsen konkluderer ellers med at i et videre kultiveringsarbeid bør Lauvnsvatn og til dels Horgesetervatn prioriteres. Raudåa har fine gyte- og oppvekstområder for ørret som kan gi rekruttering til Løvnsvatn. Skjelåa mellom Løvnsvatn og Horgesetervatn har gode gyte- og oppvekstmuligheter for ørret og vil kunne gi rekruttering til Horgesetervatn.

5. MANØVRERINGSREGLEMENTET

Det er i det vesentlige to spørsmål som er av interesse i denne sammenhengen. Det gjelder minstevassføringene på de forskjellige elveavsnittene, først og fremst kravet om 100 l/s i

Horga ved Halvorset bru, og fyllingsbestemmelsene for magasinene.

5.1 Minstevassføring

I LFI's rapport er det ikke gitt noen anbefalinger vedrørende minstevassføring i Horga nedstrøms Horgesetervatn. I brev av 10.03.1997 ga DN pålegg om en del andre tiltak på bakgrunn av forslagene i fiskerirapporten. Dette har Horga kraftverk etterkommet. I tiltakene inngikk imidlertid også krav om å øke minstevassføringen i Skjelåa fra Løvnsvatn fra alminnelig lavvassføring (nå beregnet til 19 l/s) til 60 l/s. Horga kraftverk har her tidligere henvist til at man forutsetter å avvente departementets krav på dette området. Så langt er det ikke kommet noe utspill, men Horga kraftverk har nå gjen-

nomført beregninger for å belyse virkningene av kravet for kraftverkets produksjon og økonomi. Basert på disse beregningene vil Horga kraftverk foreslå å etterkomme direktoratets krav om minstevassføring på 60 l/s fra Løvnesvatn.

Når det gjelder kravene til minstevassføring i Grytåa antar vi at størrelsen etter gjeldende reglement er avklart gjennom NVEs brev av 2. juni 1998 hvor det går fram at alminnelig lavvassføring, som er kravet til minstevassføringen, er beregnet til 1 l/s/km². Dette har vi ingen kommentar til.

5.2 Fyllingskrav for magasinene

Fyllingskravene for Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn og Løvnesvatn i dagens reglement er at magasinene skal holdes avstengt i fyllingsperioden bortsett fra nødvendig vannslipping for å opprettholde minstevannføringskravene. For Horgesetervatn er kravet at magasinet skal holdes avstengt i fyllingsperioden til vannstanden har nådd kote 310,00 (HVR-1m).

Det går ikke konkret fram av reglementet hvordan dette er å forstå så lenge fyllingsperiodens start ikke er datofestet. Bestemmelsen er derfor vanskelig å praktisere etter ordlyden idet det gjerne kan foregå fylling i magasinet på grunn av tilløpsforholdene på andre tider av året enn det man normalt vil kalle fyllingssesong.

Ved en nærmere gjennomgang av konsesjonssøknaden viser det seg imidlertid at man i de hydrologiske beregningene som ligger til grunn for dimensjonering av magasinene og beskrivelse av fyllingsforholdene etter regulering, har lagt til grunn at fyllingsperioden er å forstå som perioden 1. mai til 30. september og tappeperioden fra 1. oktober til 30. april. Det må forutsettes at det er konsesjonssøknadens ordbruk og definisjoner som er ført videre i konsesjonsbehandlingen og lagt til grunn av myndighetene ved utforming av manøvreringsreglementet, så lenge det ikke er sagt noe annet.

Horga kraftverk vil derfor foreslå at disse datoene tas inn i reglementet.

5.3 Konklusjon

Under forutsetning av at forståelsen av manøvreringsreglementet når det gjelder fyllings- og tappeperiode er som angitt ovenfor, vil Horga kraftverk foreslå at det midlertidige manøvreringsreglementet beholdes med følgende endringer i punkt 2.1 overensstemmelse med kapitler 5.1 og 5.2:

Avsnitt 2 og 3:

"Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn og Løvnesvatn skal holdes avstengt i fyllingsperioden 1. mai til 30. september bortsett fra nødvendig vannslipping for å opprettholde pålagt minstevassføring. Denne settes til alminnelig lavvassføring i Grytelveva som ifølge NVE er 12 l/s ut fra Grunntjern, 27 l/s ut fra Øgnevatn og 34 l/s ut

fra Grytevatn. Fra Løvnesvatn slippes en minstevannføring på 60 l/s.

Horgesettermagasinet holdes avstengt i fyllingsperioden 1. mai til 30. september til vannstanden har nådd kote 310,00 bortsett fra nødvendig vannslipping til Horga for å opprettholde en vassføring på minst 100 l/s målt ved bru ved Halvorset."

Siste avsnitt går ut."

Kunngjøring og distriktsbehandling

Søknaden ble kunngjort og oversendt aktuelle instanser for uttalelse. NVE har mottatt fem høringsuttalelser.

Sigdal kommune kom i brev av 14.05.99 med slik uttalelse:

"Synspunktene fra Sigdal kommune på søknad om endelig manøvreringsreglement for Horga kraftverk er utarbeidet av landbrukskontoret i samarbeid med miljøkontoret.

Fiskefaglige vurderinger

Innledningsvis kan det opplyses at saksbehandler Mollerud tidligere var fiske- og viltstellkonsulent i Buskerud. I LFI-rapporten vises det bl.a. til visse registreringer undertegnede utførte først i 1970-åra i dette vassdraget. Mollerud er dessuten hytteeier ved Løvnesvannet, deltok i prøvefisken i 1983, og har ellers erfaring fra fisken i Løvnesvannet i hele perioden fra midten av 1950-åra og fram til i dag.

Det skal videre anmerkes at sjølve kraftstasjonen (Horga Kraft) ligger i Sigdal kommune. Dette gjelder også det meste av de berørte elver og vann. Imidlertid er både Flesberg og Rollag kommuner (i Numedal) berørt av reguleringa, idet vassdraget fra Øgnevatn til Grunntjern er grense mellom Sigdal og Rollag - og Løvnesvannet og utløpselva Skjelåa og en del av Horgesetervann er grense mellom Sigdal og Flesberg. Dette framgår ikke på noe kart som følger søknaden.

De to grunneiersammenslutningene (fiskeforeninger) som er berørt og som sender sine kommentarer til søknaden, har medlemmer fra 2 kommuner (Løvnesvannet: Sigdal og Flesberg, Grytevassdraget: Sigdal og Rollag). I Løvnesvannet er bl.a. Flesberg kommune grunneier. Der ivaretas denne rettigheten av den lokale jeger- og fiskeforening (Flesberg JFF).

Fiskeribiologiske undersøkelser

De fiskeribiologiske undersøkelser som ble foretatt høsten 1983 ble ledet av utmarkslærer Trygve Haug på Lien landbruksskole, Ål i Hallingdal. Han hadde fiskeribiologisk bakgrunn og erfaring fra de regulerte vassdrag i øvre del av Hallingdal. Han ledet et forholdsvis omfattende prøvefiske i de vann i Horgavassdraget som skulle berøres av reguleringa. Både grunneiere og medlemmer av den lokale jeger- og fiskerfo-

rening bisto i dette prøvofiske med prøvegarn-serier. Det ble tatt mageprøver og skjellprøver, særlig av ørret. Haug utarbeidet rapport fra disse undersøkelsene.

Saksbehandler kjenner imidlertid ikke til at det ble foretatt noen form for undersøkelser eller elektrofiske på de sentrale bekke- og elvestrekninger. Dette er en åpenbar mangel, sett i ettertid.

Etter pålegg fra Direktoratet for naturforvaltning ble regulanten pålagt å få gjennomført og bekostet en fiskeribiologisk undersøkelse av Horgavassdraget. Dette ble gjennomført september/oktober -94 uten at noen av de berørte parter ble orientert. Om regulanten, Sigdal Everk, var orientert når undersøkelsen pågikk, vites ikke, men verken Sigdal kommune eller noen av grunneierne eller grunneiersammenslutningene var orienterte. Dette vil en herfra, sammen med grunneiersammenslutningene - beklage. En del av manglene i foreliggende rapport (fra LFI) kunne vært unngått, dersom lokale folk hadde vært kontaktet.

Erfaringer etter reguleringen

Det påpekes at regulanten de første år av reguleringen (fra 1991) ikke overholdt gjeldende lågvannsføring i Skjelåa i sommermånedene, og elva var delvis tørrlagt. Det var således ikke så merkelig at man ved elektrofiske i Skjelåa i 1994 ikke fant «rekrutter» av ørret.

Rauåa er den eneste skikkelige gytebekk for ørret til det relativt store Løvnesvannet (etter reguleringa: over 2000 daa). Ved tidligere undersøkelser er det ikke iaktatt oppgangsfisk (gytefisk) på noen annen bekk til vannet. Det er mulig det kan skje gyting helt i utløpet av noen småbekker, men dette antas tross alt å være av mindre betydning for rekrutteringa til Løvnesvannet.

Rauåa og gyteforholdene for ørret der er således av avgjørende betydning for rekrutteringa og fiskeproduksjonen i Løvnesvannet. Det går for øvrig gjetord om størrelse og mengde av gange-fisk på Rauåa fra tidligere tider. Fisket på Rauåa ble omkring århundreskiftet utskilt med et eget bruksnummer til grunneiendommen. Som en kuriositet kan det videre opplyses at to lokale sangere har diktet en fin vise om Rauåafisket.

Det var særlig de nederste 100-150 meterne av Rauåa som hadde best gytegrus og der gytting tidligere pågikk. Det var tidligere en naturlig ørrestamme i Løvnesvannet. Kvaliteten på ørreten (feithet og kjøttfarge) var viden kjent. Det kunne nærmest sammenliknes som et godt fjellvann i så måte.

Under skjønnsbefaringene av Løvnesvannet ble det påpekt at reguleringen ville ødelegge de nederste og beste gyteområdene for ørret i Rauåa ved at vannet ved HRV ble stillestående her (høsten og første del av vinteren), og den avgjørende tilgang på surstoff ved rennende vann til

rogna (fiskeeggene) ville utebli. Dette ble avvist og ikke tatt hensyn til i det hele tatt i skjønnet.

I dag - 7-8 år etter at reguleringa startet - ser vi tydelig resultatet. Akkurat det som var forutsagt og som ble påpekt under skjønnet, har skjedd. Rauåa er delvis ødelagt som gyteelv, i hvert fall slik den fungerte tidligere.

Nedgangen i gytting i Rauåa de seinere år blir delvis begrunnet ved forsurening av tilløpsvannet. Det kan da opplyses at Rauåa har vært tilført kalk (kalkstein) i minst 15-20 år. Likevel kan det tenkes at surhetsgraden under snøsmeltingen - enkelte år - har vært svært låg.

Det er de øverste meterne i strandsonen som er de næringsmessig viktigste for fisken - særlig for ørreten - i et vann. Der oppholder de største og viktigste næringsdyrene for ørreten seg, og ved en regulering av vannstanden gjennom året, så skades/ødelegges denne nærings-tilgang for fisken. Skadene er normalt større til større reguleringshøgden er.

Sjølv med en forholdsvis beskjeden regulering som Horgareguleringen er, så skades de viktigste næringsområdene for fisk. Denne skade på fiskebestanden (dvs. ørretbestanden) og produksjon i de berørte fiskevann, ble ikke tatt hensyn til i erstatningsskjønnet.

Abborbestanden både i Horgesetervannet og Løvnesvannet har ekspandert som følge av reguleringa. Det er abborens gyteforhold som er bedret ved neddemming av kvist og strandvegetasjon. Abborbestanden har blitt betydelig tettere og mer småfallen de siste årene - verst i Horgesetervannet. Konkurransen for ørretynge/småørret om næringsdyrene i strandsonen har således økt formidabelt. En desimering av abborbestanden er derfor ønskelig.

I tillegg til den naturlige rekruttering har fiskeforeningen i Løvnesvannet årlig satt ut settefisk i mange år. Klipping av fettfinner som startet for utsettingsørreten for 3-4 år siden, viser at vi de siste par åra nesten utelukkende får finneklippet dvs. utsatt fisk i fangstene. Dette indikerer at den stedege ørretbestanden er i ferd med å gå tapt pga. ødelagte gyteforhold.

Konklusjon - fiskeribiologi

1. Kalking av Rauåa fortsetter.
2. Stamfiske i Rauåa forsøkes/fortsettes.
3. Utbedring av gyteforholdene i Rauåa oppstrøms.
4. Alminnelig minstevassføring i Skjelåa 60 l/sek.
5. Det åpnes for mulighet av målrettet senking av vannstanden - særlig i Løvnesvannet - i forbindelse med abborens gyteperiode - i samråd med fiskeforvalter ved fylkets miljøvern-avdeling.
6. Minstevassføring i Horga målt ved Halvorset på 100 l/sek.
7. Det bygges en fisketrapp i Fjøslibekken.
8. Det bygges en fisketrapp mellom Løvnesvannet og Skjelåa.

9. Det gjennomføres en skikkelig fiskeribiologisk undersøkelse i alle vann og vassdrag som er berørt av reguleringen i Horga Kraftverk høsten 1999. En slik undersøkelse gjentas hvert 5. år - for å følge hvordan reguleringa påvirker fiskebestandene.

Mulig naturvernområde

Miljøvernleder vil peke på at Grytelva mellom Øgnevatn og Haukelitjern, via Moslundtjern renner gjennom planlagt naturreservat. Heimseteråsen inngår i den offisielle «bruttolista» over områder som for tiden vurderes varig vernet som barskogsreservat. Området dekker 2,54 km² og karakteriseres som spesielt verneverdig i rapport fra NINA. Området er høyt prioritert i verneplan for barskog. Vedtak i verneoppsmålet ventes i løpet av år 2000/2001.

I regi av NISK (NLH) foregår det dessuten landbruksvitenskaplig forskning i dette området. Under inventeringene utført av hhv. fylkesmannens miljøvern avdeling og NINA ble blant annet den sårbare lavarten mjuktjafs (*Evernia divaricata*) funnet. Arten foretrekker fuktige skogtyper med kronekontinuitet og relativt stor lyspåvirkning. Denne arten har dårlig spredningsevne og derfor begrenset evne til å ta i bruk nye biotoper. Arten finnes langs Grytælva i dette området.

Generelt sett vil tørrlegging eller sterkt ned-satt vannføring kunne bidra til å svekke artens forekomst langs elva. Hvorvidt foreslått vannføring på 27 liter/sek er tilstrekkelig til å opprettholde botaniske kvaliteter gjennom tilfredsstillende lokalklima/fuktighet er det vanskelig for miljøvernleder å uttale seg sikkert om. Imidlertid må forslaget ansees som en forbedring av situasjonen idet LFI-rapport nr. 157, 1995 side 6 refereres til at det fra Horga Kraftverk opplyses at «det i perioder ikke har vært sluppet vann i det hele tatt og at både Gryta og Skjelåa periodevis har vært tørrlagte nær dammene før restfeltene har gitt et visst vannsig».

I det digitale lavherbariet fra Universitetet i Oslo ligger det ytterligere registreringer av 3 sårbare og hensynskrevende arter (Rolstad & Gaarder), men dessverre er kartkoordinatene for unøyaktige til å knytte funnene til mer avgrensede delområder som f.eks. kantvegetasjon inntil vassdraget.

Biologisk mangfold

På nordsiden av Skjelåa består grunnen blant annet av gabbroide bergarter. På Jobrennåsen finnes kravfulle plantearter. Trolig tilføres Skjelåa vann med brukbar kvalitet fra disse områdene. I NINA-NIKU oppdragsmelding nr. 380, 1995 side 6 nevnes funn av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Aurehølen ca. 1950 (navnet på elva stammer trolig fra utsetting av muslinger her).

Generelt sett vil endringer av vassdrag som medfører spredning av arter eller store endrin-

ger av bestandsforhold svekke det biologiske mangfoldet. Ikke minst gjelder dette «problemartene» abbor og ørekyt i dette vassdraget. Avbøtende tiltak bør derfor også gjelde sistnevnte fiskeart.

Manøvreringsreglementet

Når det gjelder manøvreringsreglementet og kommentarer til dette, så vises det til vedlagte uttalelsene fra de to grunneiersammenslutningene - Løvnsvannet fiskeforening (stiftet i 1952) og Grytevassdraget fiskeforening (stiftet i 1993).

Manøvreringsreglene må generelt være slik at det tas hensyn til de fiskeribiologiske forhold og om mulig bør tapping/fylling av magasinene avbøte skader.”

Flesberg kommune har i uttalelse dater 27.09.99 ingen kommentar til søknaden fra Horga Kraftverk.

NVE har ikke mottatt uttalelse fra *Rollag kommune*.

Fylkesmannen i Buskerud kom i brev av 11.05.99 med følgende uttalelse:

”Ved kgl.res. 14. desember 1987 fikk Sigdal kommune tillatelse til å regulere Horgavassdraget og Grytevassdraget i Sigdal, Rollag og Flesberg kommuner. Reguleringen som omfatter i alt 7 vatn med elvene Gryteelva, Skjelåa og Horga, må satt i drift med oppfylling av Horgesetermagasinet i 1989/90.

I forbindelse med reguleringen ble regulanten pålagt en rekke konsesjonsvilkår, bl.a. pålegg om utsetting av fisk, bekoste utfisking dersom utbygging fører til overtallig bestander, bekoste fiskeribiologiske undersøkelser osv. (ref. pkt. 19. 2). I følge manøvreringsreglement (ref. pkt. 19 2) ble regulanten videre pålagt en midlertidig minstevassføring i Horga på 100 l/sek, målt ved Halvorset bru.

I Gryteelva og Skjelåa skulle det slippes alminnelig lavvassføring under fyllingsperiodene. I Skjelåa skulle det etter nærmere undersøkelser, vurderes om det var behov for minstevassføring.

Tiltak for fiske

For å få et bedre grunnlag for å vurdere pålegg i henhold til konsesjonsvilkårene, fremmet miljøvern avdelingen overfor Direktoratet for naturforvaltning forslag om etterundersøkelser i vassdraget. Slike undersøkelser ble gjennomført av LFI, Universitetet i Oslo høsten 1994 (ref. rapp. LFI nr. 157-1995). Foruten en generell oppsummering av status hos fiskebestandene i Lavnsvatnet, Horgesetermagasinet, Gryteelva og Skjelåa, satte LFI opp fem punkt med forslag til tiltak for å bedre forholdene for fisk og fiske i vassdraget.

Disse tiltakene var:

1. Kalking av Raudåa.
2. Skjelåa gis en minstevassføring på 60 l/sek målt ved utløp av Lauvnesvatnet.
3. Tilbakevandring av fisk fra Skjelåa til Lauvnesvatnet tilrettelegges med fisketrapp.
4. Effekten av pålagt minstevassføring måles med et enkelt måleprogram i en 3-årsperiode, der vannkvaliteten og rekruttering av ørret inngår.
5. Kalking av Grytevassdraget.

I tillegg ble det forutsatt gjeldende vannføring på 100 l/sek i Horga.

Som følge av disse undersøkelsene, samt undersøkelser over effekten av kalkingen i vassdraget, fremmet fylkesmannen forslag om utsetningspålegg i Grytevassdraget, Horgesetermagasinet og Øgnevatn i brev til Direktoratet for naturforvaltning av 22. oktober 1996.

Regulanten ble senere pålagt utsetting av fisk i vassdraget gjennom brev fra DN 31. januar 1997 i tillegg til utsetting ble regulanten også pålagt tynning av abbor, samt bidra til kalkingen i Grytevassdraget, dersom reguleringen medførte at pågående kalking ikke fikk forventet effekt. Kalking foregår i dag i Grytevassdraget til og med Øgnevatn og i Raudåa i regi av rettighets-haverne/fiskeinteressene med støtte av statlige kalkingsmidler. Resultatene så langt har vist seg å ha gitt positiv effekt på vannkvaliteten med pH i Grytevassdraget jamt over 6,0 ned til og med Øgnevatn. Også i Raudåa er pH hevet, men kan her fortsatt falle ned mot mer kritiske verdier i flomsituasjoner.

Vassføringsreglementet

Vassføringen i elvene mellom vatna er strekt redusert i de periodene det ikke slippes vann, noe som har negativ effekt både på fisk og vannlevende organismer generelt.

Skjelåa

Skjelåa fra Lauvnesvatnet via Movatn ned til Horgesetermagasinet, var tidligere gyteelv for ørreten som nå har blitt negativt berørt ved redusert vassføring. Vannkvaliteten i Lauvnesvatnet er akseptabel med pH over 6. Oppvekstforholdene for ørret har derfor tidligere vært gode i Skjelåa. Fra Lauvnesvatnet vandrer en del ørret ut, noe som bl.a. er dokumentert gjennom fangster nedstrøms demningen. Ørreten har ikke mulighet for å vandre tilbake til Lauvnesvatnet som følge av demningen. Skjelå har derfor også en fortsatt funksjon som mulig rekruttering av ørret til Horgesetermagasinet, samt som levested for ørret med basis i Movatn. Fram til nå har regulanten sluppet alminnelig lavvassføring i Skjelåa. I rapporten fra LFI foreslås det en minstevannføring på 60 l/sek for å bedre overlevelse og rekrutteringen av ørret i elva. I Skjelåa var det tidligere også en bestand av elvemusling. I 1996 ble det imidlertid bare funnet rester av

døde elvemuslinger i elva. Bestanden av elvemusling har derfor mest trolig dødd ut som følge av reguleringen, da vannkvaliteten i Skjelåa ikke skulle tilsi en slik utvikling. Både ut fra hensynet til fisk, mulig restbestand av elvemusling, samt den øvrige ferskvannsaunaen, bør det derfor fastsettes en minstevassføring på 60 l/sek i Skjelåa.

Horga

I Horga er det fram til nå sluppet en minstevassføring på 100 l/sek målt ved Halvorsrud. Undersøkelsen til LFI og kartlegging av fisketetthet i regi av miljøvernavdelingen, har vist at dette har gitt brukbar forekomst av ørretunger, både nedstrøms Horgesetermagasinet og ved innløpet til Soneren, en lokalitet som er meget viktig med hensyn til rekruttering av ørret til innsjøen. I Horga bør det derfor opprettholdes en minstevassføring på 100 l/sek.

Gryteelva

I Gryteelva er det fram til nå sluppet alminnelig lavvassføring i henhold til konsesjonsvilkårene, definert til 1 l/s/km² (ref. brev fra NVE 14.02.98). Sett i lys av at det er en del kulper og løker i elva hvor fisken kan oppholde seg i lavvannsperioder, samt at det kommer inn en del sidebekker nedover elva, gjør at dette er en akseptabel vannføring. Dette må også ses i lys av ønske om å opprettholde mest mulig fulle magasin i sommer/høstsesongen i Grytevassdraget.

Tappe/oppfyllingsperioder

Som tidspunkt for oppfylling/tapping har regulanten foreslått 1. mai og 1. oktober. I oppfyllingsperiodene vil det bare slippes alminnelig lavvassføring og pålagt minstevassføring. I den sammenheng anses det viktig at magasinene både i Grytevassdraget og Lauvnesvatnet når full oppfylling innen 1. juni. For Horgesetermagasinet bør dette gjelde fylling opp til 1 m under HRV. Magasinfylling før juni gjelder både ut fra hensynet til strandsonas gjenværende funksjon med hensyn på leveområde for fisk og ut fra et landskapsmessig aspekt som tilsier mest mulig fulle magasin i sommer/høstsesongen. Velges 1. mai som start for oppfylling, må det derfor være en forutsetning at magasinene blir fulle før 1. juni i normalår. Hvis ikke dette er tilfelle bør fyllingsstart f.eks. settes til 15. april.

Dette bør derfor avklares nærmere ut i fra foreliggende avrenningsdata. Stor rekruttering av abbor er et problem i vassdraget. Det bør derfor være mulig å søke dispensasjon fra tappereglementet om våren (mai/juni) i enkelte år for å tørrelegge abborrogn og dermed redusere rekrutteringen. Ønske om fulle magasin før 1. juni kan virke og være en motsetning i forhold til tapping i kortere perioder for å redusere abborrekrutteringen. Hvis magasinene imidlertid generelt ikke er fulle når abboren gyter om våren, vil den i stedet etablere gyteområder på dypere

vann og vil derfor være mindre sårbar mot senere nedtapping i kultiveringssammenheng. Det er derfor viktig å opprettholde abborrens vane med gyting på grunt vann, da nedtappingseffekten som kultiveringstiltak dermed vil gi bedre effekt.

Med hensyn på tidspunkt for tapping i vassdraget har regulanten foreslått start 1. oktober. Dette er imidlertid i starten av gyteperioden for ørreten både i Grytevassdraget og Løvnsvannet. Starter tappingen da, vil det kunne medføre at ørreten blir negativt påvirket, bl.a. ved at den trekker ut av vatna, og derfor er avskåret fra å vende tilbake, bl.a. i Løvnsvannet. For å redusere denne negative effekten og sett på bakgrunn av at dette er den viktigste perioden med hensyn på gyting av ørret i vassdraget, vil en derfor foreslå at tappedatoen utsettes til 1. november. En vil da også unngå at ørreten gyter på områder med høg vannføring som følge av tapping, områder som senere kan bli tørrlagte i perioder med lavere vannføring.

Sett bl.a. på bakgrunn av de undersøkelser som er foretatt i Horgavassdraget, kan derfor merknadene til manøvreringsreglementet sammenfattes i følgende 5 punkter:

1. Minstevassføring i Skjelåa settes til 60 l/sek målt ved utløpet av Løvnsvannet.
2. Minstevassføringen i Horga settes til 100 l/sek målt ved Halvorsrud.
3. Dato for oppstart av oppfylling settes til 1. mai under forutsetning av at magasinene i Grytevassdraget og Løvnsvannet når HRV før 1. juni i normalår. For Horgesetermagasinet bør dette gjelde magasinoppylling opp til 1 m under HRV. Hvis dette ikke er tilfelle, må datoen framskyndes f.eks. til 15. april.
4. Oppstart for tapping av magasinene bør settes til 1. november for å redusere negativ effekt på gyting av ørret i vassdraget.
5. Det må kunne gis dispensasjon fra tappereglementet med hensyn på å senke vannstanden i korte perioder i mai/juni som tiltak for å redusere rekrutteringen av abbor".

Løvnsvannet fiskeforening kom i brev av 23.04.99 med slik uttalelse:

"Søknaden ble behandlet på styremøtet den 23/4-99 og vi har følgende kommentarer og forslag:

1) *Erfaringer mht. til reguleringen av Løvnsvannet i tidsrommet 1990 - 1999*

I forbindelse med den gjennomførte fiskeribiologiske undersøkelsen i Horgavassdraget høsten 1994 (rapport nr. 157 av 01.12.1995) sendte vi i samarbeid med Grytevassdragets Fiskeforening inn våre anmerkninger, se brev av 22.03.1996. Her ble bl.a. følgende påpekt:

- a) Mangelfull fiskeribiologisk undersøkelse av Horgavassdraget forut for reguleringen, hvilket betyr et sviktende grunnlag for en

senere vurdering av reguleringens innvirkning.

- b) Den fiskeribiologiske undersøkelsen av 1994 ble gjennomført uten at fiskeforeningene ble kontaktet med hensyn til tidspunkt og omfang.

Løvnsvannet Fiskeforening har fulgt utviklingen nøye og har registrert en stadig forverring av fiskeforholdene. Abborbestanden har til tatt sterkt, mens bestanden av ørret er gått merkbart tilbake. Spesielt beklagelig er at den originale ørretstammen etter hvert synes å bli tilført stadig større tap. Denne utviklingen er dokumentert ved gjentatte prøvofiske og ved kartlegging av yngeltetthet i Raudåa høsten 1998 (Garnås, rapport av 07.01.99). Fiskeforeningen har gjennomført visuelle oppgangskontroller i Raudåa høsten 96, -97, -98, som alle viser et forskrekkende lavt antall gytefisk. Dette viser tydelig hvor negativ utviklingen av den naturlige reproduksjonen av ørret har vært, sett i relasjon til forholdene på begynnelsen av 90-tallet, som ble dokumentert på bakgrunn av en oppgangskontroll høsten 1991/92 fra miljøvernabdelingen side (Garnås). Denne negative utviklingen er etter vår mening forårsaket av to vesentlige faktorer:

- Neddemningen av ca. 100 m av den nederste del av Raudåa, som var en av de beste gytestrekningene.
- Oppblomstring av abborbestanden i Løvnsvannet med tilsvarende øking av predasjon på ørretyngel.

Sur nedbør har også en uheldig innflytelse på reproduksjonsforholdene, men den generelle positive utviklingen med hensyn til utslipp av skadelige substanser til luft i Europa de siste 10 år, tilsier at gyte- og oppvekstforholdene i Raudåa ikke av denne grunn skulle kunne ha blitt så forverret som tilfellet er i dag.

Sett i lyset av den aktuelle situasjon gir ikke den fiskeribiologiske undersøkelsen fra høsten 1994 et reelt og aktuelt bilde av forholdene i Løvnsvannet og i Raudåa som eneste gytebekk. Vi foreslår derfor en gjentagelse av den fiskeribiologiske undersøkelsen høsten 1999, som da også må omfatte oppgangskontroll av gytefisk på Raudåa og kontroll av yngeltetthet her og i Skjelåa. For å kunne følge utviklingen nøyere, foreslår vi at slike undersøkelser gjennomføres hvert 5. år. På bakgrunn av resultatene kan så videre fremtidige tiltak vurderes.

2) *Manøvreringsreglement*

Innledningsvis ønsker vi igjen å påpeke at inntil 1996 har ikke Horga Kraftverk overholdt gjeldende pålegg med hensyn til alminnelig lavvannsføring i Skjelåa i fyllingsperiodene, slik at bekken tidvis var helt tørrlagt (Dokumentert i fiskeribiologisk undersøkelse 1994 og i vårt

brev av 22/3-96). Siden har pålegget etter våre observasjoner vært ivaretatt.

Forslaget om å sikre en minstevannføring på 60 l/sek i Skjelåa i fyllingsperiodene vil sørge for tilbakekomst av et redusert biologisk mangfold basert på det som kan utvikle seg etter de tørkeperioder som oppsto i begynnelsen av 90-årene. Et annet spørsmål er om 60 l/sek er riktig for Løvnesvannet i en tørkesommer. Går vi ut fra en spesifikk alminnelig lavvannføring på 19 l/sek (brev NVE av 02.06.1998), fører dette til en netto uttapping på ca. 40 l/sek eller ca. 3.500 m³/24 h. Dette tilsvarer ca. 310.000 m³ i løpet av tre sommermåneder, i tillegg kommer tap i form av direkte fordamping fra vannets overflate. Hvilken innflytelse disse til sammen vil ha på vannstanden i Løvnesvannet, har vi dessverre ingen formening om, men støtter allikevel forslaget om en minstevannføring på 60 l/sek i Skjelåa målt ved dammen. Et utslipp på 60 l/sek gir en lukeåpning på ca. 7 mm ved maks reguleringshøyde.

Spørsmålet vårt er om dette medfører en risiko for gjentetting, hvis ja, hvor ofte vil da utslippet bli kontrollert. Opprinnelig var det slik at også Skjelåa var gytebekk for Løvnesvannet, og etter vår mening ville det være riktig å prøve og legge til rette for dette igjen ved å bygge en fisketrapp forbi demningen (kulpetrapp). Det vil sikkert ta tid før ørretens vandringsmønster ville kunne tilpasses en slik mulighet, men på lang sikt ville det være hensiktsmessig med et tilleggsalternativ til Raudåa som gytebekk. Med hensyn til innflytelsen av sur nedbør har vannet i Raudåa den ulempe at risikoen for Ph-sjokk er stor under snøsmelting og andre flomperioder, mens hele Løvnesvannet virker som en utjevrende buffer før utslipp til Skjelåa. Vi foreslår derfor at bygging av fisketrapp tas opp som pålegg for regulanten.

Siden den største trusselen for naturlig rekruttering av stamfiskørret ligger i vannets overbefolkning av abbor, finner vi det nødvendig med videre tiltak ut over det pågående tynningsfiske med teiner og garn. Det mest effektive ville etter vår mening være å senke vannstanden i Løvnesvannet umiddelbart etter abborens gyting om våren, slik at store deler av rognen kunne bli tørrlagt. I prinsippet ville dette tilsvare den effekt den tidligere fløting i Skjelåa hadde som medførte åpning av dammen i vårløsnin-gen. Hvor meget vannstanden burde senkes i påkommende tilfelle, må klareres med fylkets miljøvernnavdeling. Hvis vi tar utgangspunkt i en tappemengde på 3 m³/sek tilsvarende ca. 260.000 m³/dag, betyr dette en senking av vannstanden på ca. 1 m i løpet av ca. 7 dager (uten til-sig). Hvilken innflytelse en slik fremgangsmåte ville kunne ha for reguleringen av Horgavanne-ne og kraftverket, kan ikke vi ta standpunkt til, men effekten på abborbestanden er innlysende. En slik fremgangsmåte ville sikkert ikke være nødvendig hvert år, men vi ønsker at det i form av et pålegg åpnes mulighet for dette, eksempel-

vis på bakgrunn av prøvafiske og i samråd med fylkets miljøvernnavdeling.

3) *Sammendrag*

Løvnesvannet Fiskeforening foreslår at følgende punkter tas opp som pålegg i forbindelse med manøvreringsreglementet:

1. Det gjennomføres en omfattende fiskeribiologisk undersøkelse i Løvnesvannet, Raudåa og Skjelåa høsten 1999. Denne undersøkelsen gjentas senere hvert 5. år.
2. Alminnelig minstevannføring til Skjelåa økes til ca. 60 l/sek.
3. Det bygges en fisketrapp mellom Skjelåa og Løvnesvannet.
4. Det åpnes for muligheten av målrettet senking av vannstanden i Løvnesvannet i forbindelse med abborens gyteperiode i samråd med fylkets miljøvernnavdeling".

Grytevassdraget Fiskeforening kom i brev av 06.05 med slik uttalelse:

"Søknaden er behandlet av styret og har følgende kommentarer og forslag:

1. *Erfaringer mht. til reguleringen av Grytevassdraget i tidsrommet 1990-1999*

I forbindelse med den gjennomførte fiskeribiologiske undersøkelsen i Horgavassdraget høsten 1994 (rapport nr. 157 av 01.12.95) sendte vi i samarbeid med Løvnesvannet Fiskeforening inn våre anmerkninger, brev 22.03.96. Her ble følgende påpekt:

Mangelfull fiskeribiologiske undersøkelser av Horgavassdraget forut for reguleringen, som betyr et sviktende grunnlag for en senere vurdering reguleringens innvirkning.

Den fiskeribiologiske undersøkelsen av 1994 ble gjennomført uten at fiskeforeningene ble kontaktet med hensyn til tidspunkt og omfang.

Grytevassdraget har sett på utviklingen og kan registrere en stadig forverring av fiskeforholdene. Abborbestanden er fortsatt like stor, mens bestanden av ørret ikke er så stor som fiskeforeningen ønsker at den skal være. En årsak er at mange av de naturlige gyteplassene er regulert bort.

2. *Manøvreringsreglement*

Opprinnelig var Fjøslibekken i likhet med Bjørgebekken gytebekker for Øgnevatn. Etter reguleringen er de naturlige gyteplassene demt ned og ørreten klarer ikke å gå opp i Fjøslibekken, så det vil etter vår mening være riktig å legge til rette for dette igjen, ved å bygge en fisketrapp et stykke oppover i bekken. Vi foreslo derfor at bygging av fisketrapp tas opp som pålegg for regulanten.

Siden den største trusselen for naturlig rekruttering av stamfiskørret ligger i vannenes

overbefolkning av abbor, finner vi det nødvendig med videre tiltak ut over det pågående tynningsfiske med teiner. Det mest effektive vil etter vår mening være å senke vannstanden i vannene til Grytevassdraget med Horgasetervatn umiddelbart etter abborens gyting om våren, slik at store deler av rognen kunne bli tørrlagt. I prinsippet ville dette tilsvare den effekt den tidligere fløtning i noen av vannene hadde, som medførte åpning av dammen i vårløsningen. Hvor mye vannstanden bør senkes i på kommende tilfeller, må klareres med fylkets miljøvernavdeling. Vi antar at senkingen av vannstanden må senkes ca. 0.5-1.0 m i løpet av ca. 5-7 dager (uten tilsig). Effekten på abborbestanden er innlysende. En slik fremgangsmåte vil neppe være nødvendig hvert år, men vi ønsker at det i form av et pålegg åpnes mulighet for dette, eksempelvis på bakgrunn av prøvofiske og i samråd med fylkets miljøvernavdeling.

Når det gjelder stenging av lukene om våren bør disse stenges 15. april slik at vannene er fulle til 1. juni. Dette pga. tidligere nevnte kulturtiltak mot abbor. Og for vanlig ferdsel, dyreliv og landskapsetikk må vannene være fylt til 1. juni. Stengingen av lukene på høsten må også bli senere, flyttes til 15.10., dette fordi ørreten gyter i begynnelsen av oktober. Og fordi det kan tyde på at noe av gytefisker går ut av vannene, så det er for å redusere dette tapet av gytefisk.

3. Sammendrag

Grytevassdraget Fiskeforening foreslår at følgende punkter tas opp i pålegg i forbindelse med manøvreringsreglementet:

Det bygges en fisketrapp i Fjøslibekken.

Det gjennomføres en fiskeribiologisk undersøkelse i alle vann høsten 1999. For å få mer kunnskap om hvordan reguleringen har påvirket fiskebestanden, bør det gjennomføres en fiskeribiologisk undersøkelse i alle de regulerte vannene med jevne mellomrom f.eks. hvert 5.år.

Det åpnes for muligheten av målrettet senking av vannstanden i Horgasetervatn og de andre vannene i forbindelse med abborens gyteperiode i samråd med fylkets miljøvernavdeling.

Lukene må lukkes 15. april, og åpnes på høsten 15. oktober.”

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

NVE har forelagt høringsuttalelsene for Horga Kraftverk som i brev av 08.05.00 har kommentert uttalelsene slik:

”Vedlagt oversendes våre kommentarer til uttalelsene som er kommet til forslaget om endelig manøvreringsreglement.

1. Fylkesmannen i Buskerud

- Minstevassføring på 60 l/s i Skjelåa. Vi har ingen innvendinger til dette forslaget, jf. vår søknad om endelig reglement av 5.11.1998.

- Minstevassføring på 100 l/s i Horga. Dette er reglementets krav i en prøveperiode på fem år. LFI har ikke fremmet noe eget forslag i rapporten om fiskeribiologi som er utarbeidet (Nr. 157/1995). Vi forutsetter at det endelige kravet blir satt etter en konkret vurdering av behovet sammenlignet med kostnadene, og gjør i den anledning oppmerksom på at 100 l/s representerer et produksjonstap på ca. 1 GWh pr. år til en verdi i størrelsesorden 0,3 mill. kr.

- Fyllingsperiode for magasinene. Vi har gjort en vurdering av fyllingsforholdene basert på skalering av ukedata for vannmerke 1883 Eggedal for perioden 1972-95. Dette viser at magasinet i Løvnsvatn ikke blir fullt til 1. juni i et gjennomsnittsårs dersom fyllingen starter 1. mai. For dette magasinet må fyllingen starte 1. april. Det forutsettes at det er en beregning for et normalår som må legges til grunn, tilløpsvariasjonene fra år til år vil gi resultater til begge sider for gjennomsnittet.

For magasinene i Grytelva vil det ikke være noe problem å oppnå fylling i god tid før 1. juni selv om fyllingen ikke starter før 1. mai. For Horgasetervatn vil tilløp fra eget felt og overløp fra magasinene i Grytelva sikre fylling til HRV- 1 m til 1. juni ved fyllingsstart 1. mai.

- Tappestart. Fylkesmannen foreslår 1.11. Dette kan ikke aksepteres for Horgasetervatn pga. overløpsfare. Driftserfaringer viser at det er nødvendig med en flombuffer i oktober. Heller ikke for de andre magasinene er det ønskelig å ha en slik begrensning i driften.
- Senking av vannstanden i mai/juni. Det er normalt høyt tilløp i hele mai og begynnelsen av juni. En slik senking må derfor være betinget av at det ikke oppstår økt vanntap i Horgasetervatn som følge av det økte tilløpet. Selv om det i enkelte år ikke skulle oppstå vanntap vil allikevel en ekstra tapping på denne tiden kunne gi et økonomisk tap. Dette skyldes at kraftprisene normalt er lave i denne perioden. Oppfylling etter en slik avsenking kan heller ikke garanteres alle år. Se forøvrig punkt 5 nedenfor.

2. Sigdal kommune

- Punkt 1.-3. Kalking, stamfiske og utbedring av gyteforhold i Rauåa - dette antas ikke å angå manøvreringsreglementet
- Minstevannføring i Skjelåa på 60 l/s, jf. pkt.1
- Senking av vannstand om våren, jf. punkt 1 og 5
- Minstevassføring i Horga på 100 l/s, jf. punkt 1
- Fisketrapp i Fjøslibekken. Fylkesmannens miljøvernavdeling har i sin rapport nr. 3-1998, som omhandler virkninger av kalking og regulering av Grytevassdraget blant annet uttalt:

"Resultatet fra registreringene i Bjørgebekken høsten 1996 og 1997 viser at ørreten i høg grad går opp i bekken for å gyte og har tatt lokaliteten i bruk som oppvekstområde", videre:

"Resultatene fra august 1997 tyder derfor på at en ved hjelp av kalking har fått restaurert Bjørgebekkens tidligere funksjon med hensyn på oppvekst og rekruttering av ørret. Dette vil senere få god effekt for ørretbestanden i Øgnevatnet, da fiskeungene vil vandre ned i vatnet etter hvert som de blir større".

Fjølslibekken er videre omtalt som en god gytebekk tidligere, men på grunn av surt vann, kan ikke ørret leve opp.

Når det gjelder fisketrapper, siteres fra fylkesmannens rapport 5-1996, Status og strategi for kultivering av ferskvannsfisk i Buskerud:

"Som kultiveringstiltak er ikkje bygging av fisketrapper særlig aktuelt. Mindre tiltak i form av kulpar forbi mindre fossestryk kan være aktuelt for å sikre stadeigne stammer. Utbetring av trapper slik at dei kan fungere betre bør prioriterast.

- Fisketrapp i Skjelåa nedstrøms Løvnsvatn. Dette er et forslag i LFIs rapport som nevnt under pkt. 1.

Horga kraftverk har innhentet uttalelser til dette fra faglærer Trygve Haug som tidligere har utført registreringer og undersøkelser i vassdraget. Haug's uttalelse er vedlagt dette brevet. Det går fram av uttalelsen at en fisketrapp vil kunne øke utvandringen fra Løvnsvatnet, videre at sik vil kunne gå opp i vatnet.

En eventuell utvandring av ørret fra Løvnsvatn vil forøvrig komme vassdraget nedfor og Horgesetervatnet til gode.

Konklusjon i spørsmålet om fisketrapper er at Horga kraftverk vil gå mot et slikt forslag, både fordi det ikke synes å være gitt at et slikt tiltak vil fremme fiskeinteressene, og fordi kostnadene blir uforholdsmessig store.

- Ny fiskeribiologisk undersøkelse. Horga Kraftverk har oppfylt kravene i foreløpig reglement om fiskeribiologisk undersøkelse og kan ikke se at det er rimelig å skulle bekoste enda en.

3. Løvnsvannet Fiskeforening

- Fiskeribiologiske undersøkelser – se under punkt 2
- Minstevannføring i Skjelåa – se ovenfor under 1
- Fisketrapp i Skjelåa – se under 2
- Avsenking av vannstanden i Løvnsvatn om våren – se under 1 og 5

4. Grytevassdraget Fiskeforening

- Fiskeribiologisk undersøkelse - se under punkt 2
- Fisketrapp i Skjelåa - se under 2
- Avsenking av magasin vannstander i mai/juni – se under 1 og 5

5. NVE

NVE ber om en vurdering av konsekvensene av å senke vannstanden i magasinene 1,5 m fra 15. til 25. mai. Dette er uke 20 og ca. halve uke 21.

Dette betyr at alt tilløp til kraftverket i denne perioden må tappes, i tillegg kommer magasin-tappingen for å oppnå den ønskede avsenkingen. Fra og med 15. til og med 24. mai er tilløpet til kraftverket beregnet til ca. 10 mill. m³ basert på skalering av døgndata for vannmerke 1883 Eggedal. En senking av alle magasinene med 1,5 m representerer ca. 8,5 mill. m³ i tillegg til dette. Dette vil langt overstige slukeevnen i kraftverket som er 3,9 m³/s og som representerer en nyttbar vannmengde på 4,7 mill. m³ i den samme perioden.

Nå ville en del av tilløpet i denne perioden gått tapt i alle fall, men en overslagsmessig beregning viser at så godt som alt tilløpet til Løvnsvatnet i perioden vil være tapt vann i tillegg til magasinsenkingen, i alt ca. 5,0 mill. m³. Magasinet ville heller ikke kunne fylles til 1. juni. Dette tapet representerer om lag 2,4 GWh pr. år til en verdi på anslagsvis 0,5 mill. kr.

Tapet fra feltene i Grytelva og Horga kan bare beregnes ved en detaljert driftssimulering. I vannrike år vil antakelig ikke tapet bli større enn uten avsenking, mens det i andre år åpenbart vil bli betydelige vanntap samtidig som at Horgesetervatnet ikke vil nå HRV-1 m til 1. juni. En overslagsmessig beregning viser at det i et middelår vil gå tapt 2-3 mill. m³ i tillegg til det tapet man ville ha hatt uten en bestemmelse om avsenking. Dette representerer ca. 1 GWh.

De to ukene det er snakk om, er omtrent de "verste" som kan tenkes for et slikt tiltak. Tiltaket vil derfor ikke kunne gjennomføres for alle magasiner samme år uten tap, og det vil være svært vanskelig å få til for Horgesetervatn i det hele. Det er dessuten tvilsomt om kapasiteten på tappelukene er stor nok til at tiltaket kan gjennomføres innenfor den foreslåtte nedtappingsperiode. Det synes uansett opplagt at en slik bestemmelse vil gi produksjonstap for Horga, noen år mer, andre år mindre enn antydnet ovenfor. Det vil neppe være mulig å si på forhånd når avsenking kan skje uten at tap oppstår.

Horga Kraftverk stiller spørsmål om hvem som skulle bære et slikt tap, og hvordan en kompensasjon skulle beregnes. Det er videre grunn til å minne om at Horga-produksjonen allerede er svært dyr. Den ekstra belastningen en slik bestemmelse vil medføre, kan derfor ikke godtas.

Utarbeidelse av søknad om endelig fastsettelse av manøvreringsreglement og uttalelse til

kommentarene til dette er utarbeidet i nært samarbeid med Helge Flæte, Norconsult.”

NVEs merknader til søknaden

Sigdal kommune fikk ved kongelig res. av 18.12.87 tillatelse til regulering av Horga i Buskerud fylke. Minstevannføringskravet for Horga og Skjelåa ble gitt med en prøvetid på fem år fra igangsetting av kraftverket. I gjeldende reglement er det krav om å slippe alminnelig lavvannføring i Skjelåa og Grytåa (beregnet til 1 l/s/km²) og 100 l/s i Horga. Det er også sagt at tappeperioden kan starte 1.10. Det er ikke gitt noe dato for når fyllingsperioden starter.

I brev av 10.03.97 ba Direktoratet for naturforvaltning om en minstevannføring på 60 l/s i Skjelåa (alminnelig lavvannføring beregnet til 19 l/s). Dette har Horga Kraftverk tatt inn i den foreliggende søknaden.

Horga Kraftverk søker om en minstevannføring ut av Skjelåa på 60 l/s tilsvarende det som ble anbefalt av Direktoratet for naturforvaltning, og i Grytåa på 1 l/s/km². Mens de ber om at minstevannføringskravet i Horga nedstrøms Horgesetervann vurderes spesielt. Det er ikke søkt om noen konkret minstevannføring fra Horgesetervann.

Det søkes også om at tidspunktet for tapping og fylling av magasinene konkretiseres. Slik det er utformet i dagens manøvreringsreglement kan det oppstå usikkerhet på dette punktet. Horga Kraftverk ber om at fyllingsperioden settes fra 1. mai til 30. september og tappeperioden fra 1. oktober til 30. april. Dette tilsvarende datoer som er brukt ved dimensjonering av magasinet i henhold til den opprinnelige konsesjonssøknaden.

Fastsetting av fylle- og tappeperiode ligger utenfor det som i følge reglementet omfattes og dermed skal fastsettes etter prøveperioden. Konsesjonæren står imidlertid fritt å søke endringer i reglementet, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, pkt. 3.

NVEs kommentar til høringsuttalelsene:

Fra flere av høringspartene er det kommet ønsker om tiltak som bygging av fisketrapper, biotopiltak, fiskeundersøkelser etc. Slike tiltak er hjemlet i konsesjonsvilkårenes punkt 19. Pålegg etter dette punktet i vilkårene blir gitt av Direktoratet for naturforvaltning. NVE vil derfor ikke kommentere disse punktene nærmere her.

Uttalelsene til manøvreringsreglementet konsentrerer seg om 3 forhold. Det er av estetiske grunner ønske om tidlig oppfylling av magasinene om våren, senere tapping om høsten for å øke ørretproduksjonen og mulighet for å tappe ned magasinene om våren for å redusere abborbestandene.

Når det gjelder minstevannføringen og størrelsen på denne er det ikke kommet ønsker som avviker fra dagens praksis.

NVEs vurdering og konklusjon

Minstevannføringer

Søknadens forslag til minstevannføring i Skjelåa og Grytåa sammenfaller med eksisterende praksis og høringsinstansenes ønsker. NVE finner det derfor unødvendig å foreslå endringer på dette punktet.

Minstevannføringen ut av Horgesetervannet ble ved fastsetting av midlertidig manøvreringsreglement satt til 100 l/s ved Halvorset. Dette ble gjort etter at avbøtende tiltak var gjennomført og andre minstevannføringer var forsøkt. Elva går gjennom områder med fast bosetting. Vannføringen i elva er viktig for ulike former for friluftsliv samt resipientforhold. I tillegg kan botaniske verdier i form av høyt utviklet sump og vannplantevegetasjon bli skadet ved ytterligere redusert vannføring. En reduksjon av vannføringen vil derfor ha negativ effekt for mange brukere. Horga Kraftverk fremholder at opprettholdelse av denne minstevannføringen påfører dem et tap på anslagsvis 1 GWh årlig. NVE kan ikke se at det i prøveperioden er fremkommet opplysninger som forsvarer å redusere minstevannføringen med fare for å skade dokumenterte interesser i vassdraget. Det er heller ikke påvist slike skader ved den praktiserte minstevannføringen som gir grunnlag for å pålegge økt minstevannføring med tilhørende tap kraftproduksjon.

Tappe- og fyllingsperioder

I søknaden så vel som i høringsuttalelsene er det ytret ønske om konkretisering av tappe- og fyllingsperioden for magasinene. Horga Kraftverk søker om å få fastsatt tappeperioden til 1.10 til 31.4. Dette er i samsvar med intensjonene i den opprinnelige konsesjonssøknaden. Det er imidlertid ikke gitt noen spesifisering av disse periodene i departementets kommentarer til konsesjonen. Fylkesmannen anbefaler i sin høringstillatelse at tappeperioden først starter en måned senere slik at gyteperioden for ørreten er over når tappingen starter. Dette vil redusere faren for at ørretrogn tørrlegges.

Fastsetting av tappe- og fyllingsperioder ligger utenfor det som skal vurderes i prøveperioden, men er tatt med i søknaden for å redusere konflikter mellom brukerinteressene.

NVE er enig i at en datofesting av tappeperioden og fyllingsperioden vil redusere faren for konflikter mellom kraftverkets interesser og allmenne og private interesser langs vassdraget. Etter NVE syn bør fastsettingen ta utgangspunkt i grunnlaget og forutsetningen for gjeldende konsesjon.

I søknaden er det oppgitt at typisk starttidspunkt for tapping av magasinene i Grytelva er 01.12 og i Løvnesvatn 05.01. Ut i fra vannføringsdata fra vannmerket 12.178.0 Eggedal (tidligere kalt 1883 Eggedal) er det vanlig med relativt høy vannføring (høstflom) fram mot midten av november. Ut i fra

disse forhold ser det ut til at en utsettelse av starten på tappeperioden for disse magasinene til 01.11 vil gi små driftsproblemer for kraftverket. Pga. de høye høstvannføringene kan det imidlertid være behov for å tappe fra magasinene før 01.11 for å redusere faren for skadeflom. For ikke å redusere kraftselskapets muligheter til slik tapping mener vi at tappeperioden kan starte 1.10. Vi forutsetter imidlertid at kraftselskapet fortsetter sin praksis slik at tappingen fortrinnsvis starter i begynnelsen av desember. Dette vil også øke sannsynligheten for vellykket reproduksjon av ørret i vassdraget og derved redusere behovet for fiskeutsettinger.

Det er store friluftslivsinteresser knyttet til områdene rundt de berørte vannene. Av estetiske grunner er det derfor viktig at vannstanden er høy gjennom sommersesongen. Start av fyllingsperioden 1.05 for vannene i Grytåadelen og Horgesetervann er i samsvar med vanlig drift av magasinene til nå. Dette sikrer oppfylling til HRV innen 1.6 for Grytåmagasinene og til HRV – 1 m for Horgesetervann.

For å sikre oppfylling av Løvnesvatn til 1.6 i de fleste år er det nødvendig at fyllingsperioden starter 1.4. Dette er også innenfor vanlig tapperegime. Det er relativt store grunnområder i Løvnesvatn og friluftinteressene er store. Det er derfor viktig for brukerne av området at vannet er fullt når bruken av området øker utover forsommeren. Etter NVEs vurdering bør derfor fyllingsperioden i Løvnesvatn set-

tes fra 1.04 til 30.09 og tappeperiode fra 1.10 til 01.04. Dette er en reduksjon i tappeperioden i forhold til søknaden, men det er nært opp til dagens praksis. Dette vil på en bedre måte sikre brukerinteressene til Løvnesvatn.

Fra høringspartene er det bedt om at det gis vilkår som kan pålegge regulanten å tappe ned magasinene inntil 1,5 m etter gytetida om våren for å redusere reproduksjonen hos abbor. Horga Kraftverk hevder at dette vil gi store økonomiske tap. I tillegg til at det kan være praktisk vanskelig å gjennomføre pga. for små tappeluker i Løvnesvatn. En slik tapping vil også føre til at vannstanden i magasinene blir lav relativt langt utover sommeren. I konsesjonsvilkårene er det hjemmel til å pålegge kraftverket å utføre tynningsfiske. Selv om dette kan være vanskelig å gjennomføre i store vann bør dette foretrekkes ut i fra estetiske og bruksmessige hensyn.

En slik endring av reguleringen ligger også utenfor det som skal vurderes i prøveperioden. NVE finner det derfor ikke riktig å pålegge kraftverket slik tapping.

Bestemmelsen om at en norsk statsborger skal forestå reguleringen i vassdraget er tatt ut av reglementet i tråd med dagens praksis.

NVEs forslag til nytt manøvreringsreglement følger vedlagt.

Vi legger også ved sakens dokumenter.”

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Horga i Buskerud fylke

(erstatter reglement gitt ved kongelig resolusjon av 18. desember 1987)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote	
Løvnesvatn	365,5	366,65	364,1	2,55
Horgesetervatn	307,3	311,0	305,4	5,6
Grimesundvatn/Horgevatn	307,4	311,0	305,4	5,6
Øgnevatn	457,9	459,7	455,9	3,8
Grytevatn	401,9	404,3	400,8	3,5
Grunnetjern	553,7	556,2	552,2	4,0

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til Statens Kartverk høydesystem.

For Løvnesvatn tilsvarer angitt naturlig vannstand normal sommervannstand ved nåværende regulering av vatnet.

Overføringer

Avløpet fra Langtjern, Svartebekken og Tverråa, (samlet areal 9,2 km²), tas inn på driftstunnelen, og

kan overføres til Horgesetermagasinet for magasinering.

2.

Det skal manøvreres slik at vassdragets flomvassføring så vidt mulig ikke økes.

Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn skal holdes avstengt i perioden 1.5 til 1.10 bortsett fra nødvendig vasslipping for å opprettholde alminnelig lavvassføring (1 l/s/km²) i Grytåa, dette tilsvarer 12 l/s ut fra Grunntjern, 27 l/s ut fra Øgnevatn og 34 l/s ut fra Grytevatn.

Løvnesvatn skal holdes avstengt i perioden 1.4 til 1.10 bortsett fra nødvendig vasslipping for å opprettholde en vassføring på minst 60 l/s i Skjelåa målt ved Mjovassdammen.

Horgesettermagasinet skal holdes avstengt fra 1.5 til vannstanden har nådd kote 310,00 bortsett fra nødvendig vasslipping til Horga for å opprettholde en vassføring på minst 100 l/s målt ved bru ved Halvorset.

Tapping av Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn, Løvnesvatn og Horgesetervatn kan starte 1. oktober og skal gjennomføres slik at isforholdene påvirkes minst mulig, og i denne hensikt tappes først Grunntjern, så Øgnevatn, deretter Grytevatn når det gjelder Grytelva. Tapping av nedenforliggende magasin må hele tiden minst tilsvare tilført magasin vann. Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkets behov.

Det skal slippes en minstevannføring i Horga på 100 l/sek målt ved bru ved Halvorset.

Det skal slippes en minstevannføring i Skjelåa på 60 l/sek målt ved Mjovassdammen.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det avgis det til den alminnelige fløting i vassdraget nødvendige vatn dersom ikke framføringen av tømmeret ordnes på annen måte overensstemmende med overenskomst eller skjønn.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

3. Høring

NVEs innstilling ble sendt på høring til Miljøverndepartementet.

Miljøverndepartementet skriver i brev av 9. januar 2004 til Olje- og energidepartementet:

”Vi aksepterer at tappingen av magasinene kan starte 1. oktober når det er fare for skadeflom. Vi forutsetter imidlertid at regulanten av hensyn til ørretens gytevandring og reproduksjon fortsetter sin praksis med fortrinnsvis å starte tappingen først i desember. For øvrig har vi ingen merknader til NVEs innstilling.”

4. Departementets vurderinger

Tillatelse til reguleringer i Horgavassdraget ble gitt ved kongelig resolusjon av 18. desember 1987. Det ble samtidig fastsatt manøvreringsreglement for reguleringene. To av punktene i manøvreringsreglementet, minstevannføringskrav for Horga og Skjelåa, ble gitt med en prøvetid på fem år fra igangsetting av kraftverket. Det kommunalt eide Horga Kraftverk som utnytter reguleringene, har søkt om fastsettelse av endelig manøvreringsreglement ved søknad av 5. november 1998.

Horga Kraftverk har i søknaden bedt om en særlig vurdering av minstevannføringen ut av Horgesetervann. I det midlertidige manøvreringsreglementet er det fastsatt en minstevannføring på 100 l/s. HK påpeker at dette medfører ikke ubetydelige tap. Departementet støtter NVEs syn om å opprettholde minstevannføringen på 100 l/s. Denne vannføringen er nødvendig av hensyn til friluftsliv, resipientforhold og biologisk og botanisk mangfold.

For Skjelåa er det søkt om en minstevannføring på 60 l/s. I gjeldende reglement er det bare krav om alminnelig lavvannføring. Departementet viser til at søknadens forslag er i samsvar med høringsinstansenes ønsker. Departementet tilrår i likhet med NVE at minstevannføringen fastsettes i samsvar med søknaden.

Det er fra flere hold ytret ønske om å konkretisere tappe- og fyllingsperioden for magasinene. Tappe- og fyllingsbestemmelsene skal i første rekke ivareta estetiske hensyn, fisk og skadeflomforebygging. Horga Kraftverk søker om å få fastsatt tappeperioden fra 1. oktober til 30. april som er i samsvar med intensjonene i den opprinnelige konsesjons-søknaden.

NVE peker på at fastsetting av tappe- og fyllingsperioder ligger utenfor det som skal vurderes i prøveperioden, men er enig med søkeren i at en datofesting vil redusere faren for konflikter med allmenne og private interesser langs vassdraget. NVE er ut fra en vurdering av de forskjellige interesser kommet til at tappeperioden for magasinene kan starte 1. oktober. Forslag til start av fyllingsperioden er satt ut fra hensynet til friluftssinteressene, og innebærer start 1. mai for vannene i Grytåadelen og Horgesetervann, mens fyllingsperioden skal starte 1. april i Løvnesvatn.

Departementet vil peke på at det ved konkretisering av fylle- og tappeperiodene ikke er ment å avvike i særlig grad fra den praksis som er innarbeidet. Tappestart fra 1. oktober er satt av hensyn til å begrense omfanget av skadeflokker. Det er imidlertid en forutsetning at regulanten av hensyn til ørretens gytevandring og reproduksjon fortsetter sin praksis med fortrinnsvis å starte tappingen i begynnelsen av desember. Departementet foreslår at hensynet til ørretbestandens gytevandring og reproduksjon også direkte skal fremgå av manøvreringsreglementet. Manøvreringsreglementets pkt. 2, 4. avsnitt, 1. setning skal lyde:

”Tapping av Grunntjern, Øgnevatn, Grytevatn, Løvnsvatn og Horgesetervatn kan starte 1. oktober og skal gjennomføres slik at isforholdene og ørretbestandens gytevandring og reproduksjon påvirkes minst mulig. I den hensikt tappes først Grunntjern, så Øgnevatn, deretter Grytevatn når det gjelder Grytelva”.

Departementet er enig med NVE i at hensynet til brukerinteressene ved Løvnsvatn tilsier en reduksjon av tappeperioden i forhold til søknaden. På denne bakgrunn slutter departementet seg til NVEs forslag til tappe- og fylleperioder.

Enkelte høringsinstanser ønsker at det innføres vilkår om at regulanten kan pålegges å tappe magasinene etter gytetiden for abbor, for å desimere bestanden. Departementet støtter NVEs syn om at et slikt vilkår er lite forenlig med et ønske om en høy sommervannstand. Det er dessuten usikkert om effekten av et slikt tiltak kan forsvare de økonomiske tap dette medfører for kraftverket.

Departementet finner at en desimering av abbor bør søkes utført gjennom fisketiltak allerede hjemlet i konsesjonen, og vil ikke tilrå og pålegge regulanten å tappe i denne sammenheng.

Det er under arbeidet med manøvreringsreglementet kommet inn ønsker om konkrete tiltak som bygging av fisketrapper, biotopiltak og fiskeundersøkelser. Departementet støtter NVEs syn om at slike tiltak er hjemlet i konsesjonsvilkårenes punkt 19, og hører under Direktoratet for naturforvaltning.

Departementet viser for øvrig til NVEs vurderinger av saken og tilrår at endelig manøvreringsreglement fastsettes i samsvar med NVEs forslag.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 nr. 17 fastsettes manøvreringsreglement for regulering av Horga i Buskerud til erstatning for manøvreringsreglement fastsatt ved kongelig resolusjon av 18. desember 1987.

Manøvreringsreglementet fastsettes i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 25. april 2008.

7. Sunnhordland Kraftlag AS

(Unntak fra forkjøpsrett og konsesjonsplikt i forbindelse med omorganisering til konsern)

Olje- og energidepartementets samtykke 29. mai 2008.

Det vises til Deres brev av 14. mars 2008, hvor De søker om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i henhold til industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd i forbindelse med omorganisering av Sunnhordland Kraftlag AS (SKL) til konsern. Det vises også til brev med vedlegg av 11. april 2008 med supplerende bemerkninger til søknaden av 14. mars 2008.

I

Saken gjelder en omorganisering av SKL til konsernstruktur, hvor de ulike virksomheter skal utøves i separate datterselskap.

SKL er i dag et vertikalt integrert kraftselskap som forestår produksjon, kraftsalg i engrosmarkedet og nettvirksomhet. SKL er også engasjert i vindkraft gjennom eierskap i Vestavind Kraft AS. Selskapet driver også annen virksomhet, herunder bredbåndsutbygging og salg av ulike tjenester. Nettvirksomheten i SKL besto inntil nylig kun av regional- og sentralnettsdrift. Fra og med 1. januar 2007 overtok SKL distribusjonsnettet for Stord kommune fra BKK Nett AS. Som følge av oppkjøpet på NVE SKL i brev av 18. juli 2007 å skille ut nettvirksomheten i eget datterselskap. Samtidig understreket NVE at dersom nettselskapet inngår som et datterselskap i konsern, kan morselskapet ikke drive nettvirksomhet, kraftproduksjon eller omsetning av elektrisk energi.

Omorganiseringen gjennomføres ved at det nystiftede Sunnhordland Kraftlag AS (heretter: SKL Holding AS) etableres som nytt morselskap i konsernet. SKL Holding AS erverver 100 prosent av aksjene i SKL Produksjon AS fra dagens aksjonærer, som gis samme eierfordeling til aksjene i SKL Holding AS. Dagens SKL endrer navn til SKL Produksjon AS. Deretter utfisjoneres SKL Produksjon AS nett- og entreprenørvirksomheten og den markedsrettede virksomheten til to nydannede aksjeselskap, henholdsvis SKL Nett AS og SKL Marked AS. Etter utfisjoneringen vil kun produksjonsvirksomheten ligge igjen i SKL Produksjon AS. Eierskapet til de to utfisjonerte selskapene vil fullt ut ligge hos morselskapet SKL Holding AS.

Samtlige fallrettigheter og kraftverk skal fortsatt eies av SKL Produksjon AS. SKL Produksjon AS skal fortsatt disponere en 8,75 prosent andel av Hordaland fylkeskommunes medeiendomsrett i Sima kraftverk. Departementet legger til grunn at omorganiseringen medfører overføring av eiendomsrett til 100 prosent av aksjene i SKL Produksjon AS (nåværende SKL), som innehar vannfallsrettigheter med tilhørende reguleringskonsesjoner, fra dagens eiere i SKL til SKL Holding AS.

II

Olje- og energidepartementet finner at det omsøkte ervervet er i tråd med de retningslinjer som er trukket opp i Ot.prp. nr. 31 (1989-90) i forbindelse med fritak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd.

Olje- og energidepartementet skal gjennom industrikonsesjonsloven sikre nasjonal styring og kontroll i forvaltningen av vannkraften. Departementet er oppmerksomt på at fremtidige salg av aksjer i selskaper som har fått unntak etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd kan føre til at eierforholdene ikke lenger blir i samsvar med de forhold som lå til grunn for å gi unntaket.

Ved slike unntak etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd vil det derfor bli satt som vilkår at samtlige fremtidige aksjeoverdragelser i selskapene skal meldes til konsesjonsmyndighetene. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i selskapene, å konsesjonsbehandle overdragelsen av de rettigheter selskapene har fått fritatt fra konsesjonsbehandling etter § 1 fjerde ledd.

I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke tidligere har vært konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapet. For konsederte fall forbeholder staten seg retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter industrikonsesjonsloven § 4 første ledd dersom en aksjeoverdragelse medfører at vilkårene for tidsbegrenset konsesjon ikke lenger er til stede.

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. § 1 fjerde ledd, gis SKL Holding AS unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for erverv av 100 prosent av aksjene i SKL som omsøkt. Unntaket omfatter også overføring av andeler i ansvarlige selskaper, sameier og andre sammenslutninger med konsesjonspliktige vannfallsrettigheter.

Unntaket skjer på vilkår om at enhver fremtidig aksjeoverdragelse i SKL Holding AS og SKL Produksjon AS skal meldes til konsesjonsmyndighete-

ne. Departementet forbeholder seg samtidig retten til, ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i selskapene, å konsesjonsbehandle de rettigheter som ved dette vedtak er unntatt fra konsesjonsbehandling etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd.

I den grad selskapene har fallrettigheter som ikke har vært konsesjonsbehandlet, forbeholder departementet seg samtidig retten til å gjøre gjeldende statlig forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i SKL Holding AS og SKL Produksjon AS. For konsederte fall forbeholder staten seg retten til å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende etter industrikonsesjonsloven § 4 første ledd dersom en aksjeoverdragelse medfører at vilkårene for tidsbegrenset konsesjon ikke lenger er til stede.

Dersom SKL Holding AS eller SKL Produksjon AS senere overdrar andeler i ansvarlige selskaper, sameier eller andre sammenslutninger med konsesjonspliktige vannfallsrettigheter, utløses konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven kapittel I. Forkjøpsrett utløses etter samme kapittel for så vidt gjelder fallrettigheter som ikke tidligere er konsesjonsbehandlet.

Emisjon av aksjer i SKL Holding AS eller SKL Produksjon AS vil bli behandlet på samme måte som aksjeoverdragelse i forhold til de vilkår som departementet har satt i forbindelse med aksjeoverdragelse i selskapene.

Departementet presiserer at unntaket også omfatter SKL Produksjon AS fortsatte innehav av 8,75 prosent av Hordaland fylkeskommunes medeiendomsrett i Sima kraftverk. Omorganiseringen og dens gjennomføring kan skje i medhold av dette vedtak også etter ikrafttreddelsen av de nylig foreslåtte endringer i industrikonsesjonsloven, jf. Ot.prp. nr. 61 (2007-2008).

Departementet ber om at konsesjonsdata oversendes Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

8. Canica

(Konsesjon etter industrikonsesjonsloven)

Olje- og energidepartementets samtykke 5. juni 2008.

Det vises til Deres brev av 11.03.2008, der det søkes om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for Canica AS økning av eierandelen i Orkla ASA.

Bakgrunnen for søknaden er at Orkla ASA har kjøpt tilbake 10 000 000 egne aksjer med sikte på amortisering. Styret i Orkla ASA samtykket den 12.03.2008 til at Canica AS og tilknyttede selskaper

øker sin eierandel i Orkla ASA til 23,5 prosent av de stemmeberettigede aksjene etter justering av Orkla ASAs egne aksjer for senere amortisering.

Canica AS, Tvist 5 AS og Stein Erik Hagen AS sin økning av eierandelen i Orkla ASA er konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36 tredje ledd, jf. første ledd. Gruppens erverv er konsesjonspliktig da Orkla ASA gjennom datterselskaper innehar konsesjonspliktige vannfallsrettigheter som omfattes av industrikonsesjonslovens kap I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 annet ledd.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Canica AS, Tvist 5 AS og Stein Erik Hagen AS konsesjon for økning av sin eierandel i Orkla ASA, slik at gruppens samlede eierandel utgjør 23,5 prosent av de stemmeberettigede aksjene. Gruppens andel av aksjekapitalen forblir uendret. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

9. Havfonn AS

(Konsesjon for erverv av eierandel i Arendals Fossekompagni ASA)

Olje- og energidepartementets samtykke 10. juni 2008.

Det vises til Deres brev av 19.01.2008, der det på vegne av det nystiftede selskapet Havfonn AS søkes om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for Havfonn AS erverv av totalt 582 716 aksjer i Arendals Fossekompagni ASA fra Snefonn AS og Storfonn IS (indre selskap).

Havfonn AS er eiet av Snefonn (79,39 %), Solfonn (6,87 %), Breifonn (6,87 %) og Langfonn (6,87 %).

Styret i Arendals Fossekompagni ASA samtykket den 19.12.2007 til den omsøkte aksjeoverdragelsen. Justert for Arendals Fossekompagnis egne aksjer, eier Havfonn AS 26,38 prosent av aksjene.

Havfonn AS' erverv av aksjer i Arendals Fossekompagni ASA er konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36 første ledd. Havfonn AS' erverv av aksjer er konsesjonspliktig da Arendals Fossekompagni ASA innehar konsesjonspliktige vannfallsrettigheter som omfattes av industrikonsesjonslovens kap I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 annet ledd.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Havfonn AS konsesjon for erverv av 582 716 aksjer i Arendals Fossekompagni ASA, slik at Havfonn AS eierandel utgjør 26,38 prosent av aksjene. Selskapets andel av aksjekapitalen forblir uendret. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

10. Kvernstad Kraft AS

(Planendring for Kvernstad kraftverk i Kvernstadelva i Snillfjord kommune i Sør-Trøndelag)

Kongelig resolusjon 27. juni 2008.

I Innledning

Kvernstad Kraft AS har søkt om planendring for Kvernstad kraftverk i Kvernstadelva i Snillfjord kommune.

II NVEs innstilling

NVE har mottatt følgende planendringssøknad fra Kvernstad Kraft AS, datert 11.3.2008:

”Søknad for endring av tekniske løsninger, konsesjon gitt ved kongelig resolusjon av 11. juni 2004.

SNILLFJORD KOMMUNE I SØR-TRØNDELAG

Vassdrag nr. 119.60 – ÅSTFJORDEN SØR-SØKNAD OM ENDRING FOR TEKNISKE LØSNINGER I KONSESJON FOR KVERNSTAD KRAFTVERK.

Kvernstad Kraft søker herved for tekniske løsninger i konsesjon for Kvernstad kraftverk i Snillfjord kommune i Sør-Trøndelag, dvs.:

- Vannressursloven § 8 For endring av tekniske løsninger.

Kvernstad kraftverk vil utnytte et fall på 278 m som i dag ikke er benyttet til kraftproduksjon. Anlegget vil gi ca. 2,75 MW installert effekt og ca. 16,6 GWh i årlig produksjon.

Kraftdekningen i regionen midt – Norge er kritisk dårlig, og anlegget vil bidra til lokal leveringssikkerhet i og med at det er bygget for øydrift og svart nett.

Vi håper på en snarlig behandling av søknaden og er behjelpelige med spørsmål.

Generelt

Kvernstad kraftverk er bygget av Kvernstad kraft A/S.

Utbygger vil beklage at anlegget ikke er bygget etter gitt konsesjon i henhold til omsøkt alternativ A i samlet plan, men etter samlet plan alternativ B.

Utbygger vil påpeke at dette skyldes en misforståelse og utbygger har handlet i god tro.

Det er skrevet kontrakter med Trønder Energi for all teknisk drift samt styring og strømsalg.

Kraftsystemansvarlig i området er Hemne Kraftlag. Nettkontrakter vil gjøres ferdig i disse dager.

Vassdraget har tidligere ikke vært nyttet til elektrisitetsproduksjon, men har vært nyttet til fløyting av ved og mølledrift i gamle dager.

Kvernstad kraftverk ligger i Snillfjord kommune ved Kvernstad på sørsiden av Åstfjorden.

Begrunnelse for utbyggingen

Kraftverket vil bidra til lokal leveringssikkerhet i området. Videre vil utbygger utnytte en ressurs som tilligger rettighetene som grunneier.

Beskrivelse av utbyggingen

Hoveddata for prosjektet

Hoveddata for prosjektet for planlagt utbygging for Kvernstad kraftverk:

Nedslagsfelt	13 km ²
Middelvannføring	0,660 m ³ /s
Netto fallhøyde	278 m
Turbininstallasjon	2,75 MW
Maks. slukeevne	1,150 m ³ /s
Naturhesterkrefter	1323 nat.hk.
Midlere årlig prod.	16,6 GWh
Midlere vinter prod.	65 % (10,8 GWh)
Utbyggingskostnad	28 mill. kr
Utbyggingspris	1,69 kr/kWh

Teknisk utførelse

Bygningsteknisk

Utbyggingen omfatter regulering av Kvernstadvatnet, med inntak i Litlevatnet, hvor vannet er ført via tunnel til en rørgate nedgravd i løsmasser og fjell til stasjonshus ved fjorden. Avløpskanal er lagt ut i fjorden i en strekning på 30 meter. Se vedlegg 1, 2 og 3 for oversikt og plan av anlegget.

Kvernstadvatnet vil bli regulert fra kote 306 med inntil 3 m senking til kote 303.

Reguleringen vil gjøres ved hjelp av et ca. 40 m lang nedgravd tapperør med reguleringsventil ned til Damtjørna.

Det vil bli laget en kum i forbindelse med reguleringsventil.

Utløpet av Kvernstadvatnet er noe forandret, men slik at overløpskapasitet ved flom og HRV i magasinet vil være den samme som i dag.

Det er blitt bygget en overløpsterskel i betong ved utløpet av Litlevatnet, mens inntaket er blitt bygget i motsatt ende av vannet i nord. Inntaket er blitt utformet i betong ved vannkanten inntil fjellskråningen. Litlevatnet vil bli regulert som et inntaksmagasin, med en vannstandsvariasjon på ± 0,5 m for å kunne kjøre jevn drift, dvs. ca. mellom kote 282,5 og 283,5.

Vannveien består av en boret sjakt ca. 450 m fra inntaket ned til overgangen mot rørgate, tverrsnittet på tunnelen er ca. 1060 mm i diameter.

Deretter er det nedgravd 1350 m rørgate 800 mm duktile støpejernsrør ned til kraftstasjonen.

Kraftstasjonen på ca. 96 m² er plassert i fjellskjæringen, som en nisje ved enden av rørgate. Transformator er plassert i et avskjermet rom i stasjonsbygningen.

Atkomst til kraftstasjonen er via en ca. 100 m lang vei ned til tomten.

Avløpskanalen går ut i elva på ca. kote 3.

Masser i forbindelse med utsprenkning av tilløpsrør og stasjonshus er i hovedsak blitt benyttet veianlegget, tomt til kraftstasjon og omfylling av rør.

Masser i forbindelse med utsprenkning av tappekanal Kvernstadvann, er lagt tilbake og dekket til.

Opprinnelig løsning iht. samlet plan A, var de samme når det gjelder dammer, veier og reguleringsmagasin.

Endringen omfatter at det i stedet for tunnel de 1350 siste meteren ned til kraftstasjonen er det benyttet nedgravde duktil rør. Rør er nedgravd iht. NVE sine retningslinjer når det gjelder dimensjonering og tilbakelegging av tereng.

Selve kraftstasjonen er plassert i dagen i stedet for i fjell, på det stedet som tunnelinnslaget for kraftstasjonshall var tiltenkt.

Installasjon

Kraftstasjonen får en samlet maksimal slukeevne på ca. 1,15 m³/s og en installert effekt på ca. 2,75 MW. Det er montert en horisontalakslet 6 stråler Pelton turbin.

Kraftlinjer

Høyspentkabelen på 22 kV er nedgravd fra traforom i stasjonen, og videre ca. 400 m vestover langs jordene til eksisterende transformator og tilknytningspunkt på 22 kV.

Kostnadsoverslag

I henhold til regnskapet for utbyggingen er kostnadene blitt:

Reguleringsanlegg	1,2 mill. kr
Driftsvannvei	10,1
Kraftstasjon	
-bygningsteknisk	2,0 "
-maskinteknisk	6,3 "
-elektroteknisk	0,7 "
Linjetilknytning	1,4 "
Tomt/veianlegg	2,6 "
Planlegging/administrasjon	2,9 "
Finansieringsutgifter (3 %)	0,8 "
Utbyggingskostnad	28 mill. kr

Kraftproduksjon

Planlagt installasjon på 2,75 MW vil gi ca. 16,6 GWh i midlere årlig produksjon. Produksjons-

beregningen og beregningen av naturhestekrefter er basert på tilsigsserier for årene 1924-49 fra vannmerke 119.4 Rovatn.

	Produksjon (GWh)
– vinter	10,8
– sommer	5,8
Årlig	16,6

Medianverdi av regulert vannføring er beregnet til ca. 0,36 m³/s, 74 % av midlere vannføring for vassdraget med regulering av Kvernstadvatnet på 15 %. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 0,021 m³/s. Kvernstad kraftverk med regulering av Kvernstadvatnet representerer dermed 1323 naturhestekrefter.

Fordeler med utbyggingen med endret løsning

Utnyttelse av ressursene som ligger til eiendommen vil øke verdiene for grunneieren.

Forbedret atkomstvei til Litlevatnet gjør området mer tilgjengelig.

Anlegget vil øke leveringssikkerhet for områdekonsesjonær, i og med anlegget kan gå i øydrift og mot svart nett.

Anlegget har ført til økt positiv aktivitet i området, både under oppføring og nå i ettertid, med drift og vedlikehold, samt skatteinntekter til stat og kommune.

Når det gjelder valgt teknisk løsning har denne en langt lavere utbyggingskost enn den løsningen som konsesjonen ga rom for.

Bortsett fra det økonomiske så har valgt løsning en rekke fordeler og få ulemper:

- Massedeponi i forbindelse med tunneldrift er minimalisert.
- Det ble ikke behov for og fylle igjen bukta med tunnelmasser, inntil 45 000 m³.
- Betydelig mindre anleggsdrift som ga en positiv miljøeffekt med blant annet mindre CO₂ utslipp.
- Veiene inn til anlegget ble minimalisert, da det ble betydelig mindre behov for lokal transport.
- Nedgraving av rør har gitt en drenerende effekt på et rasfarlig område.

Ulemper

Grøfttrasé vil være synlig i terrenget noen år, men det vil her danne seg vegetasjon på kort tid.

Virkinger av utbyggingen

Naturverdier

Arealkonsekvenser

Magasinet i Kvernstadvatnet vil bli regulert mellom normalvannstand og ned 3 m. Dette medfører en reguleringssone på ca. 2 % av dagens flateareal i Kvernstadvatnet.

Nedstrøms Litlevatnet er en ca. 2,5 m høy overløpsterskel bygget.

Fra Kvernstadvatnet overføres vannet via en ca. 40 m lang steinfyllingsdam med tapperør og reguleringsventil. Vannføringen ut av magasinet reguleres i tappekanalen.

Landskap

De største inngrepene i landskapet er i forbindelse med regulering av Kvernstadvatnet over året. I elvestrekningen nedstrøms inntaket vil redusert vannføring i elva være en synlig endring i landskapet. Den nedgravde rørgata vil gi spor i terrenget inntil igjengroing har reparert dette inngrepet. Selve kraftstasjonsbygningen er i dagen ved kote 3 og fint plassert inne i fjellskjæring.

Brukerinteresser

Anlegget ligger på utbyggerens eiendom, og området der kraftstasjonen er plassert er regulert som industriområde.

Graving og legging av rørgate ble gjennomført i perioden desember – mai, utenfor tidsrom hvor villtrekk normalt forekommer.

Kulturminner

Det er ikke registrert kulturminner i anleggsområdet. Det er antatt at innvirkningen på kulturminner vil være liten for utbyggingen som er gjennomført.

AREALBRUK, EIENDOMSFORHOLD OG OFFENTLIGE PLANER

Arealbruk

Anlegget berører arealer rundt Kvernstadvatnet med et lukehus i forbindelse med reguleringen, og arealer rundt Damtjørna i forbindelse med senkingen. I området ved Litlevatnet er det en overløpsterskel ved utløpet og en inntakskonstruksjon ved nordre ende ned i tunnelen og en regulering på +/- 0,5 meter fra normalvannstand på 283 meter.

Vannvei er tunnel med overgang til nedgravd rørgate som ender i en kraftstasjon, utført i betong.

Rigg i forbindelse med anleggsarbeidene berører byggherrens egen eiendom nært inntil anlegget.

Atkomstvei til kraftstasjonen er bygget fra riksveg og ned til kraftstasjonstomt på kote 3.

En anleggsvei opp til Litlevatnet er etablert i samme trasé som eksisterende traktorvei. Denne er benyttet som atkomstvei til anleggsarbeidene oppe på fjellet.

Eiendomsforhold

Kvernstad kraft er eid av grunneier, og anlegget disponerer dermed retten til å bruke grunnen.

Grunneiere som blir berørt er:

G.nr./B.nr.:	Grunneier
20 /1,5	Frank Hansen

Kommunale og fylkeskommunale planer

Området ved Kvernstadvatnet ned til inntaket ved Litlevatnet inngår i Snillfjord kommune som LNF-område, men er i arealplanen reservert for fremtidig regulering som f.eks. til vannkraftformål. Området ved stasjonsbygget er regulert til industriområde.

Samlet plan

Prosjektet er vurdert i Samlet plan, med tre alternative utbygginger. Utbyggingen er gjort i henhold til alternativ A, med en endring av vannvei og hus som er i henhold til alternativ B, som beskrevet under teknisk utførelse.”

Høring og distriktsbehandling

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Snillfjord kommune gjorde følgende vedtak 10.4.2008:

”MELDING OM POLITISK VEDTAK - KVERNSTAD KRAFT AS - ENDRING AV UTBYGGINGSPLANER. HØRING

Enstemmig:

Snillfjord kommune vil sterkt beklage at Kvernstad Kraft ved utbygging ikke har forholdt seg til våre tidligere gitte uttalelser og tillatelse gitt av Olje- og energidepartementet den 11.06.04, da dette etter kommunes mening ville gitt den beste løsning mht. estetikk og konsekvenser for natur-/miljø- og viltinteresser.

Når utbyggingen likevel er skjedd med legging av rør i gravbare masser, og oppføring av frittstående bygg på området avsatt til industri i kommuneplanens arealdel, har ikke Snillfjord kommune innsigelser til denne løsningen, forutsatt at:

- ledningstraseen planeres og ryddes tilfredsstillende ved ferdigstilling.
- det vurderes i samråd med kommunens skogbrukssjef beplantning av stedegen vegetasjon for å redusere det visuelle inntrykket av ledningstraseen.
- det brukes såkalte ”jordfarger” på kraftverksbygningen, slik at den ikke gis en fremtredende karakter i landskapet.
- industriområdet rundt kraftverksbygningen pusses og beplantes slik at en reetablerer et vegetasjonsdekke/småskog i fyllinger og skråninger.

Kommunen vil videre anmode om at det gjennomføres en ROS-analyse mht. konsekvenser av et eventuelt rørrudd, dette spesielt mht. utvasking av masser og eventuelt ras.

SAKSFRAMLEGG

Saksopplysninger:

Ved kongelig resolusjon av 11. juni 2004 ble det gitt tillatelse for Kvernstad Kraft til utbygging av Kvernstadvassdraget i Snillfjord kommune.

Gjennom søknadsforberedelsen og behandlingen av denne har Snillfjord kommune gitt uttalelser i saken ved 2 saker i kommunestyret, sak 0027/01 og 0004/04. Fullstendige saksprotokoller følger vedlagt denne saken, men en vil her referere vedtakene:

K-sak 0027/01

”Snillfjord kommune betrakter fremlagt søknad om tillatelse til regulering av Kvernstadvatn og bygging av kraftverk i Kvernstadelva helt i tråd med føringene nedfelt i kommuneplanens arealdel vedtatt i K-sak 53/91. Snillfjord kommune har således ingen innvendinger til søknaden.

Det forutsettes allikevel at utbyggingen skjer i tråd med det fremlagte utbyggingsalternativ A, dvs. utbygging med tunnel og kraftstasjon montert i fjellhall. Dette spesielt begrunnet i estetikk og konsekvenser for natur-/ miljø- og viltinteresser, og at dette blir spesielt vektlagt i konsesjonsvilkårene.”

K-sak 0004/04

”Snillfjord kommune registrerer NVEs innstilling/ konklusjon fremmet ovenfor Det Kongelige Olje- og energidepartement og støtter NVEs faglige innstilling.

Spesielt ønsker Snillfjord kommune å understreke behovet for en redusert reguleringshøyde, slik som foreslått, da dette vil redusere kraftig de estetiske ulempene lokalt.

Ved en redusert reguleringshøyde anbefales en alternativ løsning med nedsprenget kanal mellom Kvernstadvatnet og Damtjern, slik at elveløpet ikke tørrlegges på denne strekningen. Dette vil også redusere behovet for kanalisering av utløpet fra Damtjern.”

I tillatelsens pkt. 7 heter det at godkjenning av planer og seinere tilsyn med utførelse og seinere vedlikehold og drift av anlegget er tillagt NVE. Videre heter det at konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidene kan ikke settes i gang før planene er godkjent.

NVE har ikke registrert noe mottak av detaljplaner fra Kvernstad Kraft AS, og har således ikke gitt tillatelse til oppstart. Arbeidene er likevel igangsatt, og da NVE ble gjort kjent med at anlegget var under utbygging den 11.10.07, ble det sendt ut stoppvarsel, med krav om retting.

Kvernstad Kraft har i ettertid fremlagt bilde-dokumentasjon/planskisser på utbyggingen, samt at det er foretatt befarings med representanter fra NVE, Fylkesmannen, Snillfjord kommu-

ne og Kvernstad Kraftverk tilstede i de nedre delene av utbyggingsområdet.

Det er videre påvist at utbygging ikke er skjedd i tråd med tillatelsen fra Olje- og energidepartementet, hvor blant annet det ikke er sprengt tunnel fra inntaket ved Litjvatnet til kraftstasjon montert i fjellhall slik forutsatt, men i stedet lagt rør i gravbare masser på den vesentlige delen av strekningen, samtidig som kraftstasjonen ikke er bygd i fjell men i en frittstående bygning. NVE ønsker derfor kommunens vurdering av disse endringene opp i mot tidligere gitte uttalelse.

Når det gjelder de øvre delene av området fra Kvernstadvatnet til inntak i Litjvatnet vil NVE foreta en detaljplanvurdering, da dette er uavhengig av om anlegget er i fjell eller i dagen. Utførelsen i dette området ser ut i fra den dokumentasjon som er framlagt å være i tråd med de planer som var framlagt i 2004. Administrasjonen har derfor for dette området gitt en vurdering ut i fra det framlagte bildemateriale til NVE vedrørende tiltakene i dette området, jf. brev av 19.11.07.

Vurdering:

Da Snillfjord kommune gikk inn for utbyggingsalternativ A for utbygging av Kvernstadvassdraget, det vil si utbygging med tunnel og kraftstasjon i fjellhall, var dette gjort med begrunnelse i konsekvenser for naturkvaliteter, veg, plassforhold og de estetiske konsekvensene ved en valgt synlig rørgate ned fra fjellpartiet. Det er derfor uheldig at utbyggingen ikke er skjedd i tråd med dette.

Når det gjelder ledningstraseen, fra tunnelutslag gjennom kollen ved Litjvatnet til FV 305, var det forutsatt at det skulle sprenges tunnel på denne strekningen. Dette vil gi lite synlige skader i terrenget, og området framstå visuelt som lite berørt. I stedet er vegetasjon ryddet i en gate på anslagsvis ca. 10 – 20 meters bredde. Området er forholdsvis godt oppryddet, masser ført tilbake, og det begynner å gro til der det ved tilbakeføring av massene har kommet frøholdig jord på overflaten. Det vil imidlertid ta en del tid før vegetasjonen har tatt seg igjen fullstendig, og området framstår som helhetlig i forhold til øvrig vegetasjonsbelte. For å avhjelpe dette vil saksbehandler anbefale at en vurderer noe beplantning med stedegen vegetasjon slik at en bryter opp rørgata.

Når det gjelder den utførte utfylling i strandsonen som er utført, har saksbehandler oppfattet at omfanget av dette er mindre enn hva som tidligere er planlagt og kommunen har tatt stilling til. Dette fordi at en gjennom og ikke sprengte tunnel har fått mindre overskuddsmasser, og således ikke hatt behov for å fylle ut i bukta slik planen var. Dette anser saksbehandler som positivt. I kommuneplanens arealdel, som ble vedtatt i K-sak 32/07 er dette arealet avsatt til indus-

triområde med tanke på framtidig settefiskproduksjon. Gjennom arealdelen forutsettes imidlertid at området skal reguleres før utbygging starter.

Saksbehandler ser det slik at i og med at kommunen gjennom tidligere uttalelser og behandlingen av arealdelen har vært positiv til at området avsettes til industriformål, må påregne at det ville komme bebyggelse eller andre anlegg på stedet. Om dette da er en kraftverksbygning eller annen bebyggelse er uvesentlig, det vil være byggets form, størrelse og fargebruk som vil være av avgjørende betydning for godkjenning. Pussing av området og beplantning vil også være med å redusere dagens inntrykk av anlegget.

(...)"

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag skriver i brev av 17.4.2008 følgende:

"Kvernstad kraftverk, Snillfjord kommune - endringer av tekniske løsninger

Konsesjonen gitt av 11. juni innebærer at rørledningen mellom Litjvatnen og fjorden skal legges i tunnel, og at kraftverket skal legges skjult i fjell. Dette er fraveket ved at rørledningen er gravd ned over en strekning på 1350 meter, og at kraftverket er lagt i dagen.

Den 16. november 2007 deltok Fylkesmannen på befaring av området sammen med representanter fra kommunen, NVE Region Midt-Norge og regulanten. I brev av 20. november ga Fylkesmannen en vurdering av det gjennomførte avviket, se vedlagte brev.

Etter å ha vurdert saken nærmere, kan ikke Fylkesmannen se at det foreligger faktiske opplysninger som endrer det syn som framkommer i brevet. Det presiseres at ved en alternativ vurdering, ville Fylkesmannen ha foretrukket en rørgate lagt i tunnel og et kraftverk lagt i fjell. Fylkesmannen kan imidlertid ikke se at de tekniske endringer som er gjort har ført til at viktige miljøinteresser eller andre allmenne interesser er blitt merkbart berørt. Den valgte løsningen må derfor sies å ligge innenfor rammen av hva som kan anses som miljømessig forsvarlig.

Kopi av brev datert 20. november 2007:

Utbygging av Kvernstad kraftverk Snillfjord kommune

Vi viser til befaring av kraftverksbygningen med etterfølgende møte på kommunehuset 16. november d.å.

I henhold til konsesjonstillatelsen er utbyggingen avvikende på to punkt:

1. kraftverksbygningen er ikke lagt i fjell, men ligger i dagen, og
2. rørgaten er ikke sprengt i fjell, men er nedgravd i ny trasé.

Dette innebærer at Fylkesmannen i brev av 20.01.2003 ikke har tatt stilling til de løsninger som nå foreligger.

Hva angår beliggenheten av kraftverket, ligger dette i dagen på en tomt som i henhold til ny kommuneplan er lagt ut som industriområde. Fylkesmannen har ikke gitt kommentarer til at området har fått en slik status, og det foreligger derfor ingen tungtveiende argumenter knyttet til miljø eller andre allmenne interesser for den aktuelle lokaliteten. Utbygger bemerker at plasseringen ikke har ført til at kraftverksbygningen har kommet nærmere strandkanten enn hva tilatelsen krever, i det store deler av berget innenfor er sprengt bort. Med gjennomføring av ulike tiltak vil bygningen kunne framstå på en akseptabel måte, men Fylkesmannen vil likevel understreke at en plassering i berg ville vært å foretrekke, i første rekke av estetiske årsaker.

Rørgaten avviker fra konsesjonstillatelsen ved at den er nedgravd, og ikke lagt i tunnel. Dette vil nødvendigvis berøre miljøet i traséområdet i langt større grad enn ved en tunnelloøsning. Etter hva Fylkesmannen kjenner til, representerer ikke traséområdet viktige naturtyper, og det er heller ikke registrert rødlistearter. Det er registrert en trekkruete for hjortevilt i de nedre delene av Kvernstadbekken, men erfaringsvis vil en forsvarlig nedgravd rørtrasé ikke framstå som noen avgjørende hindring for fortsatt trekk.

Som nevnt har Fylkesmannen i høringsfasen ikke tatt stilling til de avvik som er gjennomført. Ved en alternativ vurdering ville Fylkesmannen ha anbefalt et kraftverkshus i fjell framfor lagt i dagen, og en rørgate i tunnel framfor nedgravd i terrenget. De miljømessige og allmenne konsekvensene ved de løsninger som nå er valgt, kan etter Fylkesmannens oppfatning likevel ikke anses å være så store at de i betydelig grad forringer viktige miljøinteresser.

Det skal presiseres at Fylkesmannen i denne sammenheng ikke har oversikt over om det har vært gjennomført registrering av kulturminner i området, og om slike eventuelt er blitt berørt ved trasévalget."

Sør-Trøndelag fylkeskommune uttaler i brev av 21.4.2008:

*"Kvernstad Kraft AS - Planendringssøknad
Kvernstad kraftverk*

Det vises til høringsbrev av 29. mars 2008 samt fylkeskommunens tidligere uttalelser i samme sak, brev av 09.03.2004 og 03.06.2001, samt vårt brev til Kvernstad Kraft AS, av 21.03.2003.

Sør-Trøndelag Fylkeskommune har tidligere befart området med hensyn til kulturminner og konkluderte da med at området etter all sannsynlighet ikke ville komme i konflikt med kulturminneinteresser. Det ble heller ikke funnet noen automatisk fredete kulturminner under befaring, men det ble da henvist til den ge-

nerelle aktsomhets- og meldeplikten etter KML § 8.

Sør-Trøndelag Fylkeskommune frarådet derimot konsesjon for tiltaket begrunnet i tiltakets størrelse opp mot tap av inngrepsfrie områder og av landskaps- og friluftshensyn ville gi en samlet sett for stor negativ effekt på naturlandskap og friluftsliv.

Når det likevel ble gitt konsesjon så ser fylkeskommunen det som positivt at det blir gitt vilkår i konsesjonen om å skåne landskap og natur ved å legge mye av inngrepene i fjell.

Sør-Trøndelag Fylkeskommune ser det som meget uheldig at utbygger likevel velger å fravike konsesjonsvilkårene og legge kraftstasjon og deler av rørtrasé ut i dagen. En viktig forutsetning for å drive konsesjonsbehandling er å fremskaffe en forutsigbarhet i saksbehandling og under utbygging. Dette har ikke vært tilfelle i denne saken.

Når utbygger likevel har bygd anlegget og foretatt inngrep i natur og landskap anser fylkeskommunen det som mest skånsomt for naturen og landskapet å la anlegget stå som det er bygd. Det anbefales derimot å gjennomføre følgende tiltak:

- Kraftstasjonen bør så langt som mulig tilpasses de omkringliggende naturelementer for å minimalisere de visuelle konsekvensene. Det samme gjelder også for rørtraseene som i den opprinnelige konsesjonen ble forutsatt lagt i fjell.
- Det bør foretas en analyse av hvilke konsekvenser dette tiltaket har hatt for de berørte områdene."

John O. Klungervik uttaler i brev av 3.4.2008:

"Jeg har ingen motsigelser av de endringer som er gjort i forbindelse med byggingen av Kvernstad Kraft AS.

Jeg har ingen innsigelse mot at det er lagt rørgate i dagen og ikke i fjell, og har heller ingen innsigelse mot at kraftstasjonen er bygd i dagen og ikke i fjell."

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i brev av 6.5.2008 gitt uttrykk for at de ikke har merknader til de innkomne høringsuttalelsene.

*Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs)
merknader*

Om søker

Søker er Kvernstad Kraft AS som eies av Frank I. Hansen. Han er grunneier i hele området som er berørt.

Om planendringssøknaden

Det søkes om tillatelse etter § 8 i vannressursloven om tillatelse til endring av de tekniske løsningene for Kvernstad kraftverk i Åstfjorden Sør, Snillfjord kommune i Sør-Trøndelag i forhold til de forutsetninger som til grunn for konsesjon til regulering og utbygging av Kvernstadelva, meddelt ved kgl.res. av 11.06.2004.

Planendringen gjelder nedgravd rørgate på det alt vesentlige av strekningen og plassering av kraftstasjon i dagen istedenfor i fjell. Ut over endringene vedrørende vannvei og kraftstasjon er anlegget bygget slik som konsesjonen gir anledning til. Anlegget er tilnærmet ferdig bygget, men ikke tillatt satt i drift pga. at det ikke er bygget slik som forutsatt i konsesjonen.

Godkjenning av detaljplaner og klassifisering av anlegget i henhold til damsikkerhetsforskriften er foreløpig ikke gjort, da NVE først fikk kjennskap til at anlegget var under bygging høsten 2007 og at dette ikke var bygget slik som forutsatt. Det ble derfor fra NVE sin side krevd at gjenstående anleggsarbeid skulle stanses i påvente av at det eventuelt blir gitt konsesjon til denne planendringssøknaden.

Beskrivelse av området

Kvernstadelva fra fjorden og opp til Litlevatn går i et forholdsvis bratt terreng i en dyp, skogbevokst dal med flere bratte bergskrenter. Litlevatnet er et mindre vatn omkranset delvis av skog og delvis av lyngrabber. Fra Litlevatnet til Damtjørn går elva i et flattere, noe myrlendt parti, med noe småvokst blandingsskog langs elva. Damtjørn er et lite vatn omkranset av bergrabber med mose og lyngvegetasjon.

Det korte elveløpet fra Kvernstadvatnet til Damtjørn er preget av snaue bergrabber med mose og lyng. Kvernstadvatnet er vekselvis omgitt av myr, lyng og blandingsskog.

Det er noe ørret i alle vannene som blir berørt. I Damtjørn ble det opplyst at det var en overtallig bestand med ørret. I Kvernstadelva er det sannsynligvis noe ørret i øvre del mens nedre del ved utløpet i fjorden ikke er egnet som gyte- eller oppvekststed for anadrom fisk.

Teknisk utforming av anlegget

Nedenfor er det gitt kortfattet beskrivelse av anlegget slik det er bygget.

Reguleringer

Kvernstadvatnet vil bli regulert fra kote 306 med inntil 3 m senking til kote 303. Reguleringen vil gjøres ved hjelp av et ca. 40 m langt nedgravd tapperør med reguleringsventil ned til Damtjørna.

Inntak

Inntaksdammen Litlevatn vil ha en vannstandsvariasjon på $\pm 0,5$ m, dvs. mellom kote 282,5 og 283,5. Det har blitt bygget en overløpsterskel i betong ved utløpet av Litlevatnet, mens inntaket er bygget i motsatt ende av vatnet, i nord. Den har blitt utformet i betong ved vannkanten inntil fjellskråningen.

Rørgate

Fra inntaket går det en boret sjakt på ca. 450 m ned til overgangen til rørgata. Derfra er det en ca. 1350 m lang nedgravd rørgate ned til kraftstasjonen.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen har en grunnflate på 96 m² og ligger på kote 3. Den er plassert i en fjellskjæring som en nisje ved enden av rørgata. Fallhøyden er 278 m og installert effekt er på 2,75 MW. Det er montert en horisontal akslet 6 strålers Peltonturbin med maksimal slukeevne på 1,15 m³/s og en minste slukeevne på ca. 0,115 m³/s. Middelvannføringen i vassdraget er beregnet til ca. 0,66 m³/s. Slukeevnen blir ca. 175 % av middelvannføringen.

Elektriske anlegg

Transformatoren er plassert i et avskjermet rom i stasjonsbygningen. Derfra er høyspentkabelen på ca. 400 m gravd ned langs jordene vestover bort til eksisterende transformator.

Veier

Det er bygget en ny vei på ca. 100 m fra eksisterende vei og bort til kraftverket. En tidligere traktorvei på 1900 m som går fra fylkesveien og opp til Litlevatn er opprustet til anleggsvei. Fra Litlevatn til Kvernstadvatnet ble det kjørt på telen om vinteren slik at det ikke er noen permanent vei der.

Massetak og deponi

Masser i forbindelse med utspregning av tilløpsrør og stasjonshus er i hovedsak blitt benyttet til veianlegg, tomt til kraftstasjon og omfylling av rør. Massene i forbindelse med utspregning av tappekanal fra Kvernstadvatnet, er lagt tilbake og dekket til.

Hydrologiske virkninger

Kvernstadvatnet vil med sitt magasinivolum på ca. 2,1 mill. m³ få en magasinprosent på ca. 14 %.

I den tiden tilsiget til Kvernstadvatnet går med til oppfylling av magasinet vil det være restfeltet nedenfor som bidrar til vannføring i vassdraget.

Ned til inntaket i Litlevatn har vassdraget et nedbørfelt på 13 km². Middelvannføringen er beregnet til ca. 0,66 m³/s. Med en slukeevne i kraftverket på ca. 1,15 m³/s og regulering på 3 m, vil det i stor grad være restfeltet som gir bidrag til vassdraget neden-

for inntaket. Det er ikke krav om slipp av minstevannføring, verken fra Kvernstadvatnet eller forbi kraftverksinntaket.

Produksjon og kostnader

I følge søknaden vil kraftverket gi en årlig produksjon på ca. 16,6 GWh, fordelt med 5,8 GWh om sommeren og 10,8 GWh om vinteren. Dette til en kostnad av 28 mill. kr. Det gir en utbyggingspris på 1,69 kr/kWh.

NVE har gjort et overslag over hva anlegget ville kostet som fjellanlegg med dagens priser. Ut fra våre beregninger ville anlegget blitt ca. 7 mill. kr dyrere. Det er da ikke tatt hensyn til prosentvise påslag for planlegging, uforutsett og finanskostnader som ville ført til økt forskjell. Videre har vi liten erfaring med kostnadstall for så små stasjoner i fjell som dette ville vært. Dette bygger derfor på erfaring fra større anlegg.

Dersom anlegget hadde blitt 7 mill. kr dyrere ville utbyggingsprisen økt til 35 mill. kr dvs. ca. 2,20 kr/kWh. Dette ville fortsatt vært en rimelig utbygging, og selv med den usikkerhet som oppgitt ovenfor er det trolig at anlegget ville vært lønnsomt.

Arealbruk og eiendomsforhold

Kvernstad Kraft AS er eid av grunneier og anlegget disponerer dermed retten til all grunn.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Området ved Kvernstadvatnet og ned til inntaket i Litlevatnet er avsatt som LNF-område men er i arealplanen reservert for fremtidig regulering, som for eksempel vannkraftformål. Området ved stasjonsbygget er regulert til industriområde.

Samlet plan (SP)

Prosjektet er vurdert i Samla plan med tre alternativer utbygginger. Utbyggingen er gjort i henhold til alternativ A, men med en endring av vannvei og kraftstasjon som er i henhold til alternativ B. Det var i konsesjonssøknaden av 1.12.2000 ikke gjort rede for at deler av alternativ B var et reelt alternativ, og alle høringsuttalelser, NVEs innstilling og den kongelige resolusjon av 11.6.2004 var fattet på grunnlag av at det var Samlet plans alternativ A som var ønsket.

Høring og distriktsbehandling

Planendringssøknaden har vært sendt på høring til de som uttalte seg til søknaden om tillatelse til regulering og utbygging av Kvernstadelva. Høringsuttalelsene har vært forelagt søker for kommentarer. Nedenfor følger en kort oppsummering av hovedpunktene i uttalelsene:

Snillfjord kommune beklager sterkt at Kvernstad Kraft AS ikke har forholdt seg til deres tidligere kommentarer og til tillatelsen gitt av Olje- og energidepartementet den 11.6.2004. Kommunen forutsetter at ledningstraseen planeres og ryddes tilfredsstillende ved ferdigstilling, at det blir vurdert beplantning av stedegen vegetasjon, at "jordfarger" blir brukt på stasjonsbygningen og at industriområdet rundt kraftverket pusses og beplantes. Kommunen anmoder også om at det gjennomføres en ROS-analyse mht. konsekvenser av eventuelle rørbrudd.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (FM) vil presisere at ved en alternativ vurdering ville de ha foretrukket en vannvei lagt i tunnel og et kraftverk lagt i fjell. FM kan likevel ikke se at de tekniske endringene som er gjennomført har ført til at viktige miljøinteresser eller andre allmenne interesser har blitt merkbart berørt.

Sør-Trøndelag fylkeskommune ser det som meget uheldig at søker har fraveket konsesjonen og lagt store deler av vannveien som nedgravd rørgata istedenfor i tunnel og kraftstasjonen i dagen. De anbefaler at kraftstasjonen og rørtraseen tilpasses de omkringliggende naturelementer, og at det foretas en analyse av hvilke konsekvenser tiltaket har hatt for de berørte områdene.

John O. Klungervik har ingen innsigelser til endringene som er gjort.

NVEs vurdering

Historikk

Gammel søknad

NVE mottok søknad datert 1.12.2000 fra Kvernstad Kraft om konsesjon for bygging av Kvernstad kraftverk og regulering av Kvernstadvatnet. Prosjektet var behandlet i Samlet plan hvor det omsøkte alternativet ble plassert i gruppe 4, kategori 1. Alternativ A i Samlet plan var det omsøkte alternativet.

Nedbørfeltet var oppgitt til 10,6 km² og middelvannføringen til 0,48 m³/s. Installert effekt var 2,4 MW og maksimal slukeevne 1,0 m³/s. Midlere årsproduksjon var 9,7 GWh som ville gi en utbyggingspris på 2,48 kr/kWh.

Utbyggingsplanene omfattet en regulering av Kvernstadvatnet fra kote 306 med opptil 6 m senkning, inntak i Litlevatn hvor vannet skulle føres via tunnel til en kraftstasjon i fjell og avløpstunnel ut i fjorden. Utløpet av Damtjørn skulle kanaliseres i ca. 85 m lengde slik at Damtjørn skulle ha en permanent senkning på 3 m for å kunne utnytte den nederste delen av det planlagte magasinet i Kvernstadvatnet.

Vannveien skulle bestå av en boret sjakt på ca. 1400 m fra inntaket og ned til kraftstasjonen i fjell. Adkomst til kraftstasjonen på ca. 90 m², skulle være en ca. 400 m lang tunnel fra området ved utløpet av Kvernstadelva.

I forbindelse med sprengning av tilløpstunnel og kraftstasjonshall ville det blitt ca. 14 000 m³ masse som var planlagt brukt til å sikre eksisterende elveløp og utvide eksisterende kaiområde. Overskuddsmasser som ikke ble deponert var vurdert skipt ut og solgt.

I forbindelse med boring av tappetunnel og kanalisering av utløpet av Damtjern ville det blitt et masseoverskudd på ca. 3300 m³. Disse massene var tenkt plassert på vestsiden av Damtjern og tildekket med stedlig masse.

Konsesjon gitt 11.6.2004

Søker fikk konsesjon ved kongelig resolusjon av 11. juni 2004 med noen endringer i forhold til hva som var omsøkt. Kvernstadvatnet ble tillatt senket med 3 m istedenfor 6 m, og Damtjern skulle ikke kanaliseres da det ikke lenger var behov for det når regulerings høyden i Kvernstadvatnet ble begrenset.

Det var søkt om tillatelse uten krav om minstevannføring, men Kvernstad Kraft AS ble pålagt slipp av minstevannføring på 40 l/s i perioden 1. juni til 30. sept. forbi kraftverksinntaket. Dette pga. at beslutningsgrunnlaget var for dårlig til å tillate en utbygging uten slipp av minstevannføring for deler av året. Det ble åpnet for at hvis søker senere kunne dokumentere at botaniske rødlistearter ikke ville bli berørt, kunne en eventuelt vurdere å frafalle vilkåret på et senere tidspunkt.

I vilkårene for tillatelsen står det under pkt. 7 (Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.):

”(...)Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.”

Etter at konsesjon ble gitt

I mai/juni 2005 var søker i kontakt med Olje- og energidepartementet angående planer om å endre anlegget fra et fjellanlegg til å ha en rørgate istedenfor tunnel, jf. e-post av 25.5.2005 fra Kvernstad Kraft AS v/Frank Hansen til Olje- og energidepartementet. Søker fikk da beskjed om at i følge regelverket må det sendes søknad om planendring når et prosjekt som har fått tillatelse ønskes endret, og at endrings søknaden måtte sendes til NVE, jf. brev av 2.6.2005 fra Olje- og energidepartementet til Kvernstad Kraft AS v/Frank Hansen.

Når det gjelder minstevannføringslipp ble det av søker i ettertid dokumentert tilstrekkelig at drift

av Kvernstad kraftverk uten krav til minstevannføring ikke ville ha konsekvenser av betydning for allmenne interesser. I brev fra Olje- og energidepartementet datert 6. mars 2006 fikk Kvernstad Kraft AS endret manøvreringsreglementet ved at kravet om et minstevannføringslipp på 40 l/s i tiden 1. juni – 30. sept. ble fjernet.

NVE ble den 11.10.2007 gjort kjent med at Kvernstad kraftverk var under bygging og nær ferdigstilt. Med hjemmel i vannressursloven § 59 påla NVE Kvernstad Kraft AS å stanse alle byggeaktiviteter på anleggsdeler tilknyttet kraftverket fra 12.10.2007. Dette fordi byggingen hadde skjedd uten at konsesjonsvilkårenes post 7 med krav om innsending av detaljplaner for anlegget til NVE var oppfylt og at anlegget ikke var bygget slik som forutsatt i konsesjonen. NVE kan ikke godkjenne detaljplaner for anlegg som er bygget i strid med hva som er lagt til grunn for konsesjonen. Brudd på forutsetningen for konsesjonen blir behandlet av NVEs miljøtilsyn etter vanlige prosedyrer.

Planendringssøknad

NVE mottok som følge av disse forholdene en planendringssøknad for anlegget datert 11.3.2008. Denne ble sendt på høring til de som hadde uttalt seg til forrige søknad. Høringsfristen ble satt til 10. mai 2008.

Forskjellene mellom den opprinnelige søknaden og planendringssøknaden er:

	Opprinnelig søknad	Planendringssøknad
Nedbørfelt (km ²)	10,6	13
Middelvannføring (m ³ /s)	0,48	0,66
Turbininstallasjon (MW)	2,4	2,75
Maks slukeevne (m ³ /s)	1,0	1,15
Midlere årsproduksjon (GWh)	9,7	16,6
Utbyggingspris (kr/kWh)	2,48	1,69

Vannveien i den opprinnelige søknaden skulle bestå av en 1400 m boret sjakt fra inntaket og ned til kraftstasjonen i fjell. Adkomst inn til kraftstasjonen skulle være en 400 m lang tunnel.

I planendringssøknaden består vannveien av en ca. 450 m boret sjakt fra inntaket og ned til overgangen mot rørgata. Derfra og ned til kraftstasjonen som ligger i dagen, er det 1350 m nedgravd rørgate.

Som nevnt tidligere ville en utbygging som fjellanlegg anslagsvis blitt ca. 7 mill. kr dyrere, med forbehold om noe usikkert kostnadsgrunnlag.

NVEs vurdering av de enkelte endringene

Hydrologi

NVE har ikke kontrollberegnet de nye dataene for nedbørfeltet som nå er beregnet til å være 2,4 km² større enn i opprinnelig søknad. Pga. økt nedbørfelt er også middelvannføringen beregnet til å være 0,18 m³/s større enn i opprinnelig søknad. Turbininstallasjonen er økt med 0,35 MW og maks slukeevne er økt med 0,15 m³/s. Dette vil totalt sett bety at maksimal slukeevne som ville vært over 200 % av middelvannføringen nå er redusert til ca. 175 %. Videre at det kan gå overløp flere dager i året enn tidligere antatt selv om det i stor grad fortsatt vil være restfeltet som gir bidrag til vassdraget nedenfor inntaket pga. reguleringen.

Fastsettelse av minstevannføring har vært behandlet tidligere av NVE og Olje- og energidepartementet. NVE ser ikke at det har kommet noen nye opplysninger som skulle tilsi at dette må tas opp på nytt. Vi mener ellers at den begrensede økning i effekt og slukeevne ikke er av betydning med henvisning til de nye hydrologiske data som nå foreligger. En slik begrenset økning ligger innenfor hva NVE normalt kan godkjenne som en del av detaljplangodkjenningen.

Inntak og rørgate

Inntaket er bygget i henhold til gitt konsesjon, men bygging av rørgata avviker fra konsesjonen ved at største delen av vannveien ikke er i tunnel men lagt som nedgravd rørgate. NVE ser dette som meget uheldig da det etter vårt syn er et åpenbart brudd på forutsetningene for konsesjonen, og for de vurderinger som lå til grunn for de enkelte høringspartenes uttalelse. Disse beklager også det inntrufne og forutsetter at områdene planeres og ryddes tilfredsstillende ved ferdigstilling.

Slik rørgatetraseen er lagt er NVE av den oppfatning at dette er en miljømessig akseptabel trasé. Gjennom oppfølging i medhold av konsesjonsvilkårenes post 7 etter at det ev. blir gitt konsesjon, vil NVE kunne sørge for at det blir gjennomført landskapsmessige tiltak som i tilstrekkelig grad kan avbøte de inngrep som er gjort. Dette kan eksempelvis være planering og tilsåing av rørgate. På bakgrunn av de innkomne høringsuttalelser og inntrykk fra befaring, og med henvisning til konsesjonsvilkårenes post 7, om godkjenning av detaljplaner, er NVE av den oppfatning at rørgaten, slik den er lagt, er et akseptabelt tiltak.

NVE har heller ikke fattet vedtak om klassifisering etter damsikkerhetsforskriften. Dersom konsesjon blir gitt vil NVE kunne fatte et slikt vedtak med plassering av anlegget i riktig klasse.

Snillfjord kommunes merknader om sikkerhet tilknyttet rørgaten ivaretas således gjennom NVEs behandling etter denne forskriften.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen er ikke bygget i henhold til konsesjonen da den er plassert i dagen på kote 3 og ikke inne i fjellet. Dette medfører et mer synlig anlegg som i noe større grad bryter med omgivelsene enn hva et fjellanlegg ville gjort. Samtidig ville også en kraftstasjonsplassering i fjell medført noe inngrep i form av inngangsportal med fjellskjæring. NVE kan ikke se at det foreligger forhold som gjør at en kraftverks-plassering i dagen vil være avgjørende for vår vurdering.

Kommunen har foreslått at det blir brukt "jordfarger" på stasjonsbygningen og at industriområdet rundt blir pusset og beplantet. Utforming av anlegget, herunder fargebruk, ligger innenfor hva NVE godkjenner som del av detaljplangodkjenningen. Kommunen vil få anledning til å uttale seg til planene før det blir fattet vedtak.

Massetak og deponi

Massene er i hovedsak brukt til veianlegg, omfylling av rør og etablering av kraftverkstomt. Ettersom det ikke ble tunnel eller kraftverk i fjell, har behovet for massedeponi blitt mindre enn ved gitte konsesjon. Dette kan ses som en fordel, da planene for utskipping av deler av tippmassene var noe usikre da konsesjonsbehandlingen pågikk. Arealbruken knyttet til masseplassering har derfor blitt mindre enn hva som var forutsatt ved konsesjonstidspunktet.

Helhetlig vurdering

Alle offentlige høringsuttalelser beklager sterkt at anlegget ikke ble bygget slik som omsøkt og forutsatt i konsesjonen. Ingen av høringsuttalelsene går imidlertid imot at det gis en konsesjon til anlegget slik det er i dag under forutsetning av at det blir ryddet opp og beplantet. NVE har også lagt merke til at i følge planendringssøknaden har antatt årlig produksjon, som følge av nye hydrologiske beregninger, steget fra 9,7 GWh til 16,6 GWh og utbyggingsprisen har sunket fra 2,48 kr/kWh til 1,69 kr/kWh. Dette er en meget stor økning i produksjonen og prosjektet har blitt billig i forhold til hva som er vanlig utbyggingspris for kraftverk som bygges i dag.

En utbygging i tråd med forutsetningene ville blitt anslagsvis 7 mill. kr dyrere, men tiltakshaver har også hatt kostnader knyttet til at anleggsarbeidene ble stanset slik at produksjonen ikke er kommet i gang ennå selv om anlegget er klart til å settes i drift.

Vi vil presisere at produksjonsøkningen skyldes nye tilsigsberegninger og oppmålinger som avdekket at spesifikt tilsig og størrelsen på nedbørfeltet er noe større enn tidligere antatt. Størrelse på kraftverket er optimalisert ut fra disse nye beregningene, og det introduserer ikke virkninger i vassdraget som

ikke tidligere har vært vurdert. Ut over endringene knyttet til rørgate og kraftstasjon, innebærer det heller ikke at inngrepsomfanget går ut over det som er gitt konsesjon.

NVE vil vise til at reelt sett er alternativet til å gi tillatelse til planendringen, å kreve at anlegget bygges slik som først forutsatt. Vi mener at dette vil påføre området større skade i form av nye landskapsinngrep enn om det gis tillatelse til planendringen. I tillegg vil det da ta en del tid før det kan leveres kraft fra anlegget.

I medhold av konsesjonsvilkårenes post 7 kan NVE kreve at anlegget utformes slik at de miljømessige og estetiske virkningene blir akseptable. I dette ligger også at vi kan kreve landskapsmessige tilpasninger for anlegget slik det er bygd.

Konklusjon

Etter en helhetsvurdering av søknaden og de foreliggende uttalelser mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket overstiger skadene for private og allmenne interesser som blir berørt slik at kravet i vannressursloven § 25 er tilfredsstillt. NVE anbefaler derfor at Kvernstad Kraft AS gis tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å bygge Kvernstad kraftverk i Kvernstadelva i henhold til omsøkte planendring.

Eksisterende konsesjonsvilkår fastsatt ved kgl.res. av 11.6.2004 forandres ikke da den tekniske utformingen av anlegget ikke er spesifisert i disse. Vilkårene er således dekkende slik de foreligger.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Kvernstadvassdraget i Snillfjord kommune, Sør-Trøndelag fylke (erstatter manøvreringsreglement fastsatt ved kgl.res. av 11.06.2004)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Kvernstadvatnet	306,0	306,0	303,0	0	3	3
Lillevatnet	283	283,5	282,5	0,5	0,5	1

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Magasinet skal tappes jevnt og ikke med sikte på eventuell start/stopp-kjøring i nedenforliggende kraftverk.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

Vi henviser til konsesjonsvilkår post 7 (Godkjenning av planer osv.) der det står at konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer og at arbeidet ikke kan settes i gang før planene er godkjent av NVE. NVE vil behandle slike planer så snart en eventuell konsesjon foreligger. Vi gjør også oppmerksom på at det må foretas en sikkerhetsklassifisering av anlegget. Denne vil også bli behandlet når en eventuell konsesjon foreligger.

Endring av manøvreringsreglement fastsatt ved kgl.res. av 11. juni 2004

Post to i manøvreringsreglementet ble endret av Olje- og energidepartementet 6. mars 2006 ved at krav til minstevannføring ble frafalt. Etter dette lyder nå posten som følger:

”Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Magasinet skal tappes jevnt og ikke med sikte på eventuell start/stopp-kjøring i nedenforliggende kraftverk.

For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.”

Vi legger ved forslag til oppdatert manøvreringsreglement for at dette ikke skal gi rom for misforståelser senere. Dette innebærer ingen reell endring i forhold til hva det tidligere er gitt konsesjon til.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte

te mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III Departementets merknader

Innledning

Ved kongelig resolusjon av 11. juni 2004 ble Kvernstad Kraft AS gitt tillatelse til vassdragsutbygging i Kvernstadvassdraget i Snillfjord kommune.

NVE ble i oktober 2007 gjort kjent med at Kvernstad kraftverk var under bygging, og var nær ferdigstillelse. Anlegget var ikke bygget slik som forutsatt i konsesjonen, og det var ikke sendt inn detaljplaner til godkjenning hos NVE, jf. konsesjonsvilkårenes post 7. NVE påla Kvernstad Kraft AS å stanse alle byggeaktiviteter på anleggsdeler tilknyttet kraftverket med hjemmel i vannressursloven § 59.

NVE mottok en planendringssøknad for anlegget datert 11. mars 2008. Søknaden ble sendt på høring til de instanser og andre som hadde uttalt seg til den tidligere konsesjonssøknaden. Snillfjord kommune, Sør-Trøndelag fylkeskommune, fylkesmannen i Sør-Trøndelag og en privatperson har uttalt seg til planendringssøknaden.

Søknaden

Kvernstad Kraft AS søker om tillatelse etter § 8 i vannressursloven til endring av de tekniske løsningene for Kvernstad kraftverk i forhold til de forutsetningene som lå til grunn for konsesjon til regulering og utbygging av Kvernstadelva, jf. kongelig resolusjon 11. juni 2004. Konsesjonen forutsetter tilløpstunnel og kraftstasjon i fjell.

Planendringen gjelder i all hovedsak nedgravd rørgate på det alt vesentlige av strekningen, og plassering av kraftstasjon i dagen.

NVEs innstilling

Etter en helhetsvurdering av søknaden og de foreliggende uttalelser mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket overstiger skadene for private og allmenne interesser som blir berørt slik at kravet i vannressursloven § 25 er tilfredsstillt. NVE anbefaler derfor at Kvernstad Kraft AS gis tillatelse etter § 8 i vannressursloven til å bygge Kvernstad kraftverk i Kvernstadelva i henhold til omsøkte planendring.

Olje- og energidepartementets vurdering

Olje- og energidepartementet mener i likhet med NVE at det er meget uheldig at anlegget er bygget i strid med forutsetningene for konsesjonen, og i strid med de uttalelser og vurderinger som hørings-

instansene baserte seg på. Dette rettsstridige forhold er også tatt opp i uttalelsene fra Snillfjord kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune. Kommunen beklager sterkt det som her har skjedd, og fylkeskommunen ser det som meget uheldig.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering om at den etablerte rørgaten er en miljømessig akseptabel løsning. Departementet viser til at NVE i medhold av konsesjonsvilkårenes post 7 vil kunne sørge for at det blir gjennomført avbøtende landskapsmessige tiltak, eksempelvis planering og tilsåing av rørgaten.

Departementet understreker at kraftstasjonen ikke er bygget i henhold til konsesjonen. Kraftstasjonen er et mer synlig anlegg enn et fjellanlegg ville ha vært. Departementet er likevel enig med NVE i at det ikke er et avgjørende moment for vurdering av planendringen.

Departementet viser til at fastsettelse av minstevannføring tidligere har vært behandlet av både NVE og Olje- og energidepartementet. I likhet med NVE kan ikke departementet se at det er kommet nye opplysninger som skulle tilsi at dette tas opp på nytt.

Departementet er enig med NVE i at alternativet til å gi tillatelse til planendringssøknaden, er å kreve at anlegget blir bygget i tråd med forutsetningene i konsesjonen av 11. juni 2004. I likhet med NVE mener departementet at det vil påføre området større skader i form av nye landskapsinngrep enn om det gis tillatelse til planendringen.

Departementet har videre lagt vekt på at verken kommunen, fylkeskommunen eller fylkesmann går imot planendringen.

Etter en samlet vurdering finner departementet at fordelene og nytten ved den omsøkte planendringen er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser, og at vilkårene i vannressursloven dermed er oppfylt. Departementet er kommet til at planendringen innebærer akseptable inngrep.

Olje- og energidepartementets merknader til vilkårene

Departementet viser spesielt til post 7 i vilkårene om godkjenning av planer m.m. hvor det fremgår at konsesjonæren plikter å legge frem for NVE detaljerte planer. Departementet vil sterkt presisere at intet skal skje av aktiviteter i tilknytning til kraftanlegget før planene i tråd med post 7 er godkjent av NVE. Departementet viser i den forbindelse til de forutsetninger som fremgår av uttalelsen fra Snillfjord kommune og fra Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Det vises også til endringer i manøvreringsreglementets post 2 om minstevannføring, jf. departementets vedtak av 6. mars 2006. Etter endringene har manøvreringsreglementet post 2 følgende ordlyd:

”Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Magasinet skal tappes jevnt og ikke med sikte på eventuell start/stopp-kjøring i nedenforliggende kraftverk.

For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.”

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdrag og grunnvann av 24. november 2000 nr. 82 § 8, jf. § 25, gis Kvernstad Kraft AS tillatelse til planendring for Kvernstad Kraftverk i Snillfjord kommune i Sør-Trøndelag.
2. Tillatelsen gis på de vilkår som ble fastsatt ved kongelig resolusjon 11. juni 2004.
3. Det fastsettes nytt manøvreringsreglement for Kvernstadvassdraget i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 27. juni 2008.

11. Halvor H Holta Holding AS/HAI Invest AS

(Konsesjon for erverv av aksjer i Tinfos AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 2. juli 2008.

Det vises til søknad fra Halvor H. Holta Holding AS (HHH) og HAI Invest AS (HAI) datert 9. juni 2008 om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Tinfos AS (Tinfos).

Konsesjonssøknaden fra HHH og HAI omfatter overdragelse av 20 aksjer i Tinfos fra GSH Invest AS til HHH (godkjent av styret i Tinfos 6. november 2007), overdragelse av 159 aksjer i Tinfos fra HAI til HHH (godkjent av styret i Tinfos 6. november 2007) og overdragelse av 1 aksje i Tinfos fra Anne F. Holta til HAI (godkjent av styret i Tinfos 21. april 2008).

Ervervene av aksjer i Tinfos utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 36 da Tinfos innehar vannfallsrettigheter i henhold til lov 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 første ledd.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis HHH og HAI konsesjon for sine erverv av aksjer i Tinfos, slik at HHHs eierandel utgjør 33,88 prosent av aksjene, mens HAI etter transaksjonene er eier av 1 aksje i Tinfos. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonene.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Det vises til at Olje- og energidepartementet skal fastsette behovsvilkår for kraftdisponeringen til Tinfos. Varsel om denne prosessen er sendt Tinfos i eget brev av dags dato. Departementets fastsettelse av behovsvilkår for Tinfos fastsettes uavhengig av konsesjonsbehandlingen etter industrikonsesjonsloven § 36.

12. Eramet AS

(Konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Tinfos AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 2. juli 2008.

Det vises til søknad fra Eramet SA (Eramet) datert 7. mai 2008 om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Tinfos AS (Tinfos) og til brev av 9. juni 2008 om justering av konsesjonssøknad.

Eramets konsesjonssøknad omfatter selskapets direkte erverv av 2106 aksjer i Tinfos, tilsvarende 52,65 prosent av det totale antall aksjer. Søknaden omfatter videre Eramets erverv av 399 aksjer i Notodden Calcium-Carbidfabrik AS (NCC), tilsvarende 49,88 prosent av det totale antall aksjer i dette selskapet. På bakgrunn av aksjeervervene i NCC vil Eramet være kontrollerende eier i dette selskapet da Eramet også vil kontrollere Tinfos' aksjepost i NCC på 11,25 prosent. Dette medfører samtidig at Eramet vil kontrollere NCCs aksjepost i Tinfos tilsvarende 6,28 prosent av det totale antallet aksjer. Eramet vil etter dette kontrollere 58,93 prosent av aksjene i Tinfos.

Umiddelbart forut for Eramets ovennevnte erverv vil Holta Invest AS erverve 96 aksjer i Tinfos fra tilknyttede aksjonærer for direkte videresalg til Eramet. Disse aksjene utgjør en del av de aksjene i Tinfos som Eramet erverver direkte fra Holta Invest AS. Departementet finner ikke grunnlag for særskilt konsesjonsbehandling av dette ervervet for den mellomliggende perioden frem til videresalg til Eramet.

Styret i Tinfos samtykket 16.05.2008 til de om-søkte erverv.

Eramets erverv av aksjer i Tinfos og NCC er konsesjonspliktig etter industrikonsesjonslovens § 36. Eramets erverv av aksjer er konsesjonspliktig da Tinfos innehar vannfallsrettigheter i henhold til lov 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 første ledd.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Eramet konsesjon for erverv av 2106 aksjer i Tinfos og for erverv av 399 aksjer i NCC, slik at Eramet samlet sett kontrollerer 58,93 prosent av aksjene i Tinfos. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

Det vises til at Olje- og energidepartementet skal fastsette behovsvilkår for kraftdisponeringen til Tinfos. Varsel om denne prosessen er sendt Tinfos i eget brev av dags dato. Departementets fastsettelse av behovsvilkår for Tinfos foretas uavhengig av konsesjonsbehandlingen etter industrikonsesjonsloven § 36.

13. Tinfos AS

(Rehabilitering av Kobbholm kraftverk og utbygging av Valvatn kraftverk i Sør-Varanger kommune i Finnmark)

Kongelig resolusjon 12. september 2008.

I. Innledning

Tinfos AS søkte 9. oktober 2007 om tillatelse til å rehabilitere og gjenoppta driften av Kobbholm kraftverk, og til å bygge et nytt Valvatn kraftverk i Sør-Varanger kommune i Finnmark. Virksomheten til Tinfos AS er i all hovedsak konsentrert om kraft. Den omsøkte planen er tilnærmet identisk med den konsesjonssøknad som lå til grunn for tillatelsen som ble meddelt Kobbholm Kraft AS ved kgl.res. 4. juni 1999. Denne konsesjonen er falt bort fordi bestemmelsen om byggefrist ikke er overholdt.

II. Søknaden og NVEs innstilling

NVE har mottatt følgende søknad fra Tinfos AS daterert 09.10.07:

”Tinfos AS har ved avtale av 10.05.2007 med Per A. Løken og Kobbholm Kraft AS ervervet Kobbholm kraftverk med alle anleggsdeler og rettigheter mv. som Kobbholm Kraft AS kjøpte fra Staten og Sør-Varanger kommune i 1996/97. Avtalen er blant annet betinget av at Tinfos AS meddeles nødvendige konsesjoner.

Tinfos AS' planer går ut på å rehabilitere og gjenoppta driften av Kobbholm kraftverk, samt bygge et nytt Valvatn kraftverk, alt i tråd med den konsesjonssøknad av 21. november 1996 som lå til grunn for konsesjon meddelt Kobbholm Kraft AS ved kgl.res. 4. juni 1999.

Kobbholm Kraft AS fikk i tillegg innvilget en planendringssøknad i 2002 hvorefter det i stedet

for rørledning, skulle anlegges en tunnel i fjell fra Store Kobbholmvatn til fjorden. Selve kraftverket skulle etter planendringssøknaden også legges i fjell.

Tinfos AS ønsker i hovedsak ikke å gå for den løsningen som ble presentert i planendringssøknaden, men altså i det alt vesentlige gjennomføre prosjektet slik det ble beskrevet i den opprinnelige konsesjonssøknaden fra Kobbholm Kraft AS. For oversiktens skyld påpekes følgende endringer i forhold til de sist godkjente planene fra Kobbholm Kraft AS:

- Kobbholm kraftverk kommer ikke til å bli bygget i fjell, men forbli lokalisert i eksisterende kraftstasjonsbygning ved Kobbholmfjorden.
- Det vil kunne bli aktuelt å endre rørtraseen fra Store Kobbholmvatn til kraftverket noe, herunder muligens anlegge noe av traseen i tunnel.
- Det vil ikke bli noen permanent anleggsvei mellom Kobbholmfjorden og Store Kobbholmvatn, kun en midlertidig anleggsvei.
- Det samlede gjennomsnittlige avløpet til Kobbholm kraftverk er beregnet noe høyere enn opprinnelig oppgitt; til ca. 2,1 m³/sek.
- Det søkes fortsatt om å kunne foreta en tilleggsregulering ved 3 meter heving av Store Valvatn, men Tinfos AS har ikke tatt endelig stilling til om det vil være hensiktsmessig med denne tilleggsreguleringen. Endelig beslutning om eventuelt å gjennomføre denne forventes tatt senest i forbindelse med detaljplanleggingen.

Tinfos AS søker på denne bakgrunn om følgende tillatelser:

1. *Etter vassdragsreguleringsloven om tillatelse til:*
 - å iverksette de omsøkte reguleringer og overføringer i samsvar med vedlagte søknadsdokument.
2. *Etter industrikonsesjonsloven om tillatelse til:*
 - å overta gjeldende ervervskonsesjon for resterende konsesjonstid og på gjeldende vilkår.
3. *Etter energiloven om tillatelse til:*
 - ombygging og drift av Kobbholm kraftverk, samt bygging og drift av Valvatn kraftverk, med de tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer mv. som beskrevet i vedlagte søknadsdokument.
4. *Etter forurensningsloven om tillatelse til:*
 - gjennomføring av de omsøkte tiltak.

Nødvendig opplysninger for øvrig om tiltakene fremgår av vedlagte utredning. Vi ber om en snarlig behandling av søknaden.

Med vennlig hilsen
for Tinfos AS
Tor Syverud.”

Søknaden er tilnærmet identisk med søknaden fra 1996 som lå til grunn for tillatelsen som ble gitt i 1999. I det følgende er søknaden referert. En fullstendig søknad med vedlegg er lagt ved innstillingen.

”Teknisk økonomisk redegjørelse

1 Orientering

Denne redegjørelse gjelder konsesjonssøknaden for rehabilitering av Kobbholm kraftverk som hovedprosjekt. Som et eget tillegg søkes også om utbygging av fallet mellom Store Valvatn og Store Kobbholmvatn. Dette kraftanlegg betegnes heretter Valvatn kraftverk.

1.1 Generelt

De to nabovassdragene Tårnelven og Kobbølven i Sør-Varanger ble utbygd rundt 1920 med Tårnet kraftverk og rundt 1930 med Kobbholm kraftverk. Anleggene ble i sin tid bygget av A/S Sydvaranger og falt tilbake til Staten og Sør-Varanger kommune som overtok kraftverkene i 1970. AS Sydvaranger fikk bruksrettskonsesjon frem til 1990. Tårnet ble drevet frem til 1979 da det oppsto et dambrudd ved Storevatn. Kobbholm kraftverk ble drevet frem til november 1992 da trerøret fra Store Kobbholmvatn ikke var funksjonsdyktig mer.

Øverste del av Tårnelva er fra Trillingdammen ført over til Store Valvatn via en kanal og en tunnel. Dette ble i sin tid gjort fordi utnyttet fall i Kobbholmvassdraget er større enn i Tårnelven samtidig med at magasinmulighetene er bedre i dette vassdraget.

Siden er Tårnelva vernet. Dette innebærer at det forutsettes at reguleringer i og overføringer fra dette vassdraget i det vesentlige forblir uforandret og at installasjonene funksjonsmessig beholdes som tidligere.

Kobbholm kraftverk med anlegg, bygninger, installasjoner og rettigheter ble i 1996/97 solgt fra Staten v/NVE og Sør-Varanger kommune til Kobbholm Kraft AS. Kobbholm Kraft AS ble i 1999 meddelt ervervs-konsesjon vedrørende fallrettighetene for Valvatn og Kobbholm kraftverker samt reguleringskonsesjon vedrørende regulerings- og overføringsanleggene. Fristen for å rehabilitere/bygge ut kraftverkene løp imidlertid ut uten at selskapet iverksatte rehabilitering/utbygging.

Tinfos AS har nå inngått avtale om overtakelse av Kobbholm kraftverk med alle anleggsdeler, rettigheter mv. som Kobbholm Kraft AS kjøpte fra Staten/Sør-Varanger kommune. Avta-

len er blant annet betinget av at Tinfos AS meddeles nødvendige konsesjoner.

1.2 Kobbholm kraftverk

Kobbølven renner ut i havet innerst i Kobbholmfjorden som er parallellvassdraget til Grense Jakobselv. Vassdraget er utbygd mellom Store Kobbholmvatn og sjøen og utnytter en brutto fallhøyde på 113,4 m. Vannene Store Kobbholmvatn og Store Valvatn med sine senkningsmagasiner gir gode muligheter for regulering av vannføringen. Øverste del av Tårnelven er derfor ledet over til Kobbholmvassdraget for utnyttelse i Kobbholm kraftverk. Det samlede gjennomsnittlige avløp til kraftverket blir derved ca. 2,1 m³/sek.

Kapasiteten på overføringen fra Tårnelven er begrenset slik at man under flom kan få overløp ved dammen i Trillingvatn. Denne kanal med tunnel vil derfor bli rensket opp og innsnevringer fjernet. Dette for å sikre en størst mulig overføring av vann til Kobbholm samtidig som flomtopper i Tårnelva derved reduseres noe. Det vann som renner over Trillingdammen er tapt for kraftproduksjon. Opprensningen av kanalen og tunnelen vil gjennomføres med moderne maskiner.

Fra inntaket i Store Kobbholmvatn har vannet blitt ledet gjennom en 2145 m lang trerørledning frem til et svingekammer sprenget ut i fjellet. Fra svingekammeret fører en 710 m lang rørledning med diameter 1,1 m, dels i tre og dels i jern ned til kraftverket. Trerørledningene over hele lengden er i dårlig forfatning og var den direkte årsak til at kraftverket ble stoppet i november 1992.

I kraftverket er installert et horisontalt Francisaggregat med ytelse ca. 2700 hk ved en effektiv fallhøyde på 97 m og en maksimal vannføring på 2,3 m³/sek. Turtallet er 750 o/min.

Kraftstasjonen og reguleringsanleggene er i dag uten vegforbindelse. Det planlegges en midlertidig anleggsvei fra Kobbholmfjorden og opp til utløpet av Store Kobbholmvatn.

Ved overtagelse av kraftverket vil Tinfos AS ruste opp anlegget og bygge ut fallet fra Store Valvatn.

Etter hovedalternativet vil reguleringene og tappereglementet forbli uendret. Driften av Kobbholm kraftverk vil heller ikke bli endret vesentlig i forhold til slik det normalt har blitt drevet. (Se avsnitt 6 om planlagt driftsmåte.)

Det planlegges å bygge et nytt rør, eventuelt noe tunnel, fra utløpet av Store Kobbholmvatn til svingesjakten og derfra videre ned til kraftverket. Dette nye røret vil få en midlere diameter på ca. 1,3 m og kan tåle vesentlig større trykk enn trerøret. Trasé for nytt rør/tunnel er ikke endelig besluttet, og ønskes avklart som en del av godkjennelsen av detaljplanene. Fra svingesjakten og ned til kraftstasjonen overveies nåværende rør erstattet med et nytt rør.

Kraftstasjonen vil bli pusset opp mens turbin, generator, transformator, kontroll- og koplingsanlegg vil bli utskiftet.

Alle tappeluker vil bli gått over og vedlikeholdt slik at de er sikre, rimelig tette og i funksjonsdyktig stand.

1.3 Valvatn kraftverk

Som et eget alternativ søkes også om tillatelse til å bygge ut fallet mellom Store Valvatn og Store Kobbholmvatn. Dette prosjektets produksjonsevne vil øke dersom Store Valvatn kan reguleres noe mer enn det har vært gjort tidligere. En slik tilleggsregulering planlegges gjort ved å bygge en dam ved utløpet av Store Valvatn slik at nivået kan heves 3 m over dagens normale vannstand. Dammen bygges mot fjell som ligger mer eller mindre i dagen. Det benyttes en gravitasjonsdam støpt i betong. Overløpet skjer over en begrenset lengde av dammens bredde. Det søkes om at tillatelse til å foreta denne tilleggsreguleringen gis som en del av den omsøkte konsesjon. Tinfos AS har imidlertid behov for å foreta en nærmere vurdering av hensiktsmessigheten av tilleggsreguleringen og vil på et senere tidspunkt – og såfremt tillatelse gis – ta endelig stilling til hvorvidt tilleggsreguleringen skal gjennomføres. Dette vil senest skje i forbindelse med detaljplanleggingen av de omsøkte tiltak.

Nåværende senkeregulering beholdes i Valvatn kraftverk ved at vannrøret forbindes med dagens tappetunnel fra Store Valvatn. Denne løsning forutsetter at stengeluke settes i stand slik at den er tett ved maksimal vannstand i Store Valvatn.

Vannveien er ca. 700 m og utføres som GUP-rør eller av annet varig materiale med diameter på ca. 1,2 m. Dette legges i eller ved siden av en enkel anleggsvei. Trase for nytt rør/anleggsvei er ikke endelig besluttet, og ønskes avklart som en del av godkjennelsen av detaljplanene.

Kraftstasjonen bygges en til to meter over høyeste vannstand i Store Kobbholmvatn. Den plasseres ved vei 886. Avløpet utformes som en åpen kanal eller med et sugerør som legges slik at det blir dykket utløp i Store Kobbholmvatn når dette er fullt. Kraftstasjonen utstyres med en Francisturbin, generator og transformator opp til 22 kV. Det bygges en kort 22 kV linje over til linjen mellom Vintervollen og Grense Jakobselv.

Nivåforskjellen mellom de to vann er maksimalt 48 m når begge vann er fulle, under forutsetning av at tilleggsreguleringen gjennomføres.

res. Minste høydeforskjell blir 42 m når Store Valvatn er helt nedtappet i forhold til et fullt Store Kobbholmvatn.

Turbinen vil arbeide med et design trykkfall på ca. 43 m. Den legges antagelig ut for 2,0 m³/sek og en nominell ytelse på ca. 800 kW. Den gis et turtall på 500 eller 750 o/min. Generator dimensjoneres for samme effekt som maksimal turbineffekt.

Det vurderes også andre alternativ med både mindre og større slukeevne på turbin. Disse alternativ ønskes avklart som en del av godkjennelsen av detaljplanene.

1.4 Tilknytning til nettet

22 kV nettet fra Bjørnevattn og til Tårnet ble i sin tid forlenget til Kobbholm. Dette er siden overtatt av Varanger Kraft AS og inngår i deres nett som går til Grense Jakobselv. Nettet har en rekke forgreninger i mange retninger. De forskjellige forgreninger har kunder som mottar kraft hele året og i tillegg en rekke hytter og bruk som brukes på fritid. Ved feil på dette nettet vil Kobbholm kraftstasjon kunne forsyne hele nettet med kraft dersom denne legges ut med muligheten for kjøring på eget nett. Øvrig nett vil i så fall og ved slike situasjoner bli frakoblet ved Bjørnevattn transformatorstasjon. Dette vil øke forsyningsikkerheten noe. Valvatn kraftverk vil ikke kunne kjøre på eget nett.

Linjen frem til Vintervollen ble totalt fornyet av netteier i 1997. Linjen fra Vintervollen til Kobbholm forventes oppgradert/utskiftet som en del av prosjektet.

Dersom det viser seg hensiktsmessig å kunne fjernstyre lukene ut fra Store Valvatn og fra Store Kobbholmvatn vil det måtte strekkes ledninger parallelt med rørgatene.

2. Reguleringer

2.1 Nedbørsfelt, magasiner og vannvolumer

Det hefter seg noe usikkerhet til hvor stort det spesifikke avløpet er i området. Ut fra produksjonen i kraftverkene etter krigen har Berdal Strømme funnet det riktig å regne med maks. 20 l/s pr. km². Målingene i Karpelv kan indikere spesifikt avløp i området mellom 18 og 25 l/s pr. km².

I denne redegjørelse er det spesifikke avløp satt til 20 l/s pr. km². Tegning 001 gir en oversikt over vassdragene og de enkelte delfelter og magasiner.

Nedenstående tabell viser de hydrologiske hoveddata.

Delfelt	Areal km ²	Årsavløp Mill. m ³	Magasin Mill. m ³	Hevning meter	Senkning meter	Reguleringshøyde meter
1. Viksjøen	33,3	21,0	6,0	1,0	3,0	4,0
2. Trillingvatn	20,8	13,1	2,0 *)	6,5	0,0	2,0 *)
3. Store Valvatn	19,8	12,5	9,0	0,0	3,0	3,0
4. Store Kobbholmvatn	33,2	20,9	22,4	0,0	6,0	6,0
Kobbholm Kraftverk	107,1	67,5	39,4			

*) Bunnmagasinet på 1,2 mill. m³ i Trillingvatn kan ikke overføres til Kobbholm. Dette bunnmagasin er derfor ikke medtatt i denne oppstilling. Dette er også årsaken til at reguleringshøyde er oppgitt med 2 m; de første 4,5 m heving er nødvendig for å få overført vannet til Kobbholmvassdraget.

For alternativet med utbygging av Valvatn kraftverk med tilleggsregulering blir de hydrologiske hoveddata:

Delfelt	Areal km ²	Årsavløp Mill. m ³	Magasin Mill. m ³	Hevning meter	Senkning meter	Reguleringshøyde meter
1. Viksjøen	33,3	21,0	6,0	1,0	3,0	4,0
2. Trillingvatn	20,8	13,1	2,0 *)	6,5	0,0	2,0 *)
3. Store Valvatn	19,8	12,5	18,0	3,0	3,0	6,0
Valvatn Kraftverk	73,9	46,6	26,0			

*) Se merknad ovenfor.

Under alternativet med tilleggsregulering i Valvatn blir situasjonen for Kobbholm kraftverk:

Delfelt	Årsavløp Mill. m ³	Magasin Mill. m ³	Hevning meter	Senkning meter	Reguleringshøyde meter
1-3 Viksjøentil og med Store Valvatn	46,6	26,0			
4. Store Kobbholmvatn	20,9	22,4	0,0	6,0	6,0
Kobbholm Kraftverk	73,9	46,6			

Årsavløpet til Valvatn og Kobbholm kraftverker reduseres ved eventuelt flomløp over dammen i Trillingvatn eller dersom vann tappes gjennom tappeluken i dammen på Trillingvatn.

Fordelingen av avrenningen fra nedslagsområdet hentes fra målestasjonen i Karpelv. Mottatte målinger gjelder perioden 1927 til 1985. Denne målestasjon har et samlet nedslagsområde på 124 km² mens nedslagsområdet for Kobbholm kraftverk er 107,1 km². Det antas at den midlere spesifikke avrenning er 2,5 % lavere og at årsvariasjonen er den samme for disse to nabovassdrag. Dette gir en avrenningskurve som vist på figurer på neste side. Det er her vist ukkesmiddel, samt 10 % og 90 % percentil over året.

Den største ukkesverdi har vært 38 m³/s i middel over en uke. Den største dagverdi har vært 52,5 m³/s i middel over en dag.

Avrenning for Kobbholmsystemet basert på data fra Karpelv. Disse er korrigerert for nedslagsområdet og midlere spesifikke avrenning er redusert med 2,5 %.

2.2 Reguleringsanlegg

Vassdragene har et antall naturlige vann, hvorav de største er regulert som angitt nedenfor.

2.2.1 Viksjøen

Reguleringen er gjennomført ved at det i utløpsosen er bygget en lav jorddam som vannet renner over når magasinet er fullt. Jorddammen hever HRV 1 m over normal sommervannstand. Via en kort tappetunnel kan vannet senkes 3 m under normal sommervannstand. På denne måten er det etablert et magasin på 6,0 mill m³.

I en sjakt på tappetunnelen er det plassert en luke som manøvreres med et manuelt skruespill. Luken er ikke tett og kanalen må renskes opp.

2.2.2 Trillingvatn med overføringskanal

Trillingvatn er demmet opp med en dam som er ca. 70 m lang og 9 m høy på det høyeste. Den er bygget som en platedam med frittstående betongpilarer i en avstand på 5 m og med horisontale stålbejelker for bæring av frontplaten. Denne er utført av 3 tommers pløyd plank. Dammen har et overløp over 50 m. Dammen er utstyrt med en tappeluke. Denne manøvreres med et

manuelt skruespill. Denne tappeluken vil kun bli benyttet i de tilfeller dammen trenger ettersyn eller vedlikehold.

Overføringen fra Trillingvatn til Kobbholmvassdraget er gjort ved en 260 m lang tunnel med en kanal i begge ender. Samlet lengde på denne overføring er ca. 1 km. Overføringen er virksom fra et nivå i Trillingvatn på 7 m eller mer. Med et nivå i Trillingdam på HRV får kanalen og tunnel et aktivt tverrsnitt på ca. 6 m². Fallet er ca. 4 %. Kapasiteten i denne tilstand er angitt til ca. 6 m³/sek. Siden denne kanal er permanent åpen vil Trillingvatn magasin ikke kunne tømmes på basis av behov, men vil renne tomt av seg selv etter hver fylling i vårmelting eller regnflom. Denne tunnel og kanal er sprengt ut i 1930 med de hjelpemidler som en da hadde. Den er opp til 5 til 6 m dyp. På begge sider er de utsprengte masser plassert i nær rasvinkel. Over årene har dette ført til at en ikke ubetydelig mengde stein og løsmasser har rast ned i kanalen. Kapasiteten kan derfor være noe redusert. En ordentlig rensing og sikring av denne kanal og tunnel innebærer at det benyttes dagens effektive maskiner for en slik oppgave.

Dammen ved Trillingsvatn består av betongsøyler med horisontale H-bjelker. Over bjelkene ligger 3 tommers høvlede bord. Disse ble skiftet i sin helhet i 1956. Siden er det foretatt en del reparasjoner. Ved inspeksjon i august 1996 var dammen nesten full og det var et betydelig antall lekkasjer forskjellige steder over hele dammens lengde. Et alternativ som vurderes er å reparere/oppgradere nåværende tredekke under forutsetning av at H-bjelkene ved nærmere kontroll finnes i orden. Et alternativ er å fjerne tredekke og legge et betongdekke av prefabrikerte betongplater. Disse kan transporteres til stedet på vinterføre og heises på plass med en enkel hengekran langs dammen.

Trillingvannet rommer totalt 3,2 millioner m³ vann. Den delen av dette volum som kan renne av seg selv gjennom kanalen til Tomasvatn er 2 millioner m³. Bunnmagasinet er 1,2 mill. m³. Dette bunnmagasin vil ikke kunne utnyttes til kraftproduksjon i Kobbholmvassdraget uten at det eventuelt pumpes over til Tomasvatn eller at det monteres en hevert. Denne søknad inkluderer ikke en slik mulighet.

2.2.3 Store Valvatn

Reguleringen er etablert ved 3 m senkning under normal lavvannstand. Dette gir et magasin på 9 mill. m³. Senkningen er gjennomført ved at det er sprengt en kort tunnel med sjakt på østsiden av utløpsosen. Luken har skruespill for manuell manøvrering.

For alternativet med en egen kraftstasjon mellom Store Valvatn og Store Kobbholmvatn vurderes det bygging av en gravitasjonsdam i osen. Store Valvatn vil da bli demmet opp med

en dam som er ca. 50 m lang og 3 m effektiv høyde. Dammen vil bli bygget som en gravitasjonsdam i betong med vertikal vegg mot vannet og en helning på 7:8 mot nord. Den utstyres med et overløp, ca. 10 m bredt rett over tidligere elveløp. Utenfor overløpet bygges dammen 0,5 m høyere inn i overløp.

Byggingen av denne dam innebærer at Store Valvatn totalt kan romme 18 mill. m³ vann. Tapping fra dammen vil skje gjennom nåværende tappetunnel. Dette betinger at det monteres en rist og en ny luke tilpasset de endrede forhold. Luken plasseres i nåværende sjakt og vil kunne manøvreres med et manuelt skruespill. Risten plasseres i samme sjakt som gis et noe større tverrsnitt til denne. Det anordnes med manuell mulighet for rensing av risten.

2.2.4 Store Kobbholmvatn

Reguleringen er etablert ved 6 m senkning i forhold til dagens normale vannstand. Dette gir et magasinivolum på 22,4 mill. m³. Senkningen er gjennomført ved at det er sprengt en tunnel på vestre side av utløpsoset. Fra tunnelen er det sprengt en sjakt opp i dagen. Her er plassert en tappeluken med skruespill for manuell drift. Over sjakten er bygget et lukehus.

Tilløpsrøret til Kobbholm kraftverk er knyttet direkte til tunnelen.

Alle reguleringsanlegg og manøvreringsorgan er bygget i årene 1920 - 30. Det vil derfor være behov for en viss opprusting av samtlige installasjoner. Det planlegges benyttet i basis samme konstruksjoner selv om det for enkelte vil vurderes fjernstyring kombinert med instrumentering for fjernavlesning av vannnivå. Dette er særlig aktuelt for Store Valvatn og Store Kobbholmvatn slik at turbinene kan kjøres på basis av nivåregulering ved behov.

2.3 Kraftproduksjon

Produksjonen i Kobbholm kraftverk har tidligere vært 8,8 GWh i middel for perioden 1951 til 1978. Minste produksjon var 4,4 GWh og største var 12,9 GWh. Det har i perioden vært betydelige vanskeligheter med trerøret som forsyner kraftstasjonen med vann. Det er også forhold som indikerer at vanntapet over dammen på Trillingvatn har vært betydelig.

Etter opprusting er kraftproduksjonen ved Kobbholm kraftverk 16,5 GWh per år under et middelår. Økningen i produksjonen skyldes dels reduserte tap av vann og tap i vannvei samt økt virkningsgrad i maskineri. Dels skyldes det også en overgang fra behovsstyrt produksjon til energistyrt produksjon.

Valvatn kraftverk gir en produksjon på 4,5 GWh, slik at samlet midlere produksjon i de to kraftverk blir 21 GWh per år.

2.4 Hoveddata for kraftverk

Kraftverk	Kobbholm	Valvatn
Nedbørsfelt (km ²)	107,1	73,9
Midlere tilløp (mill. m ³)	67,5	46,6
Magasin (mill. m ³)	39,4	26,0
Brutto maksimal fallhøyde (m)	113,5	45/48
Brutto minimal fallhøyde (m)	107,5	42
Midlere effektiv fallhøyde (m)	110,5	43
Design effektiv fallhøyde (m)	110,5	43
Turbin (kW)	3000*	800 *)
Cos φ	0,9*	0,9*
Spennning (kV)	5,5	0,69
Generator (MVA)	3,3	0,9*
Turbin	Francis	Francis
Maks. slukeevne (m ³ /sek)	3,2	2,0 *)
Turtall (o/min)	750	750
Midlere produksjon (GWh/år)	16,5 **)	4,5
Brukstid (Timer)	5500	5550

*) Kan justeres etter endelig optimalisering

2.5 Terrenginngrep

Den gamle 2145 m lange trerørledning fra Store Kobbholmvatn til svingesjakten er et synlig inngrep i naturen der den ligger på en hylle i fjellsiden. Om den egentlig er skjemmende kan i dag diskuteres når alle spor etter ferske sprengningsflater er borte. Denne vil, i den grad det er mulig, bli liggende urørt over det meste av lengden som et minne over tidligere vannkraftutbygging og de løsninger som da ble valgt.

Byggingen av det nye tilløpsrør forutsetter at det bygges en midlertidig anleggsvei fra Kobbholmfjorden langs traseen frem til utløpet av Store Kobbholmvatn. Denne anleggsvei bygges slik at det nye røret legges langs veikanten. Veien lages ikke bredere enn nødvendig. Det forutsettes at denne legges med et slakt fall fra vannet nedenfor Store Kobbholmvatn og frem til Lille Kobbholmvatn. Alternativt vil noe av røret byttes ut med tunnel. Røret vil forbli tildekket når veien fjernes.

Ved kryssing av moreneryggen i dalen syd for Lille Kobbholmvatn forutsettes at den midlertidige anleggsvei og rør legges i en skjæring. De masser som tas ut i denne skjæring benyttes bl.a. til en forsiktig oppfylling langs vestre dalside i forsenkningen syd for denne ryggen. Eventuelle masser fra tunnelarbeid deponeres i Kobbholmfjorden eller i nærheten av Lille Kobbholmvatn.

Ved passering av vestsiden av Lille Kobbholmvatn (LK) vil noen av de største stei-

nene i ura sprenges og rørtrasé med midlertidig anleggsvei opparbeides ved delvis oppfylling av masse. Denne masse hentes dels fra en kort ur langs sydvestre del av LK og dels fra skjæring i morenerygg som omtalt ovenfor. Uren langs sydvestre del av LK starter ved en nær vertikal fjellvegg. Denne uren fjernes ovenfra slik at fjellveggen blottlegges. Dette vil synes inntil laven har gitt den vanlige grå farge på fjellsiden.

Det vil legges vekt på at den lange grove uren i nordvestre hjørnet av LK ikke forstyrres slik at den forblir stabil som idag.

Den større erosjonsskade på nordsiden av moreneryggen jevnes i kantene slik at den får mer naturlige former.

Deler av fyllmassene på hver side av kanalen fra Trillingvatn er idag sterkt begrodd med busker og kratt. Ved en maskinell opprensning vil det bli anleggsområde på begge sider av kanalen igjen. Fyllmassene vil planeres i større grad enn det var gjort tidligere og tilsåes der hvor forholdene ligger til rette for det. Nødvendige anleggsmaskiner vil måtte kjøre fra vei syd for Trillingvatn. Det planlegges ikke noen vei her. Maskinene vil imidlertid sette spor som over tid vil gro igjen.

For alternativet med bygging av Valvatn kraftverk må det bygges en vannvei i form av et rør fra nåværende tappetunnel nedenfor Store Valvatn og langs elva ned til Store Kobbholmvatn. For disse ca. 700 m er det idag en kombinasjon av bart fjell og en del grov stein. På samme måte som for Kobbholm kraftverk planlegges bygget en midlertidig anleggsvei med tilløpsrøret i eller rett ved siden av. Dette vil synes i det åpne terrenget langs elven slik den går idag.

Det vil være behov for løse masser til vei og rørtrasé. Disse vil hentes fra løsmasserygger på begge sider av vei 886 eller fra bunnen av Store Kobbholmvatn når dette er tappet noe ned.

Der røret går i de bratteste helninger forutsettes benyttet sprengte masser til tilbakefylling rundt røret. Disse masser opparbeides fra grov stein som i alle tilfeller må fjernes. Behovet for sprengt stein til overfylling av tilløpsrøret til Valvatn kraftstasjon tas fra stor stein langs traseen og fra utsprengt stein i samme trasé.

Generelt legges det vekt på at anleggsmaskiner ikke skal forstyrre utenfor det som er nødvendige anleggsområder. Dette for å sikre at det ikke ødelegges noe av arkeologisk verdi.

*3. Følger av reguleringsinngrepene**3.1 Vannføring i Tårnelven*

Se tegning 002. Tårnelven er fredet med eksisterende reguleringsinnretninger i Viksjøen og Trillingvatn. Dette innebærer at det ikke er foreslått forandringer i disse installasjoner, bortsett fra utbedring og fornyelse slik at de kan fungere på en god og sikker måte.

Vannføringen fra Viksjøen vil influeres av den etablerte regulering av Viksjøen. Dette

innebærer at Viksjøen vil tappes ned over sen høst og tidlig vinter. Dette vil gi noe mer vannføring enn ellers på denne tiden. Før vårmeltingen starter vil tappeluken stenges og elven nedenfor mot Trillingvatn vil kun ha vannføring fra sitt eget lokalfelt. Siden magasinet i Viksjøen er begrenset til under 30 % vil Viksjøen normalt være full og vannet renne over dammen innen snøsmeltingen er ferdig. Fra dette tidspunkt og frem til tapping starter vil vannføringen være som i uregulert tilstand. Dette vil være det meste av sommeren.

Elven og vannene nedenfor Trillingvatn vil få vanntilførsel fra sitt lokalfelt. For Haukedalen er dette begrenset, mens Storvatn har tilførsel fra et betydelig nedslagsfelt.

3.2 Vannføring i Kobbelv

Se tegning 002. Overføringen fra Trillingvatn fører til at vannføringen fra Tomasvatn til Store Valvatn øker betydelig i de perioder overføringen er aktiv.

Vannføringen mellom Store Valvatn og Store Kobbholmvatn vil avhenge av tappingen fra magasinet eller om magasinet er fullt slik at en får overløp. Overføringen fra Tårnelven innebærer at den samlede vannføring er nærmere fire ganger så stor som naturlig. Flommene i elven vil øke i tillegg på grunn av overføringen fra Tårnelven. Siden elven i betydelig grad går på bart fjell har denne økede vannføring meget begrenset betydning.

Dersom Valvatn kraftverk bygges ut vil elven fra Store Valvatn til Store Kobbholmvatn i det vesentlige legges tørr. Det vil kun renne vann i store flomperioder med overløp over dammen på Store Valvatn.

Kobbholm kraftverk har sitt inntak direkte fra Store Kobbholmvatn. Det medfører at elven mellom Store og Lille Kobbholmvatn på det nærmeste blir tørrlagt. Denne elven er i underkant av 1 km. Elvestrekningen mellom Lille Kobbholmvatn og sjøen vil ha en viss minstevannføring fra lokaltilsigtet.

3.3 Reindrift

Reindriftskontoret i Øst-Finnmark, Karasjok er forespurt om konsekvenser for reindriften, dersom Store Valvatn blir demmet opp noe i forhold til dagens situasjon. Forespørselen er oversendt Østre Sør-Varanger Reinbeitedistrikt som har ansvaret for det aktuelle område.

De viktigste momenter i deres uttalelse, som kopiert i vedlegg 2 er ønske om erstatning for tapt beite i området og erstatning for rein som måtte falle i råk langs vannet oppstått som en følge av reguleringen. Det forutsettes at normal aktsomhet følges, også i forbindelse med de naturlige åpne områder nær inn- og utløpsosene som normalt vil være isfrie det meste av vinteren.

3.4 Fiske

Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Finnmark er forespurt om behovet for forundersøkelser. De anbefaler foretatt et prøvofiske over en natt i Store Valvatn og Store Kobbholmvatn som angitt i vedlegg 1.

Prøvofiske i Store Kobbholmvatn ble foretatt 6.-7. august 1996 av Fjelltjenesten i Statskog (nå Finnmarkseiendommen). Det ble benyttet i alt 16 garn over en natt. Fangsten var i alt 14 fisk; 13 røye og en ørret. Den gjennomsnittlige vekt på røyene var 183,6 g. Ørreten veiet 130 g. Fiskens alder var fra 4 til 11 år. Gjennomsnittlig K-faktor var 0,9. All fisk var lyserød av farge. Det ble funnet bendelorm og innvollcyster i alle fiskene, bortsett fra to av de minste røyene.

Prøvofiske i Store Valvatn ble foretatt 3.-4. september 1996 av Fjelltjenesten i Statskog. Det ble benyttet i alt 16 garn over en natt. Fangsten var i alt 73 fisk; 46 røye og 27 ørret. Den gjennomsnittlige vekt på røyene var 107 g. Ørreten veiet i gjennomsnitt 88 g. Fiskens alder var fra 4 til 9 år. Gjennomsnittlig K-faktor var 0,9 for røyen og 1,18 for ørreten. Fisken varierte fra hvit til rød av farge. Det ble ikke funnet bendelorm eller innvollcyster i noen av fiskene.

For Store Valvatn er det klart en overtallig bestand av fisk med god kvalitet. Beskatningen synes derfor å være for liten.

Dalen mellom Store Valvatn og Store Kobbholmvatn har bart fjell i dagen en rekke steder. Forøvrig er fjellet dekket av store steiner og ur. Når det gjelder gytemuligheter skriver Statskog i sin rapport: "Elva går nedover i en steinur hvor det ikke finnes gytemuligheter." Vedlegg 3 inneholder rapporten fra Statskog.

3.5 Friluftsliv

Jarfjordfjellet har en betydelig friluftsinnterese på grunn av de mange fiskevann. Særlig de vann som ligger i rimelig avstand fra bilvei blir benyttet til fiske både om sommeren og til isfiske, særlig på ettervinter og våren før isen går. Sett i lys av dette blir konsekvensene for fisken nærmere vurdert som vist i avsnittet ovenfor.

Utover fiske er det vilt i område som har interesse for en jegeraktivitet. De foreslåtte reguleringer vil ikke innvirke nevneverdig på denne aktivitet.

Det ligger to hytter ved Store Valvatn. Den ene helt i sydenden og den andre i nordenden. Begge hyttene ligger slik til at de blir berørt av en eventuell tilleggsregulering. Begge hytteeierne er tilskrevet med sikte på å finne frem til gode løsninger i begge tilfeller.

Det friluftsliv som utøves rundt Store Valvatn har stort sett utgangspunkt i de to hyttene. I tillegg til eierne er det en del slekt og venner som også bruker området. Det er altså snakk om et relativt lite antall personer som vil berøres av en regulering av Store Valvatn, ifølge rapporten fra Statskog i vedlegg 3.

3.6 Vegetasjon og vilt

Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Finnmark er forespurt om behovet for forundersøkelser. De anbefaler foretatt en kartlegging av vegetasjon og vilt rundt Store Valvatn. Dette er foretatt av Statskog i kombinasjon med prøvafiske etter anbefaling fra Miljøavdelingen. Rapporten er gjengitt i vedlegg 3.

De skriver om vegetasjonen rundt Store Valvatn:

"Bortsett fra de steder hvor fjellet stuper loddrett ned, er det skogkledd rundt vannet. Skogen består av bjørk på lav bonitet til impediment. Den har tydelig fjellskogpreg, mens det på fuktige og lune steder, f.eks. bekkeutløp, vises bedre vekst. Undervegetasjon består stort sett av blåbærlyng og krebling.

Det er ikke registrert noen inngrep i skogen bortsett fra vedhogst.

Bjørkeskogen som står rundt vannet har ingen stor økonomisk verdi, men har betydning som verneskog lokalklimatisk og skaper livsvilkår for det dyre- og fugleliv som finnes i området. Løv og annet strøavfall fra skogen er med å skape bedre næringsgrunnlag for bunndyrene.

Helt i sørenden av vannet ligger en liten myr som vil bli liggende under vann.

Ved regulering av vannet vil det måtte fjernes skog i den sonen som ligger mellom dagens nivå og tre meter høyere. Hvor stort areal dette vil berøre er vanskelig å anslå da ekvidistansen på tilgjengelige kart er 20 m.

Den verste virkning av et slikt inngrep er den ren estetiske. Ved en slik heving av vannstanden vil det ved nedtapping bli liggende åpne soner som er mindre pene å se på. Da det er såpass bratt rundt vannet antas det at disse sonene ikke vil bli så store. Den største flaten vil bli helt sør i vannet hvor en myr og et lite vann berøres."

Når det gjelder vilt og fugler skriver de om Store Valvatn:

"Under feltarbeidet ble det ikke registrert store mengder fugl i området. Det ble registrert noen andearter uten at disse ble artsbestemt. Vi observerte også en fjellvåk. Det er gode hekkeforhold for rovfugl i en del av de bratte fjellsidene.

Ifølge hytteeierne er det lite rype og hare i området rundt vannet. Det er sjelden eller aldri sett jegere rundt vannet.

En heving av vannstanden på 3 m vil føre til dårlige hekkeforhold for andefugl generelt, da de fleste arter hekker helt nede i eller ved vannkanten.

Andre fuglearter vil ikke bli berørt i stor grad. Rovfugl hekker stort sett på fjellhyller som ligger høyt oppe."

3.7 Kulturminner

Samiske Kulturminneråd er forespurt om det er kjente samiske kulturminner rundt Store Valvatn innenfor et område på 3 m over normal vannstand. De har foretatt befarings og konkluderer med at de "har ingen merknader til oppdemninga av Store Valvatn", som vist i vedlegg 4.

Fylkeskultursjefen i Finnmark er forespurt om det er kjente kulturminner rundt Store Valvatn innenfor et område på 3 m over normal vannstand og langs de planlagte anleggsveier med rørgate. De har foretatt en befarings av området mellom Store Kobbholmvatn og nordenden av Store Valvatn. De fant ikke noen automatisk freda kulturminner. De "har derfor ingen merknader hva gjelder dette området eller området rundt Valvatnet", som vist i vedlegg 5.

Når det gjelder den planlagte vei fra sydden av Store Kobbholmvatn og nordover, samt rørgaten til Kobbholmfjorden er det foretatt en befarings i løpet av sommeren 1997. Dette gjelder både Fylkeskulturetaten og Samisk Kulturminneråd. Særlig for veien, men også delvis for rørgaten vil det imidlertid være en fleksibilitet når det gjelder endelig trasè. Dette innebærer at eventuelle funn av kulturminner i de fleste tilfeller bør kunne omgås uten at dette gir spesielle problemer.

4. Etervirkning av reguleringene

Utbyggingen eller reguleringene medfører ikke store inngrep i naturen. De som må gjøres vil bli gjort slik at de faller mest mulig naturlig inn i terrenget, samtidig som snittflater vil bli sådd til der det ligger til rette for det.

Med de reguleringer som har vært praktisert etter 1930 har det ikke vært registrert klimaendringer i form av frostrøyk eller avvik i isleggingen i forhold til uregulerte vann i området. Innenfor elvenes nedslagsfelt drives ikke jordbruk. For reinbeitingen i området har man ikke registrert ulemper som følge av utbyggingen. Heller ikke for vilt er det registrert noen påvirkning som kan tilskrives utbyggingen eller reguleringen.

I elvestrekninger som er mer eller mindre tørrlagt har en naturlig nok ikke noe fiske, men i alle regulerte vann er det fortsatt et brukbart fiske.

I de aktuelle turistsesongene ettersommer og ettervinter er virkningene av reguleringene landskapsmessig små. På ettersommeren vil magasinene på det nærmeste være fulle og ikke avvike nevneverdig fra uregulerte vann. Selv om magasinene på ettervinteren er nedtappet vil dette på grunn av is og snødekke bare i liten grad være synlig. Med tidligere regulering av Store Valvatn oppsto det en sone rundt vannet uten trær når vannet var nedtappet. Med en dam og 3 m oppdemning vil denne sone maksimalt bli dobbelt så bred. Det areal som denne nye sone dekker fremgår av kartene på 1:50.000 for-

di HRV blir 160 m som er en ekvidistansekote på kartet.

Etter søkers vurdering er derfor ettervirkningene av utbyggingene små.

5. Forurensningsforhold

Bortsett fra et begrenset antall hytter finnes ikke kjente forurensningskilder innen vassdragens nedbørsområder.

Miljøavdelingen i Finnmark har stilt spørsmål om en øket forsuring i Store Valvatn på grunn av oppdemningen på 3 m. NIVA har vurdert dette. De kan opplyse at Store Valvatn er med i et nasjonalt program for overvåkning av forurenset luft og nedbør. Vannet er ikke spesielt surt (pH ca. 6,3) med nåværende belastning av sur nedbør. De har trukket den konklusjon at faren for øket surhet i Store Valvatn knyttet til en oppdemning på 3 m er minimal, som det fremgår av vedlegg 6.

6. Praktisering av manøvreringsreglement

Kobbholm kraftverk har sitt inntak direkte i magasinet Store Kobbholmvatn. Man går derfor prinsipielt inn for å holde vannstanden i dette magasinet høyest mulig. Det vil si at man utover høsten og tidlig vinteren kjører ned de ovenforliggende magasiner for å oppnå dette. Store Kobbholm tappes deretter jevnt ned og er tømt ved vintersesongens slutt.

Bortsett fra Store Kobbholmvatn vil magasinene i Store Valvatn, Trillingvatn og Viksjøen fylles av vårflommen. Med tanke på mest mulig produksjon om vinteren vil man redusere kjøringen av Kobbholm kraftverk sommerstid og bare kjøre for å unngå flomtap. Et visst buffermagasin må man imidlertid ha.

Dersom Valvatn kraftverk bygges ut vil dette kraftverk kjøres på prinsipielt samme måte som angitt for Kobbholm kraftverk. Dette innebærer at Valvatn kraftverk naturlig vil stoppes under vårflommen inntil Store Valvatn blir nær fullt. Om sommeren vil kraftverket kun kjøres når det er fare for overløp over dammen på Store Valvatn. Noe ut på høsten vil så Valvatn kraftverk kjøre for fullt med sikte på at Store Valvatn skal være helt tømt i god tid før vårflommen setter inn.

Den eventuelt større magasinering i Store Valvatn og måten Valvatn kraftverk naturlig vil kjøres på får konsekvenser for kjøring av Kobbholm kraftverk og magasinering i Store Kobbholmvatn. Når Valvatn kraftverk kjører for fullt vil tilførsel av vann til Store Kobbholmvatn delvis kompensere for uttaket til Kobbholm kraftverk. Dette innebærer at nivået i Store Kobbholmvatn vil synke svakere i denne driftstilstand enn det som har vært situasjonen tidligere. En raskere nedtapping vil først skje når Store Valvatn er tømt ned til minste regulerte nivå.

7. Økonomiske vurderinger

7.1. Kostnader knyttet til Kobbholm og Valvatn kraftverk

Kostnadsoverslaget refererer seg til prisnivået i 2. kvartal 2007, og er basert på NVE sitt budsjettgrunnlag for små vannkraftanlegg, oppjustert med nye inflasjonsdata og enkelte særkostnader knyttet til det aktuelle prosjektet. Noen av kostnadselementene er justert på bakgrunn av budsjettpriser fra leverandører. Det er å bemerke at NVE sitt kostnadsgrunnlag og budsjettpriser i en slik fase er forbundet med en viss usikkerhet.

Bygging av Kobbholm Kraftverk inkludert 2,7 km vannveg	35,9 MNOK
Bygging av Valvatn Kraftverk inkludert 700 m rørgate	11,8 MNOK
Rehabilitering av dammer og tappeorgan	4,0 MNOK
Riving av gammel trerørledning	2,5 MNOK
Anleggsbidrag (100 %) ny kraftlinje	5,1 MNOK
Ekstra uforutsett og byggherrekostnader, totalt ca. 15 %	9,8 MNOK
Kjøp av rettigheter, inkludert kapitaliserte leiekostnader	2,0 MNOK
Totalt	71,1 MNOK

Utbyggingspris:

$$\frac{71,1}{21,0} = \underline{\underline{3,38 \text{ NOK/kWh}}}$$

7.2 Rentabilitet

Antas en midlere pris for kraften på 350 NOK/MWh levert fra kraftverket gir det en midlere årlig inntekt på 7,35 mill. NOK per år. I tillegg forventes en produksjonsstøtte på ca. 0,8 mill. NOK per år. Fratrullet årlige driftskostnader, vedlikeholdskostnader, skatter og avgifter har søker regnet ut at prosjektet tilfredsstiller gjeldende avkastningskrav."

NVE ba om ekstra opplysninger for elektrisk anlegg. Kobbholm kraftverk planlegges med en 5,5 kV generator og vil bli driftet av Pasvik Kraft AS (endelig avtale ikke underskrevet). Det vil være behov for stasjonstrafo på 5,5 kV/220 V og hovedtrafo 5,5 kV/22 kV.

Valvatn kraftverk planlegges lagt ut med 690 V generator og vil også bli driftet av Pasvik Kraft AS (endelig avtale ikke underskrevet). Det vil være behov for stasjonstrafo 690 V/220 V og hovedtrafo 690 V/22 kV.

Det vil være nødvendig å oppgradere/anlegge ny kraftlinje 22 (kV) fra Vintervollen til Valvatn kraftstasjon ved Store Kobbholmvatn, en strekning på ca. 9 km. Linja vil følge eksisterende linjetrasé i stor grad. Linja skal eies av Varanger Kraftnett AS, mot anleggsbidrag for oppgraderingen.

I tillegg vil det være nødvendig å oppgradere/anlegge ny kraftlinje fra Valvatn Kraftstasjon v/Store Kobbholmvatn til Kobbholm kraftstasjon, en strekning på 5,5 km. Også denne linja vil være en 22 kV linje og skal eies av Varanger Kraftnett AS, mot anleggsbidrag for oppgraderingen.

Da kraftlinjene som skal bygges/oppgraderes vil gå i tilnærmet samme trasé som eksisterende linjer med samme spenningsforhold, har Tinfos AS antatt at en ny miljøvurdering ikke er nødvendig.

Høring og distriktsbehandling

Kobbholm kraftverk ble bygget rundt 1930 og hjemfalt til staten og Sør-Varanger kommune tidlig på 70-tallet. AS Sør-Varanger drev Kobbholm kraftverk frem til november 1992 da trerøret fra Store Kobbholmvatn ikke lenger var funksjonsdyktig. Kraftverket med tilhørende magasin har siden den gang vært ute av drift. I 1995 fikk Per Løken kjøpe rettighetene til Kobbholm kraftverk og søkte om å få gjenoppta driften. Etter en omfattende saksprosess ble det gitt konsesjon ved kgl.res. av 4. juni 1999 til Per Løken og Kobbholm kraft AS. Anlegget ble imidlertid ikke bygget innen tidsfristen og konsesjonen utløp. Per Løken solgte så sine rettigheter til Tinfos AS, som ønsker å realisere de gamle planene til Kobbholm Kraft AS.

Søknaden fra Tinfos AS er tilnærmet identisk med søknaden fra 1996 om å gjenoppta driften av Kobbholm kraftverk samt bygge Valvatn kraftverk.

Søknaden ble sendt på høring 19/11-2007. Da tilsvarende prosjekt har vært gjennom en omfattende høringsrunde ble høringspartene oppfordret til å legge vekt på ev. momenter som ikke ble vurdert i forbindelse med behandlingen forut for reguleringskonsesjonen gitt ved kgl.res. av 4. juni 1999.

Det er kommet inn totalt 11 høringsuttalelser. I tillegg har Sør-Varanger kommune avgitt muntlig uttalelse pr. tlf. den 8. april. I det følgende oppsummeres de viktigste momentene i disse. Høringsuttalelsene er i sin helhet vedlagt innstillingen.

Sør-Varanger kommune har ikke vesentlige kommentarer til søknaden og viser til sine uttalelser under forrige behandling. De påpeker imidlertid at Tårnelven ikke må tørrlegges gjennom oppdemning av Trillingvatn.

Finnmark Fylkeskommune påpeker at det for en del av planområdet ikke er utført kulturminneundersøkelser. Kulturminnemyndighetene ønsker å komme tidligst mulig inn i detaljplanleggingen og ønsker tilsendt detaljerte planer for å få avklart behov for befaringer og undersøkelser i fht. automatisk fredete kulturminner.

Det påpekes at stasjonen har en gammel bygning som vurderes som verneverdig. FK ber om at NVE setter bevaringshensyn som konsesjonsvilkår, slik at kulturhistoriske verdier i eksisterende anlegg blir tatt vare på.

Fylkeskommunen ber om at spesifikke vilkår knyttet til kulturminner tas inn i konsesjonsbestemmelserne.

Sametinget viser til potensiell konflikt mellom automatisk fredete kulturminner og anleggsveien slik den var tenkt i 1996 søknaden. Sametinget krever at den endelige plasseringen av midlertidig anleggsvei må avklares med kulturminnemyndighetene. Det presiseres at § 9 i kulturminneloven må oppfylles uavhengig av om veien er midlertidig eller permanent.

Riksantikvaren vil ikke gi uttalelse til søknaden og viser til at uttalelsene fra Sametinget og Finnmark fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltningens merknader.

Statens vegvesen gjør oppmerksom på at ev. tiltak som berører rv. 886 må avklares med Statens vegvesen, men har ellers ingen merknader til planen.

Bergvesenet har ingen merknader til søknaden.

Reindriftsforvaltningen påpeker at det må tas hensyn til reindriften, spesielt i anleggstiden, men også senere. Avbøtende tiltak i forbindelse med veikråninger, grustak etc. er nødvendig. Flyttleien mellom Store Kobbholmvatn og Store Valvatn må ikke sperres. Det må etableres gode rutiner mellom utbygger og reindriften for å unngå konflikter i anleggsperioden. Ev. erstatninger avgjøres ved skjønn.

Kystverket i Troms og Finnmark forutsetter at videreføring av dagens konsesjon ikke påvirker ferdseforholdene på sjøen (herunder isforhold), anker-/fortøyningsplasser eller navigasjonsinstallasjoner og har på bakgrunn av det ingen merknader.

Varanger Kraftnett informerer om at de i nær fremtid må bygge ny linje. Trase for linjen vil bli valgt med henblikk på forsyning til eksisterende kunder, og vil derfor ikke bli optimal med henblikk på åpning av kraftverk i Kobbholmen. En dialog med tiltakshaver er derfor svært ønskelig fra deres side, slik at hensynet både til kunder og til tilknytningen av kraftverkene blir best mulig ivaretatt. Tiltakshaver må påregne kostnader i forbindelse med tilknytning av kraftverket.

Jarfjordanlegget gjør oppmerksom på at de har under utarbeidelse planer om å bygge et oppdrettsanlegg for fisk ved utløpet av Tårnelva i Jarfjord. De er bekymret for at store vannmengder skal fjernes, slik at det kan bli for lite vann i sommermånedene.

Per Solvang viser til tidligere uttalelser og peker på forhold i områdene rundt Store og Lille Kobbholmvatn. Faren for utrasing av stein langs Lille Kobbholmvatn ned mot rørgata påpekes. Dette forhold må hensyntas ved legging av nytt tilløpsrør.

Behov for minstevannføring på strekningen mellom Store og Lille Kobbholmvatn påpekes.

Den gamle trerørsledningen må det gjøres noe med.

Høringsparten har hytte i området og ønsker å bli underrettet om detaljplanleggingens oppstart. Han er ikke imot prosjektet, men krever at det gjøres på en måte som skader miljøet minst mulig.

Terje Ryeng, hytteeier/nausteier ved Store og Lille Kobbholmvatn yrtrer bekymring i fht. 6 meter regulering i Store Kobbholmvatn og de konsekvenser dette kan få for bruken av naustet. Videre er man bekymret for naturinngrepene i forbindelse med midlertidig anleggsvei, særlig i området forbi Lille Kobbholmvatn. Masser fra tunnel kreves dumpet i fjorden, ikke i nærheten av Lille Kobbholmvann.

Tinfoss har i brev av 14.04.2008 kommentert høringsuttalelsene og disse er referert i forbindelse med NVEs vurdering etter behov.

NVEs vurdering

Søknaden

Vi har mottatt konsesjonssøknad fra Tinfoss AS om tillatelse til rehabilitering av Kobbholm kraftverk og bygging av Valvatn kraftverk i Sør-Varanger kommune, Finnmark. Tinfos AS har kjøpt Kobbholm kraftverk med tilhørende anleggsdeler og rettigheter og søker om ny konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. Søknaden er tilnærmet identisk med tidligere konsesjonssøknad av 21.09.96 som lå til grunn for konsesjonen meddelt Kobbholm Kraft AS ved kgl.res. 4.juni 1999. Av ulike årsaker løp fristen for å starte bygging av kraftverkene i medhold av denne konsesjonen ut. Konsesjonen er således ikke lenger gyldig. Det søkes videre om å overta ervervs-konsesjonen for resterende konsesjonstid og på gjeldende vilkår.

Eksisterende inngrep

Kobbholmvassdraget har vært regulert til kraftformål siden Kobbholm kraftverk ble bygget i perioden 1928 – 30. Avløpet fra magasinene Viksjøen og Trillingvatn er overført fra Tårnelvassdraget til Kobbholmvassdraget gjennom tunnel. Viksjøen er regulert 4 m og Trillingvatn 6,5 m ved heving. I Kobbholmvassdraget er Store Valvatn regulert 3,0 m ved senkning og Store Kobbholmvatn regulert 6 m ved senkning. Trillingvatn reguleres normalt lite i og med at kotehøyden på bunn i overføringstunnelen ligger forholdsvis høyt.

Heving av Store Valvatn med 3 m og bygging av Valvatn minikraftverk er det gitt tillatelse til i konsesjonen av 04.06.99, men tiltaket er ikke igangsatt.

Omsøkt plan

Tinfoss AS søker om å gjennomføre prosjektet slik det ble beskrevet i den opprinnelige søknaden. Det er kun mindre endringer i forhold til tidligere gitt konsesjon:

- Kobbholm kraftverk kommer ikke til å bli bygget i fjell, men forbli lokalisert i eksisterende kraftstasjonsbygning ved Kobbholmfjorden.
- Det vil kunne bli aktuelt å endre rørtraseen fra Store Kobbholmvatn til kraftverket noe, herunder muligens anlegge noe av traseen i tunnel.
- Det vil ikke bli noen permanent anleggsvei mellom Kobbholmfjorden og Store Kobbholmvatn, kun en midlertidig anleggsvei.
- Det samlede gjennomsnittlige tilløpet til Kobbholm kraftverk er beregnet noe høyere enn opprinnelig oppgitt; til ca. 2,1 m³/sek.
- Det søkes fortsatt om å kunne foreta en tilleggsregulering ved 3 meter heving av Store Valvatn, men Tinfos AS har ikke tatt endelig stilling til om det vil være hensiktsmessig med denne tilleggsreguleringen. Endelig beslutning om eventuelt å gjennomføre denne forventes tatt senere i forbindelse med detaljplanleggingen.

Omsøkt plan kan oppsummeres slik:

Kobbholm kraftverk

Kobbholm kraftverk ble satt i drift i 1930 og lå i Kobbholmvassdraget (vassdragsnummer 247.7A) og utnyttet tilsig fra dette samt øvre deler av Tårnelvassdraget (247.4) ved hjelp av overføringer. Kraftverket var i drift fram til 1992. Kraftverket utnyttet et fall på gjennomsnittlig 110,7 meter mellom inntaket nord i Store Kobbholmvatn og kraftverket ved havnivå i Kobbholmsfjorden. Samlet nedbørsfelt for kraftverket er oppgitt til om lag 107,1 km² og middelvannføringen er beregnet til om lag 2,14 m³/s (67,5 millioner m³/år).

Eksisterende reguleringsmagasiner er oppsummert i tabell 1.

Tabell 1: Eksisterende reguleringsmagasiner med verdier oppgitt av søker.

Magasinnavn	Enhet		
Viksjøen	Normalvannstand [kote]	201,0	
	HRV [kote]	204,0	
	LRV [kote]	200,0	
	Reguleringshøyde [m]	4,0	
	Magasinvolum [mill. m ³]	6,0	
Trillingvatn	Normalvannstand [kote]	177,5	
	HRV [kote]	184,0	
	LRV [kote]	177,5	Utnyttbart
	Reguleringshøyde [m]	6,5	2,0
	Magasinvolum [mill. m ³]	3,2	2,0
Store Valvatn	Normalvannstand [kote]	157,0	
	HRV [kote]	157,0	
	LRV [kote]	154,0	
	Reguleringshøyde [m]	3,0	
	Magasinvolum [mill. m ³]	9,0	
Store Kobbholmvatn	Normalvannstand [kote]	113,5	
	HRV [kote]	113,5	
	LRV [kote]	107,5	
	Reguleringshøyde [m]	6,0	
	Magasinvolum [mill. m ³]	22,4	
Totalt	Magasinvolum [mill. m³]	40,6	39,4

Viksjøenmagasinet ligger i Tårnelvassdraget (247.4Z) og reguleres med 1 meter heving og 3 meter senkning noe som til sammen gir en magasinkapasitet på 6,0 millioner m³. I utløpet er det bygget en jorddam hvor eventuelt overløpet renner over. Videre er det en kort tappetunnel som muliggjør senkning inntil 3 meter. Luke og kanal må rustes opp, dammens status er ikke omtalt.

Trillingvatn-magasinet ligger i Tårnelvassdraget 247.4D1 og er regulert med en 70 meter lang platedam med frittstående betongpilarer. Vannet overføres til Kobbholmvassdraget gjennom en 260 meter lang tunnel mot Tomasvatnet sørvest for Store Valvatnet. Tunnelen har tverrsnitt ca. 6 m² og 4 % fall som gir omtrentlig kapasitet 6 m³/s. I hver ende av tunnelen er det overføringskanaler slik at total lengde på overføringen er ca. 1000 meter. Totalt rommer magasinet 3,2 millioner m³, men kun ved vannstander over 182 m renner vannet gjennom overføringskanalen. Effektivt reguleringsmagasin er ved dagens løsning om lag 2 millioner m³. Dammen er utett og trenger opprustning, overføringskanalene trenger opprensning.

Store Valvatn-magasinet ligger i Kobbholmvassdraget (247.7D) og er regulert 3 meter med senkning. Senkningen gjøres via en kort tunnel på østsiden av utløpet. Tappeluken har manuell regulering. Dette gir en magasinkapasitet på 9 millioner m³. Det planlagte Valvatn kraftverk vil utnytte fallet ned til Store Kobbholmvatn. Det foreligger planer om å bygge en 50 meter lang og 3 meter høy gravitasjonsdam, noe som vil øke magasinkapasiteten til 18 millioner m³. Ved en slik utbygging vil også tunnel og inntaksarrangement for kraftverket måtte oppgraderes.

Store Kobbholmvatn-magasinet er regulert med 6 meter senkning i forhold til normalvannstand. Senkningen er gjennomført med en sprengt tunnel på vestsiden av utløpet. Fra tunnelen går tilløpsrør til Kobbholm kraftverk. Det er manuelt manøvringsutstyr som i likhet med resten av konstruksjonen vil kreve en viss oppgradering, muligens automatisering.

Fra magasinet ble vannet ført i et 2145 meter langt trerør til en svingsjakt i fjell. Fra svingsjakten ledet et 710 meter langt rør, dels i tre og dels i jern ned til kraftverket. Diameteren på røret var 1,1 me-

ter. Det planlegges ny vannvei fra inntaket til svingkammeret og videre til kraftverkshuset. Vannveien vil kunne bygges dels i fjell som tunnel og som nedgravd rør med diameter om lag 1,3 meter. Kraftstasjonshuset vil rustes opp, og den gamle Francisturbinen skiftes ut sammen med det elektriske utstyret. Det planlegges en 3 MW Francisturbin med slukeevne 3,2 m³/s. Generatorytelsen vil typisk bli 3,3 MVA.

Gjenoppbygging av Kobbholm kraftverk vil kreve oppgradering av 22 kV linje fra Vintervollen mot Kobbholm (14,5 km lang).

Ved gjennomføring av gjenoppbyggingen vil det måtte anlegges midlertidige anleggsvei fra Kobbholm kraftstasjon langs rørtraseen opp til Store Kobbholmvatn. Dersom Valvatn kraftverk realiseres vil det også måtte bygges anleggsveier her.

Valvatn kraftverk

Valvatn kraftverk er planlagt å utnytte fallet på om lag 45 meter mellom Store Valvatn og Store Kobbholmvatn. Midlere brutto fallhøyde vil være om lag 43 meter. Ovenforliggende magasin for Valvatn kraftverk vil være Viksjøen, Trillingvatn og Store Valvatn. Dette gir en samlet magasinkapasitet på 17,0 millioner m³. I tillegg vurderes magasinet i Store Valvatn utvidet med 9 millioner m³ til 18 millioner m³, som vil gi en total magasinkapasitet på 26 millioner m³.

Tappetunnelen fra Store Valvatn forbindes med et tilløpsrør med diameter om lag 1,2 meter. Røret som totalt blir 700 meter graves ned i forbindelse med en enkel anleggsvei. Kraftstasjonen legges rett nedenfor riksvei 886 og det installeres en Francisturbin med største slukeevne 2,0 m³/s.

Kraftverket tilkobles 22 kV linje mellom Vintervollen og Grense Jakobselv.

NVEs vurdering og konklusjon

Vurdering i fht. industrikonsesjonsloven

Tinfos AS har søkt om å få overta/tre inn i eksisterende ervervskonsesjon på gjeldende vilkår og for resterende konsesjonsperiode.

Paragraf 2 post 22 i industrikonsesjonsloven oppstiller konsesjonsplikt for videre overdragelse av tidligere konsederte vannfall. Bestemmelsen fastslår at videre overdragelse er konsesjonspliktig, og at erververen i tilfelle må underkaste seg de i den opprinnelige konsesjon fastsatte vilkår og betingelser. Overdragelse av eksisterende ervervskonsesjon fra Kobbholm Kraft AS til Tinfos AS er således konsesjonspliktig. Bestemmelsen slår videre fast at det til konsesjoner for videre overdragelse kan knyttes blant annet slike vilkår som ikke kan fravikes etter lovgivningen på det tidspunkt konsesjonen blir gitt.

Det pågår for tiden et arbeid med å endre industrikonsesjonsloven som blant annet vil innebære at tidligere konsederte private vannfall og kraftverk bare vil kunne overdras til offentlige eiere. Frem til endringer trer i kraft gjelder imidlertid en provisorisk anordning hvor det fremgår at private, konsederte vannfall og kraftverk med tidsbegrensning og hjemfallsvilkår kan overdras innenfor gjenværende konsesjonsperiode, og at en slik videre overdragelse kan skje til andre private eller til offentlige eiere.

Konklusjon

NVE anbefaler at Tinfos AS får tillatelse til å overta eksisterende ervervskonsesjon for gjenværende tidsperiode og på gjeldende vilkår, dvs. frem til 04.06.2059.

Vurdering i fht. vassdragsreguleringsloven (Regulering av Viksjøen, Trillingvatn, Store Valvatn og Store Kobbholmsvatn)

Kobbholm og Valvatn kraftverk vil gi en gjennomsnittlig årlig kraftproduksjon på ca. 21 GWh til en utbyggingspris av 3,38 kWh. Situasjonen i området i dag preges av at de gamle reguleringsanleggene (magasin, dam, overføringstunnel, kraftstasjon mv.) står i reguleringsområdet uten noen form for misjon. Trillingvatn er tappet helt ned til opprinnelig vannstand på grunn av at dammen står uten tilsyn og vedlikehold. Dette har medført at store arealer som tidligere var vanddekket nå er blottlagt.

Under NVEs behandling av konsesjonssøknaden fra Kobbholm Kraft AS i 1996 kom det få motforestillinger mot rehabilitering av Kobbholm kraftverk og bygging av nytt Valvatn kraftverk. NVE vurderte det den gang slik at fordelene var større enn ulempene og Olje- og energidepartementet gav konsesjon.

Da Tinfos søker om samme prosjekt som fikk konsesjon i 1999 er det hovedsakelig nye momenter som ikke ble vurdert i forrige runde som vil kunne påvirke NVEs vurdering i denne omgang. I høringsrunden av Tinfos sin søknad av oktober 2007 ble derfor høringspartene oppfordret til å legge vekt på nye forhold av betydning.

Det er ingen av høringspartene som er i mot planlagte rehabilitering. Høringsinnspillene omfatter i all hovedsak forhold som med fordel avklares i forbindelse med detaljplanleggingen og forhold av mer privatrettslig karakter som løses gjennom minnelige avtaler eller ved skjønn (se kap. "Andre merknader").

I søknadsbrevet peker Tinfos AS på enkelte konkrete endringer i forhold til de siste godkjente planene fra Kobbholm Kraft AS. Etter NVEs syn vil flere av disse endringene være til det bedre for miljøet, blant annet muligheten for å legge mer av rørtraseen i tunnel. Det legges heller ikke opp til noen per-

manente anleggsveier hvilket er i tråd med tillatelsen fra forrige behandling.

Under forrige behandling la NVE vekt på at man i stor grad vil benytte seg av de gamle anleggene og reguleringer som har vært benyttet i 60 år i forbindelse med Kobbholm kraftverk. Naturen og bruken har tilpasset seg de eksisterende inngrep, og en eventuell nedleggelse vil ha store negative følger for naturen i området, særlig ved en permanent senkning av Trillingvatn. Når det gjelder tillatelse til bygging av Valvatn kraftverk og heving av vannstanden i Store Valvatn med 3 m, pekte NVE på at det ville medføre ytterligere skadevirkninger i dette området, spesielt utseendemessig og i forhold til fugl og fisk, uten at områdets bruk og naturkvaliteter vil få en vesentlig reduksjon. Det ble også lagt vekt på at det var få motforestillinger mot rehabilitering av Kobbholm kraftverk og bygging av nytt Valvatn kraftverk. NVE viste også til at O/U prosjekter av eksisterende anlegg er å foretrekke fremfor nyutbygginger.

NVE kan ikke se at det har fremkommet nye momenter av betydning i forhold til konsesjonsspørsmålet og er etter en samlet vurdering kommet til at fordelene ved utbygging av Valvatn kraftverk samt opprusting og rehabilitering av Kobbholm kraftverk er større enn ulempene for allmenne og private interesser, jf. vassdragsreguleringslovens § 8.

Konklusjon

NVE tilrår at det gis tillatelse etter bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven til å foreta nødvendig regulering og overføringer på de vilkår som følger vedlagt.

Elektriske anlegg

Det er også søkt om tillatelse etter energiloven til installasjon av elektrisk høyspentanlegg og 14,5 km 22 kV linje. Kraftlinjene vil gå i tilnærmet samme trasé og med samme spenning som eksisterende linje. NVE mener derfor at de elektriske anleggene ikke medfører skader og ulemper av et slikt omfang at det har avgjørende vekt for konsesjonsspørsmålet. NVE forutsetter videre at det tas kontakt med det lokale nettselskapet for avklaringer rundt linjetilknytningen. Vi finner det ikke nødvendig med egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspentilknytning til 22 kV nettet, og konkluderer med at nødvendig høyspentanlegg, inkludert transformering, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon. NVE forutsetter at nettselskapet eier og driver høyspentnettet.

Merknader til vilkårene

Det foreslås separate vilkårssett for reguleringstillatelse og ervervstillatelse. Ordlyden er den samme og kommenteres derfor under ett.

NVE mener at det, med enkelte unntak, ikke er behov for å endre vilkår som er gitt ved kgl.res. 4. juni 1999.

Post 1 – Konsesjonstid

Gjenværende tidsperiode for ervervskonsesjonen er frem til 2059. Det er hensiktsmessig at ervervs- og reguleringskonsesjonene utløper samtidig og reguleringskonsesjonene tidsbegrenses derfor til 2059. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til revisjon i 2029.

Post 4 – Byggefrister

Et vesentlig moment i NVEs vurdering av rehabilitering av Kobbholm kraftverk har vært å få bedret dagens miljøtilstand i berørt område. Det var også en viktig grunn til at man i sin tid av slo søknad om byggefristforlengelse fra Per Løken og Kobbholm Kraft AS. NVE mener fortsatt at det er et vesentlig poeng i denne saken at man får gjenopprettet miljøsituasjonen, i første rekke ved Trillingvatn, så raskt som mulig. NVE anbefaler derfor at det settes en frist for oppstart på 3 år fra konsesjonsdato, hvilket er noe kortere enn den normale oppstartfristen på 5 år.

Post 9 – Automatisk fredete kulturminner

Fylkeskommunens kulturavdeling påpeker at det for deler av området ikke er gjennomført kulturminneundersøkelser, og ønsker å bli involvert under detaljplanleggingen for å få avklart behovet for befaringer og undersøkelser. Sametinget har også anførsler i fht. midlertidig anleggsvei og klarering mot § 9 i kulturminneloven.

Tinfos AS har i sine kommentarer til høringsuttalelsene signalisert at de vil samarbeide tett med Finnmark Fylkeskommune vedr. detaljplanene for anlegget. Da det ikke planlegges anleggsveier i området langs Store Kobbholmvatn anser Tinfos AS at faren for konflikt med eventuelle kulturminner er sterkt redusert på denne strekningen. Når det gjelder aksept av kostnader knyttet til de nødvendige feltbefaringer er de etterspurte beløp allerede innbetalt til Fylkeskommunens kulturminnemyndigheter.

Dagens standardvilkår om automatisk fredete kulturminner vil dekke de forhold som er påpekt og NVE anbefaler at de gamle kulturminnevilkårene byttes ut. NVE viser for øvrig til vilkårenes post 6 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv. NVE forutsetter videre at det før detaljplanleggingen tas kontakt med de regionale kulturminnemyndighetene for å avklare behovet for ev. nye registreringer i områdene som blir direkte eller indirekte berørt av utbyggingen.

*Andre merknader**Oppdrettsanlegg ved utløp av Tårnelva*

Det foreligger planer om å bygge et oppdrettsanlegg for fisk ved utløp av Tårnelva. Utbygger er bekymret for at en oppgradering av Kobbholmanlegget vil medføre redusert vannmengde i Tårnelva og problemer for anlegget i sommerhalvåret.

NVE viser til at de øvre deler av Tårnelva med Trillingvatn og Viksjøen med et felt på 54,1 km² er overført til Kobbholmvassdraget. Denne overføringen inngikk i AS Sydvarangers konsesjoner av 19.03.20 og 07.09.23. Tårnelva er senere blitt vernet hvilket innebærer at reguleringer og overføringer i det vesentlig forblir uforandret og tekniske installasjoner funksjonsmessig beholdes som tidligere. De fremlagte planer med opprusting av kanal og dammer innebærer etter NVEs syn ingen endringer som er i strid med vernet.

En utbedring og fornyelse av reguleringsinnretningene i Viksjøen og Trillingvatn vil medføre at det blir noe mindre vann i Tårnelven enn dagens situasjon. Det er imidlertid et relativt stort uregulert restfelt på ca. 36 km² som i dag i hovedsak sørger for vannføring i Tårnelven ved fjorden. NVE anser det som positivt å få opp vannstanden i disse magasinene.

NVE er av den oppfatning at ev. planer om oppdrettsanlegg må forholde seg til og planlegges ut fra de vannmengder som er tilgjengelig basert på det uregulerte restfelt.

Reindrift

Reindriftnæringen påpeker at det må tas hensyn til reindriften, særlig i anleggstiden. Flyttleier må ikke sperres.

I sine kommentarer til høringsuttalelsen sier Tinfos AS følgende:

”Tinfos legger ikke opp til etablering av permanente veier, grustak eller steinbrudd. I den grad det kan bli aktuelt med mindre deponier av stein, vil disse bli anlagt på en slik måte at de ikke blir til skade for reindriftnæringen.

De reguleringer som det legges opp til i Store Kobbholmvatn, Viksjøen og Store Valvatn er tenkt gjennomført gjennom senkning av vann gjennom tappeluker. Det vil derfor ikke bli neddemmet beitearealer som følge av reguleringene her. Oppdemmingen av Trillingvatn vil gjen-skape det sjøareal som har eksistert i perioden fra 1929 til 1996.

Det legges opp til at anleggsaktivitetene begrenses i de mest sårbare periodene for reindriftnæringen, slik som i kalvingsperioden. De

aktuelle periodene der begrensninger er aktuelt, ønsker Tinfos å finne frem til gjennom en tett dialog med de berørte distrikt”.

NVE forutsetter at Tinfos AS holder nær kontakt med reindriften i forbindelse med detaljplanleggingen og søker løsninger som begrenser ev. skader for reindriften mest mulig under anleggsperioden og driftsperioden.

Rv. 886

Vedrørende ev. tiltak som berører riksvei 886 forutsetter NVE at Tinfos avklarer dette med Statens vegvesen.

Krav om minstevannføring mellom Store og Lille Kobbholmvatn

Temaet minstevannføring ble vurdert i forbindelse med konsesjonen fra 1999 og da vurdert som uaktuelt.

Tinfos påpeker i sine kommentarer at prosjektene i Kobbholm er kun marginalt lønnsomme, gitt en tilnærmet full utnyttelse av vannet i vassdraget (og deler av nabovassdraget). Dette underbygges av at det er gått 9 år siden konsesjon for gjenoppbygging av anleggene ble gitt uten at tidligere eier har funnet det regningssvarende å realisere prosjektet. På denne bakgrunn mener Tinfos at krav om minstevannføring vil gjøre prosjektet økonomisk ulønnsomt.

Dumping av masser

Masser fra en ev. tunnel kreves dumpet i fjorden og ikke i nærheten av lille Kobbholmvatn. NVE mener dette er et forhold som naturlig hører hjemme i forbindelse med detaljplanleggingen.

Behov for informasjon

Enkelte hytteeiere ønsker å få informasjon om når detaljplanlegging starter osv. NVE forutsetter at disse informeres underveis i prosessen med detaljplanleggingen.

Oppdemming og forholdet til eksisterende naust

Enkelte hytteeiere er også bekymret for konsekvensene av oppdemming i forhold til naust. Tinfos AS viser i sine kommentarer til at overdragelsen av naustet skjedde i full forståelse for at reguleringsanleggene i Kobbholm ville bli tatt i bruk.

NVE mener forholdet er av privatrettslig karakter og må finne sin løsning gjennom avtale mellom partene eller ved skjønn.

Forslag til vilkår for tillatelse for Tinfos AS til å erverve fallrettigheter i Kobbholmvasstraget for utbygging av Valvatn kraftverk samt overtakelse og rehabilitering av Kobbholm kraftverk i Sør-Varanger

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for 60 år regnet fra 04.06.1999.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvorigjennom vannets løp og leie forandres, såsom damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.m., de til utbyggingen og kraftanlegget ervervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger, som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til kraftanlegget avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av Olje- og energidepartementet fastsatt frist.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år regnet fra 04.06.1999. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. industrikonsesjonsloven § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 7,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 22,- pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntretr etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Rødøy kommune kr 5 000 000 og Lurøy kommune 1 000 000 som avsettes til næringsfond for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjennelse av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 11 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 3 år fra konsesjonsens datum og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggel-

ser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket

kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

9

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

12

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 11 og 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i industrikonsesjonsloven § 26.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

13

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger, jf. industrikonsesjonsloven § 2.

Forslag til vilkår for tillatelse for Tinfos AS til å foreta regulering av Viksjøen, Trillingvatn, Store Valvatn og Store Kobbholmsvatn i Sør-Varanger

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis for 60 år regnet fra 04.06.1999.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvorigjennom vannets løp og leie forandres, såsom damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.m., de til utbyggingen og kraftanlegget ervervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger, som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til kraftanlegget avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av Olje- og energidepartementet fastsatt frist.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnen i så henseende måtte bestemme.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år regnet fra 04.06.1999. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. industrikonsesjonsloven § 5a, 1. ledd, og vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 7,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 22,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som regule-

ringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 3 år fra konsesjonens dato og fullføres innen en ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller

historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,

- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen og utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid, utbygging og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen og reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpiktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjem-

me automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen og utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE.

Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingen og reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstillefelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene til luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utkast til Manøvreringsreglement for regulering av Viksjøen, Trillingvatn, Store Valvatn og Store Kobbholmsvatn i Tårnet og Kobbholmsvassdraget i Sør-Varanger

1.

Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grense, kote øvre	Reg.grense, kote nedre	Heving	Senking	Reg.høyde m
Viksjøen	201,0	204,0	200,0	1,0	3,0	4,0
Trillingvatn	177,5	184,0	177,5	6,5	0,0	6,5
Store Valvatn	157,0	160,0	154,0	3,0	3,0	6,0
Store Kobbh.vatn	113,5	113,5	107,5	0,0	6,0	6,0

Reguleringsgrensene refererer seg til Statens Kartverks høydesystem.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 18 og 20 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

21

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Reguleringsgrensene skal merkes med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Øvre deler av Tårnelva med Trillingvatn og Viksjøen med et felt på 54,1 km² overføres til Kobbholm-vassdraget.

2.

Ved manøvreringen skal det tas hensyn til at vassdragets naturlige flomvassføring såvidt mulig ikke økes.

Tapping kan skje etter kraftverkets behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det skal føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

*III. Olje- og energidepartementets merknader**Søknaden*

Kobbholm Kraft AS fikk ved kgl.res. 4. juni 1999 tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til regulering av Viksjøen, Trillingvatn, Store Valvatn og Store Kobbholmvatn, og tillatelse etter industrikonsesjonsloven § 2 til erverv av fallrettigheter i Tårnet og Kobbholm-vassdragene i Sør-Varanger kommune i Finnmark. Kobbholm Kraft AS hadde planer om rehabilitering av Kobbholm kraftverk og utbygging av Valvatn kraftverk. Av ulike årsaker løp fristen for å starte bygging av kraftverkene i medhold av denne konsesjonen ut. Konsesjonen er derfor falt bort.

Tinfos AS har kjøpt Kobbholm kraftverk med tilhørende anleggsdeler og rettigheter. Avtalen er betinget av at Tinfos AS meddeles nødvendige konsesjoner. Tinfos AS er et selskap hovedsakelig knyttet til kraftvirksomhet.

Tinfos AS søkte 9. oktober 2007 om tillatelse til å rehabilitere og gjenoppta driften av Kobbholm kraftverk, samt bygge et nytt Valvatn kraftverk i Sør-Varanger kommune i Finnmark. Søknaden og Tin-

fos AS' planer er tilnærmet identisk med tidligere konsesjonssøknad av 21. september 1996 som lå til grunn for konsesjonen meddelt Kobbholm Kraft AS ved kgl.res. 4. juni 1999. Tinfos AS søker om ny konsesjon etter vassdragsreguleringsloven, og om å overta ervervskonsesjonen for resterende konsesjonstid og på gjeldende vilkår i henhold til industrikonsesjonsloven § 2 fjerde ledd post 22.

Bakgrunn

Produsert kraftmengde er beregnet til 21 GWh per år. Ved Kobbholm kraftverk vil man i stor grad benytte seg av eldre anlegg og reguleringer. En alternativ nedleggelse vil ha store negative konsekvenser for natur og miljø i området.

Utbygging av Valvatn kraftverk vil medføre ytterligere skadevirkninger i dette området, spesielt utseendemessig og i forhold til fugl og fisk.

NVEs innstilling

NVE finner etter en totalvurdering at fordelene med rehabilitering av Kobbholm kraftverk og bygging av Valvatn kraftverk er større enn skadene og ulemperne for allmenne og private interesser. NVE kan ikke se at det er fremkommet nye momenter av betydning i vurderingen av om det skal gis konsesjon. NVE tilrår konsesjon til regulering etter vassdragsreguleringsloven § 8.

NVE anbefaler videre at Tinfos AS får tillatelse til å overta eksisterende ervervskonsesjon for gjenværende periode og på gjeldende vilkår, dvs. frem til 4. juni 2059.

Høringsuttalelsene

Søknaden ble sendt på høring av NVE 19.11.2007. Det kom inn totalt 11 høringsuttalelser. I tillegg avga Sør-Varanger kommune muntlig uttalelse pr. tlf. den 8. april. NVE har i sin innstilling oppsummert de viktigste momentene i disse. Olje- og energidepartementet har kommet til at saken gjennom denne høringen er meget godt opplyst. Departementet har derfor ikke funnet det nødvendig å sende NVEs innstilling på høring.

*Olje- og energidepartementets vurdering og tilråding**Konsesjon etter industrikonsesjonsloven*

I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) er det fremmet forslag til endringer i industrikonsesjonsloven som blant annet vil innebære at tidligere konsederte private vannfall og kraftverk for fremtiden bare vil kunne overdras til offentlige eiere. Frem til endringene trer i kraft gjelder den provisoriske anordningen av 10. august 2007. Av denne fremgår det at private, konsederte vannfall og kraftverk med tidsbegrensning og hjemfallsvilkår kan overdras innenfor gjenværende konsesjonsperiode, og at en slik videre overdragelse kan skje til andre private eller til of-

fentlige eiere. Det er derfor grunnlag rettslig sett for å kunne gi konsesjon. Av hensyn til energiforsyning og natur og miljø, er det viktig at anlegget rehabiliteres og drives videre.

Det tilrås at det gis tillatelse etter industrikonsesjonsloven § 2 fjerde ledd post 22 for videre overdragelse til Tinfos AS av de vannfall som Kobbholm Kraft AS ble meddelt ervervskonsesjon for ved kgl. res. av 4. juni 1999.

Konsesjon etter vassdragsreguleringsloven

Departementet bemerker at omsøkt prosjekt fikk reguleringskonsesjon i 1999. Det må derfor være nye forhold som er kommet opp i mellomtiden som hovedsakelig vil kunne være av betydning for Olje- og energidepartementets vurdering.

Departementet legger særlig vekt på at man i stor grad vil benytte seg av de eksisterende anleggene og reguleringer tilknyttet Kobbholm kraftverk. Det er ingen nye skader eller ulemper av betydning knyttet til fortsatt regulering. En eventuell nedleggelse vil ha store negative konsekvenser for naturen i området.

Departementet har merket seg at ingen av høringspartene er i mot den planlagte rehabiliteringen. Høringsinnspillene omfatter i all hovedsak forhold som bør avklares i forbindelse med detaljplanleggingen og forhold av mer privatrettslig karakter som løses gjennom avtaler eller skjønn.

Departementet har videre merket seg at enkelte av endringene i forhold til de siste godkjente planene fra Kobbholm Kraft AS vil være til det bedre for miljøet. Departementet fremhever særlig muligheten for å legge mer av rørtraseen i tunnel.

Departementet kan ikke se at det er fremkommet nye forhold av betydning sammenlignet med de planer som fikk konsesjon ved kgl.res. av 4. juni 1999. Etter en samlet vurdering finner departementet at fordelene ved en utbygging som omsøkt er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser, og at § 8 i vassdragsreguleringsloven dermed er oppfylt. I tillatelsen etter vassdragsreguleringsloven inngår tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11.

IV. Departementets merknader til vilkårene

Det foreslås separate vilkårsett for tillatelse til regulering og tillatelse til erverv. Ordlyden er den samme og kommenteres derfor under ett.

Post 1 - Konsesjonstid

Konsesjonene etter industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven gitt ved kgl.res. 4. juni 1999 utløper 4. juni 2059. Dette blir dermed utløps-

datoen for de konsesjoner som nå tilrås gitt. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til revisjon i 2029.

Post 2 - Konsesjonsavgifter og næringsfond

Det foreslås konsesjonsavgifter på kr 7,00 pr. naturhestekraft til staten og kr 22,00 pr. naturhestekraft til kommunen.

Post 4 - Byggefrister

Et vesentlig moment ved rehabilitering av Kobbholm kraftverk har vært å få bedret dagens miljøtilstand i berørt område. Fristen for oppstart settes til 3 år fra konsesjonsdato i motsetning til den normale oppstartfristen på 5 år.

Post 9 - Automatisk fredete kulturminner

Vilkåret er i tråd med dagens standardvilkår om automatisk fredete kulturminner og dekker behovet for å ivareta de forhold som er påpekt i saken fra Sametinget og Finnmark fylkeskommune. Det forutsettes at det før detaljplanleggingen tas kontakt med de regionale kulturminnemyndighetene for å avklare behovet for eventuelle nye registreringer i områdene som blir direkte eller indirekte berørt av utbyggingen.

Manøvreringsreglementet

Departementet viser til at det manøvreringsreglement som nå tilrås vedtatt, er identisk med reglementet gitt ved kgl.res. 4. juni 1999.

Det vises før øvrig til NVEs merknader til vilkårene.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov av 14.12.1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv. § 2 fjerde ledd post 22 gis Tinfos AS tillatelse til erverv av fallrettigheter i Kobbholmvassdraget i Sør-Varanger kommune for utbygging av Valvatn kraftverk og rehabilitering av Kobbholm kraftverk.
2. I medhold av lov av 14.12.1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 8 gis Tinfos AS tillatelse til regulering av Viksjøen, Trillingvatn, Store Valvatn og Store Kobbholmsvatn i Sør-Varanger kommune.
3. Tillatelsene gis på de vilkår og med det manøvreringsreglement som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 12. september 2008.

14. Sjøfossen Energi AS

(Konsesjon til utbygging av Steinåga og regulering og overføring av Staupåvatnet til Steinåga i Beiarn kommune, Nordland)

Kongelig resolusjon 12. september 2008.

1. Innledning

Sjøfossen Energi AS har søkt om konsesjon til utbygging og regulering av Steinåga og Staupåga i Beiarvassdraget. Søknaden omfatter bygging av Steinåga kraftverk, overføring av avløpet fra Nedre Staupåvatnet til Steinåga og regulering av Nedre Staupåvatnet med inntil 19 meter. Det er inngått minnelig avtale om fallrettighetene til Steinåga, men det søkes om ekspropriasjonstillatelse til fallrettighetene til Staupåga hvor Sjøfossen Energi AS ikke har oppnådd minnelig avtale med grunneieren, Opplysningsvesenets fond. Fondet har søkt om å få bygge ut vannfallet i egen regi. Staupåga Kraftverk, et heleid selskap av Opplysningsvesenets fond, søkte konsesjon 28.12.2006.

Sjøfossen Energi AS redegjør for to alternative utbyggingsmuligheter. Hovedalternativet er etter søknaden forutsatt å gi en årlig produksjon på ca. 26 GWh og forutsetter at Nedre Staupåvatnet i Staupåvassdraget reguleres med 19 meter og utnyttes i et kraftverk i Steinågavassdraget sammen med vannet fra Steinåga.

Søkers alternative forslag er en utbygging som bare bruker vannet i Steinåga. Dette alternativet er etter søknaden forutsatt å gi en årlig produksjon på ca. 14 GWh, og kan utbygges parallelt med en utbygging av Staupåga i regi av Opplysningsvesenets fond. Fondet opplyser i sin søknad at en utbygging av Staupåvassdraget vil gi en årlig produksjon på i underkant av 9 GWh/år. Basert på tiltakshavernes opplysninger vil en utbygging etter Sjøfossen Energi AS sitt hovedalternativ ha en årlig produksjonsgevinst på i overkant av 3 GWh i forhold til to separate prosjekter uten at det er tatt hensyn til minstevannføring. Bakgrunnen for den økte produksjonen er at en utbygging etter hovedalternativet gir anledning til å installere en langt større slukeevne i kraftverket og dermed unngå flomtap i Steinåga. Sjøfossen Energi AS sitt hovedalternativ vil også kunne gi en større andel vinterproduksjon.

Søknaden til Opplysningsvesenets fond er stilt i bero til søknaden fra Sjøfossen Energi AS er avgjort.

2. Søknaden og NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling, datert 31.01.2006, fra NVE:

”NVE har mottatt følgende søknad fra Sjøfossen Energi AS datert 02.07.2004 om tillatelse til utbygging og regulering av Steinåga og Staupåga:

”Sjøfossen Energi AS ønsker å utnytte deler av fallet i Steinåga og Staupåga i Beiarvassdraget og søker herved om tillatelse til følgende reguleringer og utbygginger:

1. Lov av 24. november 2000 om vassdrag og grunnvann om tillatelse til:
 - Bygging av Steinåga kraftverk hovedsakelig i samsvar med fremlagte planer.
2. Lov av 14. desember 1917 om vassdragsreguleringer om tillatelse til:
 - Å regulere Nedre Staupåvatnet inntil 19 m.
 - Å overføre avløpet fra Nedre Staupåvatnet til Steinåga.
3. Lov av 29. juni 1990, nr. 50 om produksjon, omforming, omsetning og fordeling av energi med mer om tillatelse til:
 - Å installere en generator på inntil 8 MW med nødvendige elektrisk anlegg.
 - Å installere nødvendig koplingsanlegg for kabeltilknytning.
 - Elektrisk konsesjon for legging av 22 kV kabel fra kraftstasjon frem til eksisterende 22 kV linje.
4. Lov av 13. mars 1981 om vern mot forurensning med mer om tillatelse til å gjennomføre tiltaket.

Det opplyses om at det er inngått minnelig avtale med grunneier til Steinåga (48/4), som sikrer fallrettighet og øvrige nødvendige grunnrettigheter for alternativ B, samt at det forhandles med fallrettighetshaver i Staupåga (48/1) om leie av fallrettighet. Hvis minnelig avtale her ikke oppnås, søkes etter oreigningsloven av 23. oktober 1959, om rett til ekspropriasjon av nødvendige rettigheter for bygging av kraftverket med tilhørende elektriske anlegg og linjer.

Alternativet A i vedlagte plan prioriteres da dette har best økonomi og gir størst produksjon.”

Fra søknaden refererer vi videre:

”Sammendrag

Generelt

Bilag 1 - 3 og 19

Søker og eventuell utbygger av Steinåga kraftverk er Sjøfossen Energi AS (SE). Det er et energiselskap som i hovedsak er eid av kommunene Beiarn og Gildeskål med 2/3, resten er private eiere.

Utbyggingsområdet ligger i Steinåga og Staupåga i Arstadåga i Beiarvassdraget i Beiarn kommune i Nordland fylke (Bilag 1).

Steinåga og Staupåga har et nedbørfelt på henholdsvis 10,4 km² og 4,0 km². Tilhørende midlere vannføring er på 0,87 m³/s og 0,35 m³/s.

Vassdragene er i hovedsak uberørt av menneskelige aktiviteter. Rett før sammenløpet med Arstadåga krysser en grusvei samt en kraftlinje.

Mellom utløpene av Steinåga og Staupåga er det etablert et løsmassetak.

Steinåga/Staupåga er innvilget unntak fra Samlet plan for vassdrag (SP), 13. mars 2003. Prosjektet kan derfor konsesjonssøkes. Omsøkte prosjektalternativ avviker ubetydelig fra SP-alternativet, men økonomisk og miljømessig er omsøkte alternativ gunstigere.

Det er ingen kjente verneplaner for området.

Arealer i østre del av prosjektområdet ligger i inngrepsfri sone 2. Enda lenger øst ligger arealer i inngrepsfri sone 1. Prosjektet vil redusere utbredelsen av inngrepsfrie naturområder i Beiarn; med 5,5 km² for sone 1 og 4,7 km² for sone 2 i alt. A og med 2,5 km² for sone 1 og 2 for alt B.

Alternativ A

Steinåga kraftverk, alt. A, vil utnytte det ca. 425 m høye fallet mellom Steinåga kote 620 og kote 195. Avløpet fra Staupåvatnet overføres til Steinåga.

Avløpet fra et nedbørfelt på ca. 11,6 km² utnyttes. Nedre Staupåvatnet blir eneste magasin og reguleres 19 m ved hjelp av 3 m heving og 16 m senkning.

Driftsvannveien vil bli rør nedgravd i grøft, mens kraftstasjonen blir lagt i dagen. Overføringen fra Staupåvatnet blir i hovedsak nedgravd rør, men med en tunnelbit nær N. Staupåvatnet.

Ingen ny veibygging er nødvendig utover en kort avstikker til kraftstasjonen. Kraftverket får tilknytning til eksisterende 22 kV linje via en ca. 0,2 km lang nedgravd kraftledning fra kraftstasjonen og til eksisterende 22 kV ledning.

Alternativet gir 25,9 GWh til en utbyggingspris på 1,84 NOK/kWh.

Dette alternativet ønskes av utbygger.

Alternativ B

Steinåga kraftverk, alt. B, blir som alternativ A, men uten regulering og overføring av N. Staupåvatnet.

Avløpet fra et nedbørfelt på ca. 8,2 km² utnyttes.

Alternativet gir 14,0 GWh til en utbyggingspris på 1,87 NOK/kWh.

SP Alternativ

Alternativet er nær alternativ A, men Steinåga tas inn via 3 bekkeinntak oppstrøms foreslått inntak i Steinåga. Dette medfører noe høyere fall, men lengre vannvei og flere tekniske inngrep i form av bekkeinntak; dvs. større miljøkonsekvens. Alternativet er derfor ikke videreført.

Ingen kraftutbygging

Utelates videre kraftutbygging, vil området forbli som i dag.

Miljømessige konsekvenser

Konsekvensvurderingene av utbyggingen er utført i henhold til NVEs veileder med tillegg av temaet inngrepsfrie naturområder. Videre er jakt og fiske tatt inn som en del av friluftslivsvurderingen slik metodikken er for konsekvensutredningssaker. Ingen av alternativene kommer i konflikt med overordnede nasjonale-, regionale- eller kommunale planer.

De største konsekvensene av Steinåga kraftverk er knyttet til fagområdene flora, vegetasjon og biologisk mangfold samt landskap og geologi. Det er ikke snakk om svært store konsekvenser for noen av fagområdene.

(.....)

Det søkes primært om utbygging etter alternativ A.

Begrunnelsen er av økonomiske og driftsmessige årsaker, samtidig som det anses som miljømessig akseptabelt.

Marginalprisen ved å gå fra alternativ A til B er 1,80 NOK/kWh for 11,9 GWh (hovedsakelig vinterkraft).

2. GENERELT

Prosjektet er av en slik størrelsesorden at det ikke krever melding etter plan og bygningslovens bestemmelser. Utredningen er i hovedsak utført i henhold til NVEs veileder.

2.1 Søkeren

Søker og eventuell utbygger er Sjøfossen Energi AS (SE). Det er et energi-, omsetnings- og distribusjonsselskap som ble etablert i 1945. Selskapet har sitt kontor på Innedyr, kommunesentret i Gildeskål kommune, samt driftsavdeling i Beiarn kommune. Selskapet har ca. 25 ansatte. I 1997 gikk selskapet over fra å være et privateid til et offentlig eid selskap der Beiarn og Gildeskål kommuner har aksjemajoriteten med henholdsvis 25 og 43 % av aksjene. De resterende 32 % er i privat eie.

Selskapet eier og driver ett kraftverk, Sjøfossen, i Sundsfjordvassdraget. Produksjonen fra dette kraftverket er i middelår 26,5 GWh. Selskapet er også eier i Salten Kraftsamband AS (SKS), med 6,12 %. I tillegg til at SE er aksjonær i SKS, har SE, gjennom sitt eierskap i SKS, en kraftrettighet i Sundsfjord kraftlag ANS på 51 GWh pr. år til selvkost. I sum disponerer SE således en kraftproduksjon pr. år på 77,5 GWh.

SE eier og driver i tillegg lokalt fordelingsnett opp til 24 kV spenningsnivå i kommunene Gildeskål og Beiarn. Samlet omsetning i 2002 var på 37 mill. NOK. Selskapet hadde en total kapital pr. 31.12.02 på 99 mill. NOK. Egenkapitalandelen var 63 %.

2.2 Geografisk plassering av tiltaket

Steinåga og Staupåga renner ut i Arstadåga som tilhører Beiarvassdraget i Beiarn kommune i Nordland fylke. Steinåga renner nordvestover

fra Fjøsdaalstindan og Høgtinden til utløpet i Arstadåga kote 195. Staupåga, rett sør for Steinåga, renner også nordvestover fra Fjøsdaalstindan og ut i Arstadåga ca. 2 km sør for Steinågas utløp.

Steinåga og Staupåga har et nedbørfelt på henholdsvis 10,4 km² og 4,0 km². Tilhørende midlere vannføring er på 0,87 m³/s og 0,35 m³/s.

Området er dekket av kart i M-711 serien, kartblad 2028 IV.

2.3 Eksisterende inngrep. Dagens situasjon

Arstadåga er sterkt påvirket av vannkraftutbygging. De øvre delene av vassdraget er overført til Sokumvatn for utnyttelse i Forså og Sundsfjord kraftverker. Dette medfører at hovedmengden av vann som naturlig skulle gått i Arstadåga er tatt bort fra vassdraget. Arstadfossen, nær sammenløpet med Beiarelva, er fra 2003 utnyttet til kraftproduksjon. De to sidevassdragene Steinåga og Staupåga er ikke berørt av kraftutbygging.

Nede ved veien er det massetak i aktiv drift. Det går også to kraftlinjer, 22 kV og 420 kV, langs dalen som krysser både Staupåga og Steinåga ovenfor veien. De høyereliggende delene av disse to vassdragene er ikke påvirket av menneskelig aktivitet.

Tabell 3.1 Oversikt over økonomien og følsomheten

Utbygging	Produksjon GWh	Utbyggingspris			Nåverdi i mill. NOK		
		NOK / kWh	øre / kWh 7 %, 40 år	7 % rente, 40 år	7 % rente, 60 år	5 % rente, 60 år	
Alt. A	25,9	1,84	14	27	31	59	
Alt. B	14,0	1,87	14	13	15	29	

Nåverdiene er basert på en netto kraftpris på 0,20 NOK/kWh for sommerkraft og 0,25 NOK/kWh for vinterkraft.

3.2 Hoveddata

Tabell 3.2 Oversikt hoveddata

	ALT. A	ALT. B
1 TILLØP		
Nedbørfelt	11,6	8,2
Midlere tilløp	32,6/32,1	22,9/22,5
Magasin	5,4/16,5	0 / 0
2. STASJON		
Midl. brutto fallhøyde.....	425	425
Midl. energiekivalent.....	0,985	0,985
Maks. slukeevne v/midlere fallhøyde	1,5	1,05
Maks ytelse v/midl. fallhøyde	5,5	3,9
Bruktid	4700	3600
3. PRODUKSJON, MIDLERE		
Produksjon, vinter (1.10 – 30.4)	9,2 (1	3,3
Produksjon, sommer (1.5-30.9)	16,7	10,7
Produksjon, år	25,9 (1	14,0

2.4 Forholdet til Samlet plan for vassdrag (SP) og verneplaner

Foreslått prosjekt er i følge brev av 13.03.2003 fra Direktoratet for Naturforvaltning (DN) gitt unntak fra behandling av Samlet plan for vassdrag (SP). Prosjektet kan derfor konsesjonssøkes.

Dette prosjektet berører ingen områder som er vernet etter Naturvernloven. Ved utløpet av Beiarelva i fjorden er det to naturreservater. Dette er Leirvika naturreservat på østsiden av elveutløpet og Arstadlia/Tverrviknakkan på vestsida av utløpet. Leirvika er et forholdsvis urørt strandengområde, mens Arstadlia/Tverrviknakkan inneholder edelløvskog.

3. BESKRIVELSE AV TILTAKENE OG PLANER FOR GJENNOMFØRING

3.1 Begrunnelse for tiltaket

SE har som sin forretningsidé å være produsent og leverandør av elektrisk energi. Da økonomien i Steinåga kraftverk er akseptabel, og da tiltaket medfører øket leveringssikkerhet i lokalområdet i Beiarn, ønsker SE å realisere prosjektet. I tillegg vil kraften fra anlegget gi sitt bidrag til å dekke opp et stadig større el-underskudd på landsbasis.

	ALT. A	ALT. B
4. UTBYGGINGSKOSTNAD / ØKONOMI		
Byggetid	1,5	1,5
Utbyggingskostnad medio 2003.....	47,6	26,2
Utbyggingspris.....	1,84	1,87

(1 I tillegg øker vinterproduksjonen i Arstadfossen med 0,3 GWh

3.3 Teknisk plan med tilhørende virksomheter. Alternativ A

3.3.1 A. Reguleringer

Tabell 3.3 Oversikt reguleringer

Reguleringsmagasin	NV moh.	Areal km ²	HRV moh.	LRV moh.	Mag.vol. mill. m ³	Mag. %
Nedre Staupåvatnet	641	0,33	644	625	5,4	16,5

Nedre Staupåvatnet forutsettes hevet 3 m og senket 16 m; dvs. en reguleringshøyde på 19 m. Neddemmet areal blir 0,03 km². Det er forutsatt bygget en ca. 50 m lang og ca. 4 m høy sperredam i betong ved utløpet av vatnet. Helikoptertransport er forutsatt. Ved stedet for dammen er det fast fjell i dagen.

3.3.2 A. Overføringer

Avløpet fra Staupåvatnet overføres til driftsvannveien via ca. 200 m lang tunnel, (min. tverrsnitt) og ca. 1800 m nedgravd rør (d = 0,6 m).

3.3.3 A. Inntak. Driftsvannveier

Inntaket blir Steinåga ca. kote 620 rett nedstrøms et lite tjern. En enkel sperredam i betong anlegges.

Vannveien vil bestå av rør (GRP eller støpejern øverst, stål nederst) lagt i grøft. Der det er mulig, vil grøfta bli gravd i løsmasser. Store deler av grøfta må imidlertid sprenges da løsmasssedekket stedvis er lite eller borte. Etter rørlegging vil grøfta bli gjenfylt med løsmasser og eventuelt tilsådd.

Tabell 3.4 Oversikt driftsvannvei

Fra-til	Type	Lengde i m	Diameter i m
Inntak- kraftstasjon	Nedgravd rør	2200	0,8

Noe kanalisering og plastring kan være aktuelt i Steinåga ved utløpet av kraftstasjonen.

3.3.4 A. Kraftstasjon

Kraftstasjonen forutsettes lagt i dagen ved utløpet av Steinåga (ca. 60 m² grunnflate). Kraftstasjonen vil bli tilpasset omkringliggende område og vil få en arkitektonisk utforming der fortrinnsvis lokale materialer velges.

Tabell 3.5 Oversikt fallhøyder, slukeevne, installasjon m.m.

Høyeste overvann Moh.	Laveste overvann Moh.	Undervann Moh.	Mid.br. fallh. m	Maks. slukeevne m ³ /s	Installasjon MW
620	620	195	425	1,55	5,5

En stk. Peltonturbin er forutsatt. Valget av installasjon er valgt ut fra en helhetsvurdering med tanke på økonomi og passende brukstid. Foreslåtte installasjon gir en brukstid på 4700 timer. Endelig optimalisering forutsettes foretatt på et seinere tidspunkt.

Permanent parkering for ca. 3 biler anlegges.

Det forventes ikke skred ved påhuggs-/adkomstområdet.

Tiltaket medfører ikke permanente utslipp til luft og vil ikke medføre støy. Avløpsvann behandles lokalt.

Driften av kraftverket blir samordnet med SE's øvrige kraftverk.

3.3.5 A. Veibyggning

Det blir behov for en permanent avgreining på ca. 200 m fra eksisterende vei og frem til kraftstasjonsområdet. Tilsagn er gitt for nødvendig grunn. Midlertidige adkomst langs vannveien

(maks ca. 2,5 km) vil være aktuelt eventuelt i kombinasjon med helikoptertransport).

3.3.6 A. Kraftlinjer

Kraftstasjonen tenkes tilknyttet eksisterende 22 kV-linje i Arstaddalen. Eksisterende linje eies og driftes av Sjøfossen Energi AS.

For tilkobling forutsettes benyttet jordkabel. Kabelen blir totalt 0,2 km lang og vil også bli benyttet i byggetiden.

Kabelen, type TSLE 24 kV/Al-leder 3 x 1 x 50 mm², blir tilknyttet 22 kV nett i ca. 0,2 km øst for kraftverket. Kabelen trekkes i kabelvernør og beskyttes i tillegg med dekkplater hvor det er nødvendig. Det forutsettes lagt eget trekkør for signalkabler i samme trasé.

3.3.7 Alternativ A. Massetak og deponi

Det blir ingen massetak av betydning da eksisterende nærliggende massetak forutsettes benyttet.

Det er ikke behov for noe samlet deponi. Eventuelle ubenyttete sprengningsmasser forutsettes håndtert lokalt ved rørtraseen.

3.3.8 A. Eventuell nedleggelse. Tiltak

Ved å stenge kraftverket vil vannet renne som i dag. Sperredammen ved utløpet av Nedre Staupåvatnet kan eventuelt enkelt fjernes eller beholdes hvis vannstanden ønskes opprettholdt.

3.3.9 A. Forhold til eksisterende anlegg

Ingen andre kraftverk blir berørt av utbyggingen, men Arstadfossen kraftverk får 0,3 GWh større vinterproduksjon.

3.4 Teknisk plan med tilhørende virksomheter. Alternativ B

I hovedsak blir alternativet som alt. A, men Staupåga berøres ikke.

3.4.1 B. Reguleringer

Ingen regulering eller overføringer forutsettes.

3.4.2 B. Driftsvannveier

Som for alternativ A, men rørdiameteren blir noe mindre; 0,7 m.

3.4.3 B. Kraftstasjon

Som for alt. A, men noe mindre installasjon.
(.....)

3.4.4 B. Øvrige forhold

Som for alt. A.

3.5.1 Hydrologi

Grunnlagsdata. Nedbørfelt og avløp

Nedbørfelt og avløp er vist i tabell 3.8. Som grunnlag er nyttet NVEs avrenningskart fra 2000 for perioden 1961-90.

(.....)

Ved beregningene er VM Tollåga benyttet. Det ligger ca. 20 km øst for Steinåga. Ved valget er det tatt hensyn til beliggenhet i forhold til kyst, høydeforhold, topografi med mer. Andre avløpsstasjoner i området er også vurdert.

3.5.2 Vannførings- og vannstandsendringer, restvannføringer, minstevannføringer

Vannføringsendringer, restvannføringer

Steinåga

Alternativ A og B

Oppstrøms inntaket blir det ingen endringer i vannføringen.

På den ca. 2 km lange strekningen fra inntaket og til kraftstasjonen ved Arstadåga reduseres vannføringen. Gjennomsnittlig vil ca. 25 % av dagens vannføring eller 0,18 m³/s opprettholdes i alt. A og ca. 38 % eller 0,27 m³/s i alt. B målt rett nedstrøms inntaket. Utenom flomperioder vil Steinåga være nær tørrlagt i fossen.

Restfeltet ned til utløpet av kraftstasjonen vil bidra med 0,14 m³/s slik at 37 % eller 0,32 m³/s av vannføringen opprettholdes på årsbasis rett oppstrøms utløpet av kraftstasjonen for alt. A. For alternativ B er tallene 47 % eller 0,42 m³/s. Strekningen mellom inntaket og kraftstasjonen består på det øverste partiet av en foss mens den nedre delen er noe slakere, men fortsatt relativt bratt.

Staupåga

Alternativ A

Oppstrøms Nedre Staupåvatnet blir vannføringen uendret. På den ca. 1,2 km lange strekningen videre til sammenløpet med Arstadåga blir vannføringen redusert. Ved utløpet opprettholdes ca. 5 % eller 0,016 m³/s. Ved utløpet i Arstadåga øker dette til ca. 16 % eller 0,056 m³/s.

Hydrogram som viser endringene over året er vist i bilag i tillegg til lengdeprofil av vassdraget med endringer i vannføringer. Hydrogram for et vått og tørt år er også vist.

Arstadåga

Alt. A

På den ca. 2 km lange slake strekningen mellom utløpene av Steinåga og Staupåga i Arstadåga reduseres vannføringen med 0,3 m³/s til ca. 1,7 m³/s. Naturlig vannføring på strekningen var ca. 10 m³/s, mens dagens vannføring på strekningen er ca. 2 m³/s.

På den ca. 8 km lange strekningen videre ned til sammenløpet med Beiarelva vil vannføringen være som i dag på årsbasis, men vintervannføringen vil øke med ca. 0,3 m³/s og sommervannføringen vil reduseres med ca. 0,4 m³/s.

Alt. B

Ingen endringer.

Minstevannføringer

Begge

Det er ikke foreslått vannslipping da effekten ved vannslipping blir liten i forhold til kostna-

den.
Slippes 0,052 m³/s i alt. A og 0,036 m³/s i alt. B, tilsvarende en alminnelig lavvannføring på ca. 4,5 l/s km² eller ca. 5 % av avløpet utover naturlig flomtap fra dagens nedbørfelt, medfører det en tapt produksjon på ca. 1,6 GWh i alt. A og 1,1 GWh i alt. B. Med en kraftpris på 0,20 NOK/kWh blir årlig kostnad i alt. A 0,32 mill. NOK tilsvarende en nåverdi på 4,3 mill. NOK (7 % rente, 40 års levetid). Tilsvarende tall for alt. B blir 0,22 mill. NOK og 2,9 mill. NOK.

Utbyggingsprisen for alt. A blir med denne vannslippingen dermed 1,96 NOK/kWh og 2,03 NOK/kWh for alt. B.

3.5.3 Flommer

Begge

Foreslåtte inngrep innebærer kun marginale endringer for flomforholdene i Arstadåga/Beiar-elva.

I normalår vil reguleringen av Nedre Staupåvatnet i alt. A bidra noe til reduserte flommer og da fortrinnsvis vårflommer.

3.5.4 Fyllingsberegninger (magasinutvikling)

Magasinutvikling, manøvrering

Alternativ A

Nedre Staupåvatnet, som totalt forutsettes regulert 19 m, benyttes både som sesongmagasin og som buffermagasin (ca. 1,0 meter buffersone, varierende over året og etter værprognoser). Vatnet vil tappes ned mot LRV mot slutten av vinteren og fylles i løpet av vårflommen. Vannstanden vil bli forsøkt holdt oppe gjennom sommeren, men ved fare for større nedbørsmengder vil en forsøke å tappe noe ned i forkant.

Alternativ B

Ingen regulering. Inntakstjernet holdes på et nær konstant nivå.

3.6 Forslag til manøvreringsreglement

3.6.1 Alternativ A og B

Utkast til manøvreringsreglement for regulering av Nedre Staupåvatnet i Staupåga, Arstadåga i Beiarvassdraget i Beiar kommune, Nordland fylke.

1. Reguleringer

Tabell 3.9 Oversikt reguleringer

Magasin	Nat. vannst.	Øvre reg.grense (HRV)	Nedre reg.grense (LRV)	Oppdemning	Senkning	Reg.høyde	Alternativ
	kote	kote	kote	m	m	m	
Nedre Staupåvatnet	641	644	625	3	16	19	A

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner. Høydegrunnlag; NGO 54.

2.

Ved manøvreringen skal det tas hensyn til at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at manøvreringen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

3.6.2 Effektkjøring

Alt. A

Da inntaket med størstedelen av nedbørfeltet ligger lavere enn magasinet, vil kraftverket alltid være i drift. En viss effektkjøring må likevel kunne påregnes.

For magasinet antas virkningen av dette å bli marginal; eksempelvis vil magasinet synke med ca. 0,2 m pr. døgn hvis effektkjøring i 12 timer pr. dag forutsettes. Erosjon på grunn av dette er derfor lite sannsynlig.

Kraftverket vil få utløp direkte i Arstadåga. Elva er her "dimensjonert" for store vannføringer, ca. naturlig middel 15 m³/s. Selv om vannføringen i dag er vesentlig mindre, vil en viss effektkjøring ikke skape erosjonsproblemer.

Det bemerkes at alle vannføringsendringer vil være myke.

Alt. B

Kraftverket vil alltid være i drift (så sant det er vann) og følge naturlig tilsig.

3.7 Kostnader

Kostnadene er baserte på innhentete budsjettpriser på maskin og elektro samt priser på utførte anlegg. Overslaget er basert på kostnadsnivå medio 2003. Prisstigning fram til dd kan neglisjeres pga. lav inflasjon samt skjerpet konkurranse blant leverandører.
(.....)

3.8 Produksjonsberegninger

Hovedresultatene er viste i tabell 3.11:

Tabell 3.11 Oversikt installasjon og forventet produksjon

Kraftverk	Installasjon MW	Midlere produksjon		
		Vinter GWh	Sommer GWh	År GWh
Steinåga alt. A ¹⁾	5,5	9,2	16,7	25,9
Steinåga alt. B.....	3,9	3,3	10,7	14,0

¹⁾ I tillegg øker vinterproduksjonen i Arstadvossen med 0,3 GWh.

3.9 Innvinning av naturhesterkrefter

Byggingen av Steinåga kraftverk gir følgende innvinning av naturhesterkrefter som vist i tabell 3.12:

Tabell 3.12

	Alt. A	Alt. B
Innvunnet median år nat.hk.	2320	60
Innvunnet bestemmende år nat.hk.	1930	0

VM Staupåga 1970 – 88 er benyttet.

Pr. i dag må det søkes om konsesjon for enten bruksrett eller erverv. Dette kan falle bort ved foreslått endring til 4000 nat.hk. Reguleringskonsesjon er nødvendig for alt A.

3.10 Andre fordeler

Det er ingen spesielle fordeler utover verdien av kraftproduksjonen lokalt og nasjonalt. Av inntekter til kommune, fylke eller stat nevnes overskuddskatt, naturressursskatt, grunnrenteskatt og eiendomsskatt og eventuell verdi av konsesjonskraft, etter til enhver tid gjeldende skatteregler.

For Beiarn kommune innebærer dette følgende inntekter for alt. A;

Eiendomsskatt 1. driftsår ca. 0,32 mill. NOK, naturressursskatt ca. 0,28 mill. NOK årlig (hvis installasjonen velges over 5 MW, ellers null), verdien av konsesjonskraft ca. 0,2 mill. NOK årlig (ca. 2,5 GWh, netto verdi 0,08 NOK/kWh),

konsesjonsavgift 0,05 mill. NOK. Samlet utgjør dette ca. 0,85 mill. NOK pr. år (for inst. større enn 5 MW) eller ca. 0,6 mill. NOK (for installasjon mindre enn 5 MW).

For alternativ B får en;

Eiendomsskatt 1. driftsår ca. 0,17 mill. NOK, naturressursskatt 0 NOK årlig (siden installasjonen er under 5 MW), verdien av konsesjonskraft ca. 0,11 mill. NOK årlig, konsesjonsavgift 0,05 mill. NOK. Samlet utgjør dette ca. 0,3 mill. NOK pr. år.

Kraftverket bidrar til å sikre strømforsyningen i området.

4. ALTERNATIV 0; DERSOM OMSØKT TILTAK IKKE BLIR IVERKSATT

Utover kraftutbygging er det ingen kjente planer for området. Utelates kraftutbygging, vil området bli som i dag.

5. OFFENTLIGE OG PRIVATE TILTAK SOM ER NØDVENDIGE FOR Å GJENNOMFØRE VASSDRAGSREGULERING OG UTBYGGING

Begge alternativer

Det er kun nødvendig med en forlengelse av eksisterende vei frem til kraftstasjonsområdet (permanent) og til riggområdet (midlertidig).

Vannforsyningen tas fra brønn eller turbinrør.

Avløp vil gå fra godkjent anlegg.

Anleggskraft og stasjonskraft tas fra eksisterende 22 kV linje.

6. REDEGJØRELSE FOR AREALBRUK;
FORHOLDET TIL KOMMUNALE OG
FYLKESKOMMUNALE PLANER OG
NØDVENDIGE TILLATELSER FRA
OFFENTLIGE MYNDIGHETER

6.1 Eiendomsforhold/fallretter/anleggsinngrep
kraftverket

Ved anleggsstedene vil det være behov for areal til riggområder mv. i byggetiden. Disse arealene blir levert tilbake når anlegget er ferdig. Det vil også være behov for å erverve/leie grunnareal for de permanente anleggsdelene i dagen. Det er tatt kontakt med grunneierne om disse forholdene og det blir tatt sikte på å inngå minnelige avtaler for erstatning, leie eller overdraging av eiendomsrett. Sjansene anses som gode for å oppnå minnelige avtaler.

Tabell 6.1 Oversikt over grunneiere

Gnr.	Bnr.	Eier	Adr.
48	4	Tore Soløy	8110 Moldjord
48	3	Sten Dokmo	8110 Moldjord
48	1	Opplysningsvesenets Fond	Stortorvet 10, Pb. 535, 0105 Oslo
73	1	Statskog SF	Eiaveien 5, 8200 Fauske

6.2 Forholdet til kommunale og fylkeskommunale planer

Det har vært kontakt mellom søker og den aktuelle kommunen Beiarn samt Nordland fylkeskommune. Tiltaksområdet ligger i et landbruks, natur- og friluftsområde (LNF-område) i arealdelen av kommuneplanen til Beiarn kommune. Prosjektområdet berøres hverken av eksisterende verneplan for vassdrag eller foreslått supplerende verneplanen. Deler av Beiarvassdraget (Store Gjeddåga, Tollåga og Tverråga) er imidlertid foreslått tatt inn i verneplanen for vassdrag.

Dette prosjektet berører ingen områder som er vernet etter Naturvernloven. Ved utløpet av Beiarelva i fjorden er det to naturreservater. Dette er Leirvika naturreservat på østsiden av elveutløpet og Arstadlia/Tverrviknakk på vestsida av utløpet. Leirvika er et forholdsvis urørt strandengområde, mens Arstadlia/Tverrviknakk inneholder edelløvsog.
(.....)

7. BESKRIVELSE AV MILJØ, NATURRESSURSER OG SAMFUNN I DE OMRÅDER SOM BERØRES AV TILTAKET SAMT KONSEKVENSENE AV DETTE

7.1 Metode

En konsekvensvurdering innebærer at man i utgangspunktet vurderer det geografiske områdes verdi for det fagområdet man studerer. Deretter vurderes hvilken faktisk påvirkning det planlagte tiltaket vil ha på forekomstene innen hvert enkelt fagområde. Konsekvensen av tiltaket vil da kunne uttrykkes som produktet av den

Alternativ A

Ca. 1 daa småskog/kratt/fjell benyttes permanent til kraftstasjon med nødvendig adkomst, parkering med mer.

Ca. 3 daa småskog/kratt/fjell benyttes i byggetiden til rigg/brakkelområde. Det vil etter ønske bli tilbakeført til dagens tilstand.

Ca. 1 daa skog/fjell blir berørt permanent langs vei/kraftlinje.

Ca. 16 daa skog/fjell blir berørt midlertidig langs rørtraseen.

Alternativ B

Som for alternativ A, men noe mindre areal beslaglegges til rørtraseen; ca. 9 daa.

verdi området har i utgangspunktet og graden av påvirkning fra tiltaket. Metoden er illustrert i figur 7.1.
(.....)

7.2 Hydrologi

7.2.1 Flom, is, vanntemp., grunnvann

Generell hydrologi

Det vises til teknisk beskrivelse angående generell hydrologi.

Is, vanntemperatur

Dagens situasjon

Isen i vassdragene brukes ikke til andre formål. Isdekket har imidlertid betydning for miljømessige forhold. Nedre Staupåvatnet er vanligvis islagt fra oktober til juni. Selve prosjektområdet er bratt på hele strekningen. I vinterhalvåret, når vannføringen er liten, legger det seg is og snø over hele elva.

Konsekvenser

Konsekvenser i anleggsfasen

Ingen.

Konsekvenser i driftsfasen

I alt. A må oppsprekking av is i N. Staupåvatnet påregnes. For begge alternativene må råkdannelse forventes nedstrøms utløpet av kraftverket. Tiltaket vil medføre at strekningen mellom inntaksdammen og kraftstasjonen vil kunne bli litt tidligere dekt av is og snø på høsten. I sommerhalvåret vil det bli mindre luftfuktighet

langs fosse- og strykstrekingene i prosjektområdet pga. redusert vannføring.

7.2.2 Sedimenttransport og erosjon

Dagens situasjon

I nedre del av Steinåga, ovenfor brua, foregår det en relativ stor massetransport ved flomvannføring. Sommeren 2003 hadde det lagt seg opp så mye grov stein ovenfor brua at dette måtte fjernes for å unngå skader på brua og veien ved framtidig høyvannføring. I Staupåga er massetransporten mindre.

Konsekvenser

Konsekvenser i anleggsfasen

Ingen spesielle.

Konsekvenser i driftsfasen

Noe erosjon i reguleringssonen i Nedre Staupåvatnet vil kunne forekomme. Sakte nedtapping samt sikring av eventuelle utsatte bekker er sannsynligvis nok til å minimalisere eventuelle uheldige konsekvenser. Erosjonen i elvene vil avta noe, men på grunn av at de største flommene blir lite påvirket av utbyggingen, vil også konsekvensene på dette området bli relativt små. En viss grad av effektkjøring av kraftverket vil ikke medføre økte erosjonsproblemer i magasinet fordi det hovedsaklig er fjell og blokk langs breddene. Effektkjøring i korte perioder vil heller ikke medføre raske vannstandsendringer i magasinet.

7.2.3 Skred

Det kan i dag gå enkelte snø- og steinras i området. Utbyggingen forventes ikke å introdusere ras av betydning. Før eventuelt anleggsarbeid vil det bli utført rasvurderinger langs rørraseen og ved kraftstasjonsområdet av hensyn til arbeidssikkerheten.

7.3 Landskap, naturmiljø, kulturmiljø

7.3.1 Landskap og geografiske forhold

Dagens situasjon

Berggrunnsgeologien i Beiarn er svært variert. Store områder består av kalkspatmarmor som gir interessante geologiske formasjoner som karst og grotter, og grobunn for mange kreven- de plantearter. I henhold til NGUs berggrunnsgeologiske kart (ngu.no) er det i Arstaddalen hovedsakelig kalkspatmarmor på vestsiden av dalen, men også i deler av prosjektområdet ved Steinåga og Staupåga er det slike forekomster. Dette gjelder spesielt langs de nedre delene av både Steinåga og Staupåga samt i en smalere stripe mellom Nedre Staupåvatnet og den planlagte inntaksdammen i Steinåga. Det meste av berggrunnen sør for Steinåga består imidlertid av homogen middelskornet glimmerskifer. På nordsiden av Steinåga består berggrunnen av

porfyrisk granitt. Dette er en bergart som gir lite plantenæring.

Det er en del løsmasser i det meste av prosjektområdet. Det er imidlertid ingen kvartærgeologiske forekomster av spesiell verdi i dette området. Ved Bjørnstad derimot, som ligger ca. tre kilometer lenger nord i Arstaddalen, er det en randmorene med betydelige dimensjoner (Fjalstad og Møller, 1987). Forekomsten er berørt av veien som går innover dalen, men er for øvrig intakt. Forekomsten blir vurdert til å ha verneverdi 2. Forekomsten er ikke blitt vernet.

Beiarn tilhører landskapsregion 29, Kystbygdene i Helgeland og Salten (Elgersma og Asheim, 1998). Arstaddalen er et frodig dalføre med bjørkeskog som dominerende inntrykk. Skoggrensen går ved ca. kote 500. Dette er høyt, breddegraden tatt i betraktning. (.....)

Arstadåga er et sentralt landskapselement i dalen. Elva har imidlertid svært liten vannføring i store deler av året. Dette skyldes overføring av vann til Sundsfjord. I nedre deler av prosjektområdet er landskapet påvirket i negativ retning av en høyspentlinje som går langs dalen og et grustak som ligger rett sør for Steinåga. Forholdsvis høyt oppe i Steinåga er det en foss med en viss inntrykkstyrke. Fra dalen er ingen av elvene som vurderes i dette prosjektet særlig godt synlige. Ovenfor det planlagte inntaksområdet ligger Steinådalen som er urørt av tekniske inngrep. Her er det mange mindre bekkeløp som samles rett oppstrøms det planlagte inntaket. Steinådalen omkranses av Høgtind (1405 moh.) og Svarttinden (1296 moh.). Det er også flere mindre breer i de høyereliggende områdene.

Staupåvatnet, som ligger, 641 moh., ligger i bunnen av et eget landskapsrom. Vatnet ligger i en gryte omkranset av Staupåryggen, Staupåtinden og Svarttinden. Ved utløpet av vatnet er det særegne formasjoner i berget. Berggrunnen er kalkholdig i dette området.

I prosjektområdet er det spesielt de høyereliggende områdene som har verdifulle landskapsmessige kvaliteter. Området skiller seg imidlertid ikke ut i noen bestemt retning i landskapsmessig sammenheng. Landskapsformene er derimot ganske typisk for regionen.

Geologi og landskap i prosjektområdet blir vurdert til å ha middels verdi.

Konsekvenser

Tiltaket vil påvirke landskapet ved at det blir sterk reduksjon av vannføringen i fossen i Steinåga og også i Staupåga for alternativ A. Også inntaksdammen, og sårene i landskapet etter nedgravingen av rørrledningen vil ha negativ innvirkning på landskapet. For alternativ A vil både dammen i Nedre Staupåvatn, reguleringssonen i vatnet og terrengskadene etter nedgraving/nedsprenging av rør fra Nedre Staupåvatn påvirke landskapskvalitetene i negativ retning. I perioden da flest folk ferdes i områ-

det ved Staupåvatnet, vil imidlertid vannstanden som oftest være nær HRV. Generelt vil den negative påvirkningen være størst i anleggsfasen og de første årene etter at anlegget er ferdig utbygd.

For alternativ A vurderes omfanget av negativ landskapspåvirkning å være middels til stor. For alternativ B vurderes omfanget av negativ landskapspåvirkning å være middels. Når prosjektets influensområde i utgangspunktet har middels verdi, blir konsekvensen for geologi og landskap for alternativ A fra stor negativ til middels negativ. For alternativ B, som har middels negativ påvirkning, blir konsekvensen for geologi og landskap middels negativ.

7.3.2 Inngrepsfrie naturområder

Dagens situasjon

Det er en nasjonal målsetting å forsøke å bevare inngrepsfrie naturområder. Dette gjelder spesielt de villmarkspregede naturområdene som ligger mer enn fem kilometer fra tyngre tekniske naturinngrep. Inngrepsfrie naturområder er definert av Direktoratet for naturforvaltning. Arealer som ligger fra en til tre kilometer fra tyngre tekniske naturinngrep ligger i inngrepsfri sone 2. Områder som ligger fra tre til fem kilometer fra slike inngrep ligger i inngrepsfri sone 1, mens områder som ligger mer enn fem kilometer fra tyngre tekniske inngrep, karakteriseres som villmarkspregede naturområder. Med tyngre tekniske naturinngrep forstås veier, kraftlinjer, regulerte vann, elver og bekker mv. (naturforvaltning.no).

I prosjektområdet ligger det planlagte vanninntaket i Steinåga på grensen til inngrepsfri sone 2. Det meste av Nedre Staupåvatnet ligger også i inngrepsfri sone 2. Øst for dette området ligger det også et areal fra Høgtinden, over Fjøs-dalstinden og sørover til Govdestinden i inngrepsfri sone 1. I Beiarn kommune er det en stor del av arealet som er inngrepsfritt.

(.....)

Konsekvenser

Tiltakene som planlegges gjennomført kommer inn under definisjonen tyngre tekniske naturinngrep. Tiltaket vil derfor ha konsekvenser for omfanget av gjenværende areal av inngrepsfrie naturområder. For utbyggingsalternativ B vil vanninntaket i Steinåga bli det punktet hvor påvirkningen må beregnes ut fra. For alternativ A vil dessuten den østlige bredden av Nedre Staupåvatnet ved HRV og inntaksdammen i Steinåga være utgangspunktene for beregning av bortfallet av inngrepsfrie naturområder.

(.....)

For alternativ A blir reduksjonen i inngrepsfrie naturområder sone 1 ca. 5,5 km², og for sone 2 ca. 4,7 km².

(.....)

For alternativ B blir reduksjonen i inngrepsfrie naturområder sone 1 ca. 2,5 km², og for sone 2 ca. 2,5 km².

Prosjektområdet ligger i en region med liten bosetting og med få store tekniske naturinngrep bortsett fra vannkraftutnyttelse av områdene sør og vest for tiltaksområdet. Reduksjonen av arealer innen både sone 1 og sone 2 er imidlertid av et omfang som ikke er uvesentlig selv om det er store inngrepsfrie områder i kommunen. Bortfallet av inngrepsfrie områder (påvirkningen) blir ca. dobbelt så stort for alternativ A som for alternativ B. Ingen villmarkspregede områder blir berørt.

Konsekvensen av tiltaket for inngrepsfrie naturområder vurderes som middels negativ for begge alternativene (jf. fig. 7.1).

7.3.3 Flora og vegetasjon/biologisk mangfold

Dagens situasjon

Klimaet er i stor grad styrende for vegetasjonen. I Norge varierer klimaet mye både fra sør til nord og fra vest mot øst. I nord-sør-gradienten er det temperatur som er det viktigste elementet, men lysforhold er også av betydning. I øst-vest-gradienten er det nedbørforholdene og snødekket som er mest betydningsfullt. Klimaet varierer også sterkt i forhold til høyde over havet. Dette har sammenheng med temperatur, vind og snøforhold.

Prosjektområdet ligger i den boreale sone, på grensen mellom den mellomboreale og den nordboreale vegetasjonssone, og også på grensen mellom den klart oseaniske og den svakt oseaniske seksjon (Moen, A. 1998). Dette vil si at vegetasjonen ikke inneholder de vestligste artene som har størst krav til høy vintertemperatur og heller ikke de sørlige artene som har høyt krav til høy sommertemperatur. Prosjektområdet ligger i den nordlige eller øvre grense for den boreale sone hvor de dominerende vegetasjonstypene er barskog og boreal løvskog. Områdene nede i Arstaddalen tilhører den mellomboreale sone, det meste av dalsiden den nordboreale sone, mens det planlagte inntaket og Staupåvatnet tilhører lavalpin sone. De omkringliggende områdene går både inn i mellomalpin og høyalpin sone.

(.....)

En vegetasjonstype består av flere plantearter som ofte opptrer sammen fordi de har relativt like krav til voksested og klima. Enkelte arter er spesialister som bare forekommer på helt spesielle voksesteder, mens andre er mer bredspektret og utgjør de vanlige artene som man finner på mange ulike voksesteder. Det er derfor flytende overganger mellom vegetasjonstypene, men inndelingen i vegetasjonstyper fungerer godt for å beskrive hovedtrekkene i vegetasjonen. Hvilken vegetasjonstype som finnes i et område er altså geografisk sett avhengig av både plassering i nord-sør-gradienten, påvirkning fra havet og høyde over havet.

(.....)

I tillegg til geografisk beliggenhet, klima og høyde over havet, er jordsmonn og geologiske forhold viktige faktorer for hvilke arter man finner på et sted. Mange arter er avhengig av å ha god tilgang på plantenæringsstoffer for å trives. Slike arter finner vi derfor der det er løse bergarter som avgir mye plantenæringsstoff ved forvitrering.

Som beskrevet i kapittel 3.3 er berggrunnen i prosjektområdet svært variert fra harde bergarter mot nord, via middels næringsrike bergarter som glimmerskifer til den svært næringsrike kalkspatmarmoren. Samlet sett gir dette grunnlag for stor variasjon av vegetasjonstyper i prosjektområdet.

Beiarn kommune har fått kartlagt viktige områder for biologisk mangfold i kommunen (Strann m.fl., 2003). I denne registreringen inngår ingen deler av prosjektområdet, men et område lenger nord i Arstaddalen, "Bjørnstadlia" er vurdert til å være viktig (B-verdi) på grunn av at området har kontinuitetspreg, og at det er artsrikt fordi berggrunnen består av kalkspatmarmor. Selv om prosjektområdet ikke er vurdert til å ha samme verdi, er det også her en del av de samme forholdene som ved Bjørnstadlia. Forekomstene av kalkspatmarmor er imidlertid ikke like hyppig forekommende i prosjektområdet, hvor kalkspatmarmor forekommer i ganske smale bånd i høyereliggende deler av prosjektets influensområde.

Ovenfor veien i prosjektområdet er det en god del inngrep (granplanting, grustak og kraftlinje) som forringer miljøverdien i forhold til potensialet. De dominerende vegetasjonstypene i lia opp mot tregrensen i prosjektområdet er storbregneskog og storbregne-bjørk-utforming og høystaudebjørkeskog (Fremstad 1997). Området tilhører imidlertid ikke de mest artsrike høgstaudeutformingene. Naturtypen er derfor ikke blant de prioriterte når det gjelder verdsetting av området for biologisk mangfold (DN, 1999). De samme vegetasjonstypene er også dominerende både lenger sør (Alm, 1991) og nord i den vestvendte dalsiden i Arstaddalen.

(.....)

I overgangen mellom bjørkeskogen og snauffjellet er vegetasjonen fattigere.

Innover mot Staupåvatnet er det artsrik rabbevegetasjon. Dette skyldes igjen et bånd av

kalkspatmarmor som går inn mot utløpet av Staupåvatnet. Vegetasjonstypene klassifiseres som reinrose-gras-lavrabb og reinrose-kantlyngmoserabb (Fremstad 1997). Dette er naturtyper som er viktige for bevaring av biologisk mangfold (DN, 1999). Fjellområder er imidlertid de naturtypene som er best tatt vare på, både gjennom formelt vern og ved at utnyttelsen av fjellområder generelt er mye mindre enn av lavlandsområder.

Det er ikke gjort undersøkelser av eventuelle forekomster av rødlistearter verken innen gruppene lav, moser, sopp eller insekter, og det er ikke dokumentert funn av slike arter i prosjektets influensområde. Imidlertid er en lang rekke rødlistede insekter knyttet til fjellet. I baserike områder i fjellet er det også åtte rødlistede mosearter som har sitt leveområde (Fremstad og Moen, 2001). De nordiske landene har sammen med Russland et ansvar for å ta vare på leveområdene for disse. Kalkrike fjellområder inneholder erfaringsvis et større antall arter enn fattige fjellområder, og forekomsten av kalkrike områder er langt mer sjelden i Norge enn fattige områder. På grunn av dette er det viktig å bevare de kalkrike områdene i fjellet. Sannsynligheten for at det forekommer rødlistearter i prosjektområdet vurderes som stor.

I nærheten av det planlagte vanninntaket for kraftverket er det stor variasjon i vegetasjonstyper. I dette området er det korte avstander mellom næringsrik og fattig berggrunn og mellom rabbesamfunn med lite snødekke til lesider med mye snø. I dette området er det derfor innslag av både blåbær-blålynghei, fattig våtsnøleie av stjernesildre-fjellsyreutforming og rik høystaude-eng og -kratt.

Verken langs Staupåga eller langs Steinåga er det forekomst av vegetasjonstyper som er direkte avhengig av at vannføringen i elvene opprettholdes (fosserøykvegetasjon eller sumpvegetasjon).

Vegetasjonen i prosjektområdet blir samlet sett vurdert til å ha stor verdi.

Konsekvenser

De tiltakene som skal gjennomføres, er beskrevet i kapittel 3.3.

Tabell 7.1 Fysiske tiltak som vil påvirke den naturlige vegetasjonen

Tiltak	Alternativ A	Alternativ B
Vei opp til kraftstasjonen	X	x
Bygging av kraftstasjon i dagen	X	x
Nedgraving/nedsprengeing av rør fra inntaksdam til kraftstasjon	X	x
Etablering av inntaksmagasin/dam (Steinåga)	X	x
Nedgraving/nedsprengeing av rør fra Nedre Staupåvatnet til samløp med rør fra inntaksdam.....	X	
Senkning av Nedre Staupåvatnet (16m)	X	
Heving av Nedre Staupåvatnet (3m)	X	

De faktiske arealbeslagene av tiltaket er små uansett hvilket alternativ som blir valgt, men endringene av vegetasjonen på de arealene som blir direkte berørt er omfattende. Når det gjelder etablering av vei og bygging av kraftstasjon, blir resultatet at vegetasjonen går tapt. Der hvor det graves ned rør, vil de vegetasjonsmessige endringene bli spesielt store på kort sikt, men også på mellomlang sikt vil slike tiltak medføre store vegetasjonsmessige endringer. Dette gjelder spesielt i fuktige naturtyper som myr, kilder og sig. Nedgraving av rør vil på slike lokaliteter medføre en viss drenering av vannet som resulterer i en tørrere naturtype. Det er imidlertid liten utbredelse av fuktige naturtyper i prosjektområdet. I fjellområdene vil gjengroing over rørledningen ta svært lang tid.

Ved valg av utbyggingsalternativ A, vil Nedre Staupåvatnet bli regulert med 19 meter (3 m heving og 16 m senkning). Både vannstandshevinger og vannstandssenkninger gir normalt store konsekvenser for eksisterende vegetasjon. Når landområder blir satt under vann, vil den terrestriske (landbaserte) vegetasjonen forsvinne i reguleringssonen (Odland 1993). Ved Nedre Staupåvatnet vil ikke store arealer bli satt under vann fordi det er temmelig bratt terreng rundt det meste av vannet (se vedlagt kart).

(.....)

I klare fjellvann, slik som Nedre Staupåvatnet, er det god lysgjennomtrenging i vannmassene. Dette medfører at det vokser makrovegetasjon på forholdsvis store dyp. Det er kortskuddsplanter (isoetider) som utgjør makrovegetasjonen på bunnen av slike innsjøer dersom det er tilstrekkelig finkornethet i bunnsubstratet. Det er ikke gjort undersøkelser av plantevekst på bunnen av Nedre Staupåvatnet i forbindelse med denne utredningen, men generell kunnskap blir benyttet til å vurdere konsekvensene. Det er vanlig at den vannbaserte makrovegetasjonen forsvinner i reguleringssonen (Brandrud, 1993). Dette skyldes både den direkte tørrlegging som de rene vannplantene er sårbare for og skuringen fra is på våren når magasinet er nedtappet. Ingen av vannforekomstene som kan bli berørt av tiltaket har stor verdi for biologisk mangfold (DN, 2000).

Ved etablering av den planlagte inntaksdammen i Steinåga, vil en del terrestrisk vegetasjon gå tapt. Dette er imidlertid et lite geografisk område.

Som beskrevet ovenfor blir vegetasjonen i prosjektområdet vurdert til å ha stor verdi. På de arealene som blir direkte berørt av tiltaket, vil omfanget av påvirkning på den naturlige vegetasjonen bli stort. Det arealet som blir direkte berørt av tiltaket er imidlertid svært begrenset i utstrekning. Dette gjelder spesielt for alternativ B. Omfanget av påvirkning på vegetasjonen vurderes til å bli middels for alternativ A og liten for alternativ B. Det er svært lite sannsynlig at tiltaket

medfører nevneverdig forverring av situasjonen for eventuelle rødlistearter i området.

Konsekvensen av tiltaket for flora, vegetasjon og biologisk mangfold blir derfor stor negativ for alternativ A og middels negativ for alternativ B, (jf. figur 7.1).

7.3.4 Fugl og pattedyr

Dagens situasjon

I Beiarn kommune er det gjennomført en undersøkelse av elgbestanden over flere år. Undersøkelsen viser at de aller fleste dyrene oppholder seg i hoveddalføret. Beiarn er en viktig kommune for elg i regionen. Fellingskvoten for 2003 var på 119 dyr, mens det faktisk antall felte dyr ble 87 (beiarn.kommune.no). I Arstaddalen var kvoten på 15 dyr, og dette ble også felt. I kommunens viltkart er det ingen avmerkninger av viktige viltområder i prosjektets influensområde.

Bestanden av oter har vært økende i hele regionen. Det blir jevnlig observert oter både i Beiardalen og Arstaddalen. Prosjektområdet har imidlertid svært liten betydning for denne arten.

Prosjektområdet har bra tetthet av lirype, og i lavereliggende områder finnes det orrfugl. I høyereliggende områder er det god bestand av fjellrype. I Arstaddalen blir det observert både kongeørn og jaktfalk. Dette er arter som inngår i den norske rødlista over truede arter (Direktoratet for naturforvaltning, 1999). Jaktfalken har i rødlista status som sårbar, mens kongeørnen har status sjelden. Under og etter elgjakta kommer det også havørn innover Arstaddalen for å ete av restene etter slaktinga (Thore Steen, pers. med.). Havørna er vurdert som hensynskrevende i rødlista.

Lia nedover fra det planlagte vanninntaket til kraftstasjonen er jevnt over frodig, og den naturlige løvskogen er nesten upåvirket av hogst. Slike områder er attraktive hekkelokaliteter for spurvefugl. Det antas derfor at dette området har en betydelig hekkebestand av spurvefugl, men dette finnes det ingen nærmere opplysninger om.

Prosjektets influensområde har middels verdi for fugl og pattedyr.

Konsekvenser

Tiltaket vil ikke medføre tap av beiteområder av betydning for noen av de artene som har tilhold i området. Tiltaket vil ikke medføre nevneverdig skade på spurvefuglfaunaen i den frodige lia. Det må imidlertid forventes at anleggsarbeidene har skremmeeffekt på både fugl og pattedyr. Alternativ A vil naturlig nok ha en noe større påvirkningsgrad på pattedyr og fugl enn alternativ B. Omfanget av påvirkning vil imidlertid bli liten for begge alternativene.

Konsekvensen av tiltaket for pattedyr og fugl vil bli liten negativ for begge alternativene (jf. figur 7.1).

7.3.5 Fisk og ferskvannsbiologi

Dagens situasjon

Beiarelva er en av de aller viktigste vassdragene for anadrom laksefisk i Nordland. Spesielt er sjøørretstammen sterk i Beiarvassdraget. Vassdraget har vært angrepet av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*, men etter vellykket rotenonbehandling er elva blitt friskmeldt. Det fiskes nå godt i dette vassdraget. Anadrom fisk blir hindret fra å vandre opp i Arstadåga på grunn av den høye fossen nederst i elva.

Arstadåga har bestander av ørret og røye. Bestandene er imidlertid kraftig redusert etter at en stor del av vannet er overført til Sundsfjord. I den senere tid er det bygd flere terskler i Arstadåga. Det rapporteres at dette har hatt en positiv effekt på fiskebestandene. Det er ikke gjennomført undersøkelser av fiskebestandene i Arstadåga nedstrøms Arstaddammen. I Arstaddammen derimot, ble det under et tidligere prøvafiske fanget et svært stort antall småfallen røye (Morten Halvorsen pers. med.).

I prosjektområdet for Steinåga kraftverk er det bare Staupåvatnet som har en viss betydning som leveområde for fisk. I Staupåvatnet er en tett bestand av småfallen røye. Det finnes ikke ørret i vatnet (Tore Soløy, pers. med.). Både Staupåga og Steinåga er alt for strie til at de kan ha noen verdi for fisk.

Prosjektets influensområde, inkludert Arstadåga nedstrøms samløpet mellom Staupåga og Arstadelva, har middels til liten verdi for fisk.

Konsekvenser

Når det gjelder alternativ B, vil tiltaket ikke påvirke forholdene for fisk i nevneverdig grad.

Ved valg av alternativ A vil tiltaket forventes å gi middels negativ effekt for røya i Nedre Staupåvatnet. Dette har sammenheng med redusert produksjon av næringsdyr i strandsonen som følge av variasjonen i vannstand og de ustabile forholdene som følger av dette. I vann hvor røya lever sammen med ørret, vil røya primært ernære seg på planktonorganismer. Planktonorganismene blir ikke utsatt for den samme påkjenningen ved vassdragsreguleringer som bunndyrene. I slike vatn kan derfor røya klare seg godt sammenlignet med ørret. Når røya lever som eneste art i et vann, slik tilfellet er i Nedre Staupåvatn, vil også røye spise mye bunndyr. Forekomsten av antall bunndyrarter, og ofte også den totale mengden bunndyr går tilbake etter gjennomføring av regulering. Tilgangen til næringsdyr for røya i Nedre Staupåvatn vil derfor bli redusert som følge av tiltaket.

Ved utbygging etter alternativ A vil tiltaket også ha en liten hydrologisk effekt på Arstadåga fordi vanntilførselen fra Staupåga blir endret. Utløpet av det meste av dette vannet blir dessuten flyttet til utløpet av Steinåga. Vannføringen på strekningen mellom Staupåga og Steinåga i Arstadåga blir derfor noe redusert. Nedenfor utløpet av Steinåga blir vannføringen større på vintre-

ren og mindre på våren enn dagens situasjon. Dette vil sannsynligvis ha en positiv effekt for overlevelsen av ørret i Arstadåga nedstrøms utløpet av Steinåga, mens den vil forverre situasjonen ovenfor utløpet av Steinåga. Samlet vil påvirkningen av tiltaket etter alternativ A i Arstadåga bli svært liten.

I anleggsperioden kan det tidvis bli forhøyet innhold av partikler i vatnet, men dette vil ikke gi merkbare konsekvenser for fisk.

Den samlede påvirkningen på fisk ved gjennomføring av tiltaket etter alternativ A vil bli middels.

Konsekvensen av tiltaket for fisk vil bli middels negativ for alternativ A. For alternativ B vil det ikke bli negative konsekvenser for fisk (jf. figur 7.1).

7.3.6 Kulturminner inkludert samiske

(.....)

Dagens situasjon

Det har bodd samer i Beiarn kommune i lang tid. Historisk sett kan vi hovedsakelig skille mellom en kystsamisk befolkning som levde av fiske og jordbruk, de som bodde lengre opp i bygda og hadde mindre rydninger og til sist de sameene som drev med reindrift. Førstnevnte gruppe var nokså fåtallige, med en forholdsvis romslig økonomi og de ble etter hvert assimilert i den norrøne befolkningen. Reindriftssamene var den mest tallrike gruppen, og de kom oftest fra svensk side med rein til Beiardalen med sidedaler og fjellene omkring. Reindriftssamene flyttet etter reinens trekkemønster og holdt derfor til i Beiarn på sommeren og i Sverige på vinteren. De hadde som regel faste reiseruter, og i dag har flere av fjellområdene samiske lokalitetsnavn. Etter hvert ble Beiardalen og sidedalene temmelig oppdyrket. Beitearealet minket dermed og antall reindriftssamer minket i takt med denne utviklingen. Det var ikke uvanlig at enkelte reindriftssamer slo seg ned i Beiarn og ble bofaste bønder. Flere informanter og skriftlige kilder viser til samiske boplasser som synes som gammetufter og árran (ildsteder) forskjellige steder i kommunen, først og fremst i sidedalene og i fjellregionene.

Beiarn kommune har ikke vært systematisk registrert med henhold til samiske kulturminner og kulturmiljøer. I "Askeladden", Riksantikvarens database for kulturminner, er det 88 registrerte kulturminner i Beiarn kommune. Det er ulike typer av kulturminner, både kulturminner av såkalte norrøn karakter og samiske kulturminner. De som oppfattes som typisk samiske er blant annet ildsteder, gammetufter, fangstgroper og offersteiner. Disse ligger på mange ulike steder i kommunen, både nede i dalgangene, men også til fjells. Her kan nevnes samiske graver ved Ramskjelltinden, graver på Kyskmo i Gråtådalen, fangstgroper på Dokkmo og ildsteder ved Tollåga. Mange av disse registreringene

er også samlet i Povl Simonsens Funn og forntidsminner i Gildeskål og Beiarn.

I 2002 utførte Sametinget befaringer i Beiarn kommune i forbindelse med utarbeidelsen av kommuneplanens arealdel 2001-2012. Befaringen viste at i den lavereliggende oppdyrkede Beiardalen er nok de fleste kulturminnene borte eller utydelige på grunn av jordbruket og oppdyrkingen av marken, mens i de høyereliggende områdene og på fjellet er det større sjanser for å finne urørte kulturminner der den menneskelige påvirkningen av landskapet ikke har vært så betydelig. Sametinget anser at potensialet for å finne flere nye kulturminner i de høyereliggende områdene er stort. Disse kulturminnene kan bare registreres ved ytterligere befaringer over et større område.

Sametinget kjenner ikke til at det er registrert automatisk fredete samiske kulturminner ved Steinåga og Staupåga i Arstaddalen, det samme gjelder Arstaddalen for øvrig og fjellområdene rundt. Sametinget anser det imidlertid som meget sannsynlig at det finnes uregistrerte samiske kulturminner i nevnte områder. Dette på grunn av den generelle kjennskapet til samisk kulturhistorie i Beiarn (jf. ovenfor), samt en rekke lokalitetsnavn vi kjenner til. I Arstaddalen, noe nord for der Steinåga renner ut i Arstadåga er en lokalitet som på kartet kalles for "Per-Larsaheimen", og noe sør for Steinågas utløp er to lokaliteter som på kartet kalles "Klemetgammen" og "Klemethøla". I fjellområdene rundt Arstaddalen finnes lokalitetsnavn som "Lapphellaren" og "Lappaugvatnet". Slike lokalitetsnavn vitner om samisk bosetting i og bruk av Arstaddalen og områdene rundt. Manglende kulturminneregistreringer er sannsynligvis årsaken til at det ikke er kjent samiske kulturminner her.

Fra Nordland fylkekommunes side opplyses det at det ikke er kjente norske kulturminner i prosjektets influensområde (Martinus Hauglid, pers. med.).

Ut fra kunnskapen om samisk bosetting og navnsetting i området, antas det at prosjektets influensområde har middels til stor verdi for kulturminner.

Konsekvenser

Tiltaket vil berøre et lite geografisk område. Sannsynligheten for at automatisk fredete kulturminner blir direkte berørt, anses derfor som liten for begge alternativene, men regulering av Nedre Staupåvatnet medfører økt sannsynlighet for at kulturminner blir påført skade ved alternativ A, enn for alternativ B.

Tiltaket antas å ha middels negativ konsekvens for alternativ A og liten negativ konsekvens for alternativ B (jf. figur 7.1).

Før tiltaket gjennomføres, bør det foretas en befarings/undersøkelse fra kulturminnemyndighetenes side for frigiving av området i henhold til Kulturminnelovens § 9.

7.4 Forurensning

Dagens situasjon

Det antas at det til tider er noe støy fra massetaket ved veien.

Det er ingen vesentlige utslipp eller tilførsler fra menneskelig aktivitet til vannforekomstene i området.

Konsekvenser

Bortsett fra noe lokal støy i anleggsperioden medfører tiltaket ingen permanent støy eller luftforurensning. Det forventes ingen vesentlig vannforurensning som følge av tiltaket.

Konsekvensen av tiltaket for forurensningssituasjonen vil samlet sett bli liten negativ for begge alternativene.

7.5 Lokalklima

Dagens situasjon

Se pkt. 7.1.

Konsekvenser

Utbyggingen forventes ikke å medføre lokalklimatiske endringer av betydning.

7.6 Naturressurser

7.6.1 Jord- og skogbruk

Dagens situasjon

Verken i fjellområdene ved inntaket til kraftverket, ved Staupåvatnet eller i lia ned mot veien foregår det i dag noe beite av husdyr.

Det er plantet en del gran i Arstaddalen, men det drives ikke mye skogbruk i området. Det aller meste av skogen i området er bjørkeskog med innslag av andre løvtrær.

Konsekvenser

Prosjektet vil ikke skade jord- og skogbruket i nevneverdig grad verken i anleggs- eller driftsfasen.

7.6.2 Reindrift

Dagens situasjon

I reinbeitekartet er prosjektområdet avmerket som både sommerbeite og vinterbeite, men området blir i praksis ikke benyttet (Terje Nyvoll og Tore Soløy, pers. med.).

Konsekvenser

Tiltaket vil ikke ha praktiske konsekvenser for reindriften.

7.6.3 Ferskvannsressurser

Dagens situasjon

Det er ingen drikkevannsinteresser eller andre interesser for bruk av vann i prosjektets influensområde.

Konsekvenser

Tiltaket har ingen konsekvenser for ferskvannressurser.

*7.7 Samfunn**7.7.1 Bosetting, næringsliv med mer**Dagens situasjon*

Beiarn kommune har i overkant av 1200 innbyggere. Folketallet er jevnt synkende. De aller fleste er bosatt i hoveddalføret langs Beiarelva. I Arstaddalen er det svært begrenset bosetting. Hovedbeskjeftigelsen i kommunen er primærnæring samt tjenesteytende næring.

Konsekvenser

Noe støy og økt trafikk må påregnes i anleggsperioden.

Anlegget er så lite at det ikke vil virke vesentlig inn på sosiale eller helsemessige forhold.

Kraftverket vil gi et årlig bidrag i form av skatter med mer. I tillegg kommer eventuelt engangstilskudd til næringsfond (se pkt. 3.10). Kraftverket gir ingen direkte nye arbeidsplasser, men vil være med på å sikre eksisterende innen SE. For øvrig er ikke anlegget av en slik art at det vil påvirke sosiale eller helsemessige forhold.

Samlet sett har begge alternativ en liten positiv konsekvens for næringslivet. De positive næringsmessige konsekvensene blir noe større for alternativ A enn for alternativ B.

*7.7.2 Friluftsliv (inkludert turisme)**Dagens situasjon*

Som i det meste av regionen og landsdelen, er en stor del av friluftslivet knyttet til høstingsbasert rekreasjon. Jakt, fiske og bærplukking står ofte sentralt. I tillegg til dette er spesielle turmål for innbyggerne i kommunen viktig å ta hensyn til.

Området er ikke mye benyttet til fiske. Det er ikke kjent at noen har benyttet seg av fiskemuligheten i Staupåvatnet de senere årene (Tore Soløy, pers. med.). Det selges ikke fiskekort for de private eiendommene i Arsaddalen, men det praktiseres tålt fiske. Det vil si at det fra grunneiernes side aksepteres at de som ønsker det fisker i området uten å innhente tillatelse. I Arstadåga er bestanden av ørret kraftig redusert på grunn av liten vannføring etter at en stor del av vannet har blitt overført til Sundsfjord. Tersklene som har blitt bygd i elva sies å ha gitt grunnlag for et brukbart fiske, og det antas at interessen for sportsfiske etter ørret på denne strekningen er økende. Den østligste delen av prosjektområdet ligger på statsgrunn. Det selges et felles fiskekort for all statsgrunn i Nord-Norge.
(.....)

Nedre del av prosjektområdet inngår i området som benyttes til elgjakt. Både prosjektområdet og øvrige arealer rundt Arstaddalen er populære områder for jakt på ryper. Det selges et felles kort for all privat grunn i Arstaddalen. Allmennhetens tilgang til småviltjakt i Arstaddalen er derfor god. Det samme gjelder også for arealene på statsgrunn øst i prosjektområdet.

Det er ingen hytter i nærheten av det planlagte prosjektet. Langs Steinåga går det en sti som er delvis merket oppover mot Høgtinden. Høgtinden er et attraktivt turmål i Beiarn. Hvert år arrangeres det en fellestur opp denne ruta. Vi har ikke opplysninger om hvor mange som vanligvis deltar på denne turen.

Prosjektets influensområde har middels verdi for friluftsliv.

Konsekvenser

Som beskrevet i kapittel 7.3.5, har utbyggingsalternativ A liten negativ konsekvens for fiskebestanden i Nedre Staupåvatnet. Dette vil påvirke områdets verdi for friluftsliv i form av fiske i negativ retning. Prosjektet vil ikke påvirke områdets verdi for utøvelse av jakt når man ser bort fra naturopplevelsen som kan bli noe redusert for enkelte jegeres vedkommende. Undersøkelser har vist at naturopplevelse er en viktig motivasjon for utøvelse av jakt. Den reduserte naturopplevelsen blir primært knyttet til de landskapsmessige konsekvensene som tiltaket har. Sterk reduksjon av vannføringen i fossen i Steinåga vil ha negative konsekvenser for både jegere og turfolk som benytter stien langs Steinåga opp til fjellet. Også inntaksdammen, og sårene i landskapet etter nedgravningen av rørledningen, vil ha negativ innvirkning på landskapet.

Alternativ A vil ha middels negativ påvirkning på områdets kvaliteter til friluftslivsformål. Alternativ B vil ha fra liten til middels negativ påvirkning.

Siden verdien av området er vurdert til å være middels, vil konsekvensen for friluftsliv bli middels negativ for både alternativ A og alternativ B (jf. fig. 7.1).

8. REDECJØRELSE FOR EVENTUELLE AVBØTENDE TILTAK OG DERES GJENNOMFØRING

Minstevannføring vil ikke gi miljømessige gevinster som står i forhold til kostnadene i dette prosjektet. De negative konsekvensene er knyttet til de fysiske inngrepene som må gjennomføres for å realisere prosjektet. I tillegg kommer den landskapsmessige konflikten som ligger i at fossen i Steinåga forsvinner i store deler av året. Denne vil imidlertid ikke bli vesentlig positiv som landskapselement ved slipping av en minstevannføring av realistisk størrelse (se kapittel 3.5.2).

De formene for avbøtende tiltak som kan ha betydning er at det tas hensyn til vegetasjon og landskapsmessige forhold under stikkingen av eksakt trasé. I tillegg bør det settes standard konsesjonsvilkår for naturforvaltning som muliggjør etterundersøkelser. Det bør også være hjemmel for pålegg av biotopforbedrende tiltak selv om dette ikke synes spesielt aktuelt i disse vassdragene.

9. EN SAMMENSTILLING AV KONSEKVENSENE OG SAMMENLIGNING OG VURDERING AV ALTERNATIVENE

9.1 Konsekvenser

Tabell 9.1 Sammenstilling av konsekvenser for de to utbyggingsalternativene. Skalaen er: ingen konsekvens, små negative, middels negative, store negative og svært store negative konsekvenser. Tilsvarende skala gjelder på den positive siden.

	Alternativ A	Alternativ B
Hydrologi	Ingen konsekvens	Ingen konsekvens
Landskap og geologi	Store til middels negative	Middels negative
Inngrepsfrie naturområder	Middels negative	Middels negative
Flora, vegetasjon og biologisk mangfold	Store negative	Middels negative
Fugl og pattedyr	Små negative	Små negative
Fisk og ferskvannsbiologi	Middels negative	Ingen konsekvens
Kulturminner inkl. samiske	Middels negative	Små negative
Forurensning, klima med mer	Små negative	Små negative
Jord- og skogbruk	Ingen konsekvens	Ingen konsekvens
Reindrift	Ingen konsekvens	Ingen konsekvens
Samfunn/ næringsliv	Små positive	Små positive
Friluftsliv	Middels negative	Middels negative

De to alternativene har tilnærmet samme konsekvens for åtte av de tolv temaene som er vurdert. For fagområdene landskap og geologi, flora, vegetasjon og biologisk mangfold og fisk og ferskvannsbiologi samt kulturminner, har alternativ A større negative konsekvenser enn alternativ B. De alvorligste konsekvensene av Steinåga kraftverk er knyttet til fagområdene flora, vegetasjon og biologisk mangfold, samt landskap og geologi. For ingen av fagområdene er det snakk om svært store negative konsekvenser.

Ved valg av alternativ må de tre faktorene produksjon, pris og konsekvenser vurderes opp mot hverandre. I dette tilfellet stiller de to alternativene forholdsvis likt.

10. TILTAKSHAVERS ANBEFALING AV VALG AV ALTERNATIV

Det søkes primært om utbygging etter alternativ A.

Begrunnelsen er av økonomiske og driftsmessige årsaker, samtidig som det anses som miljømessig akseptabelt.

Marginalprisen ved å gå fra alternativ A til B er 1,80 NOK/kWh for 11,9 GWh (hovedsakelig vinterkraft).

11. FORSLAG TIL PROGRAM FOR NÆRMERE UNDERSØKELSER OG OVERVÅKNING

Kulturminner

Når plassering av rigg, kraftstasjon, rørledning- og veitraseer er stukket ut, forutsettes disse områdene og neddemningsområdet befart/undersøkt nærmere for frigivelse etter Kulturminnelovens § 9.”

Høring av søknaden

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Beiarn kommune har gjort følgende vedtak i kommunestyremøte 17.12.2004:

”Beiarn kommune mener fordelene ved tiltaket er større enn ulempene og anbefaler at det gis konsesjon til; regulering av Nedre Staupåvatn med inntil 19 m, overføring av avløpet fra Nedre Staupåga til Steinåga, installering av generator på inntil 8MW med nødvendig elektrisk anlegg, installering av nødvendig koplingsanlegg for kabeltilknytning og elektrisk konsesjon for legging av 22kV kabel fra kraftstasjon frem til eksisterende 22kV linje.

Beiarn kommune peker på viktigheten av at det offentlige tilsyn følger opp konsesjonsvilkårene, og at det sett av bestemmelser som skal ivareta sikkerhets-, landskaps- og miljømessige forhold blir ivaretatt på en forsvarlig måte ved en eventuell utbygging. De eksisterende muligheter for å utøve jakt, fiske, rekreasjon og friluftsliv må ikke bli skadelidende.

Hvis Staupåga medtas i prosjektet må kraftstasjon plasseres slik at denne får utslipp til øvre del av vannspeil på oversiden av eksisterende terskel i Arstadåga. Dette vil bevare og øke vannføringen i Arstadåga ovenfor terskel, og vil også kunne begrense naturinngrep i forhold til rørgate, veibygging og tilknytning til eksisterende 22 kV-linje.”

Fylkesmannen i Nordland har avgitt følgende uttalelse datert 11.10.2004:

”.....

I vår høringsuttalelse vurderer vi den planlagte utbyggingens konsekvenser i forhold til inngrepsfrie områder (INON), landskap, friluftsliv, ferskvannsbiologi, fiskebestander/fiske, geologi, botaniske verdier/naturtyper, vilt og sårbare arter.
(.....)

Inngrepsfrie områder og landskapsbildet

Den planlagte utbyggingen vil føre til reduksjon av inngrepsfrie områder (INON). I området som planlegges utbygd ligger vanninntaket i Steinåga på grensen mot inngrepsfri sone 2. Det meste av Nedre Staupåvatn ligger i inngrepsfri sone 2. Øst for dette området ligger det et areal i inngrepsfri sone 1, dvs. fra Høgtinden, over Fjødalen og sørover til Govdestinden.

Med utbyggingsalternativ A blir reduksjonen av inngrepsfrie naturområder ca. 5,5 km². For alternativ B blir reduksjonen ca. 2,5 km².

Ingen villmarkspregede områder vil bli berørt av utbyggingen.

Selve Arstaddalen med Arstadåga er i dag sterkt påvirket av regulering av vassdraget, anleggsvei, massedeponi, kraftlinjer, massetak m.m. Selve Arstadåga har svært lite vannføring i deler av året. Dette skyldes overføring av vann fra Arstaddammen til Sundsfjorden.

Høgtinden med sine 1405 moh. har en dominerende effekt på landskapsuttrykket, sammen med elvene er det med på å skape et kontrastfylt landskap.

Steinådalen oppstrøms vanninntaket i Steinåga er et urørt naturområde omkranset av høye tinder med mindre breer.

Staupåvatnet som ligger på 641 moh. ligger i bunnen av et eget landskapsrom. Vatnet ligger i en gryte omkranset av Staupåryggen, Staupåtinden og Svarttinden. Ved utløpet av vatnet er det særegne formasjoner i berget, dette kommer av den kalkholdige berggrunnen i området.

Selve utbyggingen vil landskapsmessig først og fremst bli synlig i rørgatetraseene i høyden der det vil ta lang tid før det vil gro til igjen. I tillegg vil det også få store konsekvenser for det visuelle inntrykket i landskapsbildet med sterkt redusert vannføring i fossen i Steinåga og også i Staupåga for alt. A. For alt. A vil både dammen i Nedre Staupåga, og reguleringssonen i vatnet påvirke landskapsbildet negativt.

Vi vurderer konsekvensene av tiltaket til å være store negative i forhold til landskapsbildet og INON.

Friluftsliv

Som i det meste i regionen og landsdelen er en stor del av friluftslivet knyttet til høstingsbasert rekreasjon. Jakt, fiske og bærplukking står ofte sentralt.

Nedre del av prosjektområdet inngår i området som blir benyttet til elgjakt. Prosjektområdet med Arstaddalen er et populært område for rypejakt.

Langs Steinåga går det en delvis merket sti opp til Høgtinden. Høgtinden er et attraktivt turmål i Beiarn, hvert år arrangeres det en fellestur opp denne ruta.

Områdene er ikke mye benyttet til fiske. Nedre Staupåvatn har en bestand av småfallen røye. I Arstadåga er bestanden av ørret kraftig redusert på grunn av liten vannføring store deler av året. Det er bygd terskler i Arstadåga som skal ha gitt bedre ørretfiske de siste årene.

Konsekvensene ved utbygging for friluftslivet vil først og fremst være negative for naturopplevelsen. Den reduserte naturopplevelsen vil være knyttet til de landskapsmessige konsekvensene tiltaket har.

Nedtappingen av Nedre Staupåvatnet på etervinteren vil resultere i oppsprukken is på vannet. Dette vil kunne skape problemer for ferdsel/skigåing.

Vi vurderer konsekvensene for friluftslivet til å være middels til store negative.

Ferskvannsbiologi og fisk

Arstadåga har bestander av røye og ørret. Som tidligere nevnt har bestanden av disse blitt betydelig redusert etter reguleringen av Arstaddammen med overføring av vann til Sundsfjorden. I den senere tid er det bygd terskler i Arstadåga. Dette skal ha gitt positiv effekt på fiskebestanden. Det er ikke gjort undersøkelser på dette. I prosjektområdet er det bare Nedre Staupåvatnet som har en viss betydning som leveområde for fisk. I dette vatnet er det en bestand med småfallen røye.

Prosjektområdets influensområde vil berøre Arstadåga mellom der Staupåga og Steinåga renner ut i Arstadåga, dette gjelder kun for alt. A.

Konsekvensen for fisk i prosjektområdet vurderer vi til å bli middels til liten. Forholdene for røya i Nedre Staupåvatn vil bli dårligere dersom det bygges ut etter alt. A. Dette skyldes redusert produksjon av næringsdyr i strandsonen som følge av reguleringen.

Forholdene for fisk i Arstadåga mellom Staupåga og Steinåga vil bli dårligere ved utbygging av alt. A, da det vil bli redusert vannføring her. Arstadåga har som kjent veldig redusert vannføring fra før. Vi vet at det er brukt offentlige midler til bygging av terskel for å bedre forholdene for fisken i området. Dagens vannfø-

ring på strekningen er 2 m³/s. Ut i fra beregningen til Sjøfossen Energi vil vannføringen bli redusert med 0,3 m³/s ved utbygging av alt. A. Vi er usikker for hvilken konsekvens dette vil få for fisken på denne strekningen i Arstadåga.

Vi vurderer konsekvensene for fisk til å være små negative.

Geologi

Den geologiske utredningen viser til berggrunnsgeologisk kart for Beiarn. Det viser at berggrunnen i tiltaksområdet i hovedsak består av glimmerskifer med striper av kalkspatmarmor. Det er også en del løsmasser i området men ikke av kvartærgeologisk verdi.

Ut i fra berggrunnsgeologiske kart kan vi lese at det innenfor tiltaksområdet vil kunne finnes interessante geologiske formasjoner og at dette er berggrunn som vil gi grobunn for mange krevende planter.

For Arstaddalen fremstår ikke prosjektområdet som veldig spesielt i geologisk sammenheng og konsekvensene av en utbygging for dette området vil være små til middels negative.

Botaniske verdier/naturtyper

Den planlagte utbyggingen vil få negative konsekvenser av ulik grad for de ulike delene av vassdragene. Under følger en gjennomgang fra øverst til nederst av de påvirkede strekningene.

Staupåvatnet

Vegetasjonen her vil bli påvirket gjennom tre meter heving og 16 meter senkning. Her finnes lite eller ingen makrovegetasjon i strandsonen og landvegetasjonen er av liten verdi. Vi vurderer konsekvensene av reguleringen her til å være middels til små negative.

Staupåvatnet – Arstadåga

I elvestrekningen mellom Staupåvatnet og Arstadåga vil det nesten ikke bli vannføring med den planlagte reguleringen av Staupåvatnet. Nedbørfeltet nedenfor den planlagte dammen er så lite at tilførselen av vann til Staupåga vil bli minimal. Dette vil endre vegetasjonen i og langs elva. Det er ikke registrert vegetasjonstyper langs elva som er direkte avhengig av vannføring i elvene for å opprettholdes (fosserøykvegetasjon). Vi vurderer konsekvensene av inngrepet til å være middels til små negative.

Der hvor det graves ned rør for overføring av vann vil det bli store vegetasjonsmessige endringer på kort sikt. Nedgraving av slike rør vil ofte føre til drenering av områder som vil resultere i tørre naturtyper. I tillegg vil gjengroing i fjellområdene ta lang tid.

Steinåga – Arstadåga

I elvestrekningen mellom inntaket Steinåga og kraftstasjonen vil konsekvensene bli som for den andre elvestrekningen. Her vil det imidlertid bli større vannføring da det ikke er planlagt

noen regulering her. Det er ikke registrert vegetasjonstyper langs elva som er direkte avhengig av vannføring i elvene for å opprettholdes (fosserøykvegetasjon).

Også her vil nedgraving av rør føre til drenering og endring av vegetasjonstyper. Det er liten utbredelse av fuktige naturtyper i prosjektområdet så nedgravingen av rør vil ikke føre til drenering av store myrområder.

Totalt for prosjektet vurderer vi konsekvensene til å være middels til store negative.

Fugl og pattedyr

Fjellene er representative for regionen og preges av en rik og variert fauna. Foruten en rekke hekkende fuglearter og mindre pattedyr finnes oter, elg samt gaupe og jerv i området.

De frodige liene i Arstaddalen er kjent som gode oppvekstområder for hjortevilt.

Prosjektområdet har bra tetthet med lirype og i de lavereliggende områdene finnes det orrfugl. De høyereliggende områdene har en god bestand av fjellrype.

Vi antar at de rike løvskogene i liene har en betydelig bestand av hekkende fugl, men det er ikke gjort registreringer i området.

Det er ikke registrert rødlistearter i prosjektområdet, men i Arstaddalen er det registrert kongeørn og jaktfalk som har status som henholdsvis sjelden og sårbar.

Vi vurderer konsekvensene for viltbestanden til å være små negative.

Konklusjon

Vi anser denne utbyggingen for å være relativt liten, 25 GWh. Likevel vil en realisering av denne etter alternativ A ha relativt store konsekvenser.

Først noen ord om søknaden med konsekvensvurderingene. Fylkesmannen reagerer på at det i søknad om unntak fra Samlet plan ble presentert en regulering av Nedre Staupåvatn med en heving på to meter og senking på tre meter, så blir det i konsesjonssøknaden presentert en heving på tre meter og senking på 16 meter. Dette er gjort uten at de er nevnt med et ord hvorfor denne endringen er kommet. Vi kan heller ikke se at NVE har nevnt dette i sitt oversendelsesbrev. Fylkesmannen har vurdert å sende hele søknaden med utredning tilbake til ny vurdering i forhold til unntak fra Samlet plan.

Vi synes også det i rapporten kommer dårlig frem hvem som har utført de forskjellige konsekvensvurderingene. Er det Sjøfossen Energi as som har gjort vurderingene eller er det andre konsulenter som har stått for arbeidet?

Tiltaksområdet ligger i et landskap som er veldig påvirket av kraftutbygging med Arstadammen og Arstadåga med redusert vannføring. I tillegg går det en 22 kV-linje gjennom dalen i tiltaksområdet.

De største negative konsekvensene av tiltaket vil være av visuell karakter. Området har stor verdi i friluftssammenheng og bortfall av

fossene i Steinåga og Staupåga og tørrlegging av elvene vil være negativt. I tillegg vil gjengroing av grøttene til rørgatene ta lang tid. Alt dette vil være med på å gjøre naturopplevelsen med å gå i området mindre.

Det er ikke registrert rødlistearter innenfor tiltaksområdet, men sannsynligheten for at man ville finne noen er store på grunn av at det er kalkrikt fjell i området.

Fylkesmannen vurderer ikke de negative konsekvensene av tiltaket til å være så store at vi vil fraråde en utbygging, men en utbygging etter alt. B vil føre til mindre negative konsekvenser enn en utbygging etter alt. A.”

Nordland fylkeskommune har gjort følgende vedtak i fylkestinget den 15.02.2005:

”Fylkestinget anbefaler at det gis konsesjon for utbygging av Steinåga kraftverk med regulering og overføring av Staupåvatnet som beskrevet i søknaden. Det anbefales at kraftverket flyttes slik at utslipp kommer ovenfor eksisterende terskel i Arstadåga.”

Til grunn for vedtaket lå følgende vurdering fra fylkesrådet:

”Utbygging av Steinåga kraftverk med regulering og overføring av Staupåvatnet vurderes til ikke å gi vesentlige negative konsekvenser for allmenne interesser. Området er også allerede sterkt berørt av tidligere utbygginger, ved at hovedmengden av vannføringen i Arstadåga er overført og utnyttet i andre kraftverk. Fylkesrådet anser det som positivt å få en bedre utnyttelse av allerede utbygde vassdrag, når det ikke fører til vesentlig negative konsekvenser for andre interesser. Samtidig er det god lønnsomhet i prosjektet. Fylkesrådet ønsker imidlertid at utslipp fra kraftstasjonen skjer ovenfor eksisterende terskel i Arstadåga, slik at de negative konsekvensene for fisk, landskap og friluftsliv blir minst mulig.”

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i brev av 01.11.2004 uttalt:

”Direktoratet for naturforvaltning (DN) viser til brev fra NVE datert 19.08.04 med vedlagte søknad om konsesjon for Sjøfossen Energi. Søknaden gjelder primært alternativ A med regulering og overføring av Nedre Staupåvatnet. Vi viser videre til høringsuttalelse fra fylkesmannen i Nordland datert 11.10.04. Prosjektet ble innvilget unntak fra behandling i samlet plan (SP) i mars 2003. Det søkes nå om konsesjon for to nye endrete alternativer.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) anbefaler at det gis konsesjon til alternativ B. Etter vår vurdering vil 19 m regulering og overføring i alternativ A føre til så store naturinngrep som ikke oppveies av produksjon/økonomi, at det frarådes.

Konsesjonssøknaden og behandling i samlet plan (SP)

Søker skriver innledningsvis at det primært omsøkte prosjektalternativ A, avviker ubetydelig fra det prosjekt som ble innvilget unntak i SP. Alternativ som nå omsøkes, vurderes av søker som økonomisk og miljømessig mer gunstig, slik at prosjektet som er behandlet i samlet plan ikke søkes.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) kan ikke se at det nå søkte primæralternativet A, er miljømessig gunstig. Prosjektalternativet i samlet plan ble fremmet med bekkeinntak i Steinåga og en heving av Staupåvatnet med to meter og en senkning med tre meter totalt. I konsesjonssøknaden søkes primært overføring og reguleringsmagasin med heving på tre meter og en senkning på 15 meter. Dette avviker anser vi som betydelig. Omtale av endringene i forhold til samlet plan for vassdrag, kommer heller ikke tydelig fram i søknaden, eller i NVEs høringsbrev.

Med bakgrunn i dette, kan fremstillingen gi et inntrykk av at det primært omsøkte prosjektet er forhåndsvurdert av miljømyndighetene. Vår vurdering er at prosjektet som nå fremmes, er betydelig endret i forhold til innvilget unntak i SP og at endringene medfører miljøkonsekvenser. Disse er imidlertid blitt utredet i søknaden som dokumenterer større miljøkonsekvenser, jf. tabell 1.1. i søknaden alt. A og uttalelse fra fylkesmannen 13.03.2003.

Det søkes også om et redusert alternativ med en produksjon på 14 GWh (alt. B) til sammenligning med 25,9 GWh (alt. A), og en produksjonskostnad på 1,87 NOK/kWh hhv. 1,84 NOK/kWh. I dette alternativet er miljøkonsekvensene betydelig reduserte.

Det er videre en uklarhet som vi ønsker å peke på; i følgebrevet fra NVE, datert 18. aug. 2004 hvor søknaden sendes på høring heter det at kraftverket vil bli installert med en maksimal effekt på 5,5 MW. I søknaden stilt til Olje- og energidepartementet 2. juli 2004, søkes det om å installere inntil 8 MW.

Miljøkonsekvenser og prosjektalternativ A, B

Begge alternativer vil medføre negative konsekvenser for allmenne interesser; biologisk mangfold, friluftsliv og landskapsbildet. Tilgrensende områder er fra før sterkt berørt av vassdragsutbygging. Begge alternativer bidrar til en fortsatt bit-for-bit reduksjon av INON, allmenne interesser og miljøverdier. Forskjellene ligger i at alternativ A forutsetter en overføring og 19 m regulering av Staupåvatnet, og betydelig redusert vannføring i Staupåga. I tillegg vil effektkjøring kunne gi ev. nedstrøms effekter uten at dette er særlig utdypet. Alternativ B gir mindre arealendringer uten reguleringsmagasin og overføring, kraftverket kjøres kontinuerlig. Alternativ A gir betydelige økte hydrologiske endringer med konsekvens for allmenne interesser mht. landskapsopplevelsen med tørrlegging av

elvene og bortfall av to fosser og reguleringsso-
ne i Staupåvatnet.

Minstevannslipping er ikke søkt. Det er fra
før lite vann i Arstadåga grunnet overføring. Ved
overføring og regulering av restvannføring til
Arstadåga fra feltene som nå søkes bygget ut, vil
man kunne redusere effekten av restaurerings-
tiltak i dette området. Dette er forhold som kun-
ne vært mer utdypet.

Vurdering og anbefaling

*DN anbefaler konsesjon for alternativ B, men ikke
for alternativ A. Miljøkonsekvensene er betydelig
mer omfattende for urørt natur og allmenne inter-
esser i alternativ A enn i alternativ B. Vi anser
ikke at en økt produksjon med 10 GWh i alt. A,
svarer til de økte konsekvensene for prosjektalter-
nativet. Alternativ B vil i mindre utstrekning re-
ducere miljøverdiene ved en utbygging av Steinå-
ga - det berørte området er forholdsvis urørt med
middels til store verdier for landskap, naturvern
og friluftsliv. Alternativ A vil i stor utstrekning re-
ducere disse verdiene varig.*

*DN vurderer alternativ B som akseptabel i
forhold til konsekvenser og forvaltningsansvar for
miljø og målsettinger om fornybar energi. DN for-
utsetter at standardvilkår følger konsesjonen. DN
foreslår at det åpnes for mulig samordning ved ev.
framtidige revisjoner av tiltak som berører hoved-
vassdraget. DN foreslår i tillegg 30 000,- som år-
lig beløp til kommunen til opphjelp av vilt/fisk/fri-
luftsliv, dersom NVE gir konsesjon for mer omfat-
tende alternativ enn B."*

Sametinget har uttalt følgende i brev til Sjøfos-
sen Energi AS av 04.07.2005:

"Det vises til vår melding om befarung av
08.12.2004.

Sametinget befarte det omsøkte området
27.06.2005. Det ble ikke registrert automatisk
fredete samiske kulturminner. Vi har derfor in-
gen merknader til søknaden.

Skulle det imidlertid under arbeid i marken
komme frem gjenstander eller andre levninger
som viser eldre aktivitet i området, må arbeidet
stanses og melding sendes Sametinget omgåen-
de, jf. Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner,
§ 8.

Sametinget forutsetter at dette pålegg for-
midles videre til dem som skal utføre arbeidet i
marken.

Samiske kulturminner kan for eksempel væ-
re: Hustuffer, gammetuffer, teltplasser (sy-
nes som et steinsatt ildsted), graver, offerplas-
ser eller steder det knytter seg sagn og tradisjo-
ner til. Mange av disse er ikke funnet og
registrert av kulturminnevernet ennå."

Fiskeridirektoratet, region Nordland uttaler i
brev 01.12.2004 at de ikke har merknader til søkna-
den.

Statens vegvesen har uttalt i brev av 29.09.2004 at
de ikke har merknader til søknaden.

Havforskningsinstituttet uttaler i brev av
03.09.2004 at de ikke har merknader til søknaden.

Bergvesenet har i brev av 11.11.2004 uttalt at de
ikke har merknader til søknaden.

Nordland jeger- og fiskerforbund uttaler i brev av
01.12.2004 at de støtter uttalelsen fra Beiarn JFF.

Beiarn JFF har avgitt slik uttalelse etter at søk-
naden ble behandlet på styremøte 14.11.2004:

"Det foreligger to alternativer. Alternativ A som
innebærer at det etableres et magasin i Nedre
Staupåvatn og alt. B uten regulering og overfø-
ring av N. Staupåvatn. Berørt område er begren-
set. Det forutsettes at rørgater graves ned og at
området tilbakeføres i den grad det er mulig et-
ter anleggsperioden. Eksisterende kraftlinjenett
nede i Arstaddalen skal benyttes og det er be-
hov for forholdsvis lite vegbygging.

BJFF mener at konsekvensene er størst i
forhold til friluftslivet. Det går en tursti til
Høgtinden opp Steinådalen som er mye brukt.
Området blir forringet ved at elva og fossefallet
forsvinner og ved at en del av den naturlige flo-
raen blir borte. Alternativ A vil også medføre
oppdemming og nedtapping.

Når det gjelder fiske, så er området lite be-
nyttet og vi ser derfor konsekvensene som små.

Når det gjelder småviltjakt anser vi conse-
kvensene også for små. Jaktmulighetene og vilt-
bestanden vil bli berørt i liten grad.

Gjeldende vassdrag er stort sett uberørt av
menneskelig aktivitet. Arstaddalen derimot er
berørt av ei større kraftutbygging og Arstadåga
har redusert vassføring. Området rundt omsøkt
utbygging er således sterkt belastet fra før, og
denne utbyggingen og spesielt alt. A vil dermed
berøre et av de få urørte partiene i forbindelse
med Arstaddalen."

Arstad og Dokmo grunneierlag har behandlet
søknaden og gitt følgende høringsuttalelse i brev av
06.12.2005:

"Styret i Årstad og Dokmo grunneierlag har be-
handlet søknaden fra Sjøfossen Energi om regu-
lering av Steinåga og Staupåga i Beiarn.
Kommentarer til høringsdokumentet:

1. Ved å bruke den traseen som er planlagt vil
man måtte lage et meget stort ryddebelte da
grunnen består av fjell eller store steiner.
2. Terskelen som er bygget for å bedre fiske-
bestanden, vil miste en stor del av sin funk-
sjon, spesielt i tørre somre der vannet fra
Staupåvatnet er en vesentlig del av vannfø-
ringen.
3. I rapporten punkt 7.3.4 er elgbestanden be-
skrevet. Der står det at elgen oppholder seg

i hoveddalføre. Dette er ikke riktig. Det er i vinterhalvåret at elgen står i hoveddalføret, mens den vår, sommer og høst har beite i Arstaddalen. Da står en stor del av elgbestanden her.

4. Når det gjelder kulturminner har vi "klemmetsgammen" som er fredet.

Uttalelse:

Styret i Arstad og Dokmo grunneierlag ønsker å få vurdert en alternativ trasé som vil gå langs lia sørover og munne ut i overdelen av terskelen. Det bør også da bli vurdert om ikke overføringen fra Staupåvannet kunne gå i tunnel direkte til kraftstasjonen.

Vi mener det ville bli et mindre inngrep i naturen, og ryddebeltet vil da delvis følge eksisterende ryddebelte etter kraftlinjen. Kraftstasjonen vil bli liggende mindre rasutsatt, og nærmere påkobling til kraftlinje. Terskelen vil da få økt vannføring."

Advokat Øyvind J. Eidnes har på vegne av *grunneier Sten Dokmo* uttalt følgende i brev av 09.12.2005:

"Undertegnede representerer Sten Dokmo, eier av gnr. 48 bnr. 3 i Beiarn kommune. Denne eiendom blir berørt av planene om utbygging av Steinåga Kraftverk.

I medhold av brev fra Sjøfossen Energi AS til samtlige berørte grunneiere av 30. august 2004, er høringsfrist fastsatt til 10. desember 2004.

Særlig ved alternativ A vil gnr. 48 bnr. 3 bli berørt ettersom rørgaten fra Staupåvatnet er foreslått lagt over gnr. 48 bnr. 3 frem til Steinåga. Særlig mye blir eiendommen berørt dersom det skulle bli bygget andre anlegg på eiendommen i tillegg til rørgaten. I så tilfelle vil eiendommen måtte trekkes inn i utbyggingen i større grad, herunder i planleggingen slik at valg av løsning kan skje i samråd med grunneier.

Gnr. 48 bnr. 3 har fiskeinteresser i Arstadelva som vil kunne bli berørt av utbyggingen. Særlig gjelder dette dersom vannet fra Staupåvatnet avledes i rørgate som leder vannet utenom Arstadelva. Enkelte deler av Arstadelva vil da kunne få så lite vannføring at det har konsekvenser for fiskeinteressene. Således må konsekvensene for Arstadelva vurderes nærmere ved utbyggingen."

Audgar Carlsen har i brev av 09.12.2004 uttalt følgende:

- "Ved utbygging etter alternativ A, overføring av Staupåga må stasjonen flyttes lengre sør slik at utløpet til kraftstasjonen kommer i øvre del av vannspeilet ovenfor eksisterende terskel. Se bilde 2.1. Utløpet kommer utenfor venstre bildekant. Ved ekstrem tørke utgjør Staupåga pga. bre og høyfjell ca. 50 % av tilsiget ovenfor terskelen og vil anta-

gelig ha alt å si for overlevelse av fisk i terskelen. Det har vært fanget røye på opptil 0,5 kg. Ved å føre Steinåga til øvre del av terskelen kan det antas å ha en positiv virkning på fisken. Vannspeilet er ganske stort, men det er grunt så bunnfrysing vil være et problem med minkende vannføring.

- Rørgatetraseen som i søknaden er beskrevet å gå langs Steinåga, vil ødelegge mye natur. Grunnen består av stor rullestein fra elva og vil føre til at store masseutskiftninger er nødvendig og vil etterlate en stor ryddegate i eksisterende skog som for det meste består av plantet gran.
- Ved å flytte kraftstasjonen vil rørgata bli kortere og grunnforholdene vil være bedre for å grave ned rørledningen. Mye av traseen vil gå i eksisterende ryddebelte under 420 kV og 22 kV linjene som går parallelt. Naturinngrepene blir derfor mye mindre.
- Ved flytting vil tilførselsveien til kraftstasjonen fra eksisterende vei bli mye kortere (ca. 50 m) og tilkobling til 22 kV linja ca. 100 meter. I konsesjonssøknaden er det søkt om graving av 0,2 km kabel til tilkobling 22 kV linjen. Dette er feil. Linja går parallelt med 420 kV linja ovenfor grustaket ca. 700-800 meter fra omsøkt stasjon.
- Ved flytting av stasjonen vil mulig rasfare fra Arstadsiden bortfalle. Se side 64/67.
- Ved sprengning av tunnel nedenfor sammenføyningen rørgate Steinåga-Staupåga vil det være naturlig å komme lengre sørover, og rørgata vil bli betydelig kortere ved alternativ stasjonsplassering. Tunnel vil skåne naturen betydelig, og det må jo tunnel for tapping av Staupåvannet allikevel.
- Grunneier på Arstad fra samløp Staupåga-Arstadelva til kraftstasjonen er ikke på adresselisten. Roald Jentoft, 8110 Moldjord.
- Hvis andre av private fallrettshavere er medeier i prosjektet ønsker jeg å delta selv om få fallmetere, lite eierskap.

Totalt sett er jeg positiv til prosjektet, men det synes ikke godt utredet.

Det vil være mulig å bygge Staupåga - Steinåga kraftverk på en mye skånsommere måte for naturen ved å bygge etter de nevnte alternativer.

Arstadvassdraget er fra før nærmest rasert av kraftutbygging. Derfor er terskelen bygget for å opphjelpe fisket, og en tilpassing av prosjektet som ivaretar dette vil ha en liten betydning for lønnsomheten og må derfor gjøres."

Carl Nordberg og Anniken Eide har sendt følgende uttalelse i brev av 29.11.2004:

".....

Vi er innbyggere i Beiarn. Vi kjenner naturområdene i kommunen godt gjennom mange års aktivt friluftsliv både i sommer- og vinterhalvåret.

Vi går imot at det gis konsesjon til omsøkte utbygging. Inngrepene vil komme i konflikt med friluftsjakter i området og i sterk grad redusere/forringe naturopplevelseskvalitetene for turgåere.

Vi vil påpeke grove mangler ved konsekvensvurderingens beskrivelse av friluftsjakterne knyttet til det berørte området. Turinteressene blir hovedsakelig knyttet opp til en organisert fellestur i året. Konsekvensvurderingen av tiltaket på friluftsjakterne vurderer områdets verdi for friluftsliv til middels og følgelig tiltakets effekt som middels negativ.

Konsekvensvurderingen underslår de langt større friluftsjakterne som knytter seg til dette området. Traseen fra bilvei i Arstadalen, opp langs Steinåga til toppen av Høgtind og også andre tinder sør for Høgtind er den eneste tilgjengelige trasé for skiløpere og turfolk på denne siden av fjellmassivet. Toppturer i dette området er populære i perioden mars til oktober for turfolk både i kommunen og i regionen. Det er riktig at Beiarn Turlag (organisert under Bodø og omegn turistforening) hvert år organiserer fellestur til Høgtind. Men i tillegg er det et betydelig omfang av uorganisert ferdsel knyttet til området. I flere år har det vært utplassert kasse med besøksbok på toppen av Høgtind. En viss oversikt over ferdselen kan leses ut av disse besøksbøkene. Sjøfossen Energi har tilsynelatende ikke brukt tilgjengelige kilder (turbøker) og informanter (Beiarn turlag m.fl.) for å skaffe rede på friluftsjakterne i området.

Det planlagte inngrepet innebærer til dels store naturinngrep gjennom anleggelse av rørgater, og oppdemninger ved inntak. Disse inngrepene vil gå parallelt med og i konflikt med den eneste mulige stitrasé opp fra dalbunnen. Landskapet umuliggjør nye, alternative traseer.

Statskog Nordland som grenser til tiltakene i overkant utarbeidet for noen år siden en arealplan for friluftsjakterne i fjellområdet som deles av Beiarn, Gildeskål og Meløy kommuner. Planen er begrenset til Statskogs eiendommer. Men arealet som grenser tett inntil det omsøkte tiltaket er i denne planen vurdert som et område uten tekniske inngrep og der det er viktig å bevare denne kvaliteten av hensyn til friluftsjakterne. Vi kan ikke se at denne planen er vurdert eller referert til i søknaden.

Gjennom de siste 10-15 årene er naturområdene i Beiarn blitt utsatt for en bit-for-bit utbygging av hovedsakelig kraftrelaterte tiltak: 32 kV over Beiarfjellet og videre oppover Beiardalen, 420 kV linje over Beiarfjellet, rundt Høgtind og videre oppover Arstadalen, utbygging med bekkeinntak i Øvre Beiardal, såkalte minikraftverk i nedre del av Arstadelva og i Nordlandsdalen, flere større skogsveier i eksponerte dalsider.

Det omsøkte tiltaket føyer seg inn i rekken av naturinngrep med betydelige landskapsinngrep som kun vurderes hver for seg.

Effekten av tiltakene vurdert samlet er sterkt reduserte opplevelseskvaliteter for friluftslivet i kommunen. Vi anmoder generelt NVE å se slike tiltak i sammenheng med andre inngrep over tid i det samme området/regionen.

For å oppsummere:

- Vi mener at omsøkte tiltak er av for stor negativ konsekvens for friluftslivsjakterne lokalt og regionalt til å kunne tillates. Dette gjelder begge alternativer.
- Søknadens konsekvensanalysedel er mangelfull vedr. friluftsjakterne og søker har ikke skaffet seg tilgjengelige opplysninger vedr. temaet.
- Spesielt vurdert helhetlig sammen med andre naturinngrep i kommunen de siste årene er omsøkte tiltak av betydelig negativ effekt på opplevelsesmulighetene for friluftslivet.”

Jarand Gjestland uttaler i brev av 28.11.2004:

”Bakgrunnen for at jeg skriver, er at jeg er glad i området, har bodd i kommunen og bor nå i en nabokommune, og er regelmessig bruker både sommer og vinter. Jeg har sett gjennom søknaden og opplever den som ytterst mangelfull.

Manglene gjelder først og fremst beskrivelsen av friluftslivet i området og den innvirkning utbyggingen har på dette. Man har ikke gjort noen form for registrering av trafikk i området som forarbeid før søknaden, - man beskriver på helt generelt grunnlag en type organisert tur etc.

Sett fra mitt synspunkt er nettopp mangelen på tilrettelegging, organisering og begrenset trafikkvolum en av de viktigste kvalitetene ved området. Det gjelder høstjakt, fotturer om sommer og først og fremst vårturer på ski. Sett i ettertid var det et uheldig forvarsel å treffe representanter fra Sjøfossen i Steinådalen da jeg for et par år siden var på Svartind på ski i mai/juni - deres ærende var nok besiktigelse. Jeg er ikke alene om å mene at natur har en egenverdi også i urørt form uten kommersiell utnyttelse - det filosofiske grunnlag for dette kalles økofilosofi, representert ved f.eks. Sætereng og A. Næss.

Det er også en mangel ved søknaden at den ikke beskriver utnyttelsesgraden av vasskraftressursene i kommunen som helhet, og medfølgende tekniske installasjoner. I løpet av de siste 15 år er det bygget ut stort i Trolleberget med overføring av vann til Gildeskål, det er bygget to store kraftlinjer, det er bygget flere minikraftverk, hvorav et i samme vassdraget som det nå søkes om konsesjon for.

Søknaden er i det hele mangelfull når det gjelder helhetstenking. Det omsøkte området er et av de siste som kan kalles uberørt i kommunen, det besitter brukskvaliteter langt utover et rent økonomisk prosjekt som Sjøfossen står for, det er lett tilgjengelig for folk og det opple-

ves for mange av bygdefolket som en viktig del av kommunens identitet. Man kan heller ikke vurdere skadevirkning uten at man ser helheten i det angjeldende området, og slik geografien er i dalen, vil innslag og dam synes fra alle deler av området.

Prosjektet er lagt til privat grunn, men man kan ikke i en slik sammenheng se bort fra det faktum at grensen mot staten går akkurat over de tekniske installasjonene, og i sin vurdering av naturverdi har staten gradert området som mest verneverdig.

Søknaden bærer preg av taktisk beregning - søk om to alternativer - sats på at det største blir avvist slik at innvilgende myndighet har ryggdekning, - så står man igjen med et alternativ som er spiselig for alle - eller flest mulig.

Uttrykket minikraftverk har fått en positiv betydning av usynlige installasjoner med stort potensiale, helt uten uheldige konsekvenser. Man trenger bare kjøre 5 km lenger ned i samme dalen for å se at dette ikke stemmer. Dessuten må man, slik jeg ser det, først og fremst se på helheten - både for Steinådalen, for kommunen som "villmarkskommune", og at for hvert lille inngrep blir det mindre og mindre sammenheng igjen - både i opplevelse, i naturområder, og på filosofisk grunnlag - mindre urørt, ubrukt natur med sin egenverdi nettopp som det.

Jeg har få illusjoner om hvilken vekt mitt innspill har, men i et fungerende demokrati skal vel også et mindretall høres - og nå har dere hørt."

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

"Det vises til Deres brev av 6.1.2005, vedlagt høringsuttalelser til konsesjonssøknad Steinåga kraftverk, det vises også til senere oversendelse av høringsuttalelse fra Nordland Fylkeskommune og Sametinget.

Forholdet til Samlet plan for vassdrag

I søknad om unntak fra behandling i Samlet plan ble det planlagt etter en regulering av Staupåvatnet med 5 meter. I konsesjonssøknaden er reguleringen økt til 19 meter. Dette er kommentert av høringsinstansene.

Vi er enig i at det i alle fall burde vært informert i konsesjonssøknaden om endringen av reguleringen i Staupåvatnet, og at endringen burde vært klarert med NVE på forhånd. Når så ikke har skjedd har det ikke vært overveid fra vår side, tvert imot må vi innrømme manglende overveielse, noe vi sterkt beklager.

Søknaden har nå vært ute på høring og høringsinstansene har vurdert en søknad med 19 meter regulering i Staupåvatnet. Direktoratet for naturforvaltning, som er forvaltningsmyndighet for Samlet plan har i sin høringsuttalelse ikke stilt krav om ny vurdering av prosjektet i Samlet plan.

Vi tillater oss derfor å opprettholde søknaden om å få regulere Staupåvatnet med 19 meter.

Nytten av reguleringsmagasinet i Staupåvatnet

I oversendelsesbrevet stiller NVE spørsmål ved den planlagte utnyttelsen av vann fra Staupåvatnet og Steinåga. Det er valgt en løsning der vannet fra Steinåga benyttes i kraftverket så lenge det er tilstrekkelig vannføring der til å drive kraftverket. Når vannføringen er for liten til å kjøre kraftverket er det meningen at magasin-vann fra Staupåvatnet skal benyttes. Dette vil også bli vurdert i perioder der Staupåvatnet har en høy vannstand, og det vil gi større produksjon å benytte vann derifra på grunn av større trykkehøyde.

I normalår vil magasinet i Staupåvatnet være fullt på sensommeren, og vil bli benyttet i kraftstasjonen til vårflommen starter. Da vil tilsiget til Steinåga også øke, og vil bli benyttet til drift av kraftverket mens Staupåvatnet fylles opp. Det kan også være aktuelt å benytte magasinet i Staupåvatnet i tørre perioder på sommeren når vannføringen fra Steinåga ikke bidrar med nok vann til kraftverket.

Situasjonen ville vært annerledes med et magasin med for eksempel 5 meters regulering i Staupåvatnet. Magasinets volum vil bli redusert med ca. 3,6 mill. m³, noe som anslagsvis representerer en energimengde på ca. 3,5 GWh og hvor det meste vil være vinterkraft. Da vil ikke utbyggingskostnadene stå i forhold til nytten av en noe økt produksjon med vann fra Staupåvatnet.

I de perioder Staupåvatnet er fullt på sommeren, og det er nok vann i Steinåga, vil vann gå i overløp til Staupåga. I de periodene det vurderes som mer lønnsomt å benytte vann fra Staupåga, og det fremdeles er noe vann i Steinåga, vil det gå en viss vannføring i form av overløp over inntaksdammen i Steinåga. På samme måte vil Steinåga bli benyttet på vinteren (1.10 - 30.4), når tilsiget er så stort at slik drift er mer lønnsomt enn å slippe vann fra Staupåvatnet.

Vi håper dette er en god nok begrunnelse for hvorfor det er en betydelig forskjell i produksjon på 11,9 GWh/år mellom alternativ A og alternativ B.

Kommentarer til de enkelte høringsuttalelsene

Det er innkommet til sammen 16 høringsuttalelser til konsesjonssøknaden, senest fra Sametinget i brev datert 4.7.2005.

Offentlige myndigheter

Beiarn kommune
Fylkesmannen i Nordland
Direktoratet for naturforvaltning
Sametinget
Nordland Fylkeskommune
Statens vegvesen
Havforskningsinstituttet

Bergvesenet
Fiskeridirektoratet

Uttalelser fra de fire første høringspartene kommenteres separat.

Sametinget, Statens vegvesen, Havforskningsinstituttet, Bergvesenet, Fiskeridirektoratet har ingen innvendinger mot utbyggingen, og uttalelsene kommenteres ikke nærmere.

*Interesseorganisasjoner og grunneiere/
grunneierlag*

Beiarn jeger og fiskeforening via Nordland jeger og fiskeforening
Arstad og Dokkmo grunneierlag
Advokatene Aga, Eidnes og Skipnes ANS på vegne av Sten Dokkmo
Audgar Carlsen
Roald Jentoft

I disse uttalelsene er det flere kommentarer som går på tekniske løsninger, og uttalelsene vil bli kommentert samlet.

Enkeltpersoner

Carl Nordberg og Anniken Eide
Jarand Gjestland

Begge høringspartene går i mot en utbygging på grunn av konsekvenser for naturvern og friluftsliv, og vil bli kommentert samlet.

Beiarn kommune anbefaler at det gis konsesjon fordi fordelene ved tiltaket er større enn ulempene. De påpeker videre viktigheten av at det offentlige følger opp konsesjonsvilkårene, og at det sett av bestemmelser som skal ivareta sikkerhets-, landskaps- og miljømessige forhold blir ivaretatt på en forsvarlig måte.

Kommunen krever at kraftstasjonen plasseres slik at den får utslipp til øvre del av vannspeil på oversiden av terskel i Arstadåga. Kravet er begrunnet i ønske om å beholde dagens vannføring over bestående terskel i Arstadåga, samt at plasseringen anses å begrense naturinngrep til rørgate, veibygging og tilknytning til eksisterende 22 kV linje.

Terskelen er plassert ved utløpet av Neveråga, og holder vannspeilet ca. 500 m oppover vassdraget til i overkant av Klemethøla.

Flytting av kraftstasjonen slik kommunen og andre ønsker vil medføre et falltap på ca. 5 meter, noe som fører til redusert produksjon på ca. 0,3 GWh/ år for alternativ A.

Flytting av kraftstasjonen vil gi omtrent like lang rørgate som i det omsøkte alternativ.

Rørgata kan da komme i konflikt med Klemetsgamma, som er et fredet kulturminne.

Trasévalg i konsesjonssøknad blir liggende i plantefelt. Området er dominert av kultivering av skog, med planting, tynning, og sluttavvirkning hvorpå syklusen starter på nytt. Ved sluttavvirkning er det behov for veg inn i området.

Vi peker også på at området sett under ett, i dag og også etter kraftutbyggingen først og fremst er preget av eksisterende grustak, eksisterende 22 kV linje og 420 kV linje gjennom området.

Plassering av stasjonen nedstrøms terskel i Arstadåga vil ikke endre landskapsbildet i bunnen av Arstaddalen, fordi vannspeilet i terskelen vil bli opprettholdt uavhengig av vannføringen i elva.

Vi peker på at nedbørsfeltet for Staupåga utgjør ca. 20 % av nedbørsfelt fra Arstaddammen i sør til Steinåga i Nord.

Arstadvassdraget er så langt vi er kjent med et røyevassdrag. Røye er i all hovedsak en planktonspisende art, og trives derfor best i innsjøer og i stille partier i elver. Redusert vanngjennomstrømming i terskelen kan i beste fall medføre et bedre næringsgrunnlag for røya, fordi redusert vanngjennomstrømming vil føre til at plankton i mindre grad vil bli skylt ut av terskelen. Vi peker også på at plassering av stasjonen oppstrøms dam vil flytte tilløpet fra Steinåga og ikke bare opprettholde vannføring men øke denne gjennom dammen.

Isforhold på dammen vil med plassering oppstrøms dam endres til det mer usikre.

Sjøfossen Energi AS opprettholder den omsøkte plasseringen av kraftstasjonen.

Fylkesmannen i Nordland vurderer konsekvensene av tiltaket som større enn oppgitt i konsesjonssøknaden for inngrepsfrie områder og friluftsliv. For øvrig slutter de seg til de vurderingene som er gjort av miljøkonsekvensene.

Fylkesmannen påpeker de endringene som har skjedd fra behandling av søknaden i Samlet plan til konsesjonssøknaden. Vi har redegjort for dette tidligere i dokumentet.

Fylkesmannen synes det kommer dårlig frem hvem som har gjennomført de forskjellige konsekvensvurderingene av prosjektet. Dette burde vi ha opplyst i søknaden. Det er SWECO Grøner AS, Trondheim, som har utarbeidet både konsesjonssøknaden og miljøvurderingen av prosjektet.

På tross av påpekning av betydelige konsekvenser for friluftsliv og landskap fraråder ikke Fylkesmannen en utbygging, men påpeker at utbygging etter alternativ B vil føre til mindre negative konsekvenser enn utbygging etter alternativ A.

Direktoratet for naturforvaltning anbefaler at det gis konsesjon til alternativ B, men vurderer 19 m regulering og overføring i alternativ A som så store naturinngrep at det frarådes å gi konsesjon.

DN mener prosjektet som er fremmet er betydelig endret ift. innvilget unntak i Samlet plan, og at endringene medfører miljøkonsekvenser. Vi oppfatter det dit hen at DN ikke ønsker å trekke inn saken til ny behandling i SP nå, etter at søknaden har vært ute på høring. For øvrig vises til kommentarer innledningsvis.

DN stiller spørsmål ved at det i følgebrevet fra NVE er oppgitt et kraftverk med installert effekt på 5,5 MW, mens det i søknaden til Olje- og energidepartementet søkes om å installere inn-til 8 MW.

Installert effekt skal være på 5,5 MW. Når det i søknaden til Olje- og energidepartementet er benyttet 8 MW er dette en feil fra vår side som vi beklager.

DN ønsker utdypet forhold omkring redusert vannføring i Arstadelva og redusert nytte av de restaureringstiltak som er gjennomført der. Vi antar det dreier seg om terskelen som er etablert i elva, og de konsekvenser en fraføring av vann vil få for vannspeilet og vanngjennomstrømmingen der. Dette er kommentert under uttalelsen fra Beiarn kommune.

DN foreslår at det ved eventuell utbygging etter alternativ A tas inn i konsesjonsvilkårene at Beiarn kommune får kr 30.000,- pr. år til opphjelpe av fisk/vilt/friluftsliv. Vi stiller oss spørrende til beløpets størrelse sett i sammenheng med prosjektets størrelse og innvirkning på miljø. Vi viser her bl.a. til fylkesmannens vurderinger av konsekvenser for fisk som for prosjektområdet er middels til liten, og spesifikt for Arstadåga, små negative.

Fylkestinget anbefaler at det gis konsesjon for utbygging av Steinåga kraftverk med regulering og overføring av Staupåvatnet. Fylkestinget anbefaler at kraftstasjonen flyttes litt lengre opp i dalen slik at vann fra Staupåvatnet fortsatt tilføres ovenfor eksisterende terskel i Arstadåga. Dette vil redusere de negative konsekvensene utbyggingen medfører. Tiltaket ansees ikke å gi vesentlige negative konsekvenser for andre interesser.

Det vises her til våre kommentarer til uttalelse fra Beiarn kommune.

Beiarn Jeger og fiskeforening (BJFF) har avgitt uttalelse via Nordland Jeger og fiskeforening. De tar ikke stilling til om det bør gis konsesjon eller ikke, men peker på konsekvensene for friluftsliv, og at prosjektet vil berøre et av de få urørte partiene i den fra før av berørte Arstaddalen. BJFF ønsker på samme måte som *Arstad og Dokkmo grunneierlag, Advokatene Aga, Eidnes og Skipnes ANS på vegne av Sten Dokkmo og grunneier Audgar Carlsen* å få plassert kraftstasjonen lengre sør i Arstaddalen for å opprettholde vannføringen gjennom eksisterende terskel i hovedelva. Dette er kommentert under uttalelsen fra Beiarn kommune.

Audgar Carlsen opplyser at grunneier Roald Jentoft ikke er med på adresselista. Jentoft har nå fått anledning til å uttale seg og har avgitt uttalelse 7. desember 2004 (se under).

Flere av grunneierne ønsker å få vurdert tunnel fremfor nedgravd/nedsprengt rør. Kostnaden ved valg av tunnel vil være minimum 12.000 kr pr. meter, sannsynligvis mer. Det vil bli behov for et betydelig deponi for plassering

av sprengmasser (ca. 15 000 m³). Kostnaden ved sprengning av ca. 1 km tunnel vil bli minimum 12 millioner kr. Noe av rørtraseen kan erstattes med tunnel, slik at kostnaden for overføringsanlegg og driftsvannveier totalt vil koste minimum 22 millioner mot 17,3 millioner i omsøkte alternativ A. Totalkostnaden for prosjektet vil bli 52,4 millioner, og utbyggingsprisen øker til 2,0 kr/kWh for alternativ A. Ved tunnel kombinert med rør i alternativ B vil kostnaden bli minimum 34,6 millioner kr og utbyggingsprisen øker til 2,5 kr/kWh.

Sjøfossen Energi AS ønsker å opprettholde den gode økonomien i dette prosjektet, og ønsker derfor ikke tunnel som alternativ til rør.

Roald Jentoft er grunneier langs den eksisterende terskelen, og han mener det ikke kan påvises noen bedring med hensyn til vekst hos fisken etter at terskelen ved utløpet av Neveråga ble bygd.

Carl Nordberg/Anniken Eide og Jarand Gjestland bruker utbyggingsområdet til friluftsliv, og går imot at det gis konsesjon til utbygging i Steinåga og Staupåga. De hevder prosjektet er for dårlig utredet, spesielt innenfor tema friluftsliv. De påpeker videre områdets verdi i en større sammenheng, og viser til at mange andre vassdrag i området allerede er berørt av kraftutbygging.

I de to uttalelsene hevdes det at konsekvensvurderingene for friluftsliv er mangelfulle.

Sjøfossen Energi AS erkjenner at det alltid vil være et potensiale for økt grad av presisjon og omfang av utredninger. Selskapets mål har vært å tilfredsstille de krav som myndighetene stiller til presisjon og innhold. I konsesjonssøknaden står følgende om turmålet Høgtinden:

”Langs Steinåga går det en sti som er delvis merket oppover mot Høgtinden. Høgtinden er et attraktivt turmål i Beiarn (vår utheving). Hvert år arrangeres det en fellestur opp denne ruta. Vi har ikke opplysninger om hvor mange som vanligvis deltar på denne turen.”

Dette kan selvfølgelig leses på mange måter, men det skulle gå frem her at Høgtinden brukes i flere anledninger enn på den ene felles-turen som arrangeres hvert år.

Verdien og konsekvensene for friluftsliv er satt til middels på bakgrunn av kunnskap om verdier og konsekvenser i liknende områder i landet. Utreder (Sweco Grøner) som har lang erfaring fra vurdering i verdier og konsekvenser av småkraftverk, står ved de vurderingene som her er gjort.

Oppsummering

Innledningsvis har vi redegjort for hvorfor forskjellen mellom produksjon i alternativ A og B er på 11,9 GWh. Dette har sin årsak i at magasinet i Staupåvatnet gjør det mulig å drive kraftverket i det meste av den perioden det ikke er tilstrekkelig tilsig i Steinåga.

Vi er klar over at det omsøkte prosjekt avviker fra det som ble gitt unntak fra behandling i Samlet plan, og burde ha informert bedre om dette.

Ut fra prosess og innspill så langt ønsker Sjøfossen Energi AS å opprettholde planene slik de er beskrevet i konsesjonssøknaden.

Sjøfossen Energi ønsker å opprettholde plassering av kraftstasjon som omsøkt.

Vi imøteser den videre behandling av søknaden.”

Norges vassdrags- og energidirektorats merknader:

Søker

Sjøfossen Energi AS (SE) er et selskap som er eid av Beiarn og Gildeskål kommuner med til sammen 67 prosent av aksjene, mens de resterende aksjer eies av private. I konsesjonsmessig sammenheng anses selskapet som offentlig da det har et kommunalt eierskap på 2/3.

SE eier og driver fra før Sjøfossen kraftverk i Sundsfjordvassdraget. Kraftverket har en middelproduksjon på 26,5 GWh. I tillegg er selskapet medeier i Salten Kraftsamband AS, og har gjennom dette eierskapet en kraftrettighet i Sundsfjord kraftlag ANS på 51 GWh. Samlet disponerer SE en kraftproduksjon pr. år på 77,5 GWh.

I tillegg eier og driver selskapet lokalt fordelingsnett i Beiarn og Gildeskål kommuner.

Søknaden

Siden en regulering av Nedre Staupåvatnet vil gi en kraftinnvinning på over 500 nat.hk. er det søkt om konsesjon etter vassdragsreguleringsloven for regulering av Nedre Staupåvatnet med til sammen 19 meter, hvorav 3 meter heving og 16 meter senking. Tilsiget til magasinet vil bli overført i rør til et felles koblingspunkt med rørgaten fra inntaket i Steinåga kraftverk.

Videre er det søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Steinåga kraftverk som vekselvis skal utnytte fallet i Steinåga fra et inntak på kote 620 eller fra Nedre Staupåvatnet og ned til kraftstasjonen som plasseres på ca. kote 195 nær Steinågas utløp til Arstadåga.

Overføringen fra Nedre Staupåvatnet til sammenkobling med rørgaten fra inntaket i Steinåga kan ikke regnes som en overføring etter vassdragsreguleringslovens bestemmelser. Reelt sett er det her tale om et kraftverk som utnytter fallet i to forskjellige vassdrag.

SE oppgir at de har avtale med grunneier til Steinåga som sikrer grunn- og fallrettigheter for utnyttelse av dette vassdraget. Videre opplyses det at det pågår forhandlinger med øvrige rettighetshavere om leie av fallrettighet i Staupåga. Dersom nødvendige avtaler ikke oppnås søkes det om tillatelse

etter oreigningsloven for ekspropriasjon av de rettigheter som trengs for utbygging, regulering og etablering av elektriske anlegg.

Det er videre søkt om tillatelse etter energiloven for installering av nødvendige høyspente elektriske anlegg som generator, transformator og koblingsanlegg og etablering av en 22 kV kabel fra kraftstasjonen frem til eksisterende 22 kV kraftlinje.

Det er også søkt om tillatelse etter forurensningsloven for utslipp i forbindelse med utbyggingen.

Beskrivelse av området

Steinåga og Staupåga er to østlige sideelver til Arstadåga, som igjen er et sidevassdrag til Beiarnvassdraget i Beiarn kommune. Steinåga har et nedbørfelt på 10,4 km², mens Staupåga har et nedbørfelt på 4 km². Tregrensen i området ligger på ca. 500 moh. og skogen består stort sett av løvskog, hovedsakelig bjørk, men med noen granplantefelt i nedre del. Ovenfor tregrensen er det forholdsvis skrint morenedekke. I de høyeste områdene i delfeltene er det noe innslag av bre. Det er en svært liten andel av innsjøer og myr i nedbørfeltene, noe som ellers kunne gitt en viss fordrøynings effekt på vannføringen.

Fra Nedre Staupåvatnet renner Staupåga forholdsvis bratt ned til Arstaddalen som danner en flat dalbunn. Tilsvarende gjelder for Steinåga fra det planlagte inntaket på ca. kote 620. Rett nedenfor det planlagte inntaket har Steinåga et markert fossefall med en god landskapsmessig virkning.

Bortsett fra de øverste strekningene renner elvene gjennom skogen og de er ikke spesielt fremtredende sett fra dalbunnen.

Det er noe småfallen røye i Nedre Staupåvatnet, ellers er elvene for bratte til at de har egne fiskebestander. Derimot er det stor faunarikdom i området, og en generelt artsrik vegetasjon.

Det går en tursti opp langs Steinåga som er noe benyttet både for organisert turvirksomhet og til private turer. Området blir ellers brukt en del til småviltjakt.

Eksisterende inngrep

Store deler av Arstadåga er overført for utnyttelse i Forså og Sundsfjord kraftverk. Arstaddammen ligger ca. 4 km innenfor samløpet mellom Arstadåga og Staupåga. Det er ikke pålegg om slipp av minstevannføring fra dammen, slik at det er feltet nedenfor som danner tilsiget til Arstadåga.

Det er bygget en terskel i Arstadåga som danner et sammenhengende vannspeil ca. 500 m oppover elven fra samløpet med Neveråga som kommer inn fra vest, rett ovenfor Steinågas utløp i Arstadåga. Dammen har en fast bestand av røye. Det finnes også ørret i Arstadåga.

Det går en grusvei innover Arstaddalen helt opp til Arstaddammen, og det går både en 420 kV-kraft-

linje og 22 kV-kraftlinje i dalbunnen. I tillegg er det et stort grustak beliggende mellom Steinåga og Staupåga som er godt synlig. Alt i alt er Arstaddalen preget av store inngrep og kontrastene er store fra dalbunnen og opp til de urørte områdene i de øvre delene av feltene til Steinåga og Staupåga.

Omsøkt plan

Det er søkt om to alternative utbyggingsløsninger. Alt. A vil utnytte vannføringen både i Steinåga og Staupåga, samt at det blir etablert et magasin i Nedre Staupåvatnet. I dette alternativet vil det være inntak både i Steinåga og Nedre Staupåvatnet med sammenkobling av rørene på ca. kote 300, og kraftverket vil kjøre vekselvis på vann fra de to inntakene. I alt. B vil det bare bli inntak i Steinåga, slik at Staupåga blir uberørt.

Nedenfor er det gitt en beskrivelse av alt. A, med korte bemerkninger til alt. B der det er større avvik. Det vil si at alt som gjelder beskrivelse vedrørende Staupåvatnet og Staupåga ikke er relevant for alt. B.

Inntak

Det blir etablert et inntak i Steinåga på ca. kote 620, rett nedstrøms et lite tjern der flere bekker møtes. Inntaket blir etablert som en enkel sperredam i betong.

Magasin

Det er planlagt en regulering av Nedre Staupåvatnet med til sammen 19 meter, hvorav 3 meter oppdemming og 16 meter senkning. Dette vil gi et magasin-volum på 5,4 mill. m³. Ved utløpet av vatnet vil det bli etablert en betongdam med lengde på ca. 50 m og høyde på ca. 4 m. Neddemmingen vil berøre et areal på ca. 30 daa. Det er forutsatt helikoptertransport ved bygging av dammen.

Vannveier

Fra inntaket i Steinåga vil det bli lagt en rørgate på ca. 2200 m med diameter på 0,8 m. Rørgaten vil enten bli gravd eller sprengt ned, og massene brukt til gjenfylling.

Fra Nedre Staupåvatnet vil vannet bli ført over til et koblingspunkt med driftsvannveien fra Steinåga, først i en ca. 200 m lang tunnel med minste tverrsnitt, for å komme gjennom en fjellrygg, og deretter i en ca. 1800 m lang nedgravd rørgate.

Kraftverket

Kraftverket på ca. 60 m² blir plassert i dagen nær Steinågas utløp i Arstadåga. Undervann til stasjonen blir på ca. kote 195. Kraftverket skal utnytte en fallhøyde på ca. 425 m fra inntaket i Steinåga. I de tilfellene kraftverket kjører på magasin vann fra Nedre Staupåvatnet vil fallhøyden bli noe større. Kraftver-

ket vil bli utstyrt med en peltonturbin med maks slukeevne på 1,5 m³/s (1,05 m³/s) og en installert effekt på 5,5 MW (3,9 MW). I selve søknadsbrevet er effekten oppgitt til 8 MW, men dette er feil, jf. SE kommentarer til høringsuttalelsene.

Fra kraftstasjonen vil det bli lagt en ca. 200 m lang 22 kV jordkabel frem til eksisterende 22 kV-kraftlinje øst for kraftverket.

Veier

Fra eksisterende vei i Arstaddalen vil det bli etablert en ca. 200 m lang vei frem til kraftstasjonsområdet. For legging av rørgate vil det bare være aktuelt med midlertidig veiadkomst, og dette er veier som vil bli fjernet etter anleggstiden.

Tipper og andre masser

Overskuddsmasser fra sprengning av tunnel og graving/nedsprengning for rørgroft er forutsatt håndtert lokalt ved rørtraseen. Ved behov for masser vil dette bli tatt fra eksisterende grustak som ligger mellom Steinåga og Staupåga.

Arealbruk og eiendomsforhold

Reguleringen av Nedre Staupåvatnet vil berøre et areal på ca. 30 daa, og rørgaten fra magasinet frem til koblingspunktet vil midlertidig beslaglegge ytterligere 7 daa. Ut over dette er arealbruken lik for de to alternativene.

Rørgaten fra inntaket i Steinåga til kraftstasjonen vil berøre et areal på ca. 9 daa. Ut over dette er det bare mindre areal som blir berørt for bygging av en kort vei, legging av kabel, etablering av kraftstasjon med noe parkeringsareal og rigg/brakkelområde i byggetiden.

Hydrologiske forhold og virkninger

Ved inntaket i Steinåga er middelvannføringen beregnet til ca. 0,73 m³/s. Ved utløpet fra Nedre Staupåvatnet er middelvannføringen i vassdraget på ca. 0,31 m³/s. Alminnelig lavvannføring ved inntak i Steinåga og utløpet av Nedre Staupåvatnet er på henholdsvis ca. 37 l/s og ca. 15 l/s.

Feltet til Nedre Staupåvatnet har et årlig middel-tilløp på 9,7 mill. m³. Med den planlagte reguleringen vil det bli et magasin på ca. 5,4 mill. m³, slik at feltet vil få en magasinprosent på ca. 56 %.

Nedre Staupåvatnet er planlagt regulert slik at når det er for lite vann ved inntaket i Steinåga til drift av kraftverket, vil kraftverket i stedet utnytte magasin vann fra Nedre Staupåvatnet. I slike tilfelle vil vannføringen i Steinåga renne fritt forbi inntaket. Det er normalt bare ved lave vannføringer i Steinåga at magasinet fra Nedre Staupåvatnet vil bli benyttet. Fra smeltesesongens begynnelse og til utpå ettersommeren vil det stort sett være tilsiget i Steinåga som utnytted, slik at i det meste av perioden som er

viktigst for vegetasjon og friluftsliv, vil Steinåga fremstå som tørrlagt.

Vanligvis vil magasinet i Nedre Staupåvatnet være fylt på ettersommeren, og vil da bli benyttet frem til vårflommen starter i vassdraget. Da vil tilsiget i Steinåga også øke, slik at vann fra dette vassdraget vil bli brukt, mens Nedre Staupåvatnet fylles opp.

Det vil også i andre tilfelle kunne være aktuelt å bruke vann fra Nedre Staupåvatnet. Særlig gjelder dette når magasinet har høy vannstand, da det vil bli en større fallhøyde som utnyttes enn om inntaket i Steinåga brukes, samtidig som dette kan gi en viss gardering mot flomtap.

Det er først tidlig på høsten at det kan forventes overløp fra Nedre Staupåvatnet. Staupåga vil således i stor grad fremstå som tørrlagt nedenfor inntaket.

I alt. B som bare utnytter tilsiget i Steinåga vil det normalt bli overløp i flomsituasjoner i slutten av mai og det meste av juni. Ut over dette vil det bare bli kortvarige overløp ved større regnflommer.

Ved samløpet med Staupåga er vannføringen i Arstadåga på ca. 2 m³/s. På den ca. 2 km lange slake strekningen i Arstadåga mellom utløpet av Staupåga og Steinåga vil elva få en reduksjon i vannføringen på ca. 0,3 m³/s som følge av at det meste av nedbørfeltet fra Staupåga vil få utløp ved Steinåga. De nederste ca. 500 m av denne strekningen består av et sammenhengende vannspeil som følge av at det er etablert en terskel som hever vannstanden.

Om vinteren vil Arstadåga nedenfor kraftverksutløpet få en økt vannføring, mens sommervannføringen vil bli noe mindre på grunn av fyllingen av Nedre Staupåvatnet.

Kraftproduksjon og kostnader

Alt. A er i søknaden beregnet å gi en årlig produksjon på ca. 25,9 GWh til en kostnad av ca. 47,6 mill. kr. Kostnadsnivå er medio 2003. Dette gir en utbyggingspris på ca. 1,84 kr/kWh.

Alt. B er beregnet å gi en produksjon på ca. 14 GWh med utbyggingskostnad på ca. 26,2 mill. kr, tilsvarende en utbyggingspris på 1,87 kr/kWh.

Som en tilleggseffekt av reguleringen av Nedre Staupåvatnet vil et lite kraftverk lenger ned i Arstadåga få en økning i produksjonen på ca. 0,3 GWh/år på grunn av en noe jevnere vannføring i Arstadelva.

Den store forskjellen i produksjon, til tross for at Staupågafeltet er av begrenset størrelse, ligger i at kraftverket kan bli installert med en langt større slukeevne, slik at flomtapet i Steinåga vil bli vesentlig mindre enn ved alt. B. Det er hovedsakelig i perioder med lavt tilsig i Steinåga at magasinet i Nedre Staupåvatnet vil bli benyttet. Dette er vannmengder som i alt. B ofte ikke kunne blitt benyttet uansett på

grunn av en vannføring som er lavere enn minste slukeevne i kraftverket.

NVE har foretatt en kontroll av de kostnads- og produksjonsberegninger som SE har gjort. Vi har ikke fått avvik av betydning verken for utbyggingskostnadene eller produksjonsberegningene.

Ut i fra en samfunnsøkonomisk vurdering har vi ingen merknader til noen av alternativene. Det er likevel søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Forholdet til offentlige planer og inngrepsfrie naturområder

Samlet plan

SE fikk unntak fra behandling i SP for bygging av Steinåga kraftverk den 13.03.2003.

I den planen som er innvilget slikt unntak er inntaket i Steinåga foreslått lagt noe høyere opp i elva, og vassdraget tas inn ved hjelp av tre inntak. I følge SE vil en flytting av inntaket som omsøkt noe lenger ned være miljømessig bedre i form av kortere rørgate og færre tekniske inngrep knyttet til inntakene.

Prosjektet som ble gitt unntak fra SP inkluderte en regulering av Nedre Staupåvatnet med 5 meter. Når det nå er søkt om 19 meter regulering er det reagert sterkt på dette fra fylkesmannen i Nordland og DN, da dette er et betydelig avvik i forhold til planene som ble gitt unntak. Det er imidlertid ikke fremmet krav om ny SP-behandling.

Med de nye bestemmelsene knyttet til SP-behandling gjelder SP nå for prosjekter med installert effekt > 10 MW eller årlig produksjon > 50 GWh. Dette prosjektet er under disse grensene, og NVE vil derfor behandle den foreliggende søknaden.

Vi vil likevel bemerke at søker burde ha kommentert dette store avviket i søknaden og ikke anført at det bare er ubetydelige avvik fra SP-alternativet.

Kommunens arealplan

I gjeldende kommuneplan for Beiarn kommune er området avsatt til LNF-område. Det vil således være nødvendig med dispensasjon fra gjeldende arealplan i kommunen før en eventuell utbygging av vassdragene. Vi viser her til kommunens positive innstilling til søknaden.

Verneplan for vassdrag

Store deler av Beiarvassdraget ble vernet ved den nylig vedtatte supplering av verneplan for vassdrag. Arstadåga er imidlertid unntatt fra vernet på grunn av de omfattende reguleringene som allerede har funnet sted i vassdraget.

Inngrepsfrie naturområder

Det planlagte inntaket i Steinåga ligger på grensen til inngrepsfritt område sone 2 (1 – 3 km fra tyngre

tekniske inngrep). Videre østover fra dette området ligger det også et inngrepsfritt område sone 1 (3 – 5 km fra tyngre tekniske inngrep).

Det meste av Nedre Staupåvatnet ligger også i inngrepsfritt område sone 2.

Både alt. A og B vil gi reduksjon av et sammenhengende inngrepsfritt område. Størst reduksjon vil det bli i alt. A der det vil bli bortfall av et sone 2 område på 4,7 km², mens et område på 5,5 km² i sone 1 vil bli omklassifisert til sone 2 område.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring på vanlig måte etter bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven. NVE har vært på befaring i planområdet sammen med representanter for tiltakshaver, kommunen og grunneiere.

Innkommne uttalelser er referert foran. Vi vil her bare referere hovedpunktene i de uttalelsene som inneholder merknader til søknaden:

Beiarn kommune mener fordelene ved regulering og utbygging av Staupåga og Steinåga er større enn ulempene og anbefaler at det blir gitt konsesjon til planene.

Kommunen forutsetter at eksisterende muligheter for utøvelse av jakt, fiske, rekreasjon og friluftsliv ikke blir skadelidende. Kommunen forutsetter at konsesjonsvilkår knyttet til sikkerhets-, landskaps- og miljømessige vilkår blir tatt med og fulgt opp av offentlige myndigheter.

Kommunen ønsker at kraftstasjonen blir plassert slik at det blir utløp til øvre del av terskelbassenget i Arstadåga, da dette vil gi en økt vanngjennomstrømming og også kunne begrense naturinngrep i forhold til lengde på rørgate, veibygging og linjetilknytning.

Fylkesmannen i Nordland tilrår primært at det blir gitt tillatelse til en utbygging etter alt. B, men vil heller ikke gå imot at det blir gitt konsesjon til alt. A.

Fylkesmannen mener at tiltaket vil ha store negative konsekvenser både for landskapsbildet og reduksjon/bortfall av inngrepsfrie områder. Det er særlig bortfall av fossene i Steinåga og Staupåga, samt lang gjengroingstid av rørgatetraseene som blir anført som særlig negative for landskapet. I tillegg blir det påpekt at også dam og reguleringssoner i Nedre Staupåvatnet vil ha en negativ landskapsmessig effekt.

Fylkesmannen peker videre på at stien opp langs Steinåga til Høgtinden er mye brukt, og at en tørrlegging av Steinåga vil være uheldig for naturopplevelsen.

Fylkesmannen peker ellers på at rørgater vil drenere terrenget rundt, og at dette kan gi en endring av vegetasjonstypene langs traseene.

For øvrig kjenner ikke fylkesmannen til spesielle interesser som vil bli særlig negativt berørt av en

gjennomføring av planene, men det uttrykkes en viss usikkerhet vedrørende konsekvenser for fisk i terskelbassenget i Arstadelva.

Nordland fylkeskommune anbefaler at det blir gitt konsesjon til alt. A, men at kraftstasjonen etableres ovenfor eksisterende terskel for å bedre gjennomstrømmingen i terskelbassenget i Arstadåga mellom de to berørte sideelvene. I følge fylkeskommunen vil dette bidra til å redusere konsekvensene for fisk, landskap og friluftsliv i dette området. Ut over dette mener fylkeskommunen at tiltaket ikke har særlige negative virkninger for allmenne interesser.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) anbefaler at det blir gitt konsesjon til alt. B, dvs. ingen regulering og utbygging av Staupåga. DN mener at skader og ulemper knyttet til en regulering av Nedre Staupåvatnet med 19 m og overføring av avløpet til Steinåga kraftverk medfører så store naturinngrep at det ikke kan anbefales.

DN peker spesielt på at alt. A medfører størst reduksjon i inngrepsfrie naturområder, størst landskapsmessige virkninger ved tørrlegging av to vassdrag med bortfall av to fosser samt etablering av en reguleringszone i Nedre Staupåvatnet.

Videre blir det fra DN's side antydnet at en ser det som uheldig om det ved en utbygging etter alt. A skulle bli gitt åpning for effektkjøring av kraftverket. Det blir også påpekt at nytteverdien av terskelen i Arstadåga kan bli redusert som følge av mindre vanngjennomstrømming i terskelbassenget.

Dersom det, til tross for DN's anbefaling, blir gitt konsesjon til alt. A, anbefales det at det tas inn som vilkår i konsesjonen en årlig avsetning til fond for opphjør av fisk/vilt/friluftsliv på kr 30 000.

Beiarn JFF tar ikke direkte stilling til søknaden, men påpeker spesielt at for friluftsliv vil tiltaket ha negative konsekvenser ved at floraen, landskapet og vassdraget langs turstien vil bli forringet. Foreningen påpeker at en utbygging vil berøre et av de siste urørte partiene i Arstaddalen.

Nordland jeger- og fiskerforbund støtter uttalelsen fra Beiarn JFF.

Arstad og Dokmo grunneierlag ønsker at kraftstasjonen plasseres lenger opp langs Arstadelva. Grunneierlaget mener dette vil gi mindre inngrep og kraftstasjonen blir liggende mindre rasutsatt og nærmere eksisterende kraftlinje. I tillegg vil det bli tilført mer vann til terskelbassenget enn hva tilfellet er i dag.

Sten Dokmo påpeker i sin uttalelse at han som grunneier vil bli berørt ved utbygging etter alternativ A, i form av en rørgate som krysser over hans eiendom. Dersom det blir bygget kraftverk ved utløpet av Staupåga slik noen har skissert, vil dette ytterligere forsterke inngrepene på hans eiendom. I så fall ønsker Dokmo å bli trukket inn i planleggingen slik at valg av løsning gjøres i samråd med han.

Dokmo påpeker også at hans fiskeretter i Arstadelva kan bli berørt ved at elva kan få så liten vannføring at det går ut over fisken. Dokmo mener dette forholdet må vurderes nærmere.

Audgar Carlsen er i utgangspunktet positiv til søknaden, men anbefaler en flytting av kraftstasjonen slik at utløpet blir lenger opp i Arstadåga. Dette både av hensyn til miljømessige fordeler i terskelbassenget, og fordi dette er en teknisk bedre utbyggingssløsning.

Carl Nordberg og Anniken Eide mener at det er langt større friluftstinteresser i området enn hva som fremkommer i søknaden, og at konsekvensene for temaet er mangelfullt utredet. Det blir påpekt at de tekniske inngrepene vil være til dels store naturinngrep i form av etablering av rørgate og inntak i Steinåga. I følge disse er det heller ikke mulig å etablere alternative turtraseer.

I uttalelsen blir det anført at det over tid er etablert en rekke ulike tekniske inngrep i Beiarn kommune som har gått ut over naturverdiene, og sett i sammenheng med de tidligere inngrepene vil omsøkte tiltak ha betydelig negativ effekt på opplevelsesmulighetene for friluftslivet.

Jarand Gjestland deler Nordberg/Eides syn på at utredningens del om friluftsliv er mangelfull. Gjestland påpeker for øvrig at utbyggingen og reguleringen berører et inngrepsfritt område, og at området har store brukskvaliteter.

Sametinget, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Statens vegvesen og Bergvesenet uttaler at de ikke har merknader til søknaden.

Tiltakets virkninger

Nedenfor er det gitt en oversikt over de fordeler og ulemper som NVE anser som de viktigste dersom det blir gitt en konsesjon til tiltaket slik det er søkt om.

Fordeler

- Regulering og utbygging av Steinåga og Staupåga vil gi ca. 26 GWh/år i ny årlig produksjon i et vassdrag som allerede er sterkt påvirket av vassdragsutbygging. I tillegg vil en regulering av Nedre Staupåvatnet gi en liten produksjonsøkning i et minikraftverk i Arstadåga.
- Det vil bli en økt vintervannføring i Arstadåga nedenfor utløpet av kraftverket. Dette kan bedre forholdene for fisk i Arstadelva, da lave vintervannføringer kan være en kritisk faktor for overlevelse.
- Beiarn kommune vil få en viss økning i skatteinntekter, slik som naturressursskatt, eiendomsskatt, konsesjonsavgifter og konsesjonskraft. Dette gjelder særlig i alt. A. I tillegg vil det bli en del investeringer lokalt i anleggsperioden.

Skader og ulemper

- Redusert vannføring i Steinåga og Staupåga vil ha en negativ virkning på landskapsopplevelsen for de som bruker området, særlig for de som går turstien opp langs Steinåga.
- Begge alternativ vil medføre at et inngrepsfritt område vil bli redusert i størrelse.
- Øvre del av rørgatetraseene vil fremstå som tydelige sår i terrenget i lang tid på grunn av langsom reetablering av vegetasjon.
- Regulering av Nedre Staupåvatnet vil gi en tidvis skjemmende reguleringssone rundt vatnet.
- Ved utbygging etter alt. A vil det bli en redusert vannføring i Arstadåga mellom utløpene fra Steinåga og Staupåga.

NVEs vurdering

Arstaddalen og Arstadåga er sterkt preget av ulike tekniske inngrep og vassdragsreguleringer. Innover dalen går det vei og kraftlinjer. Videre ligger det et stort grustak nær Steinåga, mens Arstadåga har fått sterkt redusert vannføring som følge av en overføring av elva fra Arstaddammen til Sundsfjordverkene. Som en følge av alle disse inngrepene har selve Arstaddalen etter NVEs mening mindre landskapsmessig og naturfaglig verdi.

Veien gir imidlertid forholdsvis enkel adkomst for de som ønsker å benytte dalen som utgangspunkt for aktiviteter som jakt, bærplukking og generell friluftsliv. Blant annet er det en delvis merket sti som går opp langs Steinåga og inn til Høgtinden. Denne stien benyttes en del til turgåing. Området langs Staupåga og innover forbi Nedre Staupåvatnet blir i liten grad benyttet til friluftsliv.

De indre delene av nedbørfeltene går inn i inngrepsfrie områder, både i sone 2 og 1, og en utbygging og regulering av vassdragene vil gi en viss reduksjon i størrelsen på disse områdene. Landskapet her skiller seg imidlertid ikke særlig ut fra de generelle landskapskvalitetene i området ellers, og etter NVEs mening vil en begrenset reduksjon i inngrepsfrie områder ha mindre betydning. Dette begrunner vi også med at de innerste tekniske inngrepene, inntaksdam og reguleringsmagasin, i liten grad vil ha synlig virkning i noe særlig omfang, gitt at de planlegges grundig. Hele den resterende delen av Beiervassdraget er vernet, og det er store arealer i kommunen som ligger i urørte områder. De inngrepene som er planlagt vil etter NVEs mening ha begrenset betydning, og det vil fortsatt være store områder lokalt som vil bestå som inngrepsfrie naturområder.

Planene som SE har fremmet kan hensiktsmessig deles i to; selve utbyggingen av Steinåga med kraftverk ved utløpet til Arstadåga, (alt. B), og eventuelt i tillegg en regulering av Nedre Staupåvatnet med tilkobling til Steinåga kraftverk (alt. A).

Dersom søknaden om utbygging av Steinåga av hensyn til allmenne interesser ikke får konsesjon, faller automatisk reguleringen av Nedre Staupåvatnet også bort.

Utbygging av Steinåga

Det går som nevnt en sti opp langs Steinåga. Denne blir noe benyttet til friluftsliv i sommersesongen. Det er særlig når en kommer ovenfor tregrensen at elva danner et flott landskapselement, med en markert foss rett nedenfor det planlagte inntaket, og generelt flere små fall på strekningen. I skogen er elva mindre synlig, og et bortfall av vannføring vil her ha mindre estetisk virkning. Vi finner også grunn til å påpeke at restfeltet nedenfor det planlagte inntaket vil gi en viss vannføring, av søker beregnet til 0,14 m³/s i middel. Samtidig vil vannføringen, i de perioder hvor kraftverket utnytter vann fra Nedre Staupåvatnet, renne fritt og sikre et visst tillegg.

Bortsett fra de landskapsmessige virkningene knyttet til sterkt redusert vannføring, og de ulemper dette måtte ha for turgåerne, er det ikke påvist at selve vannføringsreduksjonen i seg selv vil ha særlige konsekvenser for botaniske eller biologiske forhold. NVE mener at et minstevannføringspålegg i tursesongen i stor grad vil kunne avbøte de negative virkningene knyttet til friluftslivsinteresser.

Etablering av rørgate vil særlig i anleggssperioden, men også noen år fremover frem til traseen er grodd til, ha en negativ virkning for landskapsopplevelsen. Dette gjelder særlig ovenfor tregrensen. Med fornuftig planlegging og gjennomføring mener vi at det her er mulig å gjennomføre en terrengmessig skånsom etablering av rørgaten. Inngrepet vil bli gradvis mindre fremtredende, og etter vår mening kan virkningene ikke tillegges avgjørende vekt. Det samme gjelder etablering av inntaket i Steinåga som vil være en enkel sperredam og etter vår mening ikke vil ha noen særlig skjæmmende virkning.

Regulering av Nedre Staupåvatnet

Det er planlagt en forholdsvis stor regulering av Nedre Staupåvatnet i form av 3 meter oppdemming og 16 meter neddemming, til sammen 19 meter. Nedre Staupåvatnet ligger omkranset av fjell, med stort sett bratte sider. I tillegg er det et skrint jordsmonn og til dels bart berg. Reguleringssonene vil ikke bli omfattende slik som ved regulering av langgrunne vann. Det er heller ikke vesentlige fiskeinteresser knyttet til vatnet, kun forekomst av småfallen røye som det i liten grad blir fisket etter. Samtidig vil en regulering gi en stor nytteverdi ved en utbygging av Steinåga, da dette gir anledning til å installere kraftverket med en større slukeevne, slik at en vil få mindre flomtap i Steinåga, samtidig som en med den planlagte reguleringshøyden vil få utnyttet det aller meste av tilsiget til magasinet. I motsetning til andre småkraftverk der det søkes om mindre reguleringer

i samme vassdrag, vil en her kunne oppnå en betydelig større produksjon, samtidig som en relativt større del av produksjonen vil bli vinterkraft.

Dersom det først blir gitt en tillatelse til regulering av vatnet, mener NVE at i dette tilfellet er ikke selve reguleringshøyden i seg selv av stor betydning. Dette på grunn av vatnets forholdsvis skjulte beliggenhet og de topografiske forholdene rundt vatnet, få biologiske og botaniske interesser knyttet til vatnet, og lite bruk av området til friluftsliv. I henhold til fyllingskurver gjengitt i søknaden vil det selv med 19 m regulering oppnås en god oppfylling allerede i månedsskiftet juni/juli.

Etter vår mening er de største ulempene forbundet med regulering av Nedre Staupåvatnet at vassdraget nedenfor vil bli tørrlagt store deler av året, samt at det må etableres en rørgate frem til tilknytningspunktet med rørgaten langs Steinåga. Dette ville for øvrig også vært tilfelle om SE hadde søkt om en regulering med 5 m slik som beskrevet i søknaden om unntak fra SP. Dammen ville da vært ca. 1 meter lavere, men på grunn av den forholdsvis skjulte beliggenheten på dammen er dette etter vår mening av mindre betydning. De reelle virkningene av reguleringen er etter vårt syn forholdsvis like, uavhengig av reguleringshøyden, siden det alt vesentlige av reguleringshøyde tas ut i form av senking av magasinet.

Selve rørgaten vil etter hvert gro til, men det vil ta tid da det er et forholdsvis stort terrenginngrep som må gjennomføres. Traseen for denne rørgaten vil ikke være synlig nede fra dalen. Bortsett fra de som går tur opp langs Steinåga og som vil kunne se deler av denne traseen, vil det være få andre konflikter knyttet til etableringen av en nedgravd rørgate. Etter NVEs mening kan ikke dette være avgjørende ved en endelig vurdering av søknaden.

Staupåga faller bratt nesten helt ned til Arstadåga. Det er ikke fisk i vassdraget og det er heller ikke påvist andre naturfaglige interesser i Staupåga som vil bli særlig berørt av en tørrlegging av vassdraget. Siden store deler av reguleringshøyden oppnås gjennom senking av magasinet vil det være vanskelig å kunne pålegge minstevannføring som et eventuelt kompensasjonstiltak. Rent estetisk vil et minstevannføringsslipp i dette vassdraget også ha mindre betydning da den delen av elva som ses fra dalbunnen, renner i skogdekket terreng, og i mindre grad er synlig på avstand.

Planene innebærer at Staupågas tilsig vil bli ført vekk fra terskelbassenget i Arstadåga og først komme ut i elva ved Steinågas samløp med Arstadåga nedenfor terskelen. Flere av høringspartene har foreslått å flytte kraftstasjonen noe lenger opp langs Arstadåga for å sikre fortsatt og økt gjennomstrømming i terskelbassenget.

Middelvannføringen i Arstadåga ved samløpet med Staupåga er på ca. 2 m³/s, og en fraføring av

Staupågas felt vil redusere middelvannføringen til ca. 1,7 m³/s. I tørre perioder vil vannføringen være langt mindre, men det vil fortsatt være en viss vanngjennomstrømming. Med tanke på at det hovedsakelig er røye i bassenget, en art som trives i rolig vann, mener NVE at en slik begrenset reduksjon i vanngjennomstrømming ikke vil være av stor betydning.

Det er påpekt at på grunn av stort bredt vannfelt er Staupågas felt viktig med tanke på bidrag av vann til Arstadåga i lavvannføringsperioder om sommeren. Feltet vil da bidra med en vannføring som er relativt større enn hva feltstørrelsen tilsier. Ut fra kart i søknaden hvor nedbørfeltene er tegnet inn, kan vi ikke se at det er særlig stort innslag av bre i Staupågas felt. Generelt viser hydrogrammene for de ulike år at de virkelig lave vannføringene i vassdraget opptrer om vinteren, og da vil uansett bidraget fra de høyereliggende felt, slik som Staupåga ovenfor Nedre Staupåvatnet, ikke være særlig stort.

Etter vår mening vil det fortsatt være tilstrekkelig med vann igjen i Arstadåga til å opprettholde en gjennomstrømming i bassenget og vi kan ikke se at det er nødvendig å flytte kraftstasjonen for å sikre biologiske forhold på strekningen. Vi kan heller ikke se at det er andre forhold, slik som reduksjon i tekniske inngrep, som skulle tilsi at et krav om flytting av kraftstasjonen som betingelse for å gi en konsesjon bør tas til følge. Dalen er allerede sterkt preget av ulike inngrep, og her er det snakk om nedgravde rørgater og kraftlinjer i skogsområder.

Vi vil også bemerke at en flytting vil gi en reduksjon i fallhøyde på ca. 5 meter med en reduksjon i kraftproduksjonen på ca. 0,3 GWh/år.

Oppsummering

NVE mener at de største konfliktene knyttet til søknaden om bygging av Steinåga kraftverk og regulering av Nedre Staupåvatnet ligger i tørrlegging av øvre del av Steinåga, og de midlertidige virkningene som følge av en etablering av rørgater. Forutsatt at det gis pålegg om slipp av en viss minstevannføring i Steinåga om sommeren, og grundig planlegging og gjennomføring ved etablering av rørgatetra-seer, mener vi at ulempene for allmenne interesser vil være av begrenset betydning.

Alt. A som er søkers primæralternativ har best økonomi og gir betydelig mer produksjon, og også relativt sett en større vinterandel på grunn av reguleringen av Nedre Staupåvatnet. I forhold til alt. B vil alt. A gi ca. 11,9 GWh mer i årlig produksjon til en marginalkostnad på ca. kr 1,80/kWh.

Samtidig er alt. A det alternativet som gir størst lokale ringvirkninger i form av økonomiske fordeler for Beiarn kommune. Ved alt. B vil det verken bli naturressursskatt, konsesjonsavgifter eller konsesjonskraft til kommunen.

Konklusjon

NVE mener at fordelene ved etablering av Steinåga kraftverk er større enn skader og ulemper for allmenne interesser, jf. vannressursloven § 8, og vi anbefaler at det blir gitt konsesjon etter vannressursloven § 8 til bygging av kraftverket på nærmere fastsatte vilkår.

Videre mener NVE at fordelene ved regulering av Nedre Staupåvatnet er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Det er søkt om tillatelse etter oreigningsloven til ekspropriasjon av eventuelt manglende rettigheter som er nødvendige for gjennomføring av planene. En tillatelse etter vassdragsreguleringsloven gir automatisk ekspropriasjonsadgang for å gjennomføre reguleringen. Videre har SE avtale med den grunneier som vil bli berørt av Steinåga kraftverk.

Så vidt vi kan se er det bare mindre arealer, slik som etablering av rørgate fra Nedre Staupåvatnet og tilknytningskraftlinje fra stasjonen som det foreløpig ikke er gjort avtale med grunneiere om. I følge SE er det godt håp om å oppnå minnelige avtaler med alle berørte grunneiere.

Etter anleggsperioden vil installasjonene bli liggende skjult under bakken, og i liten grad være til hinder for grunneiernes fremtidige utnyttelse av arealene. Tatt i betraktning at grunneieres råderett i liten grad innskrenkes av disse marginale inngrepene, samtidig som utbyggingen og reguleringen vil gi en ny årlig produksjon på ca. 26 GWh mener vi at kravet i oreigningsloven § 2 om at tiltaket "tiltaket er til meir gagn enn skade" er oppfylt. I medhold av oreigningsloven § 2, nr. 51, anbefaler vi at det blir gitt tillatelse til ekspropriasjon av nødvendige rettigheter for bygging av Steinåga kraftverk dersom det ikke oppnås avtaler med berørte grunneiere.

I NVEs helhetsvurdering inngår også virkningene for miljøet for nødvendige kraftlinjer og elektriske anlegg som er nødvendige for å gjennomføre planen. Etter NVEs vurdering medfører ikke kraftlinjen skader av et slikt omfang at det har avgjørende betydning for om den omsøkte utbyggingen kan tilates eller ikke. NVE vil vurdere behovet for egen konsesjon etter energiloven etter at det eventuelt er gitt tillatelse til etter vassdragslovgivningen til utbygging og regulering.

Merknader til vilkårene

Det er søkt om tillatelse etter vannressursloven for bygging av Steinåga kraftverk og etter vassdragsreguleringsloven for regulering av Nedre Staupåvatnet. Kraftgrunnlaget er for lite til at det er aktuelt med tillatelse etter industrikonsesjonsloven. NVE har utformet to ulike vilkårssett som gir tillatelse etter de to lovverkene. Flere av vilkårene er sammenfallende, og det er en forutsetning at like vilkår i de to settene ikke gis kumulativ virkning. Vilårene

dekker Beiarn kommunes syn på at det skulle settes relevante vilkår som gir mulighet for å følge opp utbyggingens virkninger for allmenne interesser, og kunne gi pålegg om avbøtende tiltak i etterkant.

Det er utarbeidet et manøvreringsreglement som omfatter begge konsesjonene.

Merknadene nedenfor følger nummereringen i tillatelsen etter vassdragsreguleringsloven. Det er ingen av vilkårene i tillatelsen etter vannressursloven som trenger særskilte kommentarer ut over det som følger av kommentarene til vilkårene under.

Tillatelse etter vassdragsreguleringsloven for regulering av Nedre Staupåvatnet og etter vannressursloven til bygging av Steinåga kraftverk

Post 1, konsesjonstid

Sjøfossen Energi AS eies av det offentlige med 2/3, og kravet til å gi konsesjon på ubegrenset tid er derfor oppfylt. Vilårene kan tas opp til revisjon etter 30 år. Revisjonen skal kunne omfatte både Staupåga og Steinåga.

Vi kan ikke se at det i dette tilfellet er nødvendig med en revisjonsadgang samtidig med øvrige reguleringskonsesjoner som berører Arstadåga slik DN har krevd. Disse to vassdragene omfatter en svært liten og oversiktlig del av vassdraget, og vilårene gir i stor grad mulighet til å avbøte mulige negative virkninger som følge av utbyggingen og reguleringen.

Post 2, konsesjonsavgifter

Vi foreslår at satsen for konsesjonsavgifter for reguleringen settes til det som er vanlig ved nye konsesjoner i dag, dvs. kr 8/nat.hk. til staten og kr 24/nat.hk. til kommuner. Tiltakshaver har beregnet kraftgrunnlaget etter reguleringsloven til 1930 nat.hk. En har da lagt til grunn at også tilsiget til Steinåga inngår. NVE mener det må legges til grunn at det bare er feltet ovenfor Nedre Staupåvatnet som skal inngå i beregningen da tilsiget i Steinåga er et uregulert felt. En foreløpig beregning fra NVE med den foreslåtte regulerings høyden gir et kraftgrunnlag på i overkant av 1000 nat.hk. Endelig beregning vil først bli gjort etter at en konsesjon er gitt.

Det er ikke fremmet krav om næringsfond, og NVE mener heller ikke at utbyggingen er av en slik størrelse eller omfang at dette er aktuelt.

Vi ber om at SE gir beskjed til NVE når kraftverket er satt i ordinær drift, slik at kraftgrunnlaget for konsesjonskraft og konsesjonsavgifter kan fastsettes.

Post 7, godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Vi gjør oppmerksom på at en utbygging ikke må iverksettes før detaljplanene er godkjent av NVE. Vi vil her særlig påpeke at det gjennomføres en grun-

dig planlegging av rørgatetraseer, og at det eventuelt tas høyde for at eventuelle overskuddsmasser transporteres ned i dalen.

Dersom SE under detaljplanleggingen skulle komme frem til at de likevel ønsker å flytte kraftstasjonen med utløp noe lenger opp av miljømessige eller tekniske hensyn, vil dette ligge innenfor hva NVE kan vurdere som en del av godkjenning av detaljplanene.

Post 8, naturforvaltning

Vi forutsetter at eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret står i forhold til omfanget av reguleringen og utbyggingen. Dersom det blir gitt tillatelse til alt. A har DN anbefalt at det gis pålegg om en årlig innbetaling til fond for opphjelv av fisk, vilt og friluftsliv på kr 30 000.

NVE kan ikke se at verken reguleringen eller utbyggingen vil gi virkninger av vesentlig betydning for fisk eller vilt. Vi mener at de vanlige fullmaktsvilkårene i tilstrekkelig grad gir fylkesmannen og NVE mulighet til eventuelt å kompensere og avbøte mulige ulemper. Når det gjelder virkninger for friluftsliv mener vi at ulempene knyttet til dette i stor grad vil bli kompensert gjennom pålegg av minstevannføring, se nedenfor under merknader til manøvreringsreglement.

Post 9, automatisk fredete kulturminner

Selv om undersøkelsesplikten er oppfylt må kulturminnemyndighetene varsles om en under anleggs- eller driftsfasen likevel skulle komme i kontakt med slike kulturminner, jf. merknader fra Sametinget.

Post 12, terskler mv.

Vilkåret gir mulighet for pålegg om terskelbygging, biotopjustering, elvekorreksjoner, erosjonssikring og andre tiltak som måtte være nødvendige for å avbøte skadene av en regulering og utbygging. Dette vil bli vurdert nærmere etter at en eventuell konsesjon er gitt.

Merknader til manøvreringsreglement

Vi har ikke foreslått noen begrensninger i utnyttelsen av regulerings høyden i Nedre Staupåvatnet i noen deler av året da vi mener magasinet ligger skjult og heller ikke har andre kvaliteter som skulle tilsi at det er behov for restriksjoner i utnyttelsen av det. Vi forutsetter at reguleringen vil bli gjort slik som det er beskrevet i søknaden og kommentarene til høringsuttalelsene.

Som vi tidligere har nevnt mener NVE at det av hensyn til friluftslivsinteressene og vassdragets visuelle betydning må slippes en minstevannføring forbi inntaket i Steinåga. Denne må i så fall settes tilsgisavhengig, da tilkoblingen med Staupågafeltet først skjer nedenfor de mest sentrale landskapsmes-

sige områdene. Det er særlig fossen rett nedenfor inntaket som vil ha behov for et forholdsvis stort minstevannføringskrav for å kunne ivareta sin funksjon som et fremtredende landskapselement. Av den grunn mener NVE at det ikke er hensiktsmessig å ta utgangspunkt i alminnelig lavvannføring for feltet som er beregnet til ca. 37 l/s. De laveste vannføringsverdiene opptrer ellers stort sett på vinteren, slik at det i sommersesongen normalt vil være vannføringer langt over dette nivået.

I juni vil det etter en utbygging være brukbart overløp ved inntaket selv i et tørt år. Det er først fra juli og utover at vannføringen vil avta slik at vassdraget blir tørrlagt. NVE mener at av hensyn til friluftslivsinteresser bør det settes krav om minstevannføring fra 1. juli til 30. september. NVE mener at for å oppnå tilfredsstillende landskapsmessig virkning bør minstevannføringen være i størrelsesorden 0,3 m³/s i denne perioden. Dette tilsvarer omtrentlig gjennomsnittlig 25-persentilen i denne perioden. Dette vil gi en reduksjon i kraftproduksjonen på maksimalt 2,3 GWh, og utbyggingsprisen øker til ca. 2 kr/kWh. Dette er fortsatt en rimelig utbyggingskostnad, og etter vår mening vil ikke en slik minstevannføring velte økonomien i prosjektet.

Vi vil også påpeke at i et normalår vil det være et resttilsigg i Steinåga som i begynnelsen av juli vil ligge over det foreslåtte nivået, slik at det ikke blir noe ekstra produksjonstap. Dersom det er gode fyllingsprognoser for Nedre Staupåvatnet kan en også vurdere en viss produksjon fra magasinet i denne perioden og dermed unngå overløp senere på høsten. Vi viser også til SEs kommentar til høringsuttalelsene der det fremgår at Nedre Staupåvatnet allerede på ettersommeren vil bli tatt i bruk. I slike tilfelle vil vannføringen i Steinåga uansett renne fritt forbi inntaket.

SE har antydnet at det kan være aktuelt med en viss effektkjøring av kraftverket, om enn med jevne overganger.

NVE mener at med tanke på ferskvannsbiologiske interesser vil effektkjøring av kraftverket kunne ha skadevirkninger. Særlig vil dette gjelde når restvannføringen i Arstadåga er lav slik at endringer i driftsvannføringen relativt sett vil være store. Vi har derfor presisert i reglementet at effektkjøring ikke skal forekomme, og at alle endringer så langt som mulig skal skje med myke overganger.

Andre merknader

Vi gjør oppmerksom på at dersom det ikke oppnås avtale med alle rettighetshavere må krav om skjønn være fremmet innen et år etter at tillatelsen er gitt.

Vi gjør videre oppmerksom på at det må søkes særskilt om tillatelse etter forurensningsloven for

utslipp i forbindelse med anleggsarbeidene. En slik søknad skal rettes til fylkesmannen.”

Forslag til vilkår for tillatelse for Sjøfossen Energi AS til å foreta regulering av Nedre Staupåvatnet i Staupåga Beiar kommune, Nordland fylke

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, forninner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- å sørge for at forholdene i *Staupåga og Arstadåga mellom Staupåga og Steinåga* er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utføres slik at tap av fisk reduseres,
- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i

området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av re-

gulingen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstille uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tingly-

ses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Sjøfossen Energi AS til å bygge Steinåga kraftverk i Steinåga i Beiarn kommune, Nordland fylke

1

Vannslippingen skal foregå slik som fastsatt i manøvreringsreglementet for regulering og utbygging av Staupåga og Steinåga.

2

(Bortfall av konsesjon)

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. Olje- og energidepartementet kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, forninner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN):

- a. å sørge for at forholdene i *Steinåga* er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og utbygging tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste

naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

8

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som

konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

9

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

12

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

13

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstatte det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Nedre Staupåvatnet og Steinåga i Beiarn kommune, Nordland fylke

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Nedre Staupåvatnet	641,0	644,0	625,0	3	16	19

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

I tiden 1. juli – 30. september skal det slippes en minstevannføring forbi inntaket til Steinåga kraftverk på 300 l/s. Dersom tilsiget er mindre enn det fastsatte kravet skal hele tilsiget slippes forbi.

Alle endringer i driftsvannføringen skal skje med myke overganger, og effektkjøring i kraftverket skal ikke forekomme.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverksiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

3. Høring

Olje- og energidepartementet har sendt NVEs innstilling på høring til Beiarn kommune og Nordland fylkeskommune.

Departementet har i brev av 07.02.2006 mottatt følgende høringsuttalelse fra Beiarn kommune:

”Beiarn kommune viser her til kommunestyrets uttalelse i saken:

Vedtak:

Beiarn kommune mener fordelene ved tiltaket er større enn ulempene og anbefaler at det gis

konsesjon til; regulering av Nedre Staupåvatn med inntil 19 m, overføring av avløpet fra Nedre Staupåga til Steinåga, installering av generator på inntil 8MW med nødvendig elektrisk anlegg, installering av nødvendig koplingsanlegg for kabeltilknytning og elektrisk konsesjon for legging av 22 kV kabel fra kraftstasjon frem til eksisterende 22 kV linje.

Beiarn kommune peker på viktigheten av det offentlige tilsyn følger opp konsesjonsvilkårene, og at det sett av bestemmelser som skal ivareta sikkerhets-, landskaps- og miljømessige forhold blir ivaretatt på en forsvarlig måte ved en eventuell utbygging. De eksisterende muligheter for å utøve jakt, fiske, rekreasjon og friluftsliv må ikke blir skadelidende.

Hvis Staupåga medtas i prosjektet må kraftstasjon plasseres slik at denne får utslipp til øvre del av vannspeil på oversiden av eksisterende terskel i Arstadåga. Dette vil bevare og øke vannføringen i Arstadåga ovenfor terskel, og vil også kunne begrense naturinngrep i forhold til rørgate, veibygging og tilknytning til eksisterende 22 kV-linje.

Beiarn kommune har ingen bemerkninger til innstillingen utover kommunestyrets uttalelse i saken.”

Nordland fylkeskommune har ikke uttalt seg.

4. Olje- og energidepartementets merknader

Innledning

Sjøfossen Energi AS har søkt om konsesjon til utbygging og regulering av Steinåga og Staupåga i Beiarvassdraget.

Sjøfossen Energi AS eies av Beiarn kommune med 25 prosent, Gildeskål kommune med 43 prosent og private med de resterende 32 prosent av aksjene. I konsesjonsrettslig sammenheng regnes Sjøfossen Energi AS som et offentlig eid selskap.

Søknaden omfatter bygging av Steinåga kraftverk, overføring av avløpet fra Nedre Staupåvatnet til Steinåga og regulering av Nedre Staupåvatnet med inntil 19 meter. Utbygging og regulering berører Beiarn kommune.

Sjøfossen Energi AS fikk unntak fra behandling i Samlet plan for bygging av Steinåga kraftverk den 13.03.2003. Den foreliggende søknad avviker imidlertid noe fra det som ble gitt unntak, ved at det nå er søkt om 19 meter regulering av Nedre Staupåvatn i stedet for opprinnelig 5 meter. Etter nye bestemmelser gjelder Samlet plan for prosjekter med årlig produksjon over 50 GWh. Det omsøkte prosjektet gir en årlig produksjon på 26 GWh, og er derfor innenfor grensen.

I den kommunale reguleringsplanen er området avsatt til LNF-område. Det vil derfor være nødvendig med dispensasjon før en eventuell utbygging.

Utbyggingsalternativene

I tillegg til søknad om utbygging og regulering har Sjøfossen Energi AS også søkt om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendige rettigheter for bygging av det nye kraftverket dersom avtale ikke oppnås med rettighetshaverne. Det er inngått minnelig avtale om fallrettighetene til Steinåga, men det søkes om ekspropriasjonstillatelse til fallrettighetene til Staupåga hvor Sjøfossen Energi AS ikke har oppnådd minnelig avtale med grunneieren Opplysningsvesenets fond. Fondet har søkt om utbygging av vannfallet i egen regi. Staupåga Kraftverk, et hel eid selskap av Opplysningsvesenets fond, søkte om utbygging av Staupåga 28.12.2006.

Sjøfossen Energi AS redegjør for to alternative utbyggingsalternativer. Hovedalternativet er etter søknaden forutsatt å gi en årlig produksjon på ca. 26 GWh og forutsetter at Nedre Staupåvatnet i Staupåvassdraget reguleres med 19 meter og utnyttes i et kraftverk i Steinågavassdraget sammen med vannet fra Steinåga.

Alternativet til Sjøfossen Energi AS er en utbygging som bare bruker vannet i Steinåga. Dette alternativet er etter søknaden forutsatt å gi en årlig produksjon på ca. 14 GWh, og kan utbygges parallelt med en utbygging av Staupåga i regi av kraftselskapet til Opplysningsvesenets fond. Søker har ikke forutsatt minstevannføring i de to alternativene.

Opplysningsvesenets fond opplyser i sin søknad at en utbygging av Staupåvassdraget vil gi en årlig produksjon på i underkant av 9 GWh uten minstevannføring. Basert på tiltakshavernes opplysninger vil en utbygging etter Sjøfossen Energi AS sitt hovedalternativ dermed ha en årlig merproduksjon på i overkant av 3 GWh i forhold til to separate prosjekter. Tas det hensyn til NVEs forslag om minstevannføring for Steinåga ved utbygging etter hovedalternativet, er den årlige beregnede merproduksjonen ved utbygging etter Sjøfossen Energi AS' hovedalternativ ca. 1,2 GWh/år.

Søknaden til Opplysningsvesenets fond er stilt i bero til søknaden fra Sjøfossen Energi AS er avgjort.

Fordeler og ulemper

En utbygging vil gi økt kraftproduksjon, styrke næringsgrunnlaget i distriktet, og tilføre kommunen økte inntekter i form av skatter og avgifter mv.

En utbygging etter hovedalternativet er etter søknaden forutsatt å gi en årlig produksjon på 26 GWh. I tillegg vil en regulering av Nedre Staupåvatnet bidra til en liten produksjonsøkning i et minikraftverk i Arstadåga. Den alternative utbyggingen er etter søknaden forutsatt å gi en årlig produksjon på 14 GWh. Hovedalternativet vil gi størst inntekter til Beiarn kommune.

Redusert vannføring i Steinåga og Staupåga vil ha negativ virkning på landskapsopplevelsen. På grunn av turstien i området vil dette særlig merkes

langs Steinåga. En utbygging etter hovedalternativet vil imidlertid øke vintervannføringen i Arstadåga nedenfor utløpet av kraftverket, noe som kan bedre forholdene for fisk i elva. Vannføringen i Arstadåga mellom Staupåga og Steinåga vil på sin side reduseres.

Begge alternativer vil gi en viss reduksjon av størrelsen på et inngrepsfritt område.

Videre vil det kunne ta lang tid før sårene etter øvre del av rørgatetraseene forsvinner. Regulering av Nedre Staupåvatn vil gi en tidvis skjjemende reguleringssone rundt vannet.

NVEs innstilling

NVE mener at fordelene og nytten av en utbygging i tråd med hovedalternativet samlet sett overstiger ulempene for private og allmenne interesser som blir berørt. I valget mellom de to alternativene har NVE lagt vekt på at hovedalternativet har best økonomi, og betydelig mer produksjon hvor det også er en større vinterandel på grunn av reguleringen av Nedre Staupåvatnet. I tillegg vil hovedalternativet gi størst lokale økonomiske ringvirkninger.

Av hensyn til landskapsmessige forhold og hensynet til friluftsjinteressene er NVE kommet til at det bør være en minstevannføring i Steinåga på 0,3 m³/s i tidsrommet fra 1. juli til 30. september. Forslaget til minstevannføring vil gi en reduksjon i kraftproduksjonen på maksimalt 2,3 GWh/år.

Olje- og energidepartementets vurdering

I likhet med NVE har departementet kommet til at fordelene ved en utbygging i tråd med søkerens hovedalternativ er større enn ulempene for private og allmenne interesser. Departementet har lagt vekt på at utbyggingen etter hovedalternativet er lønnsom og gir mest kraft, selv etter at NVEs forslag om minstevannføring i Steinåga er tatt hensyn til. Selv om inngrepsfrie områder reduseres noe, vil landskapsendringene være begrensede. Det vil fortsatt være store områder lokalt som vil bestå av inngrepsfrie naturområder.

Pålagt minstevannføring i tråd med NVEs innstilling vil etter departementets vurdering avbøte tilstrekkelig ulempene for friluftslivet og de landskapsmessige forhold ved Steinåga. Det er ikke påvist at vannføringsreduksjonen i seg selv vil få konsekvenser av betydning for botaniske eller biologiske forhold.

Når det gjelder reguleringen av Nedre Staupåvatn og redusert vannføring i Staupåga viser departementet til NVEs vurderinger og slutter seg til disse. Etter departementets mening vil fordelene overstige ulempene for private og allmenne interesser. Departementet viser særlig til den store nytteverdien av magasinet. Det er få biologiske og botaniske interesser knyttet til vatnet, og området brukes lite

til friluftsliv. Det er ikke påvist vesentlige fiskeinteresser knyttet til vatnet.

Departementet legger vekt på at Beiarn kommune i likhet med fylkeskommunen anbefaler hovedalternativet. Fylkesmannen går prinsipalt inn for separat utbygging av Steinåga uten regulering, men vil heller ikke gå imot konsesjon etter hovedalternativet.

Olje- og energidepartementet har også tatt i betraktning at innehaver av fallrettighetene i Staupåga, Opplysningsvesenets fond, selv vil bygge ut Staupåga. I denne sammenheng har departementet lagt avgjørende vekt på at hovedalternativet til Sjøfossen Energi AS gir den beste samlede utnyttelsen av vannressursene i Steinåga og Staupåga.

Departementet viser til at to parallelle prosjekter vil gi større inngrep ved at det må bygges to kraftverk.

Departementet er av den oppfatning at Sjøfossen Energi AS bør gis anledning til å stå for utbygging og regulering for å styrke næringsgrunnlaget til det lokale kraftverket.

Olje- og energidepartementet tilrår at Sjøfossen Energi AS får tillatelse etter vannressursloven § 8, jf. § 25, til bygging av Steinåga kraftverk på de vilkår som er foreslått av NVE.

Departementet anbefaler at Sjøfossen Energi AS får tillatelse til ekspropriasjon etter oreigningslova § 2 første ledd nr. 51. Departementet finner at kravet om at tiltaket "tvillaust er til meir gagn enn skade", jf. bestemmelsens andre ledd, er oppfylt. Departementet vil i denne forbindelse bemerke at fallrettighetene i Staupåvassdraget må eksproprieres i medhold av oreigningslova dersom minnelig avtale ikke oppnås.

Olje- og energidepartementet tilrår at Sjøfossen Energi AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å regulere Nedre Staupåvatn på de vilkår som er foreslått av NVE.

Departementet tilrår at Sjøfossen Energi AS gis tillatelse til utbyggingen etter lov om vern mot forurensninger og avfall § 11. Det må søkes særskilt om tillatelse etter forurensningsloven for utslipp i forbindelse med anleggsarbeidene.

Departementets merknader til vilkårene:

Reguleringsstillatelsens post om konsesjonsavgifter

Departementet tilrår at avgiften til staten settes til kr 8 pr. nat.hk. og til kr 24 pr. nat.hk. til kommunen som er på nivå med avgiftene i nye konsesjoner som nå gis.

Departementet slutter seg til NVEs syn om at utbyggingen ikke er av et slikt omfang eller har slike virkninger at næringsfond er aktuelt.

Tillatelsenes post om naturforvaltning

Direktoratet for naturforvaltning har anbefalt at det tas inn vilkår om årlig avsetning til fond for opphjør av fiske/vilt/friluftsliv på kr 30 000 dersom det blir gitt tillatelse etter hovedalternativet.

Departementet kan ikke se at verken utbyggingen eller reguleringen vil gi virkninger av vesentlig betydning for vilt og fiske. De vilkårene som fastsettes gir i tilstrekkelig grad mulighet til eventuelt å kompensere og avbøte mulige ulemper. Virkningene for friluftslivet kompenseres i stor grad gjennom fastsettelsen av minstevannføring. Departementet frarår på dette grunnlag vilkår om årlig avsetning som foreslått av direktoratet.

Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Departementet slutter seg til NVEs forslag om minstevannføring på 0,3 m³/s i tiden fra 1. juli til 30. september. Det er først fra juli og utover at vannføringen avtar. For å oppnå tilfredsstillende landskapsmessige virkninger vil det være nødvendig med en minstevannføring av denne størrelsesorden selv om produksjonen reduseres med om lag 10 prosent eller maksimalt 2,3 GWh/år.

Departementet har merket seg at manøvreringsreglementet utelukker effektkjøring, og at alle endringer så langt som mulig skal skje med myke overganger.

Departementet viser for øvrig til NVEs merknader til vilkårene og slutter seg til disse.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdrag og grunnvann av 24. november 2000 nr. 82 § 8, jf. § 25, gis Sjøfossen Energi AS tillatelse til å bygge Steinåga kraftverk i Beiarn kommune.
2. I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 § 8 gis Sjøfossen Energi AS tillatelse til å regulere Nedre Staupåvatnet.
3. I medhold av lov om oreigning av fast eiendom av 23. oktober 1959 nr. 3 § 2 første ledd nr. 51 gis Sjøfossen Energi AS tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for bygging av Steinåga kraftverk og tillatelse til ekspropriasjon av nødvendige fallrettigheter.
4. I medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Sjøfossen Energi AS tillatelse til å bygge Steinåga kraftverk.
5. Tillatelsene gis på de vilkår og med det manøvreringsreglement som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 12. september 2008.

15. Nord Troms Kraftlag AS

(Kildalsvassdraget i Nordreisa – omgjøring av reguleringskonsesjon til å gjelde på ubegrenset tid)

Olje- og energidepartementets samtykke 28. oktober 2008.

Det vises til søknad av 16. november 2007.

1. Bakgrunn

Nord Troms Kraftlag AS (NTK) fikk ved kgl.res. av 1. november 1957 tillatelse til regulering av Kildalsvassdraget i Nordreisa. Tillatelsen ble gitt for den tid leieavtalen med staten (nå Statskog SF) står ved makt, men begrenset til et tidsrom av 50 år fra konsesjonsdato.

I brev av 18. oktober 2007 til NVE opplyste kraftlaget at man er i forhandlinger med Statskog SF om leieavtalen.

NTK er et aksjeselskap med syv offentlige aksjeeiere, henholdsvis Troms fylkeskommune, Kåfjord, Nordreisa, Skjervøy og Kautokeino kommuner med 16,67 % hver, og Kvæningen og Loppa kommuner med 8,33 % hver.

2. Søknaden

NTK har i søknaden blant annet anført:

”Som det imidlertid ble tatt forbehold om før konsesjonstidens utløp, jf. bilag 3 ovenfor, søker NTK med dette prinsipalt om at reguleringskonsesjonen fra 1957, som er søkt midlertidig forlenget, omgjøres fra tidsbegrenset konsesjon til konsesjon på ubegrenset tid. Kraftlaget er et selskap som oppfyller dagens vilkår for å få konsesjon på ubegrenset tid.

Overensstemmende med entydig forvaltningspraksis, med utgangspunkt i saken vedrørende Niingen Kraftlag AS, jf. Meddelte vassdragskonsesjoner 1989 på side 327 flg. og Stortingets plenarvedtak av 19. desember 1988 om at Kongen kunne endre konsesjonsvilkårene for Niingen Kraftlag AS, slik at kraftlagets konsesjon gikk over til å gjelde i ubegrenset tid, søkes om omgjøring av punkt 1 i reguleringskonsesjonen fra 1957 på en slik måte at konsesjonen gis på ubegrenset tid og er undergitt de revisjonsbestemmelser som i dag gjelder.”

3. Olje- og energidepartementets bemerkninger

Hjemmelen for behandlingen av foreliggende endringssøknad er vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd. Olje- og energidepartementet er delegert fullmakt til å endre konsesjonsvilkår i medhold av disse bestemmelser, jf. kgl.res. 25. august 2000.

Etter vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd skal søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall innvilges så fremt reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene i industrikonsesjonsloven § 2 første ledd.

Olje- og energidepartementet finner at vilkårene etter industrikonsesjonsloven § 2 første ledd er oppfylt. Reguleringskonsesjonen til Nord Troms Kraftlag AS kan derfor endres til å gjelde på ubegrenset tid.

Olje- og energidepartementet bemerker at en endring av konsesjonens varighet fra tidsbegrenset til tidsbegrenset ikke innskrenker departementets adgang til å revidere tidligere gitte konsesjoner, jf. lov om endringer i vassdragsreguleringsloven m.fl. av 19. juni 1992 nr. 62 pkt. VI nr. 3. Denne bestemmelsen innebærer at konsesjonen kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet. Det tas derfor inn nytt vilkår om revisjon for å tilpasse konsesjonsvilkårene til gjeldende lovverk.

Som følge av ovennevnte gjøres følgende endringer i kgl.res. av 1. november 1957 ”*Tillatelse for Nord-Troms Kraftlag AS til å regulere Kildalsvassdraget i Nordreisa*”:

1) Post 1 i konsesjonsvilkårene skal heretter lyde:

”Reguleringskonsesjonen gis på ubegrenset tid, men begrenset til den tid leieforholdet med Statskog SF varer.

Vilkårene for reguleringskonsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon 50 år etter konsesjonens dato. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.”

16. Eralloys Holding AS og Eramet SA

(Konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for indirekte erverv av aksjer i DNN Industrier AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 19. november 2008.

Det vises til søknad av 24. september 2008 om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for indirekte erverv av aksjer i DNN Industrier AS. Det vises også til brev av 17. november 2008 om justering av konsesjonssøknad.

I søknaden søkes det om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for følgende aksjeerverv:

- I. På vegne av Eralloys Holding AS søkes det om konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i Tinfos Energi AS.
- II. På vegne av Eramet SA søkes det om erverv av 100 prosent av aksjene i Eralloys Holding AS.

Styret i DNN Industrier AS samtykket 10.10.2008 til de omsøkte erverv.

Utfisjoneringsen av metallvirksomheten og Eramet SAs senere erverv av 100 prosent av aksjene i Eralloys Holding AS utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 36, fordi fisjonen blant annet omfatter overdragelse av samtlige aksjer i Tinfos Energi AS fra Tinfos AS til Eralloys Holding AS. Tinfos Energi AS eier samtlige aksjer i DNN Industrier AS som innehar 39,83 prosent av aksjene i AS Tyssefaldene, som igjen innehar vannfallsrettigheter i henhold til lov 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 annet ledd, jf. første ledd, gis Eralloys Holding AS konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i Tinfos Energi AS. I medhold av samme bestemmelser gis Eramet SA konsesjon for erverv av 100 prosent av aksjene i Eralloys Holding AS. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonene.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

17. Halvor H Holta Holding AS

(Konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Tinfos AS)

Olje- og energidepartementets samtykke 19. november 2008.

Det vises til søknad fra Halvor H. Holta Holding AS (HHH) datert 3. oktober 2008 om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for erverv av aksjer i Tinfos AS (Tinfos) og Notodden Calcium- Carbidefabrikk (NCC).

Konsesjonssøknaden fra HHH omfatter overdragelse av 502 aksjer i Tinfos (godkjent av styret i Tinfos 9. oktober 2008) og overdragelse av 387 aksjer i NCC (godkjent av styret i NCC 9. oktober 2008) fra Eramet SA til HHH.

Ervervene av aksjer i Tinfos og NCC utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 36 da Tinfos innehar vannfallsrettigheter i henhold til lov 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kap. I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 første ledd.

Selskapet HHH er 100 % eiet av Halvor H. Holta, mens selskapet HAI Invest AS er kontrollert av Halvor H. Holta og eiet i det vesentlige av Halvor H.

Holtas barn. HAI Invest AS eier 1 aksje i Tinfos. HHH og HAI Invest AS' aksjer i Tinfos skal konsolideres etter industrikonsesjonsloven § 36 første ledd tredje punktum.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis HHH konsesjon for sine erverv av aksjer i Tinfos og NCC, slik at HHHs eierandel utgjør 46,4 prosent av aksjene i Tinfos og 83,1 prosent av aksjene i NCC. NCC eier 251 aksjer i Tinfos (6,3 %). I tillegg eier HAI Invest AS 1 aksje i Tinfos. Dette medfører at gruppen etter nevnte transaksjoner vil ha direkte og indirekte kontroll med 52,7 % av aksjene i Tinfos. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonene.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

18. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Holding AS og NTE Energi AS

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslova § 1 femte ledd ved skiping av konsernstruktur)

Olje- og departementets samtykke 25. november 2008.

Departementet viser til NTE Holding AS og NTE Energi AS sin søknad fra 6.5.2008 vedrørende overnemnde framsett av advokat Inge Ekker Bartnes.

I

Fylkestinget i Nord-Trøndelag vedtok den 8. mars 2007 å omdanne Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk FKF til eit konsern med heileigde dotterselskap. Prosessen skal gjennomførast i fleire steg. Ved Olje- og energidepartementets vedtak frå 12. juni 2007 fekk Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk FKF unntak for konsesjonsplikt, forkjøpsrett og fortrinnsrett etter industrikonsesjonsloven ved omdanning til aksjeselskap.

Søknaden frå 6.5.2008 inneber at dei konsesjonspliktige vassfallsrettane til noverande Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Holding AS skal overførast til Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Energi AS (NTE Energi AS). Overføringa skjer via selskapet Startup 213 AS av aksjeselskapsrettslege årsaker. Same dag vil dei konsesjonspliktige rettane bli overført til NTE Energi AS og Startup 213 AS vil bli sletta som selskap. Fordi Startup 213 AS berre vil eige fallrettane i særskilt kort tid er det ikkje søkt om unntak for konsesjonsplikt og forkjøpsrett for dette ervervet. Som ledd i gjennomføring av omorganiseringa vert det etablert eit nytt holdingselskap – Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Holding 1 AS (NTE Holding AS) - som er heleigd av Nord-Trøndelag

lag fylkeskommune. NTE Holding AS skal eige aksjane i dei nye dotterselskapa NTE Energi AS, NTE Nett AS, NTE Elektro AS og NTE Marked AS.

II

Olje- og energidepartementet finn at omorganiseringa er i tråd med dei retningslinjer som er lagt til grunn for fritak frå konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonslovas § 1 femte ledd, jf. Ot. prp. nr. 31 (1989-90) og Ot. prp. nr. 61 (2007-2008).

Departementet skal sikre det offentlege eigarskapet til vasskraftressursane gjennom industrikonsesjonslova. Departementet er merksam på at framtidige sal av aksjar i selskap som har fått unntak etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd kan føre til at eigartilhøvet i selskapet vert endra slik at det ikkje lengre speglar tilhøvet som låg til grunn for å gje unntaket.

Ved unntak etter industrikonsesjonslova § 1 femte ledd vil det bli sett som vilkår at alle framtidige aksjeoverdragingar i selskapa skal meldast til konsesjonsstyresmaktene. Departementet tek samstundes atterhald, ved alle framtidige aksjeoverdragingar i selskapet, å konsesjonshandsame dei rettane selskapa har fått fritatt frå konsesjonsbehandling etter § 1 femte ledd.

I den grad selskapa har fallrettar som ikkje tidlegare har vore konsesjonshandsama, tek departementet samstundes atterhald om å gjere statleg forkjøpsrett etter industrikonsesjonslova § 6 nr. 1 gjeldande ved alle framtidige aksjeoverdragingar i selskapa.

Med heimel i lov nr. 16 av 14.12.1917 om kjøp av vassfall, bergverk og annen fast eigedom § 1 femte ledd gis fritak frå konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved erverv slik det er søkt om.

Med heimel i industrikonsesjonslova § 4 tredje ledd gis samtykke til overføring av eksisterande bruksrettar knytt til allereie utbygde vassfall og kraftverk.

Reguleringsløyve knytt til dei aktuelle vassfall vert overdrege i uendra form.

Unntaket skjer på vilkår om at alle framtidige aksjeoverdragingar i NTE Holding AS (Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Holding 1 AS) og NTE Energi AS skal meldast til konsesjonsstyresmaktene.

I den grad selskapet har fallrettar som ikkje tidlegare har vore konsesjonshandsama, tek departementet samstundes atterhald om å gjere statleg forkjøpsrett etter industrikonsesjonslova § 6 nr. 1 gjeldande ved alle framtidige aksjeoverdragingar i selskapa.

Departementet tek samstundes atterhald, ved alle framtidige aksjeoverdragingar i selskapa, å konsesjonshandsame dei rettane selskapa ved dette og

tidlegare vedtak har fått fritatt frå konsesjonshandsaming etter industrikonsesjonslova § 1 femte ledd.

Dersom det seinare vert overdratt rettar i foretak mv. med konsesjonspliktige vassfallsrettar, vert det utløyst konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslova kapittel I, jf. og § 37. Forkjøpsrett utløysast etter same kapittel knytt til fallrettar som ikkje tidlegare er konsesjonshandsama.

Emisjon av aksjar i selskapa vil bli behandla på same måte som aksjeoverdraging i høve til dei vilkår departementet har sett i samband med aksjeoverdraging i selskapa.

Departementet ber om at konsesjonsdata oversendast Noregs vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistra blir ajourført.

19. Hydro Aluminium AS

(Planendring for Tynutbyggingen - vidare drift av gamle Tyn kraftverk)

Kongelig resolusjon 28. november 2008.

I Innledning

Saken gjelder søknad fra Hydro Aluminium AS (Hydro) om planendring for nytt Tyn kraftverk i Årdal kommune, Sogn og Fjordane. Hydro fikk konsesjon til nytt Tyn kraftverk ved kongelig resolusjon av 26.01.2001. Planendringssøknaden gjelder fortsatt drift av Gamle Tyn kraftverk, med Holsbruvatn som inntaksmagasin, og overføring av Skanseelvi og Engjesetbekken samt konsesjonsgitte bekker 1 og 3 til Holsbruvatnet. Som en del av planendringssøknaden er det vidare søkt om to nye overføringer, Rausdøla og bekk 2 til Holsbruvatnet, samt ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter. Den omsøkte planendringen vil gi om lag 74 GWh ny produksjon per år.

II NVEs innstilling

I NVEs innstilling av 20.04.2007 heter det:

Hydro Aluminium AS har søkt om planendring for tidligere gitt konsesjon til utbygging av Nye Tyn kraftverk i Årdalsvassdraget. Etter en samlet vurdering finner NVE at den nye prosjektløsningen er akseptabel dersom inntak i Rausdøla tas ut av planen. NVE anbefaler derfor at det gis tillatelse til vidare drift av Gamle Tyn kraftverk, unntatt inntak i Rausdøla, og at det gis tillatelse etter oreigningslova til å ekspropriere areal og rettigheter som er nødvendig i forhold til den endrede planen.

Hydro har vidare søkt om at konsesjonen av 26.01.01 gis på nytt, for å unngå tvil om forutsetningene for et eventuelt nytt skjønn. NVE anbefaler at konsesjonen for de deler av prosjektet som berøres av planendringen gis på nytt, og at vilkårene videreføres. NVE anbefaler også at det gis ny tillatelse et-

ter oreigningsloven til å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med utbyggingen, inkludert fallrettigheter.

NVE har mottatt søknad av 25.04.05 på vegne av Hydro Aluminium AS om planendring for nytt Tyin kraftverk, som det ble gitt konsesjon til ved kongelig resolusjon av 26.01.2001. Planendringen innebærer videre drift av det gamle kraftverket:

”Vi viser til konsesjon for bygging av nytt Tyin kraftverk og fornyelse av konsesjoner og tillatelse til nye reguleringer som utnyttes i Tyin kraftverk, gitt til Hydro Aluminium AS 26.1.2001, og til søknader forut for konsesjonen.

Vedlagte søknad omfatter utnyttelse av nedbørsfelt nedstrøms inntaket til nytt Tyin, på en annen måte enn det som var forutsatt i den gitte konsesjonen. Mens den tidligere planen forutsatte bygging av en ny pumpestasjon for pumping av vann fra Holsbruvatn opp til tilløpstunnelen til det nye kraftverket, søker vi nå om å utnytte vannet til kraftproduksjon i det gamle anlegget i Øvre Årdal via ny tunnel til eksisterende rørgate.

Den nye løsningen omfatter bygging av nye tunneler for å få vannet inn på eksisterende rørsjakt til det gamle kraftverket. Dette vil være det største inngrepet i omgivelsene og vil medføre behov for deponering av masser. Bekkeinntakene som skal bygges, vil innebære overføring av vann fra Tya nedstrøms Holsbruvatn. Disse overføringene er allerede med i eksisterende konsesjon.

Vedlagte søknad beskriver det aktuelle tiltaket samt de konsekvenser tiltaket vil ha på omgivelsene, i henhold til NVE's retningslinjer for slike søknader. Som det går fram av oppsummeringen, mener vi utbyggingen vil være en god måte å utnytte deler av det gamle kraftverket til videre kraftproduksjon, med relativt små negative konsekvenser for omgivelsene.

På vegne av Hydro Aluminium a.s søker vi med dette om endringer i gitte konsesjon fra 26.1.2001, for reguleringer og overføringer i Tyavassdraget ved at:

Skanseelvi og Engjesetbekken samt konsesjonsgitte bekk 1 og 3 syd for Tyadalen overføres til Holsbruvatnet for utnyttelse i gamle Tyin kraftverk. Inntakshøyde for bekk 1 og 3 er endret fra konsesjonens kote ca. 1050 til kote 730.

Som en del av planendringen søkes det videre om:

- fortsatt drift av gamle Tyin kraftverk med bruk av Holsbruvatnet som inntaksmagasin.
- overføring av Rausdøla, samt bekk 2 til Holsbruvatnet for utnyttelse i gamle Tyin kraftverk og eventuelt ekspropriasjon av nødven-

dig grunn og rettigheter for overføringen i fall det ikke oppnås minnelige avtaler.

- erverv av nødvendig grunn og rettigheter for etablering av Holsbruvatnet som inntaksmagasin for gamle Tyin kraftverk i den grad dette ikke er dekket gjennom eksisterende konsesjon.

I og med at det gamle anlegget nå blir tatt ut av drift, som en følge av drift av nytt Tyin, er det viktig å få klarert videre bruk av anlegget før planer for utfasing blir besluttet. Vi håper derfor det er mulig å få en rask behandling av søknaden.”

Følgende dokument er vedlagt søknaden:

”1.1 Om søkeren

Hydro er landets nest største kraftprodusent med årlig normalproduksjon på ca. 9 TWh. Denne produksjonen tilsvarer forbruket av elektrisitet i nærmere 350.000 hjem, eller snau 10 % av den samlede norske kraftproduksjonen. Produksjonen er hovedsakelig vannkraftbasert, fra mer enn 20 kraftstasjoner i Telemark, Røldal/Suldal og Sogn.

Hydro satser aktivt på fornybar energi. I tillegg til opprustning og utvidelse av vannkraftproduksjonen, vurderes muligheter for utbygging av vindkraft. Utbygging for videre drift av eksisterende Tyin kraftverk ligger innenfor kategorien opprustning og utvidelse.

Hydro Aluminium a.s er konsesjonær for Tyin kraftverk.

1.2 Begrunnelse for tiltaket

Hydro er tildelt følgende konsesjoner knyttet til Tyin kraftverk:

1. Erverv og regulering av Tyavassdraget, Rausdøla og Berdøla, og tillatelse til å overføre Rausdøla og Berdøla til Tyavassdraget meddelt ved kgl.res. 14.07.50, med endringer av 29.06.51.
2. Tillatelse til å overføre visse deler av Utlavassdraget til Tyavassdraget. Meddelt ved kronprins.reg.res. av 08.02.57.
3. Tillatelse til ytterligere regulering av Tyin og Torolmen, meddelt ved kgl.res. av 18.04.58, med endringer av 11.12.59.
4. Tillatelse til erverv av fallrettigheter og bygging av nytt Tyin kraftverk, samt tillatelse til overføringer og reguleringer i Årdalssvassdraget. Meddelt ved kgl.res. 26.01.2001 (forlengelse av tidligere meddelte konsesjoner).

Nytt Tyin kraftverk forutsatte i utgangspunktet at det gamle kraftverket skulle tas ut av drift. Planlegging av utfasing av eksisterende verk ble iverksatt som et eget prosjekt. I dette arbeidet så man imidlertid en mulighet for fortsatt redusert drift av kraftverket ved å ta i bruk uutnyttet tilsig i reguleringsområdet.

I konsesjonen for nytt Tyin kraftverk fra 2001, er det gitt tillatelse til utnyttelse av Holsbruvatn med inntak av Skanseelvi og Engjesetbekken. Løsningen var basert på å bygge en pumpestasjon ved Holsbru for å pumpe vann fra feltet opp i tunnelen fra inntaksmagasinet i Torolmen. Denne løsningen ble tatt ut av planene av økonomiske og miljømessige grunner. Usikkerhet knyttet til spredning av ørekyte var en aktuell problemstilling.

Fortsatt drift av eksisterende anlegg er også basert på utnyttelse av tilsiget til Holsbru med bekkene som er omfattet av konsesjonen for nytt Tyin. Forskjellen er at vannet blir ført ned til den eksisterende kraftstasjon, via et nytt tunnel-system fra Holsbru til eksisterende sjaktsystem. Denne løsningen medfører blant annet at ørekyteproblematikken ikke lengre er relevant.

I konsesjonen er det også gitt tillatelse til utnyttelse av to bekker (se kart vedlegg 1 og figur 1 under) for inntak på eksisterende tilløpstunnel. Disse er ikke realisert i forbindelse med nytt Tyin kraftverk, men kan nå utnyttes ved å ta de inn på ny tilløpstunnel fra Holsbru. Mellom de to bekkene er det en bekk med tilnærmet lik størrelse som ikke var med i søknaden for nytt Tyin. Denne kan enklere utnyttes ved inntak på lavere nivå og er derfor tatt med i søknaden.

Den omsøkte planendringen som omfatter inntak av bekker og 5-6 km med tunnel og to steindeponier, vil gi en produksjon på ca. 74 GWh. Kraftstasjon med to av seks aggregater, koblingsanlegg og kraftlinjer vil, med unntak av enkelte modifikasjoner, bli uforandret. I og med at det meste av infrastrukturen og anleggene allerede er etablert, oppnås det en relativt stor produksjonsøkning i forhold til inngrepene som vanligvis kreves.

1.3 Geografisk plassering

Tyin kraftverk (nytt og gammelt) ligger i Årdal kommune i Sogn og Fjordane. Hovedmagasinet Tyin ligger i all hovedsak i Vang kommune i Oppland. En liten del av magasinet nærmest Tyinosen ligger i Årdal kommune.

Videre drift av det gamle kraftverket vil ta i bruk nedbørsfelter som alle ligger i Årdal kommune. Prosjektet medfører utnyttelse av Tyavassdraget nedenfor regulerte områder til nytt Tyin kraftverk. I tillegg planlegges overføring av nedbørsfelt fra Rausdøla nedenfor eksisterende, utnyttede deler av vassdraget. Dette vassdraget går i dalen sør for Tyavassdraget og begge vassdragene renner ut i Øvre Årdal, der de går ut i nedre deler av Utle (Storelvi). Rausdøla (Sitla) munner ut i Storelvi ca. 500 meter nedenfor samløpet Tya/Utle. Øvre deler av Rausdøla er regulert over ca. kote 1060, og er overført til nytt Tyin kraftverk.

1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

1.4.1 Gamle Tyin kraftverk

Tyinreguleringen

Tyinreguleringen omfatter Tyavassdraget, samt overføringer til Tyavassdraget fra Utlavassdraget, Rausdøla og Berdalselvi.

Følgende magasiner inngår i Tyinreguleringen: Tyin, Torolmen, Mannsbergvatn, Kyrkjevatn, Breibotnvatn, Krekjavatn, Biskopvatn, Viervatn, Småløftevatn og Gravidalsdammen. Tyin grenser i nord mot Jotunheimen nasjonalpark.

Rausdøla

Rausdøla har sitt utspring i heimre Krekjavatn og har samløp med Utle/Tya i sentrum av Øvre Årdal. Avløpet i Rausdøla over ca. kote 1060 er overført til Tyin kraftverk via en ca. 2,6 km lang tunnel.

Viervatn, som er regulert 22 m er overført til Småløftevatn via en 2140 m lang tunnel. Småløftevatn er regulert 1,3 m. Overført vannmengde fra Viervatn samt lokaltilsiget til Småløftevatn ble, i forbindelse med utbyggingen av eksisterende Tyin kraftverk overført til Rausdøla via en ca. 150 m lang tunnel. Avløpet fra Småløftevatn renner naturlig mot Berdalselva. Berdalselva har sitt utspring i Berdalsflui og renner vestover via Viervatn og Berdalsvatn mot Årdalsvatn ved Steiggjene.

Etter utbyggingen av Nyset og Naddvik kraftverk mot slutten av 80-tallet ble imidlertid avløpet fra Småløftevatn ført tilbake til Berdalselva og ble utnyttet i dag i Nyset og Naddvik kraftverk etter en spesiell kraftsalgsavtale. Tilbakeføring av vannet til Tyin kraftverk ble foretatt etter idriftsettelsen av nytt Tyin kraftverk høsten 2004.

Driftsvannvei og kraftstasjon

Fra hovedmagasinet Tyin tappes vannet via en tappetunnel til inntaksmagasinet Torolmen. Tilløpstunnelen til kraftverket går fra Torolmen (HRV + 1053,83) til svingekammeret under Heirsnosi, kalt "1000 meteren". Tunnelen er 11.170 m lang. I 1961 ble det etablert en parallelltunnel mellom tverrslag J3 og J10 med lengde 2800 m og tverrsnitt 7 m². I 1975 ble det bygget en ny parallelltunnel mellom tverrslag J12 og J18 med lengde 2670 m og tverrsnitt 15 m². Tilløpstunnelen får tilført vann fra flere nedbørsfelt på sydsiden av Tyadalen via bekkinntakene østre og vestre Sletterustbekk, Fanagjelsbekk, Biskopelv, Holsbrubekk og Rausdalen.

Fra svingekammeret på "1000 meteren" ble vannet ledet i tre trykkrør som ligger i en 1800 m lang rørsjakt ned til kraftstasjonen. To av rørene er installert i perioden 1942 – 1945 og mesteparten av disse rørene er smisveist. Det tredje røret er installert i 1960 i forbindelse med utvidelse av anlegget som omfattet Utleoverførin-

gen, økning av Tynmagasinet samt installasjon av to ekstra aggregater i kraftstasjonen.

Kraftstasjonen ligger ca. 70 m inne i fjellet under Temrebakkane med adkomst fra Årdal Metallverks fabrikkområde. Turbinsentrene ligger på kote 42,9. Fra kraftstasjonen går vannet i en avløpskulvert ut i Tya ca. 200 m oppstrøms samløpet med Uvla. I kraftstasjonen er det installert 6 horisontale peltonaggregat med samlet effekt på 6x32 MW (192 MW) ved vannføring 6x3,83 m³/s (23 m³/s).

Området er preget av kraftutbyggingen som har vært gjennomført i flere faser siden før andre verdenskrig. Etter de tidlige utbygginger er det synlige massetipper langs gammel tunneltrasé langs gamle vegen til øvre Årdal nedover Tyadalen. Områdene med inngrep ligger i stor grad langs rv. 53 fra Tyn til Øvre Årdal.

Kraftstasjon og tilhørende anlegg med blant annet SF6 koblingsanlegg og kraftlinjer er i stor grad sentrert rundt Hydro aluminium sitt fabrikkområde i Øvre Årdal.

1.4.2 Nytt Tyn kraftverk

Nytt Tyn kraftverk utnytter fallet mellom Torolmen (HRV +1050,83) og Årdalsvatn (NV +3,0). Tilløpstunnelen til kraftverket er utført som en trykktunnel på varierende fall mellom inntaket i Torolmen og ned til kraftstasjonen. Trykktunnelen er drevet fra tverrslag ved Biskopvatn og kraftstasjonsområdet. Tilløpstunnelens teoretiske tverrsnitt varierer mellom 30 m² og 36 m². Virkelig tverrsnitt er 15 til 20 % større.

Det er boret to forbindelsessjakter mellom den nye trykktunnelen og tilløpstunnelen til eksisterende Tyn kraftverk. Deler av eksisterende tilløpstunnel inngår derfor i tilløpssystemet til Nye Tyn. Den nedre forbindelsessjakten fun-

gerer også som svingesjakt. I toppen av svingesjakten er det sprengt ut et nytt svingekammer.

Seks nye bekkinntak er bygget og vannet fra disse er ledet inn på eksisterende tilløpstunnel via borede sjakter med diameter 1,0 m.

Kraftstasjonen er plassert langt inne i fjellet under Heirsnosi. I kraftstasjonen er det installert to vertikale peltonaggregat med total installert effekt på 2x187 = 375 MW ved vannføring 2x20 m³/s. Totalt økes årlig produksjon for Nye Tyn kraftverk med ca. 210 GWh, fra 1180 GWh til 1398 GWh.

.....

2 Beskrivelse av tiltaket

2.1 Innledende kommentar

Alternativ til videreføring av kraftproduksjon i eksisterende kraftstasjon vil være en utfasing. Dette var utgangspunktet for bygging av et nytt Tyn kraftverk. Videre produksjon i kraftstasjonen skal ta i bruk ikke-utnyttede nedbørsfelt nedstrøms eksisterende reguleringer, som det ble gitt konsesjon til i forbindelse med søknad om nytt Tyn kraftverk. Således er utnyttelse av Holsbru en planendring som følge av at vannet utnyttes i eksisterende kraftstasjon ved utnyttelse av fallet, og ikke, som i konsesjonsøknad, ved å pumpe vannet opp i vassdraget.

Overføring av restfeltet i Rausdøla har tidligere ikke vært med i noen planer. Tilløpstunnel til Holsbru muliggjør en overføringstunnel til Rausdalen, slik at det lar seg gjøre å utnytte restfelt nedstrøms eksisterende reguleringer lengre opp i Rausdalen.

I tillegg tas det inn et nytt felt (bekk 2) som ikke var praktisk mulig å utnytte for nytt Tyn kraftverk.

2.2 Hoveddata

Kraftverket (gamle Tyn kraftverk)

	Holsbru	Rausdalen	Aggr. 1 ¹	Aggr. 2 ⁿ	Totalt
Nedbørsfelt (km ²)	29,54	7,05			36,59
Middelvannføring (m ³ /s)	1,25	0,257			1,50
Alminnelig lavvannføring (m ³ /s)	0,11	0,11			0,21
Fallhøyde (m)					683,4
Slukeevne, maks (m ³ /s) 1 aggr/2 aggr			5,4	3,2	8,6
Slukeevne, min (m ³ /s)					0,8
Tilløpsrør, diameter					1,0
Installert effekt, maks (MW) 1 aggr/2 aggr			32	17	49
Brukstid (t) 1 aggr/2 aggr			2100	300	2400
Magasinvolument mill. m ³	0,3	0			0,3
HRV	731,5	-			
LRV	730,5	-			
Produksjon, vinter (GWh) (1.10-30.4)	12	2			14
Produksjon, sommer (GWh) (30.4-1.10)	51	9			60
Produksjon, årlig middel (GWh)	63	11			74
Utbyggingskostnad (mill. kr)					117,4
Utbyggingspris (kr/kWh)					1,59

¹ Aggregat 1 er med utskiftet løpehjul. Aggregat 2 er eksisterende løpehjul, som har kort driftstid i de største flomperiodene og kjøres kun i tillegg til aggregat 1

Elektriske anlegg:

Generator	Ytelse MVA 35 pr. stk. (2 generatorer i drift)
Transformator	Ytelse MVA 70 (treviklingstrafo for to generatorer)
Kraftlinjer	Lengde Ingen nye linjer (kableanlegg til SF6 bygg)

*2.3 Teknisk plan for det søkte alternativ**2.3.1 Hydrologi og tilsig*

Oversikt over nedbørsfeltene og størrelser fremgår av vedlagte tegninger og oversikten i tabellen under.

Felt	Areal (km ²)	Spes. avløp (l/s/km ²)	Midlere tilsig (m ³ /s)	Midlere tilsig (mill. m ³ /år)
Bekk 1	0,42	40,0	0,017	0,52
Bekk 2	0,65	40,0	0,026	0,82
Bekk 3	0,63	40,0	0,025	0,79
Skanseelvi	2,78	42,4	0,118	3,72
Engjesetbekken	2,60	42,4	0,110	3,48
Holsbruvatn ¹	22,46	42,4	0,952	30,03
Sum uten Rausdøla	29,54	42,3	1,25	39,36
Rausdøla ²	7,05	36,5	0,257	8,12
Sum med Rausdøla	36,59	41,2	1,50	47,48

¹ Fratrukket felt overført til nytt Tyin kraftverk via nye bekkeinntak 3, 3b, 4, 5, 6 og 7

² Fratrukket felt overført til Nye Tyin ved eksisterende inntak Rausdøla

Tilsiget til Holsbruvatnet og i Rausdøla nedstrøms dagens bekkeinntak blir tatt inn i inntaket i Holsbru og produsert i 2 aggregater i Tyin. Maks. kapasitet her er på ca. 8,6 m³/s. Magasinet i Holsbruvatn er lite og det innebærer at alt tilsig blir produsert løpende.

Før regulering

Det foreligger ingen målte vannføringsdata i dette lokale feltet. Vi har derfor estimert middeltilsiget her ut fra NVE-målestasjonen 74.5 Nysetvatn fra perioden 1957-1982. Målestasjon 74.5 Nysetvatn ligger i Vikadalen ca. 15 km rett syd for Årdal ca. 120 moh. og var i drift fram til 1989 da området ble regulert. Feltet til målestasjonen har en høydefordeling (120 -1800 moh.) som gjør at det kan anses som relativt representativ for nedbørsfeltet til Holsbru. Vi benytter kun data fra perioden 1957-1982 pga. tvilsom kvalitet på data i perioden 1983-1989 (ref. NVE).

Basert på disse data får vi et middeltilsig på 39,94 l/s*km² for årene 1957-1982. Benytter deretter tilsigsserien for Tyin kraftverk (HYD-799) som stort sett viser naturlig tilsig til det gamle vannmerket Tya 74.2 og skalerer i henhold til dette mellom periodene. Dette gir et middeltilsig på 42,3 l/s*km² for perioden 1961-1990. Det antas at dette gir et riktig estimat for spesifikt middeltilsig også til Holsbru og Rausdøla.

Alminnelig lavvannføring

Denne er definert som vannføringen som er laveste verdi av de årlige minstevannføringene i 350 døgn etter at den laveste tredjedelen er fjernet. Dette er estimert ved å se på enkelte representative vannmerker i området. Vannmerkene 74.16 Langedalen, 74.5 Nysetvatn og 73.21 Frostdalen er benyttet. Både 74.16 og 73.21 har v-overløp på målestedet noe som gir bra kvalitet på målingene på lave vannføringer mens 74.5 har vannføringsmålinger på relativt lave vannføringer. Disse dataene viser et bra samsvar med spesifikke verdier på henholdsvis 1,28, 1,34 og 1,91 l/s*km².

Alminnelig lavvannføring settes derfor til 1,5 l/s*km², det vil si 10,6 l/s i Rausdøla og 44,3 l/s for Holsbru.

Restvannføring til Tya

Basert på data fra "NVE Atlas" er delfelter nedstrøms Holsbru vurdert på restvannføring i Tya etter regulering av Holsbru. Restfeltets størrelse ved utløp i Utle er på ca. 7,72 km². I lavere områder blir det gradvis mindre spesifikk avrenning. Gjennomsnittlig vil spesifikt avløp være på ca. 29 l/s/km², som gir en gjennomsnittlig restvannføring på ca. 220 l/s.

Alminnelig lavvannføring ut fra definisjonen over på 1,5 l/s*km² vil bli ca. 12 l/s.

Restvannføring til Rausdøla

Tilsvarende betraktning for Rausdøla gir størrelse på restfeltet på ca. 4,05 km². Gjennomsnittlig spesifikt avløp er på ca. 35 l/s/km², noe som gir en restvannføring på 141 l/s.

Alminnelig lavvannføring ut fra definisjonen over på 1,5 l/s*km² vil bli ca. 6,1 l/s.

Det er relativt stor usikkerhet knyttet til avrenningsdata på små delfelt som dette, da lokale topografiske forhold og klimavariasjoner gir store utslag på avrenning.

2.3.2 Reguleringer og overføringer

Holsbru (konsesjonsgitt ifm. Nytt Tyin kraftverk)

Holsbru er gitt konsesjon til 1 m regulering. Magasinet er 0,3 mill m³. Holsbruvatn ligger under tregrensen på kote 731, og det er i tidligere tider bygget en terskeldam av lokal fiskeforening i Årdal ved utløpet.

Rausdøla

Rausdøla er en overføring til tilløpstunnelen fra Holsbru. Overføringen innbefatter ikke reguleringsmagasin.

Bekk 2

Dette feltet er inkludert som nytt felt. Feltet var ikke mulig å utnytte for nytt Tyin kraftverk, da det ikke var noen synlig bekk som kunne tas inn på eksisterende tunnel. På lavere høyde er feltet samlet i en synlig bekk som ønskes utnyttet i denne reguleringen.

2.3.3 Inntak

Holsbru (konsesjonsgitt ifm. Nytt Tyin kraftverk)

Holsbrumagasinet vil få en størrelse på 0,3 mill. m³ og fungere som et buffermagasin for tilsiget til kraftverket. Magasinet vil få 1 m regulering, med HRV på kote 731,5 og LRV på kote 730,5. For å få tilsvarende flomvannstigning som i dagens situasjon, vil eksisterende betongterskel ved utløpet av Holsbruvatn forlenges noe for å øke avløpskapasiteten.

Inntaket i Holsbruvatn planlegges utført som en liten innløpskanal inn til tunnel. Det etableres et lukehus i overgang til tunnel sammen med luke og terskel på nivå med LRV.

Inntak av Engjesetbekken og Skanseelvi ble i konsesjonen for nytt Tyin overført til Holsbru via tunnel. Dette prosjektet endrer ikke plassering av bekkeinntakene, men bekkene overføres til tilløpstunnel fra Holsbru og ikke via magasinet i Holsbru.

På tunnelstrekningen fra Holsbru til eksisterende trykksjakt tas det inn tre bekker, omtalt som bekk 1, bekk 2 og bekk 3. Bekk 1 og 3 er gitt konsesjon til, men er ikke realisert i forbindelse med nytt Tyin. Bekk 1 og 3 kan enkelt tas inn på en ny tilløpstunnel. I forhold til nytt Tyin vil inntakene legges på lavere kotehøyde, i den bratte dalsiden ned mot Øvre Årdal. Tidligere inntakshøyde var på ca. 1050. Ny inntakshøyde er på ca. 732. Bekk 2 var ikke søkt konsesjon om for nytt Tyin kraftverk. Over kote 8-900 består bekken av mange små bekker, til dels helt usynlige i store deler av året, og dette gjorde inntak av bekkene uaktuelle i den høyden inntaket måtte legges for nytt Tyin kraftverk. For dette prosjektet kan inntaket legges på kote 732 hvor bekkene er gått til samløp. Bekk 2 legges derfor inn i søknaden.

Rausdøla

Inntaket av Rausdøla vil utformes som et konsesjonelt bekkeinntak, beliggende på ca. kote 732.

2.3.4 Rørgate

Det planlegges å ta i bruk et av rørene i eksisterende trykksjakt. To rør er av smisveist type. Et rør er elektrosveist, og dette er ikke underlagt gjeldende myndighetskrav om utfasing. Det planlegges at dette røret tas i bruk for videre kraftproduksjon. Ved kote 671 kobles overgang fra tilløpstunnel Holsbru inn på elektrosveist rørgate. I denne overgangen (stålforet) monteres rørbrudds- og reguleringsventil.

2.3.5 Tunneler

Tilløpstunnel fra Holsbru til eksisterende rørsjakt vil drives fra tverrslag lokalisert nedenfor Holsbru, ca. 70 m syd for tunnelmunning på riksvei. Fra dette tverrslaget drives tunnel på tre stuffer. Mot inntak Holsbru, mot inntak Engjesetbekken og Skanseelvi og mot rørsjakt.

Fra tverrslag Rausdalen drives avgrening mot Rausdøla. Videre drives det mot tilløpstunnel Holsbru. Tilløpstunnel Holsbru drives i retning mot Holsbru til en møter stoff fra Holsbrusiden. Mot rørsjakt drives det med forsiktig sprengning mot gjennomslag til eksisterende rørsjakt.

Tverrslag Holsbru er 142 m langt. Overføringstunnel fra Engjesetbekken og Skanseelvi er ca. 900 m. Tilløpstunnel fra Holsbru til rørsjakt er til sammen 3490 m. Tverrslag til overføringstunnel Rausdøla er 137 m. Overføringstunnel Rausdøla-tilløpstunnel er 1230 m. Totalt skal det sprenge ca. 5960 m tunnel. Alle tunneler vil få teoretisk tverrsnitt på 18,5 m², eller minste tverrsnitt for konsesjonell tunneldrift med bilutlasting. Se ellers vedlegg 1.

2.3.6 Kraftstasjon

En skal benytte gamle Tyin kraftstasjon som er en kraftstasjon i fjell med adkomst fra Hydro Aluminium sitt verksområde. Stasjonen består av 6 aggregater.

Det planlegges å benytte de to innerste aggregater i stasjonen (aggregat 1 og 2). De fire øvrige aggregatene vil bli tatt ut av drift.

Opprinnelig nominelle data for aggregat 1 og 2 er:

Nominell fallhøyde:	He = 946,3 m
Slukeevne:	Q = 3,83 m ³ /s
Ytelse	P = 32 MW (basert på 6 maskiner i drift)

Det planlegges å bytte ut et løpehjul i et av de eksisterende aggregater.

Etter en vurdering av kapasiteten i eksisterende nålebend og turbinhus, foreslås det å øke maksimal vannføring til ca. 5,45 m³/s slik at dagens generatorytelse på 32 MW beholdes.

Dette gir følgende nye nominelle tall for aggregatene:

Nominell fallhøyde:	He = 668 m
Slukeevne:	Q = 5,4 (nytt løpehjul) + 3,2 (eksisterende løpehjul) m ³ /s
Ytelse	P = 32+17 MW (ca. 2100 timer brukstid på ett aggregat, av dette ca. 300 timer på aggregat med eksisterende løpehjul)

2.3.7 Veibygging

Alle inngrep ligger tett inntil enten riksveg 53 Tyin-Årdal, eller eksisterende grusveg inn til Rausdalen (gamle veitrasé fra Tyin til Årdal). Det blir ikke etablert nye veier i forbindelse med prosjektet, med unntak av følgende:

- Adkomst til bekkeinntak i Rausdalen, ca. 50 meter fra Rausdalsvegen
- Adkomst til tverrslag over ny tipp ved Holsbru
- Midlertidig adkomst til lukehus ved Holsbru, enten som en utfylling i grunt vann eller ved flåtettransport. Det etableres ikke permanent vei til lukehuset

Bekkeinntakene etableres fra tunnelside, og/eller ved helikoptertransport. Det blir ikke vegger i tilknytning til disse.

2.3.8 Kraftlinjer

Det blir ikke etablert nye kraftlinjer i forbindelse med prosjektet. Etablert nett vil bli tatt i bruk.

2.3.9 Deponier

Alle tunnelmasser vil bli tatt ut ved tverrslag Holsbru og tverrslag Rausdalen. Deponiene er lagt i tilknytning til tverrslagene, og det er laget egen plan for hvert deponi. Det er anslått ca. i størrelsesorden 180-220.000 m³ anbrakte m³, fordelt med ca. 100.000 m³ i hvert deponi. Deponiene er beskrevet nærmere i kapittel 3.7. Se også vedlegg 2.

2.3.10 Kjøremonster og drift av kraftverket

I flomperiodene på våren vil to aggregater benyttes, mens det resten av året stort sett vil kjøres med ett aggregat (med nytt løpehjul). I lavvannføringsperioder på vinteren er det ikke nok tilsig til jevn produksjon (<ca. 0,8 m³/s), og en må derfor ta i bruk magasinet i Holsbru ved å fylle opp til HRV og kjøre et aggregat til Holsbru er på LRV inntil tilsiget er tilstrekkelig for jevn kjøring. Dette vil i et normalår innebære at en får kjøring mot magasinet typisk fra slutten av oktober til slutten av april. Magasinet fylles i løpet av en uke til 14 dager, men er selvsagt avhengig av tilsigsforholdene i perioden. Ved drift på lav vannføring kjøres aggregatet i fire til seks døgn før magasinet igjen må fylles. Aggregat nr. 2 tas kun i bruk i flomperioder, normalt rundt juni, men kan også forekomme på høst. I disse periodene kan flomtoppene være langt over maksimal kapasitet for kraftverket og det vil være overløp ved Holsbru.

Konsesjonen baserte seg på pumpestasjonsalternativ med parallelle pumper som i stor grad ville regulere innenfor 10-30 cm variasjon i vannstanden opp mot HRV i lavvannføringsperioder. I perioder med større tilsig vår-høst ville en derimot holde vannstanden ned mot LRV for å ha en flomdempingspute i Holsbru og unngå flomtap.

Nytt alternativ vil altså medføre en noe større variasjon innenfor 1 meter regulering midt-vinters enn pumpestasjon, men vår-høst vil vannstanden jevnt over ligge høyere opp mot HRV.

2.4 Kostnadsoverslag

Prisnivå 1.1.2004

Gamle Tyin Kraftverk	mill.NOK
Reguleringsanlegg, overføringsanlegg, driftsvannveier og kraftstasjon, bygningsteknisk	75
Driftsvannveier og kraftstasjon. Maskin- og elektroteknisk	21
Transportanlegg, anleggskraft	0,6
Planlegging, prosjektering	3,8
Administrasjon, byggeledelse	8,7
Uforutsette kostnader	7,5
Erstatninger, tiltak, erverv, etc.	1,0
Sum utbyggingskostnader	117,4

2.5 Framdriftsplan

Det planlegges en byggestart vår 2006. Med i overkant av ett års byggetid vil kraftverket idriftsettes fra mai 2007.

2.6 Fordeler ved tiltaket

Produsert kraftmengde er beregnet til 74 GWh og fremskaffes med relativt sett svært små inngrep. Det eksisterer både kraftstasjon og infrastruktur som bidrar til at en unngår en stor del av de inngrep en ellers må gjøre for å fremskaffe tilsvarende mengde energi.

Investeringen vil bidra til øket skatteinn- gang for Årdal kommune og Staten (se kapittel 3.13).

Erfaring fra tilsvarende prosjekter tilsier at en ikke ubetydelig andel av investeringsbeløpet vil benyttes lokalt til innkjøp av varer og tjenester, samt sysselsetting av lokale/regionale firmaer i byggeperioden.

Kraftproduksjonen vil også bidra til syssel- settingsmengden for Hydro Energi lokalt, med årlige driftskostnader (oppfølging/vedlikehold) på over 1 mill. NOK.

2.7 Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

Arealbruk

Vedlagte tegninger viser lokalisering av de ulike inngrep. Arealbeslaget er i hovedsak knyttet til de to deponiene. Deponiet i Rausdalen er i størrelsesorden 25-37.000 m², deponiet ved Holsbru er ca. 12-15.000 m². Ellers er inngrepene i dagen til sammen 5 bekkeinntak, inntak av Holsbru og to tverrslag. Hvert inngrep krever lite areal, og til sammen utgjør disse inngrepene mindre 10.000 m².

Eiendomsforhold

- Engjesetbekken og Storelvi: Grunneier Nils Erik Moen
- Holsbruvatn og Tya: Grunneiere: Grense mellom Nils Eirik Moen og Ole Vee følger midten av vassdraget
- Bekk 1-3: Grunneier Ole Vee
- Deponi Holsbru: Grunneier Ole Vee
- Alt som ligger innenfor overføring Rausdøla, inklusive deponi: Grunneier Hydro Aluminium a.s, som også er konsesjonær.

Samlet Plan for vassdrag

Utnyttelse av Holsbru med tilhørende bekker er konsesjonsgitt i forbindelse med nytt Tyin kraftverk og er således klarert med hensyn til samlet plan status.

Øvre deler av Rausdøla er utbygget for Samlet Plan, mens nedstrøm uregulerte nedbørsfelt er plassert i kategori I i Samlet Plan.

Verneplaner, kommuneplaner og andre offentlige planer

Ingen deler av utbyggingen omfattes av Verneplan for vassdrag. Ingen deler av utbyggingen vil bli berørt av saksbehandling innenfor Plan- og bygningslovens bestemmelser. Områdene omfattes ikke av kommuneplanens arealdel.

2.8 Alternative utbyggingsløsninger

Det foreligger ikke alternative utbyggingsløsninger som gir endret infrastruktur for anlegget. Utbyggingsløsningen er i stor grad gitt av eksisterende kraftstasjon og trykksjakten sin beliggenhet. Andre løsninger ville enten base- res på pumpestasjonsløsningen for Holsbru, som er forkastet, eller bygging av ny stasjon som ikke vil være realistisk.

3 Virkning for miljø, naturressurser og samfunn

3.1 Hydrologi

Kurver som viser vannføringsforholdene før og etter utbygging er vedlagt. Det vil kun være restvannføring fra utløp Holsbru og Rausdøla i flomperioden juni/juli i et middelår. I dagens situasjon har vi fra Rausdøla en marginal vannføring fram til slutten av april, som kulminerer i overkant av 1 m³/s i juni og juli for siden å avta gradvis til marginal vannføring i slutten av desember. Fra Holsbru er det tilsvarende forhold med meget lav vannføring fram til begynnelsen/ midten av april, med kulminering i juni/juli på i overkant av 4 m³/s, med gradvis avtakende vannføring mot vinteren.

Restvannføringen i nedre deler av Rausdøla (Sitla) blir i utgangspunktet høyere på grunn av nedbørsfeltet nedstrøms, men uten at det er gjort målinger av dette er det mindre vannføring i Sitla i dagens situasjon enn oppe i vassdraget. Dette beror trolig på at en del av vannet går i grunnen under elveleiet eller andre løsmassefo- rekomster der terrenget flater ut gjennom Øvre Årdal.

Tilsvarende vil Tya nedstrøms Holsbru få til- ført restvannføring fra nedbørsfeltene ned- strøms (se pkt. 2.3.1).

3.2 Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Det kan bli noe påvirkning av isforholdene ved Holsbru ved at magasinet vil få en regulering på 1 meter. Det blir imidlertid lav vannhastighet ved kjøring gjennom inntakskanalen som har stort tverrsnitt i forhold til maksimal driftsvann- føring. Det forventes derfor at eventuelle end-

ringer i isforholdene vil være begrenset til området tett opp til inntak/lukehus. Ellers vil 1 meter regulering kunne medføre overvann og senere islegging. Dette er samme forhold som konsekvensutredningen for nytt Tyin beskriver, og det er ikke grunn til å anta særlig endret situasjon med nytt alternativ, bortsett fra at mer regulering midtvinters kan medføre noe mer overvann enn ved konsesjonens pumpestasjonsalternativ.

Inntaket i Holsbru tar inn overflatevann i tunnelsystemet. Vanntemperaturen forventes ikke merkbart påvirket, men i varme perioder ville dagens situasjon medført noe overflatevarming av vannet i Tya i forhold til at vannet går i tunnel.

3.3 Grunnvann, flom og erosjon

Prosjektet vil ikke medføre endringer i vassdragene som vil påvirke grunnvann eller medføre erosjon etter vassdragene. For Holsbrumagasinetts regulering på 1 m henvises det til konsesjonen for nytt Tyin. Det er ikke noe som tilsier at situasjonen endres i forhold til konsesjonen for nytt Tyin kraftverk.

3.4 Biologisk mangfold og verneinteresser

Konsekvensutredningen fra Rådgivende Biologer konkluderer med at prosjektet ikke vil berøre områder med vannlevende rødlistearter.

Det har ikke registrert eller framkommet noe som tilsier at prosjektet berører verneinteresser.

3.5 Fisk og ferskvannsbiologi

Det henvises til konsekvensutredningen fra Rådgivende Biologer som samlet gir marginale konsekvenser ved realisering av prosjektet.

Hovedkonklusjonene er:

- Bekk 1, 2 og 3 har liten verdi og vil ikke gi merkbare konsekvenser
- Overføring av Rausdøla vil gi liten konsekvens da vassdraget over deler av året er tørrlagt. Lengre perioder med tørrlegging forventes ikke. Det er vurdert "liten negativ" konsekvens for vassdraget fra inntak i Rausdøla til Storelvi (Årdøla)
- Tya: raske vannstandreduksjoner kan medføre en viss stranding av ungfisk vinterstid. Det er vurdert som "liten negativ" konsekvens
- Årdøla (Storelvi): Rask vannstandreduksjon vinterstid kan medføre noe av det samme som angis for Tya med stranding av ungfisk. Vurdert som "liten negativ" konsekvens.

3.6 Flora og fauna

De to største arealinngrepene er de to deponiene som er beskrevet spesifikt. Vegetasjonen i området reetableres ved vegetering og naturlig innvandring av vekster som forventes å gå relativt raskt i disse områdene som ligger under tregrensen. Virkningene med hensyn til flora er av midlertidig karakter og konsekvenser på sikt antas å være små.

Når det gjelder fauna er problematikken eventuelt knyttet til anleggsperioden og brukerinteresser for jakt som er beskrevet spesifikt i avsnitt 3.1. På sikt antas det ikke endrede forhold sammenlignet med dagens situasjon.

3.7 Landskap

Feste Landskapsarkitekter as har utarbeidet planer for deponiene med tilhørende beskrivelser av istandsetting og vegetering. Videre har Feste bidratt med innspill til beskrivelsen av de øvrige inngrep.

De øvrige inngrep i terrenget består av bekkeinntak og inntak Holsbru samt tverrslagene. Inntaket ved Holsbru vil bli bygget ved etablering av midlertidig veg eller ved fløting av utstyr. For bekkeinntak i Rausdøla etableres en liten stikkveg fra eksisterende veg inn til Rausdalen for bruk i anleggsperioden. Denne vil det være lite behov for i driftsperioden. Inspeksjon vil gjøres til fots, og derfor vil det legges til rette for naturlig revevegetering. Alle bekkeinntak vil ellers bygges uten midlertidige vegger. De to tverrslagene vil legges i tilknytning til deponiene eller eksisterende veg og vil framstå som tunnelåpninger i bratte fjellpartier.

Fjernvirkningene av anlegget anses å være marginale. Den største synlige virkningen vil være at fossen i Rausdøla vil bli tørr i større deler av året enn i dag. Rausdøla er i dag til dels tørrlagt over større deler av sesongen, men fossen er synlig fra Øvre del av Øvre Årdal i flomperioder på vår og høst. Rausdøla gjennom Øvre Årdal sentrum heter Sitla, og antas ikke å være særlig attraktiv da den i store deler av året er tørrlagt med brå vannstandsvariasjoner under flom. Inntaket i Rausdøla vil ikke ha kapasitet til å ta de største flommene, så det vil fremdeles være vannføring og synlig fossefall i Rausdøla under kulminering av flommer vår og høst.

Fjernvirkning av deponiene vil være svært begrensede. Deponiet ved Holsbru er lagt i en utilgjengelig kløft rett ved riksveg, og vil være lite synlig fra avstand. Når vegetasjonen etableres antas det at tippen vil oppleves som en integrert del av landskapet langs riksvegen. De samme betraktninger gjelder for deponiet inn mot Rausdalen. En vil ikke se dette inngrepet fra Øvre Årdal. Deponiet ligger mellom høyspentlinje og grusveg, og det antas at inngrepet vil bli godt integrert i landskapet når vegetasjonen etableres. Deponiene ligger på høyde som tilsier

rask vegetasjonsetablering. Områdene er frodige, slik at vegetasjonen vil etablere seg raskt.

Engjesebekken, Holsbru og Tya er behandlet i forbindelse med konsesjon for nytt Tyin og berøres ikke videre her, bortsett fra at det bemerkes at bekkeslørene som er lett synlige fra riksveg 53 nedenfor Holsbru fremdeles vil være som før ned fjellsidene. Inntakene ligger nesten like lavt som Holsbru, slik at det blir resterende del av bekkene ned til Tya som tørrlegges.

Bekker 1-3 tas inn i bekkeinntak på lavere nivå enn i konsesjonen for nytt Tyin. Dette innebærer at disse bekkene blir synlige lengre ned langs fjellsidene. Nedenfor tunneloverbygg på rv. 53 (Joteli) er det betydelige problemer med ras under snøsmelting og flom. Inntak av bekk 1 kan bidra til å redusere en del av dette rasproblemet. Ellers er dette små bekker som også er tørre over deler av året.

3.8 Kulturminner

Områdene er i stor grad kartlagt og frigjort med hensyn til kulturminner. Det er ikke kjente kulturminner som berøres ved nye inngrep. En eventuell kartlegging der dette ikke er gjort tidligere gjennomføres før områder tas i bruk. Utgjengelighet og beliggenhet av nye inngrep tilsier at det er liten sannsynlighet for at det finnes kulturminner.

3.9 Landbruksinteresser

Prosjektet berører ikke landbruksinteresser.

3.10 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Tunneldrift krever bruk av vann som vil bli noe forurenset av ammonium/nitrat forbindelser, finstoff fra steinmasser og eventuelle hydrokarboner/andre forbindelser fra anleggsmaskiner som benyttes. Dette håndteres etter vanlige prinsipper for rensing av avløpsvann fra tunneldrift, med oljeavskilling og sedimentering. Utslippspunktene lokaliseres til tverrslag Rausdalen og tverrslag ved Holsbru. Avrenningen vil ha relativt lang veg til de respektive vassdragene, og er således enklere å håndtere sammenlignet med utslippspunkter nær vassdragene (som for nytt Tyin kraftverk). Anleggene ligger ikke nær viktige resipienter med hensyn på fisk, og det er ikke nærliggende drikkevannskilder. Tya er ikke lenger reservedrikkevannskilde etter at Årdal kommune har fått etablert ny grunnvannsforsyning i Øvre Årdal. (Tidligere klausulering lengre opp i vassdraget er heller ikke gjeldende etter at ny drikkevannsforsyning er etablert.) Aktiviteten ved Holsbru vil medføre en del aktivitet i selve Holsbruvannet. Aktiviteten er imidlertid begrenset og anses ikke å skulle representere et problem for resipienten.

I driftsfasen vil endringen fra dagens situasjon medføre at avrenningen fra Rausdalen føres noen 100 meter lengre opp i Utla, i eksisterende undervann fra kraftverket. I tillegg vil driften medføre varierende vannføring, fra ca. 0,8 m³/s til 0 m³/s i periodene med lav vannføring, på grunn av periodisk kjøring av turbinene. Vannføringen er imidlertid svært liten i forhold til vannføringen i Utla og er ikke vurdert til å påvirke Utla/Storelvi. Ut over dette vil ikke driftsfasen føre til påvirkninger i forhold til vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser.

Alle søknader om utslipp fra anleggsdrift i byggefasen vil håndteres på vanlig måte mot Fylkesmannens miljøvernavdeling.

3.11 Brukerinteresser

Brukerinteressene i området er konsentrert til fiske og jakt. Turområder påvirkes i liten grad da inngrepene er små og til dels ligger på lite attraktive og vanskelig tilgjengelige områder. Konsekvensene for de ulike brukerinteresser er vurdert som følger:

Fiskeinteressene

Fiskeinteressene berøres ved Holsbru som følge av 1 meter regulering. Dette er behandlet i forbindelse med konsesjon nytt Tyin kraftverk. I Holsbru er det en ørekytebestand som var en hovedbegrunnelse for å gå bort fra pumpe-stasjon Holsbru. Problematikken var knyttet til faren for å pumpe ørekyte lengre opp i vassdraget til Torolmen som ikke har ørekyte i dag. For dette prosjektet er denne problemstillingen ikke relevant da vannet går nedover i vassdraget. Med hensyn på fisk endres ikke denne situasjonen og derved blir det heller ikke konsekvenser av prosjektet. Tya og Rausdøla i seg selv er det ikke knyttet fiskeriinteresser til, men varierende vannføring fra kraftstasjonen til Utla vil i perioder fortone seg noe annerledes enn eksisterende situasjon. Tilsiget til Rausdøla blir ført ut lengre opp i Utla enn i dag, og bruk av buffermagasinet i Holsbru vil gi en variasjon i vanntilførselen i perioder av året. Vannmengdene er imidlertid små sammenlignet med vannføringen i Utla, der fiskeinteressene er betydelige. Konsekvensene er dermed vurdert å være av marginal karakter og underbygges av Rådgivende Biologers konsekvensvurdering.

Jaktinteresser

I området prosjektet har sin anleggsaktivitet foregår det både elg- og hjortejakt, selv om prosjektet er lokalisert til mindre tilgjengelige partier av jaktterrenget. Anleggsaktiviteten kan medføre at det i anleggsperioden vil kunne påvirke dyretrekk og jakt. Dette gjelder spesielt aktiviteten fra tverrslag Rausdalen. Tverrslag Holsbru ligger like ved riksveg 53 og i en kløft

som trolig ligger mer skjermet i forhold til jaktområdene. De andre anleggsstedene vil være kortvarige, og regnes ikke å påvirke jaktinteressene. Slik deponiene blir etablert skulle det være grunnlag for å anta at det etter anleggsperioden vil etableres mer tilgjengelige områder, og mulighet for nyetablering av dyretrekk. Prosjektområdet ligger for lavt til at det i særlig grad vil påvirke rypejakten.

Friluftsliv

Påvirkes i svært liten grad, siden områdene til dels er lokalisert i svært utilgjengelige områder. Det er ikke kjente friluftsinntak knyttet til noen av hovedinngrepene, bortsett fra lukehus/inntak Holsbru som ligger ganske nær en mindre hytteklynge på tre hytter. Arbeid med lukehus og inntak kan medføre noen ulemper i anleggsperioden. I driftsfasen vil imidlertid inngrepet framstå som beskjedent og være bra skjermet fra hytteklyngen.

3.12 Samiske interesser

Ikke relevant i dette området.

3.13 Samfunnsmessige virkninger

Om en sammenligner investeringen for videre drift av eksisterende Tyin kraftverk med den, relativt sett, mye større investeringen for nytt Tyin kraftverk, er det likevel svært mange likhetstrekk ved leveransene. For nytt Tyin kraftverk er det gjort forespørsler hos leverandørene på hvor mye av omsetningen som går lokalt/regionalt. Basert på dette, og med utgangspunkt i antatt fysiske investeringer på 100 mill. NOK, er det gjort følgende anslag og antagelser:

- Ca. 25-30 mill. NOK (25 % - 30 %) vil omsettes lokalt/regionalt
- Det vil bli leiet inn lokal arbeidskraft som underentreprenørtjenester, montasje, snekervirksomhet, elektrikere etc.
- Betongleveranser forestås av leverandører i distriktet
- Catering- og overnattingstjenester kjøpes inn lokalt

Skatter og avgifter

Det antas at eksisterende kraftverk anses som eget kraftverk i relasjon til naturressursskatt, grunnrenteskatt og eiendomsskatt.

- Naturressursskatt: 0,8 MNOK pr. år etter fastsatt opptrappingsperiode (fordeles mellom kommuner og fylkeskommune).
- Eiendomsskatt: 0,4 - 1 MNOK pr. år etter fastsatt opptrappingsperiode for naturressursskatt med nåværende bestemmelser

om minimums- og maksimumsnivå på formuestakstene.

- Grunnrenteskatt: Kan først forventes etter mange års drift og er i større grad enn for eiendomsskatten avhengig av framtidig utvikling i kraftprisen.

Konsesjonsavgifter

Det er gjort beregninger av konsesjonsavgifter basert på satser vedtatt i bestemmelsene for nytt Tyin kraftverk og NVE sin fastsatte metodikk for beregning av dette. Det er foretatt en indeksjustering av satsene til 2004 nivå.

Årlig konsesjonsavgift Stat:	ca. 5.000 NOK
Årlig konsesjonsavgift Årdal kommune:	ca. 12.500 NOK

3.14 Konsekvenser av kraftlinjer

Det blir ingen nye kraftlinjer.

3.15 Konsekvenser av alternative utbyggingsløsninger

Det er ikke vurdert å være forskjell i konsekvenser ved de alternativene som er belyst i kapittel 2.8.

4 Avbøtende tiltak

Prosjektet vil ha små konsekvenser for tredje parts interesser. De største landskapsmessige inngrepene er deponiene. Deponiene er forsøkt tilpasset og lagt til rette på en måte som ikke forringer landskapskvalitetene og samtidig legges til rette for at det er mulig å ta seg fram over deponiene. Adkomst og framkommelighet vil være spesielt av interesse for dyretrekk i området, men det vil også bli lettere å ta seg fram til fots med de nye deponiene. Områdene er i dag lite benyttet for turgåing.

Fiskeinteressene blir lite berørt, og virkningene skulle ikke tilsi behov for ekstraordinære tiltak med hensyn på fiske. I konsesjonen for Nytt Tyin ligger det føringer for vurdering av behov for terskelbygging i Storelvi/Utla. Vurderingen av dette skal gjøres etter nytt Tyin er idriftsatt. Denne vurderingen kan også ta med seg mulige virkninger av fortsatt drift med de relativt små, men varierende vannmengder fra gamle kraftverket.

I utbyggingsfasen vil anleggsaktiviteten til en viss grad kunne oppleves sjenerende for hytteeierne ved Holsbru nærmest nytt lukehus. Hydro ønsker å bruke samme filosofi ovenfor disse som det er gjort i forbindelse med byggingen av nytt Tyin kraftverk. Eventuelle ulemper som vi ikke ser nå, vil en kunne håndtere på en rimelig måte når og dersom det oppstår situasjoner. Erfaringene fra nytt Tyin kraftverk skulle være gode, også sett fra hytteeierne side..”

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort to ganger i Sogn Avis og Norsk Lysningsblad, og ble sendt på høring på vanlig måte. NVE har vært på befaring sammen med representanter for Hydro.

Kommunestyret i *Årdal kommune* hadde møte 27.10.05, og gjorde følgende vedtak:

”1. Årdal kommune tilrår planendringsøknaden under føresetnad av at kraftproduksjonen som følger av fortsatt drift av det gamle kraftverket er underlagt lokal binding og skal nyttast til kraftintensiv verksemd i Årdal, jf. vilkår i avtale av 13.07.1995 om tilbakesal av kraftverka i Tyn og Fortun etter foregrepe heimfall. Hydro Aluminium si planlagde nedbygging av Söderberganlegget og fråfall av planar om ny produksjonshall med kapasitetsutviding, gir store utfordringar for Årdalssamfunnet. I det pågåande omstillingsarbeidet for å sikre Årdal si framtid, er lokal binding av kraft eit hovudmoment for å få til etablering av ny, større næringsverksemd.

2. Årdal kommune føreset at saka i tillegg til ordinær fagleg handsaming vert undergitt naudsynt politisk handsaming, slik at kommunen får trygghet for at føresetnaden om at også den aktuelle kraftproduksjonen i samsvar med planendringssøknaden skal nyttast til industri i Årdal kan kome til uttrykk.

3. Årdal kommune føreset vidare at over-skotsmassane skal nyttast til samfunnsnyttige føremål, og at ein får gjennomslag for framlegg til avbøtande tiltak. Før utbyggingsarbeidet startar skal det liggje føre ein utbyggingsavtale mellom tiltakshavar og Årdal kommune om desse tema. Dette må forankrast i konsesjonsvilkåra.

4. Årdal kommune føreset at konsesjonskraft vert tildelt etter gjeldande reglar, at avgifter vert fastsett etter høgste satsar og at det i konsesjonsvilkåra vert gitt pålegg som sikrar at det i gjennomføring og drift av prosjektet vert :

- Størst mogleg lokal/regional omsetting (kjøp av varer og tenester)
- Utvida og størst mogleg driftsorganisasjon i Årdal for Hydro Energi”

Vi siterer også deler av kommunens vurderinger som ligger til grunn for vedtaket:

”2.2 Natur, landskap og friluftsliv/reiseliv

Vassdraget med dei vertikale vatnstrengane, bekkar, elvar og vatn har vore ein kvalitet og eit kjenneteikn for landskapet i Årdal. Dei er synlege frå opphald i tettstaden, frå vegnettet og i naturområda, og attraktive for både busette og tilreisande.

Gjennomføring av planlagde tiltak vil medføre ytterlegare endringar i landskapsbiletet; med redusert vassføring i Tya mellom Holsbru og

kraftverket og i Rausdøla/Sitla, og reduserte vatnstrengar i Moadalen, jf. inntak av 5 bekkar og tabellar som viser simulert avrenning frå Holsbru-feltet og Rausdøla-feltet før og etter regulering. Bekk 2 og inntak i Rausdøla er nye tiltak. Eit større fossefall nedstrøms bekkeinntaket i Rausdalen, i dag godt synleg frå tettstaden Øvre Årdal, vil i lengre periodar verte tørrlagt. Elva Sitla som passerer tettstaden gjennom bustadområde, rv. 53 og service/industriområde vil og verte ytterlegare tørrlagt.

Bekk 1 og 3 vil på grunn av lågare inntakspunkt ha lenger synleg vatnstreng enn i den opprinnelege konsesjonssøknaden.

Engjesetbekken og Skanseelvi vil få reduserte visuelle kvalitetar, men det er ikkje endringar i forhold til opprinneleg konsesjonssøknad.

Dei fysiske synlege inngrepa ved Holsbruvatn får redusert omfang i planendringa samanlikna med opprinneleg søknad om pumpe-stasjon.

Nytt undervatn frå den gamle kraftstasjonen i elvestrekninga Tya/Storelvi, jf. rapportar frå Rådgivande biologar, vil kunne ha både positive og negative effektar.

Tettstaden Øvre Årdal, Utladalen, Moadalen, Rausdalen og nærområdet til Tya, Utlå og Sitla er viktige område for utøving av friluftsliv og reiseliv i Årdal. Det er etablert eit samanhengjande og mykje nytta hovudturvegnett langs Årdalsvassdraget i tettstaden. Det er i tillegg eit omfattande turveg/turstinett frå tettstad til fjellområda som vedkjem/har utsyn til vassdraga. Fornminneanlegget på Ytre Moa med tilhøyrande serviceområde, etablert fortau/gangveg frå tettstaden, industrimuseumsområde med tilkomstveg gir ny, nær kontakt mellom publikum og Tya. Tilsvarende gjeld rv. 53 og fylkesvegen til Hjelle. Den gamle stølsvegen mellom Moa og Holsbru har vorte rydda og markert dei seinare åra.

For utøving av friluftsliv/reiseliv og oppleving av natur og landskap meiner Årdal kommune at planlagde endringar i landskapsbiletet gir negative konsekvensar, og at dette bør gi grunnlag for å stille krav om kompensasjon/vurdere og gjennomføre avbøtande tiltak knytt til friluftsliv og reiseliv.

Planlagde nye inngrep vert primært utført i nærområdet til allereie etablerte fysiske inngrep eller godkjente inngrep. Så langt vi kan sjå vil ikkje nye tiltak i planendringa få vesentlege konsekvensar for areal inngrepsfrie naturområde/kvalifisert villmark i kommunen. I delar av Årdalsvassdraget kan ein i staden stille spørsmål om kva tid eit område når tolegrensa for nye inngrep.

2.3 Minstevassføring

Minstevassføring i Tya eller Rausdøla er lite omtala i søknaden. I kraftutbyggingsprosjekt i dag er det normalt med krav om minstevassføring.

Det vil likevel frå eit energisynspunkt vere lite realistisk å stille krav om minstevassføring for Tya og Rausdøla i samband med planendringa, da det truleg vil medføre at grunnlaget for prosjektgjennomføringa ikkje er til stades.

I eksisterande konsesjon for nytt Tyin kraftverk gir Olje- og energidepartementet moglegheit for seinare å fastsette minstevassføring på inntil 2 m³/s på strekninga nedanfor samløpet av Utna og Tya og ned til Årdalsvatn av omsyn til fiskeinteressene. Hydro uttalar i sin kommentar til NVE sin innstilling at "ethvert pålegg om minstevannføring i dette området vil medføre betydelig krafttap pga. den store fallhøyden fra reguleringsområdet og magasinet til kraftverket. Dette vil svekke økonomien i prosjektet." Dette resulterte i at både Olje- og energidepartementet og NVE forutsatte at pålegg om minstevassføring først kan verte aktuelt om skadane for fisk vert vesentleg større enn føresett.

Årdal kommune oppfattar at gjennomføring av planendringa med fortsatt undervatn frå den gamle kraftstasjonen truleg vil redusere moglegheita for at det i framtida vert stilt krav om minstevassføring i Storelvi.

Om det ikkje vert krav om minstevassføring i Rausdøla, Tya nedstrøms nytt inntak i Holsbruvatn og/eller Storelvi meiner Årdal kommune at utbyggingar har klare økonomiske føremøner, medan lokalsamfunnet vert påført ulemper. Ut frå dette og totalsituasjonen med auka inngrep i vassdraget meiner Årdal kommune at det er grunnlag for å stille krav om kompensasjon/vurdere og gjennomføre avbøtande tiltak.

.....

2.4 Fisk/fiske

Eksisterande fiskeaktivitet

Holsbruvatn har ein god bestand av fjellaure. Det er i dag høg fiskeaktivitet i vatnet, med isfiske om vinteren og fiske andre delar av året frå strandsona langs vatnet, i hovudsak frå rv. 53 og innløpsos/utløpsos. Vatnet er tidlegare og lenger tilgjengeleg enn andre fjellvatn i kommunen. Plasseringa langs rv. 53 gir lett tilkomst. Dette gir rom for fleire brukarar, og brukarar med mindre aksjonsradius. Vatnet har eit potensiale for vidareutvikling til eit attraktivt fiskevatn, også for funksjonshemma. Det krev fysiske tilretteleggingstiltak. Framlegg til tiltak med betre tilrettelegging for fiske i Holsbruvatn er sett opp som tiltak i planen for samfunnsnyttig bruk av massane.

Ørekyt

Det er førekomst av ørekyt i Holsbruvatn. Faren for spreiding oppover i vassdraget er medverkan- de årsak til at utbyggingar har sett på nye løysingar for utnytting av vatn i nedbørsfeltet til Holsbruvatn. Det er positivt at planendringa ikkje kan

medverke til spreiding oppstrøms mot Torolmen/Tyin.

Årdal jeger- og fiskeforening har dei seinare åra arbeidd med å redusere førekomsten av ørekyt med årleg utsetting av ruser. Temaet ørekyt er ikkje nemnd i konsekvensutgreiingsrapporten til endringssøknaden frå rådgivande biologar.

Det er svært verdifull fiskebestand i det vidare løpet av vassdraget nedstrøms Holsbruvatn; i Utna, Storelvi, Årdalsvatn og Hæreidselva.

Årdal kommune ynskjer difor stadfesta at det ikkje er auka fare for at ørekyte kan spreiest til delar av vassdraget nedstrøms Holsbruvatn m.m. med den planendringa som no vert lagt fram med nytt manøvreringsreglement, uttak i tilløpskanal/lukehus, tunnel og flytting av vatn til Tya/Storelvi. I tillegg ber vi om at det vert utgreidd om manøvreringsregimet for kraftverket vil få konsekvensar for storleik på førekomsten og oppvekstvilkåra for ørekyt i Holsbruvatn.

Årdal kommune ber om at kraftverkseigar medverkar til å gjennomføre tiltak for å redusere førekomsten av ørekyt i vassdraget.

Gytebekk i Holsbruvatn

Ein bekk ved innløpsosen til Holsbruvatn er i dag den viktigaste kjelda for stamfisk til produksjon i klekkeriet på Hjelle.

Årdal kommune føreset at manøvreringsreglementet og nye tiltak ikkje gir negative konsekvensar for uttak av stamfisk til yngelproduksjon.

HRV/LRV Holsbruvatn

Årdal kommune oppfattar at det er positivt at vatnet frå Skanseelvi og Engjesetbekken no er foreslått overført direkte til tilløpstunnel og ikkje via magasinet i Holsbruvatn som i gjeldande konsesjon.

.....

Det går fram av søknaden at det kan verte endra istilhøve i Holsbruvatn med nytt manøvreringsreglement i området. Det vert endringar i isforholda ved inntak og lukehus, det vert meir overvatn med påfølgjande islegging. Dette kan påverke moglegheita for isfiske som i dag er ein viktig aktivitet på vatnet.

Årdal kommune føreset at det vert gjort oppfølgjande undersøkingar av fiskebestanden i Holsbruvatn og at det om naudsynt vert gjennomført tiltak for å sikre bestanden av aure og eit aktivt fritidsfiske i vatnet.

Det er ynskjeleg at oppfølgjande undersøkingar vurderer om bruk av LRV /manøvreringsregimet for kraftverket:

- Har negative konsekvensar for oppvekst og levevilkår for aurebestanden i Holsbruvatn
- Endrar moglegheita for fritidsfiske i Holsbruvatn i sommar eller vintersesongen

Om det skulle vise seg at dei negative verk-
nadene for aurebestanden og fritidsfiske vert
store for Holsbruvatn, skal utbyggjar som eit
seinare avbøtande tiltak leggje til rette for at eit
alternativt vatn kan erstatte den fritidsfiskefunks-
jonen som Holsbruvatn har i dag.

Avbøtande tiltak tilrådd av Rådgivande biologar

.....

Vassdraget er ryggraden i tettstaden og i
sentrale friluftslivsområde. Rådgivande biologar
har kjennskap til vassdraget frå utførte undersø-
kingar gjennom fleire år. Årdal kommune krev
at alle dei foreslåtte tiltaka for fisk/fiske frå råd-
givande biologar om fisk/fiske vert gjennom-
ført:

- Terskelbygging i Tya og Storelvi (samløpet
Utna og Tya) for å gi betre forhold for gyte-
fisk, og økt vatndekka areal i periodar med
låg vassføring noko som kan vere positivt for
fiskeproduksjonen mm.
- Etablering av forbitappingssystem som
medfører ein meir gradvis vassføringsre-
duksjon.
- Framskunding av Tya som gytelokalitet for
fisk ved utlegging av befrukta øyerogn i el-
va.

.....

2.5 Kulturminne

Årdal kommune ber om at funn i samband med
tidlegare og nyare granskningar etter kulturmin-
nelova § 9 fortsatt må gjerast tilgjengeleg for all-
menta. Tilrettelegging av slik viten bør kostast
av utbyggjar og eventuelt universitetet som har
ei plikt til formidling og informasjon i denne
samanheng.

Årdal kommune har i tidlegare uttale bedt
om at eksisterande kraftstasjon vert vurdert
brukt til samfunnsnyttige føremål, til dømes ut-
stilling av arkeologiske utgravningar som er gjort
i samband med kraftutbyggingane i Årdal. Årdal
kommune ber med denne endringa om at utbyg-
gjar vurderer generelt om det er bygningsareal
i tilknytning til eksisterande eldre kraftanleggs-
element kan vurderast til slik presentasjon.

2.6 Tilhøve til rv. 53

Tunnel ved Jåteli

Årdal kommune ber om at det vert stadfesta at
bruk av eksisterande røyrgate ikkje er til hinder
for å gjennomføre naudsynte trafikktryggingstil-
tak med ny, eigna tunnel i det rasutsette Jåteli-
området. Det har tidlegare vore omtala at røyr-
gata har vore eit teknisk hinder for gjennomfø-
ring av planlagt tunnel.

Rasfare i Jåteli

Årdal kommune ber om at det i samband med
etablering av bekkeinntak ved Jåteli vert vurdert
og eventuelt gjennomført andre tiltak som mel-
lombels kan medverke til å redusere rasfaren i
området inntil planlagt ny tunnel vert gjennom-
ført i regi av Statens vegvesen.

.....

2.10 Tilhøve til arealplanar (kommuneplanar/ reguleringsplanar) m.m.

Under kapittelet *Energi og telekommunika-
sjon* i kommuneplanen er det eit hovudmål

”å sikre tilstrekkeleg kraft til lokalt nærings-
liv, offentleg verksemd og privat hushaldning”

og formulerte delmål at ein skal

”arbeide for lokal utnytting av krafta gjen-
nom politisk arbeid for gode rammevilkår for
kraftkrevjande industri ”

”stimulere til og eventuelt delta i vidare
kraftutbygging lokalt”

Under kapittelet *Næringsutvikling* er det ei
hovudutfordring å få til ei positiv utvikling av ek-
sisterande næringsliv og motivere til lokal eta-
blering. Sikre og trygge heilårsveggar mot aust
og vest er eit anna delmål for næringsutviklinga.

Auka kraftproduksjon og tiltak i den heilska-
pelege Tyinutbygginga vil vere positivt ut frå
desse formuleringane i kommuneplanen.

Områda der det er planlagt nye tiltak er i
arealdelen til kommuneplanen i hovudsak NLF-
område, men unnatak av innløpsosen og ut-
løpsosen til Holsbruvatnet der kommunedelpla-
nen for Tyedalen viser byggjeområde hytter.
Kraftverket ligg innanfor avsett industriområde
i kommunedelplanen for tettstaden Øvre Årdal.

I vedteken strategisk næringsplan 2005 –
2008 er ”Vill og vakker; reiseliv som satsingsom-
råde” ein strategisk grunnpilar. Den ville og va-
kre naturen med loddrette fjellsider på mange
hundre meter med praktfulle fossefall er formu-
lert som fortrinn med potensiale for produktut-
vikling og er og vil vere sentralt i marknadsfø-
ringa av Årdal som reisemål med høg kvalitet.

Det må undervegs avklarast om det er trong
for utarbeiding av reguleringsplanar for delom-
råde i samband med massedeponering og av-
bøtande tiltak.

.....

2.12 Anna avbøtande tiltak

.....

I søknaden kapittel 4 avbøtande tiltak formu-
lerer utbyggjar at prosjektet vil ha små conse-
kvensar for tredje parts interesser. Årdal kom-
mune er ikkje samd i dette. Med bakgrunn i inn-
haldet i uttalen og handsaming av temaet

avbøtande tiltak i hovudkonsesjonen meiner vi at det er grunnlag for større merksemd om avbøtande tiltak for friluftsliv/reiseliv, fisk og fiske i den vidare sakshandsaming og i gjennomføringa av planendringa.

Som anna avbøtande tiltak for friluftsliv og reiseliv gjer vi framlegg om opprusting og istandsetting av veg 400 m – 1000 m og bygningar/uteområde ved Heirsnosi. Framlegg til innhald i det avbøtande tiltaket går fram av vedlegg 2.

Det har vore drøftingar mellom Årdal kommune og utbyggjar med sikte på å få til ein avtale om mellom anna avbøtande tiltak. Som nemnt i innleiinga har vi fått tilbakemelding frå utbyggjar om at dei ikkje ynskjer avtale i forkant av konsesjonen, men er open for ein avtale etter at konsesjon er gitt. Årdal kommune har ikkje merknader til at det vert inngått avtale, men vi føreset at ein slik avtale også kan forankrast i konsesjonsvilkåra, for at Årdal kommune kan ha trygghet for at utbyggjar står ved sin gode vilje til å inngå slik avtale.”

Kommunen har detaljerte forslag til bruk av overskuddsmasser og avbøtende tiltak:

”Masseuttak nedstraums Holsbru:

- Mest mogleg overskotsmasse frå tunneldrifta skal takast ut i tverrslaget på Holsbru.
- Utbyggjar skal utarbeide plan for og gjennomføre tilretteleggingstiltak for fiskesti med eventuelt parkeringsareal/raste plass ved Holsbruvatnet inklusive utviding av vegskulder. Tursti/fiskesti skal vurderast for heile nærområdet til vatnet. Planen må utarbeidast i samarbeid med Statens vegvesen, Årdal kommune og Årdal Jeger- og Fiskeforening mfl.
- Om det er andre samfunnsnyttige prosjekt i lokalsamfunnet med masseunderskot i anleggsperioden for planendringa skal desse etter godkjenning frå Årdal kommune få tilkøyr masse til anleggstaden. Døme på slike prosjekt kan vere vegstasjonsområdet på Holsbru, tilrettelegging for planlagde utbyggingsføremål i kommunen (tomt for verna bustad på Grandane, tilrettelegging for bustadfelt i Utladalen, etablering av nye industriområde, jf. det pågåande arbeidet i ÅFAS og Årdal Utvikling med etablering av nye arbeidsplassar, tiltak i regi av Statens vegvesen) eller andre samfunnsnyttige føremål. Tiltaka må ha eit visst omfang og det må ligge føre godkjente planar i Årdal kommune for at tiltak skal få tilkøyr tunnelmasse.
- Statens vegvesen vurderer om det er trong for å få tilkøyr masse til utbetring av rv. 53 i fjellovergangen mellom Øvre Årdal og Tyin i perioden for masseuttak frå tunnelarbeida. Om det er trong for slik masse og tiltaket vert oppstarta i anleggsperioden skal masse køyrast til aktuelle tiltaksområde.

- Utbyggjar skal knuse masse og nytte den til oppgradering av toppdekke og ev. utbetring av berelag på nytta driftsveggar for kraftanlegget, til dømes grusvegen frå Sletterust til 1000 m. Denne vegen har potensiale for auka bruk i friluftsliv- og reiselivsamanheng og ein lengre strekning av vegen vert nytta som tilkomst til anleggselement for kraftverket. Utbyggjar vel om denne massen eller anna masse er mest eigna til vegutbetringar.
- Massar som i anleggsperioden ikkje kan nyttast til samfunnsnyttig føremål skal knusast til ulik korngadering og deponerast formålstenleg i foreslått deponistad på Holsbru ev. anna stad. Årdal kommune skal ha disposisjonsretten på massen og den skal nyttast til samfunnsnyttig formål. Det må lagast ein drifts- og uttaksplan for massetaket der ansvarstilhøva vert avklara. Knusing av masse i anleggsperioden vil gi ein meir kortvarig miljøbelastning enn alternativt massedeponi med knuseverk når det er trong for til framtidige prosjekt.

Masseuttak i Rausdalen

- Minst mogleg masse skal takast ut frå tverrslag i Rausdalen.
- Utbyggjar skal knuse masse og nytte den til oppgradering av toppdekke og ev. utbetring av berelag på anleggsvegen frå rv. 53 ved 400 m til 1000 m, og anleggsveggar i Rausdalen fram til Berdalsvatnet etter nærare gjennomgang og avtale.
- Det skal vidare knusast og deponerast eit nærare avtala volum til framtidig vedlikehald av desse grusvegane.
- Resterande masse kan leggjast i deponiområde i Rausdalen. Omfanget skal avgrensast mest mogleg. Det skal vurderast om foreslått eller alternativ plassering i Rausdalen kan gi deponiområde som kan nyttast til samfunnsnyttige formål for friluftsliv/reiseliv.
- Planen må reviderast i samsvar med dette.
.....

Tiltak for friluftsliv og reiseliv. Opprusting/istandsetting av veg 400 m – 1000 m og bygningar/uteområde ved 1000 m

Med bakgrunn i at hovudvassdraget i Årdal er tungt belasta med inngrep med negative konsekvensar for landskap, friluftsliv, reiseliv, fisk og fiske har ein vurdert kva avbøtande tiltak som kan gi eit nytt positivt fokus på natur-, natur- og landskapskvalitetane i Årdal og nærmiljøet til vassdraget.

Årdal kommune ber om at det som eit avbøtande tiltak må skipast eit samarbeid mellom utbyggjar, lokale styresmakter og andre aktørar om utvikling og tilrettelegging av eit reiseliv/friluftslivsprosjekt basert på kulturminne, vass-

dragsutbyggingshistorie, veghistorie, natur og landskap mm. Prosjektet må byggjast opp mellom anna omkring den eldre anleggsvegen frå rv. 53 til Heirsnosi og tidlegare turistattraksjon og utsiktspunkt på Heirsnosi (1000-meteren), og bør sjåast i samanheng med industrimuseet og utvikling av kulturminneområdet på Ytre Moa. Dette avbøtande tiltaket var og sett fram under forrige konsesjonshandsaminga.

Denne gamle riksvegtraseen har ein unik plassering på ein markert landskapsrygg mellom tettstaden Øvre Årdal og Heirsnosi. Den representerer historisk framifrå byggjeteknikk i steinkonstruksjonar og vart foreslått som kandidat til konkurransen om byggverk for dette århundre i 2005. Vegen frå 600 m til 1000 m er i dag avlåst med bom og vert primært nytta til anleggsveg for Hydro Energi. Vegen er i dag i relativt dårleg forfatning og forfallet vil auke om det ikkje vert sett i gang større opprustings- og vedlikehaldstiltak. På grunn av attgroing er vegen mindre visuelt tilgjengeleg. Tidlegare var den eit landemerke. 1000 m er eit unikt utsiktspunkt som synleggjer det dramatiske, overordna storlandskapet i Årdal. Her står det bygningsmasse som ikkje lenger er i bruk i drifta av kraftanlegget. Desse har potensiale til utnytting til ulike føremål til dømes for reiselivet/utstillingar.

Det må utgreiast kva opprusting/istandsetting inneber. På søknadstidspunktet vurderer Årdal kommune at det er trong for følgjande tiltak, men med atterhald om at lista kan verte justert:

- Opprusting av veg frå 400 m til 1000 m og opening for ålmenta i Årdal og turistar. Vegen skal kunne trafikkerast av personbilar, mindre bussar.
Dette inneber mellom anna følgjande tiltak:
 - Registrering/dokumentasjon/publisering av eldre riksvegtrasé nytta fram til 1961 (sjå vedlegg 2A).
 - Dekke. Opprusting av toppdekke av grus, inklusive eventuell naudsynt oppgradering av vegfundament.
 - Grøfter. Det er trong for relativt omfattande oppreinsking/utviding/utbetring av grøfter/stikkrenner og gjennomtenkt legging av nye stikkrenner. Grøfteutviding krev stadvis forsiktig sprenging i fjell.
 - Sikring. Opprusting av eksisterande sikring. Vurdere utvida sikring på utsette stader.
 - Steinmur. Opprusting av steinmur der konstruksjonen er svekka.
 - Vegetasjonsrydding. Fristilling av vegkonstruksjon for innsyn/utsyn.
 - Etablering av venteplassar i samband med eventuell timekøyring.
- Oppussing /overtaking av kraftverksbygningar og uteområde på 1000 m. Inneber mellom anna følgjande tiltak:

- Registrering/dokumentasjon/publisering av eksisterande kraftverksbygningar (sjå vedlegg 2A).
- Vurdering av moglege bruksformål til friluftsliv/reiseliv.
- Utbetringstiltak for bygg og uteområde.
- Etablering av driftsorganisasjon for bygningar, uteområde og veganlegg. Det er ein føresetnad frå Årdal kommune at driftsansvar for veg frå rv. 53 til kraftanleggselement i Rausdalen fortsatt skal ligge til driftsorganisasjonen for kraftanlegga.
- Utbyggjar skal etablere eit driftsfond som bidrag til framtidig vedlikehald av vegstrekninga frå 600 m – 1000 m.

Om dette prosjektet av ulike årsaker ikkje let seg gjennomføre heilt eller delvis, skal eit beløp tilsvarende verdien av det som ikkje vert alisert overført til eit særskilt fond som skal disponerast av Årdal kommune og Hydro Energi i fellesskap for investering i andre varige tiltak til fordel for lokalsamfunnet i Årdal.

Årdal kommune bad i uttale til konsesjon for nytt Tyin kraftverk om at eksisterande kraftstasjon vert vurdert nytta til samfunnsnyttige føremål til dømes utstilling av arkeologiske utgravingar frå kraftutbyggingar i Årdal. NVE formulerte i innstillinga at "eventuell bruk av den gamle kraftstasjonen som museum overlates til partene". Ny drift endrar moglegheita for alternativ bruk av kraftstasjonsbygningen og forsterkar trongen for å vurdere bruk av andre anleggselement til samfunnsnyttige formål."

Kommunen har også formulert et prosjekt som skal dokumentere historiske forhold rundt Heirsnosvegen. Dette prosjektet ser kommunen en mulighet til å få gjennomført i tilknytning til en eventuell utbygging som omsøkt.

Fylkesutvalget i *Sogn og Fjordane Fylkeskommune* har gjort slikt vedtak i møte 16.11.05:

"Dei økonomiske fordelane av tiltaket vert vurderte til å vere vesentleg større enn ulempe og kraftverket vil styrke næringsgrunnlaget lokalt. Sogn og Fjordane fylkeskommune går derfor inn for at konsesjon vert gitt, men støttar merknader/krav frå Årdal kommune om m.a. lokal binding av kraftproduksjonen, utvikling av den gamle anleggsvegen til Heirsnosi ("1000-meteren") som objekt for friluftsliv og reiseliv, disponering av overskotsmassar."

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har følgende synspunkter på planendringssøknaden i brev av 31.10.05:

"Fylkesmannen understrekar at kraftproduksjonen som følgjer av framleis drift av det gamle

Tyin kraftverk bør ha ei lokal binding, og støttar såleis eit samrøystes vedtak i kommunestyret i Årdal. Fylkesmannen har elles på miljøvernombudet ikkje avgjerande merknader mot kraftutbyggingsplanane, men peikar på ein del avbøtande tiltak som bør utførast.

.....

Miljøvern faglege vurderingar

Hydro har konsesjon til å byggje pumpestasjon ved Holsbru for å pumpe vatn frå feltet til Skanseelvi, Engjesetbekken og Holsbruvatnet opp i tunnelen frå inntaksmagasinet i Torolmen. Dette er ikkje realisert pga. økonomiske og miljømessige grunnar. Det er sett krav om at ein slik regulering ikkje skal medføre fare for spreining av ørekyte frå Holsbruvatnet og oppover i vassdragefeltet. Det er også gjeve løyve til to bekkinntak på sørsida av Moadalen (Bekk 1 og 3), som ikkje har vorte bygd enno.

I dei nye planane er det ingen endringar for Skanseelvi og Engjesetbekken. For Bekk 1 og Bekk 3 vil inntaket bli lågare enn gjeldande konsesjon. Dette er positivt i høve til landskapet. Holsbruvatnet vil få større variasjon innan 1 meter regulering, særleg om vinteren, etter desse planane. Vår og haust vil vasstand i vatnet jamt over ligge høgare opp mot HRV.

Landskap, friluftsliv

I eit middelår vil det kun vere restvassføring frå utløpet av Holsbru og Rausdøla i flomperioden juni/juli. Båe elvane er viktige landskapselement. Den største påverknaden av landskapet vil truleg vere tørrlegging av Rausdøla i større delar av året. Fossen er synleg frå øvre del av Øvre Årdal og nedre del av elva renn m.a. gjennom bustadområde.

Massedeponia er planlagt av landskapsarkitektar og vil bli "tilpassa" naturtilhøva på dei aktuelle stadane. Årdal kommune ønskjer å bruke massane til ulike formål, og at ev. restmasse skal vere tilgjengeleg for bruk i framtida. Vi meiner dette er fornuftig, også med tanke på erfaringar frå masseutnytting ved bygging av Nytt Tyin kraftverk. Det vil elles bli nokre synlege tunnelopningar.

På båe sider av Moadalen fins det lange markerte sidemorener frå dalbreane på slutten av siste istid. Desse vert i EDNA-registeret vurdert til å vere lokalt viktige.

Friluftsliv kan verte noko påverka i anleggsfasa, men med unnatak av redusert vassføring/turrlegging, i liten grad av drifta. Sjå elles egne vurderingar om fisk under.

Naturmiljø, biologisk mangfald

Det vert ikkje reduksjon av INON-område og det er heller ikkje trong for nye vegar eller luftspenn/-linjer. Rådgeevande biologar har kartlagt

vatn og har ikkje funne vasslevande raudlisteartar i dei aktuelle utbyggingsområda. Biologisk mangfald elles er ikkje særskilt kartlagt i samband med dette prosjektet, men vi reknar med at det ikkje vil vere noko nytt i høve til eldre utgreiingar, jf. elles vurderingar for fisk og fiske.

Fisk og fiske

Det har vore venta at etableringa av Nytt Tyin kraftverk skulle auke fiskeproduksjonen i Tya som følgje av at vasstemperaturen ville auke. I følgje konsekvensutgreiinga vil det truleg ikkje ha avgjerande effekt på vasstemperaturen å vidareføre det gamle kraftverket og ta inn nye bekkeinntak. Manøvreringa av kraftverket vil kunne føre til at oppvekstområde blir tørrlagt og at fisk strandar.

Fiskeproduksjonen i Årdøla (elva nedanfor samløpet Ufla/Tya) er vurdert til å vere stor. Raske reduksjonar som følgje av at kraftverket stansar vil føre til at fisk strandar også i Årdøla. Elva er sårbar for slike endringar, sidan vassføringa om vinteren kan vere ned mot 0,5 m³/s. Flyttinga av avløpet ved etableringa av Nytt Tyin kraftverk skulle vere positivt for fiskeproduksjonen i Årdøla fordi strekkinga ville få eit naturleg vassføringsregime. Dette blir likevel ikkje tilfelle når det gamle kraftverket blir vidareført, og dei negative konsekvensane blir forsterka ved at fleire bekkar blir tatt inn og restavrenninga sterkt redusert.

Det bør stillast krav om forsiktig nedkøyring av kraftverket for å redusere faren for at fisk strandar i Tya og Årdøla. Det er foreslått å etablere tersklar for å sikre vassdekte areal ved låg vassføring.

I Rausdøla er fiskeinteressene marginale fordi elva er tørrlagt i delar av året. Konsekvensane av reguleringa er vurdert til lite til middels negative som følgje av at elva blir tørrlagt i endå lengre periodar. Dersom elva hadde hatt årsikker vassføring kunne elva produsert ungfisk og bidratt til å kompensere for dei samla negative regulerings effektane i vassdraget.

Det er ikkje fiskeinteresser i bekkane som er planlagt regulerte.

I konsekvensvurderinga er det ikkje sagt noko om denne reguleringa vil påverke faren for at ørekyta skal spreie seg nedover vassdraget og etablere seg i Årdalsvatnet eller i dei lakse- og sjøaureførande elvestrekningane i vassdraget. Årdal jeger- og fiskerforening er sterkt uroa for dette og ber om at utbreiinga av ørekyte i vassdraget blir grundig sjekka på ny. På same måte som at ørekyta kan spreie seg gjennom kraftverkstunnelar og overleve ferda gjennom turbinar, er det også teoretisk mogleg for ørekyta å spreie seg ved å vandre nedover det naturlege elveløpet og overleve fossane. Det er vanskeleg for oss å vurdere om denne reguleringa aukar faren for at ørekyta skal spreie seg. Truleg er det berre snakk om kor lang tid det vil ta før

ørekyta er etablert nedst i vassdraget. Dersom ørekyta blir etablert vil aureproduksjonen i Årdalsvatnet truleg bli redusert. I vassrike og sommarkalde elvar som Utle og Hæreidselva vil truleg fiskeproduksjonen ikkje bli vesentleg påverka.

Forslag til avbøtande tiltak for fisk:

- Det bør stillast krav om forsiktig nedkøyringar av kraftverket for å hindre stranding av fisk i Tya og Årdøla.
- Direktoratet for naturforvaltning sine standard vilkår for fisk og andre ferskvannsorganismar, fiske og vitskaplege granskningar må takast inn i konsesjonsvilkåra og gjelde for alle vassområda som blir påverka av utbygginga.

Ureining, støy og vassforsyning

Vi viser til vurderingar og vilkår i samband med handsaminga av Nytt Tyin kraftverk, jf. brev daterert 17.03.98, og ber om at same vilkår vert teke med i ein ev. konsesjon for Gamle Tyin kraftverk.

Samla miljøvernsvurdering

Mykje av infrastrukturen og anlegga er allerede etablert. Det er i tråd med sentrale politiske føringar å "effektivisere" bruken av allereie utbygde vassdrag og eksisterande anlegg. Samtidig skal ein ha med i vurderingane at innbyggjarane i Årdal får enno meir redusert oppleving av naturmiljø. I denne omgang gjeld dette særleg turrlegging av fossen i Rausdøla og lenger nede Sitla som m.a. renn gjennom bustadområde. Vi ber difor også om at det vert vurdert krav til minstevassføring i Rausdøla/Sitla som ivaretek omsynet til landskapet, nærleiken til bustadområdet, potensiale for fiskeproduksjon m.m. Vi vil peike på at kraftutbygging utan minstevassføring ikkje er i tråd med moderne vassdragsforvaltning. Det vert elles vist til framlegg av vilkår og avbøtande tiltak under dei enkelte fagområda ovanfor.

Fylkesmannen si samla vurdering

Fylkesmannen har ved fleire høve tidlegare peika på at kraftproduksjonen som skjer i Tyin og Fortun-området bør vere underlagt lokal binding og nyttast til kraftintensiv verksemd i Årdal, jf. m.a. fråsegn av 17.03.98 til konsesjons-søknad for nytt Tyin kraftverk.

Fylkesmannen meiner også at kraftproduksjonen som følgjer av framleis drift av det gamle kraftverket skal ha ei slik lokal binding, og støttar såleis eit samrøystes vedtak i kommunestyret i Årdal.

Som kommunestyret heilt rett peikar på, så er lokal binding av kraft eit svært viktig moment for å få til etablering av ny, større næringsverk-

semd i det pågåande omstillingsarbeidet for å sikre Årdal si framtid.

Samfunnskostnadane er store ved bråe omstillingar. Årdal er no inne i ei stor omstilling. Når verdier i form av uforedla kraft blir eksportert, sit lokalsamfunnet att med store kostnader både gjennom sosialvern, natur og infrastruktur.

Fylkesmannen ber om at konsesjonsstyremaktene tar omsyn til desse innspela i den svært alvorlege situasjonen som samfunnet er oppe i. Nedbygginga i Årdal er dramatisk både for kommunen og fylket. Derfor har det samrøystes vedtaket i kommunen også ei brei oppslutning i fylket.

Fylkesmannen viser elles til dei miljøvern-faglege innspela frå miljøvernavdelinga ovanfor."

Verken *Statens landbruksforvaltning* eller *Bergvesenet* har merknader til søknaden i brev av hhv. 19.09.05 og 06.09.05.

Årdal JFF har følgende innspill i brev av 15.09.05:

"Det er slik at ved denne Planendringen så vil Ørekyta i Holsbruvatnet verta ført ned i Utlavassdraget, Storelvi og Årdalsvatnet i større mengder." Rådgivende biologer konkluderar i planendringa med at Ørekyta ikkje vil verta noko problem". ÅJFF synest dette er ein noko lettvtint konklusjon på problematikken angående Ørekyta, vi ønskjer ein skriftleg og grundig dokumentasjon på problemet. Vi ønskjer også eit svar på kven som sit med ansvaret om Ørekyta vert etablert i Utlavassdraget?

Om Ørekytespredning frå tidligare konsekvensutredning:

Reproduksjon: Arten er ein vårgyter som legger eggene i strandsonen i innsjøer eller på egne stader i rennende vatn. Eggene utvikles raskt, 5-10 dager, avhengig av temperaturforholdene. Vidare har ørekyta ein porsjonsvis gytestrategi, dvs. den porsjonerer eggene ut over ein viss tidsperiode. Regulerte innsjøer vil derfor ikkje vere til hinder for rekrutteringa siden vannstanden som regel er stigande i gyteperioden. Dette saman med den korte utviklingstiden og porsjonsvis gyting gjør det meget vanskelig å stoppa rekrutteringa av ørekyte når den først har kommet til eit vassdrag

Spredning gjennom kraftverkstunneler:

Fisk kan spres gjennom kraftverkstunneler og også passere turbiner. Pumpingen av vann frå Holsbru kan derfor spre ørekyta ned til Årdalsvassdraget, Utle, Årdalsvatnet. For at dette kan

skje må ørekyta eller en av dens stadier kunne tåle de trykk som oppstår ved pumpingen. Ørekyta har åpen svømmeblære og kan sannsynligvis tåle trykkendringer som vil oppstå ved overføring av vann frå Holsbru til tilløpstunnel og ned til fjorden via Tya/Utla. Vidare kan både egg og yngre stadier bli transportert via vannet, stadier som trolig er enda mer hardføre med hensyn til trykkendringer. Sitat slutt.

Utvalet er svært forundra over tidligare og noverande uttalelser frå biologar, ved konsesjon gitt til nytt Tyin kraftverk var det ikkje måte på kor fint og flott Sjøauren og laksen ville trivast med tørrlegging av Tya/Utla vassdraget, i dag skal Holsbru utbygginga vere frelse for vassdraget med stabil vassføring på nytt. Og me stiller med dette spørsmål om vurderingen knytta til spredning av ørekyta. Vår kjære folkediktar H.Ibsen hadde eit ordtak om å snu kappa etter vinden, er det dette me ser i praksis?.....Vil anbefala nye biologar til å sjekka Årdals vassdraget for ørekyta.

NYE TYIN kraftstasjon vart bygd med den forutsetningen at alt vatn skulle førast ut i Årdalsvatnet, Rådgivende biologer konkluderte då med at dette ville få positiv virkning på Utlaelvi og spesielt den delen der Tya og Utla møtest og ned til Årdalsvatnet.

- Temperaturforandring: positivt for Laksen
- Betre oppvekstvilkår for Aure og Laks: naturleg tilsig av vatn
- Holsbru er også det vatnet me tek stamfisk til fjellvatna i Årdal.

ÅJFF ønskjer å få ein god dokumentasjon på KVA SKJER MED ELVI NO?

Masseuttak:

ÅJFF ser for seg at noko av massen vert nytta til ein gangveg langs med Holsbruvatnet. Det er mange som tek seg ein kveldstur med Fiskestanga i Holsbru og dei står noko utsatt til ved den sterkt trafikerte Riksvegen. Vi i ÅJFF ser også moglegheiten for at også funksjonshemma kan få fiska i fjellvatnet Holsbru, ved at masse vert nytta langs med vatnet.

Tiltak:

ÅJFF etterlyser ein tiltaksplan for dei områda som no er vorte berørt av NYE TYIN utbygginga.

- Tersklar?
- Opparbeiding av alle gode gamle fiskehølane.
- Oppvekstvilkåra for yngelen
- Gyteplassane, gjeld også Torolmen
- Betre tilrettelagt for gyteplass i bekken mellom Tyinvatnet og Torolmen, og lett tilgjengeleg for arbeidet med stamfiske i Torolmen og Tyin vatnet.

Kva med dialog?."

Sogn og Fjordane Turlag har i e-post av 15.09.05 kommet med følgende uttalelse:

"Kommentarar til konsesjonssøknaden:

Dessverre har vi ikkje hatt tid til å gjennomgå denne konsesjonssøknaden så godt som vi skulle ønskje, så kommentarane blir svært kortfatta. Men vi vil påpeike ein vesentleg mangel ved konsesjonssøknaden:

Den gamle anleggsvegen frå Øvre Årdal og opp til 1000-meteren vert rekna som eit nyare tids kulturminne. Det er planlagt at denne vegen skal verte tilrettelagd og marknadsført som sykkelveg, og dermed verte enda viktigare som turistattraksjon enn den er i dag. Dette er så vidt vi kan sjå ikkje nemnt med eit ord i konsesjonssøknaden. (Vi håpar vi har lese grundig nok!)

Det skal leggest eit steindeponi på 100.000 – 150.000 m³ over eit areal på 25.000 – 37.000 m² langs ein ganske lang strekning på denne vegen. Det ser ut som delar av dette deponiet vil hindre noko av utsikten på skrå nedover mot botnen av Rausdalen og i retning Øvre Årdal. I tillegg vert det nye inntaket av Rausdøla truleg svært godt synleg frå vegen som her går i slyng oppover dalsida. (Vi har ikkje vore på synfaring, så vi kan ikkje uttale oss heilt bastant.) Dette er store tilleggsinngrep i eit område som har meir enn nok naturinngrep frå før.

Turlaget sitt syn på konsesjonssøknaden:

Vi meiner at inntaket av Rausdøla bør takast ut av prosjektet slik at ein unngår dei nye store inngrepa langs den gamle vegen. Kulturminnestyresmaktene må gjerast spesielt merksam på inngrepa langs det kulturminnet som vegen er, slik at dei kan vurdere saka grundig.

Norsk Hydro trappar ned aluminiumsproduksjonen i Årdal, og treng ikkje meir kraft. Det er også ein grunn til å sjå med meir kritiske auge på Hydro sine planar enn tidlegare.

Bortsett frå dette, har vi ikkje vesentlege merknadar til endringane i utbyggingsplanane."

Østfold Energi AS har uttalt seg i brev av 31.08.05:

"Østfold Energi Produksjon AS viser til søknadens pkt. 2.2 og spesielt pkt. 2.3.10 Kjøremønster og drift av kraftverket. Som eier av Nyset og Naddvik kraftstasjoner i Årdal kommune er vi opptatt av hvordan planendringen vil påvirke mulighetene for å utnytte disse kraftstasjonene optimalt i fremtiden. I søknaden er problemstillingen rundt fremtidig effektbalanse i Årdal ikke nevnt.

Allerede nå kan det være enkelte problemer med å få effekten ut av området. Selv om Statnett nylig har økt transformeringskapasiteten i Fortun vil problemene bli betydelig forsterket i 2007 når en del av forbruket i smelteverket fases ut samtidig med at gamle Tyin kommer med opptil 49 MW i tillegg.

Vi ser gjerne at Hydro gjennomfører planendringen men forutsetter da at Statnett som systemansvarlig løser problemene med inne-stengt effekt.

Det må finnes løsninger på nettsiden i Årdal som gjør at ikke verdien av våre kraftstasjoner i området forringes.”

Søkers kommentarer til innkomne uttalelser

Høringsuttalelsene er forelagt Hydro, som har gitt følgende kommentarer i brev datert 18.06.06:

”Generelt

Hydro konstaterer at høringsinstansene er positive til søknaden om planendring, som innebærer at deler av det gamle kraftverket i Tyin blir benyttet til produksjon av kraft av vann fra nedslagsfeltet mellom Torolmen og Holsbru. I konsesjonen fra 2001, var vannet fra dette feltet forutsatt ført inn på det nye anlegget via en pumpestasjon ved Holsbru, en løsning som ble frafalt før byggingen startet.

Den omsøkte løsningen utnytter store deler av det gamle kraftverket, og inngrepene i omgivelsene blir derfor vesentlig mindre enn ved kraftutbygginger av samme størrelsesorden. Dette forholdet blir også påpekt av flere av høringsinstansene. Det vises også i uttalelsene til at hensynet til berørte parter og omgivelsene må ivaretas på samme måte som ved utbyggingen av Nytt Tyin, og at spesielt de samfunnsmessige forhold som der ble ivaretatt på en tilfredsstillende måte, må videreføres i det nye prosjektet.

Disponering av kraft

Årdal kommune forutsetter at kraftproduksjonen fra det omsøkte anlegget blir underlagt lokal binding og skal utnyttes til kraftintensiv virksomhet i Årdal. Sogn og Fjordane fylkeskommune og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane støtter denne uttalelsen.

Hydro og Årdal kommune er uenige om hvilke kraftvolumer som er bundet til lokal bruk i Årdal. Etter Hydros oppfatning er den kraftproduksjon som er omfattet av planendringssøknaden ikke underlagt vilkår om lokal anvendelse i henhold til avtalen om foregrepet hjemfall og tilbakesalg mellom Hydro og staten av 13. juli 1995. Under enhver omstendighet er det ikke rettslig adgang til å fastsette vilkår om lokal anvendelse av kraften som et vilkår i tillatelsen. Dette ble heller ikke gjort i konsesjonen for nytt Tyin kraftverk (jf. NVE's innstilling av 3. mai 1999).

Konsesjonskraft

Når det gjelder beregninger av konsesjonskraft for Holsbru-anlegget, forutsettes det at gjeldende retningslinjer for beregninger av disse vil bli lagt til grunn. På samme måte vil grunnlaget for

avgiftsnivå følge de til enhver tid gjeldende bestemmelser.

Disponering av masser

I søknaden er det illustrert hvorledes masser fra tunnelene kan deponeres på en tilfredsstillende miljømessig måte. Det er generelt tilslutning til de foreliggende planene, men det er samtidig fra kommunen og Årdal JFF fremmet en del mer detaljerte krav på bruk av masse fra anleggene. Dette er forhold vi mener må avklares mellom kommunen, NVE og Hydro under detaljeringsfasen, og ikke inntas som vilkår i tillatelsen til planendringen.

Kommunens ønske om at det gode samarbeidet knyttet til disponering av masser som ble etablert i Tyin-prosjektet skal videreføres, deles fullt ut av Hydro.

Miljøvern faglige forhold

Landskap, friluftsliv

I og med at inntaket på tunnelen vil ligge på nivå med Holsbru, vil det bli svært begrenset virkning av å ta bekkene inn til kraftverket. Elva Tya fra utløpet og ned til Årdal, går i et gjel og er ikke synlig fra områder hvor folk vanligvis ferdes. Her er det heller ikke nevneverdig friluftsliv.

For Rausdøla er situasjonen noe annerledes, men i og med at denne allerede er regulert fra ca. 1000 meter og høyere, er det bare i korte perioder på våren det er særlig vann i elva som er synlig fra Årdal. Inntaket på ca. 700 meter vil redusere vannmengden ned mot Årdal noe, men vil etter vår mening ikke medføre store endringer for omgivelsene. Vi er derfor helt uenig med fylkesmannens uttalelse om at det må vurderes å stille krav om minstevannsføring i Rausdøla/Sitla.

Fiske

Fiskeforeningen er redd for at tiltaket vil øke faren for overføring av ørekyte fra Holsbru til Årdalsvatnet. I dag renner vann fra Holsbruvatnet ut i Tya og det er fullt mulig for fisken å slippe seg nedover i elva. Denne situasjonen vil ikke endre seg nevneverdig dersom vannet fra Holsbru blir ledet inn på det planlagte kraftverket. Vi støtter oss for øvrig til Fylkesmannens miljøvern avdeling sin uttalelse om at det trolig bare er snakk om hvor lang tid det vil ta før ørekyten har etablert seg lenger ned i vassdraget. Følgelig mener vi det ikke vil være riktig å stille vilkår knyttet til ørekyteproblematikken.

Når det gjelder forholdene i Tya nedstrøms kraftverket i Årdal, så er det i rapporten fra den fiskefaglige konsulent angitt at forholdene ikke vil bli nevneverdig forandret etter utbyggingen. I likhet med vurderingen som ble gjort i forrige konsesjonsrunde, uttales det at forholdene kan bli bedret som en følge av jevnere vannføring i området. Det vil imidlertid avhenge av

det kjøremønsteret man legger opp til for kraftverket i de ulike årstidene.

Når det gjelder andre forhold som blir tatt opp av Årdal JFF, kan det opplyses at det i løpet av sommeren 2006 er planlagt gjennomført tiltak i samarbeid med foreningen på de deler av Tyinanlegget som ble berørt av den siste utbyggingen.

Friluftsliv

I flere av uttalelsene blir det pekt på at det må ligge en utbyggingsavtale mellom kommunen og Hydro til grunn for utbyggingen, hvor bl.a. opprustning av den gamle vegen opp til Heirsnosi og bruk av området ved den gamle damvokterboligen der oppe inngår. Dette som et avbøtende tiltak for utbyggingen.

Hydro er innstilt på å inngå en utbyggingsavtale med kommunen før utbyggingen starter. Opprustning av vegen vil her kunne inngå som et element avhengig av kostnadene ved slikt arbeid og tiltakene for øvrig. Vi mener imidlertid at det ikke er grunnlag for å stille krav om slik avtale i tillatelsen til planendring.”

For øvrig ble Hydro tidlig i høringsfasen bedt om å vurdere konsekvensene for kraftnettet i området. NVE fikk følgende tilbakemelding pr. e-post 16.08.05:

”Når det gjeld konsekvensar for kraftnettet er dei små. Det er ingen kapasitetsproblem. Ekstra effekt frå Holsbru vil være i drift mest om sommaren, då vil og nytt Tyin i mindre grad køyrast for full kapasitet.

Statnett er likevel i ferd med å vurdere:

Utbygging av Borgund - Årdal, eller alternativt parallelltrafo i Fortun. Dette er meir for forbruk sin del, enn for kraftproduksjon. Sjølv om Søderberg vert langt ned i 2007 blir belastningen i Årdal 350 MW.”

Søknad om at konsesjon av 26. januar 2001 gis på nytt

Konsesjon for bygging av nytt Tyin kraftverk ble gitt ved kongelig resolusjon 26. januar 2001. Konsesjonen omfattet tillatelse til bygging av ny pumpestasjon for pumping av vann fra Holsbruvatn opp til tilløpstunnelen til det nye kraftverket. Denne delen av planen har ikke blitt gjennomført.

§ 16 nr. 6 i vassdragsreguleringsloven sier at dersom det ikke er krevd ekspropriasjonsskjønn innen 1 år fra konsesjon er gitt, kan en ikke fremme reguleringen uten ny konsesjon. Oreigningsloven har en tilsvarende bestemmelse i § 16. I dette tilfellet ble det påstevnet skjønn innen fristen, men skjønnet er avsluttet uten at det er gjennomført skjønn eller inngått avtaler for det området som omfattes av planendringssøknaden. Det kan således bli nødvendig å påstevne nytt skjønn ved en eventuell konsesjon til videre drift i Gamle Tyin som omsøkt. Dersom dette blir aktuelt kan det bli stilt spørsmål

ved om konsesjonen av 26.01.01 er gyldig. For å unngå tvil om disse forholdene har Hydro i brev av 14.03.07 søkt om at konsesjonen av 26.01.01 gis på nytt for de deler av prosjektet som ennå ikke er realisert:

”Det vises til søknad om planendring for Nytt Tyin kraftverk, med søknad om videre drift av det gamle kraftanlegget i Øvre Årdal. Søknaden ble oversendt NVE ved brev av 24.05.2005.

I henhold til reguleringskonsesjon av 26.01.01 ervervet Hydro Aluminium AS rett til å overføre avløpet fra Skanseelva og Engjesetbekken til Holsbruvatn. Videre ervervet selskapet rett til å lede blant annet bekk nr. 1 og bekk nr. 3 på sørsiden av Tyadalen inn på tilløpstunnelen til Nytt Tyin kraftverk. Disse delene av utbyggingsprosjektet ble imidlertid ikke realisert i forbindelse med byggingen av det nye kraftverket. Som det fremgår av søknaden om planendring, ønsker Hydro nå å overføre vannet fra de samme nedbørsfelter for utnyttelse til kraftproduksjon i det gamle kraftanlegget i Øvre Årdal.

Det følger av vassdragsreguleringslovens § 16 nr. 6 at når ekspropriasjonsskjønn i henhold til en reguleringskonsesjon ikke er påstevnet innen 1 år fra resolusjonens avgivelse, kan reguleringen ikke fremmes uten ny konsesjon.

I dette tilfellet ble skjønn påstevnet innen ettårsfristen også for så vidt gjelder overføring av avløpet fra Skanseelva og Engjesetbekken, samt de syv bekkene på sørsiden av Tyadalen. Selve skjønnsbegjæringen omfattet alle konsederte rettigheter uten noe helst forbehold i forhold til Holsbruoverføringene. Dessuten ble det i det forslag til alminnelige skjønnsforutsetninger som ble fremlagt for skjønnet, forutsatt at ekspropriasjonen også skulle omfatte rett til overføring av Skanseelva og Engjesetbekken, samt de syv bekkene som nevnt. Skjønnsbegjæringen ble senere forkynt for allmennheten gjennom almannastevning.

Med unntak for en grunneier ble erstatningsspørsmålene løst ved avtaler med de berørte grunneiere og skjønnet ble deretter hevet som forlikt. På det tidspunkt avtalene med de berørte grunneiere ble inngått, var det ikke lenger aktuelt for Hydro å iverksette utbygging for overføring av Skanseelva og Engjesetbekken. Disse overføringene ble følgelig ikke trukket inn i forhandlingene med grunneierne.

Situasjonen er altså den at det ble påstevnet ekspropriasjonsskjønn innen fristen i vassdragsreguleringslovens § 16 nr. 6. Men siden det verken ble gjennomført skjønn eller inngått minnelige avtaler angående de aktuelle overføringsrettighetene før skjønnet ble hevet, antar Hydro at vassdragsreguleringslovens § 16 nr. 6 muligens må forstås slik at disse overføringene nå ikke kan gjennomføres uten ny konsesjon.

For å unngå tvil rundt dette spørsmål søker Hydro Aluminium AS derfor om at reguleringskonsesjon av 26.01.2001 gis på nytt for de deler

av denne konsesjonen som ennå ikke er realisert. Det gjøres gjeldende at det i dette tilfellet må anses ubetenkelig å gi fornyet konsesjon uten at saksbehandlingsreglene i vassdragsreguleringslovens § 6 og plan- og bygningslovens kap. VII-a får anvendelse, jf. vassdragsreguleringslovens § 16 nr. 6, siste setning.”

Reguleringslovens § 16 nr. 6 sier at *”Når det finnes ubetenkelig, kan ny konsesjon i slike tilfeller gis uten at bestemmelsene i § 6 og i lov av 14. juni 1985 nr. 77 kap. VII – a kommer til anvendelse.”* Dette innebærer at hvis det er ”ubetenkelig” kan ny konsesjon gis uten at søknaden må kunngjøres og sendes på høring, og uten at det gjennomføres ny konsekvensutredning etter Plan- og bygningsloven.

NVE kan ikke se at det har kommet fram nye, vesentlige forhold i saken, som ikke var kjent da konsesjon ble gitt i januar 2001. Vi har derfor ikke funnet grunnlag for å kreve noen ny konsekvensutredning og ny høring for å kunne ta stilling til om konsesjonen kan gis på nytt. I forbindelse med planendringssøknaden er det for øvrig utført en konsekvensvurdering for biologiske forhold ved videre drift av Gamle Tyin.

NVEs merknader

Innledning/bakgrunn

26. januar 2001 ble Hydro Aluminium AS gitt tillatelse til erverv av fallrettigheter og bygging av nytt Tyin kraftverk, samt tillatelse til overføringer og reguleringer i Årdalsvassdraget i Årdal kommune i Sogn og Fjordane. Prosjektet er i hovedsak gjennomført. Nye Tyin kraftverk ble satt i drift i 2004.

Pumpestasjon for pumping av vann fra Holsbruvatn opp til tilløpstunnelen til det nye kraftverket er imidlertid ikke bygget. Faren for spredning av ørekyte fra Holsbruvatn og oppover i vassdraget er en viktig grunn til at delprosjektet ikke er realisert. I tillegg ville den planlagte løsningen blitt relativt dyr. Hydro har i ettertid funnet at det vil være mer lønnsomt å bruke vannet fra Holsbruvatn til fortsatt kraftproduksjon i Gamle Tyin kraftverk. Da unngår man samtidig problemet med mulig spredning av ørekyte oppover i vassdraget. Dette har resultert i den foreliggende søknaden om planendring.

Konsesjonen av 26.01.01 ble gitt etter ervervsloven, vassdragsreguleringsloven, vannressursloven og oreigningsloven. § 16 nr. 6 i vassdragsreguleringsloven sier at dersom det ikke er påstevnet ekspropriasjonsskjønn innen 1 år, kan reguleringen ikke fremmes uten ny konsesjon. Oreigningsloven har en tilsvarende bestemmelse i § 16, som sier at vedtak om oreigningsinngrep faller bort dersom det ikke er krevd skjønn innen et år.

Det ble påstevnet skjønn for Nye Tyin kraftverk innen fristen. Dette skjønnet er avsluttet uten at forholdene rundt eiendomsrett/erstatning for de de-

lene av vassdraget som berøres av planendringen er avklart. Det er derfor mulig at det må påstevnes nytt skjønn her. For å unngå tvil om forutsetningene for et mulig skjønn har Hydro søkt om at konsesjonen av 26.01.01 gis på nytt for de delene av konsesjonen som berøres av planendringen. Lovverket gir åpning for at en konsesjon uten videre kan gis på nytt dersom det finnes ”ubetenkelig”.

I vår vurdering og konklusjon vil vi således først ta stilling til om tidligere gitte konsesjon kan gis på nytt og deretter om det kan gis tillatelse til den omsøkte planendringen.

Konsesjon gitt 26. januar 2001

Den delen av konsesjonen for Nye Tyin som berøres av planendringen omfatter følgende elementer:

1. Holsbruvatn:
 - 1 m regulering
 - pumpestasjon i dagen på vestsiden av vannet
2. Ny 132 kV linje fra Øvre Årdal til pumpestasjonen
3. Overføring av Skanseelvi og Engesetbekken til Holsbruvatn
4. Inntak av to bekker i Tyadalen syd (bekk 1 og 3 i planendringssøknaden) på ca. kote 1050
5. Boring av til sammen ca. 1900 m tunnel/sjakt
6. Ett deponi på sørsiden av Holsbruvatnet, med ca. 50 000 m³ steinmasser
7. Drift ved Gamle Tyin fases ut

Omsøkt planendring

Foreliggende søknad innebærer følgende endringer i forhold til opprinnelig plan:

1. Holsbruvatn:
 - ingen endringer i reguleringsgrenser
 - pumpestasjonen med overføringstunnel bygges ikke
 - vatnet blir inntaksmagasin for Gamle Tyin kraftverk
2. Ny kraftlinje fra Øvre Årdal bygges ikke
3. Skanseelvi og Engesetbekken:
 - ingen endringer, bortsett fra at vannet føres direkte inn på ny inntakstunnel istedenfor inn i Holsbruvatn
4. Bekk 1 og 3 i Tyadalen syd:
 - bekkeinntakene flyttes ned til ca. kote 732
5. Boring av til sammen ca. 6000 m tunnel/sjakt
6. To deponier, hver med ca. 100 000 m³ masse. Den ene tippen i Rausdalen og den andre nordvest for Holsbruvatn
7. Driften ved Gamle Tyin kraftverk opprettholdes
8. Nye elementer:
 - inntak/overføring av Rausdøla på ca. kote 732
 - inntak av ”bekk 2” på samme kotehøyde

Konsekvenser av planendringen i forhold til konsesjon av 26. januar 2001

I det følgende gis det en oversikt over de viktigste virkningene som planendringen vil medføre, sett i forhold til den konsesjonsgitte planen.

Hydrologiske konsekvenser:

Holsbruvatn:

Med den konsesjonsgitte pumpestasjonen ville vannstanden i vinterhalvåret i hovedsak variert mellom 10 og 30 cm under HRV. Stasjonen ville vært i jevn drift hele vinteren.

Videre drift i Gamle Tyin med Holsbruvatn som inntaksmagasin vil medføre utnytting av hele reguleringsintervallet (1 m) om vinteren, dvs. større variasjon innenfor reguleringsgrensene. Om vinteren vil tilsiget normalt være for lite til kontinuerlig drift i kraftverket. Hovedaggregatet vil derfor bli kjørt mot magasinet, slik at Holsbruvatn vekselvis tappes ned (4-6 dgr) for så å fylles opp igjen mens kraftverket står (1-2 uker).

Vår-høst ville vannstanden med pumpestasjon ligget ned mot LRV for å minske flomtapet mest mulig. Med Holsbruvatn som inntaksmagasin for Gamle Tyin vil vannstanden jevnt over ligge opp mot HRV i denne perioden.

Skanseelvi/Engesetbekken:

Ingen endringer.

Tya, samt bekk 1, 2 og 3:

Inntak på lavere kotehøyder og inntak av en ny bekk vil medføre ytterligere reduksjon av restfeltet til Tya, og dermed noe redusert restvannføring. Vann til kraftproduksjon vil øke tilsvarende.

Tya nedstrøms utløpet fra kraftverket:

Gamle Tyin har i følge Hydro utløp i Tya ca. 200 m oppstrøms samløpet med Utla (500 m i følge Rådgivende Biologer). Den konsesjonsgitte planen innebar overføring av Holsbruvatn og utfasing av Gamle Tyin. Vannføringen i Tya ville da bestått av restvannføringen nedenfor Holsbruvatn og bekkeinntakene. Vanntemperaturen ville ha økt og resterende vannføring ville hatt naturlige svingninger.

Ved videre drift i Gamle Tyin som i planendringen vil vannføringen i Tya nedenfor utløpet av kraftverket likevel ikke følge naturlige svingninger, men vil i hovedsak være styrt av driften ved kraftverket. Tilsiget til Holsbruvatn vil gå gjennom kraftverket og gi tilskudd til vannføringen i Utla/Årdøla istedenfor å bli pumpet vekk fra vassdraget. Overført vann fra Rausdøla vil komme i tillegg. Som beskrevet for Holsbruvatn vil kraftverket om vinteren regelmessig måtte stanses, pga. for lite tilsig. Dette vil medføre relativt store svingninger i vannføringen.

Inntaket i Holsbruvatn vil ligge ganske grunt, og vil ta inn overflatevann. På bakgrunn av dette mener Rådgivende Biologer at fortsatt drift ved Gamle Tyin ikke vil være avgjørende for temperaturene i Tya.

Kraftverket har for øvrig seks aggregater i dag, med en samlet slukeevne på 23 m³/s. Ved videre drift som i planendringen vil kraftverket maksimalt benytte to aggregater, som etter oppgradering av det ene vil få en samlet slukeevne på 8,6 m³/s. Driftsvannføringen vil dermed bli betydelig mindre ved fortsatt drift i Gamle Tyin enn tidligere.

Rausdøla:

Rausdøla er i dag overført til Nye Tyin kraftverk over kote 1060. Restfeltet er på ca. 11 km² og elva har i dag ikke årssikker vannføring. Årsaken til dette er at substratet i nedre deler av elva består av grov morene, og ned mot Øvre Årdal forsvinner derfor vannet i grunnen når tilsiget er for lavt, primært vinterstid. Elva kalles Sitla gjennom sentrum, og denne fremstår som en tørr og livløs streng i perioder med lav vannføring. Ved planendringen søkes det om nytt inntak i Rausdøla på kote 732. Dette medfører at restfeltet reduseres til 4 km² og elva vil få kraftig redusert vannføring i forhold til dagens situasjon.

Årdøla (nedenfor samløpet mellom Utla og Tya):

I forhold til konsesjonsgitte planer vil planendringen medføre at Årdøla får større gjennomsnittlig vannføring over året. Påvirkningen vil være størst ved lave vannføringer (vinter). Endringer i driftsvannføringen fra Gamle Tyin vil da kunne få stor betydning for vannføringen i Årdøla. Når vannføringen i Utla er høy (vår/sommer) vil endringer i driftsvannføringen relativt sett bety lite.

Konsekvenser for natur og miljø:

I forhold til planen i konsesjon av 26. januar 2001 vil den foreliggende planendringen primært medføre endringer for landskap og fisk.

Landskapet vil først og fremst bli påvirket av massedeponier og reduserte vannføringer. Med planendringen vil masseuttaket øke betraktelig, og massene tenkes deponert på to lokaliteter istedenfor en, som opprinnelig planlagt. Feste Landskapsarkitekter mener imidlertid at tippene vil bli lite synlige, og at de relativt raskt vil bli revegetert slik at de etter hvert vil oppleves som en integrert del av landskapet.

Den mest synlige virkningen av reduserte vannføringer vil være at fossen i Rausdøla og elva gjennom sentrum (Sitla) vil bli ytterligere tørrlagt. Simulerte vannføringskurver viser at avrenningen vil bli sterkt redusert i forhold til i dag. Det vil likevel være synlig fossefall i Rausdøla og vannføring i Sitla under flomtopper vår og høst. Fossen er synlig fra øvre

del av Øvre Årdal, og er den eneste sentrumsnære fossen. Sitla renner gjennom tettbebyggelsen, og det er iøynefallende når denne er tørrlagt. Når det gjelder bekk 1 og 3 vil inntakene bli flyttet lenger ned, slik at de blir synlige lenger ned i fjellsida.

Rausdøla og bekkene som planlegges overført har liten eller ingen verdi for gyting og oppvekst av fisk, bl.a. fordi de ikke har årssikker vannføring.

Nedre del av Tya er en del av den anadrome elvestrekningen i Årdalsvassdraget, og har til nå hatt en viss produksjon av sjørret. Produksjonen har vært begrenset av stor vannføring fra kraftverket. Ved innstilling av driften ved Gamle Tyin var det forventet at vanntemperaturen i Tya ville øke sommerstid, og at elva ville bli mer verdifull som oppvekstområde for sjørret og også laks. Naturlig rekruttering av laks forekommer bare sporadisk i Årdalsvassdraget pga. lave temperaturer. Rådgivende Biologer mener at fortsatt drift ved Gamle Tyin ikke vil være avgjørende for temperaturene i Tya så lenge inntaket i Holsbruvatn ligger såpass grunt. Elva vil i framtiden trolig kunne fungere som et oppvekstområde for laksunger uavhengig av videre drift.

Planendringen anses ikke å ha nevneverdige konsekvenser for produksjonen av fisk i Årdøla. Men både for Tya nedstrøms kraftverksutløpet og Årdøla mener Rådgivende Biologer at den planlagte periodiske kjøringen av kraftverket om vinteren kan medføre stranding av ungfisk. Dette gjelder dersom vannføringen reduseres for raskt.

For Holsbruvatn vil planendringen ikke medføre nevneverdige endringer for gyte- og oppvekstforholdene for fisk i forhold til konsesjonsgitt plan. En viktig grunn til at pumpestasjonen ikke er bygget, er potensiell fare for spredning av ørekyte fra Holsbruvatn oppover i vassdraget via overføringstunnelene. Ved videre drift av Gamle Tyin som i planendringen vil dette problemet ikke lenger være aktuelt. Det er imidlertid stilt spørsmål ved om ørekyten lettere kan spre seg nedover i vassdraget, for eksempel til Årdalsvatn, dersom Gamle Tyin drives videre med inntak i Holsbruvatn.

Når det gjelder sportsfiske knytter disse interessene seg primært til Årdøla, men også til Holsbruvatn. Økt utnytting av reguleringsintervallet om vinteren kan gi noe mer usikker is og problemer med overvann i Holsbruvatn. Dette kan i noen grad være negativt for isfisket. De siste årene har det årlig blitt arrangert isfiskekonkurranse rundt påsketider. Planendringen vil ellers få marginal betydning for fiskeinteressene sammenlignet med konsesjonsgitt plan.

Forholdet til offentlige planer

Planendringen er ikke i konflikt med verken Verneplan for vassdrag, Samlet Plan, kommuneplaner eller andre offentlige planer.

Uttalelser fra andre

Ingen av høringspartene har gått imot selve planendringssøknaden, men flere uttrykker bl.a. usikkerhet om konsekvensene for fisk. Nedenfor oppsummerer vi hvilke merknader som har kommet inn:

Årdal kommune tilrår at det gis tillatelse til planendringen, bl.a. under forutsetning av at kraftproduksjonen blir underlagt lokal binding og benyttes til kraftintensiv virksomhet i Årdal. En annen forutsetning er at overskuddsmassene benyttes til samfunnsnyttige formål, og at kommunen får gjennomslag for forslag til avbøtende tiltak.

Kommunen mener at endringene i landskapsbildet som følger av redusert vannføring i bekker og elver, gir negative konsekvenser for friluftsliv/reiseliv og opplevelsen av natur og landskap. Det nevnes blant annet at fossen i Rausdøla og Sitla vil bli ytterligere tørrlagt. Det stilles spørsmål ved hvor tålegrensa for nye inngrep går.

Dersom det ikke stilles krav til minstevannføringen mener kommunen det må stilles krav til andre former for kompensasjon for ulempene ved reduserte vannføringer.

Kommunen er usikker på virkningene av planendringen i forhold til spredning av ørekyte, og ønsker en bekreftelse på at videre drift ved Gamle Tyin kraftverk ikke medfører økt fare for spredning av ørekyte nedstrøms Holsbruvatn. Holsbruvatn fremheves for øvrig som en viktig lokalitet for utøvelse av fiske til alle årstider, bl.a. pga. lett tilgjengelighet. Det påpekes også at det tas ut stamfisk til yngelproduksjon i innløpsosen i Holsbruvatn, og at planene ikke må gi negative konsekvenser for denne aktiviteten. Kommunen forutsetter at det blir gjort oppfølgende undersøkelser i forhold til fiske og fiskebestanden i Holsbruvatn, og at det om nødvendig pålegges avbøtende tiltak. Det kreves også at tiltakene som foreslås av Rådgivende biologer blir gjennomført. Dvs. terskelbygging i Tya og Storelvi, etablering av forbitappingssystem for å unngå brå vannføringsreduksjoner og utlegging av øyerogn i Tya.

I forhold til ordlyden i kommuneplanens del om "Energi og telekommunikasjon" vurderes økt kraftproduksjon og tiltak i Tyinutbygginga som helhet som positivt.

Kommunen gjentar ønsket fra konsesjonsbehandlingen av Nye Tyin om at arealer i gammel bygningsmasse frigjøres til utstillinger av for eksempel arkeologiske funn. Likeledes gjentar kommunen ønsket om opprustning av anleggsveg og bygninger/uteområde ved Heirsnosi som et kompensierende tiltak, og legger frem en detaljert beskrivelse av hvordan dette bør skje. Kommunen mener at dersom denne opprustningen ikke lar seg gjennomføre skal det opprettes et fond for investeringer i andre tiltak til fordel for lokalsamfunnet i Årdal.

Det er utarbeidet en detaljert plan for hvordan kommunen mener at overskuddsmassene bør bru-

kes til diverse samfunnsnyttige formål og avbøtende tiltak.

Kommunen har gjort forsøk på å få til en avtale med utbygger om avbøtende tiltak, men Hydro vil avvente en eventuell konsesjon. Kommunen mener derfor at konsesjonsvilkårene må gi føringer for en slik avtale, slik at kommunen kan ha trygghet for at en slik avtale kommer i stand.

Sogn og Fjordane Fylkeskommune mener at de økonomiske fordelene ved tiltaket er vesentlig større enn ulempene, og går inn for at det gis konsesjon som omsøkt. Fylkeskommunen støtter likevel kommunen sine krav om lokal binding av kraftproduksjonen, utvikling av den gamle anleggsveien ved Heirsnosi og disponering av overskuddsmasser.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har ingen avgjørende innvendinger imot å gi konsesjon til planendringen, men støtter fullt ut kommunen sitt krav om lokal binding av kraftproduksjonen. For øvrig peker fylkesmannen på en del momenter og mulige avbøtende tiltak:

- den største påvirkningen av landskapet vil trolig være tørrlegging av Rausdøla i større deler av året.
- Årdal kommunes ønsker i forhold til bruk av overskuddsmasse er fornuftige.
- videreføring av Gamle Tyin kraftverk medfører at Årdøla likevel ikke får et naturlig vannføringsregime, slik som forutsatt i konsesjonsbehandlingen av Nye Tyin. Dermed uteblir den forespeilede positive effekten for fisk.
- det bør stilles krav om forsiktig nedkjøring av kraftverket for å unngå brå vannstandsreduksjoner og stranding av fisk.
- det foreslås å etablere terskler for å sikre vanndekte arealer ved lav vannføring.
- minstevannføring/årssikker vannføring i Rausdøla vil bidra til økt produksjon av ungfisk i vassdraget og til en viss grad redusere de negative landskapsmessige konsekvensene.
- det er vanskelig å si om videre drift i Gamle Tyin vil øke faren for spredning av ørekyte nedover i vassdraget. Trolig er det et tidsspørsmål før ørekyta etablerer seg nederst i vassdraget uansett.
- DN sine standard vilkår for naturforvaltning må tas inn i konsesjonen.

Årdal JFF er sterkt opptatt av faren for spredning av ørekyte nedover i vassdraget og mener at problemet ikke er godt nok undersøkt og dokumentert. Videre påpekes det at den planlagte overføringen av Holsbruvatn til Nye Tyin ble sagt å kunne få positive konsekvenser for fisken i Utlaelvi nedenfor samløpet med Tya, pga. temperaturendringer og naturlig tilsig. Ved videre drift i Gamle Tyin vil disse forutsetningene falle bort, og Årdal JFF ønsker bedre dokumentasjon på hva som skjer med elva dersom det gis konsesjon til planendringen. Jeger- og

fiskerforeningen foreslår for øvrig at overskuddsmasser brukes til gangvei langs Holsbruvatnet og tilrettelegging for funksjonshemmede. Det etterlyses også en tiltaksplan for de områdene som nå har blitt berørt av Nye Tyin.

Sogn og Fjordane Turlag mener at inntaket av Rausdøla bør tas ut av planene for å unngå landskapsinngrep (deponi og synlig inntak) langs den gamle anleggsvegen. Turlaget opplyser for øvrig at denne veien planlegges tilrettelagt og markedsført som sykkelveg.

Østfold Energi eier Nyset og Naddvik kraftstasjoner i Årdal. Selskapet er opptatt av å sikre at kraftsystemet har tilstrekkelig kapasitet til å føre effekten ut av området, slik at verdien av disse kraftstasjonene ikke forringes.

NVEs vurdering og konklusjon

Søknad om at konsesjon av 26.01.01 gis på nytt

Jf. tidligere redegjørelse tar NVE utgangspunkt i at det er mest hensiktsmessig å gi konsesjonen av 26.01.01 på nytt for de delene av prosjektet som berøres av planendringen.

Når det gjelder tillatelse etter vassdragsreguleringsloven står det i dennes § 16 nr. 6 at "*Når det finnes ubetenkelig, kan ny konsesjon i slike tilfeller gis uten at bestemmelsene i § 6 og i lov av 14. juni 1985 nr. 77 kap. VII – a kommer til anvendelse.*" Dette betyr at ny konsesjon kan gis uten at søknaden må kunngjøres og sendes på høring, og uten at det er nødvendig å gjennomføre konsekvensutredning etter Plan- og bygningsloven. Forutsetningen for dette er at det skal være "ubetenkelig". Oreigningsloven har ingen tilsvarende bestemmelser.

Den opprinnelige konsesjonen ble gitt ved kongelig resolusjon 26. januar 2001. I forkant av dette (1999) var NVEs innstilling ute på høring i ulike offentlige forvaltningsorganer, bl.a. Miljøverndepartementet og kommunene. Ingen av høringspartene gikk da imot å gi konsesjon til Nye Tyin kraftverk, men enkelte var skeptiske til pumpestasjonen ved Holsbru pga. ørekyteproblematikken. Det ble derfor satt som en forutsetning at konsesjonæren valgte en løsning som ga fullstendig sikkerhet mot spredning av ørekyte ved pumping av vann.

Vi kan ikke se at det har kommet fram nye, vesentlige forhold i saken, som ikke var kjent da saken ble behandlet og konsesjon ble gitt i januar 2001. Vi presiserer at vi her snakker om opprinnelig konsesjon, og ikke søknaden om planendring. NVE forholder seg til at det ble gitt konsesjon for få år siden etter en omfattende prosess, og at man da vurderte fordelene ved utbyggingen som større enn ulempene. Vi kan ikke se at grunnlaget for denne vurderingen har endret seg i mellomtiden. Vi bemerker ellers at fristen for å starte byggearbeidene er 5 år fra konsesjon er gitt, med en ytterligere frist på 5 år for å fullføre arbeidene. Nye Tyin kraftverk ble satt i

drift allerede i 2004. Dersom spørsmålene om rettigheter og erstatninger for planendingsområdet hadde blitt avklart som planlagt i skjønnsprosessen som nå er avsluttet, ville det ikke vært tvil om at Hydro kunne ha gjennomført en utbygging etter omsøkt planendring. Holsbru pumpestasjon kunne også ha blitt realisert etter planene i den opprinnelig konsesjon.

På bakgrunn av ovenstående mener NVE at det er "ubetenkelig" å gi konsesjonen av 26.01.01 på nytt for de deler av prosjektet som hittil ikke er gjennomført, uten å kreve nye utredninger eller foreta ny høring av saken. Gjeldende konsesjonstidspunkt bør settes til 26.01.01 for hele konsesjonen, for å gjøre det mest mulig oversiktlig.

Som en forutsetning for å vurdere søknaden om planendring, anbefaler NVE således at konsesjon av 26. januar 2001, om tillatelse til erverv av fallrettigheter og bygging av Nytt Tyin kraftverk, samt tillatelse til overføringer og reguleringer i Årdalsvassdraget, gis på nytt for de delene av prosjektet som berøres av planendringen og at vilkårene videreføres. Dette gjelder både reguleringsloven og oreigningsloven.

Søknad om planendring

NVE legger til grunn at den omsøkte planendringen skal vurderes i forhold til planen som ble gitt konsesjon 26. januar 2001, og som vi her anbefaler at gis på nytt.

Både Årdal kommune, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og Årdal JFF er opptatt av fisk og fiskeinteresser som et viktig tema i forhold til planendringen. Ingen av høringspartene uttrykker direkte motstand mot å gi konsesjon til de nye planene, men det fremmes en god del krav og forslag til avbøtende tiltak.

Når det gjelder virkninger av planendringen, hersker det størst usikkerhet i forhold til mulig økt fare for spredning av ørekyte fra Holsbruvatn og nedover i vassdraget. Ørekyta har åpen svømmeblære, og i vurderingene forut for konsesjon til Nye Tyin kraftverk, ble det ansett som en teoretisk mulighet at ørekyta har fysiske forutsetninger for å kunne overleve pumping opp fra Holsbruvatn. NVE forutsatte derfor i sin innstilling at det måtte velges en løsning for Holsbru pumpestasjon "som ikke vil bidra til økt spredningsfare for ørekyt". NVE ser like alvorlig på problemet med ørekyte i dag. Dersom det er en teoretisk mulighet for spredning av ørekyte via pumping, er det en tilsvarende mulighet for at ørekyta kan spre seg fra Holsbruvatnet via inntakstunnelen til Gamle Tyin og gjennom turbinen. Problematikken blir likevel ikke den samme som for en eventuell pumpestasjon ved Holsbru. Fra Holsbruvatn kan ørekyta åpenbart også spre seg nedover i vassdraget på naturlig vis. I motsetning til Årdal JFF kan ikke NVE se at dette skal være mindre sannsynlig enn at den eventuelt spres via kraft-

verkstunnelen. I likhet med Fylkesmannen mener NVE at det trolig er et tidsspørsmål før ørekyta uansett etablerer seg nederst i vassdraget via naturlige kanaler. NVE mener derfor at økt fare for spredning av ørekyte ikke kan være noe argument for å avvise søknaden om planendring.

Av samme grunn mener vi det ikke er behov for å pålegge ytterligere undersøkelser i forhold til faren for spredning av ørekyt nedenfor Holsbruvatn. Vi mener også at dagens kunnskapsnivå om ørekyte og ørret er tilstrekkelig til å kunne vurdere mulige konsekvenser av en regulering på en meter i Holsbruvatn. NVE anser det som rimelig sikkert at den planlagte reguleringen vil få begrenset negativ virkning på fisken i vatnet, og at mulige effekter vil virke i like stor grad på ørekyta som på annen fisk. Vi ser derfor ingen grunn til å pålegge nye utredninger før konsesjonsvedtaket fattes.

Ved videre drift av Gamle Tyin vil tilsiget om vinteren være for lite til kontinuerlig drift. Det planlegges derfor å stanse kraftverket med regelmessige mellomrom, i påvente av at magasinet i Holsbruvatn fylles opp. Dersom reduksjonen av vannføring ut av kraftverket skjer for brått, vil det være stor fare for stranding av ungfisk både i Tya og Årdøla. Dette kan også skje dersom kraftverket får utforutsett utfall. Dette problemet lar seg imidlertid langt på vei løse ved eventuelt å stille krav til hastigheten på vannføringsreduksjonen og/eller installasjon av mekanismer for automatisk omløp. Dermed kan heller ikke fare for stranding av fisk anses som noe avgjørende argument i forhold til konsesjonsspørsmålet.

Om isforholdene i Holsbruvatn er det i opprinnelig konsesjonssøknad sagt at isen vil sprekke opp langs land ved pumping, slik at det kan bli overvann. I tillegg nevnes det at området ved inntaket vil ha usikker is. Dette vil også gjelde for det planlagte inntaksområdet til Gamle Tyin kraftverk. Ved planendringen må det påregnes at det kan bli noe mer overvann fordi vannstanden vil variere mer. Dette kan medføre økte negative konsekvenser for utøvelsen av isfiske på Holsbruvatn. NVE har på befaring fått opplyst at det siden slutten av 90-tallet er arrangert en isfiskekonkurranse på vatnet rundt påsketider. Det er vanskelig å tenke seg avbøtende tiltak som vil ha god effekt i forhold til problemer med overvann. NVE mener likevel at mulig økt negativ effekt for isfiske isolert sett ikke gir grunnlag for å avslå søknaden om planendring. Vatnet skal også være en yndet fiskelokalitet i sommerhalvåret, mye på grunn av god tilgjengelighet. Forholdene for utøvelse av fiske om sommeren vil ikke endres nevneverdig ved planendringen.

NVE kan ikke se at planendringen vil påvirke uttaket av stamfisk til produksjon i klekkeriet på Hjellev. Vi mener derfor at denne aktiviteten ikke har betydning i forhold til konsesjonsvurderingen.

I forhold til konsesjon av 26.01.01 vil planendringen medføre at nedre del av Tya fortsatt vil bli påvirket av driftsvannføring fra kraftverket, istedenfor at det kun ville gått restvannføring der. I forbindelse med behandlingen av den opprinnelige søknaden ble det ansett som positivt at restfeltet i Tya nedenfor Holsbru ville få et naturlig vannføringsregime. Ut fra den fiskefaglige rapporten ser det imidlertid ikke ut til at videre drift ved Gamle Tyin etter omsøkt plan vil få verken positive eller negative konsekvenser av nevneverdig betydning. I følge fagrapporten vil Tya i fremtiden kunne fungere som et oppvekstområde for laksunger uavhengig av videre drift. Konsekvenser for fisk av endrede vannføringsforhold i nedre del av Tya tillegges derfor liten vekt i NVEs vurdering av planendringen.

NVE anser at de forhold som er tatt opp i forbindelse med fisk og fiskeinteresser for øvrig sorterer under krav og forslag til eventuelle vilkår og avbøtende tiltak, og at de ikke er relevante i forhold til å vurdere om planendringen kan tillates.

Forutsatt at det stilles vilkår om myke overganger ved reduksjon av driftsvannføring og installasjon av automatisk omløp anser NVE at forholdene for fisk samlet sett ikke vil endres nevneverdig verken i positiv eller negativ retning dersom det gis tillatelse til videre drift i Gamle Tyin. Fiskeinteressene kan derimot bli noe negativt påvirket ved at det blir vanskeligere å drive isfiske på Holsbruvatn.

Når det gjelder negative virkninger for landskapet av reduserte vannføringer, er NVE enig med Fylkesmannen i at den største påvirkningen vil være tørrlegging av Rausdøla i større deler av året. Selv om deler av feltet til Rausdøla allerede i dag utnyttes til kraftproduksjon er restvannføringen tilstrekkelig til at fossen oppleves som et viktig landskapselement i perioder med stor vannføring. Fossen er synlig fra øvre del av Øvre Årdal, og elva renner gjennom tettbebyggelse før den løper sammen med Årdøla. Ved den omsøkte planendringen vil både fossen og elva gjennom sentrum (Sitla) bli helt borte i størstedelen av året, og inntrykket av tørr, livløs elv vil forsterkes betydelig i forhold til i dag. NVE anser de negative landskapsmessige konsekvensene av en ytterligere tørrlegging av Rausdøla/Sitla som relativt store.

Inntak av Rausdøla er et nytt element i forhold til de opprinnelige planene. Minstevannføring kan i noen grad avbøte de negative virkningene for fossen, men vil sannsynligvis ikke ha nevneverdig effekt på vannføringen i Sitla slik grunnforholdene er. Enhver ytterligere reduksjon av vannføringen i Rausdøla vil virke negativt for Sitla ved at periodene med fullstendig tørrlegging forlenges.

Både kommunen og Sogn og Fjordane turlag er ellers svært opptatt av den gamle anleggsvegen fra Øvre Årdal og opp til 1000-meteren sin verdi som kulturminne og potensiell turistmagnet. De mener

at inntak av Rausdøla med tilhørende fysiske inngrep (inntaksdam og massedeponi) kan redusere verdien av området i forhold til disse tingene. Etter NVEs syn vil den planlagte inntaksdammen og tippen i liten grad bli synlige for folk som ferdes langs den gamle anleggsveien. Den planlagte tippen vil også etter vår oppfatning kunne bli en godt integrert del av landskapet. For øvrig er 1000-meteren i seg selv et markant fysisk inngrep, og hele området er ellers preget av industri og inngrep knyttet til vannkraftproduksjon. Vi mener derfor at det planlagte inntaket i Rausdøla vil ha begrenset negativ betydning for den gamle anleggsveien sin verdi som kulturminne og turistattraksjon. Etter NVEs mening er det Rausdøla sin verdi som landskapselement som er av størst betydning for konsesjonsvurderingen, og da spesielt fossen og elvestrekningen gjennom sentrum.

Søker har beregnet at overføring av Rausdøla medfører ca. 11 GWh i ny kraftproduksjon. Dette er som et middels stort småkraftverk, og kan dekke årlig strømforbruk til 550 husstander. Hele 9 GWh vil imidlertid være uregulert sommerkraft, som har mindre verdi for kraftbalansen enn regulert kraft. Ut fra NVEs beregninger er denne delen av planen ikke avgjørende for økonomien i prosjektet. Våre beregninger viser at overføringen av Rausdøla er den dyreste biten av prosjektet, og vil koste 2,18 kr/kWh ut fra kostnadsnivå pr. 01.01.2005. Det totale prosjektet har vi beregnet til å koste 1,68 kr/kWh. Dette er for øvrig en noe høyere kostnad enn hva søker har anslått. Uten Rausdøla vil prosjektet etter våre beregninger komme ned i 1,60 kr/kWh. Vi har imidlertid ikke full oversikt over søkers vurderinger i forhold til nødvendige maskintekniske oppgraderinger og lignende, slik at tallene kan variere noe.

For øvrig kan sammenligningen med et småkraftverk være nyttig. Når NVE vurderer om det kan gis konsesjon til småkraftverk legger NVE vekt på å finne løsninger som unngår at viktige landskapselementer ødelegges. Rausdølas verdi som landskapselement og livsnerve i Øvre Årdal er allerede sterkt redusert, og fraføring av mer vann vil klart forringe verdien ytterligere. Isolert sett anser NVE at fordelene ved å utnytte enda mer vann til kraftproduksjon er små i forhold til de negative konsekvensene av ytterligere reduksjon av vannføringen i Rausdøla/Sitla.

Planendringen medfører ikke konsekvenser for vannføringen ut av Holsbruvatn i forhold til opprinnelig plan. I begge tilfeller vil det kun være overløp fra Holsbru i flomperioder.

Vannføringen i Tya nedenfor kraftverksutløpet og i Årdøla vil bli større enn ved opprinnelige planer. Dette vil i noen grad være positivt for Årdølas betydning som landskapselement og livsnerve gjennom Øvre Årdal sentrum.

Planendringen medfører at to av bekkeinntakene flyttes til en lavere kotehøyde. Da vil bekkene beholde noe av sin betydning som landskapselementer, samtidig som restvannføringen til Tya reduseres ytterligere. NVE anser i dette tilfellet at positive og negative effekter veier opp for hverandre.

Det søkes om å ta inn en ny bekk (bekk 2) på tiløpstunnelen. Denne bekken drenerer også til Tya, men har ikke årssikker vannføring og bidrar således ikke med vannføring til Tya i kritiske, tørre perioder. Bekken har ingen betydning for fisk og har liten betydning som landskapselement. NVE mener derfor at inntak av denne bekken har små negative virkninger.

For øvrig ble bygging av ny kraftlinje fra Øvre Årdal til pumpestasjonen vurdert som et negativt element ved den opprinnelige planen. Ved planendringen er dette ikke lenger aktuelt.

Det har ikke kommet avgjørende merknader i forhold til endret plassering av tunnelmasser, selv om det er klare meninger om hvordan dette bør skje og hva massene bør brukes til. NVE anser at endret plassering av massedeponier ikke endrer de samlede miljømessige virkningene av utbyggingen nevneverdig. Inntak av Rausdøla vil for øvrig medføre en betydelig økning av overskuddsmasser i forhold til opprinnelig plan, og utløser behov for et ekstra deponi.

Når det gjelder nettkapasitet viser vi til Hydros kommentarer om disse forholdene.

Dersom den omsøkte planendringen realiseres i sin helhet vil det gi 74 GWh ny kraft. Videre drift i Gamle Tyin uten inntak av Rausdøla vil gi 63 GWh ny kraft. Ut fra den opprinnelige søknaden ser det ut til at de delene av prosjektet som omfattes av planendringssøknaden ville gitt drøyt 50 GWh. Selv om beregningsgrunnlaget kan ha endret seg noe, synes det klart at løsningen med videre drift i Gamle Tyin vil gi betydelig mer ny kraft enn pumpestasjon ved Holsbru, selv uten Rausdøla. 63 GWh tilsvarer årlig strømforbruk til 3150 husstander. NVE anser dette som en betydelig fordel. Vi ser det også som positivt at kraftproduksjonen vil generere økte inntekter til kommunen.

Dersom inntak av Rausdøla tas ut av planene mener NVE at endringene av virkninger for natur og miljø i forhold til opprinnelig plan totalt sett blir små. Det er snakk om videre drift i et eksisterende anlegg, i et område som allerede er sterkt preget av vannkraftproduksjon og industrivirksomhet. Den eneste negative konsekvensen av nevneverdig betydning vil sannsynligvis være vanskeligere forhold for isfiske på Holsbruvatn. Dersom ørekyta sprer seg nedover i vassdraget er dette svært negativt, men NVE mener at faren for dette i høyeste grad er til stede uavhengig av om planendringen tillates. Planendringen medfører at det ikke lenger er fare for spredning av ørekyte oppover i vassdraget.

Konklusjon

Etter en samlet vurdering av planendringssøknaden for Nye Tyin kraftverk finner NVE at den nye prosjektløsningen i hovedsak er akseptabel. Forutsatt at Rausdøla tas ut av planene og at det gjøres nødvendige tiltak for å unngå raske vannføringsreduksjoner fra kraftverket anser NVE at fordelene ved de endrede utbyggingsplanene er klart større enn skadene og ulempene for allmenne interesser. NVE anbefaler at inntak av Rausdøla tas ut av planene, men at det for øvrig gis tillatelse til videre drift i Gamle Tyin kraftverk som omsøkt.

NVE anbefaler at det gis tillatelse etter oreigningslova for å ekspropriere areal og rettigheter som er nødvendig i forhold til den endrede planen.

Manøvreringsreglementet må oppdateres, men ellers er vilkårene som er gitt 26.01.01 etter vårt syn fullt ut dekkende for planendringen.

Kommentarer til vilkårene

Mange av forholdene som er tatt opp i høringsrunden har ikke direkte relevans til vurderingen av selve planendringssøknaden, men dreier seg om forhold som ivaretas gjennom vilkårene og den etterfølgende detaljplanleggingen. En del viktige spørsmål er tatt opp og kommentert ved den opprinnelige konsesjonsbehandlingen. Når det gjelder temaer som lokal binding av kraften, bruk av overskuddsmasser, opprustning av gammel anleggsvei og andre kulturminner viser vi til kommentarer til vilkårene i vår innstilling av 30.04.99. Det er ingenting som endres prinsipielt ved planendringen i forhold til disse tingene. Vi ser ingen grunn til å gå nærmere inn på dette, og vil i det følgende bare kommentere forhold som knytter seg spesielt til planendringssøknaden.

Generelt vil vi påpeke at planendringen, etter vår tilråding, innebærer svært begrensede endringer i konsekvenser for natur og miljø totalt sett. Etter NVEs mening er det derfor ikke rom for å pålegge nye vilkår eller kompensierende tiltak, som er mer tyngende for konsesjonæren enn de opprinnelige vilkårene.

Nedenfor har vi noen utfyllende kommentarer til eksisterende vilkår, referert til nummereringen som er gitt i vilkårene etter reguleringsloven.

Post 2 Konsesjonsavgifter og næringsfond

Vi anbefaler at nivået på konsesjonsavgiftene for kraftproduksjonen ved Gamle Tyin harmoneres med gjeldende avgiftsatser for Nye Tyin, og at avgiftene justeres til samme tidspunkt. Dette vil gjøre det mer oversiktlig for alle parter, og mindre ressurskrevende å følge opp i ettertid.

Post 7 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

NVE forutsetter at det i den videre prosjektplanleggingen tas kontakt med Statens vegvesen for bl.a. å sikre at planløsningen ikke er til hinder for bygging av ny tunnel i det rasutsatte Jåteliområdet.

For øvrig skal kommunen få anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser. Vi oppfordrer Hydro til å videreføre et konstruktivt samarbeid med kommunen angående bruk av overskuddsmasser. I denne forbindelse vil vi ellers understreke at NVE skal godkjenne de endelige detaljplanene.

Post 8 Naturforvaltning

Årdal kommune mener at planendringen medfører endringer i landskapsbildet som gir negative konsekvenser. NVE mener at når Rausdøla tas ut av planen, vil prosjektet ikke medføre endringer i landskapet av betydning ut over det som var forutsatt ved opprinnelig konsesjon. Tvert imot blir de synlige inngrepene ved Holsbruvatn noe mindre. NVE mener derfor at planendringen ikke gir større grunn enn tidligere til å pålegge kompenserende eller avbøtende tiltak i forhold til friluftsliv. Gjeldende vilkår og pålegg anses som dekkende. Post 8 gir ellers DN myndighet til å pålegge slike tiltak dersom det viser seg å bli nødvendig.

Med hjemmel i dette vilkåret har DN også anledning til å pålegge oppfølgende undersøkelser i forhold til konsekvenser for f.eks. ørreten i Holsbruvatn.

Det er allerede pålagt konsesjonæren å innbetale et årlig fiskefond til Årdal kommune. Bakgrunnen for slike pålegg er nettopp muligheten til for eksem-

pel å kunne utføre tiltak som utlegging av befrukta øyerogn i Tya.

Post 12 Terskler

Dette vilkåret gir mulighet for å pålegge terskler i Tya og Storelvi.

Merknader til manøvreringsreglementet

NVE oppfatter det slik at kommunen primært ønsker minstevannføring i Tya og Rausdøla, men anser det som urealistisk og derfor krever kompensasjon/avbøtende tiltak i stedet. Fylkesmannen ber om at det blir vurdert å slippe minstevannføring i Rausdøla.

For Tya sin del blir det marginale endringer i forhold til tidligere gitte konsesjon, og NVE mener derfor at det ikke er grunnlag for å endre vilkårene som ble gitt den gangen. Rausdøla anbefales tatt ut av planene.

Vedlagt følger forslag til oppdatert manøvreringsreglement der endringene som følger av videre drift ved Gamle Tyin kraftverk istedenfor pumpling fra Holsbruvatn er tatt inn.

Som omtalt i vår vurdering er det tatt inn i reglementet krav om myke overganger ved planlagte endringer i driftsvannføringen. Særlig gjelder dette ved reduksjon av vannføring. Bakgrunnen for dette er å unngå stranding av ungfisk. Det er også stilt krav om installasjon av omløpsventil for å sikre at det opprettholdes vannføring nedenfor utløpet av kraftstasjonen ved utfall. Kapasiteten på omløpsventilen fastsettes i forbindelse med NVEs godkjenning av detaljplanene etter en nærmere vurdering av behovet for umiddelbart vannslipp og mulige tekniske løsninger.

Utkast til Manøvreringsreglement for regulering av Årdalsvassdraget i Årdal, Luster og Vang kommuner, Sogn og Fjordane og Oppland fylker

(erstatter reglement gitt ved kongelig res. av 26.01.01)

1. *Reguleringer*

Magasin	Naturlig vannst. kote	Øvre kote	Reg.grenser Nedre kote	Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
Tyin	1078,89	1083,89	1073,55	5,00	5,34	10,34
Torolmen	1045,75	1050,83	1047,83	5,08	0	3,00
Holsbruvatn	731,00	731,00	730,00	0	1,00	1,00
Mannsbergvatn	1345,50	1345,50	1337,20	0	8,30	8,30
Kyrkjevatn	1344,40	1346,40	1336,40	2,00	8,00	10,00
Breibottenvatn	1234,70	1234,70	1230,40	0	4,30	4,30
Biskopvatn	1348,10	1350,10	1344,10	2,00	4,00	6,00
Krækjavatn	1329,40	1329,40	1321,40	0	8,00	8,00
Viervatn	1218,10	1230,10	1208,10	12,00	10,00	22,00
Småløyftevatn		1206,70	1205,40			1,30
Gravdalsdammen		1205,00	1200,00			5,00

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til Statens Kartverk.

Pumping

Tilsiget til Torolmen kan pumpes opp til Tyin.

Overføringer

Avløpet fra Gravdalen, Raudalen, Skogadalen, Urdalalen og Fleskedalen overføres til Koldedalsvatn og videre til Tyin.

Avløpet fra Krekjavatn, Biskopvatn, Viervatn og Småløyftevatn ledes inn på tilløpstunnelen til Nye Tyin kraftverk.

Østre og Vestre Sletterustbekken, Fanagjeldsbekken, Biskopelv og Holsbrubekken ledes inn på tilløpstunnelen til Nye Tyin kraftverk.

Fem mindre bekker på sørsiden av Tyadalen ledes inn på tilløpstunnelen til Nye Tyin kraftverk.

Avløpet fra Skanseelva, Engjesetbekken og tre mindre bekker på sørsiden av Tyadalen ledes inn på tilløpstunnelen til Gamle Tyin kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Restriksjoner på manøvreringen

På elvestrekningen mellom Tyin og Torolmen skal det slippes minstevannføring på 0,3 m³/s.

Ved regulering av Torolmen skal det tas for øyet at man begrenser svingninger i vannstanden og tilstreber en høy sommervannstand.

Etter nærmere bestemmelse av departementet kan det pålegges å slippe minstevannføring i Storelva mellom samløpet mellom Utle og Tya og ned til Årdalsvatn på inntil 2m³/s.

Ved eventuell pumping til Tyin i vintersesongen skal det tas hensyn til at isforholdene ikke forverres.

Vannstandsvariasjonen i Årdalsvatn som følge av reguleringen skal ikke være større enn 30 cm pr. døgn.

Planlagt stans og oppstart av Gamle Tyin kraftstasjon, eller reduksjon av driftsvannføring, skal skje ved myke overganger for å unngå stranding av fisk i vassdraget nedenfor.

Av hensyn til fisk i Tya og Storelva etter samløpet mellom Tya og Utle, skal det installeres en om-løpsventil i Gamle Tyin kraftverk, slik at det opprettholdes vannføring ut av kraftverket ved utfall.

For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til

enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleranten plikter å oppbevare for hele reguleringsstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III Høringsinstansenes uttalelser til NVEs innstilling

NVEs innstilling har vært forelagt Sogn og Fjordane fylkeskommune og Årdal kommune. Årdal kommune hadde følgende merknader:

Årdal kommune er glad for at NVE rår til at det vert gitt tillating til vidare drift av Gamle Tyin kraftverk (kalla Holsbru kraftverk). Gjennomføring av planendinga vil gi meir utnytting av etablerte anlegg og infrastruktur i allereie utbygd vassdrag.

Årdal kommune registrerer at NVE formulerer at:

- Mange av tilhøva som er teke opp i høyringsrunden ikkje har direkte relevans til vurderinga av sjølve planendingssøknaden, men dreier seg om tilhøve som vert ivareteke gjennom vilkår og den etterfølgjande detaljplanlegginga.
- Ein del viktige spørsmål er teke opp og kommentert ved den opprinnelege konsesjonshandsaminga.
- Når det gjeld tema som lokal binding av krafta, bruk av overskotsmasse, opprusting av gamal anleggsvei og andre kulturminne vert det vist til kommentarar til vilkår av 30.04.99.
- Det er ikkje noko som endrast prinsipielt ved planendinga i høve desse tinga.

Ut frå dette forventar kommunen generelt at det vert ein positiv og konstruktiv vidare prosess i den komande detaljplanlegginga og i iverksetting av vilkår for tema som er teke opp i uttalane.

1.1. Bruk av krafta lokalt

Årdal kommune oppfattar at gjeldande konsesjonsvilkår skal vidareførast og at det ikkje vert sett krav i sjølve konsesjonsvilkåra om bruk av krafta lokalt til industriproduksjon i Årdal. NVE viser i samband med dette til direktoratet si innstilling av 30.04.99 til

nytt Tyin kraftverk. Av innstillinga går det fram at "Når det gjelder krav om at kraften skal brukes lokalt viser vi til avtale om tilbakekjøp av rettigheter inngått mellom staten og Norsk Hydro ASA med datterselskaper".

Årdal kommune legg på denne bakgrunn til grunn at føresetnadene om lokal og formålsretta bruk av krafta er tilstrekkeleg sikra gjennom avtalen mellom Staten og Hydro om foregrepe heimfall og tilbakekjøp av rettighetene i Tyin.

1.2 Tilhøve til Rausdøla/Sitla

Årdal kommune registrerer at NVE har tilrådd ovanfor Olje- og energidepartementet at Rausdøla vert teke ut av planen. Kommunen ynskjer å påpeike at kommunestyret i Årdal har tilrådd ei utbygging som omsøkt av tiltakshavar, inklusive Rausdøla, jf. k-sak 044/05 Uttale til planendringssøknad nytt Tyin kraftverk.

I Øvre Årdal er det hovudelva med samløpet mellom Tya og Uta som er livsnerven/det mest sentrale vassdragslandskapselementet i tettstaden.

1.3 Bruk av masse

Årdal kommune har merka seg positivt at både tiltakshavar og NVE ynskjer at det gode samarbeidet om disponering av overskotsmassar som ble etablert i Tyinprosjektet vert vidareført.

1.4 Utbyggingsavtale

Det har vore drøftingar mellom Årdal kommune og tiltakshavar om ein utbyggingsavtale i samband med planendringssøknaden. Årdal kommune har positiv røynsle med slik utbyggingsavtale for deltema under gjennomført del av Nytt Tyin kraftverk.

Tiltakshavar formulerer i kommentarane til uttalene at dei er innstilt på å inngå ein utbyggingsavtale med kommunen før utbygginga startar.

Årdal kommune føreset at det vert inngått utbyggingsavtale som lekk i det heilskapelege arbeidet med utbygging av kraftverket og få gjennomført vilkår og avbøtande tiltak. Kommunen ynskjer primært at dette vert forankra i konsesjonsvilkåra.

Sogn og Fjordane fylkeskommune har ikke avgitt uttalelse til NVEs innstilling.

I tillegg har Hydro Aluminium AS (Hydro) kommentert NVEs innstilling i brev av 03.07.2007 og i brev av 23.01.08.

Hydro hadde i brev av 03.07.2007 følgende merknader:

Viser til vår søknad om planendring av 24.05.2005, til NVE's innstilling vedrørende denne av 20.04.2007, samt til diverse korrespondanse i forbindelse med behandlingen av søknaden.

Søknaden gjelder et prosjekt som vil utnytte deler av det gamle kraftverket i Tyin til produksjon av kraft fra et område som var omfattet av konsesjonen

for nytt Tyin kraftverk, som ble gitt i 2001. I planen inngår i tillegg et delfelt, kalt Rausdalen, som vil gi en ytterligere økt kraftproduksjon. Prosjektet vil samlet gi en produksjon på 74 GWh hvorav 11 GWh kommer fra feltet i Rausdalen.

Ved behandlingen av søknaden har NVE besluttet å ta dette delfeltet ut av prosjektet. Avgjørelsen er begrunnet ut fra landskapsmessige forhold. Det blir hevdet at et fossefall, som er av stor betydning for bebyggelsen i Øvre Årdal, blir borte ved utbyggingen. I tillegg hevder NVE at økonomien i prosjektet blir bedre ved at dette delfeltet tas ut. Vi er helt uenig i begge disse påstandene og vil i det etterfølgende underbygge dette. I tillegg vil vi gi kommentarer til NVE's behandling av søknaden.

Landskapsmessige forhold

Elva i Rausdalen er allerede regulert og er ledet inn på det eksisterende Tyin kraftverk, via et inntak på kote ca. 1030. Fra dette inntaket renner resterende tilsig i Rausdalen ned til Øvre Årdal. På kote 450 er det et juv i dalen, hvor det er et sprang og hvor vannet går over i en foss, før det renner ned i elva som får navnet Sitla.

Det er denne fossen og elva NVE har valgt å bevare, ved å ta den ut av prosjektet. NVE begrunner beslutningen slik:

"Når det gjelder de negative virkninger for landskapet av reduserte vannføringer, er NVE enig med Fylkesmannen i at den største påvirkningen vil være tørrleggingen av Rausdøla i større deler av året. Selv om deler av feltet til Rausdøla allerede i dag utnyttes til kraftproduksjon er restvannføringen tilstrekkelig til at fossen oppleves som et viktig landskapselement i perioder med stor vannføring. Fossen er synlig fra øvre del av Øvre Årdal, og elva renner gjennom tettbebyggelsen før den løper sammen med Årdøla. Ved den omsøkte planendringen vil både fossen og elva gjennom sentrum (Sitla) bli helt borte i størstedelen av året, og inntrykket av en tørr, livløs elv vil forsterkes betydelig i forhold til i dag. NVE anser at de negative landskapsmessige konsekvensene av en ytterligere tørrlegging av Rausdøla/Sitla som relativt store."

Den største innvending mot denne begrunnelsen er at fossen som skal bevares bare er synlig fra en meget begrenset del av Øvre Årdal. Fossen går i et trangt juv helt inne i dalen, og kan kun sees fra en liten sektor. Det meste av arealet i sektoren ligger inne på fabrikkområdet til Hydro Aluminium, og er derfor ikke tilgjengelig for allmennheten. Det er heller ikke nevneverdig bebyggelse eller annen bruk av arealene som tilsier at det er mange som har glede av fossen. Dette er dokumentert i vedlegget, hvor vi på kart har angitt synlig sektor og med bilder fra ulike standpunkter vist hva som kan sees fra de ulike posisjoner i området. Bildene er tatt tidlig i

mai, når snøsmeltingen og dermed også vannmengden i fossen er størst. Det er rett før alle trær får bladverk, noe som gjør at man senere på året vil få ytterligere redusert sikt mot fossen.

Som det er sagt i uttalelsene fra flere instanser er Rausdøla en elv som i store deler av året er mer eller mindre tørrlagt pga. eksisterende regulering. Det er bare i vannrike perioder, dvs. i smelteperioden om våren og i sterke nedbørsperioder sommer og høst, det går vann nok i elva til at det er noe nevneverdig fossefall som er synlig. På strekningen ned gjennom Øvre Årdal er det grove morenemasse med store steiner som gjør at vannet forsvinner ned i grunnen når det kommer ned fra fjellet. De vedlagte bildene viser at det er noe vann over tersklene som er bygd i Sitla. Men det må tas i betraktning at vannføringen på dette tidspunkt er på sitt høyeste. I de aller fleste månedene i året er elva tørr pga. eksisterende regulering. Derfor vil den planlagte utbyggingen kun i meget begrenset grad få innvirkning på den synlige vannføringen i Sitla.

Økonomiske forhold

Som underlag for sin beslutning har NVE også gjennomført en økonomisk vurdering av den planlagte utbyggingen. Deres konklusjon er at Rausdøla ikke er avgjørende for økonomien i prosjektet, fordi de har beregnet at Rausdøla er "den dyreste biten av prosjektet". De har beregnet utbyggingskostnaden til å være 2,18 kr/kWh og dermed latt økonomiske forhold være en viktig del av begrunnelsen for å ta ut Rausdøla.

Våre egne beregninger viser imidlertid at tilleggskostnaden for å ta med Rausdøla er ned mot 1 NOK/kWh. Grunnen til at vi får så lave kostnader er at vi i dette prosjektet utnytter eksisterende installasjoner med rørgater, turbiner og infrastruktur fra eksisterende anlegg som i utgangspunktet er overdimensjonert. Dette betyr at inntak Rausdøla bare medfører en ekstra tunnelavgrening samt et bekkeinntak, noe som bidrar til svært lav utbyggingskostnad/kWh. Vår vurdering er derfor helt motsatt av NVE's også på dette punkt. Rausdøla vil bidra til en lavere total utbyggingskostnad for prosjektet.

Forvaltningsmessige forhold

NVE legger i sin avgjørelse stor vekt på uttalelsene fra Årdal kommune og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. I kommunes uttalelse er det i administrasjonens saksfremstilling, under kapitlet om landskapsmessige forhold, påpekt at fossen har betydning for lokalsamfunnet i Øvre Årdal. Det er imidlertid ikke korrekt, som vi har påvist i vedlagte fotomateriell, at den kan sees fra større deler av bygda. Fylkesmannens uttalelse støtter seg til kommunens på dette punktet, og blir dermed følgelig også uriktig.

Videre er det viktig å påpeke at kommunestyret i Årdal ikke har hatt noen kommentarer til dette for-

holdet i sin uttalelse til saken. Følgelig var ikke bevaring av fossen noe tema ved kommunestyrets behandling av søknaden. Dette var heller ikke tema i de møter vi hadde med kommunen mens søknaden ble utarbeidet. Kommunen har tvert i mot vært positive til at det ble gjennomført en utbygging i tråd med planendringen, og at en optimal utnyttelse av tilgjengelig vann var positivt.

Heller ikke fylkesmannen har vektlagt dette forholdet spesielt, til tross for at det er omtalt i saksfremstillingen av faginstansen. Det går fram av følgende:

"Fylkesmannen understrekar at kraftproduksjonen som følgjer av framleis drift av det gamle Tyin kraftverk bør ha ei lokal binding, og støttar såleis eit samrøystes vedtak i kommunestyret i Årdal. Fylkesmannen har elles på miljøvernområdet ikkje avgjerande merknader mot Kraftutbyggingsplanane, men peikar på ein del avbøtande tiltak om bør utførast".

Følgelig har NVE, slik vi ser det, fattet sin beslutning om verne fossen i Rausdøla uten forankring i uttalelsene som er utformet av de lokale myndighetene.

Forhold knyttet til saksbehandlingen

Når det gjelder de formelle forhold ved behandlingen av søknaden, har vi innvendinger mot NVE's behandling av saken.

Dette prosjektet er blitt bearbeidet over flere år, og det har vært god dialog med NVE om hvorledes søknaden skulle fremmes. De spesielle forhold med knytningen mot den nylig gitte konsesjonen for Tyin kraftverk samt innlemmelse av delfeltet i Rausdalen, har krevd juridiske avklaringer. Det var ikke på noe tidspunkt signaler om at det var vurderinger om å ta ut deler av prosjektet, og heller ikke noe som kunne tyde på at det var behov for ytterligere informasjon eller underlag av faglig eller økonomisk karakter. Søknaden ble også oversendt NVE til gjennomlesing før den ble offisielt oversendt.

I høringsuttalelsene fra de mest berørte parter, var det som angitt over, heller ikke noe som tilsa at det var interesse for å bevare fossen i Rausdalen. Følgelig så vi ikke noen grunn til å utdype dette forholdet nærmere i vår kommentar til høringsuttalelsene, før NVE's sluttbehandling av søknaden.

Vi ble derfor svært overrasket over NVE's innstilling på dette punkt. Vi mener det må kunne kreves at NVE, i forkant av en beslutning om å ta en vesentlig del av en omsøkt utbygging ut av prosjektet, gir søkeren mulighet til å utdype hvilke konsekvenser en slik beslutning vil ha for prosjektet. I verste fall kan det jo hende at den planlagte utbyggingen må endres og/eller at søknaden ikke vil bli fremmet som planlagt.

I dette tilfellet ville vi kunne dokumentert at den påståtte betydning av fossen er vesentlig mindre for Øvre Årdal enn det som er hevdet, og dermed lagt et vesentlig bedre grunnlag for NVE i sin sluttbehandling. I tillegg ville vi kunne ha gitt NVE underlag for å gjennomføre sine økonomiske beregninger på en bedre måte enn det som nå er tilfellet. Dette understrekes ved følgende: "Vi har imidlertid ikke full oversikt over søkers vurdering i forhold til nødvendige maskintekniske oppgraderinger og lignende, slik at tallene kan variere noe." En henvendelse til søker ville ha kunnet avklart disse forhold på en enkel måte.

Et annet forhold vi mener er verdt å nevne i denne sammenhengen er måten informasjon om saken ble innhentet, forut for behandlingen. I februar i år ønsket en ny saksbehandler å se på området, og vi ble bedt om å stille med kjentmann i Årdal. Det viste seg da at NVE også hadde invitert kommunens saksbehandler med på, uten at vi hadde fått vite om det. Besøket ble dermed en slags befarings, men vi fikk ikke mulighet til å stille med personell som kjente søknaden og prosjektet. I etterkant har vi fått forståelse av at NVE's saksbehandler la stor vekt på informasjonen fra kommunens saksbehandler på denne befaringen, uten at vi ble orientert om at befaringen faktisk hadde funnet sted. Befaringen skjedde for øvrig mens det fortsatt var snø i området, og da det ikke var vann i fossen og elva i det hele tatt.

Overordnede vurderinger

Vi synes det er spesielt at NVE i slutten av innstillingen uttaler følgende:

"Når NVE vurderer om det kan gis konsesjon til småkraftverk legger NVE vekt på å finne løsninger som unngår at viktige landskapselementer ødelegges. Rausdølas verdi som landskapselement og livsnerve i Øvre Årdal er allerede sterkt redusert, og frarøving av mer vann vil klart forringe verdien ytterligere. Isolert sett anser NVE at fordelene ved å utnytte enda mer vann til kraftproduksjon er små i forhold til de negative konsekvensene av ytterligere reduksjon av vannføringen i Rausdøla/Sitla."

Dette må forstås slik at det er viktig for NVE å hindre utbygging av restvannsføringen i Rausdøla for å kunne bevare en viktig foss, fordi så mange andre blir borte i forbindelse med småkraftverkutbygging. Vår gjennomgang viser vel snarere tvert i mot. Man kan i denne sammenheng derfor tillate seg å hevde at i valg mellom lokale fosser av betydning for omgivelsene, så har Rausdøla relativt liten verdi. Ved å gjennomføre utbyggingen som planlagt, vil man kunne "spare" en annen foss som har reell betydning for et lokalsamfunn eller være et viktig landskapselement.

Vi mener å ha dokumentert at prosjektet innebærer en meget god utnyttelse av eksisterende anlegg og infrastruktur, at det blir foretatt i et allerede regulert område, at det er gitt konsesjon for det meste av utbyggingen, at det er godt økonomisk og at prosjektet har støtte lokalt. Når inngrepene i tillegg er helt marginale, som dokumentert i vedlegget til dette brevet, mener vi det er viktig at departementet følger opp oppfordringen til kraftbransjen om å utnytte eksisterende konsesjoner på en mest optimal måte.

Vi vil med dette anmode om at Olje- og energidepartementet ved endelig behandling av saken, gir konsesjon i henhold til vår søknad og at delfeltet Rausdøla tas inn igjen i prosjektet. Dersom det er behov for ytterligere opplysninger om saken, ber vi om å bli kontaktet.

Hydro hadde i brev av 23.01.08 følgende merknader:

1 Innledning

Vi viser til vårt møte om ovennevnte sak, til vårt brev datert 03.07.2007, til NVE's innstilling vedrørende søknaden, samt til diverse korrespondanse i forbindelse med behandlingen av denne.

Som nevnt i møtet ønsker vi å ytterligere kommentere enkelte forhold ved NVE's saksbehandling og de rettslige konsekvenser av disse.

NVE's innstilling i saken bygger som kjent på en anbefaling om å ekskludere Rausdøla fra det omsøkte prosjektet. Anbefalingen om å ekskludere Rausdøla synes dels begrunnet i landskapsmessige forhold, dels i økonomiske forhold.

Etter forvaltningslovens regler skal en part underrettes og gis anledning til å uttale seg om vesentlige forhold av betydning for saken før vedtak fattes. Denne grunnleggende retten til kontradiksjon skal sikre at parten får anledning til å argumentere for sitt syn eller fremlegge ytterligere opplysninger før beslutning tas.

Hydro ble ikke gjort kjent med NVE's planer om å ekskludere Rausdøla fra det omsøkte prosjektet før NVE avgav sin innstilling. Etter Hydros syn bygger NVE's begrunnelse for å ekskludere Rausdøla på to faktafeil, nemlig (i) at bevaring av Rausdøla er viktig av landskapsmessige hensyn, og (ii) at ekskludering av Rausdøla fra prosjektet ikke forverrer prosjektøkonomien.

Begge forhold er vesentlige for NVE's innstilling. Vår forståelse er at det første, landskapsmessige hensyn, endog er avgjørende for NVE's konklusjon.

Den rettslige konsekvens av dette er at det vil foreligge en saksbehandlingsfeil med betydning for vedtakets utfall med mindre Hydro gis anledning til å fremlegge sitt syn på disse forhold og at disse innspillene faktisk tas i betraktning av Departementet før beslutning fattes.

Hensikten med dette brevet er således å ytterligere kommentere de to forhold ved NVE's begrunnelse som vi mener er feilaktige for med det å etablere et korrekt grunnlag for Departementets beslutning i saken.

2 Økonomiske forhold

Som omtalt i vårt brev av 03.07.2007, er kostnadene for å ta med delfeltet rundt Rausdøla lave fordi vi kan utnytte eksisterende installasjoner med rørgater, turbiner og infrastruktur fra eksisterende anlegg som i utgangspunktet er overdimensjonert. Tverrslaget, som vil bli benyttet til inntaket av Rausdøla må etableres uansett for å bygge tunnelen fra Holsbru. Til sammen bidrar dette til en svært lav utbyggingskostnad/kWh for delfeltet.

Våre oppdaterte beregninger for den planlagte utbyggingen, viser følgende om økonomien i prosjektet:

	MNOK	NOK/kWh
Holsbru med Rausdøla (74 GWh)	183	2,47
Holsbru uten Rausdøla (63 GWh)	172	2,73
Grensekost Rausdøla (11 GWh)	11	1,0

Den relative betydningen av Rausdøla vises i tabellen. Utbyggingskostnaden isolert for delfeltet er 1,0 NOK/KWh, som er svært gunstig.

Vår konklusjon er således at økonomien i Holsbru-prosjektet bedres ved å ha med Rausdøla, i motsetning til hva NVE hevder i sin innstilling.

Den betydelige kostnadsøkningen i anleggsmarkedet (40-50 % økning siden konsesjonssøknaden ble utformet), samt forslag til økt grunnrentebeskatning som tilsvarer ca. 0,5 NOK/kWh for denne investeringen, øker betydningen av å få med delfeltet fra Rausdøla.

NVE's vurdering på dette punkt er derfor direkte uriktig: Rausdøla vil bidra til en lavere total utbyggingskostnad for prosjektet, og være av stor betydning for gjennomføringen av det. Den omsøkte utbyggingen er økonomisk fornuftig og en meget god utnyttelse av Tyin-konsesjonen og et nedlagt kraftverk.

Følgelig mener vi at det ikke vil være riktig av departementet å legge vekt på NVE's konklusjoner vedrørende dette forholdet. Tvert i mot vil vi hevde at feltet fra Rausdalen er viktig for økonomien i prosjektet, og vi håper at dette vil bli vektlagt i Departementets behandling av søknaden.

3 Landskapsmessige hensyn

Når det gjelder landskapsmessige hensyn og NVE's vurderinger rundt disse, viser vi for det første til den informasjon og de fotografier som ble sendt inn i

våre brev av 03.07.2007. Som det der fremgår, synes den landskapsmessige betydning som er blitt fossen i Rausdalen til del i NVE's innstilling å ha blitt betydelig overdrevet. Vannføringen i fossen er meget begrenset pga. eksisterende regulering til Tyin kraftverk, og fossen er derfor bare synlig i perioder av året fra den øvre delen av Øvre Ardal, (hvorav det meste ligger inne på Hydros fabrikkomt).

Det er for det annet grunn til å minne om at kommunen i sitt siste brev med kommentarer til NVE's innstilling, ikke finner å legge noen vekt på bevaring av fossen. Dette underbygger vår påstand om at NVE overvurderer fossens betydning. Dersom NVE's antakelse om fossens viktighet for kommunebefolkningen var riktig, skulle man forvente at kommunens høringsuttalelse reflekterer dette - hvilket den altså ikke gjør.

Endelig finner Hydro grunn til å påpeke at NVE's vurderinger omkring de landskapsmessige forhold synes å ha vært foretatt etter en befaring i området der Hydro ikke var representert (annet enn med kjentmann som ikke var informert om at det ville finne sted en befaring i rettslig forstand). Vi vil derfor be om at det, dersom landskapsmessige forhold får avgjørende vekt i sluttbehandlingen av søknaden, blir foretatt en befaring til området med Hydro tilstede før avgjørelse i saken blir fattet.

IV Olje- og energidepartementets merknader

Søknaden

Ved kgl.res. av 26.01.2001 fikk Hydro Aluminium AS (Hydro) tillatelse til å bygge Nye Tyin kraftverk i Årdalsvassdraget. Tillatelsen gir blant annet Hydro rett til bygging av ny pumpestasjon for pumping av vann fra Holsbruvatn opp til tilløpstunnelen til det nye kraftverket. Denne delen av tillatelsen er ikke realisert. En viktig grunn til dette er faren for spredning av ørekyte oppover i vassdraget. I tillegg vil den planlagte løsningen bli relativt dyr. Hydro er kommet til at det vil være mer lønnsomt å bruke vannet fra Holsbruvatn til fortsatt kraftproduksjon i Gamle Tyin kraftverk, og har derfor søkt om en planendring.

Hydro har søkt om at reguleringskonsesjonen av 26.01.2001 gis på nytt for de deler av konsesjonen som ennå ikke er realisert. Grunnen til at Hydro har søkt om dette er usikkerhet knyttet til om disse overføringene nå kan gjennomføres uten ny konsesjon, siden de aktuelle overføringsrettighetene ikke er avklart i skjønnet for Nye Tyin.

I planendringssøknaden søkes det om overføring av Skanseelvi og Engjesetbekken samt konsesjonsgitte bekker 1 og 3 syd for Tyadalen til Holsbruvatnet for utnyttelse i Gamle Tyin kraftverk. Videre søkes det om to nye overføringer, Rausdøla og bekk 2, for utnyttelse i Gamle Tyin kraftverk. Til sist er det søkt om ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter.

Utbyggingsplanen

Gamle Tyin kraftstasjon som er en kraftstasjon i fjell med adkomst fra Hydros verksområde. Stasjonen består av 6 aggregater. Det planlegges å benytte de to innerste aggregater i stasjonen (aggregat 1 og 2). De fire øvrige aggregatene vil bli tatt ut av drift.

Den omsøkte planendringen vil gi 74 GWh ny kraft. Videre drift i Gamle Tyin uten Rausdøla vil gi 63 GWh ny kraft. Ut fra den opprinnelige søknaden er det estimert at de delene av prosjektet som omfattes av planendringssøknaden ville gitt drøyt 50 GWh. Løsningen ved videre drift i Gamle Tyin vil derfor gi betydelig mer ny kraft enn pumpestasjon ved Holsbru.

Fordeler

Produsert kraftmengde er beregnet til 74 GWh/år. Det eksisterer både kraftstasjon og infrastruktur som bidrar til at en unngår en stor del av de inngrepene ellers må gjøre for å fremskaffe tilsvarende mengde fornybar energi.

Investeringen vil bidra til næringsutvikling og gi økte inntekter til Årdal kommune.

Ulemper

Den største ulempen knyttet til planendringen er at fossen i Rausdøla og elven Sitla gjennom størstedelen av året vil bli tørrlagt. Økt utnyttning av reguleringsintervallet om vinteren kan gi noe mer usikker is og problemer med overvann i Holsbruvatn. Dette kan i noen grad være negativt for isfisket. Det er stilt spørsmål ved om tiltaket medfører fare for spredning av ørekyte nedover i vassdraget. NVE har imidlertid konkludert med at denne faren er tilstede uavhengig av om planendringen tillates.

NVEs innstilling

Som en forutsetning for å vurdere søknad om planendring, har NVE anbefalt at opprinnelig konsesjon for Nye Tyin kraftverk, gitt ved kgl.res. av 26.01.01, gis på nytt for de deler av prosjektet som berøres av planendringen og at vilkårene videreføres.

Etter NVEs vurdering vil verdien av Rausdøla som landskapselement være av størst betydning for konsesjonsvurderingen, og da spesielt fossen og elvestrekningen gjennom Øvre Årdal. Dersom Rausdøla tas ut av planen har NVE etter en samlet vurdering kommet til at virkningene for natur og miljø totalt sett blir små. NVE anbefaler derfor at det gis tillatelse til videre drift av Gamle Tyin i henhold til søknaden, unntatt inntak i Rausdøla, og at det gis tillatelse etter oreigningslova til å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med utbyggingen, inkludert fallrettigheter.

Olje- og energidepartementets vurdering og tilråding

Departementet bemerker at kommunestyret i Årdal har kommentert NVEs innstilling i saken. Av uttalelsen fremgår at kommunestyret anbefaler en utbygging som omsøkt av tiltakshaver, inklusive Rausdøla. Kommunen viser til at det i Øvre Årdal er samløpet mellom Tya og Ufla som er det mest sentrale landskapselementet.

Departementet konstaterer at planendringen vil medføre tørrlegging gjennom størstedelen av året av fossen i Rausdøla og elven Sitla. Departementet bemerker at vannføringen i fossen og elven allerede er begrenset grunnet eksisterende regulering til Tyin kraftverk. Departementet legger til grunn at fossen bare er synlig i spesielle perioder av året fra øvre del av Øvre Årdal. Departementet peker på at fylkesmannen ikke går i mot inntak av Rausdøla, men ber om at minstevannføring blir vurdert. Departementet ser at minstevannføring i dette tilfellet kan avbøte noe av de negative virkningene for fossen i Rausdøla, men vil ha liten betydning for Sitla grunnet grunnforholdene. Departementet kan på den annen side ikke se at minstevannføring i dette tilfellet på noen måte vil ha så positive virkninger for fosselandskapet at det oppveier de ulemper vannslipp vil ha for kraftproduksjonen. Rausdøla må derfor enten tas ut av prosjektet eller tas med uten pålegg om minstevannføring.

Hvorvidt Rausdøla skal tas med i prosjektet eller ikke, må etter departementets oppfatning gjøres ut fra en vurdering av total miljøbelastning og ressursutnyttelse. Ved vurdering av ressursutnyttelsen må det legges vekt på både størrelsen på produksjonen og kvaliteten på kraften. Etter departementets vurdering gir utbygging med Rausdøla den beste ressursutnyttelsen, med om lag 11 GWh ekstra produksjon per år. Departementet viser til at verken fylkesmannen eller kommunen har gått imot at Rausdøla tas med i prosjektet. Departementet legger særlig vekt på at fossen i elva allerede er tørr størstedelen av året.

Etter en samlet vurdering finner departementet at fordelene ved en utbygging etter omsøkt planendring, inkludert Rausdøla, er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser, og at § 8 i vassdragsreguleringsloven dermed er oppfylt. Tiltaket medfører ikke inngrep av betydning, og vil gi økt krafttilgang ved bedre utnyttelse av eksisterende installasjoner.

Departementet tilrår at opprinnelig konsesjon for nytt Tyin kraftverk, gitt ved kgl.res. av 26.01.01, gis på nytt for de deler av prosjektet som berøres av planendringen og at vilkårene videreføres. Departementet viser til NVEs bemerkninger når det gjelder de forhold som spesielt angår planendringen. Departementet tilrår at det samtidig gis konsesjon for de nye overføringer som inngår i planendringen for utnyttelse i gamle Tyin kraftverk.

I tillatelsen etter vassdragsreguleringsloven inngår en rett til å ekspropriere, mot erstatning etter skjønn, det som er nødvendig av grunn og rettigheter for å gjennomføre tiltaket, jf. vassdragsreguleringsloven § 16.

I tillatelsen etter vassdragsreguleringsloven inngår tillatelse etter lov om vern mot forurensninger og om avfall § 11.

Tillatelsene anbefales gitt på de vilkår som er fastsatt i kgl.res. av 26. januar 2001.

Departementet slutter seg til NVEs merknader når det gjelder forslag til nytt manøvreringsreglement, men med den endring at Rausdøla tas inn. Nest siste ledd i manøvreringsreglementets avsnitt om reguleringer gis dermed følgende ordlyd: "Avløpet fra Skanseelvi, Engjesetbekken, Rausdøla og tre mindre bekker på sørsiden av Tyadalen ledes inn på tilløpstunnelen til Gamle Tyin kraftverk."

Olje- og energidepartementet

tilråd:

1. Konsesjoner for overføringer, reguleringer, for erverv av fallrettigheter, for bygging av nytt Tyin kraftverk og tillatelse til ekspropriasjon av nødvendige arealer knyttet til omsøkt planendring gis på nytt på de vilkår som ble fastsatt ved kgl.res. 26. januar 2001.
2. I medhold av lov av 14.12.1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer gis Hydro Aluminium AS tillatelse til overføring av Skanseelvi, Engjesetbekken, Rausdøla, samt bekk 1, 2, 3 syd for Tyadalen til Holsbruvatn for utnyttelse i gamle Tyin kraftverk, i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 28. november 2008, og på de vilkår som fremgår av tidligere tillatelse gitt ved kgl.res. 26. januar 2001.
3. I medhold av lov av 14.12.1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer fastsettes nytt manøvreringsreglement for reguleringer og overføringer i Åralsvassdraget.

20. Glommens og Laagens Brukseierforening

(Revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget)

Kongelig resolusjon 12. desember 2008.

1. Innledning

Det er fremmet krav om revisjon av konsesjonsvilkår for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget i Oppland.

Etter en endring i vassdragsreguleringsloven i 1992 ble det åpnet adgang for revisjon av tidligere gitte tidsubegrensede reguleringskonsesjoner 50 år etter konsesjonstidspunktet. Revisjonsadgangen gir innenfor bestemte rammer mulighet for å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringene. Det kan foretas en generell modernisering av vilkårene. Vilkår som i dag er uaktuelle kan slettes.

Denne revisjonssaken omfatter 4 reguleringskonsesjoner. Reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget er gitt til Glommens og Laagens Brukseierforening.

2. NVEs innstilling

NVE har i brev av 24.01.03 oversendt sin innstilling i saken til Olje- og energidepartementet. Innstillingen lyder som følger:

"Innledning

Etter lovendringen av vassdragsreguleringsloven (vregl) i 1992 ble det bl.a. vedtatt at tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet.

Revisjonsadgangen gir primært muligheter for å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingene, men ved revisjon kan også vilkårene generelt bli modernisert og uaktuelle vilkår kan bli slettet. Rammene for selve konsesjonen er fastsatt og kan ikke endres. Det er bare konsesjonsvilkårene som kan tas opp til revisjon. Høyeste og laveste regulerte vannstand er en del av selve konsesjonen og kan derfor ikke endres.

I samme vassdrag er det ofte gitt flere konsesjoner over tid med forskjellig revisjonstidspunkt. Det kan være hensiktsmessig å forskyve noen revisjoner utover i tid for få til en samlet revisjon for hele vassdraget. Når revisjon av vilkårene er foretatt, vil det normalt være 30 år til neste revisjonsmulighet.

Sakens bakgrunn

Revisjonsprosessen startet med at Vang kommune og konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget fremmet krav om revisjon av vilkår for hhv. Bygdin og Olstappen brev av hhv. 09.04.96 og 28.01.00. Vang

kommune påpekte behov for at standardvilkår for naturforvaltning kom inn i konsesjonen, og ønsket tiltak for å fremme fiske i Bygdin. Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget var opptatt av forholdene i Skåbu knyttet til reguleringen av Olstappen, bl.a. erosjonsskader, negative landskapsetiske forhold og behov for fiskefremmede tiltak. De påpekte også behov for utbedring av tipper, minstevannføring og terskelbygging i Vinstra elv ved Kamfossen. Konsesjonsutvalget ønsket videre at det ble avsatt et næringsfond for ulike tiltak i Kvikne/Skåbu.

NVE mente at de miljømessige virkningene som ble tatt opp var allmenne interesser som ligger innenfor det som kan tas opp til revisjon og som best kan vurderes igjennom en revisjon av vilkårene. NVE vedtok derfor i brev av 31.03.2000 at det skulle gjennomføres en revisjon av vilkårene for reguleringen av Bygdin og Olstappen. Vi så det som mest hensiktsmessig å få vurdert hele Vinstravassdraget under ett og ønsket å se de gitte konsesjoner i sammenheng. Det ble derfor samtidig bestemt at konsesjonsvilkårene for reguleringen av Vinsteren, Kaldfjorden, Heimdalsvatn og Øyangen også skulle tas opp til revisjon.

Adgang til revisjon er 50 år etter konsesjonstidspunktet. For reguleringskonsesjonene Kaldfjorden og Nedre Heimdalsvatn er derfor adgangen til revisjon gjeldende først i hhv. 2004 og 2006. For disse konsesjonene vil de nye vilkårene derfor ikke bli gjort gjeldende før i 2004/2006.

Etter at NVE hadde besluttet å starte revisjonsbehandlingen sluttet også Nord-Fron kommune seg til kravet om revisjon, jf. brev av 08.08.2000.

Dagens forhold i vassdraget

Vinstravassdraget er et sidevassdrag til Gudbrandsdalslågen og strekker seg fra grensen til Jotunheimen Nasjonalpark og vestenden av Bygdin til samløpet med Lågen ved tettstedet Vinstra. Vassdraget har et areal på 1588,81 km², en elvelengde på 121,6 km og berører kommunene Vang, Øystre Slidre, Vågå, Nord-Fron og Sør-Fron. Vinstravassdraget er sterkt preget av vannkraftutbygging. Vassdraget har 6 reguleringsmagasiner, 2 kraftverk og 2 overføringstunneler. Det slippes i dag en minstevannføring på 1,25 m³/s ut fra Bygdin og 2,00 m³/s fra Vinsteren. Fra de resterende magasinene er det ingen pålegg om slipp av minstevannføring.

Med sin nærhet til Jotunheimen nasjonalpark og med Jotunheimvegen som går langs hele vassdraget er Vinstravassdraget et viktig element for naturopplevelser som jakt, fiske og friluftsliv. Tross reguleringen er det fortsatt et bra fiske i flere av magasinene. I de øvre deler av vassdraget er det utstrakt fotturisme med flere turisthytter og merkede løyper.

Følgende konsesjoner er gitt til Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) for regulering av vannføringen i Vinstravassdraget:

1. *Regulering av Bygdin*, gitt ved kgl.res. av 05.07.1928. Konsesjonen ble gitt for 50 år til 05.07.1978 for private falleiere og uten tidsbegrensning for vannfall tilhørende norske kommuner.

De private falleiere fikk ved kgl.res. av 11.01.1991 konsesjon for nye 50 år fra 05.07.1978 på delvis reviderte vilkår. Denne konsesjonen er senere endret til tidsbegrenset ved brev fra departementet av 19.05.1995. De kommunale (offentlige) falleierne har for sin del fortsatt konsesjon på uendrede vilkår fra 05.07.1928.

Konsesjonen for regulering av Bygdin er gitt sammen med tillatelse til regulering av Osensjøen. Denne er gitt med eget vilkårssett og vil ikke bli videre nevnt da reguleringen ikke berører Vinstravassdraget og dermed ikke er en del av revisjonssaken.

2. *Regulering av Vinsteren og Olstappen*, gitt ved kgl.res. av 20.08.1948 og 14.07.1950.

Konsesjonen i 1950 gjaldt tilleggsregulering i begge sjøer. Begge konsesjoner ble gitt med tidsbegrensning for private falleiere og uten tidsbegrensning for offentlige eiere.

Konsesjonstiden for private deltagere ble i 1950-konsesjonen satt til 50 år fra 14.07.1950 for begge konsesjonene. Ved departementets brev av 19.05.1995 fikk også de private deltagere tidsbegrenset konsesjon.

3. *Regulering av Sandvatn - Kaldfjord - Øyvatn*, vanligvis kalt Kaldfjordreguleringen, gitt ved kgl.res. av 08.07.1954, endret ved kronprinsregentens res. av 13.04.1956. Endringen i 1956 gjaldt en ytterligere, liten senkning av LRV.

Konsesjonstiden ble 50 år for private falleiere regnet fra 08.07.1954, mens de offentlige falleierne ikke fikk tidsbegrensning. Ved departementets brev av 19.05.1995 fikk også de private deltagere tidsbegrenset konsesjon.

4. *Regulering av Nedre Heimdalsvatn og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen*, gitt ved kronprinsregentens res. av 13.04.1956.

Konsesjonstiden ble 50 år for private falleiere regnet fra 08.07.1954, mens de offentlige falleierne ikke fikk tidsbegrensning. Ved departementets brev av 19.05.1995 fikk også de private deltagere tidsbegrenset konsesjon.

Utdrag fra Revisjonsdokumentet

Basert på krav fra Vang kommune og konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget fastslo NVE i brev av 31.03.2000 at det skulle settes i verk revisjon og at

GLB skulle utarbeide et revisjonsdokument. Revisjonsdokumentet ble sendt på høring til berørte parter for uttalelse, lagt ut til offentlig ettersyn og kunnngjort i lokalpressen. Nedenfor følger utdrag fra revisjonsdokumentet:

"Oversikt over utredninger og avbøtende tiltak som er gjort i forbindelse med reguleringen i senere tid

GLB har i alle år lyttet til krav og ønskemål fra interesserte i vassdraget, enten det har dreid seg om private grunneierinteresser eller allmenne interesser. Ofte går disse over i hverandre; det som er ønsket av grunneiere og rettighetshavere er også ønsket av allmennheten. I de gamle vassdragsskjønnene som GLB etter loven var forpliktet til å holde etter at konsesjonene var gitt, ble det ikke bare gitt økonomisk erstatning til de skadelidende ved reguleringene, men regulanten kunne også bli pålagt å utføre kompenserende tiltak i vassdraget.

Et utsatt skjønn ble holdt ved Olstappen i 1996-97 sammen med skjønn over de endringene som utvidelsene i Nedre Vinstra kraftverk førte til. Her ble GLB bl.a. pålagt ytterligere erosjonssikring langs Olstappens strandlinje. Det ble også pålagt å rydde mer i reguleringssonen og videre å sikre skogsbilveien langs sjøen (se også under punkt 9).

Allerede i konsesjonen for overføringen av vann fra Kaldfjorden til Øyangen i 1956 ble GLB pålagt å bygge terskler ved utløpene av Øvre og Nedre Hersjø, 3 - 4 km nedenfor Øyvassoset. Tersklene ble i 1973 erstattet med én terskel ved Nedre Hersjø slik at vannstanden korresponderer med Øvre Hersjø. Espedalen bygdeallmenning tok initiativet til dette og betalte omtrent halvparten av kostnadene. GLB prosjekterte og utførte arbeidet og har det fremtidige vedlikehold. En tilsvarende terskel i Vinsterlona, 6-7 km lenger ned i vassdraget, ble utbedret og forsterket av GLB i 1974.

Etter ønske fra Espedalen bygdeallmenning ble det i 1994 holdt en befaring langs Vinstra elv fra utløpet av nedre Hersjøen til Storhøliseter. Hensikten var å vurdere mulighetene for tiltak som kunne bedre forholdene for fisken. Etter en detaljplanlegging og behandling i diverse offentlige organer ble tiltakene, i alt 8 terskler, en plombering og utbedring av innløpet av Sæmelbekken i Vinstra elv, utført i 1998. Hovedfinansieringen var fra prosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland". Virkningene av tiltaket vil i de påfølgende år bli fulgt opp. Flere sidebekker og lokaltilsig på denne strekningen sørger for vann som sammen med tersklene gjør at vassdraget i dag gir et akseptabelt visuelt bilde.

GLB deltar i prosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland" som drives i samarbeid mellom vassdragsregulanter i Oppland, Direktoratet for naturforvaltning, Miljøvern avdelingen i Oppland og to fjellopp-

synsmenn oppnevnt av fylkesmannen som representanter for rettighetshaverne. Prosjektet startet 01.01.1989 og er en alternativ organisering og drift av fiskeribiologiske etterundersøkelser i regulerte vassdrag i Oppland. Hensikten er å samordne driften av de fiskeribiologiske etterundersøkelsene i fylket samt å følge opp undersøkelser med tiltak, for å få bedre utnyttelse av de ressursene som brukes til fisketiltak i regulerte vassdrag. Prosjektet har årlig et budsjett på 650 000-700 000 kr. Regulantene betaler ca. 90 %.

Vinstravassdraget har gjennom prosjektet vært gjenstand for omfattende oppfølging. Det er i regi av prosjektet prøvofisken i Bygdin og det ble konkludert med at fiskebestanden var relativt tynn, men fisken hadde fin kvalitet. Bygdin er et høyfjellsvann med svært begrensede muligheter for naturlig gyting. Det ble i prosjektet vurdert om gytemulighetene i noen av tilløpsbekkene kan forbedres, men de bratte omgivelsene gir små muligheter, bortsett fra i vestenden hvor eventuelle tiltak vil bli nøyere vurdert.

I Vinsteren ble det, etter elektrofiske i 1998, avdekket behov for tiltak i tre tilløpsbekker, Nordre Rjupa, Senda og Urekåni. I Nordre Rjupa som har to løp er det i regi av prosjektet og Øystre Slidre fjellstyre tidligere blitt fjernet et vandringshinder og utløpet ble justert noe på flere punkter. Tiltaket ser ut til å ha hatt god effekt, og det er nå en bra bestand av ungfisk på tidligere utilgjengelige områder. I det andre løpet er det mulig å fjerne tre vandringshindre ved hjelp av "utpiggning". Dette arbeidet blir utført i 2000. I Senda er det et vandringshinder nær innløpet i Vinsteren. Ovenfor hinderet er det en lang strekning med gode gytemuligheter. Forbipassermulighetene i Senda kan bedres betraktelig ved "utpiggingsarbeider" som blir utført i 2000. Også i Urekåni vil det bli gjennomført tiltak så snart forholdene ligger til rette.

Forholdene i Hølsa, som er utløpselva fra Øyangen, har også blitt vurdert og sommeren 2000 er det planlagt tiltak i Hølsa finansiert av prosjektet.

Det ble i sin tid bygd mer enn 50 km anleggsveier i forbindelse med reguleringene i Vinstravassdraget og til slutt manglet det bare 3-4 km før det var vei mellom Skåbu og Øystre Slidre. Dette åpnet for at det tidlig på sekstitallet ble mulig å etablere denne nye veiforbindelse over fjellet. Sammen med de tilgrensende kommuner, bygdeallmenning og andre interesserte, deltok GLB aktivt i å få åpnet veien over Vinsterflya. Veien fikk navnet "Jotunheimvegen". Det ble etablert et eget selskap for drift av veien som kun er åpen om sommeren og som finansieres delvis med bompenger. GLB betaler årlige bidrag til veien. I 1994 finansierte GLB en opprustingsplan for Jotunheimveien med standardheving som mål. Planen ble fulgt opp og veien fremstår i dag som en svært attraktiv turistvei og er også til stor nytte for distriktet.

Konsesjonærens vurdering av inntømme krav og kostnader forbundet med disse

Det er kun reguleringen av Bygdin og Olstappen som er tatt opp med GLB fra kommuner og andre som representerer allmenne interesser.

Vang kommune ønsker at standardvilkåret vedrørende naturforvaltning må bli tatt inn i konsesjonen for Bygdin slik at fiskeforvalteren får hjemmel for å pålegge mulige fiskefremmende tiltak. I tillegg peker kommunen på noen mindre erosjonsproblemer i Bygdins vestre ende ved Eidsbugarden. GLB har kommentert dette i brev til NVE av 17.12.1999 og vi siterer derfra:

”De fiskefaglige forhold i Bygdin er godt kjent i GLB og vi har i de siste år samarbeidet med Bygdin grunneierlag og fiskeforvalteren i Oppland om eventuelle tiltak. Det ble prøvofisket i Bygdin for noen år siden (1995) og dette dannet grunnlag for utsetting av fisk i 1998 og 1999. På frivillig basis satte GLB ut 13000 fisk i 1998 og 10000 fisk i 1999.

GLB er for øvrig med i prosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland", både på finansieringssiden og med representasjon i styringsgruppen. Dette prosjektet som startet i 1989 legger stor vekt på samarbeid, informasjon, registreringer av fiskeforholdene og praktisk tiltaksarbeid rettet mot fiskeressursene og brukerne. Prosjektet finansieres av regulantene og fylkesmannens miljøvernnavdeling, og administreres av fylkesmannens miljøvernnavdeling. Nødvendige fiskefremmende tiltak i Bygdin har blitt diskutert i prosjektet og vil bli fulgt opp der.

Når det gjelder kommunens påpekning av erosjon i Bygdins vestre ende ved Eidsbugarden, er vi ikke kjent med at dette er et stort problem av allmenn interesse. Det har gjennom tiden vært kontakt med eierne av Vinjestua og båtbygga ved Eidsbugarden hotell. GLB har utført tiltak og gjennom avtaler med eierne gjort opp for alle skader på deres eiendommer. GLB har også utført mudring av en kanal inn til bygga slik at båten "MB Bitihorn" kan legge til på lav vannstand. Dette ble gjort senest i 1982 og vil muligens bli gjentatt en gang i nær framtid.

Etter GLBs mening synes det ikke å være særlig tungtveiende grunner til å sette i gang revisjonssak for Bygdinreguleringen. Vi har mer tro på at de spørsmål som Vang kommune tar opp kan løses i et samarbeide mellom alle berørte interesser.”

Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget har vært opptatt av forholdene i Skåbu knyttet til reguleringen av Olstappen. Det samme har Nord-Fron kommune og GLB har hatt et godt og fruktbart samarbeid med begge om mulighe-

tene for å gjøre Olstappenreguleringen minst mulig sjenerende for allmennheten.

Samarbeidet med kommunen stoppet opp fordi GLB ikke fant grunnlag for å gå inn på løsninger med utbetalinger til et fond for utvikling av Skåbusamfunnet. GLBs innsats ble derimot konsentrert om en antatt forbedring av manøvreringen av Olstappen.

De spørsmål som Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget har brakt inn for NVE har GLB vurdert og kommentert i et brev til NVE av 29.02.00. Vi siterer deler av dette brevet:

Konsesjonsutvalget har i sitt brev til NVE av 26.01.2000 ikke brakt inn nye momenter i forhold til de som ble tatt opp under GLBs drøftinger med Nord-Fron kommune. Utvalget var for øvrig med på møtene og befaringen i 1998. Vårt inntrykk nå er at utvalget med uttrykket "full vilkårsrevisjon" ønsker en ny vurdering av alle sider ved selve konsesjonen. Vi har tiltro til at NVE i tråd med sitt V-notat 9/98 bringer klarhet i begrepene og hva som er hensikten med revisjonsadgangen.

GLB kan ikke se at Olstappenreguleringen skiller seg ut med et særskilt behov for revisjon av konsesjonsvilkårene. Sjøen ligger i en bebodd fjellbygd og er et godt synlig element i landskapet. Vi merket oss derfor tidlig lokalbefolkningens kritikk av vannstandsvariasjonene i Olstappen og har laget et forslag til manøvrering som i stor grad tar hensyn til lokalbefolkningens ønsker. Forslaget, som også ble overlevert til NVE 18.02.2000, har fått anerkjennelse i kommunen og vi vil inntil videre legge det til grunn for tapping og fylling i Olstappen.

Vi vil ellers minne om at forholdene i dette vassdraget ble vurdert så sent som i 1986 da søknaden om utvidelse av Nedre Vinstra kraftverk ble innvilget. Til tross for betydelig økt maskininstallasjon og ønske om effektkjøring i kraftverket, fant ikke konsesjonsmyndighetene den gangen grunn til å endre manøvreringsreglementet for Olstappen. I tilknytning til dette må det også nevnes at det ble holdt vassdrags-skjønn ved Olstappen i 1996-97. Først og fremst for utvidelsen av kraftverket, som bruker Olstappen som inntaksmagasin, men også for noen utsatte spørsmål knyttet til reguleringen. Vi vedlegger til orientering kopi av rettsbok for Sør-Gudbrandsdal herredsrett 12. mai 1997. GLB ble her pålagt flere tiltak av hensyn til private og allmenne interesser, så som rydding i reguleringssonen, sikring av veier og utsatte partier langs stranden. Dette ble gjort i nært samarbeid med, og under ledelse av, NVE Region Øst. Vi ser disse tiltakene som betydelige avbøtings-tiltak av allmenn interesse og mener alt i alt at virkningene av Olstappenreguleringen i dag fremstår som akseptable for alle parter.

Konsesjonsutvalget trekker fram virkninger av både reguleringen i Olstappen og utbyggingen av Nedre Vinstra kraftverk. GLB mener det må skilles mellom disse to inngrepene som er hjemlet i hver sine konsesjoner. Det er for

eksempel uomtvistelig at årsaken til det tørre elveleiet i Vinstra skyldes utbyggingen av Nedre Vinstra kraftverk og ikke reguleringen av Olstappen. Problemstillingen forekommer flere steder i norske vassdrag og kunne trenge en prinsipiell avklaring. Spesielt der hvor det ikke foreligger egen vassdragstillatelse for kraftverket. I dette tilfelle har kraftverket egen tillatelse og den ble som nevnt ovenfor gitt på nytt med større installasjon i 1986.

Selv om GLB har hevdet at "tørrlegging" av Vinstra elv nedenfor Olstappen har med Nedre Vinstra kraftverk å gjøre, og lite med reguleringen av Olstappen, fulgte GLB likevel opp Skåbu Bygdeutvalgs og Nord-Fron kommunes ønske om å utrede terskler på strekningen fra Olstappen og noen kilometer nedover elva. NVE Region Øst fikk i oppdrag å utrede dette og leverte en rapport datert 24.09.99. Rapportens konklusjon er følgende:

"Elva har i utgangspunktet for mye fall til at man får en god løsning ved hjelp av terskler. Ut fra en kost-/nyttebetraktning vil det være mer regningsssvarende å beplante eksisterende skråninger fra veggen.

Ved beplantning vil kostnadene kunne begrenses til ca. kr 100 000. Statens vegvesen må kontaktes slik at det blir enighet om hvor langt opp i skråningen det kan plantes ut fra hensynet til vegvedlikeholdet.

Dersom det likevel velges å bygge terskler, vil bruk av betong teknisk sett kunne bli sterkere enn bruk av sprengstein, men estetisk vil ikke dette være et riktig valg. Bunnforsterkning og terskelbygging vil beløpe seg til ca. kr 1,5-3,0 mill. avhengig av transportlengde på stein, materialvalg og utførelse."

Innkomne uttalelser

Utdrag av brev fra Advokatfirmaet Hjort DA på vegne av kommunene datert 27.02.01

"1. Innledning

Det vises til revisjonsdokument utarbeidet av Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) datert 18. august 2000 med forlenget frist for merknader for kommunene Nord-Fron, Sør-Fron, Øystre Slidre, Vang og Vågå (kommunene) til 1. mars 2001, jf. vår bekreftelse i brev av 8. desember 2000.

I NVEs informasjonsark om revisjon av vilkår er det lagt til grunn følgende om hva som forventes av høringsinstansene:

"Vi ønsker at høringsinstansene skal uttale seg om sine egne praktiske erfaringer med reguleringene mht. de tema som kan omfattes av revisjon, og påpeke eventuelle behov for endringer i vilkårene."

Kommunene har funnet det hensiktsmessig med en todelt høringsuttalelse:

For det første en redegjørelse for de generelle problemstillinger som gjelder høringsdokumentet og samtlige reguleringer i Vinstravassdraget som omfattes av revisjonen. Herværende brev omhandler disse generelle problemstillinger.

For det annet en mer konkret redegjørelse som omhandler problemstillinger som i første rekke er av betydning for den enkelte kommune.

2. Det rettslige utgangspunkt

Vassdragsreguleringslovens bestemmelser om revisjon av konsesjonsvilkår ble endret ved lov av 19. juni 1992 nr. 62, hvor det generelle revisjonsintervall ble fastsatt til 30 år. Denne endringen gjaldt imidlertid ikke for tidligere gitte konsesjoner. For disse ble det i ikrafttredelsesbestemmelsen pkt. 6 nr. 3 inntatt følgende:

"Tidligere tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet."

Det som ble uttalt under lovrevisjonen i 1992 vedrørende rammene for en sak om revisjon av konsesjonsvilkår har likevel gyldighet også når det gjelder slike eldre tidsubegrensede konsesjoner. I Ot.prp. nr. 50 (1991-92) heter det bl.a. på side 46 flg:

"Den alminnelige revisjon er m.a.o. ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Under enhver omstendighet vil hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsmessige kostnader være sentrale moment ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Overfor gamle reguleringer hvor anlegget for lengst er nedskrevet, kan det nok sies å være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner. På den annen side må man ta hensyn til at forholdene har festet seg gjennom lang tid. En overskridelse av forbudet i Grunnloven § 97 mot en urimelig og vilkårlig tilbakevirkning anser departementet imidlertid som en lite aktuell problemstilling."

Grensen for hva som kan kreves endret, går ved det departementet uttaler i proposisjonen:

"Konsesjonen som sådan, det essensielle ved tillatelsen som for eksempel bestemmelser om reguleringshøyder, selve overføringen osv. skal den alminnelige revisjonsadgang ikke omfatte."

Departementet presiserer i proposisjonen at "Det kan være aktuelt å pålegge minstevannfø-

ring eller foreta justeringer av tidligere fastsatte minstevannføringer."

Det sier seg selv at slike krav kan påføre konsesjonæren ikke ubetydelige kostnader.

Det er etter kommunenes syn klart forutsatt i forarbeidene at det også kan stilles økonomiske vilkår, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991 - 92) side 47:

"For de fleste vilkår vil en skjerpelse kun føre til økonomisk belastning for konsesjonæren (f.eks. konsesjonsavgifter, næringsfond og naturvernvilkår), mens en skjerpelse i form av nytt strengere vilkår om minstevassføring også vil medføre produksjonstap som vil kunne få betydning for landets totale kraftproduksjon. Dette tap må veies opp mot den miljømessige vinning."

Videre uttaler departementet i neste avsnitt samme sted:

"Revisjon kan omfatte vilkår av høyst forskjellig karakter. Etter departementets oppfatning har det derfor lite for seg å forsøke og angi konkret hvilke endringer eller nye vilkår som i fremtiden kan bli aktuelle. Det vil avhenge av hvilke forhold som gjør en endring påkrevet eller ønskelig (ny lovgivning, endringer i samfunnsoppfatning, interessekonflikter, nye skader eller ulemper, økologiske, hydrologiske eller økonomiske forhold etc.)." (Understreket her.)

Det fremgår som nevnt også på side 46 i Ot.prp. nr. 50 at den alminnelige revisjon er ment "å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene", og vilkår om næringsfond inngår som et standardvilkår ved nye reguleringskonsesjoner.

Kommunene går ut fra at NVE vil vurdere kommunenes krav ut fra den ramme Stortinget fastsatte ved behandlingen av Ot.prp. nr. 50.

Kommunene viser også til St.meld. nr. 24 (2000-2001) hvor det under punkt 3.3.5 fremgår:

"Regjeringen vil legge økt vekt på miljøhensyn i den framtidige forvaltning av vannkraftressursene. Dette gjør det begrenset hvor mye vannkraft som kan bygges ut. For å sikre en helhetlig forvaltning i tråd med dette, er det nødvendig å intensivere arbeidet med å revidere miljøvilkår for eksisterende utbygginger,"

3. *Reguleringen av Vinstravassdraget - Videre saksbehandling*

Utbyggingen ble gjennomført i en tid da hensynet til natur og miljø og kunnskapen om de direkte og indirekte virkninger av vassdragsreguleringer var helt annerledes enn i dag. Dette bærer også anleggene og områdene rundt sterkt preg av. Dette er et utgangspunkt som det etter

kommunenes syn er viktig å ha klart under den videre behandlingen av saken.

Det er videre kommunenes syn at vurderingen av behovet for revisjon av konsesjonsvilkårene må ta utgangspunkt i forholdene slik de er i dag. Som det ovenfor er referert, skal revisjonen først og fremst være en modernisering av konsesjonsvilkårene. De konsesjonsvilkår som etableres i dag, varierer betydelig fra regulering til regulering, avhengig av de enkelte naturinngrep og reguleringens konfliktgrad med andre interesser. Typisk er det at reguleringsmagasiner i områder med høy menneskelig aktivitet i mindre grad enn magasiner i områder uten slik aktivitet underlegges store reguleringshøyder eller store vannstandspendlinger.

Dette er også hensyn som må vektlegges i revisjonssaker. Det er derfor nødvendig med kunnskap om hvilken aktivitet som utfolder seg i de regulerte områdene før nye konsesjonsvilkår fastsettes.

Kommunene går ut fra at konsesjonsmyndighetene vil befare det aktuelle området som et ledd i sin saksbehandling, jf. også telefonsamtale med seksjonssjef Rune Flateby den 8. desember 2000 hvor det ble uttalt at NVE ville foreta befaring. En slik befaring vil gi det beste inntrykk av forholdene i dag. Kommunene vil derfor bare gi en kort generell beskrivelse av den øvrige aktivitet i det som kan kalles reguleringsområdene:

Den gang reguleringene ble foretatt var kommunene i stor grad ensidige jordbrukskommuner. Siden den gang har reiselivsnæringen utviklet seg til å bli et meget viktig næringsgrunnlag for kommunene og har stått for en viktig del av sysselsettingen. Som eksempel kan vises til Øystre Slidre kommune:

Reiselivsnæringen har i hovedsak utviklet seg i løpet av de siste femti årene, og utgjør i dag en vesentlig del av sysselsettingen i kommunen. Innen hotell- og restaurantnæringen har antallet årsverk økt fra 148 i 1976 til 302 i 1996. I prosent av samlet sysselsetting i 1996 utgjorde sysselsettingen i hotell- og restaurant 16 % i Øystre Slidre mens tilsvarende tall for Oppland fylke var 4 %.

Sammen med nabokommune arbeider Øystre Slidre kommune med etablering av riksveg 51 over Valdresflya som nasjonal turistveg, med siktemål å legge tilbudene bedre til rette for turistene. Vinstravassdraget ligger midt i denne regionen.

Fundamentet for reiselivsnæringen er naturkvaliteten, særlig jakt, fiske og friluftsmuligheter. Vassdragene med de tilhørende magasiner er viktige elementer i de naturopplevelser som stadig flere søker i området rundt Vinstravassdraget. For kommunene blir det derfor maktpåliggende i størst mulig grad å forene de interesser som er knyttet til vassdragsreguleringene med andre brukerinteresser i området.

4. Kommentarer til GLBs revisjonsdokument

Direktoratet for naturforvaltning har i sin høringsuttalelse av 22. desember 2000 kommet med en rekke synspunkter på GLBs revisjonsdokument og uttaler følgende på side 1 i sammendraget:

"DN mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken. Dokumentet mangler på flere felt opplysninger som er nødvendige for å komme med konkrete endringsforslag. NVE må stille krav som sikrer at revisjonsdokumentene får en god nok kvalitet."

Kommunene slutter seg til det DN her påpeker og er av den oppfatning at GLB bør pålegges nærmere utredninger av flere enkeltspørsmål.

Kommunene har følgende merknader til revisjonsdokumentet:

- Revisjonsdokumentet mangler viktige opplysninger om reguleringsens effekter på vannføring i vassdraget

Kommunene er enig med DN at det er en mangel ved dokumentet at det ikke inneholder opplysninger om hvordan reguleringen påvirker vannføringen på de berørte elvestrekningene. Opplysninger om vannføringen før reguleringen sammenholdt med opplysninger om bl.a. restvannføringen på de berørte elvestrekningene, er helt sentrale både for å vurdere effekten av reguleringen, herunder bl.a. på lokalklima, og krav om minstevannføring.

Revisjonsdokumentet opplyser ikke om produksjonen i de aktuelle kraftverkene

Kommunene slutter seg også på dette punkt til DN's synspunkter og mener at ved at det ikke gis opplysninger om produksjonspotensialet, blir det vanskelig å vurdere konsekvensene av eventuelle krav om minstevannføring mv.

- Dokumentet inneholder ikke noen gjennomgang av skadevirkninger for allmenne interesser

På dette punkt er revisjonsdokumentet særlig mangelfullt. I revisjonsdokumentet opplyses på side 8 kun følgende:

"GLB kan ikke se at reguleringene i Vinstravassdraget har medført andre eller større skader og ulemper enn det som ble forutsatt på konsesjonstidspunktene og det som ble vurdert ved de etterfølgende vassdrags-skjønn."

For det først er det svært vanskelig for kommunene å vurdere om uttalelsen er korrekt. Kun ved å beskrive nærmere hvilke allmenne interesser som var temaer i de etterfølgende vassdrags-skjønn, kan kommunene vurdere om dette er en korrekt beskrivelse. GLB bør pålegges å redegjøre nærmere for dette og oversende kopi

av de deler av vassdrags-skjønnene som omhandler allmenne interesser. Når det gjelder spørsmålet om det har oppstått uforutsette skader eller ulemper viser kommunene som eksempel til uttalelsen fra advokat Johs Thallaug datert 12. desember 2000 side 2 som bl.a. omhandler Ørekyte i Vinstervatnet:

"På 1980-tallet ble ørekyte innført i Vinstervatnet. Mine parter har den oppfatning at denne fulgte med settefiske og er en direkte følge av de tiltak som reguleringen førte med seg."

GLB bør for det annet pålegges å gjennomgå skadevirkningene av reguleringen nærmere uavhengig av om skadene var forventet eller ikke på konsesjonstidspunktet.

Begge disse forhold er av stor betydning for hvilke avbøtende tiltak mv. GLB bør pålegges under vilkårsrevisjonen.

- Gjennomgangen av gjennomførte utredninger og avbøtende tiltak er lite presis

Kommunene slutter seg til DN's bemerkninger på dette punkt og tillegger at ettersom GLB er med i prosjektet "Betre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland burde fiskeforholdene i de enkelte vannene ha vært omtalt. Det er gjennomført prøvafiske og annen fiskeforskning i mange av de regulerte vannene, og en oppsummering av forskningsrapportene er nødvendig.

For så vidt gjelder Kaldfjordreguleringa sier revisjonsdokumentet ikke noe om de tiltak og utbedringer som har vært foretatt.

Det bes om at GLB pålegges å redegjøre nærmere for fiskeforholdene i de enkelte vannene som omfattes av reguleringen og hvilke tiltak og utbedringer som har vært foretatt.

- Revisjonsdokumentet gir ikke noen samlet og dokumentert gjennomgang av hvilke innspill og klager som har kommet på vegne av allmenne interesser

Også på dette punkt slutter kommunene seg til det som er påpekt av DN.

- Revisjonsdokumentet inneholder ikke opplysninger om behovet for nyinvesteringer og forventede opprustningstiltak

GLB uttaler følgende på side 8 i revisjonsdokumentet:

"Magasinene i Vinstravassdraget er etablert for lang tid siden og reguleringsanleggene er til dels nedbetalt. Det vil i fremtiden likevel være betydelige kostnader knyttet til nyinvesteringer drift og vedlikehold. Blant annet er kravene til damikkerhet betydelig skjerpet de senere år og GLB står foran en rehabilitering av damanlegget ved Vinsteren."

Etter kommunenes oppfatning er ovenstående for knapt. GLBs redegjørelse bør være langt mer detaljert slik at konsesjonsmyndighetene får et bedre grunnlag for å vurdere hvor omfattende økonomiske konsekvenser det vil være grunnlag for å pålegge GLB gjennom vilkårsrevisjonen. GLB bør pålegges å redegjøre nærmere for hvor mye som er nedbetalt på de enkelte anlegg og hvilke konkrete planer om nye investeringer som foreligger/er påregnelige.

Videre er kommunene av den oppfatning at vilkårsrevisjonen bør sees i sammenheng med bl.a. planlagte opprustnings- og utvidelsestiltak, jf. i denne forbindelse den oppfatning som har kommet til uttrykk i NVEs brev til Åbjøra kraftverk i brev av 30. juli 1998 vedrørende ombygging av Åbjøra kraftverk i Nord-Aurdal kommune:

"I forbindelse med at det også er krevd revisjon av vilkårene for regulering av Tisleifjorden ser vi det som mest hensiktsmessig med en melding som omfatter både utvidelse av kraftverket (aggregat nr. 2), vilkårsrevisjonen, samt bygging av ny 132 kV kraftledning. "

For så vidt gjelder GLBs opplysninger om den planlagte rehabilitering av damanlegget ved Vinsteren vil vi peke på at det er tale om en vesentlig ombygging med bl.a. en forhøyelse av damkrona på 1,8 meter. Dette får til følge at anlegget fremstår som mye mer dominerende i det flate landskapet ved Vinstra enn tidligere og synliggjør følgelig i sterkere grad en negativ virkning av reguleringen.

5. Konkrete problemstillinger i de enkelte kommuner

Som nevnt innledningsvis vil kommunene også peke på en rekke konkrete skader og ulemper for de allmenne interesser som bør avbøtes gjennom vilkårsrevisjonen. Felles for disse problemstillingene som behandles i de enkelte kommuners særlige uttalelser til høringsdokumentet er at de primært er av betydning for den enkelte kommune.

De problemstillinger som er tatt opp i de særlige uttalelser gjelder bl.a. terskelbygging, endringer i manøvreringsreglementet, fiske, erosjonsskader, opprydding, merking og sikring av kulturminner.

Det legges videre til grunn at kommunene får anledning til å redegjøre nærmere for andre konkrete problemstillinger av tilsvarende karakter, som ikke uttrykkelig er omtalt i kommunenes høringsuttalelser, under befaringen som konsesjonsmyndigheten vil foreta.

6. Krav til nye konsesjonsvilkår

6.1 Standardvilkår for naturforvaltning

Det er etter kommunenes syn en selvfølge at dagens standardvilkår for naturforvaltning inntas i samtlige konsesjoner som omfattes av revisjonen. Kommunene viser i denne forbindelse til DN's uttalelse og forslag til standardvilkår. Kommunene vil understreke viktigheten av det DN peker på i sin høringsuttalelse:

"DN mener likevel at det er viktig at det offentlige, i Vinstra som i de fleste andre vassdrag, har tilgang på virkemidler som for å få gjennomført tiltak som er nødvendige for å sikre allmenne interesser. "

Kommunene slutter seg også til DN's forslag om årlige tilskudd til opphjørp av fisk/vilt/friluftslivet, og fordelingen av dette.

6.2 Minstevannsføring for elvestrekninger som ikke har det

Kommunene slutter seg til den beskrivelse som gis av DN vedrørende manøvreringsreglement og minstevannføring og har ingen innsigelser til DN's prioritering av de berørte elvestrekninger, jf. side 9 i DN's uttalelse.

Enkelte kommuner har imidlertid i sine særlige uttalelser fulgt opp med mer konkrete forslag, og det legges til grunn at en også vil kunne komme mer konkret tilbake til dette under befaringen.

6.3 Næringsfond

Ved fastsettelsen av nye konsesjonsvilkår som skal virke de neste 30 år, anser kommunene det selvsagt at konsesjonsmyndigheten pålegger regulanten å yte de berørte distrikt næringsfond. Kommunene har i den forbindelse tatt utgangspunkt i den netto nytteverdi kraftinnvinningen representerer for regulanten, de skader og ulemper distriktene må leve med og sammenholdt reguleringene i Vinstravassdraget med andre reguleringer hvor det i den senere tid er fastsatt næringsfond, jf. bl.a. ved ny reguleringskonsesjon for Noreverkene hvor NVE og departementet har innstilt på et samlet næringsfond på 45 millioner kroner. Magasinsummene i Vinstra og Nore er omtrent av samme størrelse. Nore er litt større enn Vinstra når det gjelder magasininnhold i mill. m³, mens Vinstra er størst hvis en regner magasininnholdet i GWh. Det vises til vedlagt uttalelse fra Hydrologiserice AS v/Alv Sværen datert 7. februar 2001.

Kommunene vil også vise til de generelle betraktninger som Vang og Øystre Slidre gjorde gjeldende i forbindelse med fornyelse av konsesjonen for de private regulantenes andel av reguleringen i Bygdin, gjengitt i St.prp. nr. 101 1989-90 side 29.

Det er kommunenes syn at et næringsfond ut fra overnevnte ikke kan utgjøre mindre enn

45 millioner kroner til kommunene. Kommunene vil understreke at et slikt nivå på næringsfondet forutsetter at det fastsettes nye konsesjonsvilkår som på en bedre måte enn de gjeldende ivaretar hensynet til miljø, natur og distrikt.

Kommunene vil anbefale at fordelingen av næringsfondet mellom kommunene overlates til konsesjonsmyndighetene.

7. Avslutning

Som nevnt forbeholder kommunene seg retten til å innkomme med ytterligere forslag til konkrete tiltak for å avbøte skader og ulemper ved vilkårsrevisjonen. Det forutsettes at NVE i god tid før befaringen innkaller GLB, kommunene og andre berørte til et møte for å avtale tiden for og det nærmere opplegget for befaringen.

For å kunne komme med en mest mulig fyldestgjørende og samlende uttalelse til høringsdokumentet har kommunene sett det som nødvendig å engasjere hydrologisk og juridisk bistand. Den hydrologiske bistand har vært helt nødvendig for å kunne avdekke konsekvensene at ulike ønskemål om minstevannføring, terskelbygging og andre endringer i manøvreringsreglement. Konsekvensutredningene har særlig søkt å avdekke om det er interesse motsetninger mellom kommunene, de økonomiske konsekvensene for regulanten, hva som er praktisk mulig og om det i lys av dette er realistisk å få gjennomslag for nye krav ved vilkårsrevisjonen.

Dette har vært helt nødvendig for at kommunene skal kunne oppfylle de forventninger som NVE har oppstilt til høringsinstansene, jf. NVEs informasjonsark om revisjon av vilkår:

"Vi ønsker at høringsinstansene skal uttale seg om sine egne praktiske erfaringer med reguleringene mht. de tema som kan omfattes av revisjon, og *påpeke eventuelle behov for endringer i vilkårene.*" (understreket her)

For å kunne påpeke "behov for endringer i vilkårene" har kommunene vært helt avhengig av hydrologisk bistand.

Kommunene har også funnet det nødvendig å konsultere juridisk bistand, i første rekke for å få råd om hva som er praktisk og juridisk mulig å få gjennomslag for ved revisjonen og for å få samordnet kommunenes interesser.

Omfanget av behovet for juridisk bistand må også sees i sammenheng med at revisjonen av Vinstravassdraget er den første sak av sitt slag og at man mangler praksis som kan tjene til veiledning for kommunene. En vil også peke på at det hersker uenighet mellom konsesjonsmyndighetene, representanter for konsesjonærene og representanter for de kommunale interesser mht. hvilke vilkår som kan undergis revisjon og hvor omfattende revisjonen kan være. Saken reiser således flere vanskelige rettsspørsmål som

ikke er prøvet for domstolene og hvor man heller ikke har muligheten for å støtte seg til innarbeidet forvaltningspraksis.

Av NVEs informasjonsark om revisjon av vilkår fremgår:

"Utgifter til juridisk bistand påløpt etter det tidspunkt NVE har besluttet å sette i gang revisjonssak kan kreves refundert. Dette skal imidlertid avtales med konsesjonær på forhånd. Ved eventuell uenighet avgjøres dette av NVE. Vi forutsetter at det ikke er vesentlig behov for juridisk bistand i disse sakene, da revisjon ikke omfatter problemstillinger av privatrettslig karakter."

Ovenstående omfatter ikke utgifter til hydrologisk bistand, og det legges til grunn at det er enighet om at kommunene vil ha behov for slik bistand for å kunne oppfylle de forventninger NVE oppstiller til kommunene som høringsinstanser.

For så vidt gjelder reservasjonen mht. omfanget av juridisk bistand, jf. ".da revisjon ikke omfatter problemstillinger av privatrettslig karakter..", ser vi dette i sammenheng med at det er de allmenne interesser som er sentrale ved revisjonen, slik at bistand som knytter seg til privatrettslige problemstillinger ikke er dekket. At det kan være behov for juridisk bistand i saker som omhandler offentligrettslige problemstillinger er selvsagt.

En har forsøkt å komme til en forhåndsavtale med konsesjonær om dekning av utgifter til juridisk og hydrologisk bistand, men GLB har i brev av 14. desember 2000 til vårt firma opplyst:

"Eventuell dekning av slike utgifter vil først skje etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle om nødvendigheten og rimeligheten i slik bistand."

En vil komme nærmere tilbake til spørsmålet dersom det ikke skulle oppnås enighet mellom konsesjonær og kommunene.

Utdrag av brev fra Øystre Slidre kommune datert 23.02.01

"Glommen og Laagens Brukseierforening (GLB) har laga eit revisjonsdokument for konsesjonane i Vinstravassdraget, som skal utgjere grunnlaget for den revisjonssaka som no er sett i gang. Dokumentet tek utgangspunkt i innkomne krav i samband med reguleringane av Byggin og Olstappen, men dokumentet gjeld altså for heile Vinstravassdraget.

Revisjonsdokumentet er alt for svakt når det gjeld erfarte skader av reguleringa, med særleg vekt på fisk, friluftsliv, erosjon, landskap, jord- og skogbruk. GLB seier berre at dei ikkje kan sjå at reguleringane har ført til andre eller større skader enn det som var føresett på konsesjons-

tidspunktet, og det som er blitt vurdert ved etterfølgjande vassdragsskjønn. Dokumentet burde hatt ei nærare utgreiing om dei skadar og ulemper GLB såg for seg når konsesjon vert gjeve, slik at ein i dag kunne sjå om det er i samsvar med det andre interesseorganisasjonar hevdar.

GLB skal vere godt kjend med arbeidet i prosjektet "Betre bruk av fiskeressursane i regulerte vassdrag i Oppland". Når ein veit kor mykje ei regulering påverkar fiske og fiskebestandane, burde tilhøva omkring fiske i dei enkelte vatna vore omtala. Det er gjennomført prøvafiske og anna fiskeforskning i mange av dei regulerte vatna, og ein oppsummering frå forskingsrapportane hadde vore ynskjeleg. Det hadde og vore greitt å sjå kva GLB såg som sitt ansvar ovanfor fiskeforvaltninga i dei regulerte vatna i framtida, utover det som står i dagens konsesjonsvilkår.

I revisjonsdokumentet gjer GLB greie for dei utbetringar og tiltak som er gjort i samband med reguleringar i seinare tid. For Vinstre-reguleringa sin del har det etter elektrofiske i 1998, vorte gjort tiltak for å betre gytemoglegheitene i ein skilde bekkar. Dette har skjedd i regi av Øystre Slidre fjellstyre og prosjektet "Betre bruk av fiskeressursane i regulerte vassdrag i Oppland". GLB har gjennom prosjektet støtta dette arbeidet økonomisk.

Når det gjeld Kaldfjordreguleringa, så seier ikkje revisjonsdokumentet noko om utbetringar og tiltak som er gjort der.

2.3 Bakgrunn for nye krav

2.3.1 Vinstre-reguleringa

Fisk

Den generelle verknaden ei kraftutbygging har på fisk i eit reguleringsmagasin, er godt kjent. I hovudsak dreier det seg om redusert eller sperra gyteområder og redusert næringsgrunnlag for aure.

Som ledd i ei best mogleg forvaltning, er det veldig viktig å følgje opp regulerte vatn med prøvafiske og anna forskning. For Vinstre sin del er det Norsk institutt for naturforskning (NINA) ved Trygve Hesthagen som i den seinare tid har arbeida mykje med prøvafiske. Når det gjeld biotopforbetringar så har Øystre Slidre fjellstyre stått ansvarleg for gjennomføringa.

For å få ein status over tilstanden i Vinstre i dag, og ein oversikt over dei tiltaka som er utført i vatnet, vert det teke med hovudkonklusjonane frå rapporten om "Effekten av utsetting av aure i Vinstre-magasinet", skrive i 1997 av Trygve Hesthagen og Reidar Gran frå Øystre Slidre fjellstyre.

I 1983 tok fjellstyret eit initiativ ovanfor DN for å få auka pålegget om årleg utsetting av ein-somrige settefisk frå 38000 til 65000, men talet vart sett til 50000. I perioden frå 1985 til og med 1987 vart det årleg sett ut 50000 merka settefisk. Settefisker er av ikkje stadbunden stamme.

Etter prøvafiske vart det konkludert med:

- Blant eldre individ utgjorde utsett fisk ein liten del av fangsten.
- Utsetting av settefisk aukar konkurransen med, og reduserer overlevinga og vekst hjå stadeigen fisk.
- Det var ein klar reduksjon i fangst pr. garnnatt med aukande fangsttinningsats.
- Ein bør søkje å auke den naturlege rekrutteringa i Vinstre.
- Ein bør hindre etablering av øyrekyte i tiløpsbekkane til magasinet.
- Med bakgrunn i denne rapporten frå NINA har DN, med anbefaling frå Fylkesmannen i Oppland, bestemt at pålegget om utsetting av settefisk i Vinstre skal opphøre i 5 år frå og med 1998.

I ein ny og enno ikkje publisert rapport frå Trygve Hesthagen (NINA), basert på innsamla fangstregistreringar over fleire år, vert det konkludert med mykje av det same som ovanfor. I tillegg vart det funne at både auren og den totale avkastninga i Vinstre har hatt ein klar vekstauke på 1990-tallet.

Desse rapportane viser kor viktig det er å følgje opp tilhøva i vatna med fortløpande undersøkingar. På den måten kan ein få ei forvaltning som fungerer, og ein kan sette inn tiltak som ein veit vil fungere. Dette burde og vere i konsesjonsnæren si interesse, slik at ein kan sleppe å betale for tiltak som ikkje har særleg verknad.

Når det gjeld dei tiltak som er gjort for å betre naturlege gytebiotopar i Vinstre, så inneber det meir enn det som kjem fram i revisjonsdokumentet. Blant anna vart det i 1994/1995 gjort omfattande arbeid i Stavtjembekken, der føremålet var at gytefisk skal kunne vandre forbi fossen. I Nørre Rjupa vart det fjerna vandringshinder i 1993. Resultata ser ut til å vere gode, då det vart fanga småfisk langt ovanfor dei hindra som vart fjerna. I det andre løpet av Nørre Rjupa og Senda skal det fjernast vandringshinder i 2001. Dette arbeidet er såleis ikkje gjennomført i år, slik det står i revisjonsdokumentet. Revisjonsdokumentet seier også at det skal utførast tiltak i Urekåni så snart tilhøva ligg til rette for det, men dette tiltaket er no trekt frå planen. Orsaka til det er at elva utgjer ei grense mellom eit privat sameige og statsallmenningen, slik at tiltaket kan medføre endringar av grensa.

Fjellstyret sitt oppsyn ryddar årleg gytebekkane til Vinstre for å betre gyteilhøva. I tillegg vert det i regi av fjellstyret årleg samla inn prøver frå 100 fisk, og det vert prøvafiska eitt døgn kvart år. Fangstregistreringar har vorte gjennomført frå 1979 og bør fortsette i tida framover.

Det kjem fram at Øystre Slidre fjellstyre har lagt ned store ressursar for å følgje opp fiske i Vinstre best mogleg. Mykje av dette arbeidet er støtta økonomisk av prosjektet "Betre bruk av fiskeressursane i regulerte vassdrag i Oppland". Likevel ligg det i dag informasjon frå dette arbeidet som ikkje har vorte analysert på grunn av

pengemangel, blant anna årlege prøver frå mageinnhaldet til aure frå Vinstre.

Prosjektet "Betre bruk av fiskeressursane i regulerte vassdrag i Oppland" vart starta i 1989, og var forutsett å vare ut 1993. Prosjektet har no vorte forlenga i to omgangar, seinast frå 1997. Det ligg i namnet "prosjekt" at det er eit arbeid som er avgrensa i tid, slik at ein kan rekne med at den økonomiske støtta derifrå kan stoppe opp i framtida. Prosjektet omfattar ei ganske vid geografisk utbreiing, men til no har Vinstremagasinet kome relativt bra ut med tanke på støtte til fiskeundersøkingar og aktuelle tiltak. Om prosjektet skulle først vidare i ein ny omgang, veit ein ikkje korleis prioriteringane til støtte då vert sett opp.

Øystre Slidre kommune ser det som naturleg og naudsynt at fiskeforskninga i Vinstremagasinet vert halde oppe som grunnlag for ei best mogleg forvaltning. Konesjonæren må vere forplikta til å støtte analyse av innsamla data, vidare forskning og gjennomføring av dei tiltak som DN eller ein annan faginstans finn tenleg for fiskestammen i magasinet. For framsetting av krav vil det her vere naturleg å støtte seg til dei standardvilkåra som er laga av DN.

Erosjon

Før reguleringsmagasinet vert fylt, er strandsona lite pen å sjå på. I tillegg kan den på grunn av den sterkt varierende vannstanden vere utsett for utvasking og erosjon.

Sjølv med ei så relativt lita reguleringshøgde som vi har i Vinstremagasinet, kan ein få problemer med utvasking og vinderosjon. Dette har vi no fått melding om frå fleire plassar rundt magasinet. Problemet er av allmenn interesse slik at det er naturleg å ta opp dette i denne revisjons-saka.

Eit meir alvorleg problem med utvasking og erosjon enn dei reint allmenne interessene, er at det trugar automatisk freda kulturminner i strandsona.

Frå Oppland Fylkeskommune si registrering av kulturminne for økonomisk kartverk i 1995, er det kjent at det ligg fleire automatisk freda kulturminner i strandsona mot Vinstremagasinet. Særleg er det då snakk om buplassar frå steinalderen, som ligg på tangar ut i vatnet. Frå rapporten etter registreringane i 1995 kan ein lese at ein buplass står i direkte fare for å bli erodert bort av vatnet. I følgje arkeolog Håkon Gløstad, som har utført registreringane, er det fordi Vinstre blir regulert over høgste tillate reguleringshøgde, slik at delar av buplassen stadig vert vaska ut. Kulturminne med såpass eksepsjonell verneverdi som denne burde vore vitenskapleg undersøkt før den vert meir øydelagt.

Registreringa av kulturminne i fjellområda i Øystre Slidre kommune i 1995 var prega av at store områder skulle registrerast på kort tid. I praksis gjekk arbeidet ut på å dokumentere dei kulturminna som nokon allereie viste av. Det er

difor ein stor trong for ei grundig og systematisk registrering av kulturminner langs strandsona av Vinstremagasinet, både for å kartleggje alle kulturminne og vurdere graden av øydeleggingar som kan skuldast reguleringa. Dette må gjerast av fagfolk innan arkeologi.

Eit pålegg til konsesjonæren om ikkje å øydeleggja naturforekomstar eller stader som kan ha vitskapeleg eller historisk verdi, ligg allereie inne i gjeldande konsesjonsvilkår, men då må det skje utan særlege vanskar eller utgifter for konsesjonæren. Øystre Slidre kommune meiner det i dag bør vere naturleg at konsesjonæren kostar arkeologiske undersøkingar og eventuelle utbetringar knytt til automatisk freda kulturminner ved reguleringsmagasina. Øystre Slidre kommune kjem til å sette fram krav om det, med støtte i standardvilkår frå DN.

Rydding

Etter reguleringa av Vinstremagasinet har det vorte liggjande igjen noko jernskrap. Slike ting skal det vere enkelt å gjere noko med frå konsesjonæren si side, og det vil vere naturleg å krevje ei opprydding av jernskrap som ligg både på land og i vatnet.

Merking

På grunn av reguleringa vil vannstanden i magasinet få større variasjonar enn ved naturlege svingingar. Dette gjer at ein får fleire skjer som til visse tider vert liggjande slik til at dei utgjer ein fare for båttrafikken på vatnet. Desse skjera bør då merkast, og på grunn av isen må merka takast av og setjast på kvart år. Å utføre dette arbeidet krev ein god del ressursar, og det vil vere naturleg at konsesjonæren dekkjer dette økonomisk. Reint praktisk vil ein tru at arbeidet kan gjerast av fjellstyre eller privatpersonar.

Konesjonæren er forplikta til skikkeleg merking av høgaste og lågaste tillatne grense for vassstanden i magasinet. Denne merkinga skal vere godt synleg slik at alle kan sjekke om vassstanden er innafor det tillatne området. Slik det er i dag finst det ingen vassstandsmål i Vinstre. Vassstandsmålet som tidlegare var festa på målehuset i vestre enden av vatnet, var plassert slik at det var vanskeleg for folk å komme til og kontrollere det frå land. Eit slikt merke må setjast på ein plass som er meir tilgjengeleg for publikum i den austre delen av vatnet.

Planter, dyr og friluftsliv

Dette er moment som står veldig svakt i gjeldande konsesjonsvilkår, og det vil vere naturleg og naudsynt med ei oppgradering til moderne standardvilkår.

2.3.2 Kaldfjordreguleringa

Fisk

Før reguleringa i 1955 var det sju mindre vatn som utgjorde dagens Kaldfjordmagasin. Desse

vatna var grunne og svært produktive. Den gang var aure einaste fiskeart i vatnet, og kvaliteten på auren var svært god. Det viktigaste næringsdyret for auren var skjoldkreps, og den fanst i rikeleg mengde i vatnet i fleire år etter reguleringa. Imidlertid så vart denne bestanden av skjoldkreps sterkt redusert utover 1970-tallet, noko som blant anna skuldast innføring av ørekyte.

Kvaliteten på auren i Kaldfjordmagasinet har hatt ein kraftig nedgang dei siste tiåra, og den største orsaka til dette skuldast nok siken, som på ein eller annan måte vart innført på 1970-tallet. Etter som fiske for det meste foregjeikk med botngarn retta mot auren, vokste sikbestanden raskt og den vart etterkvart dominert av gamle individ. Det medførte at også kvaliteten på siken vart dårleg. Siken har i dag vorte ein sterk næringskonkurrent til auren med at den ekskluderte auren frå planktonbeite i dei frie vassmassane.

Det har fram til og med 1998 vore eit pålegg om årleg utsetting av 7 500 tosomrig aure i Kaldfjordmagasinet. Med bakgrunn i undersøkingar som viste at den utsette auren hadde eit svært dårleg tilslag på grunn av den tette sikbestanden, vart imidlertid utsettinga stoppa frå og med 1998. Det er særleg Trygve Hesthagen frå NINA som har utført desse fiskeribiologiske undersøkingane.

Frå 1992 har det vore drive aktiv utfisking av sik i Kaldfjordmagasinet. Det har vore hevda at denne utfiskinga kan ha ført til bedra tilhøve for auren og at det difor var feil å stoppe pålegget om utsetting.

Resultater frå prøvafiske i 1998 i regi av fiskeforvaltaren hjå Fylkesmannen i Oppland, tyda på at siken hadde vorte av mykje betre kvalitet og at sikbestanden var redusert på grunn av utfiskinga. Likevel var det ikkje grunnlag for å gjeninnføre et pålegg om utsetting av aure på det tidspunktet.

For å følgje opp fiskebestandane i Kaldfjordmagasinet i åra som kjem, bør det gjennomførast undersøkingar med jamne mellomrom. Dette er og heimla direkte i gjeldande konsesjonsvilkår. Om det skulle vise seg naudsynt, bør det likevel vere rom for å påleggje andre kompensierende tiltak enn utsetting av fisk. Det vil difor vere naturleg å krevje bruk av standardvilkår frå DN.

Til Kaldfjordreguleringa høyrer det eit fond som skal brukast til fremje av fiske i og omkring det regulerte område. Grunnkapitalen på fondet vart i 1992 justert til kr 210.000. Styret for fondet har vurdert det slik at tiltak som vert støtta er tiltak som kan fremme allmenta sitt fiske i vassdraget. Etter justeringa av grunnkapitalen i 1992, har det til no vorte gjeve tilskot til fryseri og ismaskin i tilknytning til fiskemottak i Merravika, samt biotopiltak i Vinstra og Hølsa elv. Totalt utgjer desse tilskota nærare kr 92.000.

Det vil vere naturleg å krevje ei oppjustering av grunnkapitalen for fondet ved ei konsesjonsrevidering. For Kaldfjordreguleringa sin del er

dette lett å forsvare, då vatna før reguleringa hadde ein unik produksjon og kvalitet på aure. Dette har vorte sterkt forringa på grunn av reguleringa, og kompensasjonen bør då stå i samsvar med det. I tillegg syner søknadene til fondet dei siste åra at dei tilskotsbeløpa som vert gjeve berre utgjer ein liten del av dei totale kostnadene.

Konsesjonæren vil kanskje hevde at det ikkje er naudsynt å ta inn standardvilkåret om fiske i dei nye konsesjonsvilkåra, då tiltak utover fiskeribiologiske undersøkingar og utsetting av fisk kan verte dekt med tilskot frå fiskefondet. Øystre Slidre kommune ser på støtte frå fiskefondet berre som eit supplement til dei tiltaka som det vil vere naturleg å få dekt gjennom bruk av standardvilkår frå DN.

Erosjon

Også frå Kaldfjordreguleringa er det rapportert om problemer med utvasking og erosjon på enkelte plassar. Problemet er av allmenn interesse, og det vil vere naturleg å ta opp dette i denne revisjonssaka.

Med bakgrunn i dei skadar på automatisk freda kulturminner som ein veit har skjedd i samheng med utvasking og erosjon etter Vinstrereguleringa, må ein kunne sette same krav om arkeologiske undersøkingar også i Kaldfjordreguleringa.

Merking

På grunn av reguleringa vil vasstanden i magasinet få større variasjonar enn ved naturlege svingingar. Dette gjer at ein får fleire skjer som til visse tider vert liggjande slik til at dei utgjer ein fare for båttrafikken på vatnet. Desse skjera bør då merkast, og på grunn av isen må merka takast av og setjast på kvart år. Å uføre dette arbeidet krev ei del ressursar, og det vil vere naturleg at konsesjonæren dekker dette økonomisk. Reint praktisk vil ein tru at arbeidet kan gjerast av fiskerettshavarane.

Planter, dyr og friluftsliv

Dette er moment som står veldig svakt i gjeldande konsesjonsvilkår, og det vil vere naturleg og nødvendig med ei oppgradering til moderne standardvilkår.

Rydding

I gjeldande konsesjon heiter det i pkt. 15 at konsesjonæren er pliktig til å rydde neddemde areal. Dette har likevel ikkje skjedd i tilstrekkeleg grad før reguleringa vart gjort. I dag er det store areal som tidlegare var fast land, der busker og kjerr ikkje er rydda vekk. Dette gjer fiske vanskeleg og mange garn vert øydelagt.

Ein treng ikkje krevje skikkeleg rydding av neddemde areal som nytt vilkår i revisjonssaka. Øystre Slidre kommune vil berre gjere merk-

sam på problemet, og krev at konsesjonæren gjer noko med det.

2.4 Krav til nye vilkår

2.4.1 Vinsterreguleringa

På bakgrunn av det som er sagt ovanfor, vil Øystre Slidre kommune sette fram krav om slike nye vilkår for regulering av Vinstre:

1. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå Direktoratet for naturforvaltning (DN)
 - a) å sørge for at tilhøva i Vinstre er slik at den stadeigne fiskestamma i størst mogleg grad opprettheld naturleg reproduksjon og produksjon, og at det naturlege livs grunnlaget for fisk og anna naturleg førekomst av plante- og dyrepopulasjonar vert minst mogleg øydelagt,
 - b) å kompensere for skader på den naturlege rekrutteringa av fiskestamma ved tiltak,
 - c) å sørge for at moglegheitene for fiske i størst mogleg grad kan oppretthaldast.
2. Konsesjonæren plikter å innbetale årleg beløp til kommunen i samsvar med forslag frå DN til opphjelp av fisk/vilt/friluftsliv.
3. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å koste naturvitskaplege undersøkingar, samt friluftundersøkingar i dei områda som vert berørt av reguleringa. Dette kan vere undersøkingar av tidlegare innsamla data. Konsesjonæren kan også verte forplikta til å delta i felles finansiering av større undersøkingar som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa.
4. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å sørge for at tilhøva for plante- og dyrelivet i området, som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa, vert minst mogleg øydelagt og om naudsynt utføre kompenserande tiltak.
5. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å sørge for at friluftslivet sine verdiar knytt til bruk og opplevingar i området, som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa, vert teke vare på i størst mogleg grad. Om naudsynt må det utførast kompenserande tiltak eller tiltak for tilrettelegging i området.
6. Konsesjonæren plikter å utføre systematisk registrering av kulturminne som er automatisk freda med heimel i lov av 9. juni 1978, samt eventuelt andre kulturhistoriske lokalitetar, i områder som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa. Etter nærare avgjerd frå Oppland fylkeskommune, plikter konsesjonæren å utføre tiltak for å restaurere eller førebyggje skader på automatisk freda kulturminner som følgje av reguleringa.
7. Konsesjonæren plikter å utføre grundig opprydding av avfall knytt til reguleringa.
8. Konsesjonæren plikter å utføre tiltak for å redusere problem med erosjon som følgjer av reguleringa.

9. Konsesjonæren plikter årleg å merke dei skjer som kan utgjere ein fare for båttrafikken på vatnet.
10. Konsesjonæren plikter å sjå til at offentleg godkjende vasstandsmerke med tillatne reguleringsgrenser er tydelege og lett tilgjengelege for allmenta.
11. Dei partier av isen på vatnet som mister si bæreevne på grunn av regulering og overføring må merkast eller sikrast etter nærare avgjerd frå NVE.

2.4.2 Kaldfjordreguleringa

På bakgrunn av det som er sagt ovanfor, vil Øystre Slidre kommune sette fram krav om slike nye vilkår for Kaldfjordreguleringa:

1. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå Direktoratet for naturforvaltning (DN)
 - a) å sørge for at tilhøva i Kaldfjordmagasinet er slik at den stadeigne fiskestamma i størst mogleg grad opprettheld naturleg reproduksjon og produksjon, og at det naturlege livsgrunnlaget for fisk og anna naturleg førekomst av plante- og dyrepopulasjonar vert minst mogleg øydelagt,
 - b) å kompensere for skader på den naturlege rekruttering av fiskestammen ved tiltak,
 - c) å sørge for at moglegheitene for fiske i størst mogleg grad kan oppretthaldast.
2. Konsesjonæren plikter å innbetale årleg beløp til kommunen i samsvar med forslag frå DN til opphjelp av fisk/vilt/friluftsliv.
3. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å koste naturvitskaplege undersøkingar, samt friluftundersøkingar i dei områdene som vert berørt av reguleringa. Dette kan vere undersøkingar av tidlegare innsamla data. Konsesjonæren kan også verte forplikta til å delta i felles finansiering av større undersøkingar som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa.
4. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å sørge for at tilhøva for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa, vert minst mogleg øydelagt og om naudsynt utføre kompenserande tiltak.
5. Konsesjonæren plikter etter nærare avgjerd frå DN å sørge for at friluftslivet sine verdiar knytt til bruk og opplevingar i området, som direkte eller indirekte vert berørt av reguleringa, vert teke vare på i størst mogleg grad. Om naudsynt må det utførast kompenserande tiltak eller tiltak for tilrettelegging i området.
6. Konsesjonæren plikter å utføre systematisk registrering av kulturminner som er automatisk freda med heimel i lov av 9. juni 1978, samt eventuelt andre kulturhistoriske lokalitetar, i områder som direkte eller indirekte

vert berørt av reguleringa. Etter nærare avgjerd frå Oppland fylkeskommune, plikter konsesjonæren å utføre tiltak for å restaurere eller førebyggje skader på automatisk freda kulturminner som følgje av reguleringa.

7. Konsesjonæren plikter å utføre tiltak for å redusere problem med erosjon som følgjer av reguleringa.
8. Konsesjonæren plikter årleg å merke dei skjer som kan utgjere ein fare for båttrafikken på vatnet.
9. Dei partia av isen på vatnet som mister si bæreevne på grunn av regulering og overføring må merkast eller sikrast etter nærare avgjerd frå NVE.”

Utdrag av brev fra Vang kommune datert 23.02.01

”Vang kommune forutsetter her, på samme måte som det framgår av fellesuttalelsen punkt 2.5, at det fram til og under befaringen også vil være anledning til å komme med andre konkrete forslag for å avbøte skader og ulemper ved reguleringen.

For så vidt gjelder de konkrete skader og ulemper ved reguleringen som bør avbøtes, minner Vang kommune også om de forhold som er påpekt i brev til NVE datert 2. april 1996 og 31. mai 1999.

3.2 Om Vang kommune

3.2.1 Faktadel

Vang er ei typisk fjellbygd. Av kommunens samla areal på 1632 km², utgjør fjell og vidde 77 %. Med unntak av 36 km² som er i statleg eige, og som utgjør ein del av Jotunheimen Nasjonalpark, er alt areal i kommunen i privat eige.

Landbruket er framleis ei hovudnæring i Vang. Mange gardsbruk har betydelege utmarksareal, som det er tradisjonar for å nytte i nærings samanhangar som:

Stølsdrift (det er framleis aktiv stølsdrift ved mange stolar i Vang, m.a. ved Bygdin), jakt, fangst og fiske. Og i nyare tid: Hyttebyggingutleige og organisert ferdsel og aktivitetar av ymse slag. Ved sida av tradisjonelt landbruk, er det eit betydeleg innslag av pelsdyrnæring og tamreindrift i kommunen.

Reiselivet er ei anna hovudnæring, med lange tradisjonar i Vang. Kongevegen over Filefjell har i meir enn 200 år vore ei hovedferdselsåre mellom aust og vest.

Eit lite historisk tilbakeblikk når det gjeld utviklinga av ferdselsårer og reiseliv i områda rundt Bygdinvatnet, kan m.a. fortelja oss følgjande:

1868: Aasmund Olavson Vinje byggjer bua si på Eidsbugarden

1869: Raufjordheim i austenden på Bygdin vert opna

1870: Den fyrste DNT-hytta i Jotunheimen blir opna; på Tvindehaugen ved Tyin

1892: Vegbygging mellom Tynholmen og Eidsbugarden

1896: Vegbygging frå Beito, gjennom Båtskaret, til austenden av Bygdin

1905: Motorisert båtrute på Bygdin med båten "Bitihorn"; forøvrig Nord-Europas høgstgåande båtrute

1905: Torfinnsbu ved Bygdin blir opna

1906: Hotellbygging på Eidsbugarden

Det er med andre ord nok av ferdsels- og reiselivshistorie å ta vare på, og vidareutvikle, ikkje minst i områda rundt Bygdin. I dag finst det om lag 30 større og mindre turistverksemder/ hytteutleiger/ campingplassar i kommunen, med til saman om lag 1500 sengeplassar.

Reiselivet blir sett på som vekstnæring for Vang, og kommunen satsar betydelege midlar for å tilretteleggje for vidare utvikling av denne næringa. For mange er reiseliv ei tilleggsnæring ved sida av landbruk eller annan næringsverksemd, men for stadig fleire er det i ferd med å bli hovudnæringa.

3.2.2 Merknad

Det er eit vesentleg poeng at reguleringa som vart gjennomført ved Kongelig resolusjon 5. juli 1928 m.a. ikkje tok omsyn til satsinga på turisme i området, og at revisjonsdokumentet som ligger til grunn for konsesjonsbehandlingen nå i 2001 også mangler en gjennomgang av skadevirkningene for allmenne interesser, (jf. uttalelse frå DN).

3.3 Innkomne uttalelser fra andre interessenter

Vang kommune er ved kopi av uttaler til NVE kjent med at det er avgitt uttalelser fra interessenter slik:

- *A/S Jotunheimen og Valdresruten Bilselskap* datert 23.11.00 som poengterer at vedlikehold av brygger og innseilingskanaler på Bygdin og Eidsbugarden må hensyntas for M/S Bitihorns persontrafikk på Bygdinvatnet, vedlegg 2.
- *Eidsbugarden Turistsenter AS* datert 14.11.00 som poengterer at det er viktig å få istand et vannspeil ned mot Bygdin for å avhjelpe det skjemmende inntrykk som reguleringen har gjort ved senking av vannet, vedlegg 3.
- *Bygdin Grunneigarlag* datert 24.11.00 som poengterer tre forhold/krav slik:
 - Fiskekultivering
 - Manøvreringsreglementet/ praksis.
 - Kanalrensing/opprydding, vedlegg 4.
- *Direktoratet For Naturforvaltning* datert 22.12.00 som poengterer en rekke forhold ved revisjonssaka og som i hovudsak er tatt opp i fellesuttalelsens punkt 2.4, vedlegg 5.

3.4 Fiske

Vang kommune legger til grunn at GLB må pålegges tiltak for å avbøte ulempene som reguleringen har medført for fisket i Bygdin. Det vises

i denne forbindelse til punkt 6.1 i fellesuttalelsen.

Kommunen vil videre vise spesielt til vedlagte redegjørelse fra Bygdin grunneigarlag datert 24. november 2000 med vedlegg hvor det konkluderes med:

"Bygdin grunneigarlag meiner at GLB må setja ut fisk tilsvarende 40 000 tosumrige per år. Utsetting utover dette kan bestemast ut frå behov, prøvofiske, eller praktiske resultat. Fisken må vera frå anerkjent høgfjellstamme og på sikt frå stamfisk frå Bygdin."

3.5 *Flomdemningsmagasin / manøvreringsreglement*

Kommunen mener videre at det må etableres et flomdemningsmagasin i Bygdin for bl.a. å hindre utvandring av fisk. Dette er også påpekt av Bygdin grunneigarlag. Kommunen viser her til følgende utredning fra Hydrologiservice AS v/Alv Sværen datert 14.02.01:

"2273 Revisjon av konsesjonsvilkår for Vinstravassdraget - Flomdemningsmagasin i Bygdin.

I følge avtale med Vang kommunene har jeg sett på muligheten for å etablere et flomdemningsmagasin i Bygdin.

Vang kommune / grunneierne er interessert i at det holdes et flomdemningsmagasin i Bygdin etter at magasinet er oppfylt for å unngå svært kraftig tapping, noe som antas å medføre utvandring av fisk.

Middeltilløp til Bygdin er 13,0 m³/s tilsvarende 410 mill. m³/år. Magasinvolumet er på 336 mill. m³ og utgjør således 82 % av et midlere årstilløp. Dette innebærer at magasinet oftest ikke er fullført i begynnelsen av september. Reguleringshøyden i Bygdin er på 9,15 m, men det er problemer med å få tappet magasinet helt ned til LRV pga. avtagende tappekapasitet ved lave vannstander. Arealet på Bygdin er oppgitt til 41 km² som jeg forutsetter gjelder ved HRV.

For ikke å gjøre for stort inngrep i magasinbeholdningen tenker jeg meg at et eventuelt flomdemningsmagasin i Bygdin må være av begrenset størrelse og jeg tar utgangspunkt i en buffer på 0,20 m under HRV. Dette tilsvarer et magasin på ca. 8 mill. m³. Jeg har sett nærmere på hvilken flom et slikt magasin kan avhjelpe:

Jeg tenker meg en flom på 6 ganger middeltilløpet, som er en forholdsvis storflom. Dette gir en flomvannføring på 78 m³/s. Men noe av dette vil man i alle fall tappe ut. Jeg antar at man bør kunne tillate en tapping like stor som under vintertappingen av magasinet, noe som ved begynnelsen av tappeperioden utgjør 35-40 m³/s. Dette tilsvarer ca. 3 ganger middelvannføringen. Man står

da igjen med behov for å magasinere 3 ganger middelvannføringen eller 39 m³/s. Et slikt flomtilløp vil fylle opp 3,4 mill.m³ pr. døgn, og man vil kunne magasinere en slik flom over en periode på vel 2 døgn. Det synes således som man vil kunne ha god nytte av et flomdemningsmagasin på den størrelse som er antydnet, og flomtappingen vil bli vesentlig redusert.

Vintertappingen fra Bygdin begynner vanligvis ved midten av november. For å få en viss mulighet til oppfylling av magasinet før vintertappingen, foreslås at det ikke pålegges å holde flomdemningsmagasinet lengre utover året enn til 15. oktober.

Det bør undersøkes nærmere hvilke tappinger som kan tillates fra Bygdin under flom (fiskeriteknisk spørsmål) og hvilken periode flomdemningsmagasinet bør holdes."

3.6 *Estetikk*

Det området som er mest preget av dagens regulering er østenden av Bygdin. Det er meget skjemmande med store sandgrunner og svært lav vannstand til langt ut i juli. Den lave vannstanden her fører til sen start for båtruten. Enkelte år er det ikke mulig å starte før siste halvdel av juli. Vang kommune ønsker derfor en drøftelse av manøvreringsreglementet og andre tiltak for å bøte på disse ulempene. Videre vil flere interessenter ha satt istand og pynta opp brygger og strandsone i dette området.

3.7 *Erosjon*

I vestenden av Bygdin ved Vinjehaugen er det en flere meter høy skråning med stor erosjon. Her er det nødvendig med plastring. Vinjehaugen med Vinjebue fra 1868 er et viktig kulturområde, og det stiller spesielle krav til utførelse av dette arbeidet. Det er spesielt viktig å få en god overgang til eksisterende terreng.

3.8 *Etablering av vannspeil*

Utsynet fra Eidsbugarden ned mot Bygdin er meget skjemmende og GLB bør pålegges å etablere et vannspeil ned mot Bygdin. I gjeldende reguleringsplan for området er det inntatt mulighet for å endre elveløpet under veien og lage et vannspeil ned mot Bygdin. Kopi av gjeldende reguleringsplan for EIDSBUGARDEN/FONDSBU følger som vedlegg 6. Det vises også til uttalelse fra Eidsbugarden Turistsenter AS til NVE datert 14. november 2000.

3.9 *Kanalrensing/-oppdrydding*

Vang kommune mener videre at GLB bør pålegges tiltak for å få satt kanalene ved Eidsbugarden og Bygdin-Bygdishheim i bedre stand. Det vises til uttalelsen fra Bygdin grunneigarlag datert 24. november 2000 punkt 3 og uttalelsen fra

A/S Jotunheimen og Valdresruten Bilselskap datert 23. november 2000.

3.10 Generell opprusting av strandsone m.m. ved austenden av Bygdin

I samband med arbeidet for å få rv. 51 over Valdresflya etablert som nasjonal turistveg, har Vang kommune tatt initiativ til et reguleringsplanarbeid ved øststenden av Bygdin, med siktemål generell opprydding/opprusting, parkering og informasjon for reisende m.m. Planarbeidet er igangsatt, med hjelp av landskapsarkitekt Feste A/S, Lillehammer. Glommens og Laagens Brukseierforening er allerede trekt inn i dette arbeidet, og har m.a. vært med på befaring og møte. Flere av tiltakene som reguleringsplanen skal kunne ut i, synes relevante å trekke fram i samband med revisjon av konsesjonsvilkårene. Vang kommune vil be om at GLB i størst mulig grad engasjerer seg i planarbeidet og gjennomføring av konkrete tiltak i etterkant av dette."

Kommunen viser her til notat utarbeidd av arkitektfirma Feste Lillehammer AS /srs/ 15.02.01

Utdrag av brev fra Sør-Fron kommune datert 20.03.01

"Vedtak:

1. Sør-Fron formannskap sluttar seg til fellesuttale frå dei berørte kommunane v/advokatfirmaet Hjort DA, dagsett 14. februar 2001, og viser til denne.
2. Frå Sør-Fron kommune sin side er det likevel viktig å understreke at:
 - Konsesjonsinntekter opp til kr 400.000 vil vera gunstig for Sør-Fron kommune, medan konsesjonsinntekter mellom kr 400.000 og 675.000 vil føre til avkorting i årleg statleg næringsfondtilskott til kommunen.
 - Konsesjonsinntekter frå kr 675.001 gir kr 0 i statleg næringsfondtilskott. Sør-Fron kommune vil med dagens regler optimalt kunne oppnå kr 875.000 til saman i statleg næringsfondtilskott og konsesjonsinntekter. For Sør-Fron kommune er det derfor ønskeleg med konsesjonsinntekter opp til kr 400.000, eller over kr 875.000.
3. Sør-Fron formannskap sluttar seg elles til uttale frå Nord-Fron formannskap, så langt den ikkje fører til nevneverdig reduksjon av den verdien reguleringa har for kraftproduksjonen i dei 14 nedstrøms kraftverka."

Utdrag av brev fra Nord-Fron kommune datert 26.02.01

"Følgjande vedtak vart gjort som Nord-Fron kommune si høyringsuttale:

1. Nord-Fron formannskap sluttar seg til fellesuttale frå berørte kommunar v/advokatfirmaet Hjort DA, datert 14.02.2001, og viser til denne.

2. Formannskapet har elles følgjande merknader:

2.1 Manøvreringsreglementet for Olstappen bør få følgjande tillegg:

"Frå 1. mai blir alt tilløp til Olstappen, eksklusive tapping gjennom Øvre Vinstra, nytta til oppfylling av Olstappen til kote 666,50 ". Som følge av eit slikt tillegg tilrår ein at Olstappen kan tappast ned 15. april i staden for 1. mai, jf. GLB sitt forslag i revisjonsdokumentet. Dette for ikkje å få ei for fastlåst kjøring av magasinet nær LRV.

2.2 I alle oppdemte vatn i vassdraget må det bli rydda opp i reguleringssona. Dette inneber at tre/stubbar som er til skade for fisket og at stein som er til fare for båttrafikken må bli fjerna eller merka.

2.3 Det må gjennomførast ytterlegare miljøforbetrande tiltak og naturfaglege undersøkingar av konsekvensane av reguleringa. Nord-Fron kommune stiller seg positiv til å delta i ev. prosjekt om naturfaglege undersøkingar saman med konsesjonæren.

2.4 På ein kort strekning rett nedanfor Kamsfossen må det byggjast ein eller to tersklar i Vinstraelva. Det bør vurderast minstevassføring i ei periode i juli-august.

2.5 Det må bli gitt vesentleg auka økonomisk kompensasjon for å støtte opp om tiltak og nyskaping i Skåbu/Vinstradalen.

2.6 Nord-Fron kommune vil ev. koma attende med supplerande synspunkt etter synfaring sommaren 2001."

Utdrag av brev fra Oppland fylkeskommune datert 27.03.01

"Konsesjonene for reguleringene er gitt i perioden fra 1928 til 1956. Frem til 1990 lå forvaltningen av de automatisk fredete kulturminnene i Oppland hos Universitetets kulturhistoriske museer, Oldsaksamlingen. Vi har derfor bedt Oldsaksamlingen om innspill av forvaltningsmessig- og faglig karakter i denne saken, jf. vedlegg 1.

Kulturhistorisk oversikt

I området er det store naturressurser som jege- og fangstfolk opp gjennom tidene har vist å utnytte. De høyereliggende vannene som Bygdin, Vinsteren, Sandbuvatnet, og Nedre Heimdalsvatnet grenser opp mot høyfjellsregionen hvor reinen har vært en sentral ressurs. Videre er flere av disse vannene kjent som gode fiskevann. Forbi Olstappen går det største elgtrekket i Sør-Norge. Om høsten trekker dyrene fra Dokkfløyområdet i Gausdal Vestfjell til Murudalen i Sel kommune. Om vinteren står dyrene i Murudalen, for så å trekke samme vei tilbake på

våren. Ved Dokkfløy er det dokumentert at elgtrekket ble etablert langt tilbake i eldre steinalder. En rekke steder langs trekkruta er det registrert store og omfattende fangstsystemer, jf. kart 1-2.

Vinstravassdraget ligger i randsonen mot et av de største høyfjellsområdene i Sør-Norge, samtidig som det største elgtrekket i Sør-Norge går igjennom området. Kombinasjonen av steinalderboplasser og fangstanlegg viser at området har vært et attraktivt område for bosetning knyttet til jakt og fangst fra steinalder og opp mot vår tid. Samtidig har det, særlig i de lavereliggende delene av området, vært drevet intensiv jernutvinning i forhistorisk tid og middelalder. Fiske i Vinstravassdraget har til alle tider vært viktig for menneskene, også i nyere tid. Det er kjent tallrike kulturminner langs vassdraget som har sammenheng med denne virksomheten, blant annet buer og naust.

Det vil være av avgjørende betydning å få en oversikt over kulturminnene langs Vinstravassdraget for å kunne få en helhetlig forståelse av innlandets bosetningshistorie. Både vi og Oldsaksamlingen konkluderer med at kulturminnene langs Vinstravassdraget har krav på nasjonal interesse.

Forholdet mellom reguleringen og kulturminnene

Det ble ikke foretatt arkeologiske undersøkelser av noe slag i forkant av noen av reguleringene. Det er heller ikke langs noen del vassdraget, etter at konsesjonene har vært gitt, vært foretatt systematiske registreringer når magasinene er tappet ned til opprinnelig nivå.

Det er bare foretatt spredte befaringer og registreringer langs vassdraget. Allikevel er det funnet mange kulturminner, både kulturminner fra nyere tid og automatisk fredete kulturminner som er fredete etter kulturminneloven §§ 4, 6 og 8. Kjente kulturminner langs vassdraget er avmerket på vedlagte kart nr. 1-6. Kartene er ikke ment som en endelig og fullstendig oversikt. Liste over de viktigste registreringene/undersøkelsene ligger vedlagt, jf. vedlegg 2.

Det er overveiende sannsynlig at kun en brøkdel av den totale kulturminnebestanden i området er kjent. Gjennom registreringer er det kjent omfattende skader på automatisk fredete kulturminner som følge av regulering. Blant annet steinalderboplasser med eksepsjonelle bevaringsforhold som er i ferd med å bli ødelagt.

Ut i fra erfaring vet vi at steinalderboplasser ofte ligger lokalisert ved vann og vassdrag. Boplassene kan ligge få meter fra strandlinjen. Ellers er det ofte at fangstanlegg for rein og elg er lagt helt ned til vann, der disse er brukt som naturlige stengsler. For eksempel er det ved Olstappen registrert flere fangstanlegg for elg som ligger ned mot gammel strandlinje. Deler av disse anleggene er berørt av reguleringen. Også jernvinneanlegg, særlig anlegg fra eldre

jernalder, er ofte lokalisert i nærheten av vann. Ved Oldstappen kjenner vi til anlegg som ligger i den regulerte sonen. Også naust, buer og andre kulturminner fra nyere tid som har sammenheng med fiske ligger ofte ved gammel strandlinje.

Slike kulturminner vil derfor ofte bli berørt av vassdragsregulering. Konfliktgraden vil avhenge av de lokale forhold og reguleringsform. Generelt vil kulturminner som er berørt av regulering brytes ned over tid, men arkeologiske utgravninger har vist at informasjonsverdien kan være stor selv etter lang tids utvasking.

Nye vilkår i konsesjonen

Det vil være behov for å foreta registreringer for å få en bedre oversikt over hva som finnes av automatisk fredete kulturminner langs vassdraget, vurdere skadeomfanget, samt foreta undersøkelser/utgravninger for å sikre kunnskap. Dersom det nå ikke blir gjennomført registreringer/undersøkelser, vil umistelige kulturminneverdier langs vassdraget gå tapt. Kunnskapen om dette området er av avgjørende betydning for forståelsen av innlandets steinalder og vår tidlige bosetningshistorie.

Vi vil kreve at det innarbeides vilkår som åpner for at det kan gjennomføres registreringer og utgravninger av automatisk fredete kulturminner, og at konsesjonær bærer kostnadene ved slike undersøkelser.

I reguleringssonen bør det også gjennomføres registreringer av kulturminnene fra nyere tid, særlig kulturminner knyttet til fiske.

Som hjemmelsgrunnlag vil vi peke på følgende forhold:

- I gjeldene konsesjonsvilkår, med unntak av Bygdin, åpnes for endring av vilkårene dersom det viser det seg at slippingen medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser.
- Vassdragsmyndighetene har med hjemmel i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17, mulighet for å pålegge konsesjonæren betingelser i konsesjonen når det "finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelsen av private interesser som blir skadelidende". I brev fra Olje- og energidepartementet til Miljøverndepartementet datert 25.05.2000, påpekes det at "konsesjonærens forpliktelser i forbindelse med automatisk fredete kulturminner som påvirkes av tidligere foretatte reguleringer eller overføringer, kan hjemles i denne bestemmelsen" (mf. OED 2000100557 EV ATO).
- Vi viser også til kulturminnelovens formålsbestemmelse, jf. kulturminneloven § 1: "Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressursene som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende fremtidig generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på denne lovsformål”.

Siden omfanget av automatisk fredete kulturminner langs vassdraget er uklart, samt at det er usikkerhet knyttet til bevaringsforhold og skader, mener vi det er viktig at det foretas en forhåndsutredning, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) side 47 - 48, før de endelige vilkårene fastsettes. Utredningen må bekostes av konsesjonær.

Ellers vil vi bemerke at registreringer/undersøkelser i regulert sone forutsetter at magasinene er nedtappet og at det ikke er snø og tele. Vi forutsetter et manøvreringsprogram som muliggjør de nødvendige undersøkelsene.

Konklusjon

Det er store kulturhistoriske interesser langs de regulerte vannene i Vinstravassdraget. Det er viktig at det settes i gang undersøkelser for å sikre den umistelige kunnskapen som på sikt vil gå tapt ved fortsatt regulering.

Svært mange automatisk fredete kulturminner er berørt av reguleringen i Vinstravassdraget. Vi vil kreve at det innarbeides vilkår som åpner for at det kan gjennomføres registreringer, avbøtende tiltak, eventuelt arkeologiske utgraving, samt at konsesjonær bærer kostnadene ved slike undersøkelser.

I reguleringssonen bør det også gjennomføres registreringer av kulturminnene fra nyere tid.

Vi vil sterkt anbefale at det foretas en forhåndsutredning før de endelige vilkårene fastsettes.

Vi vil anbefale at det våren 2001 legges opp til en fellesbefaring med aktuelle parter, slik at man konkret kan se aktuelle problemstillinger knyttet til forholdet mellom reguleringen og kulturminner. Vi tar kontakt for å klargjøre tidspunktet for en slik befaring.”

I brev av 21.02.02 ber NVE Oppland fylkeskommune gi et overslag over hvilke kulturundersøkelser som kunne være aktuelle i revisjonssaken og forventede kostnader av disse. Kulturseksjonen gir følgende tilleggsopplysninger i brev av 02.05.02:

”Innledning

Viser til Deres brev datert 21.02.02 hvor De ber om ytterligere opplysninger om forholdet til kulturminner i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkårene for Vinstravassdraget.

I vår uttalelse til ovennevnte sak, datert 27.03.01, redegjør vi for kulturminneinteressene langs Vinstravassdraget. Vi konkluderte med

at kulturminnene har nasjonal interesse og at det må innarbeides vilkår som åpner for at det blir satt i gang undersøkelser for å sikre den kunnskapen som vil gå tapt ved fortsatt regulering. I brevet pekte vi på behovet for at det gjennomføres både arkeologiske registreringer og utgravninger. Siden omfanget av automatisk fredete kulturminner langs vassdraget er uklart, samt at det er usikkerhet knyttet til bevaringsforhold og skader, anbefalte vi at det blir foretatt en forhåndsutredning.

De ønsker nå et overslag over hvilke undersøkelser som kan være aktuelle hvis vilkåret som er brukt ved enkelte konsesjonsfornyelser innføres, samt overslag over forventede kostnader av disse. Det vises til følgende vilkår.

Konsesjonæren plikter innen rimelig tid å oppfylle lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen. Kostnadene knyttet til gjennomføringen av arkeologiske undersøkelser og utgravninger, herunder også for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, jf. Kulturminneloven § 10. De arkeologiske undersøkelsene/utgravningene skal foretas i den tid magasinet likevel er nedtappet. Konsesjonæren skal varsle fylkeskommune om slike forhold i god tid.

I det følgende vil vi gi en oversikt over normale prosedyrer knyttet til oppfyllelsen av ovennevnte vilkår, samt en nærmere vurdering av eventuelle kulturminneundersøkelser ved Vinstravassdraget og kostnader knyttet til disse.

Generelt om kulturminnelovens §§ 8 og 9

Kulturminnelovens (KML) § 9 - om undersøkelsesplikten

Ved planlegging av offentlige og større private tiltak plikter en å undersøke om tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som nevnt i KML § 3 første ledd, jf. § 8 første ledd. Saken sendes rette myndighet, i de fleste tilfeller fylkeskommunen. Finner fylkeskommunen at tiltaket kan berøre automatisk fredete kulturminner, har fylkeskommunen rett til å fastslå på hvilken måte tiltaket kan fremmes eller foreta de nødvendige skritt for å undersøke, eventuelt anbefale at kulturminnet frigis (jf. KML § 8).

Kulturminnelovens § 8 - om tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner

KML § 8 omhandler tiltak som kommer i konflikt med automatisk fredete kulturminner. Rette myndighet til å fatte vedtak om dispensasjon etter KML § 8 er Riksantikvaren. Slike saker skal derfor sendes Riksantikvaren som en søknad om dispensasjon etter KML. I en eventuell dispensasjon blir det gjerne satt vilkår for gjennomføring av tiltaket og krav om arkeologiske undersøkelser. Det er de arkeologiske museene

som foretar utgravninger. For Oppland er det Universitetets kulturhistoriske museer, Oldsaksamlingen som er ansvarlig forvaltningsmuseum.

For å oppfylle undersøkelsesplikten etter KML § 9 må området normalt først registreres. Registreringene skal kartlegge automatisk fredete kulturminner, samt avklare forholdet mellom kulturminnene og tiltaket. Skulle det vise seg at automatisk fredete kulturminner er i konflikt med tiltaket, må det enten legges fram forslag til tiltak for å sikre kulturminnene eller sendes søknad om dispensasjon til Riksantikvaren slik at kulturminnene kan undersøkes og frigis.

Undersøkelsesplikten etter KML §§ 8 og 9 er først oppfylt når Riksantikvaren har fattet vedtak etter KML § 8 og 10, og en utgravning av de kulturminnene som Riksantikvaren anser som nødvendig for å oppfylle KML §§ 8 og 9 er gjennomført, samt at kulturminner som ikke er frigitte er tilstrekkelig sikret.

Kostnadene knyttet til gjennomføringen av arkeologiske undersøkelser, bæres av tiltakshaver, jf. KML § 10.

Oppfyllelse av konsesjonsvilkår - eksempel på prosedyre

Oppfyllelse av ovennevnte vilkår kan i prinsippet deles inn i 3 faser. Henholdsvis kartlegging/registrering (Fase 1), arkeologiske undersøkelser/utgravninger (Fase 2) og til slutt en eventuell sikring og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner (Fase 3). Undersøkelsene vil sikre kildematerialet og kulturminner som er berørt eller står i fare for å bli berørt av reguleringen.

Fase 1

Fase 1 omfatter arkeologiske registreringer, avgrensning av kulturminner, tilstandsvurdering, og forslag til avbøtende tiltak for å sikre kulturminner (fase 3), samt kartlegging av behovet for videre undersøkelser gjennom søknad om dispensasjon etter KML § 8 (fase 2). Fase 1 danner grunnlaget for å avgrense omfanget av og kostnadene knyttet til fase 2 og 3.

Kortfattet kan KML § 9 undersøkelsene oppsummeres på følgende måte.

- Forarbeid
- Gjenfinning av tidligere registrerte lokaliteter
- Registrering av neddemmet areal
- Registrering av lokaliteter innenfor 5 m fra øvre reguleringsgrense, jf. lov om kulturminner § 6 om sikringssone rundt automatisk fredete kulturminner
- Registrering i særlig erosjonsutsatte områder
- Etterarbeid
- Ta stilling til behovet for og omfanget av arkeologiske utgravninger (fase 2)
- Ta stilling til behovet for og omfanget av sikring (fase 3)

En rekke ulike typer undersøkelser og metoder vil kunne være aktuelt å benytte som en del av registreringen, blant annet:

- Flyfotografering
- Vegetasjonshistorie/pollenanalyse
- Radiologiske dateringer

Fase 2

Fase 2 omfatter arkeologiske undersøkelser/utgravninger som utløses av vilkårene knyttet til søknader om dispensasjon etter KML § 8. Det er Universitetets kulturhistoriske museer, Oldsaksamlingen som er ansvarlig landsdelsmuseum for Oppland.

Som nevnt vil omfanget av og kostnadene knyttet til fase 2 først kunne klarlegges ved slutten av fase 1. Det er Riksantikvaren, som på grunnlag av uttalelsen fra fylkeskommunene og de arkeologiske museene fatter vedtak om omfanget av undersøkelsene og kostnadene knyttet til disse. Vi gjør oppmerksom på at budsjettet/kostnadene knyttet til de arkeologiske undersøkelsene kan påklages.

Fase 3

Fase 1 vil kartlegge behovet for videre oppfølging av kjente automatisk fredete kulturminner (som ikke blir arkeologisk undersøkte/"frigitte" i fase 2), dvs. fase 3. Dette kan være sikring av automatisk fredete kulturminner, gjennom avbøtende tiltak. Andre tiltak kan være miljøovervåking/ tilstandsvurderinger, med periodevis befaringer av kjente lokaliteter (som ikke er utgravde) som ligger utsatt for erosjon. Dette for å kontrollere at automatisk fredete kulturminner som ligger nær opptil det regulerte området forblir tilstrekkelig sikret.

Også omfanget og dermed kostnadene knyttet til fase 3 vil først være klart når fase 1 er avsluttet.

Eventuelle undersøkelser i Vinstravassdraget

Dersom vilkår om arkeologiske undersøkelser blir innarbeidet for Vinstravassdraget, kan det være aktuelt å gjennomføre disse etter ovenfor nevnte skisse.

Vinstravassdraget er et svært stort vassdrag hvor 6 store vann er berørt av reguleringen. Strandlinjene langs de aktuelle vannene er totalt over 230 km. Reguleringen er imidlertid av ulik karakter i de forskjellige vannene. Det vil således knytte seg ulike problemstillinger til disse. Eksempelvis er Bygdin og Vinstri kun oppdemt ca. 1,0 meter, mens Kaldhovdfjorden og Olstappen henholdsvis 5,5 meter og 6,1 meter. Ut i fra erfaring vet vi at det ofte finnes automatisk fredete kulturminner, særlig boplasser fra steinalder, langs opprinnelig strandsone. Det vil derfor være et større potensiale for at eksempelvis boplasser fra steinalder i større grad er bevart langs vannene med lite oppdemming. Her kan enda store deler av boplassene være relativt

uberørt av reguleringen. De vil ofte være utsatt for erosjon som på sikt vil føre til ødeleggelse og tap. Ved vann med stor oppdemming, vil mange av kulturminnene alt være påvirket av reguleringen, graden av påvirkning vil kunne variere.

I en eventuell registrering vil det ikke være aktuelt å totalregistrere hele reguleringssonen langs alle vannene. Det mest aktuelle vil være og først skaffe seg en oversikt over bevaringsforhold, erosjon, potensiale for funn, osv. På bakgrunn av dette vil man gjennomføre registreringer i de aktuelle områdene. På bakgrunn av resultatene fra registreringen vil behovet for arkeologiske utgravninger og omfanget av disse bli bestemt. I denne fasen foregår det normalt ett tett samarbeid mellom den institusjonen som har gjennomført registreringene og den institusjonen som skal gjennomføre utgravningene. Ut i fra en faglig vurdering velger man ofte ut ett sett med lokaliteter hvor det blir prioritert arkeologiske utgravninger. Hovedmålet er å få undersøkt ett representativt utvalg av kulturminner og benytte metoder som gir spennvidde og mangfold i innsamlet informasjon. Således kan det også være at man velger å prioritere ulike typer undersøkelser/metoder på ulike lokaliteter, alt avhengig av potensiale for informasjon.

Erosjon, utvasking, tilsanding, osv, vil være en avgjørende faktor for hva som fortsatt kan finnes bevart og hva som bør undersøkes/sikres. Dette er forhold vi i dag ikke har oversikt over.

En rekke ukjente faktorer vil altså være avgjørende for hva som kan finnes igjen av kulturminner i de aktuelle områdene. Omfanget av kulturminner vil igjen være av avgjørende betydning for omfanget på undersøkelsene og kostnadene knyttet til disse.

Vi har derfor i vår uttalelse datert 27.03.01 anbefalt at det gjennomføres en forhåndsutredning, for lettere å kunne estimere omfanget av undersøkelsene og kostnadene.

Eventuelle kostnader knyttet til undersøkelser i Vinstravassdraget

Forundersøkelse

Kostnadene knyttet til en forundersøkelse vil kunne ligge i størrelsesorden kr 500 000 - 900 000. Det forutsettes at mannskapet har tilgjengelige båter og at regulerings høyde, snø, osv., gjør det mulig å gjennomføre arbeidet innen oppsatte rammer.

Registrering (§9 undersøkelser - Fase 1)

Ut i fra områdets store potensiale for funn og vannenes størrelse, vil vi anta at kostnader kan bli høye. Vi vil anta et minimum i størrelsesorden 3 mill.

Arkeologiske undersøkelser/utgravninger (§ 8 undersøkelse - Fase 2)

Registreringene vil danne grunnlag for å beregne kostnadene knyttet til utgravningene. Det er derfor umulig å anslå noe nærmere enn at det

ganske sikkert blir millionbeløp. Hvor mange kan vi ikke si noe sikkert om.

Etterundersøkelser/sikring

Registreringene fase 1 vil danne grunnlag for å beregne omfanget og kostnader.

Innarbeidelse av vilkår om kulturminneundersøkelser i Vinstravassdraget - vurderinger

I Ot.prp. nr. 50 side 46, åpnes det for at nye/ endrete vilkår kan innebære økonomiske belastninger for konsesjonær. Det påpekes på at de økonomiske belastningene ikke må være urimelige og at belastningen blant annet må vurderes i forhold til konsesjonærens økonomi. Videre står det at for eldre utbygginger der kostnadene for lengst er nedskrevet, kan det være grunnlag for å gå lenger enn ved nyere konsesjoner.

Innarbeidelse av vilkår om kulturminneundersøkelser vil naturligvis medføre en økonomisk belastning for konsesjonæren. Vinstravassdraget er trolig ett av de største vassdragene i Norge, hvor totalt berørt strandlinje er over 230 km. Langs de fleste vannene er det kjent en rekke automatisk fredete kulturminner som er berørt, delvis berørt, eller står i fare for å bli berørt av reguleringen. Tatt i betraktning vannenes store utbredelse og områdets sentrale beliggenhet, er det all grunn til å tro at kun en liten del av de automatisk fredete kulturminnene i området er kjent. Dersom omfanget av automatisk fredete kulturminner er høyt vil naturligvis kostnadene knyttet til arkeologiske registreringer og undersøkelser kunne bli høye.

Grunnet vassdragets store utbredelse og de store kulturhistoriske verdiene i område, står Vinstravassdraget i en særstilling. Vi er derfor opptatt av å komme frem til en fleksibel ordning hvor vi ivaretar kulturminneinteressene samtidig som undersøkelsene oppfattes og ikke ligge på et urimelig nivå.

Slik vi ser det, vil det i denne saken ikke være realistisk å ta mål av seg til å gjennomføre registreringer og arkeologiske utgravninger i løpet av 2 - 4 etterfølgende feltsesonger, slik det ofte gjøres i mer normale saker. Ved å forsere undersøkelse i løpet av en så kort tidshorisont, vil man i alt for stor grad være prisgitt gode lokalklimatiske forhold (is, snø, regulerings høyde, osv.) for å gjøre faglig forsvarlige undersøkelser. I et så omfattende vassdrag, vil man etter hvert som registreringer og undersøkelser skriker frem se behovet for annen fokus enn man innledningsvis hadde. Man vil derfor også kunne få en bredere kunnskap om kulturminnene i området ved å la undersøkelsene gå over lenger tid enn normalt. I tillegg vil intensive undersøkelser i løpet av 2 - 4 år kunne kreve store ressurser over denne korte tidsperioden, noe som fort kan virke urimelig.

Slik vi ser det, bør arkeologiske registreringer og utgravninger i denne saken gjennomføres i løpet av en lenger tidsperiode, anslagsvis i

løpet av en periode på ca. 10 år. Dette åpner blant annet for å gjøre mer målrettede registreringer og undersøkelser når forholdene tillater det. Samtidig vil kostnadene knyttet til undersøkelsene fordeles over flere år.

De ulike reguleringene i Vinstravassdraget ble gitt konsesjon i tidsrommet fra 1928 til 1954. I denne tidsperioden gjaldt først "Lov av 13. juli 1905 om Fredning og Bevaring av Fortidslevninger" etterfulgt av "Lov om fornminne" den 29. juni 1951. Begge lovverkene omhandler blant annet undersøkelsesplikt, meldeplikt, samt hva som er å oppfatte som fredet etter loven. For ingen av reguleringene i Vinstravassdraget er forholdet til fornminnene ivaretatt, slik lovene la opp til. Etter vårt skjønn påhviler det derfor konsesjonær et særskilt ansvar for at undersøkelser nå kan bli gjennomført. For alle reguleringene i Vinstravassdraget er det gitt tidsbegrenset konsesjon. Dersom det ikke i denne omgang innarbeides vilkår som åpner for arkeologiske undersøkelser er det vanskelig å se for seg at dette vil skje ved senere revisjoner. Innen den tid vil også langt flere av kulturminnene alt ha gått tapt.

I brev fra Olje- og energidepartementet til Miljøverndepartementet datert 25.05.00 (OED 2000/00557 EV ATO) omtales blant annet kulturminneloven § 3. På side 2 og 3 diskuteres særlig begrepet "sette i gang tiltak". Olje- og energidepartementet konkluderer med at tiltaket ble satt i gang/iverksatt ved første konsesjon og at det nå ikke settes i gang nye tiltak. De skriver at "sette i gang tiltak" omhandler nye inngrep. Videre: Fordi inngrepene faktisk allerede er utført, innebærer det nye vedtaket at det gis tillatelse til å fortsette en etablert virksomhet. Å fortsette et tiltak må etter alminnelig språkforståelse falle utenfor begrepet "sette i gang". Videre bemerkes på side 4 at: Det kan vanskelig tenkes at det etter så mange års regulering oppstår nye skader på grunn av at reguleringen fortsetter, forutsatt samme regulering som tidligere. Til Olje- og energidepartementets uttalelser vil vi særskilt bemerke at reguleringene i Vinstravassdraget fortsatt fører til nye inngrep/skader over HRV, blant annet utrasing som følge av undergraving/erosjon, jf. våre brev til NVE datert 27.03.2001 og 14.09.2001. Alle inngrepene er altså ikke allerede utført, noe Olje- og energidepartementet legger til grunn at de er. Etter vårt skjønn vil derfor kulturminnelovens bestemmelser i § 3, jf. §§ 8 og 9 komme til anvendelse.

Vi har forståelse for at NVE og konsesjonær ønsker oversikt over hvor store økonomiske belastninger man må påregne for å innfri vilkår om arkeologiske undersøkelser. I en sak som denne kan man tenke seg at kulturminneforvaltningen på et tidligere stadie enn normalt skisserer et maksimumsbeløp for undersøkelsene, og hvor langt tidsrom dette kan fordeles over. Med

vår mangelfulle kunnskap om området er det imidlertid umulig å estimere dette på nåværende tidspunkt. Dette ville vært langt enklere etter en forhåndsutredning.

Konklusjon

Kulturminnene langs Vinstravassdraget har krav på nasjonal interesse. Det vil være av avgjørende betydning for forståelsen av innlandets bosetningshistorie å få oversikt over kulturminnene i dette område, samt få sikret kunnskapsverdien før de går tapt.

Desto flere kulturminner som har et kunnskapspotensiale, desto større vil kulturverninteressene være og desto høyere vil kostnadene knyttet til undersøkelsene kunne bli.

Igien anbefaler vi NVE at det gjennomføres en forhåndsutredning for å få bedre oversikt over kulturminneverdiene. Dette vil danne grunnlag for på en sikrere måte å bestemme omfanget av undersøkelser og kostnader. Vi kan sette opp program for gjennomføring av forundersøkelse dersom det blir aktuelt.

Dersom NVE ikke tar våre innspill til følge, forutsetter vi at Riksantikvaren og Miljøverndepartementet blir forelagt saken og gis anledning til å uttale seg før det treffes endelig avgjørelse.

Siden Vinstravassdraget er det første store vassdraget i Norge hvor konsesjonsvilkårene er under revisjon, forutsetter vi at NVE og Olje- og energidepartementet i dialog med Riksantikvaren og Miljøverndepartementet kommer frem til en felles forståelse for hvordan kulturminneinteresser i denne typen saker skal håndteres."

Utdrag av brev fra Fylkesmannen i Oppland datert 23.03.01

Landbruksavdelingen

"Følgende momenter er aktuelle i forhold til virkning på landbruksmessige forhold:

1. Negative lokalklimatiske følger av manøvreringen av Olstappen

Med hensyn på lokalklimaet rundt Olstappen er det tatt opp at på grunn av den sterke nedtappingen og forholdsvis seine oppfyllingen av Olstappen så blir det om våren liggende mye is på tørt land, og denne smelter sakte og gjør at det blir et kjøligere lokalklima utover våren. Dette gjør at en får en dårligere vekstsesong enn det en kunne hatt dersom isen ikke lå så lenge.

Det er med de foreliggende dokumentasjoner ikke mulig å si hvor mye dette betyr, men en kan ikke utelukke at det har en slik betydning at det burde vært nærmere utreda og at eventuelle avbøtende tiltak bør vurderes. I den forbindelse kan det være aktuelt å se på manøvreringen av Olstappen slik at en ikke får så mye is på tørt land.

2. Negative følger av tørrlagt Vinstra elv fra Olstappen og nedover

På grunn av tørrlagt Vinstra elv nedenfor Olstappen medfører dette at lokalklimaet blir tørrere langs elva og muligheter for noe lavere grunnvannstand. Dette kan ha betydning for produksjonsevna for arealene langs elva, men på grunn av det bratte terrenget antar en at det er lite arealer som blir direkte berørt. Det kan være problematisk med skogsdrift langs elva, og dersom det blir terskelbygging kan dette muligens lette drift ved at en kan kjøre på elveisen og ved at en kan bygge terskelkronene slik at det kan kjøres over disse. Dette forutsetter imidlertid at plasseringen av terskelen passer i forhold til eventuelle atkomstveger til skogarealet. En ber om at dersom det blir aktuelt med terskler så må eventuell atkomst for skogarealer bli med i vurderingene av lokalisering av tersklene.”

Miljøvernavdelingen:

”Vinstravassdraget er sterkt preget av vannkraftutbygging. Vassdraget har 6 reguleringsmagasin og 2 kraftverk, samt to overføringstunneller. De store inngrepene har medført store endringer i landskapet, og medført vesentlige endringer i biologiske forhold i og langs vassdraget. Reguleringene i Vinstravassdraget har også innflytelse på vannføringsregimet i Lågen.

Det har vært og er sterke allmenne brukerinteresser knyttet til vassdraget og området rundt vassdraget. Fisket i de øvre deler av Vinstravassdraget var før regulering meget bra. Flere av de regulerte vatna var av de aller viktigste fiskevatn i sine respektive distrikt, og flere av elvestrekningene hadde et svært godt stangfiske. Reguleringene har hatt betydelige negative konsekvenser for fiskeproduksjonen i vassdraget. Det er imidlertid fortsatt et bra fiske på flere av magasinene, spesielt Vinsteren og Nedre Heimdalsvatn. Med unntak av N. Heimdalsvatn og Øyangen som er privatvann med få eiere, er fisket i Vinstravassdraget tilgjengelig for et stort antall brukere. Fiske med stang og håndsnøre er åpent for alle, mens garnfiske er begrenset til fiskeberettigede. Antall fiskeberettigede utgjør store grupper, i det store deler av vassdraget ligger helt eller delvis i statsallmenning eller bygdeallmenning. I Bygdin er fisket i midtpartiet fritt. Det er utstrakt fotturisme i de øvre deler av vassdraget, med flere DNT-hytter og -løyper i området, samt andre turistbedrifter og private hytter. Reguleringen gir et skjemmende inntrykk av vassdraget når magasinene ikke er fulle. Særlig gjelder dette Bygdin som har stor reguleringshøyde og sein fylling. I år med sein fylling skaper reguleringen problemer for rutebåten MS Bitihorn som frakter fotturister på Bygdin.

Minstevannføringer:

Den nye vannressursloven (§ 10) som trer i kraft 01.01.01 stiller strenge krav til å opprett-

holde minstevassføringer. Ved ikrafttreden av vannressursloven gjøres det også endringer i vassdragsreguleringslovens § 19 som ivaretar disse hensynene. Med de holdninger til vannføring i vassdrag som nå er nedfelt i den nye vassdragslovgivningen ser vi det som naturlig at minstevannføringsbestemmelsene i regulerte vassdrag vies særlig oppmerksomhet ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Reguleringene i Vinstravassdraget påvirker vannføringen ut fra følgende magasin, hvorav noen har bestemmelser om minstevannslipp:

Magasin	Minstevannføringsbestemmelser	
	Periode	m ³ /sek
Utløp Bygdin	01.01 - 31.12	1.250
Utløp Vinsteren	01.01 - 31.12	2.000
Utløp Nedre Heimdalsvatn	Ingen minstevannskrav	
Utløp Øyvatnet (Sandv/Kaldfj/Øyv.)	Ingen minstevannskrav	
Utløp Øyangen	Ingen minstevannskrav	
Utløp Olstappen	Ingen minstevannskrav	

Vannføringsreglementet på utløpet av Bygdin og Vinsteren vurderes som tilstrekkelig ut fra naturhensyn.

I store deler av året er det ingen vannføring på de punktene det i dag ikke er vannføringskrav, og kun restvannføring fra feltet nedenfor gir vannføring nedover elvestrekningene. Det er vårt syn at minstevannslipp på disse strekningene i dag ville vært naturlige vilkår. Spesielt på de flate elvepartiene i Vinstra elv fra Øyvatnet (Hersjøene), Hølsa fra Øyangen og dels Hinøgla fra Nedre Heimdalsvatn vil vi tro at relativt små minstevannslipp vil gi betydelige effekter for elvenaturen. I denne sammenheng er det av betydning at Hersjøene og områdene omkring disse er et meget verdifullt område for våtmarksfugl. Disse elvestrekningene var før regulering svært gode fiskeelver. På den nevnte strekningen i Vinstra nedenfor Hersjøen og i Hølsa er det gjort tiltak for å løfte vannspeilet på deler av minstevannstrekningene, noe som lokalt har positiv virkning både estetisk og trolig også for fiskefaunaen og annet dyreliv knyttet til vassdraget. Det vil imidlertid være en klar fordel om en sammen med disse plomberingene også kunne fått en økning av vannføringen i forhold til det beskjedne bidraget som kommer fra restfeltet nedenfor dammene. Plomberingene vil ikke skape problemer ved et ev. minstevannslipp. Ved dimensjonering og utforming av disse er det tatt høyde for at det tidvis kan forekomme flomvannføring over dammene. Øyangen har bestander av sik som tidligere ikke har forekommet i Hølsa. I 2000 er det imidlertid registrert sik i elva, noe som settes i forbindelse med vannoverløp i år. Dersom den siken som kom ut ved denne episoden ikke medfører etablering av

sik, kan faren for etablering av sik i elva ved et vannslipp være et argument mot et vannslipp ut fra Øyangen. Dette bør sjekkes nærmere. Hinøgla er noe brattere enn de andre, men er fra naturens side dimensjonert for mindre vannføring enn Vinstra, slik at effekter av et begrenset vannslipp likevel bør utredes.

Revisjonsdokumentet gir ikke nødvendig bakgrunnsinformasjon om restvannføringer nedenfor dammene eller data som kan belyse hvor stort vannslipp som trengs for å kunne få effekter i elvene. Ev. minstevannslipp ut av en eller flere av disse magasinene vil medføre tap av produksjonsvann i Øvre Vinstra kraftverk. Det er vårt syn at spørsmålet om minstevannslipp og størrelse på ev. minstevannslipp må vurderes nærmere for å finne fram til minstevannreglement som ivaretar naturinteressene, uten å medføre unødig stort krafttap. Dette behøver etter vårt syn ikke kreve omfattende undersøkelser på strekningene. Men vi ser det som et minimum at det fremskaffes mer vannføringsdata for strekningene (bl.a. beregninger av restvannføring på ulike punkter nedover elvestrekningene og at det avholdes befaringer på de aktuelle elvestrekningene i en tørr periode, der det gjøres forsøk med slipp av ulike vannføringer. En visuell vurdering av effektene av ulike vannslipp vil trolig være den beste og enkleste måte for å vurdere størrelsen på et ev. minstevannslipp. Som følge av det mangelfulle beslutningsgrunnlaget ser vi oss ikke i stand til å gi konkrete forslag til størrelse på minstevannslipp nå. Dette vil vi kunne komme tilbake med synspunkter på, dersom beslutningsgrunnlaget bedres. Av samme grunn finner vi det vanskelig nå å foreta en klar prioritering av de aktuelle elvestrekninger når det gjelder bruk av minstevannslipp. Dette vil bl.a. kunne bero på nærmere informasjon om hvilke vannføringer og derved hvor stort tap i kraftproduksjon, som kreves for å gi effekter av betydning på den enkelte strekning. Det er imidlertid åpenbart at strekningen i Vinstra elv nedenfor Øyvattet er svært viktig.

Også i Vinstra elv nedenfor Olstappen ville et minstevannslipp vært ønskelig ut fra biologiske og estetiske hensyn. Bl.a. er det i de nedre deler av vassdraget et naturreservat (Liadalan) på begge sider av elva med en flora (bl.a. flere rødlistede arter av sopp og lav) som er avhengig av høy luftfuktighet. Denne elvestrekningen er imidlertid bratt, og det skal trolig et betydelig minstevannslipp til for å gi effekter av betydning. Minstevannslipp ut av Olstappen vil medføre tapt produksjonsvann i Nedre Vinstra kraftverk. Det er et klart behov for å foreta en nærmere avveining mellom miljøgevinst og produksjonstap i kraftverket etter en grundigere vurdering som skissert over før en kan ta stilling til om det vil være riktig å innføre et minstevannkrav i Vinstra elv nedenfor Olstappen.

Vi ser det som åpenbart at revisjonsadgangen omfatter vannføringene på de ovenfor opplistede punktene i Vinstravassdraget med muli-

ge unntak for vannføringen ut av Olstappen. Dette ut fra at det på disse strekningene kan diskuteres om vannføringsreglementet følger av tillatelsen til regulering av magasinene etter vassdragsreguleringsloven eller av tillatelsen til etableringen av kraftverk med inntak fra de to magasinene. Vi vil imidlertid i den sammenheng påpeke at spørsmålet om minstevannslipp i Vinstra elv nedenfor Olstappen ble reist i forbindelse med behandlingen av Vinstra kraftselskaps tillatelse av 07.11.86 til utvidelse og opprusting av Nedre Vinstra Kraftverk. Kravet ble den gang avvist med henvisning til at det ville innebære en endring av manøvreringsreglementet gitt i reguleringstillatelsen for Olstappen. Vi velger her kun å gi våre faglige vurderinger av vannføringene, uten å gå nærmere inn i en vurdering av de juridiske sidene ved hvilke forhold som omfattes av revisjonsadgangen.

Vilkår naturforvaltning

Gjeldene konsesjonsvilkår inneholder i varierende grad vilkår/hjemler for å kompensere på skader på naturforvaltningsverdier. Svakest på dette området er naturlig nok konsesjonen for reguleringen av Bygdin fra 1928. De øvrige konsesjonene som er fra 1950-tallet gir noe større adgang til å pålegge kompensierende tiltak, men har klare mangler og begrensinger i forhold til de vilkår som settes i nye konsesjoner. Dette skyldes dels at hensynet til naturforvaltningsverdier var mindre prioritert tidligere, og dels endret kunnskap og holdninger innen naturforvaltningen til hva slags kompensasjonstiltak som bør benyttes. Vi finner det derfor naturlig at følgende punkter fra dagens standardvilkår vedrørende naturforvaltning i vannkraftkonsesjoner gjøres gjeldende for samtlige områder som berøres av reguleringene og overføringene som følger av de konsesjoner som nå er gjenstand for revisjon:

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland og/eller Direktoratet for naturforvaltning

- a) å sørge for at forholdene i vassdraget er slik at de stedege fiskestammer i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrig naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b) å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c) å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utføres slik at tap av fisk unngås,
- d) å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også pålegges å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfor nevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Aktualiteten av de enkelte tiltak som vilkårene over hjemler varierer betydelig mellom de enkelte områder i vassdraget, og en del tiltak vil trolig aldri pålagt. Dette er imidlertid det samme forhold også ved nyere konsesjoner. Vi ser i dag en del mangler ved de hjemler vilkårene i eldre konsesjoner gir, som følge av den gang uforutsette endringer i behov, kunnskapsgrunnlag og holdninger. En må derfor ved revisjon av eldre konsesjoner ta høyde for at slike forhold fortsatt kan endre seg og fastsette slike generelle hjemler som det som gis i nye konsesjoner. GLB viser i sitt revisjonsdokument til at de på frivillig grunnlag har gjennomført og deltatt i gjennomføringen av en rekke tiltak i vassdraget bl.a. gjennom samarbeidsprosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland". Dette er riktig, og vi er meget fornøyd med denne innsatsen som bl.a. har medført at en har kunnet gjennomføre tiltak som ikke har hatt påleggshjemmel i konsesjonsvilkårene. Vi mener imidlertid at det likevel bør gis formelle hjemler for tiltak gjennom konsesjonsvilkårene når disse nå revideres. Dette vil ikke være til hinder for at tiltak også i framtiden kan gjennomføres på frivillig basis uten å gå veien om bruk av påleggshjemler.

I vilkårene over har vi foreslått å legge påleggsmyndighet til fylkesmannen. Dette er i samsvar med forslag av 26.09.00 fra Direktoratet for naturforvaltning om å overføre myndighet på dette området fra DN til fylkesmannen. Forslaget har vært på høring og det er ikke fattet endelig vedtak om slik delegasjon. Skulle DN's forslag ikke bli gjennomført bør denne myndigheten legges til DN også ved revisjon av vilkårene for Vinstravassdraget.

I Vinstravassdraget er det to fond til fremme av fisket som er opprettet i forbindelse med reguleringen av vassdraget, hvorav ett er opprettet i forbindelse med reguleringen av Bygdin og ett i forbindelse med reguleringen av Sandvatn, Kaldfjorden og Øyvatnet. I nyere konsesjoner er det mer vanlig med årlige utbetalinger til kommunene framfor å opprette fond. Det er vårt syn at det bør vurderes å omgjøre de eksisterende fond til årlige utbetalinger til kommunene til fremme av vilt/fisk/friluftsliv i kommunene.

Vilkår forurensing/vannkvalitetsovervåking:

Det er gjennom de siste 50 år gitt flere tillatelse til regulering i Vinstravassdraget med store konsekvenser for vassdraget lokalt og nærmeste vassdrag nedstrøms, Gudbrandsdalslågen og Mjøsa.

Konsesjonene inneholder ikke vilkår for å ivareta framtidige hensyn til vannkvalitet og forurensningspåvirkning.

Det framlagte grunnlaget for revisjon av konsesjonsvilkårene i Vinstravassdraget er ikke tilfredsstillende til å vurdere vannkvalitet på de enkelte vassdragsavsnitt. Det er derfor av stor betydning at det fastsettes vilkår for å kunne kreve undersøkelser og overvåking av vannkvaliteten, og eventuelt gjennomføring av tiltak på senere tidspunkt.

Fylkesmannen vil foreslå følgende vilkår med hjemmel i forurensningsloven gjort gjeldende for samtlige områder som berøres av reguleringene og overføringene som følger av de konsesjoner som nå er gjenstand for revisjon:

"Konsesjonæren plikter etter forurensningsmyndighetenes nærmere bestemmelser

- å bekoste undersøkelse av kjemisk vannkvalitet og biologiske forhold i de berørte vassdrag.
- å bekoste en rimelig andel av vassdragsovervåking og oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdrag nedstrøms (Gudbrandsdalslågen og Mjøsa).
- å bekoste kartlegging av eksisterende utslipp og nødvendige tiltak for reduksjon av forurensningsbelastningen i forhold til framtidig vannføring og krav til vannkvalitet."

Generelt om revisjonsprosessen:

Revisjonen av konsesjonsvilkårene i Vinstravassdraget er en av de første revisjonssakene som behandles etter endringene i vassdrags-

reguleringsloven. Vi finner derfor å ville gi noen generelle kommentarer til det beslutningsgrunnlag som bør fremlegges ved en slik revisjon. I revisjonssaken i Vinstravassdraget er det reist noen lokale revisjonskrav. NVE har bedt GLB om å utarbeide et revisjonsdokument som omhandler alle reguleringene i vassdraget da de fleste når en alder som åpner for revisjon innenfor kort tid. I revisjonsdokumentet gir GLB en vurdering av de konkrete krav som er reist. Revisjonsdokumentet mangler en gjennomgang av skader og ulemper på allmenne interesser i vassdraget generelt, og gir ingen vurdering av de eksisterende konsesjonsvilkår og om disse bør endres. Vår oppfatning er at revisjonsdokumentet som et minimum bør inneholde en gjennomgang av disse forhold for hele den berørte vassdragsstrekning. Det er ikke vårt syn at dette nødvendigvis skal kreve iverksetting av undersøkelser og store konsekvensutredninger slik tilfellet er ved konsesjonssøknader, men at konsesjonæren skal sammenstille en enkel gjennomgang basert på eksisterende viten, og ev. påpekte vesentlige mangler ved beslutningsgrunnlaget. Vi ser det som naturlig at det må være NVE's oppgave å påse at beslutningsgrunnlaget er tilfredsstillende før det sendes på høring."

Utdrag av brev fra Direktoratet for naturforvaltning datert 22.12.00

"DN er svært positive til at det igangsettes revisjon av vilkår for gamle konsesjoner. Det er viktig at blant annet miljøkonsekvensene av gamle konsesjoner gjennomgås slik at akseptable standarder kan etableres.

DN mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken. Dokumentet mangler på flere felt opplysninger som er nødvendige for å komme med konkrete endringsforslag. NVE må stille krav som sikrer at revisjonsdokumentene får en god nok kvalitet.

Der hersker usikkerhet om hvorvidt vannføring i Vinstra mellom Olstappen og Nedre Vinstra kraftverk kan være en del av revisjonen. DN mener dette spørsmålet bør være en del av revisjonsrunden.

DN anbefaler at standardvilkår for naturforvaltning gjøres gjeldene for Vinstra. For kommunene Vang, Vågå, Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron anbefales det at konsesjonæren skal betale årlige tilskudd, disponert av kommunene, til opphjør av vilt/fiske og friluftslivet.

DN anbefaler at det innføres minstevassføring for de elvestrekninger som i dag ikke har det. Minstevannføringen bør fastsettes på grunnlag av forsøksslipp og observasjoner i felt. Dersom det ikke innføres minstevannføring overalt vil DN prioritere elvestrekningene i denne rekkefølgen.

1. Fra Øyvassdammen til Vinstra.
2. Fra Øyangen til Hølsa.
3. Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.
4. Fra Olstappen til Vinstra.

DN fremmer ikke konkrete forslag til kompenenserende tiltak eller tilretteleggingstiltak. Innføring av standardvilkår vil gi det offentlige hjemmel til å gi pålegg om slike tiltak."

(...)

"DNs vurdering av revisjonsdokumentet

Et revisjonsdokument bør samle alle relevante opplysninger for å kunne vurdere behovet for, og virkningen av, eventuelle endringer i konsesjonsvilkårene. DN mener GLB's revisjonsdokument inneholder klare mangler. Vi legger spesiell vekt på følgende forhold:

1. Revisjonsdokumentet mangler viktige opplysninger om reguleringsens effekter på vannføring i vassdraget.

Revisjonsdokumentet gir en grundig og dokumentert gjennomgang av hvordan reguleringen påvirker vannstanden i reguleringsmagasinene. Revisjonsdokumentet inneholder imidlertid ikke opplysninger om hvordan reguleringen påvirker vannføringen på de berørte elvestrekningene. Opplysninger om blant annet restvannføringen, og opplysninger om situasjonen før regulering for eksempel alminnelig lavvannføring, på berørte elvestrekninger er sentrale både for å vurdere effekten av reguleringen og i forbindelse med eventuelle krav om minstevannføring.

2. Revisjonsdokumentet opplyser ikke om produksjonen i de aktuelle kraftverkene.

Opplysninger om produksjonskapasitet er sentrale for å vurdere hvilke konsekvenser for eksempel innføring av minstevannføringer vil få for produksjonen. I V-notat 9/98 legger NVE vekt på at det skal utvises en restriktiv holdning til vilkårsendringer som kan føre til mindre produksjon. Dersom ikke produksjonspotensialet synliggjøres fratas også høringspartene muligheter for å vurdere konsekvensene av eventuelle forslag om minstevannføring. Som et utgangspunkt kunne dokumentet vist produksjonskonsekvenser ved en eventuell innføring av minstevannføring eksempelvis tilsvarende alminnelig lavvannføring. En illustrasjon ville ikke være bindende for noen parter.

3. Dokumentet inneholder ikke noen gjennomgang av skadevirkninger for allmenne interesser.

Kapittel 7 i revisjonsdokumentet fastslår, for øvrig uten dokumentasjon, at reguleringen ikke har medført skader som ikke var forutsatt når konsesjon ble gitt. Kapittelet framstår som meningsløst. Et revisjonsdokument må gjennomgå

skadevirkninger av reguleringen helt uavhengig av om skadene var forventet eller ikke.

Også gjennomgangen av gjennomførte utredninger og avbøtende tiltak i kapittel 8 virker lite presis.

4. Revisjonsdokumentet gir ikke noen samlet, og dokumentert, gjennomgang av hvilke innspill og klager som har kommet på vegne av allmenne interesser.

Oppsummeringen av innkomne krav virker noe tilfeldig. Revisjonsdokumentet gir etter DN's syn i liten grad høringspartene muligheter for å vurdere styrken og omfanget av innspill og klager som har kommet i revisjonsprosessen.

NVE legger til grunn at en revisjon ikke skal utløse en saksbehandling på linje med full konsesjonsbehandling. DN vil likevel forutsette at revisjonsdokumentet inneholder en gjennomgang og systematisering av eksisterende kunnskap som er relevant for revisjonen. De forhold som er tatt opp over finnes etter vår vurdering hos konsesjonær og hos lokale og regionale aktører, som kommuner, fylkesmenn og NVE. DN vil be NVE sørge for at framtidige revisjonssøknader får en mye bedre kvalitet. Behandling av revisjonssaker er nytt. Vi antar at man etter hvert vil finne en form og innhold i dokumentene som er hensiktsmessig.

Innhold i framtidige revisjonsdokumenter

I tillegg til opplysninger i GLB's revisjonsdokument vil DN ha belyst følgende forhold:

I kapittel 5:

- Restvannføringer på strategiske punkt i påvirket del av vassdraget,
- Opplysninger om naturlig lavvannføring på berørte elvestrekninger.

I kapittel 6:

- Opplysninger om produksjonen i de kraftverkene som vil bli direkte berørt av eventuelle endringer i manøvreringsreglement,
- Produksjonsmessige konsekvenser av innføring (endring) av minstevannføring, f.eks. gitt at minstevannføring settes lik alminnelig lavvannføring.

I kapittel 7:

- En gjennomgang av skadevirkninger av reguleringen uavhengig av om skadene var forventet når konsesjon ble gitt.

I kapittel 8:

- En gjennomgang av alle gjennomførte utredninger og avbøtende tiltak som er gjennomført i løpet av konsesjonsperioden.

I kapittel 9:

- En samlet gjennomgang av innkomne krav, også krav som ikke er direkte knyttet til revisjonsprosessen.

Opplysningene i revisjonsdokumentet bør i størst mulig grad være dokumenterbare. I det minste ved at det utarbeides en oversikt med henvisninger til relevant dokumentasjon.

Omfang av revisjonen

I sitt rettleidningsmateriale oppgir NVE at spørsmålet om HRV og LRV er en del av selve konsesjonen og derfor ikke kan endres. Bakgrunnen er etter hva vi kan forstå en formulering i Ot.prp. nr. 50 (1991-92), kapittel 22.2.3 som sier "Manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene, og kan derved revideres på lik linje med de andre konsesjonsvilkårene. Det presiseres imidlertid at bestemmelser om reguleringshøyder ikke er en del av vilkårene, men utgjør en del av konsesjonen som sådan. Reguleringshøyden kan derved ikke endres i en revisjon av vilkårene."

For allmenne interesser i naturforvaltningen er reguleringshøyde, sammen med tørrlegging av elver, de mest konfliktfylte spørsmålene. Samtidig vil reguleringskapasitet være svært viktig for fleksibilitet og økonomi i el-produksjonen. DN finner det derfor lite tilfredsstillende at spørsmålet om HRV og LRV ikke kan tas opp til diskusjon under en revisjon. På et generelt grunnlag bør spørsmålet tas opp til ny vurdering. I den aktuelle saken vil forholdet ikke bli fokusert.

I mange utbyggingssaker vil det foreligge tillatelser etter flere lovverk. I V-Notat 9/98 "Revisjon av konsesjonsvilkår": står det: "De fleste kraftverk er bygget med tillatelse etter vassdragsloven eller uten spesiell tillatelse, samtidig med/eller etter etablering av reguleringen. Det er uklart om revisjonsadgangen gjelder utbyggingstrekingen mellom kraftverksinntak og utløp.... Den kommende vannressursloven vil forhåpentlig gi avklaringer og muligheter for en mer helhetlig revisjon i samme vassdrag." Så langt er det ikke lagt opp til at tillatelser etter forskjellige lovverk kan revideres samtidig. I utgangspunktet burde alle konsesjoner, uavhengig av hvilke lovverk som er benyttet, revideres samtidig.

For Vinstra er spørsmålet hvorvidt spørsmålet om vannføring i Vinstra nedstrøms Olstappen inngår som en del av revisjonen. Konsesjonær hevder at dette spørsmålet inngår som en del av tillatelse etter vassdragsloven fra 1986 til utvidelse og opprusting av Nedre Vinstra kraftverk. DN legger vekt på at spørsmålet om minstevannføring fra Olstappen ikke ble gjort gjensidig for en spesiell vurdering i forbindelse med behandlingen i 1986. Fokus ble satt på forholdene nedstrøms kraftverket. Uansett vil minstevannføring være en naturlig og viktig del av behandlingen etter vassdragsreguleringsloven. DN's utgangspunkt er derfor at spørsmålet bør vurderes i revisjonen.

Vilkår for naturforvaltning

Standardvilkår for naturforvaltning

DN vil anbefale at standardvilkår for naturforvaltning blir gjort gjeldende. Vi ser ingen grunn til at man etter en revisjon skal ha generelle bestemmelser som avviker fra "moderne" konsesjoner. Forslag til standardvilkår er vedlagt. Vilkårene inneholder generelle krav til om og i størst mulig grad unngå skade. Det offentlige gis rett til å komme med pålegg til konsesjonær om å gjennomføre kompensierende og tilretteleggende tiltak, og å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser.

DN har foreslått å delegerer myndighet for å gi pålegg i henhold til konsesjonsvilkårene til fylkesmennene. Overføring av myndighet skal etter planen gjennomføres i løpet av 2001.

Konsesjonær, representanter for allmenheten og fylkesmannen i Oppland deltar i prosjektet "Bedre forvaltning av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland. DN ser klart fordelene ved at tiltak i regulerte vassdrag i størst mulig grad gjennomføres på grunnlag av en dialog mellom berørte parter, og ikke som følge av pålegg. Til en stor grad tror vi dette vil være den viktigste arbeidsformen framover. DN mener likevel det er viktig at det offentlige, i Vinstra som i de fleste andre vassdrag som har fått moderne vilkår for naturforvaltning, har tilgang på virkemidler for å få gjennomført tiltak som er nødvendige for å sikre allmenne interesser.

Årlige tilskudd til opphjør av fisk/vilt/friluftslivet

For to av de gitte konsesjonene er det etablert fond til fremme av fisket i vassdraget (Bygdin og Kaldfjorden). Fondene har en innretning mot tiltak som det, i henhold til standardvilkår, vil være mer naturlig å belaste konsesjonær. DN finner det unaturlig å opprettholde parallelle ordninger.

DN vil anbefale at det innføres årlige overføringer til de berørte kommunene til tiltak for å fremme fiske og/eller friluftsliv. I starten kan tilskuddene finansieres ved å spise av etablerte fond. Senere bør konsesjonær bekoste tilskuddene.

DN vil foreslå følgende årlige tilskudd: Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron: kr 75.000 hver, Vang: kr 50.000, Vågå: kr 25.000.

Manøvreringsreglement

DN vil forholde seg til at HRV og LRV ikke er blant vilkårene som kan revideres selv om forholdet, sammen med vannføringen ut av magasinene, er det forholdet som oftest kommer i konflikt med allmenne interesser. Samtidig vil reguleringshøyder og magasinkapasitet i stor grad bestemme verdien av energiproduksjonen i forhold til å styre mest mulig produksjon til års-

tider hvor etterspørselen etter energi er størst, og derved også økonomien i utbyggingen.

Spesielt for Bygdin og Vinsteren er sein fylling av magasinene et viktig problem. Sein fylling er resultat av en relativt stor magasinkapasitet, som styres av reguleringshøyden. Andre tiltak enn reduksjon av reguleringshøyde vil i liten grad kunne ha avgjørende virkning på problematikken. DN vil derfor i hovedsak fokusere sin uttalelse på minstevannføring fra magasinene.

DN mener det finnes miljømessig gode argumenter for å stille krav om minstevannføring på alle strekninger som i dag mangler det. DN vil ikke foreslå konkrete størrelser på minstevannføringen. Dette begrunnes delvis i at revisjonsdokumentet ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å komme med konkrete anbefalinger. Like viktig er imidlertid at vi mener fastsetting av minstevannføring skjer best på grunnlag av konkrete forsøk i felt. Vi vil i denne sammenheng vise til høringsuttalelse fra fylkesmannen i Oppland. Vi tror prøving i felt gir det beste grunnlaget for å fastsette en minstevannføring som på den ene side best mulig ivaretar miljøhensynene, og samtidig gir muligheter til å redusere krafttapet.

Generelt vil permanent minstevannføring til de aktuelle elvestrekningene gi bedre muligheter for vannlevende og vanntilknyttede organismer i og langs vassdragene. Opplevelsen av vassdraget vil generelt bli bedre. Samtidig vil også effekten av avbøtende tiltak, eksempelvis terskelbygging, øke når en sikrer en minstevannføring. På denne bakgrunn inneholder også den nye vannressursloven generelle bestemmelser om minstevannføring som minimum tilsvarer alminnelig lavvannføring.

Bygdin

Hovedproblemet med Bygdin er knyttet til forholdsvis stor reguleringshøyde (inntil 9,15 m) og sein oppfylling av magasinet. Dette fører til at det er store reguleringssoner som virker skjemmende i landskapet. Det eneste virkningsfulle tiltaket vil sannsynligvis være og ikke tappe magasinet helt ned, dvs. heve LRV. Og ikke slippe minstevannføring fra Bygdin vil for eksempel gi marginale virkninger på magasinutfyllingen.

Dagens minstevannføring, 1,25 m³ utgjør i underkant av 10 % av midlere vannføring. På grunnlag av innspill fra FM i Oppland finner DN ikke grunnlag for å foreslå endringer i vilkårene.

Vinsteren

Noe av den samme problemstillingen som i Bygdin. Mindre reguleringshøyde gjør likevel skadene mindre påtrengende. Dagens manøvreringsreglement fastsetter en minstevannføring til Vinstra på 2 m³. DN finner ikke grunnlag for å foreslå endringer i minstevannføringen.

Nedre Heimdalsvatn

Dagens manøvreringsreglement setter ikke krav til minstevannføring til Hinøgla.

DN mener at en begrenset minstevannføring til Hinøgla ville kunne virke positivt for elva, spesielt på strekningen mellom Nedre Heimdalsvatn og samløp med bekk fra Sikkildalen. Vi vil derfor foreslå at det fastsettes en minstevannføring fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla. Selv en begrenset minstevannføring vil sannsynligvis kunne gi betydelige effekter, spesielt i de øvre deler av vassdraget.

Minstevannføring til Hinøgla vil føre til mindre produksjon i Øvre Vinstra kraftverk.

Kaldfjorden (Øyvassosen)

Dagens manøvreringsreglement setter ikke krav til minstevannføring til Vinstra.

Vinstra nedstrøms Øyvassosen er i store deler preget av et relativt lite fall. Det er etablert terskler i og nedstrøms Hersjøene. Områdene rundt Hersjøene har spesiell verdi for våtmarks- og fugl. Minstevannføring vil øke den positive betydningen av terskler for estetikk og dyreliv i og langs vassdraget for øvrig. DN vil foreslå at det fastsettes et krav om minstevannføring fra Øyvassdammen.

En rask og hard nedtapping av Kaldfjordmagasinene relativt seint på vinteren kan medføre uforholdsmessige store skader på fisk og andre vannorganismer. Magasinene er spesielt utsatt fordi de inneholder store grunne områder. DN antar at en mer forsiktig regulering av Kaldfjorden kan gjennomføres dersom magasinene høyere opp i vassdraget kjøres på en noe annen måte. DN vil ikke konkret anbefale tapperestriksjoner men antar konsesjonær og berørte parter i samarbeid vil kunne finne fram til de mest hensiktsmessige manøvreringsrutiner.

Minstevannføring fra Øyvassdammen vil medføre mindre produksjon i Øvre Vinstra kraftverk.

Øyangen

Dagens manøvreringsreglement setter ikke krav til minstevannføring fra Øyangen til Hølsa.

I Hølsa er det på enkelte strekninger gjennomført tiltak for å løfte vannspeilet. DN mener at en begrenset minstevannføring til Hølsa ville kunne virke positivt for livet i, og opplevelsen av, elva. Minstevannføring vil også kunne øke effekten av gjennomførte tiltak. Det kan være betenkeligheter med å sende vann fra Øyangen knyttet til faren for å spre sik i Hølsa. Det er i år observert sik i elva, sannsynligvis som en følge av overløpssituasjoner tidligere i år. Endelig beslutning om minstevannføring bør utstå til det er konstatert om siken blir varig etablert.

Minstevannføring til Hølsa vil føre til mindre produksjon i Øvre Vinstra kraftverk.

Olstappen

Dagens manøvreringsreglement setter ikke krav til minstevannføring fra Olstappen til Vinstra. DN har i et tidligere avsnitt argumentert for hvorfor vi mener minstevannføring fra Olstappen bør inngå som en del av revisjonen. For og best mulig ivareta biologiske forhold mellom Olstappen og Nedre Vinstra kraftverk ville det vært en ubetinget fordel med minstevannføring til Vinstra. Elvas karakter på den aktuelle strekningen vil imidlertid forutsette en relativt stor vassføring for å få merkbart effekt.

GLB redegjør i revisjonsdokumentet for et forslag til manøvrering av Olstappen som etter konsesjonærens mening i stor grad tar hensyn til bygdefolkets interesser. DN vil ikke komme med spesielle krav i revisjonsrunden. Det antas at best mulig praktiske løsninger kan finnes gjennom en dialog mellom konsesjonær og lokale interesser.

Minstevannføring fra Olstappen vil føre til mindre produksjon i Nedre Vinstra kraftverk.

Oppsummering om forslag til minstevannføring

DN vil som tidligere nevnt ikke komme med konkrete forslag til minstevannføringer.

Foreløpig vil DN rangere viktigheten av å innføre minstevannføring på de aktuelle strekningene slik;

1. Fra Øyvassosen til Vinstra
2. Fra Øyangen til Hølsa
3. Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla
4. Fra Olstappen til Vinstra

DN forutsetter at det gjennomføres prøver i felt. Resultatene av slike prøver kan endre prioriteringen. Minstevannføring fra Øyvassosen prioriteres høyest fordi miljøgevinsten ved økt vannføring synes størst. Før det besluttes å sende vann til Hølsa fra Øyangen må mulighetene for at tapping vil medføre en uønsket spredning av sik undersøkes. Minstevannføring fra Olstappen prioriteres lavest fordi DN vurderer det som sannsynlig at miljøgevinsten blir minst i forhold til tap av energiproduksjon; betydelige miljøeffekter vil sannsynligvis kreve en betydelig minstevannføring.

Forslag til vilkår post 12. (Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland og/eller Direktoratet for naturforvaltning

- a) å sørge for at forholdene i Vinstra vassdraget er slik at de stedeegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og naturlig fore-

kommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,

- b) å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c) å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at inntak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utføres slik at tap av fisk unngås,
- d) å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av fylkesmannen i Oppland å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og/eller etterundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale årlige beløp til kommunene Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron - kr 75.000 hver, Vang kommune - kr 50.000 og Vågå kommune - kr 25.000, til opphjelpt av fisk/vilt/friluftslivet. Beløpene skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjelpt av fisk/vilt i kommunene. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode skal beløpene nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av fylkesmannen i Oppland.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfor nevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i vilkår, dekkes av konsesjonæren."

Utdrag av brev fra Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget datert 21.12.00

"Konsesjonsutvalget har følgende kommentarer til revisjonsdokumentet fra Glommen og Laagens Brukseierforening av 18.08.2000:

Innledning

Innledningsvis vil vi presisere at vi har gått ut fra at revisjonen i første omgang bare skulle gjelde for konsjbesjoner gitt for Olstappen og ned til Lågen pga. 50 års rev.klausul. Når det nå er lagt opp til revisjon av vilkårene for alle konsesjoner i Vinstravassdraget, må vi avvise at innkomne revisjonskrav for Bygdin og Olstappen/Vinstra (som påpekt av GLB) utelukker krav vedr. de øvrige berørte vann og elver i vassdraget. Konsesjonsutvalgets syn på skadevirkninger for Kvikne/Skåbu forsterkes ytterligere når også Vinstervatna, øvre elvesystem og Heimdalsvatn omfattes av revisjonen.

Vinstervatna og vassdraget nedover til Lågen via Olstappen har fra historisk tid vært en del av livsnerven for innbyggerne i Fronsbygden og tilreisende hyttefolk/turister. Skulle dette vassdraget vært utbygget i dag er vi overbevist om at forholdene ville måttet bli lagt tilrette for at skadevirkningene for fiske, jakt og generelt miljø skulle bli minst mulig, med mere skånsomme nedtappinger og minstevassføring/terskler i elvene, landskapspleie samt økonomisk støtte til alternative turistaktiviteter, kultivering osv.

Konsesjonsutvalget representerer hele bygdesamfunnet, med støtte og samarbeid også fra kommunen og styrene i

- Skåbu Bygdautvalg
- Espedalen Bygdealmening
- Fjellstyret for Fron Statsalmening
- Kvikne/Skåbu Grunneierlag og
- Fron Almening

Som berørt part blir vi opprørt over at utbygger i revisjonsdokumentet uttaler at det ikke "er fremkommet noe nytt" vedr. de spørsmål Konsesjonsutvalget har reist, og at de mener å ha møtt alle krav på en positiv måte med nødvendige tiltak for å bøte på skadevirkningene. Etter vår mening fremstår skadevirkningene like åpenbare i dag som tidligere, og alle berørte parter står samlet om dette syn:

- Elvene er fortsatt helt eller delvis tørrlagt
- Vatna er helt eller delvis ødelagt som fiskevatn der aure f.eks. i Vinstervatna er erstattet av sik som er kommet inn etter reguleringen
- Olstappen reguleres ned 13 meter i 2 - 3 måneder, med isbro, ødelagt fiske, erosjon og

ødelagt rekreasjonsverdi til følge. Med stadig økende vind er sandstorm blitt et stort problem.

- Fløtningsrettigheter er nå uten reelt innhold, men utbygger høster fordeler som ikke var med i konsesjonen.

Det er vanskelig å beskrive disse forhold som "nyheter", og vi står maktesløse dersom åpenbare reguleringsbetingede skadevirkninger bare avvises.

I det følgende vil vi gå inn på konkrete punkter i revisjonsdokumentet.

Revisjonsdokumentet

GLB knytter sine kommentarer kun til Olstappen og elva nedenfor. Vi gjentar det vi sier innledningsvis og understreker at hele reguleringen fra Bygdin til Lågen har medført enorme skadevirkninger. Vi antok at bare 50-års revisjon ville bli gjort gjeldende og har derfor ikke tatt opp spørsmål vedr. vann og elver som ble regulert etter 1950 i vårt brev av 26.01.2000.

"Full vilkårsrevisjon"

KU er klar over at revisjonen bare omfatter vilkårene, men vil igjen vise til hva som sies i Manøvreringsreglement av 14.07.1950 og i Utkast til nye vilkår (Korr. 04.02.1998):

"Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige"

Det er intet "nytt" i spørsmål om skadevirkninger, men disse skadevirkninger er mer åpenbare enn noensinne for alle som bor eller ferdes i området.

Når det hevdes at forslag om "ny" manøvrering i stor grad tar hensyn til lokalbefolkningens ønsker, stiller vi oss uforstående idet forslaget så vidt vi kan se bare innebærer at tappingen blir et gjennomsnitt av tidligere år. Kommunens innspill om "anerkjennelse av forslaget" må etter vår mening ses som et innspill i forsøket på å finne en minnelig ordning med utbygger.

Vi viser forøvrig til Nord-Fron kommunes brev til NVE av 04.08.2000.

Gjorte tiltak

GLB viser til rettsbok for skjønn i 1996/97 om pålagte bedringstiltak. KU vil ikke avvise at tiltakene er ledd i positiv retning, men mener de er meget begrenset i forhold til de reelle skadevirkninger som omtales i vårt notat av 25.06.98. Det er f.eks. ikke iverksatt tilfredsstillende forebyggende tiltak mellom Slangen og Olstappen, der masser raser ut. Dette skjer også i Hinøgla

hvilket medfører betydelig massetransport ned mot Slangen.

Vi vil forøvrig berømme GLB for deres deltagelse i og støtte til terskelbyggingen i Vinstra elv ved N.Hersjø og Hølsa.

Vinstra elv

Vinstra er helt tørrlagt. KU vil prinsipielt be om at spørsmålet om minstevassføring blir vurdert i lys av hva som er skjedd i moderne teknologi de siste 50 år. Det er installert nytt maskineri i N.Vinstra Kraftverk og nye tunneler, og man skulle tro at dette samt vilje til nytenkning ville gjøre det mulig å tilgodese både konsesjonær og allmenne hensyn.

Vi innser at dette sannsynligvis er for kostbart til å gjennomføres på kontinuerlig basis, men ber om at det vurderes en viss minstevassføring f.eks. i juli/august.

Uansett ber vi om at konsesjonær pålegges bygging og vedlikehold av terskler både ovenfor og nedenfor Olstappen.

At konsesjonæren viser til at kost/nyttebeaktning gjør det "mer regningssvarende å beplante eksisterende skråninger" finner vi irrelevant og uakseptabelt. Ved terskelbygging må sannsynligvis betong anvendes, men estetisk bør det være mulig å steinsette synlige partier.

Fond

I vårt brev av 26.01.2000 ber vi om at det vurderes å opprette et eget fond for Kvikne/Skåbu-samfunnet som skal kunne benyttes til aktiviteter og prosjekter til fremme av bosetting og turisme (f.eks. tiltak innen fisk- og viltpleie, lafting og møbelhåndverk mv.).

Konsesjonsutvalget mener at konsesjonær her har en reell sjanse til å møte befolkningen positivt/konstruktivt, noe som vil gi betydelig goodwill og muligheter for at skadevirkningene kompenseres gjennom positive tiltak istedenfor negativt klima, bokstavelig talt.

De "forbedringstiltak" som er foreslått av utbygger er meget begrenset og vi vil hevde at et fond vil kunne benyttes til delvis å avbøte en del av skadevirkningene. Vi er kjent med at det er et næringsfond i kommunen, men mener at et slikt fond som vi beskriver må sees som et ekstraordinært tiltak for det direkte berørte området.

Vi fastholder derfor vår anmodning om et kompensasjonsfond på kr 3 millioner.

Oppsummering

Konsesjonsutvalget er klar over at revisjonen gjelder vilkårene gitt i forbindelse med konsesjonene. Dette gir visse rammer for kravsfang og realistisk imøtekommelse.

Vi vil imidlertid gjenta at så omfattende inngrep som Vinstrareguleringene er, neppe ville funnet sted i vår tid uten betydelige skadereduserende tiltak, hvis det i det hele tatt ville blitt gjennomført.

Et tegn på dette er det "Utkast til vilkår for tillatelse til å foreta regulering" som foreligger og som foreskriver klare ansvarsområder for konsesjonær, f.eks. i punktene 2, 7, 8 - 14, 16 m.fl.

Vi viser også til at revisjonsadgangen gjelder forhold i Reguleringsloven og ikke i Vassdragsloven. Så vidt vi forstår vil imidlertid Vassdragsloven erstattes med Vannressursloven fra 01.01.2001, noe som medfører at også spørsmålet vedr. tørrlagt nedre Vinstra elv kan tas opp i full bredde.

Konsesjonsutvalget viser til tidligere krav/forslag i notat av 25.06.98 samt til vårt brev av 26.01.2000 og vil oppsummere kravene som følger:

- Konkretisere tiltak for å bedre fisket i vassdraget slik at "de stede egne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon..." (pkt. 8 i vilkårene)
- Mer skånsom nedtapping av Olstappen
- Kontinuerlig utbedring av erosjonsskader
- Konsesjonær opprettholder plikt til vedlikehold av bruene over Vinstra elv
- Minimalisere sandstormer ved å unngå at storparten av Olstappen blir helt tørrlagt i hele nedtappingsperioden. Nå legger sand seg på materialene på Almenningssaga og fører til slitasje på verktøy
- Tilfredsstillende utforming og beplantning av tippene fra Vinstra til Rauskaret
- Minstevassføring i elvene med terskelbygging. I Vinstra nedstrøms Olstappen ber vi om at minstevassføring vurderes særlig i juli/august og at bygging av terskler på synlige deler av elva gjennomføres, ev. med betong om nødvendig + utv. stein
- Vurdering av skadevirkninger for biotopen - utvikling i viltbestanden
- Fullstendig rydding i reguleringssona rundt Vinstervatna (Øyvatin-Kaldfjord og Sandvatna) helt ned til LRV.
- Sprengning av stein på Vinstervatna min. ned til 2 m under HRV.
- Kompensasjonsfond.

Vi er klar over at vår argumentasjon kanskje ikke er preget av fagmannens syn, og derfor er lett å avvise i en del av de områder vi berører. På den annen side står det i Saksbehandlingsrutiner ved revisjon av vilkår at " Vi ønsker at høringsinstansene skal uttale seg om sine egne praktiske erfaringer med reguleringene", og det har vært utgangspunkt for vår behandling av spørsmålene."

Utdrag av brev fra advokatfirmaet Thallaug & Co Ans på vegne av Seter- og Fiskebueiereene rundt Vinstervatnet i Øyste Slidre kommune datert 12.12.00

"Seter- og fiskebueierne rundt Vinstervatnet i Øyste Slidre kommune har bedt om min bistand i forbindelse med ovennevnte sak.

1. Seter- og fiskebueierne rundt Vinstervatnet utgjør ca. 70 parter - hvorav ca. 60 er setereiere. Fra disse eiendommer er det utøvd aktivt fiske i Vinstervatnet fra alders tid. Ved reguleringen av Vinstervatnet ble seter- og fiskebueierne tilkjent erstatning - "særerstatning" - for skader på fisket som følge av reguleringen.

I min henvendelse nå til NVE står 58 seter- og fiskebueiere bak det krav som fremmes. Jeg kan nevne at vi i forbindelse med denne saken har hatt et stort fellesmøte hvor en rekke av partene var tilstede og hvor de ga uttrykk for sine synspunkter. Seter- og fiskebueierne valgte da et utvalg bestående av 4 setereiere som har påtatt seg ansvaret å følge opp ved denne henvendelse til NVE.

2. Seter- og fiskebueierne er sterkt interessert i at fisket i Vinstervatnet kan opprettholdes og med så gode fangster som mulig. De er de nærmeste til å kunne utnytte denne naturressurs.

Det er mine parters klare oppfatning at fisket i dag gir en alt for liten avkastning ut fra den ressurs som vassdraget innebærer. Dette synes også å bekreftes av de fiskerisakkyndige rapporten som foreligger.

Mine parter vil hevde at regulanten - Glommens og Laagens Brukseierforening - må pålegges tiltak for å bedre fisket i vatnet.

Dette kan bl.a. skje ved at:

a) Ørekyten må bekjempes

På 1980-tallet ble ørekyte innført i Vinstervatnet. Mine parter har den oppfatning at denne fulgte med settefiske og er en direkte følge av de tiltak som reguleringen førte med seg. Ørekyten opptrer i dag i store mengder og har en klar negativ virkning på ørretbestanden. Dette synes det å være enighet om, jf. rapport fra Hesthagen/Gran - oppdragsmelding nr. 477 side 5, og rapport 2000 side 3.

Mine parter vil hevde at ørekyten kan reduseres, eventuelt holdes under kontroll ved tiltak.

Jeg viser her til de erfaringer man har fra kampen mot ørekyte i Jølstervatnet. Dette er et vatn på ca. 40 km² og vesentlig større enn Vinstervatnet. Etter 1990 har det der vært foretatt et utstrakt notfiske med finmasket materiale for å ta opp ørekyten. Etter informasjon fra naturforvalter Sven Erik Hårklau, NVK, har dette tiltak vært vellykket. Hans påstand er at ved et utstrakt notfiske kan ørekytebestanden reduseres - i hvert fall holdes under kontroll.

Mine parter vil hevde at et slik utstrakt notfiske vil ha særlig betydning i et høyereliggende vatn hvor ørekyten ikke formerer seg så raskt som i lavere beliggende vatn.

Som grunnlag for vårt krav tør jeg vise til oppslag i Aftenposten av november 1988 og oppslag i avisen Valdres av juli 2000.

Oppslaget i avisen Valdres baserer seg på at noen av mine parter fisket etter ørekyte ca. 3 dager i sommer. De regner sitt fiskeutbytte til ca. 725 kg på disse dager.

Det blir derfor vårt krav at denne "kampen mot ørekyte" må føres av regulanten. I hvert fall må det pålegges regulanten som en forsøksordning over for eksempel 5 år, for der igjennom å få påvist/avkreftet at dette ikke virker.

b) Utsetting av fisk

Innledningsvis må det nevnes at det også før regulering ble satt ut ørret yngel i Vinstravatnet. Jeg vedlegger kopi av utdrag av lokalavisen Valdresen som viser at det ble foretatt utsetting i 1925.

Etter reguleringen har det nå i over 40 år pågått utsetting av ettsomrig fisk fra settefiskanlegg utenfor vassdraget. Det er tvil om virkningen av dette.

Mine parter har den bestemte oppfatning at det bør prøves en utsetting av fiske basert på:

Tosomrig settefisk;

Settefisken må være klekket av stedege stamme.

Det er nevnt at det i Bygdin har vært satt ut tosomrig fisk i lengre tid. Dette har vært vellykket og det synes som om overlevelsessevnen er langt større for slik tosomrig fisk.

Mine parter mener også at et eget klekkeri i Vinstervassdraget vil sikre stedege stamme for større fiskevatn både i Øystre Slidre, Vang, Nord- og Sør-Fron kommuner.

Et eget klekkeri vil også redusere muligheten for smitte fra andre områder.

Vår konklusjon er derfor at det knytter seg store samfunnsinteresser i å ivareta/øke fiske mulighetene i Vinstervatnene. Det at fiskereduksjonen direkte eller indirekte skyldes reguleringen, tilsier at regulanten må bekoste de reparasjoner som er nødvendige for å sikre samfunnsressursene. Det kan ikke antas at våre forslag til tiltak har slike økonomiske dimensjoner at de av den grunn kan oversees.

Under enhver omstendighet må det settes ut tosomrig ørret yngel fram til det blir etablert et eget klekkeri for vassdraget.

c) Terskel

Det bør vurderes å sette opp terskel ved høyde 1027,5 m. Dette for å sikre vannstanden i Vinstravatnet. Dersom dette ikke skjer vil det gi seg utslag i at store arealer blir tørrlagt og bunndyr vil fryse og dermed redusere det viktigste næringsgrunnlaget for fisken.

3. Mine parter krever dekket sine utgifter til juridisk bistand i forbindelse med denne saken. Etter min oppfatning har de en klar særinteresse i å ivareta sin særrett til fiske i Vinstervatnet."

Utdrag av brev fra Statsskog som grunneier i Øystre Slidre Statsallmenning datert 02.01.01

"Som grunneier i Øystre Slidre statsallmenning støtter vi de synspunkt som kommer fram i uttalen fra Øystre Slidre kommune. Vi vedlegger også til orientering kopi av fjellstyrets vedtak i sak 48/00 der fjellstyret også støtter kommunens uttalelse."

Øystre Slidre Fjellstyre – vedtak:

"Kommunen har i sin uttale satt søkelys på flere forhold vedrørende konsekvenser av Vinsterreguleringen. Det som er viktig i denne sammenheng er punkt 4, "krav til nye vilkår." Slik jeg oppfatter dette, må disse krav favne vidt, slik at f.eks. fjellstyret/kommune med hjemmel i disse, kan sette fram krav, som nye undersøkelser, tiltak m.m., som så må vurderes av DN, som eventuelt kan sette krav til GLB om gjennomføring. Det er da viktig at det ikke bare stilles krav ut fra dagens kunnskap, men at vi gjennom ny kunnskap kan stille nye krav i fremtiden.

I punkt 3 er det nevnt en del tiltak for Vinstre sin del, som er utført og som er under arbeid. Dette er eksempler på tiltak som bør kunne hjemles i nye vilkår. Det kan også oppstå nye vinklinger og ny kunnskap om uheldige konsekvenser av vassdragsreguleringen. Dette er forhold som også bør omfattes av nye vilkår for konsesjonen.

Vedtak:

Øystre Slidre fjellstyre har ingen merknader til uttalen, og mener kommunen med denne har et godt grunnlag for videre arbeid med saken."

Utdrag av brev fra Eidsbugarden turistsenter datert 14.11.00

"Jeg viser til ovennevnte hvor jeg er eier av Eidsbugarden Turistsenter AS. Det er vel nå snart 30 år siden Bygdin ble et regulert vassdrag. Jeg kan nevne at trolig ca. 30 000 turister besøker området rundt Eidsbugarden hvert år. Hva som er synd, og hva som er et resultat av reguleringen av Bygdin, er at området ned mot Bygdin hvert år fremstår med et nylig nedtappet vannspeil, og en lite tiltalende vannkant.

Både Eidsbugarden Hotell og Den Glade Vandrer (nå Fondsbu til Den Norske Turistforening) eksisterte og var i full drift forut for reguleringen av Bygdin. Det er min oppfatning at den stadige regulering av Bygdin som nå skjer, gjør at området rundt Eidsbugarden nå oppfattes som mindre naturskjønt enn før reguleringen.

Som det sikkert vites gir ikke en beskjeden drift av verken et hotell eller Turistforeningens Fondsbu noen økonomisk mulighet til å utføre noen større naturmessige endringer i området.

For å bøte på det skjæmmende synet mot selve Bygdin, er det i gjeldende reguleringsplan for området inntatt en mulighet for å endre elve-

løpet under veien og lage et vannspeil ned mot Bygdin. Dette ville ta bort det skjemmende inntrykket mot Bygdin, og gi turistene noen hyggelige rasteplasser ved vannspeilet.

Det er De som opprinnelig har endret dette helhetsinntrykket av stedet, og jeg finner det naturlig at det også er De som utfører tiltak som er egnet til å forbedre helhetsinntrykket av området rundt Eidsbugarden."

Utdrag av brev fra Gudbrandsdalen Vilt & Vakkert datert 17.12.00

"Gudbrandsdal Vilt & Vakkert A/S har fra 1/1-2000 hatt ansvaret for oppfisking og omsetning av siken på Vinstervatna. Sesongen 2000 har i likhet med tidligere år gitt ca. 10. 000 kg sik med god kvalitet.

Vi vedlegger vår video fra sommeren - høsten 1999 da vi hadde prosjektstart. Videre vedlegger vi vår brosjyre som bl.a. viser vår målsetting med prosjektet ved Vinstervatna.

Vi er nå i ferd med å utvikle 2-3 arbeidsplasser med utgangspunkt (naturgrunnlag) i fisken, siken i Vinstervatna. Vi legger ned dette arbeidet og kostnader for å få en bedre bruk av fiskeressursene i det regulerte vassdraget vårt.

Sommeren 2000 har vi funnet det nødvendig å foreta en fiskebiologisk undersøkelse. Rapporten fra forannevnte undersøkelse vil bli oversendt i løpet av januar mnd. 2001 og bedt om at den vedlegges dette høringsdokumentet.

Rapporten utarbeides av Utmarkstjenester A/S. Den omfatter også Espedalsvannet.

Ut ifra kjente ting i dag har ikke vi noen kommentarer i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkårene. Vi må imidlertid forbeholde oss å komme tilbake til dette i tilfelle forannevnte fiske biologiske undersøkelse skulle gi grunnlag for noe annet."

GLBs kommentarer til høringsuttalelsene datert 09.07.01

"Hovedinntrykket av innholdet i uttalelsene er at de fleste høringspartene har en helt annen forståelse enn GLB av selve prosessen når konsesjonsvilkår tas opp til revisjon. Det samme kan sies om hva som kan forventes som resultat av en eventuell revisjon av konsesjonsvilkårene for reguleringene i Vinstravassdraget. GLBs oppfatning om disse forhold bygger på det som skriftlig er kommet til uttrykk fra Olje- og energidepartementet og NVE.

Det revisjonsdokumentet som GLB utarbeidet etter samtaler med NVE har fått hard medfart, og blir karakterisert som uegnet som beslutningsgrunnlag for en revisjon. Det etterlyses bl.a. gjennomgang av skader og ulemper på allmenne interesser i vassdraget generelt, og en vurdering av eksisterende vilkår og om disse bør endres. Helst skulle det, etter høringspartenes mening, vært gjennomført undersøkelser av

konsekvensene av reguleringene før dokumentet ble sendt ut.

Det er naturlig at meningene er delte i et saksfelt som dette der mange av høringspartene ikke bare representerer allmenne interesser, men også er parter med sterke økonomiske interesser knyttet til reguleringene, for eksempel kommunene. Det fins heller ingen erfaring i denne type saksbehandling da denne saken er den første i sitt slag etter lovendringen i 1992. NVE har likevel utarbeidet en veileder med prosedyre for hvordan behandlingen kan foregå, V-notat 9/98, og GLB har forsøkt å følge opp denne. NVE godkjente da også GLBs revisjonsdokument før de sendte det ut på høring.

GLB kan forstå at revisjonsdokumentet er uegnet som beslutningsgrunnlag dersom man ser for seg en prosess lik den man har ved søknader om nye reguleringer. Men slik skal det jo ikke være. Vi finner det her riktig å minne om forarbeidene og forutsetningene for lovendringen i 1992 (Ot.prp. nr. 50 (1991-92), s.111): "Revisjonen er ikke ment å være en "mini-konsesjonsbehandling", og eksterne høringsrunder er ikke ment å bli obligatoriske. Berørte instanser skal uttale seg dersom endringer foreslås, men høringene blir begrenset til den nødvendige krets instanser."

Grunnlaget for at revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget er blitt en sak, er etter GLBs mening ikke utsendelsen av revisjonsdokumentet, men to henvendelser til NVE fra henholdsvis Vang kommune 09.04.96 og 31.06.99 og Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget 26.01.00. Disse henvendelsene påpekte visse forhold vedrørende reguleringen av Bygdin og Olstappen. Vang kommune ønsket standardvilkår om naturforvaltning ut fra behovet for tiltak for å bedre fisket i Bygdin. Konsesjonsutvalget viste til negative virkninger som følge av reguleringen i Olstappen, bl.a. erosjonsskader, negative landskapsestetiske forhold, behov for fiskefremmende tiltak, utbedring av tipper, minstevannføring og terskler og næringsfond til Kvikne/Skåbu.

NVE ba først om GLBs kommentarer til distriktshenvendelsene, noe som ble fulgt opp. Det bør da nevnes at GLB nettopp hadde hatt en dialog med Nord-Fron kommune og Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget i Skåbu om en avtale i minnelighet om visse tiltak ved Olstappenreguleringen for å imøtekomme distriktets ønsker. Denne dialogen ble imidlertid avsluttet høsten 1999 da GLB ikke fant å kunne tilfredsstillende alle krav fra kommunens side.

Det er således ikke en alminnelig revisjon ut fra en full gjennomgang av konsekvensene ved reguleringene i Vinstravassdraget vi har med å gjøre. Det er konkrete lokale krav knyttet til Olstappen og Bygdin som har satt revisjonssaken i gang. Av praktiske hensyn bestemte NVE at de øvrige konsesjonene gitt til GLB i Vinstravassdraget burde vurderes samtidig. De siste vil ha virket i femti år i 2004.

Revisjonsdokumentet må sees i lys av ovennevnte V-notat 9/98 og NVEs eget forslag til utforming av revisjonsdokument. Det er helt på det rene at grunnlaget for en revisjon av vilkår skal være allmenne behov for endringer påpekt av representanter for allmennhetens interesser. I følge V-notat 9/98 skal ikke statlige organer (for eksempel fylkesmannen og DN) ta initiativ til revisjon, men lokale friluft- og naturvernorganisasjoner, velforeninger, grendelag og kommuner. Konsesjonæren kan heller ikke forventes å ha en slik oppgave. Slik sett har ønsket om revisjon i Vinstravassdraget blitt fremmet nettopp av allmenne interesser gjennom henvendelsene fra Vang kommune og Konsesjonsutvalget i Skåbu. Etter at NVE startet revisjonsbehandling har også Nord-Fron kommune sluttet seg til kravet om revisjon (august 2000).

GLB ser på revisjonsdokumentet som en kortfattet informasjon om konsesjonene og faktiske data knyttet til konsesjonene. Dokumentet vil være en nyttig påminnelse til alle lokale interesser om å melde fra om mulige ulemper eller skadevirkninger som eventuelt kan bøtes på i vilkårssettingen. Først når slike krav og ønsker er fremkommet vil NVE i følge V-notat 9/98, pkt. 5, Saksbehandling, avgjøre om utredninger eventuelt er nødvendig å utføre for å vurdere spesifikke endringer. Ut fra en slik oppfatning bør det være lettere å forstå GLBs utsagn i revisjonsdokumentets pkt. 7 om erfarte skader og ulemper som følge av reguleringen. GLB har ikke, etter femti års drift, grunnlag for å si noe annet enn at skadene og ulempene i Vinstravassdraget antagelig ligger innenfor det som er vanlig ved vassdragsreguleringer.

Det er uten videre klart at vassdragsreguleringer har større eller mindre negative virkninger. Disse blir alltid vurdert på konsesjonstidspunktet og innenfor visse rammer ivare tatt gjennom etablering og praktisering av konsesjonsvilkår. Slik er det også i Vinstravassdraget selv om konsesjonene er gamle og vilkårene ikke er av samme standard som vanlig for slike konsesjoner i dag. Derfor er GLB innforstått med at en modernisering av konsesjonsvilkårene kan være på sin plass.

Nord-Fron kommune (Kaldfjorden, Øyangen og Olstappen)

Kommunen slutter seg til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA (LVK) og kjenner saken godt ut fra samarbeidet med GLB og felles anstrengelser vedrørende manøvreringen av Olstappen.

- Kommunen vil ha følgende tilføyelse til manøvreringsreglementet for Olstappen: "Fra 1. mai blir alt tilløp til Olstappen, eksklusiv tapping gjennom Øvre Vinstra, nytta til oppfylling av Olstappen til kote 666,50". Det tilrås at Olstappen tappes ned 15. april i stedet for 1. mai slik som GLB la opp til.

- Videre ber kommunen om at det blir ryddet opp i reguleringssonen i alle oppdemte vatn. Trær og stubber til skade for fisket fjernes og stein til skade for båttrafikk må bli fjernet eller merket.
- Det må gjennomføres ytterligere miljøforbedrende tiltak og naturfaglige undersøkelser av konsekvensene av reguleringen.
- På en kort strekning nedenfor Kamfossen (Olstappen) må det bygges én eller to terskler i Vinstra. Det bør vurderes minstevannføring i en periode i juli-august.
- Det må bli gitt vesentlig økt kompensasjon for å støtte tiltak og nyskaping i Skåbu/Vinstradalen.

GLBs kommentar

Kommunens krav er konkrete og ligger delvis innenfor hva dagens standardvilkår i nye konsesjoner vil kunne pålegge konsesjonæren. Dette gjelder så vel opprydding som miljøforbedrende tiltak, naturfaglige undersøkelser m.m.

Manøvreringen av Olstappen var et mye berørt tema ved den kontakt GLB hadde med Nord-Fron kommune i 1998 og GLB vedstår seg fortsatt det forslaget til manøvrering som da ble lagt fram. Olstappen er både et ordinært reguleringsmagasin for å øke lavvannføringen om vinteren og et inntaksmagasin for Nedre Vinstra kraftverk som har behov for en del korttidsregulering over døgn og/eller uke. Lokaltilsiget (nedenfor Heimdalsvatn/Øyangen/Kaldfjorden) i vårperioden (15.4-30.6) tilsvarer i et normalår 5,5 fyllinger av Olstappen magasin. Vi synes ikke Nord-Fron kommunes "nye" forslag gir nødvendig fleksibilitet i manøvreringen, ut fra den lave magasinprosenten og betydelige variasjoner i tilsiget fra år til år, og vi gjentar derfor GLBs forslag fra 1998:

- Vinterstid skal vannstanden i Olstappen ligge over HRV-2,5 m fram til ca. 15. mars.
- Nedtappingen om våren skal tidligst starte ca. 15. mars slik at laveste vannstand LRV kan bli nådd en gang i perioden 1.-15. mai.
- Olstappen fylles raskt opp igjen og slik at det tilstrebes en vannstand på minimum HRV-1,5 m ca. 15. juni.
- Vannstanden HRV-1,5 m betraktes som en minimumsvannstand fram til ca. 15. august.
- Fra ca. 15. august til ca. 15. september kan minimumsvannstanden gradvis senkes til HRV-2,5 m.
- Vannstanden kan variere noe over minimumsvannstandene i henhold til de forutsetninger om døgnregulering som foreligger for Nedre Vinstra kraftverk.
- De nevnte minimumsvannstander skal under normale driftsforhold ikke underskrides. Avvik må påregnes i ekstraordinære situasjoner, for eksempel uforutsett driftstans, store vedlikeholdsarbeider, unormale tilsigsforhold og ved fare for skadeflom.

GLBs forslag er vist som diagram i revisjonsdokumentet, figur B. Tykk (rød) strek viser nedre grense for vannstanden i Olstappen gjennom året. De andre kurvene viser minimumsvannstander, maksimumsvannstander og medianvannstanden fra 1979 til 1997. Vannstand lavere enn HRV-1,5 m som har forekommet noen år i juli og august, og til dels om høsten, vil ikke lenger forekomme.

Nord-Fron kommunes krav om at alt lokaltilsluttet til Olstappen skal gå til oppfylling fra 1. mai betyr at Olstappen blir fylt til HRV- 1,5 m mellom 10. og 20. mai i halvparten av årene. Vannstanden i Olstappen 20. mai vil etter dette ligge ca. 9 m høyere enn etter GLBs forslag og høyere hele tiden fram til ca. 15. juni. GLB har beregnet at et midlere flomtap som følge av dette kan settes til om lag 1,0 GWh/år. Med en kraftpris på 15 øre/kWh blir verdien 150 000 kr/år.

Full nedtapping av Olstappen til 15. april i stedet for 1. mai tilsier at ca. 3 mill. m³ vann ikke kan utnyttes i siste halvdel av april, ofte til høye priser. Forutsetter vi "vårknipe" i halvparten av årene og en høyere pris på 10 øre/kWh i forhold til tidligere på vinteren, vil dette kunne utgjøre et tap på ca. 200 000 kr/år.

Sannsynlig samlet tap, dersom kommunens forslag for vårfasen imøtekommes, kan altså settes til ca. 350 000 kr/år i middel. GLB har imidlertid beregnet at det er store variasjoner fra år til år. Historisk observerte flomtap siste 20 år utgjør ca. 5 % av lokaltilsluttet i perioden 1.5-15.6, men har hatt en synkende tendens. Observerte flomtap utgjør 7-8 GWh. En foreslått høyere vannstand i Olstappen vil øke risikoen for flomskade og flomtap.

GLB vil fraråde bygging av terskler i Vinstra nedenfor Kamsfossen da nytten på ingen måte vil stå i forhold til kostnadene. Vi viser til NVEs utredning om terskelbygging på dette stedet. Utredningen vedlegges.

Økonomisk kompensasjon, øremerket Skåbu/Vinstradalen, mener GLB ikke hører hjemme i forbindelse med en vilkårsrevisjon. Vi viser til at Nord-Fron kommune allerede mottar store årlige beløp fra kraftutbyggingen i vassdraget, og det vil etter vår mening være naturlig at Skåbuområdet blir tilgodesett i kommunens bruk av disse midlene.

Sør-Fron kommune (Kaldfjorden)

Kommunen viser til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA og i stor grad til Nord-Fron kommunes uttalelse. Videre gjør kommunen greie for hvordan konsesjonsinntektenes størrelse virker inn på avkorting av statlig næringsfondtilskudd.

Ingen spesielle kommentarer fra GLB ut over vår kommentar til advokatfirmaet Hjorts fellesuttalelse nedenfor.

Øystre Slidre kommune (Vinsteren og Kaldfjorden)

Kommunen slutter seg til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA. Videre har kommunen utformet omtrent likelydende krav for henholdsvis reguleringen i Vinsteren og Kaldfjorden.

- Kommunen krever nye vilkår i tråd med dagens standard vedrørende naturforvaltning, erosjon og opprydding av avfall knyttet til reguleringen.
- Kommunen vil at konsesjonæren årlig skal merke de skjær i vannet som kan være en fare for båttrafikken. Videre etterlyses vannstandsmerker med høyeste og laveste tillatte reguleringsgrense lett tilgjengelig for allmennheten. Merking eller sikring av partier med usikker is på grunn av reguleringen er også et krav.
- Det vises til kulturminneloven av 9. juni 1978 og konsesjonærens plikter i den forbindelse.

GLBs kommentarer

Krav om pålegg som hjemles i dagens standardvilkår i nye konsesjoner kommenteres ikke nærmere, se nedenfor under våre kommentarer til advokatfirmaet Hjorts uttalelse.

Merking av skjær i reguleringsmagasinene er for GLB et relativt ukjent krav. Spørsmålet er også tatt opp av Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget som begrenser det til sprenging av stein i Vinsteren ned til to meter under HRV. GLB er usikker på hvilket behov det er for et slikt pålegg og eventuelle miljøkonsekvenser av omfattende sprengninger. Vi mener at det er forholdsvis begrenset båttrafikk av lokalkjente folk på Kaldfjorden og Vinsteren, men dersom dette virkelig er et problem vil vi gjerne få det påpekt ved befaring. Et generelt pålegg om fjerning av store steiner og/eller merking, kan ikke aksepteres. Vinsteren var før reguleringen en grunn innsjø med til dels mange skjær og store steiner som forutsatte lokalkunnskap av dem som skulle ferdes der. GLB kan likevel være villig til å bidra økonomisk til å merke enkelte større farlige steiner og skjær i samråd med lokale interesser.

Merking av usikker is er et krav vi har mer kjennskap til, men som konsesjonsvilkår er det så vidt vi vet lite praktisert og helst der det er stor vintertrafikk på og ved vannet. En slik merking er i praksis meget vanskelig å følge opp i høyfjellet under skiftende værforhold. Skiftende forhold gjør at det nærmest er umulig til enhver tid å kunne vite hvor isen er utrygg. Ved å merke noen farlige områder gis det signaler om at isen ellers er trygg. All ferdsel på islagte vann, regulerte som uregulerte, krever stor aktsomhet.

GLB er klar over kulturminnelovens bestemmelse og de forpliktelser som følger med den.

Vang kommune (Bygdin)

Vang kommune slutter seg også til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA og minner om sine egne tidligere uttalelser som var medvirkende til at NVE tok opp saken om revisjon.

- Kommunen legger vekt på at GLB må pålegges tiltak for å avbøte ulempene som reguleringen har medført for fisket i Bygdin.
- Det må etableres et flomdemningsmagasin i Bygdin for bl.a. å hindre utvandring av fisk. En utredning fra Hydrologiservice AS anbefaler at de øverste 20 m i magasinet ikke fylles opp før etter 15. oktober. Dette er etter ønske fra Bygdin grunneigarlag.
- Østenden av Bygdin er sterkt preget av reguleringen med skjemmende store sandgrunner og lav vannstand til langt ut i juli. Dette kan føre til sen start for båtruten. Vang kommune ønsker en drøfting av manøvreringsreglementet og andre tiltak for å bøte på disse ulempene. Flere interessenter ønsker istandsetting og pynting av strandsonen i området.
- I vestenden av Bygdin ved Vinjehaugen ønsker kommunen erosjonssikring. GLB bør videre pålegges å etablere et vannspeil nedenfor Eidsbugarden ned mot Bygdin, da dette i følge kommunen er et meget skjemmende område.
- Vang kommune mener også at GLB bør pålegges tiltak for å få satt kanalene ved Eidsbugarden og Bygdin-Bygdishheim i bedre stand.

Som vedlegg til Vang kommunes uttalelse fulgte innspill fra AS Jotunheimen og Valdresruten Bilselskap, Eidsbugarden Turistsenter AS og Bygdin grunneigarlag. Innspillene er innarbeidet i kommunens uttalelse.

GLBs kommentar

Også Vang kommune har reist en del krav som ville falle innenfor dagens standardvilkår dersom de blir innført, bl.a. tiltak for fisk og fiske.

Kommunens krav om 20 cm flomdemping for å hindre utvandring av fisk slik grunneigarlaget hevder stiller vi oss sterkt tvilende til. Etter det vi kjenner til er det ikke dokumentert at det går ut fisk ved uttapping. Uttapping for å hindre at HRV overstiges er kun sporadiske hendelser på høsten og har relativt kort varighet. I forhold til de store vannvolum som er i Bygdin vil en slik uttapping i tilfelle kun gjelde for et fåtall fisk som står helt inne ved lukene når de åpnes. Om et fåtall fisk går ut har det ingen betydning for bestanden. Fisk som står noen meter fra lukene vil svømme vekk fra lukene. De økonomiske konsekvenser for oss ved et eventuelt pålegg om 20

cm flomdemping vil vi eventuelt be om å få komme tilbake til.

Sen start for båtruten over Bygdin og tørrlagte strender om våren er det vanskelig å gjøre noe med dersom magasinet skal tappes helt ned i lavvannsperioden. Og det er nettopp det som er hensikten med et reguleringsmagasin. Vil man i alle år garantere en høyere vannstand i Bygdin i juni og juli, må det legges igjen et betydelig restmagasin ved tappesesongens slutt. Eksempelvis vil en garantert høyere vannstand på én meter, forutsette 35 mill. m³ i restmagasin hvert år. Ut fra visse forutsetninger har GLB beregnet at dette vil koste ca. 1 mill. kr i et normalår, men kostnaden i et ekstremt år (med høy vinterpris og hvis hele magasinet senere må tappes som flomvann) kan være 20-25 mill. kr.

Flere av de tiltakene som er nevnt i østre og vestre ende av Bygdin synes å være av privatrettslig karakter og har etter vår mening ikke direkte sammenheng med reguleringen, men vi er åpne for å diskutere eventuell støtte til spesifikke tiltak etter initiativ fra kommunen eller andre. Vi kan opplyse at GLB ved vassdragsskjønn i sin tid ble pålagt å grave kanal inn til brygga ved Eidsbugarden slik at turistbåten på en gitt vannstand kan komme inn. Ved behov har GLB mudret i kanalen. I juni i år (2001) ble kanalen kontrollert og det ble mudret en del da vannstanden i år holdt seg lavt en god stund etter nedtappingen til LRV.

Advokatfirmaet Hjort DA på vegne av kommunene Nord-Fron, Sør-Fron, Øystre Slidre, Vang og Vågå

Advokatfirmaet gir først en redegjørelse for sin forståelse av de generelle problemstillinger som gjelder revisjonen og høringsdokumentet (revisjonsdokumentet). Det gis en tolking av det rettslige utgangspunkt, saksbehandlingen og kritiske kommentarer til GLBs revisjonsdokument. Konkrete skader og ulemper for allmenne interesser overlates i stor grad til kommunenes særuttalelser. Det legges vekt på at kommunene må få anledning til å redegjøre nærmere for slike problemstillinger under en befaringsammen med NVE.

Under et avsnitt om krav til nye konsesjonsvilkår anfører advokatfirmaet følgende:

- Dagens standardvilkår for naturforvaltning må inntas i samtlige konsesjoner som omfattes av revisjonen.
- Minstevannføring må fastsettes for de elvestrekninger som ikke har det. DN's prioritering av elvestrekningene følges. Kommunene vil komme mer konkret tilbake til dette under befaringen.
- Advokatfirmaet ser det som selvsagt at konsesjonsmyndigheten pålegger reguleringsfondet å yte de berørte kommunene næringsfond. Det er i den forbindelse tatt utgangspunkt i den netto nytteverdi kraftinnvinningen re-

presenterer for regulanten og de skader og ulemper distriktet må leve med. Reguleringsene i Vinstravassdraget er sammenlignet med andre reguleringer hvor det i den senere tid er fastsatt næringsfond og ut fra dette mener advokatfirmaet at et næringsfond til kommunene ikke kan utgjøre mindre enn 45 mill. kr til sammen.

- Avslutningsvis kommer advokatfirmaet inn på juridisk og hydrologisk bistand til kommunene og hevder at det absolutt er et behov for dette for at kommunene skal kunne behandle spørsmålene som dukker opp forvarlig. Utgiftene plasseres selvfølgelig hos konsesjonæren.

GLBs kommentar

De generelle og rettslige spørsmålene som advokatfirmaet utdyper har GLB en annen forståelse av og vi viser til vårt avsnitt "Generelt" innledningsvis. For øvrig mener vi at NVE må avklare omfang og rammer av vilkårsrevisjonen i tråd med St.prp. nr. 50 (1991-92) og sitt eget V-notat 9/98. GLB har i sin forståelse lagt disse dokumentene til grunn.

GLB er enig i at standardvilkår for naturforvaltning innføres i konsesjonene. Dette synes rimelig ut fra at hensikten med vilkåret er natur- og miljøtiltak som skal sikre allmenne interesser, og at alle nye konsesjoner i dag blir gitt på slike vilkår. Etter GLBs mening bør fylkesmannen og DN i sin bruk av hjemlene ta utgangspunkt i dagens situasjon i vassdraget og de muligheter som finnes for å skape forbedringer eller bøte på uheldige virkninger. Det er mindre interessant med studier av hvordan forholdene kunne være før reguleringen ble etablert. Vi går ut fra som en selvfølge at det blir lagt vekt på kost/nyttevurderinger før eventuelle pålegg blir gitt.

Minstevannføringer kommer vi tilbake til i eget avsnitt nedenfor.

Advokatfirmaet hevder, som en selvfølge, at konsesjonsmyndighetene må pålegge regulanten å yte næringsfond til de berørte distrikt. Etter å ha sammenlignet reguleringene i Vinstravassdraget med reguleringene for Noreverkene i Numedal, kommer advokatfirmaet til at et samlet næringsfond ikke kan utgjøre mindre enn 45 mill. kr.

GLB vil sterkt ta avstand fra kravet om næringsfond. Etter vår mening faller et slikt krav utenfor formålet med revisjon av vilkår i gamle konsesjoner. Det er primært vilkår vedrørende fysiske og miljømessige konsekvenser av reguleringene lovverket og revisjonsadgangen sikter til. Vi viser til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) og bl.a. følgende sitat på side 47, første spalte: ".... samtlige vilkår som er oppstilt kan undergis en ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden. Vurderingen kan føre til at vilkår sløyfes eller gis et annet innhold. Det kan også fastsettes helt nye vilkår, noe som

er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet. "Som GLB har opplyst i revisjonsdokumentet kjenner vi ikke til slike uforutsette skader og ulemper. Den foretatte høringen tyder heller ikke på at Vinstravassdraget er påført andre skader og ulemper enn det som er vanlig ved vassdragsreguleringer.

Spesielt om revisjon av vilkårene i konsesjoner gitt før 1959 uttaler departementet på side 110 i Ot.prp. nr. 50: "En slik revisjon av eldre konsesjoner tar sikte på å bringe konsesjonsvilkårene mer i tråd med dagens vilkår. Endringer i vilkårene her vil kunne påføre konsesjonæren økte utgifter. Som nevnt ovenfor vil utgangspunktet være at eventuelle endringer ikke skal være vesentlige for konsesjonæren for så vidt gjelder økonomisk tap og tapt kraftproduksjon."

Vi finner det også relevant å vise til St.meld. nr. 37 (2000-2001), "Om vasskrafta og kraftbalansen", der Olje- og energidepartementet uttaler seg om revisjon av konsesjonsvilkår og sier følgende. - "Revisjon vil i første rekke gjera det mogleg å setja nye vilkår for å rette opp skadar på miljøet som følgje av utbyggingane. Det som vil vera naturleg å ta opp i ein revisjon er til dømes vilkår om terskelbygging og andre biotopjusterande tiltak, naturfaglege undersøkingar og minstevassføring."

GLB mener at et hvert pålegg om næringsfond må sies å være vesentlig for konsesjonæren og således falle utenfor det som revisjonsadgangen åpner for. Det ligger heller ikke innenfor det som kan kalles avbøtende tiltak av hensyn til allmenne interesser, men er i stor grad et økonomisk bidrag som kommunene ser som betaling for en avgitt ressurs. Slik blir kommunene ikke bare en vokter over allmennhetens interesser, men en part i saken med sterke økonomiske interesser.

En sammenligning med ny konsesjon til Noreverkene regulering er ikke relevant. Der var den opprinnelige konsesjon løpt ut, og da har konsesjonæren mistet sine rettigheter og må begynne på nytt. I vårt tilfelle består retten til å regulere fortsatt, men myndighetene har adgang til å tilpasse vilkårene.

Direktoratet for naturforvaltning (DN)

DN er svært fornøyd med at det settes i gang revisjon av vilkår for gamle konsesjoner og uttaler innledningsvis at det er viktig at bl.a. miljøkonsekvensene av gamle konsesjoner gjennomgås slik at akseptable standarder kan etableres.

DN mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken. Dokumentet mangler på flere felt opplysninger som er nødvendige for å komme med konkrete endringsforslag. NVE må stille krav som sikrer at revisjonsdokumentet får en god nok kvalitet.

Det hersker usikkerhet om hvorvidt vannføring i Vinstra mellom Olstappen og Gudbrands-

dalslågen kan være en del av revisjonen. DN mener dette spørsmålet bør være en del av revisjonsrunden.

DN anbefaler at standardvilkår for naturforvaltning gjøres gjeldende for Vinstra. For kommunene Vang, Vågå, Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron anbefales det at konsesjonæren skal betale årlige tilskudd, disponert av kommunene, til opphjør av vilt/fiske og friluftslivet.

Det anbefales at det innføres minstevannføring for de elvestrekninger som i dag ikke har det. Minstevannføringen bør fastsettes på grunnlag av forsøksslipp og observasjoner i felt. Dersom det ikke innføres minstevannføring over alt vil DN prioritere elvestrekningene i denne rekkefølgen:

1. Fra Øyvassdammen (Kaldfjorden) til Vinstra elv.
2. Fra Øyangen til Hølsa elv.
3. Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla elv.
4. Fra Olstappen til Vinstra elv.

DN fremmer ikke konkrete forslag til kompenserende tiltak eller tilretteleggingstiltak. Innføring av standardvilkår vil gi det offentlige hjemmel til å gi pålegg om slike tiltak.

GLBs kommentar

Direktoratets bemerkninger om revisjonsprosessen og revisjonsdokumentet har vi kommentert foran. Videre vil GLB, som nevnt ovenfor, akseptere at standardvilkårene for naturforvaltning gjøres gjeldende ved revisjonen. Minstevannføring blir tatt opp i eget avsnitt nedenfor.

GLB er prinsipielt uenig med DN i at det i reguleringskonsesjonen for Olstappen skal pålegges minstevannføring til Vinstra elv. Dersom det er ønskelig med minstevannføring i Vinstra på denne strekningen, må det tas opp med eieren av Nedre Vinstra kraftverk, Vinstra Kraftselskap som har en nyere konsesjon for sin utbygging. Dersom Vinstra Kraftselskap skulle få et slikt pålegg, bør det tas inn i manøvreringsreglementet for Olstappen fordi vannet må slippes derfra. Vi har et lignende forhold ved Osensjøen der HEAS, som eier av Osa kraftverk, fikk pålegg om minstevannføring til Osa elv. Pålegget ble også tatt inn i eksisterende manøvreringsreglementet for GLBs konsesjon til regulering av Osensjøen fordi vannslippingen må skje fra dammen som regulerer Osensjøen.

Fylkesmannen i Oppland

Landbruksavdelingen

Landbruksmessige forhold blir hovedsakelig berørt i Nord-Fron kommune. Avdelingen hevder at sen oppfylling om våren av Olstappen og mye is liggende på tørt land betyr sen våronn og dårligere vekstforhold enn det en kunne hatt dersom isen ikke lå så lenge. Kan det manøvreres slik at det ikke blir så mye is på tørt land?

Landbruksavdelingen nevner ellers noen problemer for skogsdriften langs Vinstra nedenfor Olstappen. Dersom det blir aktuelt med terskler her må eventuell adkomst til skogarealer bli med i vurderingene av lokalisering av tersklene.

Miljøvernavdelingen

Avdelingens uttalelse er stort sett sammenfallende med DN's syn og anbefaler at dagens standardvilkår for naturforvaltning innføres. Dette vil gi hjemmel for å kompensere for skader på naturforvaltningsverdier. Avdelingen er meget godt fornøyd med den frivillige innsats som er gjort i samarbeidsprosjektet "Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland", men savner likevel formelle hjemler for tiltak gjennom konsesjonsvilkårene.

Det foreslås videre at konsesjonene får vilkår med hjemmel i forurensningsloven for å ivareta framtidige hensyn til vannkvalitet og forurensningspåvirkning:

"Konsesjonæren plikter etter forurensningsmyndighetenes nærmere bestemmelser

- a) å bekoste undersøkelse av kjemisk vannkvalitet og biologiske forhold i de berørte vassdrag.
- b) å bekoste en rimelig andel av vassdragsovervåking og oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdrag nedstrøms (Gudbrandsdalslågen og Mjøsa).
- c) å bekoste kartlegging av eksisterende og nødvendige tiltak for reduksjon av forurensningsbelastningen i forhold til framtidig vannføring og krav til vannkvalitet".

GLBs kommentar

GLB betviler sterkt at sen oppfylling av Olstappen om våren betyr sen våronn. Gjenliggende strandis og dens betydning for lokalklimaet nær sjøen er svært omdiskutert. I tillegg er det kun marginale jordbruksarealer som ligger ned til Olstappen.

Punkt a), i vilkår med hjemmel i forurensningsloven, mener GLB kan aksepteres i den grad undersøkelsen er knyttet til Vinstravassdraget og det kan sannsynliggjøres at reguleringen har innvirkning på vannkvaliteten. Dersom økt forurensning er et resultat av annen virksomhet i vassdragets nedbørfelt, ser vi det urimelig at regulanten skal belastes med kostnader til undersøkelser.

Punkt b) stiller vi oss avvisende til. Når det nå er vist at vannkvaliteten i Mjøsa er brakt tilbake til 1950-nivå, og er akseptabel med den eksisterende vassdragsregulering, vil det være urimelig å belaste reguleringene i Vinstravassdraget med kostnader til overvåking av Mjøsa. Prinsippet om at forurenseren skal betale må gjelde.

Oppland fylkeskommune, Kulturseksjonen

Det er store kulturhistoriske interesser langs de regulerte vannene i Vinstravassdraget. Det er viktig at det settes i gang undersøkelser for å sikre den umistelige kunnskapen som på sikt vil gå tapt ved en fortsatt regulering. Fylkeskommunen krever derfor at det innarbeides vilkår som åpner for at det kan gjennomføres registreringer, avbøtende tiltak, eventuelt arkeologisk utgraving, og at konsesjonæren bærer kostnadene ved slike undersøkelser.

Det bør også gjennomføres registreringer i reguleringssonen av kulturminnene fra nyere tid og det anbefales en forhåndsutredning før de endelige vilkår fastsettes.

GLBs kommentar

Det behøves ingen forhåndsregistrering dersom det vanlige generelle vilkåret innføres. Etter 50 års regulering med tilnærmet stabile strender, kan GLB vanskelig se at fortsatt regulering kan føre til tap av kulturminner.

Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget

Konsesjonsutvalget som selv hevder at de representerer hele bygdesamfunnet, var hovedaktøren forut for NVEs vedtak om revisjon. Uttalelsen har støtte også fra Skåbu Bygdautvalg, Espedalen Bygdealmenning, Fjellstyret for Fron Statsalmenning, Kvikne/Skåbu Grunneierlag og Fron Almenning. Utvalget har oppsummert sine krav i følgende punkter:

1. Tiltak for å bedre fisket i vassdraget slik at "de stede egne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon".
2. Mer skånsom nedtapping av Olstappen.
3. Kontinuerlig utbedring av erosjonsskader.
4. Konsesjonær opprettholder plikt til vedlikehold av bruene over Vinstra elv.
5. Minimalisere sandstormer ved å unngå at storparten av Olstappen blir helt tørrlagt i hele nedtappingsperioden. Nå legger sand seg på materialene til Almenningssaga og fører til slitasje på verktøy.
6. Tilfredsstillende utforming og beplantning av tippene fra Vinstra til Rauskaret.
7. Minstevannføring i elvene med terskelbygging. I Vinstra nedstrøms Olstappen ber utvalget om at minstevannføring vurderes særlig i juli/august og at bygging av terskler på synlige deler av elva gjennomføres, eventuelt med betong om nødvendig + utvendig stein.
8. Vurdering av skadevirkninger for biotopen-utvikling i viltbestanden.
9. Fullstendig rydding i reguleringssonen rundt Vinstervatna (Øyvatt-Kaldfjorden og Sandvatna) helt ned til LRV.
10. Sprenging av stein på Vinstervatna minimum ned til to meter under LRV.
11. Kompensasjonsfond.

GLBs kommentar

Punktene 1, 3, 8, 9, blir ivaretatt av dagens standardvilkår.

Når det gjelder manøvreringen av Olstappen (punkt 2 og 5) viser vi til vårt tappeforslag som er beskrevet foran.

Krav om arrondering og behandling av steintipper (punkt 6) er også noe som hjemles i moderne standardvilkår. Vi må bemerke at GLB ikke har noe ansvar for steintippen i Rauskaret. Den er utelukkende Opplandskraft DA sitt ansvar etter byggingen av Øvre Vinstra kraftverk.

Bruene over Vinstra elv (punkt 4) er skjønnpålagte tiltak etter Bygginreguleringen ca. 1930 og har ikke noe med konsesjonsvilkårene å gjøre. Etter utbyggingen av Nedre Vinstra kraftverk har de for øvrig mistet sin opprinnelige funksjon som tiltak for å sikre adkomst over elva ved økt vintervannføring etter Bygginreguleringen. I dag er som kjent vannføringen i Vinstra liten stort sett hele året.

Minstevannføring (punkt 7) vurderes i eget avsnitt nedenfor.

Sprenging av stein ned til to meter under HRV (punkt 10) er kommentert foran under Øystre Slidre kommunes uttalelse. Vi forutsetter en nærmere beskrivelse og drøfting av problemet ved befaringen.

Kompensasjonsfond (punkt 11) kan GLB ikke akseptere.

Statskog, inkludert Øystre Slidre fjellstyre

Det uttrykkes støtte til Øystre Slidre kommunes uttalelse.

GLBs kommentar

Ingen.

Eidsbugarden Turistsenter AS

Ønsker å forbedre helhetsinntrykket av området rundt Eidsbugarden. Foreslår å endre elveløpet under veien og lage et vannspeil ned mot Byggin. Dette vil kunne ta bort et skjemmende inntrykk mot Byggin og gi turistene noen hyggelige rasteplasser ved vannspeilet.

GLBs kommentar

Det er klart at et turistanlegg like ved et vann som er regulert med over 9 m regulerings høyde vil måtte leve med at reguleringssonen til sine tider er synlig og kanskje fremstår som lite innbydende. Vi oppfatter problemene mest av privatrettslig karakter, men vil gjerne studere forholdene på stedet før vi tar stilling til kravet.

Advokatfirmaet Thallaug & Co

På vegne av seter- og fiskebueierne rundt Vinsteren i Øystre Slidre fremmes følgende krav:

- Ørekyten i Vinsteren må bekjempes. GLB må føre denne kampen bl.a. ved et utstrakt notfiske.

- Det bør prøves å sette ut to-somrig settefisk klekket av stedegen stamme i Vinsteren. Ønsker eget klekkeri i vassdraget.
- Det bør vurderes å sette opp en terskel med høyde 1027,5 m (LRV) for å sikre vannstanden i Vinsteren.

GLBs kommentar

GLB går ut fra at de problemene som seter- og fiskebueierne presenterer blir godt ivaretatt av fiskeforvalteren. Eget klekkeri i vassdraget anser vi som helt utelukket kan komme på tale.

Spredningen av ørekyte til mange lokaliteter på Østlandet de siste 20-30 år har flere årsaker, bl.a. fiskeres bruk av levende agn. Det er også kjent at grunneiere og andre har satt ut ørekyte da de trodde dette ville være mat for ørret. Utsetting av fisk til Vinsteren i regi av GLB har foregått fra 1959 og fram til 1997 da fylkesmannen opphevet utsettingspålegget. Etter det vi er kjent med ble ørekyte registrert i Vinsteren i 1988, men vi er også kjent med at det i enkelte lokaliteter oppstøms ble påvist ørekyte tidligere. Dette er lokaliteter hvor GLB ikke har satt ut ørret. AL Settefisk har fra midt på 70-tallet montert siler og anordninger etter anmodning fra myndighetene for å hindre spredning av ørekyte via settefisk. Det er derfor overveiende sannsynlig at ørekyte har blitt innført på annen måte enn med settefisk, og GLB ser det ikke som sin oppgave å drive utfisking av ørekyte.

Myndighetene, Direktoratet for naturforvaltning og Fylkesmannen i Oppland har i dag hjemmel til å pålegge regulanten utsetting av fisk. Det er de som bestemmer type og størrelse.

Vi forstår ikke hva en terskel med høyde på kote 1027,5, som er LRV, skal være godt for. Dette krever en nærmere forklaring. Vi vil fremheve at det er viktig å ha god tappekapasitet fra magasinet helt ned til LRV. En terskel med høyde på LRV vil gi sterkt redusert kapasitet når vannstanden kommer ned mot denne grensen og kan gjøre det vanskelig å få tømt magasinet helt.

Gudbrandsdal Vilt og Vakkert AS

Driver sikfiske i Kaldfjorden med 2-3 arbeidsplasser. Ingen spesiell kommentar til revisjons-saken.

Minstevannføringer

Mange av de som har uttalt seg har berørt temaet minstevannføring. GLB er av den oppfatning at elvestrekningene som ved reguleringene har fått redusert vannføring, stort sett fungerer bra i

dag og gir liv til landskapet, med unntak av Vinstra elv fra Olstappen og nedover mot Gudbrandsdalslågen. Her må det så mye vann til for å gjøre noe med det estetiske inntrykket, at vi på grunn av kostnadene ved tapt kraftproduksjon anser det utelukket å slippe vann til elva. Terskler nedenfor Olstappen synes heller ikke å være noen god løsning og krever også en del vann i elven for å virke etter hensikten. I tillegg mener GLB at ulempene i dette elveavsnittet ikke hører inn under det som kan tas opp ved revisjon av Olstappenkonsesjonen. Som vi allerede har nevnt skyldes bortføringen av vann fra Vinstra elv at Nedre Vinstra kraftverk har inntak i Olstappen og fører vannet i tunnel gjennom fjellet til utløp i Gudbrandsdalslågen like oppstrøms Harpefoss.

Minstevannføringer er også kommentert av Olje- og energidepartementet i St.meld. nr. 37 (2000-2001) "Om vasskrafta og kraftbalansen". I meldingen vises bl.a. til St.prp. nr. 50 (1991-92) og presiseringen av at man må vise tilbakeholdenhet med minstevannføringer dersom det fører til tapt kraftproduksjon. Det fremholdes at økede krav til minstevannføringer kan få store økonomiske konsekvenser for regulanten som følge av redusert kraftproduksjon.

I St.meld. nr. 37 heter det videre: "Ved handsaming av både revisjon og fornying av reguleringskonsesjonar vil Regjeringa leggja stor vekt på og halda oppe det eksisterande produksjonsgrunnlaget for vasskraftproduksjonen. Vasskrafta er ein sær sars verdifull ressurs som me må ta godt vare på, og dei verdiane me har i eksisterande anlegg må utviklast på ein tenleg måte. Som hovudregel bør ein heller ikkje svekkja vassressursgrunnlaget for produksjon."

Som et bilde på hva som blir unndratt kraftproduksjon dersom det skal slippes minstevannføring fra Olstappen, kan vi nevne at hver kubikkmeter (m³) vann fra Olstappen blir til vel 1 kilowattime (kWh) utnyttet i Nedre Vinstra kraftverk. En vannføring på 1 m³/s gjennom ett døgn vil representere en kraftmengde på vel 86400 kWh. Dette er nok strøm til et normalt årsforbruk i tre-fire vanlige eneboliger. I løpet av en måned vil krafttapet utgjøre knapt 2,6 mill. kWh (2,6 GWh).

Nedenfor har vi, ved eksempler i tabell, forsøkt å klargjøre hva slipp av minstevannføring kan bety i tapt kraftproduksjon og tilhørende verdi. Vi tenker oss som illustrasjon at det slippes en vannføring tilnærmet alminnelig lavvannføring fra de aktuelle magasinene og setter denne til 7-8 % av naturlig middelvannføring på stedet. I verdivurderingene brukes 15 øre/kWh."

	Alminnelig lavvannføring m ³ /s	Krafttap i GWh ved slipp i juli- august	Tap i mill.kr/år ved slipp i juli og august	Krafttap i GWh ved slipp hele året	Tap i mill. kr/ år ved slipp hele året
Fra Kaldfjorden	1,50	6,5	0,97	39,0	5,85
Fra Øyangen	0,051	0,2	0,03	1,2	0,18
Fra Heimdalsvatn	0,25	1,1	0,17	6,6	0,99
Fra Olstappen	2,60	15,3	2,30	91,8	13,77
Sum tap (GWh/år)		23,1		138,6	
Mill.kr/år (15 øre/KWh)			3,47		20,79

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs)
merknader

Saksbehandling

Revisjonsdokumentet har vært ute på høring til berørte kommuner og organer. Saken har vært kunn gjort i lokale aviser og ligget ute til offentlig ettersyn i de berørte kommunene. NVE har befart vassdraget sammen med representanter fra GLB, kommunene, fylkesmannen, fylkeskommunene, konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget og andre berørte.

Saken behandles med hjemmel i lov av 19. juni nr. 62 1992 om endringer i vassdragsreguleringsloven m.fl. del VI nr. 3 og etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 12 andre ledd.

Sammendrag av høringsuttalelser

Uttalelsene er i sin helhet referert foran. Vi vil her gi et kort sammendrag av hovedpunktene i uttalelsene.

Adv. Hjort på vegne av kommunene påpeker at utbyggingen er preget av datidens holdninger da kunnskap om natur og miljø var helt annerledes enn i dag. Lokalsamfunnet har endret seg fra et jordbruksamfunn til et reiselivssamfunn med økt vekt på jakt, friluftsliv og fiske. Kommunene mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag til å behandle revisjonssaken og støtter seg til DN's uttalelse. De krever at standardvilkår for naturforvaltning kommer inn i konsesjonen og at det blir innført et pålegg om årlige tilskudd til opphjelp av fisk, vilt og friluftsliv. Minstevannføring må innføres på elvestrekninger som ikke har det. Kommunene mener regulanten bør pålegges et næringsfond til kommunene på 45 mill. kroner. Videre krever kommunene utgifter for hydrologisk og juridisk bistand dekket.

Østre Slidre kommune tar for seg reguleringskonsesjonene for Vinsteren og Kaldfjorden. Kommunen påpeker at revisjonsdokumentet er for svakt. Videre krever de at standardvilkår for naturforvaltning tas inn i konsesjonene med hjemler til pålegg om naturvitenskapelige undersøkelser og kompensierende tiltak for fisk. Kommunen ønsker en oppjustering av grunnkapitalen for fiskefondet gitt i Kaldfjordreguleringen. De påpeker erosjonsproblemer og skader på kulturminner. Videre er det

et krav om at konsesjonæren utfører grundig opprydding av avfall knyttet til reguleringen. Kommunen ønsker også merking av skjær som medfører fare for båttrafikk, tydelig merking av HRV/LRV og merking av usikker is som følge av reguleringen.

Vang kommune er opptatt av at den gamle konsesjonen for Bygdin ikke legger vekt på økt turistnæring. Kommunen mener videre at GLB må sette ut fisk i Bygdin og at det må etableres et flomdemningsmagasin for å hindre utvandring av fisk. De ønsker kompensierende tiltak for de store sandgrunne og den lave vannstand i Bygdin på forsommeren som følge av reguleringen. Kommunen påpeker store erosjonsproblemer i vestenden av Bygdin ved Eidsbugarden og et ønske om å etablere et vannspeil ned mot Bygdin for å kompensere for skjemmende utsyn. De mener videre at GLB bør pålegges å renske opp i kanalene ved Eidsbugarden og Bygdisheim for og enkle ferjeruten.

Sør-Fron kommune viser til fellesuttalelsen fra advokatfirmaet Hjort DA og Nord-Fron kommune. Videre gjør kommunen greie for hvordan konsesjonsinntektenes størrelse virker inn på avkorting av statlige næringsfondstilskudd.

Nord-Fron kommune støtter seg til fellesuttalelsen fra adv. Hjort. Videre ønsker kommunene et tillegg i manøvreringsreglementet for Olstappen, en opprydding i reguleringssonen i alle oppdemte vann i vassdraget, ytterligere miljøforbedrende tiltak og naturfaglige undersøkelser av reguleringens konsekvenser, terskler i Vinstra elv nedenfor Kamsfossen og slipp av minstevannføring fra Olstappen i juli-august. Det er også et krav om økt økonomisk kompensasjon for Skåbu/Vinstradalen.

Oppland Fylkeskommune, kulturavdelingen, påpeker store kulturhistoriske interesser langs Vinstravassdraget og krever at det innarbeides vilkår som åpner for at det kan gjennomføres registreringer/utgravninger/utredninger påkostet av konsesjonæren. Kulturavdelingen anbefaler at det foretas forhåndsutredninger før de endelige vilkårene fastsettes.

Fylkesmannen i Oppland, Landbruksavdeling, påpeker at reguleringen av Olstappen medfører sen issmelting og dårligere vekstsesong om våren. Landbruksavdelingen mener utredninger, avbøtende tiltak og manøvreringen av Olstappen bør vurde-

res. Landbruksavdelingen nevner ellers noen problemer for skogsdriften langs Vinstra elv nedenfor Olstappen. Dersom det blir aktuelt med terskler her må eventuell adkomst til skogarealer bli med i vurderingene av lokalisering av tersklene.

Miljøvernavdelingen ønsker en innføring av minstevannføring på de strekninger som ikke har det og størrelsen på slippet må fastsettes etter forsøkslipp i felt. Videre er det ønske om at standardvilkår for naturforvaltning innføres i konsesjonene. Miljøvernavdelingen mener eksisterende fond for fremme av fiske i forbindelse med Bygdin og Kaldfjorden reguleringene bør omgjøres til årlige utbetalinger til kommunene. De foreslår også at vilkår med hjemmel i forurensningsloven gjøres gjeldene i konsesjonene.

Direktoratet for naturforvaltning mener revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken. De mener videre at vannføringen i Vinstra mellom Olstappen og Nedre Vinstra kraftverk bør være en del av revisjonsprosessen. DN anbefaler at standardvilkår for naturforvaltning gjøres gjeldende for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget og at konsesjonæren betaler et årlig tilskudd til kommunene til opphjør av vilt/fisk/friluftsliv. DN foreslår en prioritert rekkefølge på innføring av minstevannføring.

Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget krever en mer skånsom nedtapping av Olstappen og påpeker problemer med sandstorm ved nedtappet magasin. Videre ønsker de å få innført en minstevannføring i Vinstra elv nedstrøms Olstappen, spesielt i juli/ august, samt terskler på synlige deler av elva. KU krever at det opprettes et kompensasjonsfond for Skåbu/Kvikne samfunnet på 3 mill. kroner. De krever også utbedring av erosjonsskader, utforming og beplantning av tipper, tiltak for å forbedre fiske, rydding i reguleringssonene ned til LRV og sprenning av stein på Vinstervatna.

Adv. Thallaug & Co Ans på vegne av Seter- og Fiskebueierene krever at GLB pålegges tiltak for å bedre fiske i Vinstervatna ved og bl.a. bekjempe ørekyten Vinsteren, sette ut tosomrige settefisk av steden stamme og etablere en terskel med høyde 1027,5 (LRV) for å sikre vannstanden i Vinsteren.

Statsskog som grunneier i Øystre Slidre Statsallmenning har ingen spesielle merknader.

Eidsbugarden turistsenter påpeker den skjemmende reguleringssonen ved Bygdin og ønsker å etablere et vannspeil mot Bygdin for å forbedre helhetsinntrykket.

Gudbrandsdalen Vilt & Vakkert har ansvaret for oppfisking og omsetning av sik på Vinstervatna. De har ingen kommentarer til revisjonssaken.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering

Revisjonsadgangen gir primært muligheter til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen, men ved revisjon kan også vilkårene generelt bli modernisert og uaktuelle vilkår kan bli slettet. Under NVEs behandling av revisjon av vilkår i Vinstravassdraget har vi lagt til grunn de føringer som er gitt i Ot.prp. nr. 50, samt signaler fra Stortinget og Regjeringen i stortingsmeldinger. I St.meld. nr. 37 (2000-2001) om vasskrafta og kraftbalansen står følgende:

”Ved handsaming av både revisjon og fornying av reguleringskonsesjonar vil Regjeringa leggja stor vekt på å halde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget for vasskraftproduksjonen.”

Samtidig sier Regjeringen i St.meld. nr. 24 (2000-2001) om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand:

”Regjeringen vil legge økt vekt på miljøhensyn i den framtidige forvaltningen av vannkraftressursene. Dette gjør det begrenset hvor mye ny vannkraft som skal bygges ut. For å sikre en helhetlig forvaltning i tråd med dette, er det nødvendig å intensivere arbeid med å revidere miljøvilkår for eksisterende utbygginger.”

Vi har i vår saksbehandling prøvd å legge vekt på å modernisere vilkårene med tanke på bl.a. miljøhensyn uten at det skal medføre betydelig tapt kraftproduksjon eller kostnader for konsesjonæren. NVE vil påpeke at revisjonsadgangen gir en god mulighet til å forbedre miljøkvaliteten i tidligere regulerte vassdrag. Revisjon av vilkår kan også være et viktig middel til å oppfylle eventuelle mål som følge av EU's vanddirektiv. Samtidig vil tiltak som medfører produksjonstap være med på å svekke landets totale kraftproduksjon. Norge trenger kraft, dermed må tapt produksjon erstattes med annen produksjon. Med mange revisjonssaker kan sumvirkningene bli tap av betydelig produksjon. Dette vil videre føre til økt utbyggingspress i andre vassdrag eller press i form av annen utbygging som vind- eller gasskraftverk. Vinstravassdraget har hatt reguleringer i lang tid og reguleringene er blitt en tilvakt situasjon i naturen. NVE mener derfor at det ved revisjon av vilkårene er viktig å vurdere vinningsen av miljøtiltak som fører til produksjonstap opp mot miljøkonsekvensene en kompenserende utbygging vil medføre et annet sted. Det er altså ikke bare snakk om hva eventuelle tiltak vil koste konsesjonæren i penger eller tapt produksjon. Miljøgevinstene for tiltak som gir produksjonstap i det vassdraget som skal revideres må ses i sammenheng med mil-

jøkonsekvenser ved ny utbygging i et annet vassdrag.

Nedenfor følger NVEs vurdering av høringsinstansenes krav og merknader.

Revisjonsdokumentet

Innkommne uttalelser viser at det er forskjellige oppfatninger om hva revisjonsprosessen skal innebære og høringspartene har gitt revisjonsdokumentet sterk kritikk. Det er en felles oppfatning at revisjonsdokumentet ikke gir et godt nok grunnlag for å behandle revisjonssaken og at det på flere felt mangler nødvendige opplysninger for å komme med konkrete endringsforslag. Det påpekes bl.a. at dokumentet mangler opplysninger om alminnelig lavvannføring og reguleringens effekt på vannføringer med tanke på eventuelle krav om minstevannføringer. Det er også påpekt at dokumentet ikke inneholder en gjennomgang av skader og ulemper for allmenne interesser, samt krav som har kommet inn på vegne av allmenne interesser. Det påpekes at NVE i fremtiden må sikre at revisjonsdokumentet får en god nok kvalitet før det sendes på høring.

NVE har på bakgrunn av føringer som er gitt i Ot.prp. nr. 50 utarbeidet foreløpige saksbehandlingsregler som er tatt inn i NVEs V-Notat 9/98. Dette er en av de første revisjonssakene og det foreligger derfor ingen praksis på hva et revisjonsdokument skal inneholde. Revisjonsdokumentet ble utarbeidet etter angitte punkter fra NVE.

En revisjonsprosess skal gi berørte interesser en mulighet til å påpeke de skader og ulemper for allmenne interesser som er oppstått i forbindelse med reguleringen. Det er altså opp til de berørte å påpeke hvor "skoen trykker". Det er, etter NVEs mening, ikke konsesjonærens oppgave å utrede seg frem til dette.

Vi viser til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 47:

"Berørte interesser har på sin side et ansvar for å påvise hvilke endringer og nye vilkår det er behov for."

Vi refererer videre s. 48:

"Under enhver omstendighet er det ikke aktuelt med et utredningsomfang på tilnærmet samme nivå som ved en konsesjonsbehandling. Det må tvert imot forutsettes at utredningsbehovet vil være moderat."

Revisjonsdokumentet inneholder etter NVEs syn nødvendig bakgrunn til at høringsinstansene kunne komme med sine erfaringer og påpeke behov for endringer.

NVE valgte å sende dokumentet på høring selv om dette ikke er noen selvfølge for en revisjonssak. Vi viser til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 111:

"Revisjon er ikke ment å være en "mini-konsesjonsbehandling", og eksterne høringsrunder er ikke ment å være obligatoriske".

NVE mener at revisjonsdokumentet, sammen med høringen, gir de opplysninger som er nødvendig for en behandling av revisjonssaken. Vi kan ikke se at det er behov for ytterligere utredninger.

Naturforvaltning

Det er et gjennomgående krav i uttalelsene at standardvilkår for naturforvaltning innføres i konsesjonen. Gjeldende konsesjonsvilkår inneholder i liten grad hjemler for å pålegge konsesjonæren kompenserte tiltak på skader for naturverdier. I gjeldende vilkår er det pålegg om utslipp av fisk i Olstappen, Vinsteren, Kaldfjorden og Heimdalsvatnet, samt fond til fremme av fiske i Bygdin og Kaldfjorden. Endrede samfunnsforhold og holdninger til natur og miljø har medført at det legges stadig større vekt på miljøhensyn. Formålet med revisjonsprosessen er nettopp muligheten til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen og generelt en modernisering av vilkårene. NVE ser det derfor som naturlig at standardvilkår for naturforvaltning blir innført i alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Dette har også GLB sagt seg enige i. Innkomne krav som blant annet pålegg om naturfaglige undersøkelser og utsetting av fisk kan pålegges av DN etter en faglig vurdering med hjemmel i dette vilkåret.

Det er i dag to fond til fremme av fiske i Vinstravassdraget. Disse er hjemlet i reguleringskonsesjon for reguleringen av Bygdin og i reguleringskonsesjonen for Sandvatnet, Kaldfjorden og Øyvatnet. Fylkesmannen ønsker at nåværende fond omgjøres til årlige utbetalinger til kommunene til fremme av vilt, fisk og friluftsliv. DN anbefaler at det innføres årlige utbetalinger til alle de berørte kommunene isteden for fond, og foreslår følgende tilskudd: Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron: kr 70.000 hver, Vang: kr 50.000 og Vågå kr 25.000. DN foreslår at tilskuddene i starten kan finansieres ved etablerte fond. Senere bør konsesjonæren bekoste tilskuddene.

Fondet tilknyttet Bygdin reguleringen ble opprettet i 1928 pålydende kr 30.000. Grunnkapitalen i fondet i dag er ca. 73.000 kr. Dette gir med dagens rentenivå et årlig disponibelt renteutbytte på 4-5.000 kr. Grunnkapitalen for fondet tilhørende Kaldfjordreguleringen ble i 1992 oppjustert til 210.000. Dette gir med dagens rentenivå et årlig disponibelt renteutbytte på 12-15.000 kr.

NVE mener DN's forslag til årlige utbetalinger ligger i overkant av hva vi mener kan belastes konsesjonær i forbindelse med en revisjon av vilkårene. Til sammenligning viser vi til ny reguleringskonsesjon for kraftanleggene i Årdal der det ble fastsatt en

årlig utbetaling til Årdal og Vang kommuner på hhv. kr 40.000 og kr 20.000. NVE er heller ikke enig i DN's fordeling mellom kommunene i forhold til den grad kommunene blir belastet av reguleringene. Vi vil foreslå at konsesjonæren pålegges et økonomisk årlig bidrag på totalt kr 75.000 til fremme av vilt, fisk og friluftsliv fordelt med kr 25.000 til hver av kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Vang. Sør-Fron og Vågå kommuner blir berørt i mindre grad og vi finner det ikke nødvendig med utbetalinger til disse. Sammen med avkastningen fra etablerte fond vil det årlige bidraget gi en rimelig mulighet til fremme av vilt, fisk og friluftsliv.

Adv. Thallaug & Co på vegne av seter- og fiskebueiere rundt Vinstervatnet tar opp problemet rundt ørekyte i Vinstervatnet. De mener denne har fulgt med settefisk og er en direkte følge av de tiltak som reguleringen førte med seg. De krever at GLB pålegges å gjøre tiltak for å bekjempe ørekyte. GLB stiller seg tvilende til at det er settefisk som er årsaken til spredning av ørekyte. De mener at fisken har spredd seg via fiskeres bruk av levende agn og ser det ikke som sin oppgave å drive utfisking av ørekyte. NVE mener ørekytproblematikken i Vinstervatnet har en sammensatt årsakssammenheng som vanskelig kan knyttes utelukkende til reguleringen og fiskeutsettingen. I den grad det er en sammenheng vil standardvilkår for naturforvaltning gi hjemmel til å pålegge regulanten å gjøre kompensende tiltak.

Terskler

Det er i dag utført biotopjusterende tiltak for å løfte vannspeilet med bl.a. bygging av terskler ved Hersjøene, Vinsterlonene og i Hølsa. Tiltakene har etter det NVE forstår vært vellykket. I høringsuttalelsene har det kommet inn krav om terskler i Vinstra elv ved Kamfossen og terskel for å holde vannstanden oppe i deler av Vinstervatnet.

Når det gjelder Vinstra elv nedenfor Olstappen ved Kamfossen er det et stort ønske fra lokalbefolkningen om å etablere et vannspeil på den tørrlagte strekningen som er synlig fra veien. Dette er en strekning som i utgangspunktet er lite egnet for terskler. Det er bratt, med et fall tilsvarende 1:40. Generelt har rette elvestrekninger med jevnt fall større enn 1:100-1:200 vist seg lite egnet til terskler.

Elva nedstrøms dammen går tørr store deler av året. Når lukene åpnes blir det normalt sluppet 20 m³/s. Ved flom kan vannføringen i elva komme opp i 300 m³/s. Med slike vannmengder må eventuelle terskler konstrueres og bygges på en solid måte for å tåle påkjenningen. NVE mener at elva i utgangspunktet har for mye fall til at man får en god løsning ved hjelp av terskler. NVE har beregnet kostnadene til å bli i størrelsesorden 1,5 – 3 mill. avhengig av materialvalg og utførelse. Som miljøtiltak vil en ter-

skel nedstrøms Olstappen først og fremst ha en estetisk virkning. Vi mener at kostnadene med å bygge terskler i Vinstra elv nedstrøms Olstappen er større enn nytten ved tiltaket.

NVE vil ikke gå inn for å pålegge regulanten å bygge terskler nedstrøms Olstappen i denne omgang. Det er stadig utvikling på område biotopjusterende tiltak og terskler. Så selv om vi ikke finner det lønnsomt å etablere terskler i dag kan det komme løsninger senere som viser seg å være gode alternativer. Ved å innføre standardvilkår for terskler, mv. gis myndighetene hjemmel til senere gå inn å pålegge konsesjonæren slike tiltak hvis dette skulle vise seg å være lønnsomt ut fra en kost/nytte betraktning.

Seter- og fiskebueierne rundt Vinstervatnet foreslår en terskel i Vinsteren på kote 1027,5 for å sikre vannstand og unngå store tørrlagte areal. Den foreslåtte terskelhøyden tilsvarer LRV. Tapping under LRV vil være i strid med konsesjonen og en terskel for å hindre en slik tapping vil ikke være nødvendig. Hvis formålet med en slik terskel er å opprettholde høyere vannstand i deler av magasinet må den være høyere enn LRV. Å bygge en terskel på tvers av Vinsteren ville medføre en betydelig kostnad for konsesjonæren. NVE kan ikke se at fordelene med et slikt tiltak står i forhold til kostnadene.

Erosjon

Det er påpekt store erosjonsproblemer både i Olstappen, Kaldfjorden, Vinsteren og Bygdin. Flere av høringsinstansene viser til at erosjon i Vinsteren truer kulturminner og medfører fare for utrasning av støler. Erosjon er et kjent problem i regulerte vassdrag og en vanlig følge av reguleringer. Mindre erosjonsproblemer er av privatrettslig karakter som forutsatt ivaretatt i vassdragsskjønn. Erosjon av større omfang må sies å være av allmenn interesse. Gjennom standardvilkår for terskler mv. kan konsesjonæren pålegges å bekoste sikringsarbeid eller delta med en del av utgiftene forbundet med disse. Vi er kjent med at GLB har gjort en rekke erosjons-sikringstiltak langs vassdraget.

Når det gjelder de påpekte erosjonsproblemene ved Eidsbugarden ble dette diskutert under befaringen. GLB viser i brev til NVE av 27.11.01 til en overenskomst mellom hotelleier på Eidsbugarden hotell og GLB. I henhold til denne avtalen har GLB i 1960 gjort opp for de skader og ulemper som ble påpekt under befaringen mot at hotelleieren frafalt et hvert ytterligere krav mot brukseierforeningen om erstatninger for skader som følger av reguleringen av Bygdin. NVE anser problemet som av privatrettslig karakter og eventuelle tiltak bør ordnes direkte mellom konsesjonær og de berørte. Vi vil derfor ikke kommentere dette ytterligere.

Forurensning

Fylkesmannen i Oppland påpeker at gjeldende konsesjoner ikke inneholder vilkår som ivaretar hensyn til vannkvalitet og forurensningspåvirkning. Det hevdes at reguleringene i Vinstravassdraget medfører store konsekvenser for vassdraget lokalt og vassdragene nedstrøms, og fylkesmannen krever at det innføres et eget vilkår med hjemmel i forurensningsloven. Fylkesmannen kommer med et konkret forslag til vilkår som blant annet inneholder hjemmel til å pålegge konsesjonæren å bekoste en andel av undersøkelser i vassdrag nedstrøms (Gudbrandsdalslågen og Mjøsa). NVE ser at det er behov for vilkår som kan pålegge konsesjonæren å bekoste tiltak der reguleringen har hatt innvirkning på vannkvaliteten. Vi mener at standardvilkåret for forurensning som brukes ved nye konsesjoner i dag gir de nødvendige hjemler og anbefaler at dette vilkåret innføres i konsesjonene. Vi forutsetter at eventuelle pålegg begrenses til å gjelde virkningene av reguleringene som omfattes av disse konsesjonene.

Merking

Det er kommet inn krav om tydelig merking av HRV og LRV. NVE har gitt pålegg til vassdragsregulanter og kraftverkseiere om merking av reguleringsgrenser i magasin og nivå for minstevannføring. Merkingen skal bestå av opplysningsskilt som viser de reguleringsbestemmelsene som gjelder. Skiltene skal gjøre det mulig både for allmennheten og offentlige organ å kontrollere at bestemmelsene blir overholdt. Det er gitt frist til utgangen av 2002 for å gjennomføre skiltingen.

Det er påpekt at skjær i Kaldfjorden og Vinsteren skaper fare for båttrafikken på grunn av vannstandsendringer som følge av reguleringen. Det er også kommet inn krav om sprenging av stein ned til 2 meter under HRV i Vinsteren. Det er usikkert hvor stort problem dette er og NVE har forstått det slik at det stort sett er lokalkjente som bruker båt på vannet. NVE mener de påpekte problemene i stor grad er av privatrettslig karakter. Vi kan derfor ikke se at det er behov for et generelt pålegg om merking av skjær eller sprenging av stein. Sistnevnte må også vurderes opp mot miljøkonsekvensene en sprengning kan medføre. GLB skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at de kan være villig til å bidra økonomisk til å merke enkelte større farlige steiner og skjær i samråd med lokale interesser. NVE mener derfor at dette er tiltak som bør ordnes mellom konsesjonær og de berørte, og ikke igjen konsesjonsvilkårene.

Når det gjelder merking av usikker is påpeker GLB at dette i praksis er vanskelig å følge i høyfjellet med skiftende værforhold og hvor det er vanskelig og til en hver tid vite hvor isen er utrygg. Områdene rundt Vinstravassdraget er mye benyttet til tur og rekreasjonsformål. Spesielt i påsken er det stor tra-

fikk over og i nærheten av vannene. NVE mener at der det kan være forbundet fare med å ferdes på eller ved et vassdragsanlegg, må nødvendig sikrings tiltak iverksettes. Vi vil derfor gå inn for et vilkår som kan pålegge regulanten å merke eller sikre de partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene.

Vi viser ellers til NVEs rundskriv "Sikringstiltak for vassdragsanlegg av hensyn til allmenne og private interesser" av 21.05.02. NVE ber der alle eiere av vassdragsanlegg snarest mulig foreta en evaluering av sikkerhetssituasjonen ved sine anlegg og iverksette nødvendige sikringstiltak.

Rydding i reguleringssonen

Rydding i reguleringssonene er et krav som går igjen i flere av høringsuttalelsene og som også ble påpekt under befaring. I gjeldende konsesjoner med unntak av Bygdin og Vinsteren er det eksisterende vilkår med pålegg om rydding i reguleringssonen. Dette er også et vanlig vilkår som brukes i nye konsesjoner i dag. Rydding av skrot og jernskrap er regulantens ansvar og vil bli fulgt opp av NVE gjennom tilsyn. Noen ulemper må man påregne i et reguleringsmagasin og hele reguleringssonen kan ikke forventes fullstendig ryddet. Ved å innføre dagens standardvilkår om rydding av reguleringssoner kan konsesjonæren pålegges ytterligere tiltak i den grad det er nødvendig.

Manøvreringsreglement

Fyllingsrestriksjoner

Manøvrering av Olstappen og Bygdin har lenge vært gjenstand for diskusjon og er to av kravene som var årsaken til at revisjonsprosessen ble satt i gang. Det understrekes at reguleringsgrensene (HRV/LRV) er en del av selve konsesjonen og derfor ikke kan endres. Manøvreringsreglementet er derimot en del av vilkårene (jf. vrgl. §12 nr.12) og dermed en del av revisjonsprosessen.

Olstappen

Olstappen har en reguleringshøyde på 13 meter. Store tørrlagte strandarealer og sandflukt preger området på våren og forsommeren. Konsesjonsutvalget i Skåbu (KU) fremhever at vannstanden i Olstappen er svært lav om våren og at den til tider varierer mer enn ønskelig utover sommeren. GLB har vært i dialog med KU og Nord-Fron kommune om minnelige ordninger. Blant annet har de fremmet et forslag til manøvrering som de mener ivaretar lokalbefolkningens interesser på best mulig måte. Dette forslaget er gjengitt i revisjonsdokumentet og Olstappen blir inntil videre forsøkt manøvrert etter dette mønstret. Dialogen med kommunen stoppet da GLB fant og ikke kunne tilfredsstillende alle krav

fra kommunens side, jf. brev fra GLB datert 22.12.99. NVE har likevel forstått det slik at manøvreringen i seg selv har vært vellykket.

GLBs forslag til manøvrering går ut på å innføre en nedre grense for vannstanden i Olstappen igjennom året. Vannstander under HRV – 1,5 som skal ha forekommet noen år i juli, august og til dels om høsten vil dermed bli borte. Vi refererer:

”Vinterstid skal vannstanden i Olstappen ligge over HRV-2,5 m fram til ca. 15. mars. Nedtappingen om våren skal tidligst starte ca. 15. mars slik at laveste vannstand LRV kan bli nådd engang i perioden 1.-15. mai. Olstappen fylles raskt opp igjen og slik at det tilstrebes en vannstand på minimum HRV-1,5 m ca. 15. juni. Vannstanden HRV-1,5 m betraktes som en minimumsvannstand fram til ca. 15. august. Fra ca. 15. august til ca. 15. september kan minimumsvannstanden gradvis senkes til HRV-2,5 m. Vannstanden kan variere noe over minimumsvannstandene i henhold til de forutsetninger om døgnregulering som foreligger for Nedre Vinstra kraftverk. De nevnte minimumsvannstander skal under normale driftsforhold ikke underskrides. Avvik må påregnes i ekstraordinære situasjoner, for eksempel uforutsett driftsstans, store vedlikeholdsarbeider, unormale tilsigsforhold og ved fare for skadeflom.”

Nord-Fron kommune krever i sin høringsuttalelse et tillegg i manøvreringsforslaget. De ønsker en tidligere nedtapping og raskere oppfylling av Olstappen. GLB avviser forslaget med at dette blant annet vil medføre et tap som utgjør opptil 350 000 kr/år i middel.

Stortinget har gitt klare føringer på at en ved revisjon av reguleringskonsesjoner skal legge stor vekt på å holde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget. Olstappen er både et reguleringsmagasin og inntaksmagasin for Nedre Vinstra kraftverk. Poenget med et reguleringsmagasin er nettopp å samle vann i perioder med høyt tilsig og lavt forbruk slik at dette kan benyttes ved høyt forbruk og lavt tilsig. En naturlig følge av dette er lave vannstander om våren/forsommeren. Reguleringsgrensene er en del av rammene for selve konsesjonen og kan derfor ikke endres i revisjonsprosessen. En ytterligere reduksjon av reguleringsmuligheten vil i praksis bety at regulanten ikke kan utnytte hele konsesjonen og ligger derfor etter NVEs syn utenfor revisjonsadgangen. Vi finner derfor ikke grunnlag for å imøtekomme Nord-Fron kommune sitt forslag. En høyere vannstand i Olstappen fra 1. mai kan også medføre økt risiko for flomskader og flomtap. NVE mener at GLBs forslag til manøvrering av Olstappen ivaretar de berørtes interesser i stor grad. Vi anbefaler at forslaget tas inn i manøvreringsreglementet.

Bygdin

Bygdin har en reguleringshøyde på 9,15 meter. Lav vannstand med store, skjemmende reguleringssoner kan forekomme til langt ut i juli. Det påpekes at dette også skaper problemer for turistbåten Bitihorn.

Bygdin har lav tappekapasitet og vintertappingen starter oftest i begynnelsen av november. Magasinet er tomt i begynnelsen av mai. Deretter fylles magasinet og Bygdin er normalt fullt i begynnelsen av september.

Sein fylling er resultat av reguleringshøyde og stor magasinkapasitet, og i likhet med Olstappen er det vanskelig å finne en løsning på dette. Et pålegg om høy vannstand som medfører at det i praksis ikke vil være mulig å tappe helt ned til LRV vil gå drastisk utover muligheten til å utnytte konsesjonen og dermed ligge utenfor det som kan pålegges ved revisjon.

NVE vil ikke gå inn for et pålegg om høyere sommervannstand i Bygdin, men forutsetter at dagens praksis med rask oppfylling av Bygdin videreføres.

Vang kommune påpeker at det ved åpning av de hydrauliske tappelukene i Bygdin blir et voldsomt sug langs bunnen og medfører at fisk blir ført ut av Bygdin. Kommunen har derfor utarbeidet et forslag til flomdempingsmagasin som skal bekjempe dette. NVE mener det ikke er faglig grunnlag for å påstå at det forsvinner fisk ut fra Bygdin i et slikt omfang at det har betydning for fiskebestanden. Vi er også usikre på om det omtalte flomdempingsmagasinet vil ha ønsket effekt. Tiltak for å bedre fiskeforholdene er underlagt standardvilkår for naturforvaltning som tas inn i konsesjonen.

Kaldfjorden

DN påpeker at en rask og hard nedtapping av Kaldfjordmagasinene seint på vinteren kan medføre uforholdsmessige store skader på fisk og andre vannorgansimer da magasinene har store grunne områder. Kaldfjord har en reguleringshøyde på 5,9 meter. En tapping ned til LRV ligger innenfor konsesjonen og kan ikke endres ved revisjon av vilkårene. Nedtappingen må ses i sammenheng med kapasiteten i Bygdin og Vinsteren, og NVE finner ikke grunn til å endre de rutiner som er etablert.

Minstevannføring

Krav om slipp av minstevannføring på de strekningene som ikke har det fra før går igjen i høringsuttalelsene. Minstevannføring er en del av manøvreringsreglementet og dermed forhold som kan tas opp til revisjon. Det er imidlertid flere steder i Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) (bl.a. s. 11, 47 og 110) presisert at dette må vurderes restriktivt dersom det medfører tapt produksjon. Delvis fordi det kan føre

til store inntektstap for regulanten, men i første rekke fordi det fører til redusert krafttilgang og følgelig økt utbyggingspress i andre vassdrag eller på annen kraftproduksjon som vind – og gasskraftverk. Det må også tas hensyn til at reguleringene har pågått over lang tid og at miljøet har tilpasset seg forholdene.

Vi siterer fra Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) s. 110:

”Det legges opp til at skjerpende vilkår om minstevassføring kun bør pålegges hvor spesielle hensyn tilsier det. I eldre konsesjoner vil endring av manøvreringsreglementet måtte veies opp mot de etablerte og tilvante tilstander i vassdraget gjennom en årrekke. Som ved revisjon av vilkårene vil det være grenser for hvor tyngende vilkår som kan pålegges.

Skjerpende vilkår om minstevassføringer vil medføre produksjonstap som tilsvarende vil svekke landets totale kraftproduksjon. Ved vurdering av om det bør pålegges skjerpende vilkår om minstevassføring, må dette tapet veies opp mot den miljømessige vinningen.”

I Vinstravassdraget er det i dag ingen pålegg om minstevannføring på følgende strekninger: utløpet fra Olstappen til Vinstra elv, fra Øyvassoset (Kaldfjorden) til Vinstra elv, fra Øyungen til Hølsa og fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla. Disse elvene er stort sett tørrlagte på en strekning nedenfor dammene. Dagens minstevannføring fra Bygdin og Vinsteren på hhv. 1,25 m³/s og 2,0 m³/s ser ut til å fungere tilstrekkelig ut fra naturhensyn.

Alminnelig lavvannføring

Ved fastsettelse av minstevannføring tas det ofte utgangspunkt i alminnelig lavvannføring. GLB har beregnet alminnelig lavvannføring for feltet Vinstravassdraget til å være 7-8 % av middelvannføringen. NVE har kontrollert tallene og sammenlignet med andre representative vassdrag. Da lavvannføringen varierer med bl.a. feltets innsjøprosent kan lavvannføringen i vassdrag med stor, naturlig selvregulering bli relativt store. NVEs beregninger gir noe høyere tall enn GLBs anslag.

Vinstravassdraget har vært regulert siden 1919, og det er derfor lite uregulert data i vassdraget. NVE har ved bruk av programmet ”Lavvann” og sammenligninger med de representative stasjonene 2.24 Kampfoss (alm.lavf. 3,2 l/s km²) og 2.102 Gjende (alm.lavf. 3,0 l/s km²) kommet frem til følgende lavvannføringer:

Kaldfjorden	2,0 m ³ /s
Øyungen	0,16 m ³ /s
N.Heimdalsvatn	0,4 m ³ /s
Olstappen	3,9 m ³ /s

For denne delen av landet er lavvannføringen en typisk vintervannføring.

Fra Kaldfjorden (Øyvassoset) til Vinstra elv

Vinstra elv fra Øyvassoset er godt synlig i landskapet og renner inn i Hersjøene og Vinsterlonene som er viktige våtmarksområder. Det går en merket tur-løype forbi dammen som fortsetter ned mot Hersjøene. Vannet som før reguleringene rant fra Kaldfjorden til Vinstra elv blir nå overført via tunnel til Øyungen. Dette medfører at elva i dag er helt tørrlagt store deler av året i en strekning på ca. en kilometer nedstrøms dammen. Her får den noe tilsig fra noen mindre bekker. Vannføringen i elva varierer fra å være lav med kun restvannføringer store deler av året, til å kunne bli stor om høsten når vannet går over dammen. Den øvre delen av elva består for det meste av store blokker, med noe grus innimellom. Videre nedover er elvepartiet forholdsvis slakt med store fine loner og det er gjort tiltak for å løfte vannspeilet ved å bygge terskler nedstrøms Hersjøene. Hersjøene og områdene omkring er viktige våtmarksområder for vadefugl. Lengre nede er det slake strykstrekninger. Strekingen fra Hersjøene til Storholister var tidligere en flott fiskestrekning med mange holer og strykstrekninger. Prøvefiske utført i forbindelse med prosjektet ”Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland” viser at elva fremdeles har en rimelig god bestand av ørret. Både fylkesmannen i Oppland og DN mener en liten slipp av minstevannføring vil gi positive effekter på denne strekingen både estetisk og biologisk. I sin prioritering av minstevannføringer har DN satt slipp av vann fra Øyvassoset som første prioritet.

NVE mener at en slipp av minstevannføring fra Øyvassoset sammen med de foretatte tiltakene nedstrøms Hersjøene vil kunne gi en stor miljøforbedring i de slake elvepartiene i Vinstra elv. Ved å få en mer stabil vannføring i elva og i kulpene vil oppvekstforholdene for fisk kunne bedres. Mulighetene for fritidsfiske vil også kunne bli bedre. Samtidig vil en slipp av minstevannføring fra Øyvassoset medføre produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk og tapet må vurderes opp mot den miljømessige vinningen.

GLB har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyvassoset til 1,5 m³/s. En slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil i følge GLB medføre en tapt produksjon på 39,0 GWh ved slipp hele året og 6,5 GWh ved slipp i juli-august. NVEs beregninger ligger noe høyere med en beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyvassoset på 2 m³/s.

Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring igjennom hele året, vil medføre store produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk. Ut fra både estetiske og miljømessige forhold er det sommerhalvåret som er den mest kritiske perioden. Lo-

kalfeltet nedenfor dammen bidrar med en avrenning på 21,34 l/s km² (2,66 m³/s). Vi mener at restfeltet vil bidra med tilstrekkelig vann til å opprettholde biologisk liv vinterstid. Hvis det slippes en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring i perioden juli til ut september vil dette medføre en årlig tapt produksjon i Øvre Vinstra på ca. 12 GWh. NVE mener at disse tre månedene vil ivareta de viktigste brukerinteressene. Et slikt slipp vil ha stor betydning miljømessig og NVE mener derfor at fordelene er større enn konsekvensene ved tapt produksjon. NVE foreslår at det tas inn i manøvreringsreglementet at det skal slippes en minstevannføring fra Øyvassoset i månedene juni-september. NVE legger betydelig vekt på Hersjøenes og Vinsterlones betydning som våtmarksområder. Sammen med de bygde tersklene mener vi en slipp av vannføring fra Øyvassoset vil ha en klar positiv effekt.

Det har i høringsprosessen kommet inn ønske om at det gjøres forsøk med slipp av ulike vannføringer i felt. Det påpekes at en visuell vurdering av effektene av ulike vannslipp trolig vil være den beste måten å vurdere størrelsen av vannslippet på. NVE foreslår at det tas inn en fleksibel minstevannføring i reglementet som gir hjemmel til i ettertid å fastsette det vannslipp som synes mest optimal innenfor en fastsatt ramme. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 2,0 m³/s. Dette er en typisk vintervannføring i denne delen av landet. Vi foreslår at det i manøvreringsreglementet fastsettes et minstevannføringsintervall på 1,0 – 3,0 m³/s i juli-september. NVE kan da pålegge regulanten å slippe vann innenfor dette intervallet. Dette gir muligheten til å prøve ut vannføringer på forskjellige størrelser over lengre tid og fastsette den vannføring som synes mest optimal ut fra estetiske og biologiske hensyn.

Fra Øyangen til Hølsa

Hølsa var tidligere utløpselva fra Øyangen. Vannet blir nå overført i tunnel til Øvre Vinstra kraftverk og det er kun restfeltet som bidrar med vann til Hølsa. I de øvre deler av elva er terrenget flatt med myrer, løner og stilleflytende partier. Elva er generelt godt synlig i landskapet og det går merket turløype forbi dammen. I Hølsa er det på samme måte som Vinstra elv nedstrøms Øyvassoset gjort tiltak for å heve vannspeilet med terskler. På en strekning rett nedstrøms dammen er elva helt tørrlagt. Denne strekningen er i dag igjengrodd og går i ett med naturen rundt. Avrenningen fra lokalfeltet bidrar med 21,59 l/s km² (0,37 m³/s). Det er påvist sik i Øyangen og høringsinstansene påpeker at spredning må vurderes opp mot slipp av minstevannføring.

GLB har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyangen til 0,05 m³/s. En slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter GLBs beregninger medføre et produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk på 1,2 GWh ved slipp hele

året og 0,2 GWh ved slipp i juli-august. NVEs beregninger ligger noe høyere med en beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyangen på 0,16 m³/s som med slipp i tre måneder tilsvarer et produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk på ca. 1 GWh.

En slipp av minstevannføring ut fra Øyangen i sommermånedene vil medføre forholdsvis små økonomiske konsekvenser. Vi mener likevel at avrenningen fra lokalfeltet sammen med de etablerte terskler gir betydelig liv i Hølsa og bidrar til et bra landskapsbilde. I den øvre delen av elva har naturen tilpasset seg de tørre forholdene. Elveløpet er gjen-grodd og det har oppstått en ny naturtilstand. NVE vil derfor ikke gå inn for et slipp av minstevannføring fra Øyangen til Hølsa.

Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla

Hinøgla var tidligere utløpselv fra Nedre Heimdalsvatn. Vannet blir i dag overført via tunnel til Kaldfjorden. Rett nedstrøms dammen ved Nedre Heimdalsvatn får Hinøgla tilsig fra flere småbekker og etter omkring 8 km kommer hele feltet fra Sikkildalen. Total avrenning fra lokalfelt er 26,10 l/s km² (0,61 m³/s). NVE har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Nedre Heimdalsvatn til 0,4 m³/s. En slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter våre beregninger medføre en tapt produksjon i Øvre Vinstra kraftverk tilsvarende 10,2 GWh ved slipp hele året og 2,5 GWh ved slipp i juli-august.

NVE mener Hinøgla fungerer bra med den avrenningen elva får fra lokalfeltet. Elva har forholdsvis stor vannføring også oppstrøms samløpet med feltet fra Sikkildalen. Vi vil derfor ikke gå inn for et pålegg om minstevannføring fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.

Fra Olstappen til Vinstra

Vinstra elv nedenfor Olstappen ligger i dag som en tørr steinrøys gjennom Skåbu bygda og er ved Kamfossen tydelig synlig og skjemmende fra veien. NVE har forståelse for lokalbefolkningens ønske om vann i elva.

Det har vært uenigheter om spørsmålet rundt minstevannføring i Vinstra elv nedstrøms Olstappen inngår som en del av revisjonen eller som en del av tillatelsen etter vassdragsloven til utvidelse og opprustning av Nedre Vinstra kraftverk. DN mener spørsmålet bør være en del av revisjonen.

Bortføring av vann fra Vinstra elv nedenfor Olstappen skyldes først og fremst Nedre Vinstra kraftverk som har inntak i Olstappen og fører vannet gjennom fjellet til utløpet i Gudbrandsdalslågen. En endring av manøvreringsreglementet i Olstappen med slipp av minstevannføring må i så fall samkjøres med en endring av vilkårene for Nedre Vinstra kraftverk. Den nye vannressursloven av 01.01.01 åpner for en mulighet til å endre eller sette

nye vilkår i gamle konsesjoner ved særlige tilfeller; jf. § 28. NVE mener derfor det ikke er formelle hindringer for å vurdere slipp av vann dersom det kan avbøte vesentlige miljøskader innenfor en akseptabel kostnad.

Vinstra elv nedenfor Olstappen er bratt og med store steiner. Det må betydelige mengder vann til for at et minstevannslipp skal synes i det steinete og bratte elveleie. På grunn av stor fallhøyde vil dette medføre betydelig tapt kraftproduksjon i Nedre Vinstra kraftverk. Det er også et ønske om bygging av terskler ved Kamfossen kombinert med minstevannføring, spesielt i juli-august. Terskler er diskutert i eget punkt ovenfor.

NVE har beregnet alminnelig lavvannføring på strekningen til 3,9 m³/s. En slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter våre beregninger medføre et produksjonstap i Nedre Vinstra kraftverk på 101 GWh ved slipp hele året og 25,2 GWh ved slipp i juli-september. NVE er av den oppfatning at et slipp tilsvarende alminnelig lavvannføring ikke er tilstrekkelig for å oppnå ønsket estetisk effekt og liv i det bratte, steinete elveleie.

De vannmengdene som skal til for å oppnå et godt landskapsbilde nedenfor dammen er så store at de etter NVEs syn ikke står i rimelig forhold til det store produksjonstapet. Det er heller ikke påvist slike interesser eller miljømessige forhold i resten av elvestrekningen at et slikt vannslipp kan forsvares. Vi foreslår derfor at det ikke fastsettes minstevannføringslipp fra Olstappen.

Kulturminner

Oppland fylkeskommune ved kulturseksjonen påpeker store kulturhistoriske interesser langs de regulerte vannene i Vinstravassdraget. De krever at det innarbeides vilkår som åpner for registreringer og avbøtende tiltak på konsesjonærens regning. De ber også om at det foretas en forhåndsutredning før de endelige vilkårene fastsettes. Ved enkelte fornyelser av reguleringskonsesjoner har det vært innført et eget vilkår for automatisk fredete kulturminner. Dette vilkåret gir det offentlige hjemmel til å pålegge konsesjonæren å utføre arkeologiske undersøkelser og utgravinger, jf. kulturminneloven §§ 8, 9 og 10. Undersøkelsene skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet.

NVE har vært i kontakt med kulturminnemyndighetene og bedt om et overslag over hvilke undersøkelser som kan være aktuelle hvis vilkåret som er brukt ved enkelte konsesjonsfornyelser innføres, samt forventede kostnader av disse. Kulturseksjonen i Oppland fylkeskommune skriver i brev datert 11.04.02 at en rekke ukjente faktorer vil være avgjørende for hva som kan være igjen av kulturminner i de aktuelle områdene. Omfanget av disse vil igjen være av avgjørende betydning for omfanget på undersøkelser og kostnader av disse. De anbefaler

derfor en forhåndsutredning før vilkårene fastsettes for lettere å kunne estimere omfanget av undersøkelsene og kostnadene. Kulturseksjonen deler undersøkelsene inn i tre faser. Fase 1: kartlegging og registrering, Fase 2: arkeologiske undersøkelser og utgravinger og Fase 3: sikring og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner.

Når det gjelder kostnadene av undersøkelsene antas de å bli høye. Eksakt verdi er umulig å estimere da omfanget av undersøkelsene ikke er kjent, men kulturseksjonen viser til et beløp som omfatter mange millioner kroner.

NVE har erfart at utgravinger og registreringer som nevnt over kan medføre betydelige kostnader for konsesjonæren. Vi viser bl.a. til ny konsesjon for fortsatt regulering av Numedalslågen (St.prp. nr. 37 (2001-2002)) der det i påvente av en prinsipiell avklaring når det gjelder utforming av kulturminnevilkår i fornyelsessaker ble innført et vilkår som ligger nær opp til det som fastsettes for nye konsesjoner. Dette viste seg i ettertid å være svært uheldig. Det er nå kommet vidtrekkende krav om kulturminneregistreringer der konsesjonæren pålegges å betale omfattende registreringer.

Ved ny reguleringskonsesjon for Byglandsfjorden i Otravassdraget (St.prp. nr. 73 (2001-2002) går Olje- og energidepartementet derfor ikke inn for tilsvarende vilkår. Vi siterer fra St.prp. nr. 73 s. 49: ”

”Det er av avgjørende betydning at konsesjonsvilkårene for fornyet regulering sikrer konsesjonæren forutsigbarhet samtidig som påleggene ikke er uforholdsmessige eller urimelige for konsesjonæren. Olje- og energidepartementet frarår derfor tilsvarende konsesjonsvilkår for Otravassdraget, men kan i påvente av den prinsipielle avklaringen godta et mindre vidtrekkende vilkår. Med utgangspunkt i Miljøverndepartementets forslag til vilkår tas inn en formulering om at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse, som ikke medfører nye inngrep, og som derfor skal søkes holdt på et rimelig nivå. Dette vil sikre større forutsigbarhet for konsesjonæren. Det tas videre inn en tilføyelse i vilkåret som bedre vil sikre samarbeid mellom konsesjonær og kulturminnemyndighet (fylkeskommunen). ”

Slik NVE ser det er det to alternativer når det gjelder vilkår for kulturminner i Vinstravassdraget. Den ene muligheten er å innføre et vilkår om kulturminner på lik linje med fornyet reguleringskonsesjon i Otravassdraget, der det i tillegg settes rammer for omfang og kostnader for de undersøkelser konsesjonæren kan pålegges. NVE mener det da må settes et tak på hva som er akseptable kostnader og at undersøkelsen må prioriteres innenfor denne rammen. Undersøkelser og utgravinger må også bli

grundig planlagt før tiltaket settes i gang og kostnadene må avtales med konsesjonæren på forhånd.

Det andre alternativet er at det ikke settes eget vilkår for kulturminner så lenge det rettslige grunnlaget for å pålegge slike undersøkelser for gamle tiltak ikke er avklart.

Under revisjonsprosessen skal hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnadene være sentrale momenter ved avveining av hvilke endringer som kan og bør foretas, jf. Ot.prp. nr. 50, s. 46. Omfanget av kulturminneundersøkelser rundt Vinstravassdraget er meget usikre og kan medføre betydelige kostnader for konsesjonæren. Vi viser til Olje- og energidepartementets anbefaling i Otravassdraget der det påpekes at en ved fornyelse av konsesjon ikke innfører nye inngrep og konsekvenser, og at vilkår og kostnader må ses i sammenheng med dette. Når det gjelder revisjonssaker mener NVE at en må være enda mer restriktive med å påføre konsesjonæren store og uventede kostnader. NVE vil derfor ikke gå inn for at det innføres et eget vilkår for kulturminner i revisjonssaken så lenge det rettslige grunnlaget for slike undersøkelser ikke er avklart.

Økonomiske vilkår

Kommunene skriver i sin felles høringsuttalelse at de anser det som selvsagt at konsesjonsmyndighetene pålegger regulanten å yte de berørte distriktene næringsfond. Det henvises til Ot.prp. nr. 50 s. 47 og kommunene mener det er klart forutsatt i forarbeidene at dette kan gjøres.

Senest i brev av 21.01.02 til Sjøk kommune vedrørende avslag på revisjon av konsesjonsvilkår for Raudals- og Breidalsreguleringen skriver Olje- og energidepartementet:

”Formålet med revisjon av eldre, tidsbegrensede konsesjoner er i hovedsak muligheten til å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak. Næringsfond er lite egnet til å avbøte miljøskader og -ulempen i denne sammenheng. Etter departementets syn skal det særlig sterke grunner til før det kan være aktuelt.”

Også i brev til Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar av 10.05.00 gir Olje- og energidepartementet klart uttrykk for at det ikke er meningen å justere konsesjonsavgifter og fond ved en vilkårsrevisjon og at formålet med revisjon i hovedsak er muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak.

NVE mener at det ikke foreligger særlig sterke grunner til å pålegge næringsfond i denne saken. Vi viser også til det økonomiske utbytte kommunene får gjennom eksisterende konsesjonsavgifter og konsesjonskraft.

Revisjon av vilkår for konsesjonskraft ville gjort det mulig å forandre og modernisere bestemmelsen

om konsesjonskraft for konsesjoner gitt før 1959. Konsesjonskraft i medhold av konsesjoner gitt før 10.04.1959 representerer per i dag 21 % (1,8 TWh) av den totale konsesjonskraftmengden. Så langt NVE har kjennskap til varierer prisen på denne kraften relativt mye. En lik pris på all konsesjonskraft vil både være en forenkling og eliminere problemet med å skille ut beregningsgrunnlaget for konsesjoner gitt før 1959. NVE er likevel av den oppfatning at økonomiske vilkår primært skal holdes utenfor revisjonsprosessen. Det har vært laget flere forslag til regelverk for beregning og fordeling av konsesjonsavgifter og konsesjonskraft, bl.a. det såkalte ”Ljøgodtutvalget”. Vi mener derfor at problemstillingen bør ses i sammenheng med dette arbeidet og i forbindelse med en mer generell gjennomgang av de økonomiske vilkårene.

Juridisk og hydrologisk bistand

Kommunene påpeker i sin fellesuttalelse at de har sett det som nødvendig å engasjere hydrologisk og juridisk bistand for å kunne gi en fylldig og samlet uttalelse til høringsdokumentet. Utgifter til juridisk bistand påløpt etter det tidspunkt NVE har besluttet å sette i gang revisjonssak, kan kreves refundert i den grad det finnes rimelig. Eventuelle krav må tas opp med NVE dersom man ikke lykkes å komme til enighet med konsesjonær. Vi forutsetter at det ikke er vesentlig behov for juridisk bistand i disse sakene, da revisjon ikke omfatter problemstillinger av privatrettslig karakter.

Annet

Vang kommune og Eidsbugarden Turistsenter AS skriver i sine uttalelser at det er ønske om et vannspeil i vestenden av Bygdin ved Eidsbugarden for å kompensere for skjemmende utsyn ved lave vannstander. Vang kommune viser også til et igangsatt planarbeid ved østenden av Bygdin med sikte på generell opprydding/opprusting av bryggeområdet. Det er ønske om at GLB tar del i arbeidet og bidrar med gjennomføring av tiltak. NVE mener dette er forhold som bør ordnes mellom konsesjonær og de berørte.

Det er videre et ønske fra Vang kommune og A/S Jotunheimen og Valdres Bilselskap om at GLB pålegges tiltak for å renske kanalene ved Eidsbugarden og Bygdisheim for og enkle Bitihorns ferjerute. GLB skriver i brev av 27.11.2001 at opprensning av kanalene var en del av skjønnsforutsetningene for reguleringen av Bygdin i 1928-30. Vi vil derfor ikke kommentere dette ytterligere.

Konklusjon

NVE viser til ovenstående vurderinger og går inn for at det fastsettes nye vilkår for reguleringskonse-

sjonene i Vinstravassdraget. Forslag til vilkår følger vedlagt.

Forslag til vilkår for tillatelse for Glommens og Laagens Brukseierforening til å foreta regulering av magasinene i Vinstravassdraget:

(Erstatter tidligere vilkår for regulering av Bygdin gitt ved kgl.res. 5. juli 1928, regulering av Vinsteren og Olstappen gitt ved kgl.res. 14. juli 1950, regulering av Sandvatn, Kaldfjord og Øyvatt gitt ved kgl.res. 8. juli 1954 og regulering av nedre Heimdalsvatn og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen gitt ved kronprinsregentens res. 13. april 1956).

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen er gitt på ubegrenset tid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

I

For den øking av vannkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget, skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

For reguleringen av *Bygdin* gitt ved kgl.res. 5. juli 1928: Til staten i hele konsesjonstiden kr 0,20 pr. naturhestekraft.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 1,30 de første 5 år, senere kr 1,80 pr. naturhestekraft.

For reguleringen av *Vinsteren* og *Olstappen* gitt ved kgl.res. 14. juli 1950, regulering av *Sandvatn*, *Kaldfjord* og *Øyvatt* gitt ved kgl.res. 8. juli 1954 og regulering av nedre *Heimdalsvatn* og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen gitt ved kronprinsregentens res. 13. april 1956:

Til staten kr 0,50 pr. nat.-HK.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 3,00 pr. nat.-HK.

Økingen av vannkraften beregnes på grunnlag av den øking av vassdragets lågvassføring som reguleringen antas å ville medføre, utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet med den tidligere bestående regulering. Ved beregningen av denne øking forutsettes det at magasinet utnyttes på en sånn måte at vassføringen i lågvassperioden blir så jevn som mulig. Hva der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringen innvunne øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntreter etter hvert som den ved reguleringen innvunne vannkraft tas i bruk.

Avgifter har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 17 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

6

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene

er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

7

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Vinstravassdraget er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren plikter å innbetale et årlig beløp på totalt kr 75.000 fordelt på kr 25.000 til hver av kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Vang til opphjør av fisk/vilt/friluftsliv. Beløpet skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpet til fisk/vilt skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode, skal beløpet nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av DN.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

8

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

9

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og

kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utligningsgelige.

10

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

11

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

12

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

13

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

15

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

16

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

17

(Konsesjonskraft)

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann, er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Når 30 år er forløpet fra konsesjonens meddelelse, kan de kommuner hvis interesser berøres av reguleringen, uansett den ovenfor betingede prosent for kraftavgivelse og uten hinder av den foran fastsatte begrensning med Kongens samtykke, etter hvert som kraft blir ledig, kreve avgitt fra de av vassdragets vassfall der tilhører norske kommuner, ytterligere kraft, så vidt fornødent til å dekke deres eget behov eller til å forsyne deres innvånere med kraft til lys, varme, gårdsdrift, håndverk eller småindustri.

Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningen eller fra ledningsnett, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten dette er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen, som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften leveres etter en maksimalpris beregnet på å dekke produksjonsomkostningene - deri innbefattet 6 pst. rente av anleggskapitalen - med tillegg av 20 pst. Hvis prisen beregnet på denne måte vil bli uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallet kan gi er tatt i bruk, kan dog kraften i stedet forlanges avgitt etter en maksimalpris som svarer til den gjengse pris ved bortleie av kraft i distriktet. Maksimalprisen fastsettes ved overenskomst mellom vedkommende departement og konsesjonæren eller i mangel av overenskomst ved skjønn. Denne fastsettelse kan så vel av departementet som av konsesjonæren forlanges revidert hvert 5te år. Hvis eieren leier ut kraft, og kraften til kommuner eller stat kan uttas fra kraftledning til noen av leietagerne, kan kommunen eller staten i ethvert tilfelle forlange kraften avgitt til samme pris og på samme vilkår som leierne av lignende kraftmengder under samme forhold.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år, for hver gang kraften uttas.

Unnlater anleggets eier å levere denne kraft, uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveringen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr 1 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko, så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

18

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12 og 17 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

19

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av magasinene i Vinstravassdraget i Oppland fylke

(Erstatter reglementene for regulering av Bygdin gitt ved kgl.res. 27.08.1928 og 12.09.1930, regulering av Vinsteren og Olstappen gitt ved kgl.res. 14.07.1950, regulering av Sandvatn, Kaldfjord og Øyvatn gitt ved kgl.res. 13.04.1956, regulering av nedre Heimdalsvatn og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen gitt ved kronprinsregentens. res. 13. april 1956)

1. *Reguleringer*

Magasin	Reg.grenser		Reg. høyde
	Øvre kote	Nedre kote	
Bygdin	1057,40	1048,25	9,15 m
Vinsteren.....	1031,5	1027,5	4,0 m
Sandvatn.....	1019,0	1015,9	3,1 m
Kaldfjord.....	1019,0	1013,1	5,9 m
Øyvatn	1019,0	1013,1	5,9 m
Olstappen	668,00	655,00	13,0 m
Nedre Heimdalsvatn	1052,2	1050,0	2,2 m
Øyangen	998,0	996,0	2,0 m

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til følgende referanser:

Bygdin: Fastmerkebolt i fjell ved statens kai ca. 150 m ovenfor utløpet. Boltens høyde er 1057,952 moh.

Vinsteren: vannmerkets 0-punkt på kote 1028,565.

Sandvatn, Kaldfjord, Øyvatn: NVEs fastmerke F.M.24 i dammen med høyde kote 1014,482.

Olstappen: vannmerkes 0-punkt på kote 658,958.

Nedre Heimdalsvatn: NVEs fastmerket F.M.8 nær utløpet med høyde kote 1052,504.

Øyangen: Øvre Vinstra kraftverks F.M. ved inntaket med høyde kote 996,962. Utgangshøyden for Øvre Vinstra kraftverks nivålement er NVEs F.M.1 for Hinøgla med høyde kote 703,281.

Overføringer:

Tilsiget til Nedre Heimdalsvatn kan overføres til Kaldfjordmagasinet.

Tilsiget til Kaldfjordmagasinet kan overføres til Øyangen.

2.

Følgende minstevannføringer gjelder:

Fra *Bygdin* skal det til enhver tid slippes 1,25 m³/s.

Fra *Vinsteren* skal det til enhver tid slippes 2,0 m³/s.

Fra *Øyvassoset* skal det i tiden fra 1. juli til 30. september slippes en minstevannføring innenfor intervaller 1 m³/s – 3 m³/s. Størrelse på vannslippet fastsettes av NVE.

3.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

For *Bygdin* gjelder at tapping av vann fra magasinet i lavvannsperioden skal skje så jevnt som mulig av hensyn til isforholdene i vassdraget. Tappingen påbegynnes før Vinstervatnet har islagt seg, dog ikke før 1. november, med mindre behovet for driftsvann nødvendiggjør en tidligere påbegynnelse av tappingen. Alle dammenes flomløp skal være åpne når vannet i *Bygdin* overstiger øvre reguleringsgrense. Vannet kan heves til kote 1057,70 ved plutselig flommer forårsaket av utbrudd av øvre Melkedalsvatn.

For *Vinsteren* gjelder at vannstanden under flom kan heves midlertidig til høyeste kote 1032,0 for atter å senkes til HRV kote 1031,5 når flommen har kuliminert i *Olstappen*.

For *Sandvatn, Kaldfjord, Øyvatn* gjelder at vannstanden i magasinene under flom kan heves midlertidig til kote 1019,4 for atter å senkes til HRV kote 1019,0 når flommen har kuliminert i *Olstappen*.

For *Olstappen* gjelder at vinterstid skal vannstanden ligge over HRV-2,5 m fram til ca. 15. mars. Nedtappingen om våren skal tidligst starte ca. 15. mars slik at laveste vannstand LRV kan bli nådd engang i perioden 1.-15. mai. *Olstappen* fylles raskt opp igjen og slik at det tilstrebes en vannstand på minimum HRV-1,5 m ca. 15. juni. Vannstanden HRV-1,5 m betraktes som en minimumsvannstand fram til ca. 15. august. Fra ca. 15. august til ca. 15. september kan minimumsvannstanden gradvis senkes til HRV-2,5 m. Vannstanden kan variere noe over minimumsvannstandene i henhold til de forutsetninger om døgnregulering som foreligger for

Nedre Vinstra kraftverk. De nevnte minimumsvannstander skal under normale driftsforhold ikke underskrides. Avvik må påregnes i ekstraordinære situasjoner, for eksempel uforutsett driftsstans, store vedlikeholdsarbeider, unormale tilsigsforhold og ved fare for skadeflom.

Olstappen må ikke tillates å stige over regulert høyvannstand på kote 668,0 uten at alle flomløpene er åpne.

For *Øyangen* gjelder at vannstanden i magasinet skal under særlige flomforhold midlertidig heves til kote 998,5 for atter å senkes til HRV kote 998 så snart flommen har kuliminert i Olstappen.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsstiden.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) forslag til endring av vilkår

NVEs forslag til vilkår og manøvreringsreglement er vedlagt innstillingen. Vi har laget ett felles vilkårssett for alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Da det ikke er ønskelig å justere økonomiske vilkår ved en vilkårsrevisjon har vi latt postene for konsesjonsavgifter og konsesjonskraft bli stående uendret. Når det gjelder de øvrige postene har vi så langt det lar seg gjøre prøvd å modernisere vilkårene ved å erstatte de med vilkår som gis ved nye konsesjoner i dag. Gamle vilkår som ikke lenger er aktuelle er fjernet.

NVE har følgende merknader til vilkårene:

Post 1 Konsesjonstid: Gjeldende post 1 er erstatet med dagens standardvilkår som brukes ved fornyelse av konsesjoner. Det vil være 30 år til neste revisjonsadgang.

Post 2 Konsesjonsavgifter: Denne posten inneholder en samling av bestemmelsene i gjeldende vilkår post 3. Satsene på konsesjonsavgiftene videreføres uendret og refererer ser til konsesjonsdato.

I gjeldende vilkår for Bygdin og Vinsteren er det i post 4 en bestemmelse om et engangsbeløp til staten av kr 1,00 for hver innvunnen naturhestekraft. Dette er et engangsbeløp som er utbetalt en gang for alle. Bestemmelsen er derfor fjernet fra vilkårene.

Post 3 Kontroll med betaling av avgift: Standardvilkår ved nye konsesjoner i dag og NVE finner det riktig at dette tas med i vilkårene.

Post 4 Erstatning til etterlatte: Standardvilkår ved nye konsesjoner i dag. NVE anbefaler at dette vilkåret tas inn.

Post 5 Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.: Standardvilkår ved nye konsesjoner i dag. NVE finner det riktig at et vilkår om konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift tas inn.

Post 6 Godkjenning av planer, etc.: Standardvilkår ved nye konsesjoner i dag og et vilkår for oppfølging og vedlikehold. NVE anbefaler at vilkåret tas inn.

Post 7 Naturforvaltning: Standardvilkår for naturforvaltning er tatt med i vilkårene. Der det i dag er pålegg om utsetting av fisk (Olstappen, Vinsteren, Kaldfjorden og Heimdalsvatn) vil hjemmelen for tilsvarende pålegg nå ligge under denne post, punkt I. Vi viser ellers til diskusjonen foran.

I konsesjonene for Bygdin og Kaldfjordmagasinet er det eksisterende fond til fremme av fiske i Vinstravassdraget. Dette er etablerte fond og vi ser det ikke nødvendig at de lenger er en del av vilkårene.

Punkt V, årlige utbetalinger til opphjør av fisk/vilt/friluftsliv er diskutert ovenfor.

Post 8 Forurensning: Etter ønske fra fylkesmannen i Oppland anbefaler NVE at standardvilkår for forurensning som brukes ved nye konsesjoner tas inn.

Post 9 Ferdsl: Standardvilkår som brukes ved nye konsesjoner i dag og vi anbefaler at dette tas inn.

Post 10 Terskler mv.: Standardvilkår for terskler mv. er tatt med i vilkårene. Påpekte problemstillinger som bygging av terskler, erosjon og opprensning kommer inn under denne post. I konsesjonen for Heimdalsvatn/Øyangen er det vilkår som pålegger konsesjonær å bygge dammer eller terskler ved utløpene av Øvre og Nedre Hersjø, samt Vinsterlønen. Oppfølgingen av dette vilkåret vil ligge under denne post.

Post 11 Rydding i reguleringssonen: Det er påpekt at det er behov for et vilkår som ivaretar rydding av reguleringssonen også under konsesjonstiden. Denne post gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren rydding innenfor rimelig grad. Erstatte gjel-

dende post 15 i gjeldende vilkår for Kaldfjorden og Heimdalsvatn/Øyangen.

Post 12 Manøvreringsreglement: Vi har laget forslag til et samlet manøvreringsreglement for alle konsesjonene.

Minstevannføringsbestemmelsene for Bygdin og Vinsteren er fremdeles gjeldende. I tillegg viser vi til ovenstående diskusjon om minstevannføring fra Kaldfjordmagasinet.

Bestemmelsene om å slippe vann til fløtning tas ut da det antas at dette ikke lenger er relevant.

I gjeldende man.regl. for Bygdin post 2 har vi tatt ut bestemmelsen som gjelder slipp av vann til kraftanlegg i Kamsfoss, med mer, og bestemmelsen om at "magasinet ikke må være tappet lavere enn ned til kote 1049 den 1. april" av hensyn til disse. Vi mener bestemmelsene ikke lenger er aktuelle og forutsetter at reguleringsforeningen samordner tappingen ut i fra de samlede interessene til kraftverkseierne.

I man.regl. for Vinsteren post 2 står det at det skal slippes vann gjennom fisketrappen. Trappen blir fjernet i 2003 under ombyggingen av dammen etter godkjennelse av DN, jf. brev av 30.06.00. Bestemmelsen om slipp av vann gjennom fisketrappen er derfor tatt ut av reglementet. Minstevannføringsslippet på 2,0 m³/s vil fremdeles gjelde.

I man.regl. for Kaldfjordmagasinet er det en bestemmelse om å slippe 2,4 m³/s fra dammen til Øvre Vinstra kraftverk er satt i drift. Øvre Vinstra kraftverk ble satt i drift i 1957 og vi anbefaler at bestemmelsen tas ut av reglementet.

Post 13 Hydrologiske observasjoner: Erstatte tidligere vilkår om hydrologiske observasjoner.

Post 14 Etterundersøkelse: Vi anbefaler at standardvilkår for etterundersøkelser tas inn.

Post 15 Militære foranstaltninger: Vi anbefaler at standardvilkår for militære foranstaltninger tas inn.

Post 16 Konsesjonskraft: Denne post er ikke endret fra gjeldende vilkår og refererer seg til konsesjonsdato.

Post 17 Kontroll med overholdelse : Vi anbefaler at standardvilkår for kontroll med overholdelse tas inn i vilkårene.

Post 18 Tinglysning: Vi anbefaler at standardvilkåret tas inn.

Andre merknader

I gjeldende vilkår for Kaldfjordmagasinet og regulering av nedre Heimdalsvatn, overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen er en egen post 16 for fond til fremme av jordbruket. Dette er etablerte fond og vi ser det ikke nødvendig at de lenger er en del av vilkårene. ”

3. Innkomne høringsuttalelser til NVEs innstilling

NVEs innstilling ble 24.02.03 sendt til berørte kommuner, departementer og fylkeskommunen. En har mottatt følgende høringsuttalelser:

Kommunal- og regionaldepartementet uttaler i e-post av 14.03.03 at en ikke har merknader til saken.

Advokat Johs. Thallaug fremmet ved brev av 14.03.03 følgende uttalelse på vegne av seter- og fiskebueiere rundt Vinstervatnet i Øystre Slidre kommune:

"Jeg representerer seter- og fiskebueiere rundt Vinstervatnet i Øystre Slidre kommune.

Mine parter hevder å ha særrettigheter til fiskevatnet og det kan nevnes at i den forbindelse ble de tilkjent en egen erstatning for redusert fiske i erstatningsskjønnet for Vinstervatnet.

Jeg har i sin tid avgitt uttalelse til NVE på vegne av mine parter med hensyn til krav om endring av konsesjonsvilkårene for Vinstervatnet. Mitt brev er inntatt i NVEs innstilling side 51. Glommens og Laagens Brukseierforening har avgitt kommentarer til vårt krav og det er inntatt i innstillingen side 64-65. NVE har i sin innstilling omtalt våre krav på side 70-71.

Etter at det har vært avholdt møte med setereierne har jeg på vegne av mine parter disse bemerkninger til NVEs innstilling:

1. Vi aksepterer at vårt krav om "kamp mot ørekyten" nå kan fremmes gjennom Direktoratet for naturforvaltning. Vi vil arbeide for at DN pålegger regulanten å treffe tiltak for å redusere omfanget av ørekyten i Vinstervatnet.

Vi fastholder at reguleringen og endringer som fulgte med denne er en hovedårsak til det problem som ørekyten i dag representerer i Vinstervatnet.

2. Krav om utsetting av toårig settefisk

Vi aksepterer at vårt krav i så henseende fremmes for Direktoratet for naturforvaltning og vil fortsette arbeidet for å få gjennomslag for våre synspunkter.

3. Krav om terskel

Vi aksepterer at LRV er 1027,5. Vårt krav om at det bør oppsettes en terskel på dette nivå er for å sikre at vannet står dit til enhver tid. Dette for å hindre at arealer under isen blir tørrlagt og at det oppstår frost i næringsområder for fisken.

Mine parter er av den oppfatning at LRV vinterstid medfører at *vannivået* kommer under LRV. Det er nærliggende å spørre om LRV måles på topp av isflate eller er det vannivået under isen?

På denne bakgrunn ønsker mine parter satt opp en vannstandsmåler som bekrefter at vannflaten ikke kommer under LRV. Under enhver omstendighet ønskes LRV dette nærmere presisert.

4. Avsetning til naturforvaltning

Det legges til grunn at det beløp som bl.a. tilsikres Øystre Slidre kommune til naturforvaltning skal brukes innenfor reguleringsområdet – Vinstervatnene – i kommunen.

Med disse bemerkninger aksepterer mine parter NVEs forslag til konsesjonsvilkår."

Nord-Fron kommune v/formannskapet vedtok følgende uttalelse i møte den 25.03.03:

"Formannskapet meiner at NVE si innstilling vedr. revisjon av vilkår for Vinstravassdraget legg ei for snever oppfatning til grunn når det gjeld revisjonsadgangen. Vidare meiner formannskapet at NVE i altfor stor grad legg omsynet til regulanten sin økonomi til grunn.

Nord-Fron kommune vedtar følgjande uttale til Olje- og energidepartementet til NVE si innstilling i saka om revisjon av konsesjonsvilkår i Vinstravassdraget:

1. Nord-Fron kommune ber om ny vurdering av ev. justering av manøvreringsreglementet for Olstappen for å redusere miljømessige skader av sein oppfylling om våren.

2. Kommunen ber om at det blir funne fram til ei løysing for å etablere *ein eller to tersklar* i Vinstra elv nedanfor Kamfossen som grunnlag for at det kan visast litt vatn i dette elveløpet i sommarmånadene. Det må leggjast vekt på at dette kan gjennomførast utan for store kostnader og produksjonstap.

3. Nord-Fron kommune held fast på kravet om auka *økonomisk kompensasjon* for å støtte opp om tiltak og nyskaping i Skåbu/Vinstradalen. Kommunen meiner at intensjonen med revisjon av konsesjonsvilkåra legg til rette for dette.

4. Nord-Fron kommune har hatt behov for juridisk og hydrologisk bistand i revisjonsprosessen. Kommunen krev *refusjon* av slike utgifter.

5. Kommunen krev *synfaring i vassdraget som del av departementet si behandling* av revisjonssaka."

Vang kommune v/formannskapet vedtok følgende uttalelse i møte 03.04.03:

"Vang kommune sluttar seg til dei vurderingar og merknader som er innteke i saksframstillinga ovanfor frå advokatfirma Hjort da.

Vang kommune ser utover dette ikkje behov for å gå konkret inn på NVEs vurdering av dei enkelte krav som er fremja i revisjonssaka frå kommunen og andre partar frå Vang.

Vang kommune vil imidlertid halde fast på dei krav som er fremja i revisjonssaka frå kommunen og andre partar frå Vang.

Vang kommune syner til uttalen datert 21.03.03 frå Bygdin Grunneigarlag og gjev sin tilslutnad til desse merknadene.

Vang kommune krev vidare at departementet foretek befarung av Vinstravassdraget for at

departementet skal kunne forestå ei reell prøving av NVEs innstilling.

Vang kommune tek forbehold om å kome tilbake med ytterlegare merknader til NVEs innstilling."

Øystre Slidre kommune v/formannskapet vedtok følgende uttalelse i møte 10.04.03:

"Øystre Slidre kommune sluttar seg til konklusjonene i notat dat 13.03.03 utarbeida av LVK-sekretariatet.

- NVE legg til grunn at revisjonsadgangen er mykje snevrare enn det som var føresetnad frå lovgjevar si side.
- NVE har lagt for stor vekt på omsynet til GLB sin økonomi og kraftbalansen generelt.
- NVE burde under kvart omstende fastsett økonomiske vilkår når NVE tilnærma ikkje gjer vedtak om tiltak som påverkar produksjonskapasiteten.
- Kommunen meiner departementet bør gjennomføre synfaring av Vinstravassdraget. Dersom departementet skal kunne gjennomføre ei realitetsprøving av NVEs innstilling, bør også departementet gjennomføre synfaring av vassdraget.

Med bakgrunn i første kulepunkt opprettheld kommunen krav om etablering av næringsfond i samband med revisjon.

Med bakgrunn i at rettstilstanden rundt revisjonsadgang synest å vera uklar opprettheld Øystre Slidre kommune krav om refusjon av utgifter til nødvendig juridisk bistand.

Øystre Slidre kommune legg fram krav om at DN sitt framlegg om årleg overføring på 75 000 kr til opphjelv av fisk, vilt og friluftsliv blir oppretthalde. Utsettingspålegg i Vinstervatnet bør takast med i vurdering av framtidig overføring til opphjelv av fiske.

Øystre Slidre kommune legg fram krav om at det blir innarbeida vilkår for kulturminner på linje med nye konsesjonsvilkår for Byglandsfjorden. Reviderte vilkår utan at eigne vilkår for kulturminner blir innarbeida, vurderast å vere lite i samsvar med at vilkårsrevisjon særleg skal vera ei oppgradering på miljøområdet.

Øystre Slidre kommune vil oppretthalde krav om at merking av farlege skjær/blokker i Vinstervatnet og Kaldfjorden blir innarbeida i reviderte konsesjonsvilkår. Det vurderast å vera liten prinsipiell skilnad på merking av farleg is og farlege skjær/steinar i vatnet. "

Sør-Fron kommune har i brev av 14.04.03 uttalt følgende:

"Sør-Fron kommune finner mye godt i NVEs innstilling. På flere punkt er innstillinga et grunnlagt kompromiss både lokalsamfunn, konsesjonæren, allmenne interesser og ymse særin-

teresser synes å kunne samles om. Hensynet til samfunnets økende behov for energi må veies opp mot andre allmenne interesser som for eksempel fiske. NVE rår til redusert kraftproduksjon på ca. 12 GWh ved at det i juli-september blir pålagt minstevassføring på ca. 2 m³/s ved Øyvassosen (kan bli justert ved at NVE får myndighet til å fastsette minstevassføringa mellom 1 og 3 m³/s).

Folk i Sør-Fron har vesentlige fiske- og jaktinteresser og -retter i deler av Vinstravassdraget, og DN rår til at kommunen får et årlig tilskudd på kr 70 000 (24,6 % av DN's forslag om kr 285 000 til de fem kommunene). NVE utelater Sør-Fron kommune, bare grunnlagt med at Sør-Fron og Vågå kommuner "blir berørt i mindre grad". Om dette er skrevet ut fra ei arealbetraktning og uten kjennskap til hvor store fiskeinteresser og -retter sørfrøningene har, skal være usagt. Vi forstår ikke NVEs utsagn om dette. – *Sør-Fron kommune ber om å få minst en firedel av det årlige tilskuddet konsesjonæren måtte bli pålagt til "opphjelp av fiske/vilt/friluftsliv", jf. NVEs forslag til vilkår, punkt 7 V.*

Sør-Fron kommune ønsker økt økonomisk kompensasjon i form av næringsfond eller årlige tilskudd med tanke på næringsliv og nyskaping som grunnlag for fortsatt fast bosetting i de områdene som hører med til elva Vinstras nedbørsfelt, og som på denne måten stiller sine mest verdifulle naturressurser til disposisjon for velferd i urbane strøk (jf. at kraftverkene i Vinstra hovedsaklig er eiet av selskap i Oslo-området direkte eller indirekte). – Espedalen og Gålå i Sør-Fron er satsingsområder for reiseliv, turistbedrifter og kulturvirksomhet.

Kommunene har hatt behov for hjelp fra juridisk og hydrologisk sakkyndig, og krever alle disse utgiftene i hele prosessen dekt. "

Advokatfirmaet Hjort avga på vegne av alle de berørte kommuner følgende uttalelse 11.04.03:

1 INNLEDNING

Etter meget lang saksbehandlingstid har NVE avgitt innstilling i den første sak om revisjon av konsesjonsvilkår.

Det er i departementets brev av 24. februar 2003 satt frist for merknader til NVEs innstilling til 11. april 2003.

På vegne av samtlige berørte kommuner i Vinstravassdraget har vi følgende merknader til NVEs innstilling og disse følger nedenfor.

For ordens skyld bes notert at vi representerer samtlige kommuner og at vi som kommunenes advokat får tilsendt all korrespondanse i sakens anledning direkte til oss. Så langt i saken har NVE konsekvent unnlatt å sende innkalling til befaring, innstillingen mv. til oss. I lys av den saksbehandling som har blitt lagt til grunn av NVE ber vi også om å få oversendt all korrespondanse mv. i saken som kommunene kan be-

gjære innsyn i etter forvaltningsloven § 18 fortløpende og direkte til oss.

2 GENERELLE SYNSPUNKTER PÅ NVEs INNSTILLING

2.1 Revisjonsadgangen

2.1.1 Utgangspunkt

NVEs innstilling gir uttrykk for en rettsoppfatning vedrørende revisjonsadgangen som vi ikke er enig i. Etter vårt syn gir NVE uttrykk for at adgangen til å revidere vilkårene er langt snevrere enn det som var forutsatt fra lovgivers side når revisjonsadgangen ble lovfestet.

Vi finner NVEs innstilling svært selektiv i sin utvelgelse av sitater mv. fra forarbeidene til lovendringen i 1992 når NVE skal underbygge det restriktive syn på revisjonsadgangen som har kommet til uttrykk i innstillingen.

Etter vårt syn er det av interesse ikke bare å se på forarbeidene fra 1992, man må også lese forarbeidene fra lovendringen i 1992 i sammenheng med lovendringen i 1959 hvor man første gang fikk regler om alminnelig vilkårsrevisjon.

2.1.2 Forarbeidene til lovendringen i 1959

I "Innstilling fra Komiteen til revisjon av vassdragsreguleringsloven mv. Oslo 1953" side 22-23 uttaler flertallet i Komiteen:

"Et flertall – formannen, Elverum, Fjærtuft, Haugen, Hustad, Mellum og Reinsnes – vil ha en bestemmelse om at når konsesjon er gitt på ubegrenset tid, skal det være adgang til å kreve revisjon av konsesjonsvilkårene etter 50 år. Denne periode svarer til konsesjonstidens normale lengde ved tidsbegrensede konsesjoner. Forholdene kan som kjent endres meget i tidens løp. Konsesjonsvilkår som var rimelige og gode da de ble gitt, kan etter hvert bli temmelig anti-kverte og urimelige. Nye forhold som krever nye bestemmelser kan komme opp. Og sist – men ikke minst: konsesjonslovgivningen er stadig gjenstand for forandringer, som ikke kan gjøres gjeldende for tidligere gitt konsesjoner på grunn av grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft. Således vil flere av de endringer som komiteen foreslår ikke kunne gjøres gjeldende for allerede gitt konsesjoner. Forslaget tar derfor sikte på å åpne adgang til å innpasse nye lovbestemmelser i konsesjonsvilkårene, rette på eventuelle urimeligheter og i det hele modernisere bestemmelsene etter tidens krav ved utløpet av en vanlig konsesjonsperiode." (understrek her)

Mindretallet i Komiteen ønsket ikke en bestemmelse om 50-års revisjon og bemerket (Innstillingen side 23):

"Regelen kan praktiseres på en slik måte at det nærmest motsvarer ny konsesjon, og

norske kommuner kan derved bli stillet på samme linje som private selskaper. Etter reguleringsloven av 1911 var det tidsbegrenset konsesjon også for kommuner. Dette ble imidlertid forandret i loven av 1917, og det skulle da ikke være rimelig å gå tilbake på dette punkt og berøve kommunen de fordelene de fikk ved loven av 1917. En er oppmerksom på den innskrenkende fortolkning av hensikten med revisjonen som inneholdes i flertallets premisser, men mener likevel at lovens nåværende bestemmelser bør opprettholdes.”

Til Komiteens forslag bemerket departementet (Ot.prp. nr. 39 1958) side 11-12:

”Departementet finner det for sitt vedkommende rimelig at det blir adgang til en slik revisjon. Enkelte av vilkårene kan på grunn av endrede forhold eller på grunn av omstendigheter som en ikke hadde oversikt over den gangen konsesjonen ble gitt, etter hvert virke urimelige, mens det på den annen side kan være naturlig og ønskelig med nye bestemmelser. Revisjonen bør ta sikte på en ajourføring, men konsesjonæren bør allikevel ha adgang til å frafalle konsesjonen hvis han ikke ønsker å godta de nye vilkår. Han bør da kunne frasi seg konsesjonen innen en nærmere bestemt frist, som departementet foreslår satt til 3 måneder fra det tidspunkt da konsesjonæren har fått underretning om de reviderte vilkår. I fall han ikke har frasagt seg konsesjonen innen fristens utløp må han være bundet av de nye bestemmelser.” (understreket her)

Det er interessant å merke seg at departementet forutsetter at revisjonen kan være så vidt omfattende at konsesjonær ser seg tjent med å frasi seg hele konsesjonen. For øvrig må man legge til grunn at departementet var enig i formålet med revisjonen slik dette ble beskrevet av komiteen.

Etter vårt syn underbygger forarbeidene at det skulle være en vid adgang til å revidere vilkårene ved den alminnelige revisjon, jf. komiteflertallets oppsummering- ”og i det hele modernisere bestemmelsene etter tidens krav..”

2.1.3 Forarbeidene til lovendringen i 1992

Ved lovendringen i 1992, som i ikrafttredelsesbestemmelsene også åpnet adgang for revisjon av evigvarende konsesjoner gitt før 1959, ble revisjonsadgangen utvidet. Av forarbeidene til denne lovendringen er det ikke noe som tyder på at man mente å gi revisjonsbegrepet et snevrere innhold enn det som var forutsatt i 1959, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) side 46:

”Adgangen til å foreta en alminnelig revisjon av konsesjonsvilkårene er ikke ny. Som nevnt under kap. 7.4.1. ble adgangen

innført ved lov av 10.4.1959 nr. 2. Forarbeidene er knappe på dette punkt. De gir anvisning på formålet med revisjonsadgangen, men sier for øvrig ingen ting om hvilke konkrete endringer som kan foretas og hvilke saksbehandlingsregler som skal gjelde. *Formålet med revisjonsadgangen gir imidlertid i stor grad svar på hvilke konkrete endringer som kan gjennomføres. Komiteen (Innstillingen side 22) viser her til at forholdene kan endres meget i tidens løp. Konsesjonsvilkår som var rimelige og gode da de ble gitt, kan etter hvert bli temmelig antikverte og urimelige. Nye forhold som krever nye bestemmelser kan også komme opp. Etter som konsesjonslovgivningen er i stadig utvikling er det videre viktig å kunne innpasse nye lovbestemmelser i konsesjonsvilkårene.*

I Ot.prp. nr. 39 (1958), side 11 uttales:

”Departementet finner det for sitt vedkommende rimelig at det blir adgang til en slik revisjon. Enkelte av vilkårene kan på grunn av endrede forhold eller på grunn av omstendigheter som en ikke hadde oversikt over den gangen konsesjonen ble gitt, etter hvert virke urimelige, mens det på den annen side kan være naturlig og ønskelig med nye bestemmelser. Revisjonen bør ta sikte på en ajourføring, men konsesjonæren bør allikevel ha adgang til å frafalle konsesjonen hvis han ikke ønsker å godta de nye vilkår.”

Den alminnelige revisjoner m.a.o. ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Som det fremgår ovenfor betyr ikke dette nødvendigvis endringer til konsesjonærens ugunst. Revisjonen gir også anledning til å oppheve vilkår som har vist seg urimelige/unødvendige eller uhensiktsmessige. Man kan ikke uten videre legge til grunn at innholdet av de nye vilkårene i seg selv må representere en økonomisk merbelastning for konsesjonæren. På den annen side vil arbeidet med revisjonen nødvendigvis medføre ekstra utgifter. Under enhver omstendighet vil hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnader være sentrale moment ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Overfor gamle reguleringer hvor anlegget for lengst er nedskrevet, kan det nok sies å være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner. På den annen side må man ta hensyn til at forholdene har festet seg gjennom lang tid. En overskridelse av forbudet i grunnlovens § 97 mot en urimelig og vilkårlig tilbakevirkning anser departementet imidlertid som en lite aktuell problemstilling.” (understreket her)

Vi viser også til side 47 i Ot.prp. nr. 50:

”I praksis vil det likevel ikke være aktuelt å foreta endringer av samtlige conse-

sjonsvilkår. Dette skyldes blant annet at flere av konsesjonsvilkårene knytter seg uttrykkelig til anleggsperioden. Videre er behovet for en oppjustering av årlige konsesjonsavgifter, fond mv. ivaretatt ved lov av 3. juni 1983 nr. 51, jf. også lov av 12. juni 1987 nr. 62.

Vilkårenes innhold vil bli å fastsette ut fra konsesjonsmyndighetenes vurdering av hva som er ønskelig og nødvendig på revisjonstidspunktet. Det må tas i betraktning at alle skjerpelser i utgangspunktet medfører dyrere kraftproduksjon. *For de fleste vilkår vil en skjerpelse kunne føre til økonomisk belastning for konsesjonæren (f.eks. konsesjonsavgifter, næringsfond og naturvernvilkår), mens en skjerpelse i form av nytt/strengere vilkår om minstevassføring også vil medføre produksjonstap som vil kunne få betydning for landets totale kraftproduksjon. Dette tap må veies mot den miljømessige vinning.*

Revisjonen kan omfatte vilkår av høyst forskjellig karakter. Etter departementets oppfatning har det derfor lite for seg å forsøke og angi konkret hvilke endringer eller nye vilkår som i fremtiden kan bli aktuelle. Det vil avhenge av hvilke forhold som gjør en endring påkrevet eller ønskelig (ny lovgivning, endringer i samfunnsoppfatningen, interessekonflikter, nye skader eller ulemper, økologiske, hydrologiske eller økonomiske forhold etc.). Det kan likevel tilføyes at manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene (jf. § 12 nr. 12) og kan gjøres til gjenstand for revisjon. Endringer i manøvreringsreglementet vil være særlig aktuelt for eldre konsesjoner. (understreket her)

Etter vårt syn kan det ikke være tvilsomt at det er en vid adgang til å revidere vilkårene ved revisjonen.

2.2 Særlig om adgangen til å oppstille nye vilkår

Det kan etter vårt syn ikke utledes av forarbeidene at det skal være en snever adgang til å oppstille nye vilkår. Tvert imot forutsettes det etter vårt syn at innarbeidelse av nye vilkår som følge av endringer i konsesjonslovgivningen etter at konsesjonen opprinnelig ble gitt, er et sentralt siktemål med revisjonen, jf. Komitéinnstillingen fra 1953 som er sitert ovenfor hvor hovedformålene med revisjonen fremheves:

"Og sist – men ikke minst: konsesjonslovgivningen er stadig gjenstand for forandringer, som ikke kan gjøres gjeldende for tidligere gitt konsesjoner på grunn av grunnlovens forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft. Således vil flere av de endringer som komiteen foreslår ikke kunne gjøres gjeldende for allerede gitt konsesjoner. Forslaget tar derfor sikte på å åpne adgang til å innpasse nye lovbestemmelser i konsesjonsvilkårene, rette på

eventuelle urimeligheter og i det hele modernisere bestemmelsene etter tidens krav ved utløpet av en vanlig konsesjonsperiode."

Når det spesielt gjelder næringsfond, som ingen av de gamle konsesjonene har bestemmelser om, er poenget at det ikke var hjemmel for å oppstille vilkår om næringsfond den gang konsesjonene ble gitt. Ordningen med næringsfond ble formalisert gjennom lovrevisjonen av vassdragsreguleringsloven i 1969 ved at det i vassdragsreguleringsloven § 12 post 18 (nå post 17) ble gitt uttrykkelig hjemmel for å oppstille vilkår om næringsfond. Vilkår om næringsfond oppstilles også regelmessig ved fornyelse av tidsbegrensede konsesjoner.

2.3 NVEs og Olje- og energidepartementets rettsoppfatning

Den rettsoppfatning som NVE/Olje- og energidepartementet har gitt uttrykk for har gradvis endret seg i retning av en strammere holdning til revisjonsordningen.

I Olje- og energidepartementets brev til LVK datert 10. mai 1999 uttaler Olje- og energidepartementet:

"Når det gjelder spørsmålet om fastsetting av helt nye vilkår, som f.eks. næringsfond, uttales det i samme spalte i proposisjonen at dette er "noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt ved konsesjonstidspunktet". I tillegg til denne begrensning for vilkår av økonomisk karakter, er det også forutsatt at revisjonen hovedsakelig skal omfatte de fysiske konsekvenser av en regulering. På s. 47 annen spalte nederst/s. 48 første spalte øverst er det i den forbindelse uttalt. "Det vil selvsagt være stor forskjell på en regulering som har hatt en rekke uforutsette konsekvenser og en annen hvor det meste fungerer tilfredsstillende". Departementet ser det derfor slik at formålet med revisjon i hovedsak vil være muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak."

Til ovenstående bemerkes:

For det første tar Olje- og energidepartementet uttalelsen i forarbeidene til inntekt for at nye vilkår i utgangspunktet bare vil være aktuelt når det gjelder skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet. Dette er misvisende etter vårt syn og trer klart frem når man leser hele avsnittet i sammenheng:

"Som det allerede er redegjort for innebærer den alminnelige revisjon en modernisering eller ajourføring av konsesjonens vilkårside. I prinsippet betyr dette at samtlige vilkår som er oppstilt, kan undergis en ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden. Vurderin-

gen kan føre til at vilkår sløyfes eller gis et annet innhold. Det kan også fastsettes helt nye vilkår, noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet.”

Det ligger i sakens natur at det vil være mest aktuelt med nye vilkår for å fange opp uforutsette skader og ulemper. Men det avskjærer/begrenser selvfølgelig ikke adgangen til å modernisere gamle vilkår i tråd med dagens vilkårspraksis, for eksempel ved et nytt vilkår om næringsfond.

For det annet tar Olje- og energidepartementet sitatet ”*Det vil selvsagt være stor forskjell på en regulering som har hatt en rekke uforutsette konsekvenser og en annen hvor det meste fungerer tilfredsstillende*” ut av sin sammenheng. Olje- og energidepartementet gir inntrykk av at uttalelsen knytter seg direkte til adgangen til å oppstille nye vilkår, og det er meget misvisende. Sitatet knytter seg direkte til behovet for utredninger, noe som fremgår når man leser sitatet i sammenheng med setningen foran og setningen etter:

”I hvilken utstrekning det er påkrevet med et utredningsapparat må vurderes konkret. Det vil selvsagt være stor forskjell på en regulering som har hatt en rekke uforutsette konsekvenser og en annen hvor det meste fungerer tilfredsstillende. Det kan videre tenkes at det er enighet om at et eller flere vilkår bør endres, men at visse utredninger er nødvendige for å bestemme nye tiltak som er påkrevet og innholdet av disse.”

Synspunktet om at det bare vil være aktuelt å oppstille helt nye vilkår når det er tale om ”uforutsette skader og ulemper”, utvikles så ytterligere i Olje- og energidepartementets vedtak av 21. januar 2002 vedrørende revisjon av konsesjonsvilkår for Raudals- og Breidalsreguleringen i Skjåk kommune. Her skriver departementet på side 4:

”Departementet er ikke uenig i at det ble neddemmet betydelige arealer i forbindelse med disse to reguleringene. Det er heller ikke uenighet om at dette kan ha medført vanskeligheter for bruk av båt i Raudalen slik som det påpekes både i søknaden og klagen. Spørsmålet i denne forbindelse er imidlertid om disse skadene og ulempene ”ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet”. Iht. Ot.prp. nr. 50 vil det i så fall gjøre det særlig aktuelt å fastsette helt nye vilkår.

Etter departementets syn kan de anførte skader og ulemper ikke sies å være uforutsette på konsesjonstidspunktet. Tvert i mot er neddemmede arealer og brattere skråninger som

vanskeliggjør adkomst og båtbruk noe av det mest forutsigbare ved slike reguleringer.

Departementet viser videre til at formålet med revisjon av eldre, tidsbegrensede konsesjoner i all hovedsak vil være muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak. Næringsfond er lite egnet til å avbøte miljøskader og -ulemper i denne sammenheng. Etter departementets syn skal det særlig sterke grunner til før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond i revisjonssaker.

Som anført av klageren er det bare justering av fastsatte konsesjonsavgifter og fond som dekkes av justeringsloven. Der det ikke er fastsatt noe næringsfond fra før, vil derfor ikke justeringsloven komme til anvendelse. En må da falle tilbake til den generelle vurdering om nye vilkår som er drøftet ovenfor.”

Dette restriktive og etter vårt syn uriktige syn på adgangen til å oppstille nye vilkår er nå fastholdt i NVEs innstilling om revisjon i Vinstravassdraget:

”NVE mener at det ikke foreligger særlig sterke grunner til å pålegge næringsfond i denne saken. Vi viser også til det økonomiske utbytte kommunene får gjennom eksisterende konsesjonsavgifter og konsesjonskraft.” (side 79)

For det tredje er Olje- og energidepartementet/NVE ikke konsekvente når det gjelder adgangen til å oppstille nye vilkår. Når man leser NVEs innstilling i sammenheng ser man at NVE sonderer mellom nye økonomiske vilkår og andre vilkår. Standardvilkår for naturforvaltning må også anses som ”nye” vilkår i forhold til den gamle konsesjon, men her legger NVE en annen rettsoppfatning til grunn, jf. Innstillingen side 70 første hele avsnitt:

”Formålet med revisjonsprosessen er nettopp muligheten til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen og generelt en modernisering av vilkårene. NVE ser det derfor som naturlig at standardvilkår for naturforvaltning blir innført i alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget.”

Vi er helt enig i den rettsoppfatning som ligger til grunn for NVEs begrunnelse for å innføre standardvilkår for naturforvaltning, men ser ingen grunn til å sondre mellom nye økonomiske vilkår og andre vilkår. Det er ingen holdepunkter i lovforarbeidene for å innføre en slik sondering.

Gjennom uriktig forarbeidsbruk ser man altså at Olje- og energidepartementet/NVE

1. Oppstiller en regel om at nye vilkår som hovedregel bare er ”særlig aktuelle” når det er tale om skader/ulemper som var uforutsette på konsesjonstidspunktet (Olje- og energi-

- departementets brev til LVK 10. mai 1999). Dette defineres som en begrensning av adgangen til å oppstille nye vilkår.
2. Når skadene/ulempene ikke var uforutsette på konsesjonstidspunktet skal det "særlig sterke grunner til" før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond i revisjonssaker (Olje- og energidepartementets vedtak av 21. januar 2002 i Skjåk-saken).
 3. NVE oppstiller som vilkår for å kreve nye økonomiske vilkår at det må foreligge "særlig sterke grunner" (NVEs innstilling av 24. januar 2003 side 79).

Videre er det en svakhet ved NVE/Olje- og energidepartementets vurderinger av den rettslige adgangen til å revidere vilkårene at det *ikke skilles mellom gamle konsesjoner og nyere konsesjoner*. I forarbeidene til lovendringen av 1992 knytter kommentarene seg til revisjon generelt, med andre ord både 30 års revisjon etter de nye regler og revisjon som skjer i medhold av den bestemmelse som ble innført i 1959. I forarbeidene er det fremhevet at i forhold til de gamle reguleringer kan man gå lenger enn f.eks. revisjon som vil skje etter 30 år av en konsesjon gitt i 1990. I Ot.prp. nr. 50 (1991-92) heter det bl.a. på side 46 flg.:

"Den alminnelige revisjon er m.a.o. ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene... Under enhver omstendighet vil hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsmessige kostnader være sentrale moment ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. *Overfor gamle reguleringer hvor anlegget for lengst er nedskrevet, kan det nok sies å være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner.* På den annen side må man ta hensyn til at forholdene har festet seg gjennom lang tid. En overskridelse av forbudet i Grunnloven § 97 mot en urmelig og vilkårlig tilbakevirkning anser departementet imidlertid som en lite aktuell problemstilling."

Dette momentet er totalt fraværende i NVEs innstilling. NVE viser helt generelt flere steder til hensynet til GLBs økonomi uten å ta i betraktning at det faktisk er tale om en meget gammel regulering hvor anlegget for lengst er nedskrevet. Det er kun i disfavør av kommunene, f.eks. ved vurderingen av kravene om minstevannføring, at det vises til at reguleringen har virket i meget lang tid og at forholdene har festnet seg. Dette er av særlig interesse i og med at det i forarbeidene samtidig er påpekt at nye økonomiske vilkår kun påvirker konsesjonærens økonomi – ikke kraftbalansen, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) side 47:

"For de fleste vilkår vil en skjerpelse kun føre til økonomisk belastning for konsesjonæ-

ren (f.eks. konsesjonsavgifter, næringsfond og naturvernvilkår), mens en skjerpelse i form av nytt strengere vilkår om minste vassføring også vil medføre produksjonstap som vil kunne få betydning for landets totale kraftproduksjon. Dette tap må veies opp mot den miljømessige vinning."

Vi savner en mer balansert vurdering av elementene konsesjonærens økonomi – gamle reguleringer – fraværet av vilkår som påvirker selve produksjonen i NVEs innstilling.

2.4 Oppsummering

NVE legger etter vårt syn til grunn at revisjonsadgangen er mye snevrere enn det som var forutsatt fra lovgivers side. Dette kommer til uttrykk ved vurderingen av en rekke av de krav som var fremsatt fra kommunenes side. NVE har etter vårt syn lagt for stor vekt på hensynet til GLBs økonomi. NVE har videre lagt for stor vekt på kraftbalansen generelt etter vårt syn. NVE holder hensynet til produksjonstap opp mot skadelige utbygginger andre steder i landet uten å foreta noen vurdering av at man faktisk kan foreta utbygginger andre steder som er langt mindre skadelige for natur og miljø.

Endelig burde det vært obligatorisk at NVE fastsetter økonomiske vilkår når NVE nærmest ikke beslutter noen tiltak som påvirker produksjonskapasiteten eller GLBs økonomi. Det er selvfølgelig et relevant hensyn i revisjonssaker å se hen til den nasjonale betydningen av å opprettholde kraftproduksjonen. Men som i saker om ny konsesjon og i saker om fornyelse av gamle konsesjoner, burde det også i revisjonssaker være et grunnleggende prinsipp at de lokalsamfunn som derigjennom avstår sine naturressurser og må tåle evigvarende naturinngrep, også gis kompensasjon for dette, eksempelvis gjennom næringsfond. Det kan ikke ses å foreligge noen saklige hensyn som kan begrunne et annet syn i revisjonssaker enn i fornyelsessaker.

Kommunene ser i lys av disse generelle bemerkninger intet behov for å gå konkret inn på NVEs vurdering av de enkelte krav som er fremmet fra kommunene, men finner det for sin del tilstrekkelig å vise til og fastholde de krav som er fremmet overfor NVE samlet og individuelt under saksbehandlingen i NVE.

Kommunene krever at departementet foretar en befaring av Vinstravassdraget. Dersom departementet skal kunne foreta en realitetsprøving av NVEs innstilling, må også departementet foreta en befaring av vassdraget.

Som nevnt bes om at øvrige høringsuttalelser oversendes fortløpende og direkte til oss så snart de foreligger og det tas forbehold om å komme tilbake med ytterligere merknader til NVEs innstilling. "

Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget kom med følgende uttalelse i brev av 04.12.03:

"Konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget har i flere år arbeidet med forberedelse til revisjons-saken, og har vært informasjonsorgan og pådriver i forhold til NVE og Departementer, og var direkte foranlediger til revisjon av konsesjonsvilkårene i Vinstravassdragets regulering.

Vi er kjent med at Statsråden har møte med representanter for LVK i sakens anledning den 12.12.03, og vil i den forbindelse gjerne få si følgende:

- Konsesjonsutvalget (KU) slutter seg fullt ut til det brev som LVK har sendt til Statsråden 26.11.03.
- Under befarung i vassdraget 26. og 27. august i år hevdet så vel Nord-Fron kommune v/ordfører Stenseng som undertegnede at utbyggingen av Vinstervassdraget neppe ville blitt utbygget på en slik måte i dag, med de miljøkrav som nå stilles. Dette ble ikke bestridt av Olje- og energidepartementets representanter. Vi synes nettopp dette understreker viktigheten av LVKs begrunnede innvendinger mot NVEs rettsanvendelse i revisjonssaken og vil særlig understreke det meningsløse i at "kommuner med eldre kraftproduksjonsanlegg skal måtte finne seg i at deres naturforhold blir forringet langt verre enn sammenlignbare kommuner med yngre konsesjoner, og *samtidig* skal avskrives de økonomiske vederlag som andre kommuner i dag mottar regelmessig, f.eks. i form av næringsfond".
- KU vil hevde at så lenge NVE ikke vil imøtekomme bl.a. krav om minstevannføringer/terskler, bortsett fra et meget begrenset forslag, bør de berørte bygger tilgodeses med en engangserstatning som kan brukes til igangsetting av kompensierende tiltak mot de alvorlige skadevirkninger som reguleringen har medført.

Områdene fra Bygdin via Vinstervatna og Olstappen ned til Vinstra, med 10 vann og 4 elver var i sin tid et eldorado for fiske og jakt og reguleringen har i meget stor grad ødelagt dette, bl.a. ved 13 meters nedtapping av Olstappen og en helt tørrlagt Vinstra elv.

Særlig Kvikne/Skåbubygdene har blitt skadelidende i meget stor grad. Det er på denne bakgrunn KU har bedt om et kompensasjonsfond på 3 kr millioner.

For øvrig vises til våre forskjellige brev i sakens anledning, og til orientering vedlegges også vårt brev av 28.02.03 til Miljøverndepartementet v/statsråd Brende."

Miljøverndepartementet kom med følgende uttalelse i brev av 13.01.04:

"Det vises til Olje- og energidepartementets brev av 24. februar, befarungen 26. - 27. august og til avtale om utsettelse av høringsfristen.

Miljøverndepartementet har forelagt Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) innstilling for Fylkesmannen i Oppland, Riksantikvaren og Direktoratet for naturforvaltning (DN). Kopi av uttalelsene følger vedlagt.

Det er positivt at man ved denne revisjonsprosessen får en samlet vurdering av konsesjonsvilkårene for alle reguleringsene i Vinstravassdraget. Vi har imidlertid noen synspunkter på hvordan slike revisjonsprosesser bør legges opp, og omtaler dette til sist i brevet.

Vi har følgende merknader til NVEs forslag til revisjon av konsesjonsvilkårene for Vinstravassdraget:

Vilkår vedrørende naturforvaltning (post 7)

Departementet slutter seg til NVEs forslag til vilkår med unntak for størrelsen på de årlige tilskudd til opphjør av vilt/fiske/friluftsliv. NVE foreslår et årlig beløp på totalt 75 000 kr til de fem berørte kommunene mens DN foreslår totalt 300 000 kr. Vi slutter oss til DN's forslag og grunnelsen for dette.

Departementet anser for øvrig at forslaget ikke er urimelig i forhold til hva som er fastsatt i nyere konsesjoner, og vi kan heller ikke se at det vil påføre konsesjonæren urimelige økonomiske belastninger.

Vilkår vedrørende kulturminner

Departementet har merket seg at NVE har lagt følgende to alternativer til grunn når det gjelder fastsettelse av eventuelle vilkår vedrørende kulturminner:

1. Vilkår kan fastsettes i samsvar med det som ble fastsatt ved fornyelsen av reguleringskonsesjonene i Otravassdraget, men det må settes et tak på kostnadene, med en prioritering av det arkeologiske arbeidet innenfor denne rammen. Undersøkelsene må planlegges grundig og kostnadene må avtales med konsesjonæren på forhånd.
2. Det settes ikke vilkår om kulturminner så lenge det rettslige grunnlaget for å pålegge slike undersøkelser i vassdrag som nevnt i punkt 1 ikke er avklart mellom Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet.

Vinstravassdraget ligger i randsonen mot et av de største høyfjellsområdene i Sør-Norge, samtidig som det største elgtrekket i Sør-Norge går gjennom området.

Kombinasjonen av steinalderboplasser og fangstanlegg viser at området har vært et attraktivt område for bosetning knyttet til jakt og

fangst fra steinalder og opp mot vår tid. Samtidig har det, særlig i de lavereliggende delene av området, vært drevet intensiv jernutvinning i forhistorisk tid og middelalder. Fisket i Vinstravassdraget har til alle tider vært viktig for menneskene, også i nyere tid. Det er kjent tallrike kulturminner langs vassdraget som har sammenheng med denne virksomheten, bl.a. buer og naust.

Både den regionale kulturminneforvaltningen og Oldsaksamlingen peker på at det vil være av avgjørende betydning å få en oversikt over kulturminnene langs Vinstravassdraget for å kunne få et mer utfyllende bilde av innlandets bosettingshistorie. Det vises også til at kulturminnene langs vassdraget er av nasjonal interesse.

Ingen av reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget er etter det vi kjenner til tidligere vurdert i forhold til automatisk fredete kulturminner. Revisjonen gir derfor god mulighet til å få bedre oversikt over kulturminnebestanden langs Vinstravassdraget og dermed et mer utfyllende bilde av innlandets bosettingshistorie.

Miljøverndepartementets utgangspunkt for vurdering av kulturminnevilkår i denne saken er det generelle kulturminnevilkåret som Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet nå har blitt enige om når det gjelder *fornyelsessaker*. Dette vilkåret setter en grense på fem år for oppfyllelsen av kulturminneloven §§ 9 og 8 (om undersøkelser og utgravninger av automatisk fredete kulturminner) i områder som berøres av reguleringen. Vilket fastslår videre at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse som ikke medfører nye inngrep. Dersom det ikke foreligger særlige forhold som tilsier noe annet, skal undersøkelsene avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Det arkeologiske arbeidet skal foretas når magasinene likevel er nedtappet.

Revisjon av konsesjonsvilkårene skiller seg fra fornyelse av konsesjon ved at det i sistnevnte tilfelle skal tas stilling til om ny konsesjon skal gis. Departementet har på dette grunnlag sett på fornyelse som et nytt tiltak. Dette er ikke tilfelle ved revisjon, hvor det kun skal tas stilling til vilkårene mens rammene for konsesjonen ligger fast. Bestemmelsene i kulturminneloven §§ 9 og 8 om undersøkelser og utgravninger anses derfor ikke å komme direkte til anvendelse.

En aktuell hjemmel mht. kulturminner er vassdragsreguleringsloven, bl.a. § 12 nr. 17 (fastsettelse av ytterligere betingelser når dette finnes påkrevd av allmenne hensyn). Dette er også påpekt av Olje- og energidepartementet i forbindelse med diskusjonen om fornyelse av konsesjon. Departementet viser i tillegg til kulturminneloven § 1 tredje ledd hvor det fremgår at det skal legges vekt på kulturminnelovens formål når det treffes vedtak etter annet lovverk som påvirker kulturminneinteressene.

Departementet mener det bør gjennomføres en forhåndsutredning for å skaffe kunnskap om bevaringstilstand og funnpotensiale i vassdragene. Hensikten med denne utredningen vil være å få frem et grunnlag for prioriteringer av undersøkelser og metoder og foreta et representativt utvalg for nærmere undersøkelser og eventuelt sikring av kulturminnene. Det er videre viktig å ha en prosjektplan med mål for undersøkelsene, herunder klare faglige problemstillinger som grunnlag for valg av områder man vil gå inn i og hvilke metoder man vil benytte. Problemrettede undersøkelser har betydning for å få en grundig vurdering av hva en kulturminnefaglig god og rimelig undersøkelse bør være.

Departementet foreslår som ved fornyelse av konsesjoner at undersøkelsene kan skje når magasinene likevel er nedtappet ut fra ønsket om at vilkåret ikke skal være urimelig tyngende for konsesjonæren. Imidlertid kan dette erfaringsmessig føre til en del praktiske utfordringer. Eksempelvis vil klimatiske forhold i de delene av vassdraget som ligger høyt til fjells føre til at sesongen mellom isgang og oppfylling av magasinene blir svært kort, og det er heller ikke lett å forutsi hvor raskt vannet stiger. Det bør være en del av rimelighetsbetraktningen å søke å unngå at undersøkelser blir avbrutt eller resultatløse på grunn av uforutsette vanskeligheter som skyldes vannstandsheving. En bør derfor heller legge inn større fleksibilitet og mulighet for lengre tidsspenn i vilkåret.

For Vinstravassdraget påpeker Riksantikvaren og Oppland fylkeskommune at man kan få bedre kunnskap og en mindre økonomisk tyngende situasjon ved å la undersøkelsene gå over en lengre tidsperiode enn det som har vært vanlig. Departementet er enig i Riksantikvarens forslag om en undersøkelsesperiode på 10 år, som åpner for å kunne gjøre målrettede undersøkelser når forholdene tillater det. Samtidig vil kostnadene fordeles over flere år. Vi er også enig i at det tas inn i vilkåret at det arkeologiske arbeidet gjennomføres i perioder av året når vannstanden er lav av andre årsaker enn nedtapping.

Miljøverndepartementet mener revisjonssaker er sammenlignbare med fornyelsessaker for så vidt gjelder forholdet til automatisk fredete kulturminner. Begge sakstypene gjelder eldre konsesjoner gitt i første halvdel av forrige århundre og hvor forholdet til automatisk fredete kulturminner normalt ikke er ivaretatt. Formålet med en revisjon er nettopp å påse at samfunnsinteresser som kulturminnehensyn kan ivaretas slik at man kan sikre kildeverdien til et nærmere bestemt utvalg av kulturminner. Det bør derfor stilles vilkår under hensyn til de særlige forhold som gjelder, at vilkåret i praksis vil være mindre tyngende og mindre omfattende enn det som ellers ville være tilfelle, og at vilkåret bør søke å holde utgiftene på et rimelig nivå.

I denne sammenheng bør rimelighetsbetraktninger også knyttes til krav som gir et kulturminnefaglig og samfunnsmessig akseptabelt

resultat slik at kunnskapsverdiene som ligger i kulturminnene sikres best mulig. Samtidig bør det ikke fremstå som økonomisk tyngende for konsesjonæren. Det blir derfor en viktig oppgave for kulturminneforvaltningen og konsesjonæren i samarbeid å komme frem til undersøkelser som er treffende i forhold til disse kriteriene.

På denne bakgrunn foreslår Miljøverndepartementet følgende vilkår:

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter innen rimelig tid å sette i gang arkeologiske undersøkelser i tråd med krav i lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 9 i områder som berøres av reguleringen og senest innen 10 år etter revisjonen å fullføre det arkeologiske arbeidet etter kml. § 8.

Program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en revisjon og ikke medfører nye inngrep. Som del av program og budsjettutformingen gjennomføres en utredning på forhånd som skal gi grunnlag for prioritering av det arkeologiske arbeidet. Dersom det ikke avdekkes særlige forhold som tilsier noe annet, skal undersøkelsen avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Undersøkelsene må uansett holdes på et faglig forsvarlig nivå. Kostnader knyttet til gjennomføring av det arkeologiske arbeidet, herunder nødvendige for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, etter tilsvarende prosedyre som bestemt i kml. §§ 8, 9 og 10.

Undersøkelser og eventuelle utgravninger skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er særlig lav. Konsesjonæren må avtale med kulturminneforvaltningen i god tid før en nedtapping av magasinene. Konsesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det av andre årsaker er særlig lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved et eventuelt anleggsarbeid i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven og i tilfelle gi melding til kulturminneforvaltningen. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses jf. kml. § 8, 2. ledd."

Miljøverndepartementet vil bemerke at nivå og omfang på det arkeologiske arbeidet må finne sin løsning gjennom praksis.

Vilkår vedrørende forurensning mv.

Departementet slutter seg til NVEs forslag til vilkår (post 8).

Manøvreringsreglementet

Direktoratet for naturforvaltning foreslo i sin uttalelse til NVE vilkår om slipp av minstevannføring til alle de fire elvestrekningene der det i dag ikke er krav om vannslipp.

NVE har imidlertid imøtekommet dette kravet kun på en strekning, fra *Kaldfjorden (Øyvassoset) til Vinstra elv*, der det er foreslått slipp om sommeren. NVE foreslår at endelig vannslipp fastsettes etter en prøveperiode. Vi slutter oss til DN's forslag om at det også skal slippes vann om vinteren og viser til fylkesmannens uttalelse når det gjelder begrunnelsen for dette.

Vi slutter oss videre til DN's forslag og begrunnelsen for disse også når det gjelder slipp av vann fra *Øyangen til Hølsa* og fra *Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla*.

Når det gjelder slipp fra *Olstappen til Vinstra elv* er DN enig med NVE i at man for å oppnå betydelige biologiske og estetiske effekter må slippe forholdsviss mye vann her. DN aksepterer på denne bakgrunn at slipp av minstevannføring her ikke vurderes i denne revisjonsrunden. Vi er enig i dette. Det er imidlertid et sterkt ønske fra lokalbefolkningen og kommunen om at det etableres et vannspeil på den tørrlagte strekningen rett nedenfor dammen som er synlig fra veien. NVE mener at elva her i utgangspunktet har for mye fall til at man får en god løsning ved hjelp av terskler. NVE viser videre til at det stadig er utvikling på området biotopjusterende tiltak og terskler og foreslår at man, på bakgrunn av det generelle vilkåret om terskelbygging, vurderer denne problemstillingen senere. Departementet ser det som naturlig at man går videre med dette spørsmålet så snart denne revisjonsprosessen er gjennomført.

Vi slutter oss til DN's forslag om at de endelige vilkårene om vannslipp fastsettes etter en prøveperiode. Krafttapet som følge av vårt forslag til vannslipp kan derfor ikke fastsettes. I likhet med NVEs forslag vil vårt forslag imidlertid representere en meget liten andel av den totale kraftproduksjonen. Prosentvis vil vannslippet ligge langt lavere enn for eksempel i Sauda-konsesjonen der Stortinget vedtok vannslipp til de berørte vassdragene tilsvarende 64 GWh eller 12 % av ny kraftproduksjon uten vannslipp. Det bør videre legges vekt på at også de mange kraftverkene i Gudbrandsdalslågen og Glomma mellom Vinstra og sjøen har fordeler av reguleringene i Vinstravassdraget.

Vårt forslag ligger dermed lavt sammenliknet med det som har vært "standard" for vannslipp ved nyere konsesjoner.

Vi mener forslaget også er i tråd med intensjonen bak merknadene til energi- og miljøkomiteen i *Innst. S. nr. 263 (2000-2001)* til *St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen*. Flertallet mente der at både revisjon og fornyelsene av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med re-

gulingen og fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger. Flertallet viste til at nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som ble krevd tidligere.

Revisjonsprosessen

Som del av sin uttalelse i denne saken har Direktoratet for naturforvaltning også foretatt en bred vurdering av prosedyrene for revisjonsprosessen sett i lys av aktuelle energi-, miljø- og allmennpolitiske føringer. Direktoratet mener på dette grunnlag at de nåværende foreløpige prosedyrene bør justeres slik at de i større grad legger vekt på å sikre tilstrekkelig faglig grunnlag for utforming av nye vilkår og på medvirkning for berørte parter.

Departementet slutter seg til DN's generelle vurderinger av dette spørsmålet og ber om at disse blir lagt til grunn som premisser for utforming av rutiner for fremtidige revisjonssaker. "

Som vedlegg til Miljøverndepartementets uttalelse fulgte som vedlegg følgende brev fra Riksantikvaren, DN og Fylkesmannen til Miljøverndepartementet:

Riksantikvarens brev av 03.04.2003 har følgende ordlyd:

"Vi viser til brev fra Miljøverndepartementet av 4. mars 2003.

Riksantikvarens konklusjon:

Riksantikvaren viser til den enighet som Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet er kommet til vedrørende fornyelse av vassdragskonsesjoner, og mener tilsvarende vilkår er aktuelle for revisjon av vilkår knyttet til Vinstravassdraget. Spesielt bør det ses hen til at gjeldende lovverk knyttet til kulturminner ikke ble oppfylt da konsesjonene i vassdraget ble gitt, og at begrunnelse for revisjon er knyttet til å avbøte skader som tiltaket medfører. RA anser dette som en analog situasjon til vassdrag der konsesjonen er tidsavgrenset. Lovverket gir rom for å knytte vilkår til konsesjonen under henvisning til § 1 i kulturminneloven og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17 (allmenne hensyn).

I dette brevet gis en vurdering av saken og vår anbefaling til konsesjonsvilkår.

Lovanvendelse:

I brev av 13. mars 2003 fra Miljøverndepartementet er RA informert om resultatet av diskusjon mellom RA og Olje- og energidepartementet når det gjelder fastsettelse av vilkår ved fornyelse av vassdragskonsesjoner som ikke innebærer nye inngrep. Det er nå enighet om at utgangspunktet er kml. § 3 jf. § 8 om forbud mot å sette i gang tiltak som er egnet til å skade, skjule mv. automatisk fredete kulturminner,

kommer til anvendelse også ved fornyelse av konsesjon. Tiltakets virkninger skal i prinsippet vurderes som om det var et nytt tiltak. Tiltakene anses likevel som spesielle ved at reguleringen er gammel, og at tiltaket normalt ikke vil medføre nye fysiske inngrep. Vilkår som stilles vil i praksis være mindre tyngende og mindre omfattende enn det som ellers ville vært tilfelle ved søknad om ny konsesjon.

Den omforente konsesjonsteksten som anbefales, setter en grense på fem år for oppfyllelsen av kml. §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen, og fastslår at program og budsjett skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse som ikke medfører nye inngrep. Dersom det ikke foreligger særlige vilkår som tilsier noe annet, skal undersøkelsene avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Undersøkelser og utgravninger forutsettes foretatt i den tid magasinene likevel er nedtappet.

Når det gjelder Vinstravassdraget, står vi overfor en revisjon av konsesjonsvilkår i en konsesjon som er tidsavgrenset. Revisjonsadgang kom inn i vassdragsreguleringsloven i 1992 og gir primært mulighet for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingene, - men også til generell modernisering av vilkår og sletting av uaktuelle vilkår. Rammene for konsesjonen tas ikke opp til revisjon, dvs. (m.a.) at høyeste og laveste regulerte vannstand står fast.

Situasjonen for kulturminnene i de vassdragene der konsesjonen kommer opp til revisjon må etter RAs syn betraktes som analog til fornyelsessakene. Det har vært hevdet at reguleringen i Vinstravassdraget fortsatt fører til nye inngrep, skader over høyeste regulerte vannstand, bl.a. utrasing som følge av undergraving/erosjon, og at inngrep dermed fortsatt pågår, og dermed at kulturminneloven kommer til anvendelse, jf. innspill fra Oppland fylkeskommune. RA mener det i alle fall vil være aktuelt i revisjonssaker å vise til § 1 tredje ledd i kml. som innebærer at vassdragsmyndighetene skal ivareta hensynet til kulturminner når det treffes vedtak som påvirker kulturminneinteressene, og at det bør kunne stilles krav tilsvarende de som stilles i fornyelsessakene, men da med hjemmel i vassdr. Regl. (vrl.) § 12 nr. 17 (påkrevd av allmenne hensyn). Denne hjemmelen ble pekt på av Olje- og energidepartementet i diskusjonen omkring fornyelsessaker.

Vinstravassdraget:

Vinstravassdraget er, som kulturminneforvaltningen i Oppland fylkeskommune påpeker, et svært stort vassdrag hvor 6 store vann er berørt av reguleringen, med strandlinje totalt over 230 km. Reguleringen er av ulik karakter i de forskjellige vannene, og det vil kunne knytte seg ulike problemstillinger til disse. Eksempelvis er Bygdin og Vinstri kun oppdemt ca. 1 m, mens Kaldhovdfjorden og Olstappen henholdsvis 5,5 og 6,1 meter. Erfaring viser at det ofte finnes au-

tomatisk fredete kulturminner, særlig boplasser fra steinalder, langs opprinnelig strandsone. Det vil være større potensiale for bedre bevarte kulturminner langs vannene med lite oppdemming. Her kan enda store deler av boplassene være relativt uberørt av reguleringen. De vil ofte være utsatt for erosjon som på sikt vil kunne føre til ødeleggelse. Ved vann med stor oppdemming vil mange av kulturminnene være påvirket av reguleringen allerede, men graden av påvirkning kan variere.

Vinstravassdraget ligger i randsonen mot et av de største høyfjellsområdene i Sør-Norge, samtidig som det største elgtrekket i Sør-Norge går gjennom området. Kombinasjonen av steinalderboplasser og fangstanlegg viser at området har vært et attraktivt område for bosetning knyttet til jakt og fangst fra steinalder og opp mot vår tid. Samtidig har det, særlig i de lavereliggende delene av området, vært drevet intensiv jernutvinning i forhistorisk tid og middelalder. Fiske i Vinstravassdraget har til alle tider vært viktig for menneskene, også i nyere tid. Det er kjent tallrike kulturminner langs vassdraget som har sammenheng med denne virksomheten, bl.a. buer og naust.

Både den regionale kulturminneforvaltningen og Oldsaksamlingen peker på at det vil være av avgjørende betydning å få en oversikt over kulturminnene langs Vinstravassdraget for å kunne få et mer utfyllende bilde av innlandets bosettingshistorie, og at kulturminnene langs vassdraget har krav på nasjonal interesse.

Hensynet til at dette er en revisjon av konsesjonsvilkår - ikke urimelig tyngende

I Ot.prp. nr. 50 (1991-92) åpnes det for at nye/ endrede vilkår kan innebære økonomiske belastninger for konsesjonær. Det påpekes at de økonomiske belastningene ikke må være urimelige og bl.a. må vurderes i forhold til konsesjonærens økonomi. Videre står det at for eldre utbygginger der kostnadene for lengst er nedskrevet, kan det være grunnlag for å gå lenger enn ved nye konsesjoner.

Innføring av vilkår om kulturminneundersøkelser vil naturligvis medføre en økonomisk belastning for konsesjonæren. Etter RAs syn er imidlertid formålet med revisjon av konsesjonsvilkår nettopp å påse at samfunnsinteresser som miljøvern hensyn kan ivaretas og skader kan opprettes eller hindres i framtiden. Det bør også ses hen til at de ulike reguleringene ble gitt konsesjon i tidsrommet fra 1928 til 1954. For ingen av reguleringene i Vinstravassdraget er forholdet til automatisk fredete kulturminner ivarettatt, slik også da gjeldende regler og lovverk la opp til. Etter RAs mening er derfor revisjonen nå det rette tidspunkt for å opprette tidligere unnlattelser og sørge for at undersøkelser kan bli gjennomført.

Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet legger i sin enighet omkring for-

nyelse av konsesjon opp til at det må kunne stilles vilkår under hensyn til de særlige forhold som gjelder, at vilkåret i praksis vil være mindre tyngende og mindre omfattende enn det som ellers ville være tilfelle, - og at vilkåret bør søke å holde utgiftene på et rimelig nivå.

RA aksepterer dette, og mener det bør være å tolke analogt for revisjonssakene.

Vi har i tidligere innspill til hvordan konsesjonsvilkår i disse sakene bør formuleres, lagt vekt på at rimelighet også må knyttes til krav som gir et kulturminnefaglig/samfunnsmessig akseptabelt resultat som best mulig sikrer kunnskapsverdiene som ligger i de berørte kulturminnene. Samtidig bør det ikke framstå som økonomisk urimelig tyngende for konsesjonæren. Det blir en viktig oppgave for regional kulturminneforvaltning og konsesjonæren i samarbeid å komme fram til undersøkelser som kan være treffende i forhold til disse kriteriene.

Flere fylkeskulturminneetater har kontaktet Riksantikvaren for å få en diskusjon om hvordan en skal gå fram for å oppnå kulturminnefaglig og samfunnsmessig akseptable undersøkelser og at disse framstår som rimelige. Momenter i en slik diskusjon vil være:

- Landskap og topografi – Potensiale for ulike kulturminnekategorier og miljøer
- Reguleringshøyde/berørt område
- Kunnskapsstatus både i det aktuelle vassdraget og i nærliggende områder (Områder man vet mye om bør nedprioriteres ev. prioriteres bort)
- Prioriteringer/valg. Baseres på drøfting av kulturminnekategorier, ulike perioder, ressursutnyttelse/bruk av område
- Avveining av kildeinnsamling versus in situ sikring
- Hvilke avbøtende tiltak kan brukes for å hindre ytterligere skade
- Velge undersøkelsesmetoder som gir best resultat i forhold til kostnader

Det blir viktig å ha en god og velbegrunnet prosjektplan med klare mål for undersøkelsene. Den må gi klare faglige problemstillinger som grunnlag for valg av områder man vil gå inn i og metoder man vil benytte.

Det vil bli viktig med målretting og problemrettede undersøkelser. Riksantikvaren har invitert til drøftinger med regionale kulturminnemyndigheter og faglige miljøer for å få en grundig vurdering av hva en kulturminnefaglig god og rimelig undersøkelse i disse sakene bør være.

Vilkåret om at undersøkelsene skal skje i det tidsrommet magasinene likevel er nedtapet, er forståelig ut fra ønsket om at disse ikke skal være urimelig økonomisk tyngende for konsesjonæren. Imidlertid fører dette også erfaringsmessig til en del praktiske utfordringer. Eksempelvis vil klimatiske forhold i de delene av vassdraget som ligger høyt til fjells føre til at sesongen mellom isgang og oppfylling av maga-

sinene blir svært kort, og det er heller ikke lett å forutsi hvor raskt vannet stiger. Det bør være en del av rimelighetsbetraktningen å søke å unngå at undersøkelser blir avbrutt eller resultatløse på grunn av uforutsette vanskeligheter som skyldes vannstandsheving. En bør heller legge inn større fleksibilitet og mulighet for lengre tidsspenn i planene/vilkåret. Samtidig bør det tas hensyn til vassdragets eller reguleringsens omfang. For Vinstravassdraget har Oppland fylkeskommune både av hensyn til dette og til vassdragets omfang pekt på at en både kan få bedre kunnskap og en mindre økonomisk tyngende situasjon ved å kunne la undersøkelsene gå over en lengre tidsperiode enn det som har vært vanlig hittil. Oppland foreslår en undersøkelsesperiode på 10 år, som åpner for å kunne gjøre målrettede registreringer og undersøkelser når forholdene tillater det, og samtidig fordele kostnadene over flere år. Riksantikvaren støtter dette synet. Vi foreslår samtidig at det tas inn i vilkåret at arkeologiske undersøkelser/arbeid gjennomføres i perioder av året når vannstanden er lav av andre årsaker enn nedtapping.

Videre har fylkeskommunen anbefalt at man gjennomfører en forhåndsutredning for å skaffe kunnskap om bevaringstilstand og funnpotensiale i vassdraget, som grunnlag for å kunne gjøre prioriteringer av type undersøkelser og metoder og gjøre et representativt utvalg for nærmere undersøkelser/sikring. Dette bør være et første ledd i avklaringen av hva som er et rimelig omfang av undersøkelsen.

Konklusjon:

Riksantikvaren viser til den enighet som Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet er kommet til vedrørende fornyelse av vassdragskonsesjoner, og mener tilsvarende vilkår er aktuelle for revisjon av vilkår knyttet til Vinstravassdraget. RA foreslår at konsesjonsvilkåret formuleres slik eller tilsvarende:

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter innen rimelig tid å sette i gang undersøkelser i tråd med krav i lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 9 i områder som berøres av reguleringen og senest innen 10 år etter revisjonen fullføre arbeidet etter kml. § 8.

Program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en revisjon av gjeldende konsesjon og ikke medfører nye inngrep. Som del av program og budsjettutformingen gjennomføres en utredning på forhånd som skal gi grunnlag for prioritering av det arkeologiske arbeidet. Dersom det ikke avdekkes særlige forhold som tilsier noe annet, skal undersøkelsen avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Kostnader knyttet til gjennomføring av det arkeologiske arbeidet, herunder nødvendige for- og etterarbeid,

der, bæres av tiltakshaver, etter tilsvarende prosedyre som bestemt i kulturminneloven §§ 8, 9 og 10.

Undersøkelser og eventuelle utgravninger skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller i den perioden av året når vannstanden er særlig lav. Konsesjonæren må gjøre avtaler med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen eller Sametinget for samiske kulturminner) i god tid før en nedtapping av magasinene. Konsesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det er særlig lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved et eventuelt anleggsarbeid i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven og i tilfelle gi melding til kulturminneforvaltningen. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses jf. kml. § 8, 2. ledd.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) uttaler følgende i brev av 02.04.2003:

"Viser til deres brev av 04.03.2003 og NVEs innstilling i saken datert 24.01.2003. Vi viser også til vår høringsuttalelse datert 22.12.2000.

Revisjon for Vinstra er den første revisjons-saken som kommer opp til endelig behandling. DN vil derfor, i tillegg til å vurdere endringsforslagene for Vinstra, foreta en vurdering av revisjonsprosessen, med bakgrunn i aktuelle energi- og miljøpolitiske føringer.

Om revisjon og revisjonsprosess generelt

Revisjonsinstituttet kom inn i vassdragsreguleringsloven i 1992. Alminnelig revisjon er ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Revisjon berører problemstillinger fra en rekke politikkområder, f.eks. energi-, miljø-, fordelings- og næringspolitikk. Rutinemessige revisjoner er i henhold til NVEs veiledningsmaterieil aktuelt fra 2022. Inn-til den tid vil revisjon kun bli igangsatt dersom det fremmes krav, og etter enkeltvedtak fra NVE.

Når revisjonsadgangen ble innført var det en bevist politikk og ikke gi presise rammer for hva slags endringer eller hvilke nye vilkår som kunne bli aktuelle. Det ble tvert i mot vist til at blant annet lovendringer og endringer i samfunnsoppfatningen ville være med på å sette rammer for behandlingen av revisjonssaker. Vi siterer fra innstillingen til Ot.prp. nr. 50 (1991-92), side 47;

"I prinsippet betyr dette at samtlige vilkår som er oppstilt, kan undergis en ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden. Vurderingen kan føre til at vilkår sløyfes eller gis et

annet innhold. Det kan også fastsettes helt nye vilkår, noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet.

...
Revisjonen kan omfatte vilkår av høyst forskjellig karakter. Etter departementets oppfatning har det derfor lite for seg å forsøke å angi konkret hvilke endringer eller nye vilkår som i fremtiden kan bli aktuelle. Det vil avhenge av hvilke forhold som gjør en endring påkrevet eller ønskelig (ny lovgivning, endringer i samfunnsoppfatningen, interessekonflikter, nye skader eller ulemper, økologiske, hydrologiske eller økonomiske forhold etc.)."

Stortinget har nylig behandlet spørsmålet om revisjon av konsesjoner. I St.meld. nr. 37 (2000 – 2001) Om vasskrafta og kraftbalansen står det at;

"Revisjon vil i første rekkje gjera det mogleg å setja nye vilkår for å rette opp skadar på miljøet som følgje av utbyggingane. Vilkåra vil òg verta moderniserte og vilkår som ikkje lenger er aktuelle, vert sletta."

I Innst. S. nr. 263 (2000 – 2001) kommenterte flertallet i Stortingets Energi- og miljøkomité revisjon på denne måten;

"Komiteen mener at både revisjon og fornyelsene av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med reguleringen og fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger. Det blir derfor nødvendig å foreta avveininger mellom behovet for produksjonskapasiteten for elektrisk kraft og de strenge reguleringsbetingelsene som har utviklet seg i de siste tiårene. Nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som ble krevd for opp til 80 år siden. Samtidig er det viktig å søke etter muligheter for å øke eller opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert."

Flertallet i komiteen understreker at nye krav til naturmiljøet og endret samfunnssyn må medføre strengere konsesjonsvilkår.

I St.meld. nr. 24 (2000-2001) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand står følgende:

"På dette grunnlaget vil Regjeringen: Legge økt vekt på vassdragene og vannkraftressursene, blant annet gjennom nye vannressurslov, miljøforbedringer i regulerte vassdrag, omlegging av Samlet plan for vassdrag, supplering av Verneplan for vass-

drag og en begrenset videre vannkraftutbygging,"

Etter DN's oppfatning har Stortinget gitt klare føringer for behandling av revisjonssaker gjennom sin behandling av St.meld. nr. 37 (2000-2001). Det er anvist en ny vektning av forholdet mellom miljøinteresser og energiproduksjon. NVEs innstilling tar etter vårt syn ikke innover seg disse endringene i tilstrekkelig grad, kanskje spesielt med hensynet til spørsmålet om minstevannføring.

DN vil også peke på at det i liten grad er forsøkt å kombinere revisjonsprosesser med Stortingets ønske i St.meld. nr. 37 (2000-2001) om å "...søke etter muligheter for å øke eller opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert." Vi mener at en mer aktiv kobling mellom revisjon og opprusting og utvidelser av eksisterende reguleringer ville være rasjonelt med hensyn til å ivareta både miljø- og energipolitiske hensyn.

I V-notat 9/98 - "Revisjon av konsesjonsvilkår", tar NVE opp prosedyrer for revisjon. Det understrekes i notatet at reglene er foreløpige og at de vil kunne justeres. De foreløpige prosedyrene tar utgangspunkt i Ot.prp. nr. 50 (1991-92). I denne sammenhengen vil DN peke på to forhold der den allmennpolitiske utviklingen tilsier en sterkere fokusering; medvirkning og kunnskapsgrunnlag. Det har de senere årene kommet flere overordna politiske dokument som også bør være retningsgivende for behandlingen av revisjonssaker.

Ot.prp. nr. 50 (1991-92) legger opp til en forholdsvis enkel og lite inkluderende saksbehandling. I proposisjonen sies det blant annet at "*eksterne høringsrunder er ikke ment å være obligatoriske*". Tilbakeholdenhet i forhold til å involvere interessenter og berørte gjenspeiles også i NVEs veiledningsmaterieell, og den innledende delen av saksbehandlingen av revisjonssakene.

Behovet for medvirkning er understreket i de mange sammenhenger. I St.meld. nr. 58 (1996-97) "Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling" sies det bl.a. at:

"Utfordringene i miljøvernpolitikken stiller krav både til en resultatorientert kort-siktig innsats, og til en mer langsiktig prosess hvor det å bygge opp engasjement, forståelse og holdninger blir en viktig forutsetning for en bærekraftig utvikling. Utvikling av lokalsamfunnene i en bærekraftig retning er avhengig av legitimitet i befolkningen. Det blir derfor viktig å sette i gang prosesser som legger opp til bred folkelig medvirkning."

Slike overordna politiske målsettinger vil også være retningsgivende for offentlig forvaltning og behandling av saker etter sektorlover.

St.meld. nr. 28 (1996-97): Regional planlegging og arealpolitikk, legger føringer for medvirkning under planlegging av areal- og ressursbruk i henhold til Plan- og bygningsloven:

”Åpenhet, innsyn, dialog og deltagelse er viktige ambisjoner for planleggingsprosessene etter plan- og bygningsloven. Det er viktig at kommunene legger til rette for, og sikrer aktiv deltagelse og tidlig medvirkning fra innbyggere, lokale organisasjoner og statlige fagmyndigheter.”

Ambisjonsnivået for statlig sektormyndighets behandling etter særlov kan umulig være lavere. Poenget er at reell medvirkning er en forutsetning for å kunne fatte best mulig vedtak, og for at de vedtakene som gjøres skal få legitimitet i befolkningen.

Mulighetene for medvirkning har spesielt vært dårlige tidlig i revisjonsprosessene. NVE siterer Ot.prp. nr. 50 (1991-92); ”*Berørte interesser har på sin side ansvar for å påvise hvilke endringer og nye vilkår det er behov for.*” DN vil påpeke at tidlig og bred medvirkning er det eneste virkemiddelet som kan sikre at alle relevante problemstillinger kommer opp. I tillegg til kommuner, og andre representanter for allmenne interesser, vil vi påpeke at statlige miljøvernmyndighet, ikke minst i fylkesmennenes miljøvern-avdelinger, har betydelige kunnskaper om miljøverdier i de berørte områdene og virkning av reguleringer.

Når det gjelder behandling av konsesjonssaker (både etter vassdrags- og energilovgivning), som omfattes av PBL's regelverk om konsekvensutredninger, har NVE gode rutiner for å ivareta medvirkning også tidlig i saksbehandlingen. Tilsvarende rutiner bør etableres også i større revisjonssaker.

I flere av de pågående revisjonssakene har flere høringsinstanser vært lite fornøyd med revisjonsdokumentene. Oppfatningen er at dokumentene ikke gir tilstrekkelig beslutningsrelevant informasjon. I Vinstra saken har bl.a. de berørte kommunene funnet behov for å leie inn egen hydrologisk kompetanse. Det er videre gitt uttrykk for at viktige høringsinstanser ikke kjenner seg igjen i virkelighetsbeskrivelsen i revisjonsdokumentets avsnitt om erfarte skader og ulemper.

Som en bakgrunn for sin vurdering; at det ikke er behov for ytterligere utredninger, referer NVE igjen fra Ot.prp. nr. 50 (1991-92): ”*Under enhver omstendighet er det ikke aktuelt med et utredningsomfang på tilnærmet samme nivå som ved en konsesjonsbehandling. Det må tvert i mot forutsettes at utredningsbehovet vil være moderat.*”

I sin innstilling gir NVE uttrykk at de for sin egen del ikke har behov for supplerende undersøkelser. DN er av den oppfatning at NVEs behov for kunnskaper og opplysninger ikke er det vesentlige. Revisjonsdokumentene må dekke

behovet til de som er berørt av reguleringene. Uten tilstrekkelig dokumentasjon på de sentrale problemstillingene under revisjonen, og at virkelighetsbeskrivelsen som presenteres oppleves som riktig, vil konsesjonsmyndighetenes vedtak vanskeligere bli forstått og akseptert. Ansvaret for at beslutningsgrunnlaget er godt nok ligger hos NVE, som setter rammer for og godkjenner revisjonsdokumentene.

Selv om det ikke er forutsatt en dokumentasjon på linje med en konsesjonssøknad må sentrale tema nødvendigvis gjøres gjenstand for nærmere vurderinger. Eksempelvis er det ikke tilstrekkelig at det under en diskusjon om minstevannføringer kun blir foretatt en beregning av produksjonstap (og økonomiske tap) som et krav om minstevannføring medfører. Bakgrunnen for et krav om minstevannføring er et ønske om å bedre miljøforholdene. Det er ikke noe mål å miste kraftproduksjon eller gjøre økonomien dårligere for utbygger.

Allmennhetens rett til å få informasjon anses som så viktig at det nylig er vedtatt en egen lov om retten til miljøinformasjon. Loven regulerer allmennhetens rett til å kreve informasjon fra private virksomheter om bl.a. produksjonsprosesser, og retten til å få informasjon om miljøvirkninger av offentlige organers virksomhet og avgjørelser.

Arbeidet med å implementere EUs vanddirektiv i Norge er satt i gang. Vanddirektivet er et forvaltningsredskap som inkluderer:

- Helhetlig, sektorovergripende og nedbørfeltvis forvaltning,
- Miljømål for vann basert på biologiske og kjemiske tilstand, men gjelder i forhold til all miljøbelastning,
- Kunnskapsbaserte og kostnadseffektive tiltak for å sikre og forbedre miljøtilstand i vann,
- Vassdragsvise forvaltningsplaner,
- Medvirkning fra alle interessenter, inkludert myndigheter, bruksinteresser og NGOer.

Kunnskapsbasert forvaltning, med involvering og engasjement fra alle aktuelle aktører, fra forvaltning og organisasjoner, står sentralt i vanddirektivets tankegang. I sammenheng med lokal og regional oppfølging av EUs vanddirektiv, vil det være naturlig å vurdere miljømål, og tiltak for å nå miljømål, også i regulerte vassdrag. Forvaltningsplaner etter vanddirektivet vil få en sentral plass ved framtidige revisjoner.

Med utgangspunkt i den allmennpolitiske utviklingen siden det ble åpnet for revisjon av konsesjonsvilkår i 1992, en utvikling som er avspeilt i en rekke sentrale styringsdokument, mener DN at;

- det i framtidige revisjonssaker må legges til rette for bred og tidlig medvirkning,
- saksbehandlingen må baseres på et kunnskapsgrunnlag som er allment akseptert,

- dvs. at revisjonsdokumentene må ha en utforming og et innhold som oppleves som tilfredsstillende for de som er berørt av eller har interesse for reguleringene,
- det i saksbehandlingen tas utgangspunkt i oppdaterte miljø- og energipolitiske føringer.

Nye konsesjonsvilkår i Vinstra

Generelt

NVEs innstilling innebærer at konsesjonsvilkårene oppgraderes tilsvarende nye konsesjoner. Vi finner derfor ikke grunn til å kommentere de generelle vilkårene men konstaterer med tilfredshet av NVEs innstilling er i tråd med DNs anbefalinger.

Våre kommentarer vil derfor begrense seg til størrelse på årlige tilskudd til opphjørp av vilt/fiske/friluftsliv og manøvreringsreglement og minstevannføring.

Årlige tilskudd til opphjørp av vilt/fiske/friluftsliv

NVE innstiller på at konsesjonæren skal betale inn kr 75.000 pr. år til opphjørp av fisk/vilt/friluftsliv, fordelt likt på kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Vang. DNs forslag var totalt kr 300.000 pr. år, med en fordeling på kr 75.000 hver til Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron, kr 50.000 til Vang kommune og kr 25.000 til Vågå. DN registrerer at kommunene slutter seg til DNs forslag til størrelse på, og fordeling av, midlene.

Forslag om årlige tilskudd er i stor grad basert på skjønn. Når DN fremmer forslag tar vi utgangspunkt i en årlig utbetaling på kr 1000 pr. GWh/år. Summen blir deretter skjønnsmessig justert på grunnlag av skadevirkninger av reguleringen. For store utbygginger blir ofte summene justert på grunnlag av en antagelse om at skadevirkningene vokser proporsjonalt med produksjonen. Både for DNs forslag og NVEs innstilling kan det selvfølgelig reises innvendinger om at forslagene i for liten grad er etterprøvbare.

En årlig utbetaling på kr 300.000 tilsier en årlig merkostnad for konsesjonær på kr 0,00023 øre pr. kWt. Direkte lastet over på forbruker med et forbruk på 20 000 kWt tilsier dette en årlig økning av strømgregningen på i underkant av kr 5.

Til sammenlikning er det for en annen av GLBs konsesjoner, reguleringen av Aursunden, tilkjent et årlig tilskudd til opphjørp av vilt, fisk og friluftsliv på kr 200.000 til Røros kommune. Reguleringene i Vinstra påvirker en vannoverflate som er mer enn dobbelt så stor som Aursunden og lagrer mer enn 3 ganger så mye vann som Aursunden.

DN må konkludere med at vårt opprinnelige forslag til årlige tilskudd til opphjørp av vilt/fisk/friluftsliv ikke er urimelig sett i forhold til andre store reguleringer. Det er heller for lavt

enn for høyt. Forslaget vil ikke påføre verken konsesjonær eller sluttbrukere urimelige økonomiske belastninger.

Som fylkesmannen i Oppland mener vi eksisterende fond bør kunne avvikles, det er ikke hensiktsmessig å administrere flere parallelle ordninger.

Manøvreringsreglement og minstevannføringer

DN kommenterte i høringsuttalelse fra 2000 manøvreringen av enkelte magasiner uten å komme med konkrete forslag til reglementfestede begrensninger. Vi påpekte enkelte problemområder og anbefalte at konsesjonær i samarbeid med berørte interessenter og myndigheter fant omforente løsninger for hvordan magasinene blir håndtert. I revisjonsdokumentet er en slik prosess for Olstappen beskrevet. DN vil heller ikke nå komme med konkrete endringsforslag utover at vi ber om en vurdering av om de begrensningene konsesjonæren har pålagt seg selv, eksempelvis for håndteringen av Olstappen, også bør gjenspeiles i manøvreringsreglementet.

DN foreslo i sin høringsuttalelse fra 2000 at det ble stilt krav om minstevannføring til 4 nye elvestrekninger i tillegg til de strekningene som har minstevannføring i dag. Minstevannføring er et tiltak for å ivareta biologiske verdier, bruks- og opplevelsesverdier i et vassdrag. DN kom ikke med konkrete forslag til vannføringer, men mente at krav burde fastsettes på grunnlag av kontrollerte prøveslipp og observasjoner i felt. DN's syn er at fleksible vannføringskrav, såkalt miljøbasert vannføring, sikrer at en ønsket miljøstandard oppnås med et minst mulig tap av kraft. En miljøbasert vannføring vil kunne innebære at minstevannføringskravene varierer over året.

NVE har i sin innstilling begrenset minstevannføringskravet (fra Øyvassosen til Vinstra) til perioden juli-september. Minstevannføring i denne perioden vil opplagt gjøre at estetiske verdier i vassdraget blir bedre ivaretatt. I hvilken grad det vil føre til positive biologiske effekter (i form av større mangfold og større produksjon) er så langt ikke dokumentert. DN mener utgangspunktet må være at det fastsettes krav om minstevannføring hele året. Størrelsen på vannføringskravet kan imidlertid variere i henhold til kriteriene for miljøbasert vannføring.

Utbyggingene i Vinstra er svært store både med hensyn til produserte kraftmengder og miljøvirkninger. Dagens manøvreringsreglement, med minstevannføring fra Bygdin og Vinsteren, medfører ikke at vann slippes forbi kraftverk. Krafttapet blir derved marginalt. Med et slikt utgangspunkt kan hensynet til den nasjonale kraftbalansen være et argument for og ikke kreve minstevannføring. Dette i motsetning til hensynet til eventuelle økonomiske tap for konsesjonær.

Vi har følgende kommentarer til de aktuelle strekningene;

Fra Øyvassosen til Vinstra:

Minstevannføring på denne strekningen er høyest prioritert av DN.

NVE har innstilt på at det kreves en minstevannføring mellom 1 og 3 m³/s i perioden juli-september. Endelig krav skal fastsettes av NVE på bakgrunn av utprøving av ulike vannføringer over lengre tid og vurdering av biologiske og estetiske hensyn. Alminnelig lavvannsføring er beregnet til 2 m³/s.

Krafttapet ved slipp av 2 m³/s i perioden juli-september er beregnet til ca. 12 GWh. Helårig minstevannføring på det samme nivået tilsier et krafttap på i underkant av 50 GWh.

DN mener det bør fastsettes et krav om helårig minstevannføring. Helårig minstevannføring vil sannsynligvis være nødvendig for å gi grunnlag for en vesentlig økning av biologisk produksjon i vassdraget. Fylkesmannen i Oppland har blant annet påpekt at ørreten i vassdraget gyter i september, i en periode der NVE ikke har foreslått minstevannføring. For minstevannføring i sommerhalvåret mener vi det er akseptabelt at NVE's forslag danner rammene for hvilke minstevannføringer som skal prøves ut. I tråd med prinsippet om miljøbasert vannføring kan kravet variere over året. Det er sannsynlig at behovet for vann om vinteren vil være mindre enn i sommerhalvåret.

Et hovedpoeng vil være at de endelige kravene har lokal og regional tilslutning og aksept. DN oppfordrer NVE til å legge opp en prosess der lokale myndigheter, grunneierrepresentanter og interesseorganisasjoner og regional miljømyndighet får reell medvirkning når endelig krav fastsettes.

Fra Øyangen til Hølsa:

DN mener det bør stilles et krav om minstevannføring på denne strekningen. Forholdsvist små vannføringskrav vil kunne gi brukbare effekter for både biologi og estetikk, og gi bedre effekt av andre avbøtende tiltak. Krafttapet vil bli lite. En helårig minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannsføring gir et krafttap i underkant av 4 GWh.

På linje med minstevannføring fra Øyvassosen bør man ta utgangspunkt i et krav tilsvarende alminnelig lavvannsføring og vurdere effektene i felt. Også her bør utgangspunktet være en fleksibel miljøbasert vannføring som kan variere over året. Gjennomføringen av kravet bør imidlertid avvente vurderinger knyttet til forekomster av sik/fare for spredning av sik i vassdraget. Som for minstevannføringen fra Øyvassosen bør tidspunkt for gjennomføring, og endelig størrelse på kravet foretas i samråd med myndigheter/organisasjoner.

Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla:

DN mener det bør fastsettes en minstevannføring også på denne strekningen. Det er 8 km til samløp med bekk fra Stikkelsdalen. Før Hinøgla samløp med bekk fra Stikkilsdalen vil et krav om mistevannføring gi gode miljøeffekter og kunne gi bedre effekt av andre avbøtende tiltak.

Krafttap ved en helårig minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil ikke bli større enn ca. 10 GWh. Endelig fastsetting av størrelse etter samme metodikk som de to foregående.

Fra Olstappen til Vinstra:

DN har prioritert denne strekningen lavere enn de andre aktuelle strekningene. På linje med NVE vurderer vi at det er behov for en stor minstevannføring, kanskje vesentlig større enn alminnelig lavvannsføring, for å oppnå betydelige biologiske og estetiske effekter. Positive miljøeffekter regnet pr. tapte GWh må antas bli mindre på denne strekningen enn de andre strekningene der vi har foreslått minstevannføring.

Prinsipielt mener DN forholdet burde vært gjort gjenstand for nye utredninger før det blir fattet endelige vedtak. Kanskje spesielt i forhold til virkninger for biologisk mangfold og rødlistearter som er avhengige av høy luftfuktighet. Gitt at de andre strekningene får krav om minstevannføring, mener DN at det kan være akseptabelt at et minstevannføringskrav på denne strekningen ikke vurderes i denne revisjonsrunden. Det vil være naturlig å ta opp igjen problemstillingene ved en framtidig tiltaksplanlegging i henhold til vanddirektivets bestemmelser, og ved neste revisjon.

Fylkesmannen i Opplands brev av 03.04.2003 lyder:

"Vi viser til Deres brev av 04.03.03 der det bes om fylkesmannens kommentarer til NVEs innstilling når det gjelder revisjon av konsesjonsvilkårene i Vinstravassdraget.

Fylkesmannen har følgende merknader til NVEs forslag til nye konsesjonsvilkår:

Minstevannføringer:

Med dagens konsesjonsvilkår er det ingen vannføring fra Øyangen til Vinstraelv, fra Øyangen til Hølsa, fra N. Heimdalsvatn til Hinøgla eller fra Olstappen til Vinstra elv. Vi har i vår tidligere uttalelse i saken påpekt behovet for en nærmere vurdering av minstevannslipp på disse punktene. Dette er i NVEs innstilling avvist for alle strekningene med unntak av Vinstra elv fra Øyvatnet hvor det er foreslått et minstevannslipp mellom 1 og 3 m³/sek i perioden 1. juli – 30. september.

Vi deler NVEs vurdering av at elvestrekningen ut fra Øyvatnet er den viktigste å prioritere

når det gjelder minstevannslipp, og tar til etterretning at minstevannslipp er avvist på de andre strekningene. Vi er imidlertid skeptiske til det manøvreringsreglement som er foreslått for Øyvattnet, og det beslutningsgrunnlag dette bygger på. Minstevannslipp er viktige, men kostbare tiltak. Det bør derfor legges stor vekt på å tilstrebe og finne fram til et minstevannslipp som gir størst mulig effekt av vannslippet. Slike vurderinger vil etter vårt syn som et minimum kreve at det framskaffes gode vannføringsdata for den aktuelle elvestrekning (bl.a. beregninger av restvannføringer/lavvannføringer på ulike punkter nedover elvestrekningen) og at det avholdes befarung i en tørr periode der det gjøres forsøk med slipp av ulike vannføringer. NVE har foreslått vannslipp kun i månedene juli, august og september. NVE oppgir at restfeltet har en middelvannføring på 2,66 m³/sek og at dette vil gi tilstrekkelig vannføring til å opprettholde biologisk liv vinterstid. Vi stiller oss sterkt tvilende til denne vurderingen. Den oppgitte middelvannføringen refererer til Vinstras innløp i Olstappen, som er nederste punkt på elvestrekningen som berøres av vannføringen fra Øyvattnet. Middelvannføringen lengre oppe på denne strekningen vil være langt lavere. Vannføringen i vassdraget vinterstid vil bli langt mindre enn den oppgitte middelvannføringen. Ofte anslås lavvannføringen for å være ca. 10 % av middelvannføringen, altså 0,26 m³/sek ved innløpet i Olstappen og langt mindre lengre oppe på den aktuelle elvestrekningen. Elveleiet på strekningen er dannet av vannføringen fra et nedbørfelt på ca. 575 km² (ved utløp Øyvattn). Dette er mer enn 20 ganger større enn hele restfeltet nedenfor dammen, og vi ser grunn til å frykte at gevinsten av vannslippet for det akvatiske liv kan bli liten uten et visst vannslipp vinterstid. Det er også verdt å nevne at auren i vassdraget gyter i september. Med den foreslåtte perioden til minstevannslipp vil gytingen foregå i en periode med vannslipp, mens vannslippet deretter opphører like etter gyting. Dette må forventes å være uheldig for rekrutteringen. Vi foreslår at det må slippes noe minstevann også vinterstid. Størrelsen på vannslippet gjennom året bør utredes nærmere ved hjelp av beregninger av vannføring fra restfelt gjennom året og hvordan ulike vannføringer arter seg i elveleiet.

Naturforvaltning

Vi er tilfreds med at standardvilkårene for naturforvaltning er tatt inn. Vi finner imidlertid de foreslåtte utbetalinger til kommunene til fremme av vilt, fisk og friluftsliv er lave (jf. DN's forslag til utbetalinger). Vi deler heller ikke NVE's syn på fordelingen av midler mellom kommunene. Det er vårt syn at også Sør-Fron kommune bør få slike utbetalinger, da Vinstravassdraget er mye benyttet også av Sør-Frons befolkning. At det ikke gis utbetalinger til Vågå kommune kan derimot aksepteres, ut fra det forhold at det

primært er private fiskeinteresser uten allmenn adgang som berøres i Vågå. Vi er videre fortsatt av den oppfatning at de årlige utbetalingene bør avløse de eksisterende fond til fremme av fisket i vassdraget, og ikke komme i tillegg til disse. Slik det er foreslått fra NVE, blir det flere ordninger å administrere, noe som synes uhenksiktsmessig. Vi vil derfor foreslå at de årlige utbetalinger belastes fondene inntil disse er tømt og kan avvikles, og at det tas hensyn til bortfallet av disse ved fastsettelse av størrelsen på de årlige utbetalinger. ”

Glommens og Laagens Brugseierforening kom med følgende kommentarer til NVEs innstilling i brev av 05.05.03:

"NVE har avgitt innstilling til Olje- og energidepartementet med forslag til reviderte konsesjonsvilkår for alle reguleringene i Vinstravassdraget. I innstillingen inngår forslaget til et modernisert og samlet manøvreringsreglement for alle konsesjonene.

Selv om GLB også har sett at manøvreringsreglementet i Vinstravassdraget kan være tjent med en modernisering, fant vi det ikke riktig fra vår side å gå ut med forslag til endringer før NVEs høringsrunde. Når vi nå kjenner NVEs innstilling, synes det naturlig å tilkjenne noen kommentarer og ønskemål i forbindelse med manøvreringsreglementet.

GLB er prinsipielt enig med NVE i at et samlet manøvreringsreglement for alle reguleringene vil være fornuftig og vi viser til NVEs merknader i innstillingen side 82. Nedenfor peker vi på noen punkter i reglementets innhold som er naturlig å ta opp fra konsesjonærens side.

Høydegrunnlag

GLB vil introdusere Statens Kartverks høydesystem (NN 1954) som grunnlag for reguleringshøydene og foreslår at dette blir brukt i nytt manøvreringsreglement for magasinene i Vinstravassdraget. Vi har korrigert alle høydene etter dette og vedlegger forslag til korrigert manøvreringsreglement der dette er innarbeidet.

Minstevannføringer

Bygdin

Ved manøvreringsreglement fastsatt ved kgl. res. av 27.08.1928 fikk GLB valget mellom ingen minstevannføring fra Bygdin og en minstevannføring på 1,25 m³/s. Manøvreringsreglementets bestemmelse om dette hadde følgende ordlyd:

Når kraftanleggene der står tilsluttet Brukseierforeningen, ved vårflommens inn-treden ikke lenger behøver tilskudd, stenges dammen helt.

Brukseierforeningen skal dog ha adgang til etter valg å slippe så mye vann fra Bygdin at vannføringen i Vinsterelven ned-

enfor Bygdin blir minst 1,25 m³/s. Denne vannføringen skal i så fall holdes, inntil en større vannføring igjen må slippes.

Brukseierforeningen må før fravikelseskjennelse ved endelig skjønn begjæres, ha truffet sitt valg mellom hel stenging av dammen og slipping av ovennevnte minstevannføring.

Før fravikelseskjennelsen valgte GLB det nevnte alternativet om slipping av minstevannføring på 1,25 m³/s.

Den pålagte minstetapping fra Bygdin antas å ligge nær alminnelig lavvannføring og har i alle år vært opprettholdt uten problemer. Magasinet har dog sjelden blitt tømt helt. Restmagasinet pr. 1. mai i årrekken 1969-1993 var ca. 50 mill. m³. Grunnen til dette var at kraftverkene dels ønsket ekstra sikkerhet for sein vår og dels en sikring av neste års magasinifylling.

I dagens kraftmarked og drift er det ønskelig med en best mulig tømning av Bygdinmagasinet hvert år. Dette kan i enkelte "tørre" år om våren bety at minstevannføringskravet kommer i konflikt med kravet til laveste regulerte vannstand, LRV. Konsesjonæren plikter å sørge for at det alltid er vann nok til minsteslippen og dersom naturlig tilløp blir mindre enn slippet, må det brukes magasin vann. Følgelig kan resultatet bli at konsesjonæren sitter igjen med et "uønsket" restmagasin når vårløsningen kommer.

Inneværende år er et ekstremår og de fleste kraftmagasin i landet ble maksimalt nedtappet, noe som også var ønskelig av hensynet til kraftdekningen. I Bygdinfeltet gikk naturlig tilløp på et visst tidspunkt under minstevannføringskravet 1,25 m³/s og det var med nød og neppe at GLB klarte å opprettholde kravet uten å underkride LRV i magasinet.

GLB mener manøvreringsreglementet bør inneholde en bestemmelse om at når tilløpet til magasinet blir mindre enn minstevannføringspålegget så kan pålegget reduseres til tilløpets størrelse. En slik bestemmelse vil sikre full tømning av magasinet i alle år. Vi viser til at NVE og Olje- og energidepartementet uten videre tok inn en slik bestemmelse i manøvreringsreglementet til den nye konsesjonen av 18.07.1997 for regulering av Aursunden. Prinsippet er videre brukt i noen andre konsesjoner, for eksempel i Meråkerutbyggingen.

GLB vil hevde at en slik endring av manøvreringsreglementet vil ha minimal betydning for de interesser som nyter godt av pålegget. Avviket vil gjøre seg gjeldende i svært sjeldne år og bare en kort periode før snøsmelting og vårløsning setter inn vedkommende år. Vi mener at så lenge opprinnelig naturlige vannføring fra Bygdin slippes i vassdraget, bør Bygdin komme i samme kategori som Aursunden der minstevannføringskravet var satt vesentlig høyere, relativt sett. Vi har tillatt oss å foreslå en endret

formulering i tråd med dette i vårt vedlagte utkast til manøvreringsreglement.

GLBs forslag er best egnet for bruk ved reguleringsmagasiner der alt tilsiget kommer fra et uregulert felt. Vi foreslår derfor ikke tilsvarende bestemmelser lengre ned i Vinstravassdraget.

Øvre Melkedalsvatn

Plutselige flommer forårsaket ved utbrudd av det tidligere bredemte Øvre Melkedalsvatn er ikke lenger fysisk mulig fordi breen har trukket seg tilbake siden siste utbrudd i januar 1937. Tiltalsen til å la vannstanden ved slike hendelser stige inntil 30 cm over HRV er således overflødig og bør tas ut av reglementet.

Kaldfjorden (Øyvassoset)

GLB hadde helst sett at det ikke ble fastsatt minstevannføring her og ville gjerne hatt en drøftingsrunde før bestemmelsen ble foreslått fra NVE. Vi tror det hadde vært formålstjenlig med visse enkle studier, prøveslipp, fotografering m.m. før standpunkt ble tatt. Slik NVEs saksbehandling for revisjonssaker er lagt opp mister man imidlertid en slik mulighet. Det spørres om ikke resultatet blir bedre om konkrete forslag til endringer blir forelagt berørte parter med anledning til en drøftings- og/eller høringsrunde. Selv om forslaget nå foreligger fra NVE mener vi fortsatt at det er mulig å vurdere tiltaket etter slike prinsipper, og at pålegget således bør reduseres for å få krafttapet minst mulig.

Andre merknader (pkt. 3)

I manøvreringsreglementets punkt 3 har vi strøket begrunnelsen for at tapping fra Bygdin skal skje så jevnt som mulig. Forholdene nedenfor Bygdin er i dag helt annerledes enn i 1928 og is i vassdraget er ikke lenger noe problem. Dessuten er det unødvendig at et reglement begrunner påleggene.

I avsnittet om Olstappen har vi foretatt noen mindre korreksjoner mest av språklig og klargjørende karakter. "

Kommunene Vang, Nord-Fron og Øystre Slidre har i nærmest likelydende brev til departementet av 14.3.2007, 23.3.2007 og 29.3.2007 følgende merknader:

Revisjon av konsesjonsvilkår, Vinstravassdraget, aktuelle natur- og miljøforbedrende tiltak i et miljøfond:

Vang kommune viser til tidligere kontakt i saken. De berørte kommunene kommer herved tilbake med en nærmere begrunnelse for hvorfor det ved revisjonen av konsesjonene for regulering av Vinstravassdraget bør pålegges konsesjonæren å opprette et miljøfond.

1. MILJØFORBEDRENDE TILTAK SOM IKKE ER IMØTEKOMMET AV NVE

Kommunene konstaterer at det er meget stor avstand mellom de tiltak NVE er innstilt på å pålegge konsesjonæren ved revisjonen, og de forventninger lokalsamfunnene har til revisjonen. De gjeldende konsesjonsvilkår baserer seg på konsesjoner hvor den eldste, reguleringen av Bygdin, er nær 80 år gammel. Konsesjonene ble gitt på et tidspunkt hvor det var liten bevissthet omkring miljømessige konsekvenser av en vassdragsutbygging. Det er liten tvil om at det i dag, ut fra miljømessige vurderinger, aldri ville blitt gitt reguleringskonsesjoner med de foreliggende konsesjonsvilkår. Blant annet ville konsesjonær aldri fått tillatelse til å regulere innenfor de gjeldende reguleringshøyder.

Noe av hovedproblemet med revisjonen er at det helt sentrale elementet i konsesjonen, reguleringshøyden, ikke er gjenstand for revisjon. Reguleringshøyden er selvfølgelig av avgjørende betydning for de miljømessige konsekvensene av reguleringen, og når reguleringshøyden ikke er gjenstand for revisjon er det begrenset hva som kan oppnås med revisjonen for øvrig. Dette grunnleggende problemet er også fremhevet i uttalelsen fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) av 22. desember 2000. DN uttaler på side 5:

I sitt rettleidningsmateriale oppgir NVE at spørsmålet om HRV og LRV er en del av selve konsesjonen og derfor ikke kan endres. Bakgrunnen er etter hva vi kan forstå en formulering i Ot.prp. nr. 50 (1991-92), kapittel 22.2.3 som sier at "Manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene, og kan derved revideres på lik linje med de andre konsesjonsvilkårene. Det presiseres imidlertid at bestemmelser om reguleringshøyder ikke er en del av vilkårene, men utgjør en del av konsesjonen som sådan. Reguleringshøyden kan derfor ikke endres i en revisjon av vilkårene."

For allmenne interesser i naturforvaltningen er reguleringshøyde, sammen med tørrlegging av elver, de mest konfliktfylte spørsmålene. Samtidig vil reguleringskapasitet være svært viktig for fleksibilitet og økonomi i el produksjonen. DN finner det derfor lite tilfredsstillende at spørsmålet om HRV og LRV ikke kan tas opp til diskusjon under en revisjon. På et generelt grunnlag bør spørsmålet tas opp til ny vurdering. I den aktuelle saken vil forholdet ikke bli fokusert.

Videre skriver DN på side 6 i samme uttalelse:

DN vil forholde seg til at HRV og LRV ikke er blant vilkårene som kan revideres selv om forholdet, sammen med vannførin-

gen ut av magasinene, er det forholdet som oftest kommer i konflikt med allmenne interesser. Samtidig vil reguleringshøyder og magasinkapasitet i stor grad bestemme verdien av energiproduksjonen i forhold til å styre mest mulig produksjon til årstider hvor etterspørselen etter energi er størst, og derved også økonomien i utbyggingen.

Spesielt for Bygdin og Vinsteren er sein fylling av magasinene et viktig problem. Sein fylling er et resultat av en relativt stor magasinkapasitet, som styres av reguleringshøyden. Andre tiltak enn reduksjon av reguleringshøyde vil i liten grad kunne ha avgjørende virkning på problematikken. DN vil derfor i hovedsak fokusere sin uttalelse på minstevannføring fra magasinene.

DN går på side 7 inn for at:

DN mener det finnes miljømessig gode argumenter for å stille krav om minstevannføring på alle strekninger som i dag mangler det.

Når det gjelder Bygdin peker DN på (side 7):

Hovedproblemet med Bygdin er knyttet til forholdsvis stor reguleringshøyde (inntil 9,15 m) og sein oppfylling av magasinet. Dette fører til at det er store reguleringssoner som virker skjemmende i landskapet. Det eneste virkningsfulle tiltaket vil sannsynligvis være og ikke tappe magasinet helt ned, dvs. heve LRV. Og ikke slippe minstevannføring fra Bygdin vil for eksempel gi marginale virkninger på magasinfyllingen.

DN peker i forlengelse av dette på at for Vinsteren er det noe av den samme problemstillingen som for Bygdin, men at mindre reguleringshøyde gjør skadene "mindre påtrengende".

Dette grunnleggende problemet ved revisjonen er også erkjent av NVE, jf. NVEs innstilling side 74:

Bygdin har en reguleringshøyde på 15 meter. Lav vannstand med store skjemmende reguleringssoner kan forekomme til langt ut i juli. Det påpekes at dette også skaper problemer for turistbåten Bitihorn.

Bygdin har lav tappekapasitet og vintertappingen starter oftest i begynnelsen av november. Magasinet er tomt i begynnelsen av mai. Deretter fylles magasinet og Bygdin er normalt fullt i begynnelsen av september.

Sein fylling er resultat av reguleringshøyde og stor magasinkapasitet, og i likhet med Olstappen er det vanskelig å finne en løsning på dette. Et pålegg om høy vannstand som medfører at det i praksis ikke vil være mulig å tappe helt ned til LRV vil gå drastisk utover muligheten til å utnytte kon-

sesjonen og dermed ligge utenfor det som kan pålegges ved revisjon.

NVE vil ikke gå inn for et pålegg om høyere sommervannstrand i Bygdin, men forutsetter at dagens praksis med rask oppfylling av Bygdin videreføres.

Det er ikke satt krav om minstevannføring i Hinøgla, Vinstra, fra Øyangen til Hølsa eller fra Olstappen til Vinstra. Om minstevannføring fra Olstappen bemerker NVE bl.a. på side 77-78:

Vinstra elv nedenfor Olstappen ligger i dag som en tørr steinrøys gjennom Skåbu bygda og er ved Kamfossen tydelig synlig og skjemmende fra veien. NVE har forståelse for lokalbefolkningens ønske om vann fra elva.

De vannmengdene som skal til for å oppnå et godt landskapsbilde nedenfor dammen er så store at det etter NVEs syn ikke står i rimelig forhold til det store produksjonstapet. Det er heller ikke påvist slike interesser eller miljømessige forhold i resten av elvestrekningen at et slikt vannslipp kan forsvares. Vi foreslår derfor at det ikke fastsettes minstevannføringslipp fra Olstappen.

NVE har heller ikke imøtekommet kravet om bygging av terskler nedstrøms Olstappen, noe som vil ha en betydelig landskapsetisk virkning. Det vises til side 71 i NVEs innstilling:

NVE har beregnet kostnadene til å bli i størrelsesorden 1,5 — 3 mill. avhengig av materialvalg og utførelse. Som miljøtiltak vil en terskel nedstrøms Olstappen først og fremst ha estetisk virkning. Vi mener at kostnadene med å bygge terskler i Vinstra nedstrøms Olstappen er større enn nytten ved tiltaket.

2. VIKTIG AT KOMMUNENE SETTES I STAND TIL Å FORETA MILJØFORBEDRENDE TILTAK

Som det fremgår av ovenstående, og NVEs innstilling for øvrig, har kraftutbyggingen i Vinstravassdraget påført lokalsamfunnene meget betydelige naturinngrep. Inngrepene ble gjort på en tid hvor sentrale myndigheter i mindre grad la vekt på miljømessige hensyn, hensynet til kraftproduksjonen ble gjennomgående tillagt avgjørende betydning. Som følge av rammene for revisjonen, er det begrensede muligheter til å få avhjulpet vesentlige negative virkninger av reguleringen i dag. I NVEs innstilling tillegges hensynet til produksjonen gjennomgående stor betydning. Det medfører at NVEs innstilling i praksis medfører få miljøforbedringer.

Kommunene mener på denne bakgrunn at det vil være rimelig å pålegge konsesjonæren å yte et miljøfond til kommunene som setter kommunene i stand til å iverksette konkrete repara-

tive tiltak og kompensere tiltak utenfor vannstrengen. Hensikten med å etablere et miljøfond er å stille økonomiske midler til rådighet som skal øremerkes miljøforbedrende tiltak i vid forstand. Midlene skal kunne nyttes i hele kommunen og ikke bare til avbøtende tiltak i vannstrengen.

For det første kan fondet benyttes for å avhjelpe skadevirkninger av reguleringen i Vinstravassdraget. Det vil være tale om erfarte skader, men hvor NVE ikke går inn for å gi konkrete pålegg til konsesjonæren om utbedringer. Som eksempel på slike tiltak nevnes tiltak for å opprettholde størst mulig naturlig produksjon av stedege fiskestammer, tiltak for å holde bestanden av sik nede, mer skånsom nedtapping av Olstappen og kontinuerlig utbedring av erosjonsskader, tilfredsstillende utforming og revegetering av massetipper, terskelbygging nedstrøms Olstappen/Kamfossen, sprengning av stein i Vinstervatna ned til 2 meter under HRV (alt i samråd med konsesjonæren) og avhjelpe skadevirkninger for viltbestanden.

For det annet kan fondet benyttes til miljøforbedrende tiltak mer generelt i kommunene. Slik tiltak kan f.eks. være:

- Miljøårbarhetsanalyser i kommunene som grunnlag for planlegging og tiltak.
- Utredning av bærekraftig vannbruk og ferdsel på vann.
- Sikre varmekvalitet og hindre forurensning.
- Bærekraftig turisme, økoturisme.
- Kulturlandskapspleie.
- Bruk av seterkultur og jakt- og fangstkultur i reiselivsutvikling.
- Kompetanseheving, naturbruk, naturforvaltning.
- Bærekraftige energiløsninger og energibruk.

De ovennevnte tiltak er generelt angitt men forutsettes koblet opp mot konkrete tiltak i kommunene. Vang kommune viser her til sin uttale i revisjonssaken for de konkrete forhold som gjelder Vang.

3. KONKLUSJON

Vang kommune mener at det er grunnlag for å pålegge konsesjonæren å stille midler til rådighet for etablering av et miljøfond som kan brukes til tiltak som her skissert. For at fondet skal kunne realisere det tilsiktede formålet er det viktig at fondet er av en viss størrelse. Vang kommune er av den oppfatning at når det gjelder nivået på det beløp som bør stilles til disposisjon for fondet, er det naturlig å se hen til nivået på næringsfond som gis til berørte kommuner når det gis fornyet reguleringskonsesjon.

Vang kommune legger til grunn at det må fastsettes nærmere retningslinjer for bruken av miljøfondet og kommer gjerne med konkrete innspill på dette. Det forutsettes imidlertid at det

er de berørte kommuner som styrer forvaltningen av miljøfondet.”

EBL har i brev av 21.12.2007 til departementet følgende merknader:

”EBL viser til framlegget i St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Olje- og energidepartementet Kap. 5582 Post 70 Bidrag til kulturminnevern, som nylig er vedtatt av Stortinget, jf. Budsjettinnst. S. nr. 1 (2007-2008).

Bakgrunnen for framlegget er velkjent: En arbeidsgruppe med representasjon fra NVE, Riksantikvaren, Oppland fylkeskommune og bransjen v/Numedalslaagens Brukseierforening, anbefalte høsten 2006 opprettelse av et fond for å finansiere kulturminnetiltak i vassdrag.

Konkret var forslaget at konsesjonærene ved revisjon og fornyelse av konsesjoner skulle pålegges å innbetale et bidrag på henholdsvis 7000 og 12 000 kroner per GWh magasinkapasitet. Prioritering av hvilke vassdrag som skulle undersøkes og på hvilken måte, skulle foretas på bakgrunn av arkeologifaglige vurderinger.

I St.prp. nr. 1 (2007-2008) sluttet Regjeringen seg til forslaget fra arbeidsgruppen. Forslaget ble imidlertid avveket ved at det ikke skal opprettes noe fond. Innbetalingene er i stedet kalt "sektoravgifter under Olje- og energidepartementet".

EBL kommenterte det opprinnelige forslaget fra arbeidsgruppen i brev til departementet av 18. januar 2007. Vi uttrykte i brevet at forutsigbarhet knyttet til hvilke krav bransjen kan bli pålagt når det gjelder kulturminnetiltak er positivt. Samtidig ga vi uttrykk for vår oppfatning om at krav om innbetalinger fra konsesjonærene for å ivareta kulturminneformål i forbindelse med revisjoner, ikke kunne gjennomføres uten lovendring og at eventuelle innbetalinger derfor måtte være basert på frivillighet.

EBL konstaterer at hjemmelsgrunnlaget for den vedtatte sektoravgiften ikke er omtalt i framlegget for Stortinget. Vi mener det hadde vært naturlig, ikke minst fordi arbeidsgruppen heller ikke gikk inn på dette spørsmålet. EBL vil derfor anmode departementet om å redegjøre for sitt syn når det gjelder hjemmelsgrunnlaget.

Teksten i St.prp. nr. 1 (2007-2008) er svært knapp. Det heter imidlertid at Olje- og energidepartementet når det blir aktuelt "vil komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan midlene skal anvendes for kulturminneformål i vassdrag med reviderte eller fornyede tillatelser". EBL vil i det følgende nevne ytterligere noen forhold som vi mener må klargjøres i departementets varslede framlegg for Stortinget. Momentene nedenfor er ikke ment å være uttømmende.

For det første må det godtgjøres hvordan man skal sikre at innbetalingene faktisk brukes til det de skal, nemlig kulturminnevern i vassdrag. Dette problemet er blant annet knyttet til

at kostnadene ikke nødvendigvis påløper i samme år som innbetalingene finner sted. EBL legger til grunn at også renter på innbetalte midler må anvendes til kulturminnevern i vassdrag.

For det andre må det presiseres nærmere hvilke kostnader som sektoravgiften skal dekke. EBL legger til grunn at avgiften må dekke alle kulturminnerelaterte kostnader. Eksempelvis vil dette gjelde undersøkelse/registreringer, eventuelle utgravninger, konservering, sikringstiltak og eventuelt produksjonstap i forbindelse med utgravninger. I den grad det gjøres arkeologiske funn som medfører nedtapping og eventuelt produksjonstap utover det innbetalte beløpet, må konsesjonæren få dette tapet dekket.

For det tredje må det gjøres klart at dersom kulturminnehensyn skal begrunne åpning av revisjon, så må det påvises et særskilt behov i det aktuelle vassdraget. Det er prinsipielt en annen sak at konsesjonæren kan bli pålagt å bidra økonomisk dersom konsesjonen faktisk blir gjenstand for revisjon. Hvis dette skillet ikke gjøres tilstrekkelig klart kan man risikere at utsiktene til økonomiske bidrag i seg selv blir et argument for å åpne revisjon. Det vil etter EBLs oppfatning være i strid med forarbeidene til revisjonsbestemmelsene.

Avslutningsvis vil vi påpeke at ved konsesjoner gitt etter 1960 er det rutinemessig foretatt kulturminneundersøkelser i vassdraget i forbindelse med opprinnelig konsesjonsvurdering. Arbeidsgruppen forutsetter (på side 9) at "for de konsesjonene der konsesjonæren har oppfylt undersøkelsesplikten etter kulturminnelovgivningen, vil det ikke bli stilt nye krav om kulturminneundersøkelser". EBL vil nevne at dersom disse konsesjonærene pålegges å innbetale et standardisert beløp til gjennomføring av undersøkelser andre steder, så vil det i en viss forstand dreie seg om "dobbelbetaling". EBL mener at også dette spørsmålet må adresseres i den videre prosessen.”

Eidsiva Vannkraft, Glommens og Laagens Brukseierforening og E-CO Energi har i brev av 29. januar 2008 følgende merknader:

"1 INNLEDNING – STATSBUDDSJETTETS NYE SEKTORAVGIFT FOR KULTURMINNEVERN

Stortinget har ved behandlingen av statsbudsjettet for 2008 vedtatt at konsesjonærer ved revisjon og fornyelse av konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven og industrikonsesjonsloven må innbetale et sjablonmessig bidrag til gjennomføring av kulturhistoriske undersøkelser. Begrunnelsen er meget knapp, men det vises til et forslag utarbeidet av Kulturminneutvalget hvor forhold knyttet til gjennomføring av kulturhistoriske undersøkelser gjennomgås.

Forslaget i statsbudsjettet "innebærer at det innføres et standardvilkår om at konsesjonærene

ved revisjon og fornyelse av konsesjoner må innbetale et bidrag på henholdsvis kr 7 000 og kr 12 000 per GWh magasinkapasitet". (jf. St.prp. nr. 1 (2007-2008), kapittel 5582 Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet, post 70.)

For 2008 budsjetteres det med 15,7 millioner kroner i innbetalinger fra konsesjonærene. Hele beløpet knytter seg til kommende revisjonssaker. Dette er ført opp som en sektoravgift under Olje- og energidepartementet.

Glommens og Laagens Brukseierforening, E-CO Energi og Eidsiva energi vil med dette brevet presentere våre synspunkter på den nye sektoravgiften. Selskapene står bak Vinstrakonsesjonen, som for tiden ligger til behandling i departementet.

2 NÆRMERE OM BAKGRUNNEN - KULTURMINNEUTVALGETS FORSLAG

Den foreslåtte nye avgiften stammer fra det såkalte Kulturminneutvalgets rapport av oktober 2006. Utvalgets mandat var å "ta initiativ til samarbeid mellom kulturminneforvaltningen, NVE og andre berørte parter for å få utarbeidet kriterier for hva som er rimelig økonomisk nivå i forhold til faglig forsvarlige undersøkelser". Mandatet er avgrenset til å gjelde "ved fornyelser av vassdragskonsesjoner" (gjengitt fra rapporten s. 2).

Utvalget utvidet imidlertid sitt eget mandat, slik at utvalgets endelige rapport også omfatter tiltak i forbindelse med revisjoner av vassdragskonsesjoner. Denne utvidelsen av mandatet er ikke forankret noe sted og har fått vesentlig betydning for det videre arbeidet med saken. Det er nok å vise til at hver eneste krone det er budsjettert med i innbetalinger for 2008 knytter seg til kommende revisjonssaker.

3 SENTRALE UTGANGSPUNKTER VED REVISJON AV VASSDRAGSKONSESJONER

Utgangspunktet er som kjent at konsesjoner etter industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven står uendret gjennom hele konsesjonsperioden. Gjennom revisjonsreglene er myndighetene likevel gitt en viss adgang til å endre konsesjonsvilkårene med visse intervaller. Reglens hovedinnhold er:

- Gjennom revisjonsreglene er det en viss adgang til å endre konsesjonsvilkårene for å avhjelpe eventuelle miljøulemper som har oppstått etter konsesjonen ble gitt.
- Åpning av revisjon forutsetter at det er avdekket et konkret behov for endringer i konsesjonsvilkårene.
- Revisjon kan ikke åpnes hvis det konkrete behovet som er avdekket ble vurdert på konsesjonstidspunktet (for eksempel at det ble foretatt kulturminneundersøkelser i forbindelse med konsesjonsvurderingen).
- Hvorvidt det skal fastsettes endringer i konsesjonsvilkårene beror på en forholdsmessighetsvurdering, hvor miljøfordelene ved

en foreslått endring holdes opp mot ulemper for eksempel i form av økonomiske byrder for konsesjonæren, tapt produksjonskapasitet, behov for annen kraftutbygging, miljøulemper i vassdraget og globale klimakonsekvenser.

- Økonomiske endringer fastsatt ved revisjon kan ikke "være vesentlige for konsesjonæren" (Olje- og energidepartementets uttalelse i Ot.prp. nr. 50 (1991-92) side 110).
- Revisjonen kan ikke gripe inn i selve tillatelsen.
- Det er ikke adgang til å fastsette nye vilkår fordi de konsesjoner som gis i dag vanligvis har andre vilkår enn konsesjonen som kan underlegges revisjon.

4 AVGIFTEN SOM ER FORESLÅTT KAN IKKE FORANKRES I REVISJONSINSTITUTTET

Forslaget i statsbudsjettet går ut på å innføre en generell, sjablonmessig avgift for gjennomføring av kulturminneundersøkelser i vassdrag. Det er tale om å innføre et nytt konsesjonsvilkår som skal gjelde for alle tidligere gitte vassdragskonsesjoner i den grad de underlegges revisjon. Avgiften betegnes i forslaget til statsbudsjettet som en sektoravgift, og begrunnes med at "det har vist seg vanskelig å bestemme nivået for kraftprodusenters bidrag til kulturminnevern" (kapittel 5582 Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet post 70).

Dette forslaget bryter med revisjonsinstituttets forutsetninger om at en eventuell endring i konsesjonsvilkårene kun kan skje på bakgrunn av at det påvises konkrete behov for endringer. Det er ikke hjemmel for å innføre denne avgiften som en del av revisjonsreglene, verken i medhold av vassdragsreguleringsloven, industrikonsesjonsloven eller alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Det er ikke tilstrekkelig at det erfaringsmessig tidligere er avdekket en stor mengde kulturminner i nærheten av vassdrag, slik som Kulturminneutvalget synes å legge til grunn i sin rapport. Både konsesjons- og revisjonsreglene gir anvisning på at myndighetene skal foreta konkrete vurderinger og avveininger på bakgrunn av forholdene i det enkelte vassdraget. Gjennom uttalelsene og drøftelsene i denne rapporten gir imidlertid Kulturminneutvalget ikke uttrykk for at det anser det som sentralt å holde seg innenfor de rammer Olje- og energidepartementet og Stortinget har trukket opp for revisjonsinstituttet. Kulturminneutvalget vektlegger blant annet at det foreslåtte systemet er "enkelt og lite byråkratisk" (side 11), samt "forutsigbart og rettferdig" (side 12).

Det er ikke sagt noe konkret i statsbudsjettet om hvordan avgiftsmidlene skal brukes: "Når det blir aktuelt vil Olje- og energidepartementet komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan midlene skal anvendes for kultur-

minneformål i vassdrag med reviderte eller fornyede tillatelser". I Kulturminneutvalgets rapport legges det opp til at de innbetalte bidragene kan benyttes fritt etter kulturminnemyndighetenes ønsker der hvor det måtte anses å være behov for gjennomføring av undersøkelser. Også på dette punkt bryter forslaget derfor med sentrale forutsetninger for revisjonsinstituttet. Revisjonsinstituttet tar kun sikte på endringer for å avhjelpe *konkrete miljøulemper i det enkelte vassdraget*.

De undertegnede selskaper ønsker også å påpeke at en slik sjablonmessig fastsatt avgift rammer både kraftbransjen som næring og den enkelte konsesjonær svært tilfeldig. Det er ut fra de foreslåtte regler ikke klart for selskapene hvorfor det er konsesjonærene alene som skal bære kostnadene forbundet med gjennomføring av kulturminneundersøkelser. Samtidig påpeker vi at det offentlige allerede mottar betydelige inntekter fra konsesjonærene gjennom konsesjonsavgifter og andre ytelser som nettopp bør kunne dekke kostnadene til slike undersøkelser. Videre ser vi ikke at det gis noen begrunnelse for hvorfor den foreslåtte avgiften planlegges innført på et helt generelt grunnlag. Vi har vanskelig for å se at det er holdbare grunner for å pålegge innbetaling av et stort bidrag til gjennomføring av kulturminneundersøkelser helt generelt i forbindelse med revisjonssaker. Forholdet kan jo for eksempel være at revisjon åpnes på bakgrunn av at forholdene for fiskebestandene i vassdraget har utviklet seg på en uforutsett måte. På den annen side vil konsesjonær ikke ilegges denne økonomiske byrden hvor naturforholdene i vassdraget fungerer tilfredsstillende og revisjon derfor ikke åpnes. Dette viser at avgiften rammer skjvt og ikke er treffsikker i forhold til formålet om bedring av kulturminneforvaltningen i regulerte vassdrag.

Vi minner i denne forbindelse også om at Olje- og energidepartementet blant annet har forutsatt at økonomiske endringer fastsatt ved revisjon "ikke skal være vesentlige for konsesjonæren" (Ot.prp. nr. 50 for 1991-92 på side 110). Innbetalinger i overensstemmelse med forslaget i statsbudsjettet vil nettopp være en betydelig økonomisk byrde.

Vi nevner også at det klart er forutsatt i forarbeidene til revisjonsreglene at det ikke skal være noen automatikk i at det åpnes revisjon. Revisjon skal bare åpnes når det påvises et konkret behov for revisjon som ligger innenfor rammene for hva som kan endres gjennom en revisjonsprosess. Forslaget til innføring av en generell sektoravgift hvor betalingsplikten utløses i forbindelse med revisjon vil kunne bidra til et generelt press mot åpning av revisjon. Et slikt press vil motvirke lovgivers intensjoner om en konkret og individuell behovsprøving i hver enkelt sak.

NVEs revisjonspraksis så langt er fullt ut i samsvar med det som er sagt ovenfor. NVE har foretatt konkrete vurderinger i tre av sakene

(Vinstra, Mesna og Selbusjøen) og ikke krevet at kulturminneundersøkelser skal foretas.

5 AVSLUTTENDE KOMMENTARER

Det er etter vårt syn på det rene at revisjonsreglene ikke inneholder noen hjemmel for den avgiften som det her er tale om. Det er heller ikke andre norske lover som inneholder hjemmel for avgiften. Den kan derfor ikke kreves inn uten at det etableres et holdbart hjemmelsgrunnlag.

Videre er det vår klare oppfatning at en hjemmel for innkreving av denne avgiften ikke kan etableres som en del av revisjonsinstituttet. Avgiften bryter fundamentalt med sentrale forutsetninger for revisjonsinstituttet. Det er tale om innkreving av store pengesummer for et formål som man ikke klarer å konkretisere i forkant og som vil ramme vannkraftprodusenter ved revisjon helt uavhengig av hvilket konkret behov det er for å gjøre kulturminneundersøkelser i den enkelte produsents vassdrag. Videre vil enkelte produsenter få plikt til å betale avgiften fordi det åpnes revisjon av deres konsesjoner (uansett grunn til revisjon). Andre vil på den annen side slippe som følge av at det ikke åpnes revisjon - uten at det nødvendigvis er mindre forekomster av kulturminner i disse vassdragene. Avgiften er også tenkt pålagt ved revisjoner helt uavhengig av om kulturminneinteresser ble ivaretatt ved konsesjonstildelingen.

Dette er uforenlig med selve grunntanken bak revisjonsinstituttet, nemlig å sikre en mulighet for å endre konsesjonsvilkår for å hensynta *konkrete endringsbehov* som ikke kunne hensyntas ved konsesjonstildelingen. Den foreslåtte avgiften kan etter vårt syn ikke innpasses i et slikt system."

4. Olje- og energidepartementets merknader

1. Innledning

1) Grunnlaget for revisjon av reguleringskonsesjoner

Hjemmel for behandlingen av foreliggende revisjonssak er lov nr. 62 av 19. juni 1992 om endringer i vassdragsreguleringsloven m.fl. pkt. 6 nr. 3 som lyder:

"Tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter konsesjonstidspunktet."

Vassdragsreguleringsloven (vregl.) ble endret i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92) og Innst. O. nr. 66 (1991-92).

Av proposisjonen fremgår at revisjonsadgangen er ment å innebære en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene. Revisjonen skal også gi anledning til å oppheve vilkår som har vist seg urimelige/unødvendige eller uhensiktsmessige. Revisjonen gir mulighet til å sette nye vilkår for å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringene. Under en-

hver omstendighet vil hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnader være sentrale momenter ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Det må foretas en avveining mellom de fordeler et tiltak medfører og ulempene ved eventuell tapt kraftproduksjon. Utgangspunktet vil være at endringer ikke skal være vesentlige for konsesjonæren.

Manøvreringsreglementet utgjør en del av konsesjonsvilkårene og kan dermed revideres på lik linje med de andre konsesjonsvilkårene. Konsesjonen som sådan, som bestemmelser om reguleringshøyder og overføringer, skal derimot ikke omfattes av revisjonsadgangen.

Det kan være aktuelt å pålegge minstevannføringer eller foreta justeringer av tidligere fastsatte minstevannføringer. En må imidlertid være varsom med å fastsette nye skjerpene vilkår om vannslipping. Dette er pålegg som vil kunne medføre store produksjonstap. Skjerpene vilkår om minstevannføring bør derfor kun fastsettes hvor spesielle hensyn tilsier slike pålegg.

Stortinget sluttet seg til proposisjonen når det gjaldt adgangen til revisjon av konsesjonsvilkår.

Omfanget av slike revisjonssaker ble omtalt av Regjeringen i forbindelse med Vasskraftmeldinga, jf. St.meld. nr. 37 (2000-2001), der det bl.a. heter:

”Ved handsaminga av både revisjon og fornying av reguleringskonsesjonar vil regjeringa leggja stor vekt på å halde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget for vasskraftproduksjon”.

Stortinget sluttet seg til dette punktet i meldingen, jf. Innst. S. nr. 263 (2000-2001). I innstillingen uttalte komiteen bl.a. at

”Komiteen mener at både revisjon og fornyelsene av reguleringskonsesjoner gir muligheter til å rette opp forhold som er fremkommet etter mange års erfaringer med reguleringen, og fornye vilkårene i samsvar med dagens aktiviteter og politiske målsetninger. Det blir derfor nødvendig å foreta avveininger mellom produksjonskapasiteten for elektrisk kraft og de strenge reguleringsbestemmelsene som har utviklet seg i de siste tiårene. Nye krav til naturmiljø og endret samfunnssyn vil medføre andre og mer restriktive konsesjonsvilkår enn det som ble krevd for opp til 80 år siden. Samtidig er det viktig å søke etter muligheter for å øke eller opprettholde produksjonen i vassdrag som allerede er regulert.”

2) Forholdene i Vinstravassdraget

Vinstravassdraget er et sidevassdrag til Gudbrandsdalslågen, og strekker seg fra grensen til Jotunheimen Nasjonalpark og vestenden av Bygdin til samløpet med Lågen ved tettstedet Vinstra. Vassdraget har et areal på nær 1600 km² og en elvelengde på over 120 km. Vassdraget ligger i kommunene Vang,

Øystre Slidre, Vågå, Nord-Fron og Sør-Fron i Oppland fylke.

Vinstravassdraget har vært preget av vannkraftutbygging siden før 2. verdenskrig. Det finnes 6 reguleringsmagasiner, 2 kraftverk og 2 overføringstunneler i det berørte området. Av minstevannføring slippes det i dag 1,25 m³/s ut fra Bygdin og 2,00 m³/s fra Vinsteren. Fra de øvrige magasinene foreligger det ikke pålegg om å slippe minstevannføring.

3) Konsesjoner som omfattes av foreliggende revisjonssak

Denne revisjonssaken omfatter følgende konsesjoner som er gitt Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) for regulering i Vinstravassdraget:

- Reguleringstillatelse i *Bygdin* ble gitt ved kgl.res. av 05.07.1928. Konsesjonen ble gitt for 50 år til 05.07.1978 for private falleiere og uten tidsbegrensning for vannfall tilhørende norske kommuner. De private falleiere fikk ved kgl.res. i 1991 konsesjon for nye 50 år fra 05.07.1978 på delvis reviderte vilkår.
- Reguleringstillatelse for *Vinsteren og Olstappen* ble gitt ved kgl.res. av hhv. 20.08.1948 og 14.07.1950.
- Reguleringstillatelse for Sandvatn - Kaldfjord - Øyvatt, vanligvis kalt *Kaldfjordreguleringen*, ble gitt ved kgl.res. av 08.07.1954 og endret ved Kronprinsregentens res. av 13.04.1956.
- Reguleringstillatelse for *Nedre Heimdalsvatn* og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av *Øyangen*, ble gitt ved Kronprinsregentens res. av 13.04.1956.

Etter søknad fra GLB ble samtlige konsesjoner gjort tidsbegrenset for alle deltagere ved departementets brev av 19.05.1995. Vedtaket bygger på lov nr. 99 om endring i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven av 11. juni 1993. Ved denne lovendring ble statens adgang til å gjøre partielt hjemfall av reguleringer for private interesser opphevet.

4) Om regulanten GLB

GLB ivaretar kraftverkens felles utnyttelse av reguleringsmagasinene i Gudbrandsdalslågen og Glomma. Brukseierforeninger er hjemlet i vassdragsreguleringsloven slik at ansvaret for reguleringsmagasiner i vassdraget legges til en brukseierforening med grunnlag i gitte konsesjonsbestemmelser og manøvreringsreglementer.

GLB har ansvar for drift og vedlikehold av 26 reguleringsmagasiner og overføringer i Glommavassdraget med et samlet reguleringsvolum på 3.500 mill. m³.

II. Saksbehandling og revisjonsdokument

Revisjonssaken i Vinstravassdraget startet med bakgrunn i fremsatte krav fra Vang kommune og konsesjonsutvalget for Vinstravassdraget. NVE besluttet ved brev av 31.03.2000 at det skulle settes i verk revisjonssak. GLB fikk pålegg om å utarbeide et revisjonsdokument. Revisjonsdokumentet ble sendt på høring til berørte parter for uttalelse, lagt ut til offentlig ettersyn og kunngjort i lokalpressen. Utdrag fra revisjonsdokumentet er inntatt i NVEs innstilling under kap. II foran.

De uttalelsene NVE mottok viser at det er ulike oppfatninger om hva revisjonsprosessen skal innebære, og høringspartene har vært kritiske til innholdet i revisjonsdokumentet.

NVE har utarbeidet foreløpige saksbehandlingsregler som er tatt inn i NVEs V-Notat 9/98. Dette er gjort på bakgrunn av føringer som er gitt i Ot.prp. nr. 50 (1991-92). Siden Vinstra-saken er en av de første revisjonssakene, foreligger det ingen praksis på hva et revisjonsdokument skal inneholde. Revisjonsdokumentet ble utarbeidet etter angitte punkter fra NVE.

Departementet vil bemerke at en revisjonssak tar til etter krav fra berørte interesser slik som representanter for allmennheten. Revisjonsprosessen skal gi en mulighet til å påpeke de skader og ulemper for allmenne interesser som er oppstått i forbindelse med reguleringen. Det er opp til de berørte interesser å påpeke hva som er ulempene med reguleringen, og hva en ønsker rettet opp.

Det vises til Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 47, hvor det bl.a. heter:

”Berørte interesser har på sin side et ansvar for å påvise hvilke endringer og nye vilkår det er behov for.”

Videre følger det på s. 48:

”Under enhver omstendighet er det ikke aktuelt med et utredningsomfang på tilnærmet samme nivå som ved en konsesjonsbehandling. Det må tvert imot forutsettes at utredningsbehovet vil være moderat.”

Vedrørende omfanget av saksbehandlingen heter det på s. 111:

”Revisjon er ikke ment å være en ”mini-konsesjonsbehandling”, og eksterne høringsrunder er ikke ment å være obligatoriske”.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av at revisjonsdokumentet og saksbehandlingen, sammen med høringen, er tilstrekkelig som grunnlag for behandling av denne revisjonssaken.

Saken er blitt ytterligere opplyst gjennom høringen av NVEs innstilling samt departementets befa-

ring i området. Departementet har mottatt en rekke innspill og avholdt møte med representanter for kommunene, representanter for bygdeutvalg og grunneierlag og Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK).

Etter Olje- og energidepartementets vurdering er saken godt nok opplyst til å kunne undergis en sluttbehandling.

III. Spørsmålet om stortingsbehandling av revisjonssaker

Under saksbehandlingen har det blitt reist krav om at denne revisjonssaken må forelegges Stortinget.

I forarbeidene til lovendringen i 1992, jf. Ot.prp. nr. 50 (1991-92), uttaler departementet på s. 47 at det forutsettes at behandlingen må være enklere enn ved fornyelse av konsesjoner.

I motsetning til ved fornyelse av konsesjonen består konsesjonen som sådan selv om det foretas revisjon. Konsesjonæren har derfor en langt sterkere rettsstilling ved en revisjon av vilkår sammenlignet med en fornyelse av en konsesjon som er utløpt.

Spørsmålet om forelegg av vassdragsreguleringer for Stortinget reguleres av vassdragsreguleringsloven § 2 annet ledd. Bestemmelsen gjelder i utgangspunktet nye vassdragsreguleringer. Også fornyelse av konsesjon har i stor grad blitt forelagt for Stortinget i medhold av denne bestemmelsen, som ble endret ved lov av 25. juni 2004 nr. 56, jf. Ot.prp. nr. 54 (2003-2004) og Innst. O. nr. 75 (2003-2004). Gjennom denne lovendringen er det slått fast at departementet kan unnlate å forelegge alle saker som overstiger 20 000 naturhestekrefter for Stortinget. Regelen er imidlertid begrenset til nye reguleringsaker og saker om fornyelse av konsesjon.

Stortinget har ved behandlingen av Ot.prp. nr. 50 (1991-92) sluttet seg til forutsetningen om at behandlingen av revisjonssaker skal være enklere enn ved fornyelser, som etter lovendringen i 2004 også kan unnlates å bli forelagt for Stortinget.

Departementet viser videre til følgende formulering i Ot.prp. nr. 50 (1991-92) s. 47: ”*Olje- og energidepartementet viser til at fastsettelse av konsesjonsvilkår skjer i første rekke på grunnlag av faglige vurderinger. Avgjørelsen av om en reguleringskonsesjon skal innvilges eller ikke, vil i stor grad være preget av politiske vurderinger. Etter departementets oppfatning er det ingen nødvendighet at Stortinget skal ta stilling til revisjonen selv om saken i sin tid ble lagt frem for Stortinget etter § 2 annet ledd. Tvert imot er det neppe grunn til å belaste Stortinget med slike oppgaver. Departementet mener derfor at denne myndighet bør legges til Kongen.*”

Stortinget hadde ingen merknader til et slikt opplegg for saksbehandlingen av revisjonssakene. Etter departementets syn er det derfor ikke grunnlag for at Stortinget skal ta stilling til den foreliggende revisjonssaken.

IV. Departementets vurdering av de enkelte krav som er reist

I det følgende foretas en vurdering av de spørsmålene som er tatt i forbindelse med revisjonssaken. For oversiktens skyld følges rekkefølgen i NVEs innstilling.

1) Krav om vilkår knyttet til naturforvaltning

NVE viser til at det er et gjennomgående krav i uttalelsene at standardvilkår for naturforvaltning innføres i konsesjonen. Fordi formålet med revisjonsprosessen er å kunne sette nye vilkår for å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen og generelt en modernisering av vilkårene, ser NVE det som naturlig at standardvilkår for naturforvaltning blir innført i alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Dette har GLB sagt seg enig i.

Krav om naturfaglige undersøkelser og utsetting av fisk kan pålegges av DN etter en faglig vurdering med hjemmel i dette vilkåret.

NVE foreslår at konsesjonæren pålegges et økonomisk årlig bidrag på totalt kr 75.000 til fremme av vilt, fisk og friluftsliv fordelt med kr 25.000 til hver av kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Vang. Fordi Sør-Fron og Vågå kommuner blir berørt i mindre grad, foreslås ikke utbetalinger til disse.

I høringen av NVEs innstilling fremkom det krav fra Sør-Fron om at denne kommunen også må få et årlig bidrag til opphjør av vilt, fisk og friluftsliv, med minst en firedel av det samlede beløp som konsesjonæren blir pålagt å yte til kommune i denne forbindelse. Miljøverndepartementet slutter seg til DN's forslag om totalt kr 300 000 til fordeling blant de fem kommunene.

Olje- og energidepartementet viser til at standardvilkår om naturforvaltning er et sentralt virkemiddel for å avbøte miljøskader. Det tilrås derfor fastsatt et slikt vilkår i denne saken. Størrelsen på utbetalingen til kommunene gjenspeiler de konkrete ulempene i den enkelte kommune. Det beløp som er foreslått er høyt i forhold til det som tidligere er fastsatt i nye konsesjoner og fornyelser. Olje- og energidepartementet finner likevel at det foreligger slike spesielle omstendigheter knyttet til naturforvaltning og miljø i Vinstravassdraget at det er grunnlag for å fastsette et høyt beløp i denne revisjonssaken. Tilskuddet fastsettes som et engangsbeløp. En forutsetning for tilrådsningen er at eksisterende fond utvikles i samsvar med forslaget fra DN og fylkesmannen.

Departementet foreslår at det fastsettes et vilkår om engangsbetaling av 6 millioner kroner til fremme av fisk, vilt og friluftsliv, fordelt med 1 500 000 kroner til hver av kommunene Øystre Slidre, Nord-Fron og Sør-Fron, 1 000 000 kroner til Vang kommune og 500 000 kroner til Vågå kommune.

2) Terskler

Det er fremsatt krav om terskler i Vinstra elv ved Kamfossen og terskel for å holde vannstanden oppe i deler av Vinstervatnet. I Vinstra elv nedenfor Olstappen ved Kamfossen ønsker lokalbefolkningen å få etablert et vannspeil på den tørrlagte strekningen som er synlig fra veien.

NVE peker på at dette er en strekning som i utgangspunktet er lite egnet for terskler. NVE mener at elva i utgangspunktet har for mye fall til at man får en god løsning ved hjelp av terskler. Departementet så med selvsyn under sin befarings i august 2003 hvor bratte fallene er.

Kostnadene ligger i størrelsesorden 1,5 – 3 mill. avhengig av materialvalg og utførelse. Som miljøtiltak vil en terskel nedstrøms Olstappen først og fremst ha en estetisk virkning. NVE mener at kostnadene med å bygge terskler i Vinstra elv nedstrøms Olstappen er større enn nytten ved tiltaket.

NVE vil derfor ikke gå inn for å pålegge regulanten å bygge terskler nedstrøms Olstappen i denne omgang. Det er stadig utvikling på området biotopjusterende tiltak og terskler. Ved å innføre standardvilkår for terskler mv. gis myndighetene hjemmel til senere gå inn å pålegge konsesjonæren slike tiltak hvis dette skulle vise seg å være lønnsomt ut fra en kost/nytte betraktning.

Departementet mener at kostnadene forbundet med terskelbygging må stå i forhold til fordelene, som i dette tilfelle i hovedsak er av estetisk art. Det tilrås derfor ikke fastsatt pålegg om terskelbygging i denne omgang. Ved å fastsette standardvilkår for terskler kan dette vurderes på et senere tidspunkt dersom ny teknologi eller andre forhold skulle endres.

Departementet tilrår på denne bakgrunn at det fastsettes standardvilkår for terskler.

3) Erosjon

Departementet viser til at det må skilles mellom erosjonsproblemer av mindre omfang som er av privatrettslig karakter, og større erosjonsspørsmål som følger av reguleringene og som er av betydning for allmenne interesser.

Erosjonsproblemer av større omfang kan søkes avhjulpet ved tiltak dekket av standardvilkåret for terskler mv. Konsesjonæren kan pålegges å bekoste sikringsarbeider eller delta med deler av kostnadene forbundet med slike sikringsarbeider. Erosjonsproblemer som ligger innenfor det privatrettslige området omfattes imidlertid ikke av denne revisjonssaken.

4) Forurensning

Fylkesmannen i Oppland har overfor NVE krevd at det innføres et eget vilkår med hjemmel i forurensningsloven. Fylkesmannen kommer med et konkret

forslag til vilkår som blant annet inneholder hjemmel til å pålegge konsesjonæren å bekoste en andel av undersøkelse i vassdrag nedstrøms. Etter NVEs oppfatning er det behov for vilkår som kan pålegge konsesjonæren å bekoste tiltak der reguleringen har hatt innvirkning på vannkvaliteten. Etter NVEs syn er standardvilkåret for forurensning som brukes ved nye konsesjoner i dag tilstrekkelig for slike pålegg, og NVE anbefaler derfor at dette vilkåret innføres i konsesjonene.

Miljøverndepartementet har sluttet seg til NVEs forslag.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs tilråding om å fastsette standardvilkår for forurensninger. Det forutsettes at eventuelle pålegg begrenses til å gjelde virkningene av reguleringene knyttet til de konsesjonene som nå er gjenstand for revisjon.

5) Merking

Det er kommet inn krav om tydelig merking av HRV og LRV. NVE har tidligere gitt generelt pålegg til de fleste vassdragsregulanter og kraftverkseiere om merking av reguleringsgrenser i magasin og nivå for minstevannføring. Fristen ble opprinnelig fastsatt til utgangen av 2002. Det foreligger hjemmel i eksisterende konsesjoner for et slikt pålegg overfor GLB.

Det er påpekt at skjær i Kaldfjorden og Vinsteren skaper fare for båttrafikken på grunn av vannstandsendringer som følge av reguleringen. Det er også kommet inn krav om sprenging av stein ned til 2 meter under HRV i Vinsteren.

Etter NVEs oppfatning er de påpekte problemene i stor grad av privatrettslig karakter, og en kan derfor ikke se at det er behov for et generelt pålegg om merking av skjær eller sprenging av stein. Miljøkonsekvensene av en eventuell sprengning må også tas i betraktning.

Når det gjelder merking av usikker is påpeker GLB at dette i praksis er vanskelig å følge i høyfjellet med skiftende værforhold og hvor det er vanskelig til en hver tid å vite hvor isen er utrygg. NVE mener at der det kan være forbundet med fare å ferdes på eller ved et vassdragsanlegg, må nødvendige sikringstiltak iverksettes.

NVE tilrår et vilkår som kan pålegge regulanten å merke eller sikre de partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering og tilråding vedrørende merking av skjær og sprenging av stein. Departementet tilrår vilkår som foreslått av NVE om merking eller sikring i forbindelse med is.

6) Rydding i reguleringssonen

NVE viser til at det i gjeldende konsesjoner med unntak av Bygdin og Vinsteren er vilkår med pålegg om rydding i reguleringssonen. Dette er også et vanlig vilkår som brukes i nye konsesjoner. I følge NVE kan en ved å innføre dagens standardvilkår om rydding av reguleringssoner pålegge konsesjonæren ytterligere tiltak i den grad det er nødvendig.

Departementet slutter seg på denne bakgrunn til NVEs tilråding om å innføre standardvilkår om rydding i reguleringssoner.

V. Manøvreringsreglementet

a) Fyllingsrestriksjoner

Endret manøvrering av Olstappen og Bygdin er to av kravene som var årsaken til at revisjonsprosessen ble satt i gang.

Reguleringsgrensene (HRV/LRV) er en del av selve konsesjonen og kan derfor ikke endres. Manøvreringsreglementet er derimot en del av vilkårene (jf. vrgl. §12 nr.12) og kan underlegges revisjon.

Olstappen

Olstappen har en reguleringshøyde på 13 meter. Store tørrelagte strandarealer og sandflukt preger området på våren og forsommeren. Konsesjonsutvalget i Skåbu (KU) har fremhevet at vannstanden i Olstappen er svært lav om våren og at den til tider varierer mer enn ønskelig utover sommeren. GLB har vært i dialog med KU og Nord-Fron kommune om minnelige ordninger. Blant annet har brukseierforeningen fremmet et forslag til manøvrering som hevdes å ivareta lokalbefolkningens interesser på best mulig måte, samtidig som dette ikke medfører et stort krafttap.

GLBs forslag til manøvrering går ut på å innføre en nedre grense for vannstanden i Olstappen gjennom året. Vannstander under HRV -1,5 m som skal ha forekommet noen år i juli, august og til dels om høsten, vil bli borte.

Nord-Fron kommune krever i sin høringsuttalelse et tillegg i manøvreringsforslaget. Kommunen ønsker en tidligere nedtapping og raskere oppfylling av Olstappen. GLB avviser forslaget med at dette blant annet vil medføre et tap som utgjør opptil 350 000 kr/år i middel.

NVE viser til at Stortinget har gitt klare føringer på at en ved revisjon av reguleringskonsesjoner skal legge stor vekt på å holde oppe det eksisterende produksjonsgrunnlaget. Olstappen er både et reguleringsmagasin og inntaksmagasin for Nedre Vinstra kraftverk. En ytterligere reduksjon av reguleringsmuligheten vil i praksis bety at regulanten ikke kan utnytte hele konsesjonen og ligger derfor etter NVEs syn utenfor revisjonsadgangen.

NVE viser videre til at høyere vannstand i Olstappen fra 1. mai kan medføre økt risiko for flom-

skader og flomtap. NVE mener at GLBs forslag til manøvrering av Olstappen ivaretar de berørtes interesser i stor grad, og anbefaler at forslaget tas inn i manøvreringsreglementet.

Olje- og energidepartementet viser til Stortingets føringer med hensyn til å opprettholde produksjonspotensialet ved revisjonssaker i størst mulig grad. Det vises videre til at det ikke er rettslig adgang til å snevre inn de ytre rammer for selve konsesjonen, som er gitt gjennom reguleringsgrensene. Departementet har merket seg den økte flomfaren som følge av høyere vannstand i Olstappen fra 1. mai, og mener i likhet med NVE at GLBs forslag til manøvrering av Olstappen ivaretar allmennhetens interesser på en tilfredsstillende måte.

Departementet slutter seg etter dette til NVEs tilråding.

Bygdin

Bygdins reguleringshøyde er på 9,15 meter. Lav vannstand med store, skjemmende reguleringssoner kan forekomme til langt ut i juli, og det er påpekt at dette også skaper problemer for turistbåten Bitihorn. Det er lav tappekapasitet i Bygdin, og vintertappingen starter oftest i begynnelsen av november. Magasinet er tømt i begynnelsen av mai. Deretter fylles magasinet. Bygdin er normalt fullt i begynnelsen av september.

Sen fylling er resultat av reguleringshøyde og stor magasin kapasitet, og i likhet med Olstappen er det etter NVEs mening vanskelig å finne en løsning på dette. Et pålegg om høy vannstand som medfører at det i praksis ikke vil være mulig å tappe helt ned til LRV vil gå drastisk utover muligheten til å utnytte konsesjonen, noe som ligger utenfor det som kan pålegges ved en vilkårsrevisjon. NVE går ikke inn for et pålegg om høyere sommervannstand i Bygdin, men forutsetter at dagens praksis med rask oppfylling av Bygdin videreføres.

NVE mener det ikke er faglig grunnlag for Vang kommunes påstander om at det forsvinner fisk ut fra Bygdin i et slikt omfang at det har betydning for fiskebestanden. NVE er videre i tvil om et flomdemningsmagasin vil ha ønsket effekt. Tiltak for å bedre fiskeforholdene er underlagt standardvilkår for naturforvaltning som tas inn i konsesjonen.

Det er ikke kommet ytterligere merknader i høringsrunden av NVEs innstilling i tilknytning til reguleringen av Bygdin. Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs tilråding som forutsetter at gjeldende praksis med rask oppfylling av Bygdin videreføres.

Kaldfjorden

NVE viser til DN's påpekning av at en rask og hard nedtapping av Kaldfjordmagasinene sent på vinteren kan medføre uforholdsmessige store skader på

fisk og andre vannorganismer da magasinene har store grunne områder.

Kaldfjord har en reguleringshøyde på 5,9 meter. En tapping ned til LRV ligger innenfor konsesjonen og kan ikke endres ved revisjon av vilkårene. Nedtappingen må ses i sammenheng med kapasiteten i Bygdin og Vinsteren, og NVE finner ikke grunnlag for å foreslå endringer.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs tilråding vedrørende Kaldfjorden.

b) Minstevannføring

Det er et gjennomgående krav i forbindelse med NVEs høring om slipp av minstevannføring på de strekninger som ikke har det fra før.

Fastsettelse av minstevannføringer er en del av manøvreringsreglementet og er dermed blant de forhold som kan tas opp til revisjon.

I Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) er det presisert at minstevannføring må vurderes restriktivt fordi det medfører tapt kraftproduksjon. Redusert kraftproduksjon fører til inntektstap for regulanten. Redusert krafttilgang fører dessuten til økt press på utbygging i andre vassdrag, og kan gjøre det nødvendig med annen kraftproduksjon.

Det er også et viktig hensyn at reguleringsene har pågått i over 50 år. Miljøet har ofte tilpasset seg forholdene.

I Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) s. 110 heter det:

”Det legges opp til at skjerpene vilkår om minstevassføring kun bør pålegges hvor spesielle hensyn tilsier det. I eldre konsesjoner vil endring av manøvreringsreglementet måtte veies opp mot de etablerte og tilvante tilstander i vassdraget gjennom en årrekke. Som ved revisjon av vilkårene vil det være grenser for hvor tyngende vilkår som kan pålegges. Skjerpene vilkår om minstevassføringer vil medføre produksjonstap som tilsvarende vil svekke landets totale kraftproduksjon. Ved vurdering av om det bør pålegges skjerpene vilkår om minstevassføring, må dette tapet veies opp mot den miljømessige vinningen.”

I Vinstravassdraget er det i dag ingen pålegg om minstevannføring på følgende strekninger: utløpet fra Olstappen til Vinstra elv, fra Øyvassoset (Kaldfjorden) til Vinstra elv, fra Øyangen til Hølsa og fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.

Disse elvene er stort sett tørrlagte på en strekning nedenfor dammene. Gjeldende minstevannføring fra Bygdin og Vinsteren på hhv. 1,25 m³/s og 2,0 m³/s ser etter NVEs vurdering ut til å fungere tilstrekkelig ut fra naturhensyn.

Ved fastsettelse av minstevannføring tas det ofte utgangspunkt i alminnelig lavvannføring. GLB har beregnet alminnelig lavvannføring for feltet Vinstravassdraget til å være 7-8 % av middelvannførin-

gen. NVE har kontrollert tallene og sammenlignet med andre representative vassdrag. NVEs beregninger gir noe høyere tall enn GLBs anslag. Dette vil bli nærmere omtalt ved gjennomgangen av de enkelte vassdragsstrekningene. Vinstravassdraget har vært regulert siden 1919, og det er derfor lite uregulert data i vassdraget.

Fra Kaldfjorden (Øyvassoset) til Vinstra elv

Vinstra elv fra Øyvassoset er godt synlig i landskapet og renner inn i Hersjøene og Vinsterlonene som er viktige våtmarksområder. Vannet som før reguleringene rant fra Kaldfjorden til Vinstra elv blir nå overført via tunnel til Øyangen. Dette medfører at elva i dag er helt tørrlagt store deler av året i en strekning på ca. en kilometer nedstrøms dammen.

Både fylkesmannen i Oppland og DN mener en liten slipp av minstevannføring vil gi positive effekter på denne strekningen, både estetisk og biologisk. I sin prioritering av minstevannføringer har DN satt slipp av vann fra Øyvassoset som første prioritet.

NVE mener at slipp av minstevannføring fra Øyvassoset sammen med de foretatte tiltakene nedstrøms Hersjøene vil kunne gi en stor miljøforbedring i de slake elvepartiene i Vinstra elv. Ved å få en mer stabil vannføring i elva og i kulpene vil oppvekstforholdene for fisk kunne bedres. Mulighetene for fritidsfiske vil også kunne bli bedre. Samtidig vil en slipp av minstevannføring fra Øyvassoset medføre produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk, og tapet må vurderes opp mot den miljømessige vinningen.

GLB har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyvassoset til 1,5 m³/s. Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil i følge GLB medføre tapt produksjon på 39,0 GWh ved slipp hele året og 6,5 GWh ved slipp i juli-august. NVEs beregninger ligger noe høyere med en beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyvassoset på 2 m³/s.

Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring gjennom hele året vil medføre store produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk. Ut fra både estetiske og miljømessige forhold er det sommerhalvåret som er den mest kritiske perioden. Lokalfeltet nedenfor dammen bidrar med en avrenning på 2,66 m³/s.

NVE mener at dette restfeltet vil bidra med tilstrekkelig vann til å opprettholde biologisk liv vinterstid. Hvis det slippes en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring i perioden juli til ut september vil dette medføre en årlig tapt produksjon i Øvre Vinstra på ca. 12 GWh. NVE mener at disse tre månedene vil ivareta de viktigste brukerinteressene. Et slikt slipp vil ha stor betydning miljømessig og NVE mener derfor at fordelene er større enn konsekvensene ved tap av en slik produksjons-

mengde. NVE foreslår at det tas inn i manøvreringsreglementet at det skal slippes en minstevannføring fra Øyvassoset i månedene juli-september. NVE legger betydelig vekt på Hersjøenes og Vinsterlonenes betydning som våtmarksområder. Sammen med de bygde tersklene mener NVE at slipp av vannføring fra Øyvassoset vil ha en klar positiv effekt.

I forbindelse med NVEs høringsprosess er det kommet inn ønske om at det gjøres forsøk med slipp av ulike vannføringer i felt. Det påpekes at en visuell vurdering av effektene av ulike vannslipp trolig vil være den beste måten å vurdere størrelsen av vannslippet på. NVE foreslår at det tas inn en fleksibel minstevannføring i reglementet som gir hjemmel til i ettertid å fastsette det vannslipp som synes mest optimal innenfor en fastsatt ramme. Alminnelig lavvannføring er beregnet til 2,0 m³/s. Dette er en typisk vintervannføring i denne delen av landet. NVE foreslår at det i manøvreringsreglementet fastsettes et minstevannføringsintervall på 1,0 – 3,0 m³/s i juli-september. NVE kan da pålegge regulanten å slippe vann innenfor dette intervallet. Dette gir muligheten til å prøve ut vannføringer på forskjellige størrelser over lengre tid og fastsette den vannføring som synes mest optimal ut fra estetiske og biologiske hensyn.

Miljøverndepartementet slutter seg her til DNS forslag om at det i tillegg til sommervann også skal slippes vann om vinteren fra Kaldfjorden til Vinstra elv.

Olje- og energidepartementet viser til NVEs forslag til vannslipp om sommeren. Departementet mener at det bør fastsettes et manøvreringsreglement hvor vannføringer av forskjellige størrelser, innenfor intervallet 1,0 – 3,0 m³/s, prøves ut over lengre tid for å fastsette den vannføringen som synes mest optimal ut fra estetiske og biologiske hensyn. Departementet forutsetter at lokale myndigheter, grunneierrepresentanter og interesseorganisasjoner samt regional miljømyndighet tas med på råd før konsesjonsmyndigheten fastsetter vannføringen. Departementet er enig med Miljøverndepartementet i at det også bør slippes vann om vinteren og foreslår at det fastsettes vilkår om slipp av minstevannføring i perioden 1. oktober – 30. juni på 0,5 m³/s. Det vil gi et ytterligere produksjonstap på om lag 9,6 GWh/år.

Fra Øyangen til Hølsa

Hølsa var tidligere utløpselva fra Øyangen. Vannet blir nå overført i tunnel til Øvre Vinstra kraftverk og det er kun restfeltet som bidrar med vann til Hølsa. Elva er generelt godt synlig i landskapet og det går merket turløype forbi dammen. I Hølsa er det på samme måte som Vinstra elv nedstrøms Øyvassoset gjort tiltak for å heve vannspeilet med terskler. På en strekning rett nedstrøms dammen er elva helt

tørrelagt. Denne strekningen er i dag gjengrodd og går i ett med naturen rundt.

GLB har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyangen til 0,05 m³/s. Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter GLBs beregninger medføre et produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk på 1,2 GWh ved slipp hele året og 0,2 GWh ved slipp i juli-august. NVEs beregninger ligger noe høyere med en beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Øyangen på 0,16 m³/s som med slipp i tre måneder tilsvarer et produksjonstap i Øvre Vinstra kraftverk på ca. 1 GWh.

Slipp av minstevannføring fra Øyangen i sommermånedene vil medføre forholdsvis små økonomiske konsekvenser for regulanten. NVE mener likevel at avrenningen fra lokalfeltet sammen med de etablerte terskler gir betydelig liv i Hølsa og bidrar til et bra landskapsbilde. I den øvre delen av elva har naturen tilpasset seg de tørre forholdene. Elveløpet er gjengrodd og det har oppstått en ny naturtilstand. NVE vil derfor ikke gå inn for et slipp av minstevannføring fra Øyangen til Hølsa.

Miljøverndepartementet slutter seg til DN's forslag og begrunnelse om at det bør stilles et krav om minstevannføring på denne strekningen, da en begrenset minstevannføring til Hølsa ville kunne virke positivt for livet i og opplevelsene av elva. Endelig beslutning bør imidlertid utstå til det er konstatert om siken blir varig etablert ved slikt vannslipp.

Olje- og energidepartementet viser til NVEs vurdering og til inntrykket fra befaringen. Det er oppstått en ny naturtilstand på strekningen fra Øyangen til Hølsa, samtidig som ulemper kan oppstå ved spredning av slik DN har redegjort for. Det tilrås derfor ikke å endre på tilstanden ved å innføre pålegg om minstevannføring ved revisjonen nå.

Fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla

Hinøgla var tidligere utløpselv fra Nedre Heimdalsvatn. Vannet blir i dag overført via tunnel til Kaldfjorden. Rett nedstrøms dammen ved Nedre Heimdalsvatn får Hinøgla tilsig fra flere småbekker, og etter omkring 8 km kommer hele feltet fra Sikkilsdalen. NVE har beregnet alminnelig lavvannføring ut fra Nedre Heimdalsvatn til 0,4 m³/s.

Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter NVEs beregninger medføre tapt produksjon i Øvre Vinstra kraftverk tilsvarende 10,2 GWh ved slipp hele året og 2,5 GWh ved slipp i juli-august.

NVE mener Hinøgla fungerer bra med den avrenningen elva får fra lokalfeltet. Elva har forholdsvis stor vannføring også oppstrøms samløpet med feltet fra Sikkilsdalen. NVE går derfor ikke inn for et pålegg om minstevannføring fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla.

Miljøverndepartementet slutter seg også her til DN's forslag og begrunnelse. DN mener det bør

fastsettes en minstevannføring også på denne strekningen, og viser til at selv en begrenset minstevannføring vil gi betydelige miljøeffekter.

Olje- og energidepartementet kan ikke se at DN kan påvise spesifikke miljømessige gevinster ved slipping av minstevannføring på strekningen fra Nedre Heimdalsvatn til Hinøgla. Departementet viser til at avrenning fra lokalfeltet bidrar betydelig til vannføringen i Hinøgla. Departementet tilrår derfor at det ikke pålegges minstevannføring på denne strekningen.

Fra Olstappen til Vinstra

Vinstra elv nedenfor Olstappen ligger i dag som en tørr steinrøys gjennom Skåbu-bygda, og er ved Kamfossen tydelig synlig og skjemmende fra veien.

Det har vært uenighet om spørsmålet rundt minstevannføring i Vinstra elv nedstrøms Olstappen inngår som en del av revisjonen eller som en del av tillatelsen etter tidligere vassdragsloven til utvidelse og opprustning av Nedre Vinstra kraftverk. DN mener spørsmålet bør være en del av revisjonen.

Føring av vann bort fra Vinstra elv nedenfor Olstappen skyldes først og fremst Nedre Vinstra kraftverk som har inntak i Olstappen, og fører vannet gjennom fjellet til utløpet i Gudbrandsdalslågen. En endring av manøvreringsreglementet i Olstappen med slipp av minstevannføring må i så fall samkjøres med en endring av vilkårene for Nedre Vinstra kraftverk. Vannressursloven åpner for en mulighet til å endre eller sette nye vilkår i gamle konsesjoner ved særlige tilfeller, jf. § 28. NVE mener derfor det ikke er formelle hindringer for å vurdere slipp av vann dersom det kan avbøte vesentlige miljøskader innenfor en akseptabel kostnad.

Vinstra elv nedenfor Olstappen er bratt og med store steiner. Det må betydelige mengder vann til for at et minstevannslipp skal synes i det steinete og bratte elveleiet. På grunn av stor fallhøyde vil dette medføre betydelig tapt kraftproduksjon i Nedre Vinstra kraftverk. Det er også et ønske om bygging av terskler ved Kamfossen kombinert med minstevannføring, spesielt i juli-august. Terskler er omtalt i eget punkt ovenfor.

NVE har beregnet alminnelig lavvannføring på strekningen til 3,9 m³/s. Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil etter NVEs beregning medføre et produksjonstap i Nedre Vinstra kraftverk på 101 GWh ved slipp hele året og 25,2 GWh ved slipp i juli-september. NVE er av den oppfatning at et slipp tilsvarende alminnelig lavvannføring ikke er tilstrekkelig for å oppnå ønsket estetisk effekt og liv i det bratte, steinete elveleiet.

De vannmengdene som skal til for å oppnå et godt landskapsbilde nedenfor dammen er så store at de etter NVEs syn ikke står i rimelig forhold til det store produksjonstapet. Det er heller ikke påvist slike interesser eller miljømessige forhold for re-

sten av elvestrekningen at et slikt vannslipp kan forsvares. NVE foreslår derfor at det ikke fastsettes minstevannføringslipp fra Olstappen.

Miljøverndepartementet viser til at DN er enig med NVE i at man må slippe forholdsvis mye vann for å oppnå betydelige biologiske og estetiske effekter, og at DN på denne bakgrunn aksepterer at slipp av minstevannføring ikke vurderes i denne revisjonsrunden.

Miljøverndepartementet peker på lokalbefolkningens og kommunens ønske om å etablere et vannspeil på den tørrlagte strekningen nedenfor dammen som er synlig fra veien, og slutter seg til DN's forslag om de endelige vilkårene om vannslipp fastsettes etter en prøveperiode. Det vises til at forslaget vil representere en meget liten andel av den totale kraftproduksjonen.

Olje- og energidepartementet fikk under befaringen i vassdraget et godt innblikk i den tørrlagte og steinete elvestrekningen, og har forståelse for at lokalbefolkningen oppfatter dette som en negativ estetisk opplevelse. Slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil imidlertid medføre et betydelig krafttap på over 100 GWh/år ved en vannslipping hele året, og ca. 25 GWh/år ved slipp om sommeren. Etter NVEs oppfatning er selv dette ikke nok til å oppnå ønsket estetisk effekt i det bratte elveleiet. Når det heller ikke er påvist øvrige miljømessige forhold på resten av elvestrekningen utover det rent estetiske, står det store krafttappet ikke i forhold til de gevinster som oppnås med et slikt pålegg.

Olje- og energidepartementet tilrår derfor at det ikke pålegges minstevannføring på strekningen fra Olstappen til Vinstra. Departementet finner på denne bakgrunn at det ikke er nødvendig å gå nærmere inn på om dette spørsmålet inngår som en del av revisjonen eller ikke.

Øvre Melkedalsvatn

I brevet av 05.05.03 til Olje- og energidepartementet kommenterer GLB enkelte punkter i NVEs innstilling. GLB viser der til at plutselige flommer forårsaket ved utbrudd av det tidligere bredemte Øvre Melkedalsvatn ikke lenger er fysisk mulig fordi breen har trukket seg tilbake siden siste utbrudd i januar 1937. Tillatelsen til å la vannstanden ved slike hendelser stige inntil 30 cm over HRV er således overflødig og bør tas ut av reglementet. NVE har ingen merknader til GLBs forslag.

Olje- og energidepartementet tilrår på bakgrunn av ovennevnte at tillatelsen til å la vannstanden stige inntil 30 cm over HRV i Øvre Melkedalsvatn tas ut av reglementet.

VI. Kulturminner

Oppland fylkeskommune påpeker store kulturhistoriske interesser langs de regulerte vannene i Vin-

stravassdraget. Fylkesmannen krever at det innarbeides vilkår som åpner for registreringer og avbøtende tiltak på konsesjonærens regning. Det foretas en forhåndsutredning før de endelige vilkårene fastsettes.

NVE opplyser at det ved enkelte fornyelser av reguleringskonsesjoner har vært innført et eget vilkår for automatisk fredete kulturminner. Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren å utføre arkeologiske undersøkelser og utgravinger, jf. kulturminneloven §§ 8, 9 og 10. Undersøkelsene skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet.

NVE har vært i kontakt med kulturminnemyndighetene og bedt om et overslag over hvilke undersøkelser som kan være aktuelle hvis vilkåret som er brukt ved enkelte konsesjonsfornyelser innføres, samt forventede kostnader av disse. Kulturseksjonen i Oppland fylkeskommune skriver i brev datert 11.04.02 at en rekke ukjente faktorer vil være avgjørende for hva som kan være igjen av kulturminner i de aktuelle områdene. Omfanget av disse vil igjen være av avgjørende betydning for omfanget på undersøkelser og kostnader av disse. Det anbefales derfor en forhåndsutredning før vilkårene fastsettes for lettere å kunne estimere omfanget av undersøkelsene og kostnadene. Kulturseksjonen deler undersøkelsene inn i tre faser. Fase 1: Kartlegging og registrering, Fase 2: Arkeologiske undersøkelser og utgravinger og Fase 3: Sikring og tilstandsovervåking av automatisk fredete kulturminner.

NVE opplyser at når det gjelder kostnadene av undersøkelsene antas de å bli høye. Eksakt verdi er umulig å estimere da omfanget av undersøkelsene ikke er kjent, men kulturseksjonen viser til et beløp som omfatter mange millioner kroner.

NVE har erfart at utgravinger og registreringer som nevnt over kan medføre betydelige kostnader for konsesjonæren.

Slik NVE ser det er det to alternativer når det gjelder vilkår for kulturminner i Vinstravassdraget. Den ene muligheten er å innføre et vilkår om kulturminner på lik linje med fornyet reguleringskonsesjon i Otravassdraget. Det vises her til St.prp. nr. 73 (2001-2002) hvor Olje- og energidepartementet uttaler følgende på s. 49:

”Med utgangspunkt i Miljøverndepartementets forslag til vilkår tas inn en formulering om at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse, som ikke medfører nye inngrep, og som derfor skal søkes holdt på et rimelig nivå. Dette vil sikre større forutsigbarhet for konsesjonæren. Det tas videre inn en tilføyelse i vilkåret som bedre vil sikre samarbeid mellom konsesjonær og kulturminnemyndighet (fylkeskommunen).”

I tillegg settes det rammer for omfang og kostnader for de undersøkelser konsesjonæren kan pålegges. NVE mener det da må settes et tak på hva som er akseptable kostnader, og at undersøkelsen må prioriteres innenfor denne rammen. Undersøkelser og utgravninger må også bli grundig planlagt før tiltaket settes i gang og kostnadene må avtales med konsesjonæren på forhånd.

Det andre alternativet er at det ikke settes eget vilkår for kulturminner så lenge det rettslige grunnlaget for å pålegge slike undersøkelser for gamle tiltak ikke er avklart.

Miljøverndepartementet viser bl.a. til at Vinstravassdraget ligger i randsonen mot et av de største høyfjellsområdene i Sør-Norge, og at kombinasjonen av steinalderboplasser og fangstanlegg viser at området har vært et attraktivt område for bosetting knyttet til jakt og fangst fra steinalder og opp mot vår tid.

Miljøverndepartementets utgangspunkt for vurdering av kulturminnevilkår i denne saken er det generelle kulturminnevilkåret som Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet nå har blitt enige om når det gjelder *fornyelsessaker*. Vilkåret fastslår videre at program og budsjett for det arkeologiske arbeidet skal utformes under hensyn til at konsesjonen er en fornyelse som ikke medfører nye inngrep. Dersom det ikke foreligger særlige forhold som tilsier noe annet, skal undersøkelsene avgrenses til områder som er direkte berørt av tiltaket og søkes holdt på et rimelig økonomisk nivå. Det arkeologiske arbeidet skal foretas når magasinene likevel er nedtappet.

Det vises videre til at konsesjonsvilkårene skiller seg fra fornyelse av konsesjon ved at det i sistnevnte tilfelle skal tas stilling til om ny konsesjon skal gis, og at en på dette grunnlag har sett på fornyelse som et nytt tiltak. Dette er ikke tilfelle ved revisjon, hvor det kun skal tas stilling til vilkårene mens rammene for konsesjonen ligger fast. Bestemmelsene i kulturminneloven §§ 9 og 8 om undersøkelser og utgravninger anses derfor av Miljøverndepartementet ikke å komme direkte til anvendelse.

En viser til at vassdragsreguleringsloven, bl.a. § 12 nr. 17 kan være en aktuell hjemmel i denne saken.

Miljøverndepartementet mener det bør gjennomføres en forhåndsutredning for å skaffe kunnskap om bevaringstilstand og funnpotensial i vassdragene. Hensikten med denne utredningen vil være å få frem et grunnlag for prioriteringer av undersøkelser og metoder og foreta et representativt utvalg for nærmere undersøkelser og eventuelt sikring av kulturminnene.

Miljøverndepartementet mener at revisjonssaker er sammenlignbare med fornyelsessaker for så vidt gjelder forholdet til automatisk fredete kulturminner.

Etter Miljøverndepartementets oppfatning bør rimelighetsbetraktninger også knyttes til krav som gir et kulturminnefaglig og samfunnsmessig akseptabelt resultat slik at kunnskapsverdiene som ligger i kulturminnene sikres best mulig. Samtidig bør det ikke fremstå som økonomisk tyngende for konsesjonæren.

Miljøverndepartementet viser også til at nivå og omfang på det arkeologiske arbeidet må finne sin løsning gjennom praksis.

Olje- og energidepartementet viser til tidligere avklaring med Miljøverndepartementet i fornyelsessaker, og de hensyn som da gjør seg gjeldende. Av særlig betydning er her at konsesjonæren sikres forutsigbarhet, samtidig som påleggene ikke er uforholdsmessige eller urimelige for konsesjonæren.

Det vises videre til at Miljøverndepartementet i sin høringsuttalelse sier at kulturminneloven §§ 8 og 9 om undersøkelser og utgravninger ikke kommer direkte til anvendelse i revisjonssaker, slik de gjør i fornyelsessaker. Olje- og energidepartementet viser videre til Miljøverndepartementets uttalelse om at det ikke er grunnlag for å se på fornyelse som et nytt tiltak. Ved revisjon hevder Miljøverndepartementet at det kun skal tas stilling til vilkårene, mens rammene for konsesjonen ligger fast. Olje- og energidepartementet mener dette er et korrekt rettslig utgangspunkt ved fastsettelsen av dette vilkåret.

Miljøverndepartementet trekker som mulig hjemmel frem vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17, som har følgende ordlyd:

”Det er adgang til i konsesjonen å oppstille ytterligere betingelser, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond, for den enkelte kommune når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn [.....]”

Bestemmelsen forutsetter etter sin ordlyd at slikt vilkår kan pålegges i områder hvor dette anses særlig påkrevd. Det vil si en konkret vurdering i hver enkelt sak. Erfaringene fra tidligere saker vedrørende fornyelse av reguleringskonsesjoner har vist at det er vanskelig å fastsette kulturminnevilkår som i tilstrekkelig grad avklarer omfanget av kulturminneundersøkelsene, og dermed forutberegnelighet for konsesjonæren. På denne bakgrunn ble det, etter initiativ fra Miljøverndepartementet og Riksantikvaren, i januar 2006 oppnevnt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Riksantikvaren, NVE, energisektoren og lokal kulturminnemyndighet. Arbeidsgruppen avla høsten 2006 en rapport om kulturminner ved fornyelser og revisjon av vassdragskonsesjoner. Forslaget til arbeidsgruppen bryter med prinsippet om en slik konkret vurdering i hver enkelt sak, men ivaretar på den annen side hensynet til forutberegnelighet og konsesjonærens

økonomi. Etter departementets mening er dermed formålet med bestemmelsen oppfylt. Departementet finner på denne bakgrunn at § 12 nr. 17 gir den nødvendige hjemmel for å fastsette vilkår om kulturminneundersøkelser i samsvar med forslaget til arbeidsgruppen. Departementet legger vekt på at det foreslåtte beløpet skal dekke alle utgifter til registreringer, undersøkelser og eventuelle utgravninger.

Olje- og energidepartementet har merket seg Miljøverndepartementets synspunkter vedrørende behovet for kulturminneundersøkelser i Vinstravassdraget.

Departementet viser til at omfanget av kulturminneundersøkelser rundt Vinstravassdraget er meget usikkert. Det er av vesentlig betydning at det fastsettes et forutsigbart vilkår vedrørende kulturminneundersøkelser.

Olje- og energidepartementet foreslår at det fastsettes vilkår om kulturminner i medhold av vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Departementet går inn for at konsesjonæren skal innbetale en sektoravgift som skal disponeres til kulturminnetiltak i utbygde vassdrag. Konsesjonæren betaler inn et engangsbeløp, som skal dekke alle kostnader knyttet til kulturminnetiltak som undersøkelser, registreringer, utgravninger, konservering og sikringstiltak. For de konsesjonene der undersøkelsesplikten etter kulturminneloven allerede er oppfylt, gjelder ikke kravet om innbetaling. Som grunnlag for fastsettelse av kulturminneavgiften, foreslår departementet at regulanten, i saker som gjelder revisjoner av konsesjonsvilkår, skal betale inn 7.000,- kr per GWh magasinkapasitet. Antall GWh magasinkapasitet fastsettes ved uenighet av NVE. Satsen pr. GWh er fastsatt på bakgrunn av hensynet til faglig forsvarlig nivå for de kulturhistoriske verdiene nasjonalt, og hensynet til rimelig økonomisk nivå for regulanten. Departementet legger til grunn at formålet med kulturminneundersøkelser i regulerte vassdrag er å sikre ny og utfyllende kunnskap om kulturhistorien. Det er derfor opp til kulturminnemyndighetene å bestemme hvor undersøkelsene skal gjøres.

Det fremgår av St.prp. nr. 1 (2007-2008) for Olje- og energidepartementet at sektoravgiften skal øremerkes finansiering av statlige utgifter knyttet til kulturminnetiltak i vassdrag. Utbetalinger til kulturminnetiltak i vassdrag med reviderte eller fornyede tillatelser skal foreslås av Riksantikvaren. Når det blir aktuelt med utbetalinger, vil Olje- og energidepartementet fremme en utbetalingsbevilgning for Stortinget, med forslag om hvordan midlene skal anvendes til kulturminneformål i vassdrag med reviderte eller fornyede tillatelser.

Med hjemmel i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17 foreslås følgende vilkår som ny post 9 i forhold til NVEs forslag:

9

(Kulturminner)

Når reviderte vilkår er fastsatt, skal konsesjonæren innbetale et engangsbeløp på 7.000,- per GWh magasinkapasitet til kulturminnevern i vassdrag. Det innbetalte beløpet skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser, utgravninger, konservering og sikringstiltak, og omfatter alle automatisk fredete arkeologiske kulturminner innenfor områder som berøres av reguleringen.

Arkeologiske arbeider skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet eller når vannstanden av andre årsaker er lav. Konsesjonæren må avtale med kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen eller Sametinget for samiske kulturminner) i god tid før en nedtapping av magasinene. Konsesjonæren skal også varsle kulturminneforvaltningen dersom det av andre årsaker er lav vannstand i magasinene slik at arkeologisk arbeid kan gjennomføres.

Konsesjonæren skal ved fysiske tiltak i vann og på land, som for eksempel etablering av terskler og anleggsarbeid mv., i god tid på forhånd få undersøkt om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter kulturminneloven § 8 og § 9. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at tiltaket kan virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal melding sendes kulturminneforvaltningen og arbeidet stanses, jf. kulturminneloven § 8, 2. ledd.

VII. Krav om økonomiske ytelser, herunder næringsfond

Kommunene skriver i sin felles høringsuttalelse til NVE at de anser det som selvsagt at konsesjonsmyndighetene pålegger regulanten å yte de berørte distriktene næringsfond. Det henvises til Ot.prp. nr. 50 s. 47, og kommunene mener det er klart forutsatt i forarbeidene at dette kan gjøres.

NVE viser til at revisjon av vilkår for konsesjonskraft ville gjort det mulig å forandre og modernisere bestemmelsen om konsesjonskraft for konsesjoner gitt før 1959. Så langt NVE har kjennskap til varierer prisen på denne kraften relativt mye. En lik pris på all konsesjonskraft vil både være en forenkling og eliminere problemet med å skille ut beregningsgrunnlaget for konsesjoner gitt før 1959. NVE foreslår likevel ikke noen revisjon av konsesjonskraftvilkåret ut fra begrunnelsen om at økonomiske vilkår primært skal holdes utenfor revisjonsprosessen.

NVE viser til brev av 21.01.02 til Skjåk kommune vedrørende avslag på revisjon av konsesjonsvilkår for Raudals- og Breidalsreguleringen, hvor departementet skriver: *"Formålet med revisjon av eldre, tidsubegrensede konsesjoner er i hovedsak muligheten til å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak. Næringsfond er lite egnet til å avbøte miljøskader og ulemper i denne sammenheng. Etter departementets*

syn skal det særlig sterke grunner til før det kan være aktuelt."

Videre viser NVE til departementets brev til Landssamanslutninga av vasskraftkommunar (LVK) av 10.05.00, hvor det gis klart uttrykk for at det ikke er meningen å justere konsesjonsavgifter og fond ved en vilkårsrevisjon, og at formålet med revisjon i hovedsak er muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak.

NVE mener at det ikke foreligger særlig sterke grunner til å pålegge næringsfond i denne saken, og viser også til det økonomiske utbytte kommunene får gjennom konsesjonsavgifter, konsesjonskraft og kraftverksbeskatning.

Departementet viser til at LVK tidligere har hevdet at det foreligger en ubegrunnet forskjellsbehandling mellom tidsbegrensede og tidsubegrensede konsesjoner, og illustrerer dette gjennom ulikheter ved økonomiske ytelser. LVK peker på at det er fast praksis i saker om fornyelse av tidsbegrensede konsesjoner at konsesjonsavgifter oppjusteres, og at det er like fast praksis at kommunene tildeles næringsfond.

Departementet viser her til at lovgiver bevisst har valgt et system hvor ytelsene til kommunene vil bli forskjellig alt etter hvorvidt konsesjonen er tidsbegrenset eller ikke.

Konsesjoner til offentlige regulanter er gitt på ubegrenset tid og offentlige regulanter skal dermed beskyttes mot en ny konsesjonsprosess. For å ivareta miljøhensyn kan konsesjonsvilkårene underlegges revisjon. Revisjonens hovedformål er av miljømessig art. Kommunene sikres stabile inntekter gjennom avgifter, konsesjonskraft og kraftverksbeskatning.

I Olje- og energidepartementets brev til LVK i 1999 fortolkes forarbeidene til lovendringen i 1992 når det gjelder næringsfond. Det ble uttalt at næringsfond er "*noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet.*" Næringsfond bør ellers i all hovedsak ellers ikke gis.

Departementet peker i denne forbindelse på ovennevnte sak hvor Skjåk kommune tok opp spørsmålet om revisjon av reguleringskonsesjonene for Raudals- og Breidalsmagasinene. Som begrunnelse for ikke å ta klagen over NVEs avslag til følge, viste departementet til at formålet med revisjon av eldre, tidsbegrensede konsesjoner i all hovedsak vil være muligheten for å kunne iverksette miljøforbedrende tiltak. Næringsfond er lite egnet til å avbøte konkrete miljøskader og – ulemper i denne sammenheng.

Etter departementets syn må det foreligge helt spesielle hensyn før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond i revisjonssaker. Etter en helhetlig, skjønsmessig vurdering finner ikke Olje- og energidepartementet grunnlag for slikt pålegg i denne

saken. Ved denne revisjonen tilrås fastsatt en rekke tiltak som skal avbøte skadelige miljøvirkninger ved reguleringene. Næringsfond vil ikke gi noen miljømessig forbedring som skal være hovedmålsetningen for revisjon.

Kommunene Vang, Øystre Slidre og Nord-Fron har i brev til departementet fremsatt krav om at det fastsettes vilkår om et miljøfond. I følge kommunene vil hensikten med et miljøfond være å stille økonomiske midler til rådighet som skal øremerkes miljøforbedrende tiltak i vid forstand. Det anføres at et miljøfond skal benyttes til å avhjelpe skadevirkninger av reguleringen, og til miljøforbedrende tiltak mer generelt i kommunene.

Departementet kan ikke se at et miljøfond til kommunene vil være et tiltak for å avbøte regulerings skadelige virkninger på miljøet. Departementet viser til at vilkårene for Vinstravassdraget foreslås modernisert og oppdatert. Det innebærer innføring av en rekke vilkår som gjør det mulig å iverksette miljøforbedrende tiltak i vassdraget og langs vannstrengen. Etter departementets syn må det derfor foreligge helt spesielle hensyn før det er aktuelt å pålegge miljøfond i revisjonssaker. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for pålegg om miljøfond i denne revisjonssaken.

VIII. Departementets tilråding og forslag til vilkår

Olje- og energidepartementet tilrår at det fastsettes reviderte vilkår for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget.

I tillatelsen etter vassdragsreguleringsloven inngår også tillatelse etter § 11 i lov om forurensninger og om avfall.

Departementet viser til NVEs forslag til vilkår og manøvreringsreglement.

Det er utarbeidet ett felles revidert vilkårssett for alle reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget. Det er ikke ønskelig å justere økonomiske vilkår ved en vilkårsrevisjon. Postene for konsesjonsavgifter og konsesjonskraft forblir derfor uendret. For øvrige poster er vilkårene i størst mulig grad modernisert ved å erstatte de eksisterende med vilkår som gis ved nye konsesjoner i dag. Vilkår i de opprinnelige konsesjoner som ikke lenger er aktuelle, er fjernet.

Departementet har følgende merknader til vilkårene:

Post 1 Konsesjonstid: Gjeldende post 1 er erstattet med dagens standardvilkår som brukes ved fornyelse av konsesjoner. Det vil være 30 år til neste revisjonsadgang.

Post 2 Konsesjonsavgifter: Denne posten inneholder en samling av bestemmelsene i gjeldende vilkår post 3. Satsene på konsesjonsavgiftene videreføres uendret og refererer seg til konsesjonsdato.

I gjeldende vilkår for Bygdin og Vinsteren er det i post 4 en bestemmelse om et engangsbeløp til staten av kr 1,00 for hver innvunnen naturhestekraft. Dette engangsbeløpet ble utbetalt en gang for alle. Bestemmelsen er derfor fjernet fra vilkårene.

Post 3 Kontroll med betaling av avgift: Det tilrås at dette standardvilkår ved nye konsesjoner i dag tas med i det reviderte vilkårsettet.

Post 4 Erstatning til etterlatte: Dette standardvilkåret ved nye konsesjoner i dag tilrås tatt inn.

Post 5 Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.: Dette er et standardvilkår ved nye konsesjoner i dag. Det tilrås at et vilkår om konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift tas inn.

Post 6 Godkjenning av planer, etc.: Dette er et standardvilkår ved nye konsesjoner i dag og et vilkår for oppfølging og vedlikehold. Det tilrås derfor at vilkåret tas inn.

Post 7 Naturforvaltning: Standardvilkår for naturforvaltning er tatt med i vilkårene. Det eksisterende pålegg om utsetting av fisk (Olstappen, Vinsteren, Kaldfjorden og Heimdalsvatn) vil nå ligge under ny post 7, punkt I. Det vises ellers til drøftelsen foran.

I konsesjonene for Bygdin og Kaldfjordmagasinet er det eksisterende fond til fremme av fiske i Vinstravassdraget. Dette er fond som ble etablert da reguleringen tok til. Departementet kan derfor ikke se at det skal ha noen hensikt å ta disse vilkårene inn som en del av vilkårsettet.

Justert vilkår om engangsutbetaling til opphjørp av fisk/vilt/friluftsliv er tatt inn som punkt V i det reviderte vilkårsettet.

Etter forslag fra Miljøverndepartementet utgår siste setning i post 7 V om at DN skal bestemme hvordan midlene til friluftsliv skal benyttes, og nest siste setning endres slik at beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse fra kommunestyret.

Post 7 V får følgende ordlyd:

Når de reviderte vilkår er fastsatt, plikter konsesjonæren å innbetale et engangsbeløp på 6 millioner kroner til opphjørp av fisk/vilt /friluftsliv fordelt med 1 500 000 kroner til hver av kommunene Nord-Fron, Øystre Slidre og Sør-Fron, 1 000 000 kroner til Vang kommune og 500 000 kroner til Vågå kommune. Beløpet avsettes i et fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene skal anvendes til fremme av fisk/vilt/friluftsliv. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

Post 8 Forurensning: Etter ønske fra fylkesmannen i Oppland anbefaler NVE at standardvilkår for forurensning som brukes ved nye konsesjoner tas inn. Departementet tilrås at NVEs forslag følges.

Post 9 Kulturminner. Det tilrås fastsatt et vilkår om kulturminner i medhold av vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Departementet går inn for at det opprettes en sektoravgift til kulturminnevern i

utbygde vassdrag. Som grunnlag for fastsettelse av sektoravgiften, foreslår departementet at det i saker som gjelder revisjoner av konsesjonsvilkår skal betales inn et engangsbeløp på 7.000,- kr per GWh magasinkapasitet. Beløpet skal dekke utgifter til registreringer, undersøkelser, utgravinger, konservering og sikringstiltak. Det er en forutsetning at undersøkelsene foretas når magasinene likevel er nedtappet, slik at det ikke vil være til ulempe for reguleringen av vassdraget.

Post 10 Ferdsl: Dette er et standardvilkår som brukes ved nye konsesjoner i dag. Vilkåret anbefales derfor tatt inn i det reviderte vilkårsettet.

Post 11 Terskler mv.: Standardvilkåret for terskler mv. er tatt med i det reviderte vilkårsettet. Problemstillinger som bygging av terskler, erosjon og opprenskning kommer inn under denne post. I konsesjonen for Heimdalsvatn/Øyangen er det vilkår som pålegger konsesjonær å bygge dammer eller terskler ved utløpene av Øvre og Nedre Hersjø, samt Vinsterlonen. Oppfølgingen av dette vilkåret vil ligge under denne post.

Post 12 Rydding i reguleringssonen: Det er påpekt at det er behov for et vilkår som ivaretar rydding av reguleringssonen også under konsesjonstiden. Denne post gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren rydding innenfor rimelig grad. Det reviderte vilkåret erstatter gjeldende post 15 i vilkår for Kaldfjorden og Heimdalsvatn/Øyangen.

Post 13 Manøvreringsreglement:

Det er inntatt forslag til et samlet manøvreringsreglement for alle konsesjonene.

Minstevannføringsbestemmelsene for Bygdin og Vinsteren er fremdeles gjeldende. I tillegg vises til ovenstående drøftelse om minstevannføring fra Kaldfjordmagasinet.

Bestemmelsene om å slippe vann til fløtning tas ut da det antas at dette ikke lenger er relevant.

I gjeldende manøvreringsreglement for Bygdin post 2 er tatt ut bestemmelsen som gjelder slipp av vann til kraftanlegg i Kamsfoss, med mer, og tilhørende bestemmelse om at "magasinet ikke må være tappet lavere enn ned til kote 1049 den 1. april. Bestemmelsene anses ikke lenger for å være aktuelle. Det forutsettes at GLB samordner tappingen ut fra de samlede interessene til kraftverkseierne.

I manøvreringsreglementet for Vinsteren post 2 står det at det skal slippes vann gjennom fisketrappen. Trappen blir fjernet i 2003 under ombyggingen av dammen etter godkjenning av DN, jf. brev av 30.06.00. Bestemmelsen om slipp av vann gjennom fisketrappen er derfor tatt ut av reglementet. Minstevannføringsslippen på 2,0 m³/s vil fremdeles gjelde.

I manøvreringsreglementet for Kaldfjordmagasinet er det en bestemmelse om å slippe 2,4 m³/s fra dammen til Øvre Vinstra kraftverk er satt i drift.

Øvre Vinstra kraftverk ble satt i drift i 1957. Bestemmelsen anbefales tatt ut av reglementet.

GLB har i brev av 05.05.03 til Olje- og energidepartementet kommentert enkelte av punktene i NVEs innstilling.

I manøvreringsreglementets punkt 3, 2. ledd foreslår GLB at en stryker begrunnelsen for at tapping fra Bygdin skal skje så jevnt som mulig. GLB viser til at forholdene nedenfor Bygdin i dag er helt annerledes enn i 1928, og at is i vassdraget ikke lenger er noe problem. I tillegg mener GLB at det er unødvendig at et reglement begrunner påleggene.

NVE har i brev av 15.08.2005 kommentert GLBs forslag. NVE har ikke merknader til at teksten i pkt. 3, 2. ledd justeres i tråd med det som foreslås av GLB.

Olje- og energidepartementet viser til ovennevnte, og tilrår at begrunnelsen fjernes fra manøvreringsreglementets pkt. 3, 2. ledd.

Det vises videre til departementets tilråding inn tatt foran vedrørende Øvre Melkedalsvatn. Gjeldende tillatelse til å la vannstanden stige inntil 30 cm over HRV i Øvre Melkedalsvatn tilrås tatt ut av reglementet.

Utkastet til punkt 3, 2. ledd får dermed følgende ordlyd:

”For Bygdin gjelder at tapping av vann fra magasinet i lavvannsperioden skal skje så jevnt som mulig. Tappingen påbegynnes før Vinstervatnet har islagt seg, dog ikke før 1. november, med mindre behovet for driftsvann nødvendiggjør en tidligere påbegynnelse av tappingen. Alle dammenes flomløp skal være åpne når vannet i Bygdin overstiger øvre reguleringsgrense.”

GLB foreslår også at høydesystemet NN 1954 benyttes i manøvreringsreglementet. NVE ser det som positivt at dette benyttes. Dette medfører ikke noen fysiske endringer som berører andre interesser, men vil forenkle framtidig forvaltning og samordning med annen arealplanlegging som normalt følger dette høydesystemet.

Departementet tilrår på denne bakgrunn at høydesystemet NN 1954 benyttes i manøvreringsreglementet.

Post 14 Hydrologiske observasjoner: Dette reviderte vilkåret erstatter gjeldende vilkår om hydrologiske observasjoner.

Post 16 Etterundersøkelse: Det tilrås at standardvilkår for etterundersøkelser tas inn.

Post 17 Militære foranstaltninger: Det tilrås at standardvilkår for militære foranstaltninger tas inn.

Post 18 Konsesjonskraft: Denne post er ikke endret fra gjeldende vilkår og refererer seg til konsesjonsdato.

Post 19 Kontroll med overholdelse av vilkårene: Det tilrås at standardvilkår for kontroll med overholdelse tas inn i det reviderte vilkårssettet.

Post 20 Tinglysing: Det tilrås at standardvilkåret tas inn.

Andre merknader

I gjeldende vilkår for Kaldfjordmagasinet og regulering av nedre Heimdalsvatn, overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen er en egen post 16 for fond til fremme av jordbruket. Dette er fond som ble etablert da reguleringene tok til. Departementet kan derfor ikke se at det har noen hensikt å ta disse vilkårene inn som en del av det reviderte vilkårssettet.

For øvrig vises det til NVEs innstilling.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

1. I medhold av lov nr. 62 av 19. juni nr. 62 1992 om endringer i lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer m.fl. del 6 nr. 3 fastsettes reviderte vilkår for Glommens og Laagens Brukseierforening til å regulere Vinstravassdraget.
2. Det fastsettes et revidert manøvreringsreglement for reguleringene i samsvar med det inn tatte forslag i foredraget.

Tillatelsen gis på de vilkår som er tatt inn i Olje- og energidepartementets foredrag av 12. desember 2008.

21. Statkraft Energi AS

(Tillatelse til bygging av Eiriksdal kraftverk i Høyanger kommune i Sogn og Fjordane)

Kongelig resolusjon 19. desember 2008.

I Innledning

Statkraft Energi AS (Statkraft) har den 11.11.05 søkt om tilleggsutbygging i det allerede regulerte og utbygde Høyangervassdraget, som i dag har en totalproduksjon på ca. 945 GWh pr. år. Det er to alternative utbygginger. Statkraft søker primært om å bygge Eiriksdal kraftverk i Høyanger kommune, som vil gi et tillegg i kraftproduksjonen på ca. 99 GWh/år. Subsidiært har Statkraft søkt om å bygge Lånefjord kraftverk i Balestrand kommune, som vil gi et tillegg i kraftproduksjonen på ca. 144 GWh/år.

II Søknaden og NVEs innstilling

1. Konklusjon

Etter Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) sin vurdering utgjør konsekvensutredning, tilleggsutredninger, befaringer og innspill i forbindelse med høringene av Eiriksdal og Lånefjord kraftverk et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag for å avgjøre om det skal gis konsesjon eller ikke, hvilket alternativ som bør få konsesjon og på hvilke vilkår en konsesjon skal gis.

Konklusjon etter vannressursloven

Etter samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser finner NVE at fordelene og nytten ved etablering av begge de to utbyggingsalternativene er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vannressurslovens § 25 er dermed oppfylt. NVE er av den oppfatning at Statkrafts primære alternativ er det beste og anbefaler derfor at Statkraft får tillatelse til å bygge Eiriksdal kraftverk etter § 8 i vannressursloven på de vilkår som følger vedlagt.

Konklusjon etter vassdragsreguleringsloven

Etter en samlet vurdering av planene for overføring av Isvotni til Stølsvatnet og mottatte høringsuttalelser mener NVE at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. NVE anbefaler derfor at det ikke gis konsesjon etter § 8 i vassdragsreguleringsloven.

NVE anbefaler at Statkraft gis tillatelse til å endre manøvreringsreglementets punkt 2 og har lagt ved forslag til et oppdatert manøvreringsreglement for Høyangerreguleringen.

Konklusjon etter oreigningsloven

NVE anbefaler at Statkraft Energi as gis tillatelse etter oreigningslovens § 2 til ekspropriasjon av nødvendige areal og rettigheter for å gjennomføre utbyggingen.

NVE anbefaler at Statkraft Energi as gis tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25.

2. Søknad om utbygging og regulering

NVE har mottatt følgende søknad datert 11.11.2005:

”Statkraft har utarbeidet planer for å utnytte en større del av det energipotensialet som finnes i allerede regulerte og utbygde vassdrag som i dag nyttes i Høyangeranleggene. Planene vil i tillegg også bidra noe til å redusere flomproblemer i Høyanger sentrum ved at mulighetene for mer aktiv manøvrering av magasinene bedres. Av de 6 ulike alternativene som har vært

vurdert, står vi nå igjen med det som er kalt alternativ 2 og alternativ 3.

Bortsett fra overføring av Isvotni til Stølsvatnet i Eiriksdalen omfatter søknaden ingen nye eller økte reguleringer, og ingen utbygginger av vassdrag som ikke tidligere er utbygde. Basert på de tekniske og økonomiske forutsetningene og konsekvensene for naturmiljøet, naturressursene og samfunnsinteressene søker Statkraft om nødvendige tillatelser til gjennomføring av alt. 2 med bygging av Eiriksdal kraftverk, subsidiært om gjennomføring av alt. 3 med bygging av Lånefjord kraftverk.

Ombyggingene vil føre til en økning av middelproduksjonen i Høyangerverkene fra dagens ca. 945 GWh med ca. 99 GWh for alternativ Eiriksdal kraftverk og med ca. 144 GWh for alternativ Lånefjord kraftverk. Av dette utgjør overføringen av Isvotni henholdsvis ca. 7 GWh og ca. 9 GWh for de to alternativene.

Nettilknytningsløsningene foreligger i to alternativer for begge kraftverkene, med en prioritert løsning for hvert av disse.

Alt. 2 Utbyggingsalternativ Eiriksdal kraftverk utnytter det ca. 563 m høye fallet mellom Høgsvatnet og Daleelva. Alternativet er unntatt Samla plan og kan konsesjonssøkes. Prosjektet utløser årlig 99 GWh utover eksisterende produksjon ved Høyangeranleggene.

Utbyggingen krever ny linje til koblingsanlegg Høyanger eller til linje Høyanger - Fardal. Disse to alternative traseene er vurdert og konsekvensutredet. Det søkes primært om etablering av kraftlinje ved kabel i grøft fra koblingsanlegget for Eiriksdal kraftverk til koblingsanlegget i Høyanger. Sekundært søkes det om tillatelse til bygging av 132 kV-linje fra koblingsanlegget for Eiriksdal kraftverk for T-tilkobling på linjen mellom Høyanger og Fardal ovenfor Styggefossen.

Utfasing av et smisveiset rør til kraftverk K2 vil bli utført i henhold til krav fra NVE.

Ved bygging av Eiriksdal kraftverk vil kraftverkene K2 og K3 bli nedlagt.

Alt. 3 Utbyggingsalternativ Lånefjord kraftverk utnytter det ca. 687 m høye fallet mellom Høgsvatnet og Lånefjorden. Alternativet er unntatt Samla plan og kan konsesjonssøkes. Prosjektet utløser årlig 144 GWh utover eksisterende produksjon ved Høyangeranleggene.

Utbyggingen krever ny linje til koblingsanlegg Høyanger eller til linje Høyanger - Fardal. Disse to alternative traseene er vurdert og konsekvensutredet. Det søkes primært om etablering av kraftlinje ved kabel i grøft fra koblingsanlegget for Lånefjord kraftverk via Høyangertunnelen fra Lånefjord til koblingsanlegget i Høyanger. Sekundært søkes det om tillatelse til bygging av 132 kV-linje fra koblingsanlegget for Lånefjord kraftverk for T-tilkobling på linjen mellom Høyanger og Fardal like vest for Høgsvatnet.

Ved bygging av Lånefjord kraftverk vil de nåværende kraftverkene K2 og K3 bli rehabilitert.

Statkraft mener at begge de omsøkte alternativene tilfredsstillter kravene i de ulike lovene for å kunne gi de tillatelsene som er nødvendige for gjennomføring av tiltaket. Idet vi viser til vedlagte planer og konsekvensutredning søker Statkraft Energi AS med dette om:

1. *Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:*
 - Bygging og drift av Eiriksdal kraftverk gjennom utnyttelse av fallet mellom eksisterende magasin Høgsvatnet og Daleelva til nivå som beskrevet i vedlagte prosjektbeskrivelse.
 - Sekundært søkes det om bygging og drift av Lånefjord kraftverk gjennom utnyttelse av fallet mellom eksisterende magasin Høgsvatnet og Lånefjorden som beskrevet i vedlagte prosjektbeskrivelse.
2. *Etter energiloven, jf. § 3-1, om tillatelse til:*
 - Bygging og drift av Eiriksdal kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og jordkabel som beskrevet i vedlagte prosjektbeskrivelse.
 - Alternativt søkes det om bygging og drift av Lånefjord kraftverk tilhørende koblingsanlegg og jordkabel som beskrevet i vedlagte prosjektbeskrivelse.
3. *Etter forurensningsloven, jf. kap. 3, om tillatelse til:*
 - Forurensning som følge av endringer i vannføring i berørte vassdrag.
4. *Etter vassdragsreguleringsloven om tillatelse til:*
 - Overføringen av Isvotni til Stølsvatnet i Langedalen/Eiriksdalen, med rett til ekspropriasjon av fallrettigheter.
5. *Etter oreigningsloven, jf. § 2 nr. 19 og nr. 51 og § 25:*
 - Erverve nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftstasjon og kraftledninger med hjelpeanlegg/infrastruktur, i tilfelle det ikke skulle lykkes å få til avtale med samtlige grunneiere og rettighetshavere. Det vises her til nærmere omtale i vedlagte prosjektbeskrivelse.
 - Tillatelse til å ta i bruk arealer og rettigheter før skjønn er holdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse).

Begge utbyggingsalternativene er opprustnings- og utvidelsesprosjekt, der en utnytter vannressursene i Høyangerfjella på en bedre måte enn i dag. Bygging av et Eiriksdal kraftverk vil dessuten føre tilbake et ca. 90 km² stort

nedbørfelt til Daleelva og muliggjøre fjerning av to gamle 12 kV linjer i Dalsdalen. Det er prosjekter med store fordeler og etter måten små ulemper. Begge utbyggingsalternativene og traséalternativene for tilknytning til kraftledningsnettet er konsekvensutredet fullt ut i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser.

For Eiriksdal kraftverk vil det i tillegg bli utarbeidet en privat reguleringsplan for tiltaksområdet i Dalsdalen.”

I det følgende refereres sammendraget i søknad/konsekvensutredning (KU). Søknaden med KU i sin helhet følger innstillingen som vedlegg.

”1 SAMMENDRAG

Statkraft ønsker å utnytte en større del av det energipotensialet som finnes i allerede regulerede og overførte vassdrag som i dag nyttes i Høyangeranleggene. De nye utbyggingsplanene vil medføre bedre utnyttelse av vannet og gi mulighet for mer aktiv manøvrering av magasinene for å unngå flomtap. Dette vil bidra noe til å redusere flomproblemene i Høyanger sentrum.

Planene omfatter ingen nye magasiner eller endring av reguleringsgrenser. Et nytt felt, Isvotni (1,9 km²) som drenerer til Kråkeelvi, søkes imidlertid overført til Stølsvatnet/Eiriksdalen. Nedbørfeltet som inngår i Høyangeranleggene, blir da totalt 230,4 km².

Basert på de teknisk/økonomiske forutsetningene og konsekvensene for naturmiljøet, naturressursene og samfunnsinteressene søker Statkraft Energi AS primært om konsesjon for bygging av Eiriksdal kraftverk og sekundært om konsesjon for bygging av Lånefjord kraftverk. Begge alternativene inkluderer overføring av Isvotni.

Nettilknytningsløsningene foreligger i to alternativ for begge kraftverk med én prioritert løsning.

UTBYGGINGSPLANENE

Tre aktuelle og alternative utbyggingsplaner er beskrevet i søknaden:

- Alternativ 1: Rehabilitering av eksisterende K2 og K3 kraftverk.
- Alternativ 2: Bygging av nytt Eiriksdal kraftverk med inntak i Høgsvatnet og utløp i Daleelva ca. kote 122,5, med eller uten overføring av Isvotni. Nedlegging av eksisterende K2 og K3 kraftverk. Bygging av nettilknytning for Eiriksdal kraftverk.
- Alternativ 3: Bygging av nytt Lånefjord kraftverk med inntak i Høgsvatnet og utløp i Lånefjorden med eller uten overføring av Isvotni. Rehabilitering av eksisterende K2 og K3 kraftverk. Bygging av nettilknytning for Lånefjord kraftverk.

Det er kun de to siste som er konsesjonsbelagt. Søknaden omfatter ikke rehabilitering/ny-

bygging av kraftverket K4, da dette er fritatt for vassdragskonsesjon i vedtak av 18.08.05. Bygging av et nytt K4 vil bli fremmet i separat søknad om elektrisk konsesjon.

0-alternativet, ingen tiltak, er uaktuelt, da kraftverkene K2 og K3 krever omfattende rehabiliteringstiltak ved fortsatt drift og NVE har stilt krav om at det smisveiste røret til K2 skiftes ut.

Beregnet totalproduksjon for Høyangeranleggene og produksjonsøkningen ved alternativene, relatert til perioden 1971-2000, er vist i tabellen på neste side. Produksjonen i tabellene nedenfor er eksklusive økningen i K4. Produksjonstallene i parentes er uten overføring av Isvotni:

Tabell 1.1 Beregnet totalproduksjon for Høyangeranleggene

	Installasjon nytt kraftverk MW	Produksjon GWh/år	Økning ref. dagens kr verk GWh/år
Dagens kraftverk		945,7	0
Alternativ 1 rehabilitering K2 og K3		948,1	2,4
Alternativ 2 Eiriksdal	64,5	1045,4 (1041,9)	99,7 (92,2)
Alternativ 3 Lånefjord	60,5	1089,7 (1080,5)	144,0 (134,8)

En marginalbetraktning i forhold til alternativ 1 gir følgende utbyggingskostnader målt i kr/kWh:

Tabell 1.2 Utbyggingskostnader og produksjon for de ulike utbyggingsløsningene

	Estimert kostnad nybygging mill. kr	Rehabiliterings/ nedlegg. kost. eksisterende kraftverk mill. kr	Tilleggsinvest. i forhold til alternativ 1 mill. kr	Beregnet prod. økning GWh	Kostnad i kr/ kWh
Alternativ 1 Rehab. K2 og K3		167 (neddiskontert)		2,4	
Alternativ 2 Eiriksdal	334	15	182 (175)	97,3 (89,8)	1,87 / (1,95)
Alternativ 3 Lånefjord	335	167 (neddiskontert)	335 (328)	141,6 (132,4)	2,37 / (2,48)

I produksjonssimuleringen er det forutsatt en dobling av installasjonen i K4. Dette gir en produksjonsøkning på ca. 4 GWh/år i stasjonen ved alternativ 1 og 2 og 3,6 GWh/år ved alternativ 3.

VURDERING AV VEGTUNNEL TIL FJELLET

Statkrafts konklusjon er at det ikke er økonomisk forsvarlig å bygge en tunnel for å oppnå vegforbindelse til fjells. Trallebanen, som nå nylig er rustet opp, vil bli beholdt i overskuelig fremtid.

FORHOLDET TIL OFFENTLIGE PLANER

Prosjektet kommer ikke i konflikt med kommunale eller fylkeskommunale planer og den berører ikke vassdrag som er vernet mot kraftutbygging.

Utbyggingsplanene er ikke behandlet i Samla plan. Det ble søkt om unntak fra dette, noe som ble innvilget i brev fra NVE av 05.05.2004 (Lånefjord kraftverk) og 7.01.2005 (Eiriksdal kraftverk).

NATURMILJØ, RESSURSER OG SAMFUNNSINTERESSER

De undersøkelser og utredninger som inngår i konsekvensutredningen bygger på det utredningsprogram som er fastsatt i brev fra NVE av 20. april 2005. Beskrivelsene og konsekvensvurderingene er i all hovedsak hentet fra fagrappporter utarbeidet av uavhengige fagkonsulenter.

Vannføring og grunnvann

Daleelva

Vannføringen i Daleelva varierer nå mye, men er i stor grad dimensjonert av dagens reguleringsregime. Årlig er det lange perioder med minstevannføringen om vinter og mellom 5 - 6,2 m³/s om sommeren. I tillegg kommer restfeltenes bidrag. Det er årvisst flom i forbindelse med snøsmeltningen.

I våte år er det antatt at det kan forekomme flomtopper på over 150 m³/s.

Realisering av Eiriksdal kraftverk vil generelt øke vannføringen i Daleelva i forhold til dagens situasjon i alle år, men redusere variasjonen i vannføringen. Økningen vil bli størst om vinteren. I normalår vil gjennomsnittsvannførin-

gen være nær 9-10 m³/s ved utløpet til sjøen og variere lite mellom sommer og vinter.

Ved bygging av Lånefjord kraftverk vil vannføringen i Daleelva i hovedsak være bestemt av minstevannføringskravet og restfeltet nedstrøms utløpet av K2. Vannføringen i tørre og normale år er beregnet til å bli relativt lik dagens situasjon. Skadeflokker vil bli redusert både med hensyn på hyppighet og omfang.

Vannføringen ut av Stølsvatnet vil øke moderat (8 %) etter overføring av Isvotni og endringen er lik for begge utbyggingsalternativene.

Dalelvi/Kråkeelvi i Lånedalen

Virkingen av overføringen av Isvotni til Stølsvatnet blir lik for begge alternativene. Isvotnifeltet utgjør 13 % av totalfeltet til Dalelvi. For Kråkeelvi utgjør den fraførte delen 28 % av feltet og 32 % av vannføringen ved samløpet med Dalelvi.

Vannføringsforholdene i elva nede i Lånedalen er svært spesielle. Hele dalbunnen består av svært permeable masser, og under et visst tilsnivå drenerer hele vannmengden fra elva ned i grunnen og følger grunnvannet ut dalen. Slike perioder kan være langvarige. Fraføring av Isvotni vil medføre at både Kråkeelvi og Dalelvi mellom samløpet og utløpet i fjorden vil gå oftere tørr enn i dagens situasjon.

Grunnvannsforhold

Ved bygging av Eiriksdal kraftverk kan en forvente at grunnvannstanden i Dalsdalen stiger i forhold til dagens situasjon, fordi vannføringen i Daleelva generelt vil øke og at økningen blir størst om vinteren. Ved bygging av Lånefjord kraftverk antyder vannføringssimuleringene at en kan vente små endringer i grunnvannstanden i Dalsdalen. Fraføring av Isvotni vil i liten grad påvirke grunnvannstanden i Lånedalen.

Vanntemperatur

Det finnes ikke gode målinger av vanntemperaturen i de berørte vassdragene, men det pågår målinger som vil bli rapportert i løpet av 2005.

Vanntemperaturen i Daleelva varierer nå en del fra år til år. I noen år må elva klart betegnes som sommerkald, med temperaturer som når opp i maksimum 10-11 °C.

I andre år er det målt maksimumstemperaturer på mellom 15 og 17 °C. Elva er også relativt kald om våren. Om vinteren går vanntemperaturen ned mot null i perioder med kaldt vær, og elva islegges i perioder når K2 kjøres på minstevannføring.

Ved bygging av Eiriksdal kraftverk vil temperaturen i vannet fra stasjonen i større grad enn nå styre temperaturen i Daleelva. Det vil bety at temperaturen i elva nedenfor kraftverket vil bli mer lik den som blir målt i K2 i dag.

Ved bygging av Lånefjord kraftverk er det sannsynlig at det blir små endringer i vanntemperaturen i Daleelva. Unntaket kan være at det kan bli marginalt varmere vann midt på somme-

ren. Temperaturen i Daleelva vil i større grad enn i dag bli styrt av lokalklimaet i Dalsdalen og vannet fra restfeltet.

Begge utbyggingsalternativene vil påvirke vanntemperaturen i Kråkeelvi/Dalelvi i Lånefjorden likt. Fraføring av Isvotni kan føre til økt temperatur i øvre del av Kråkeelvi i perioden under og etter snøsmeltingen. I resten av året kan en forvente mindre endringer. Overføringen av Isvotni vil bare marginalt påvirke vanntemperaturen i Stølsvatnet og videre nedover vassdraget.

Isforhold

Ved bygging av Eiriksdal kraftverk vil det bli redusert islegging i Daleelva. Høyere vannføring og sannsynlig økning i vanntemperaturen tidlig på vinteren vil minske sannsynligheten for at elva fryser til. Dette vil også redusere eventuelle problemer med isgang. Ved bygging av Lånefjord kraftverk kan det bli marginalt hyppigere og noe lengre perioder med islegging.

Frostrøyk

Ved begge utbyggingsalternativene forventes at problemene med frostrøyk blir like marginale som ved dagens situasjon.

Erosjon og sedimentasjon

Både hyppigheten av og størrelsen på flomme blir mindre etter en eventuell bygging, og dette vil redusere problemene med masseforflytting og erosjon i Daleelva. Ved svært mye nedbør vil det likevel kunne oppstå store flommer, og det vil også etter en bygging kunne foregå masseforflyttinger i Daleelva.

Det kan bli noe reduserte erosjonsproblemer nederst i Kråkeelvi, men ellers må en forvente små endringer i erosjons- og sedimentasjonsforholdene i Dalelvivassdraget i Lånedalen. Overføringen av Isvotni vil føre til en viss erosjon i det nye elveleiet som etableres og i bekken som vannet blir ført til.

Vannkvalitet, forurensning og støy

Bygging av Eiriksdal kraftverk vil føre til økt vannføring i Daleelva og dermed gi økt resipientkapasitet i vassdraget. Selve tiltaket vil ikke medføre økt belastning av næringsalter til vassdraget, og det forventes ingen andre tiltak som vil øke utslippene til vassdraget.

Bygging av Lånefjord kraftverk vil føre til noe redusert sommervannføring i Daleelva i forhold til dagens situasjon, men dette vil kun gi små endringer i forventet vannkvalitet.

Det antas at vannkvaliteten i Isvotni er lik vannkvaliteten i resten av nedbørfeltet til Kråkeelvi, og vannføringsreduksjonen vil dermed ikke ha noen effekt på vannkvaliteten.

De største støykildene er transport og tipping av tunnelmasser fra hovedarbeidsstedene som etableres ved de alternative kraftverksutlø-

pene. Tidsbegrensede støyproblem kan oppstå ved helikoptertransport til arbeidssteder på fjellet, og ved eventuell bygging av nye luftlinjer i fjellområdene.

K2 og K3 er i dag støykilder som vil forsvinne ved byggingen av Eiriksdal kraftverk.

Fauna og flora

I influensområdet for utbyggingen av Eiriksdal kraftverk er det registrert få viktige lokaliteter for biologisk mangfold. Utbyggingsplanene vil ha marginal innvirkning på det biologiske mangfoldet, bortsett fra at ordinære forekomster blir berørt.

En realisering av Lånefjord kraftverk vil ha meget begrensede virkninger for det biologiske mangfoldet, dersom det ikke anlegges luftlinje.

Overføringen av Isvotni vil berøre stort sett vanlige vegetasjonstyper og flora, og ingen viktige viltforekomster er kjent å bli berørt av tiltaket. En regionalt sjelden moseart, som er knyttet til bekken nedstrøms Isvotni, vil imidlertid kunne bli negativt berørt av planene.

Fisk

Eiriksdal kraftverk

Alternativet vil føre til økt vannføring i Daleelva og en utjevning av vannføringen og omfordeling av vann fra sommer til vinter på grunn av lagring i magasinene.

Laksefisket vil få økt utbytte på grunn av økt smoltproduksjon. Laksen vil fordele seg bedre på elva på grunn av bedre oppvandringsforhold og dermed vil også fangsten bli jevnere fordelt i vassdragets lengderetning. Vurderingene bygger på at vanntemperaturen ikke blir vesentlig endret i forhold til dagens situasjon.

Fiskebestandene i Stølsvatnet, Kaldosvatnet og Høgsvatnet vil ikke bli vesentlig berørt sammenlignet med dagens situasjon. I Roesvatnet vil høyere vanntemperatur og redusert rekruttering bidra til at vatnet blir et bedre fiskevatn. I Frambotnvatnet og Midtbotnvatnet vil reduserte gytemuligheter kunne føre til bestandsreduksjoner og i verste fall utdøing av bestandene.

Eiriksdal kraftverk antas og ikke ha noen signifikant effekt på det marine miljøet i verken Lånefjorden eller Høyangerfjorden.

Den fiskefaglige rapporten konkluderer med at alternativ Eiriksdal kraftverk klart er å foretrekke. Dersom de riktige tiltak gjennomføres, vil dette alternativet gi mer laks i forhold til dagens situasjon.

Lånefjord kraftverk

I store trekk får Daleelva ved dette alternativet redusert vannføring. Laksefisket vil få redusert utbytte på grunn av redusert smoltproduksjon og som følge av at en større andel av laksen blir fanget ved utløpet fra K5. Vanskeligere oppvandringsforhold vil føre til at færre fisk når vass-

dragets øvre deler og dette vil føre til at færre laks blir fisket i de øvre delene.

Landskap og friluftsliv

Utbyggingsplanene vil hovedsaklig berøre områder som i dag er påvirket av inngrep. Dette gjelder spesielt Eiriksdalalternativet, der tiltaksområdene fra før er preget av vassdragsutbygging og tilhørende inngrep.

Utbygging av Eiriksdal kraftverk vil samlet sett gi små virkninger på landskap og friluftsliv. Planene vil ha begrenset virkning på bruk og opplevelseskvalitet for friluftslivet i influensområdet. Bygging av Eiriksdal kraftverk vil ikke få virkninger for utbredelsen av inngrepsfrie områder.

Utbygging av Lånefjord kraftverk vil med kabelalternativet få ingen til små negative virkninger for friluftsliv, landskap og inngrepsfrie områder. En utbygging som inkluderer luftledningsalternativet vil imidlertid få langt større virkninger, da dette innebærer bygging av en 132 kV luftledning fra Lånefjorden til Høgsvatnet.

Overføringen av Isvotni til nabovassdraget vil ha små og lokale virkninger for landskap og friluftsliv. Tiltaket vil føre til en ytterligere oppsplitting av det i dag sammenhengende store inngrepsfrie området, da sone 2 områder blir redusert med 10 km².

Kulturminner

Det foreligger relativt få funn av kulturminner i tiltaksområdene og ingen automatisk fredete kulturminner er registrert her. Flere av de lave-liggende tiltaksområdene ved eksisterende bebyggelse har imidlertid potensial for funn av automatiske fredete kulturminner. Dette gjelder også området ved det høyere liggende Isvotni, som er vurdert som interessant.

Det er marginale forskjeller på utbyggingsalternativene i forhold til virkninger for kulturminner. Konsekvensene for kjente kulturminner og kulturmiljø er stort sett ubetydelige, uavhengig av utbyggingsalternativ. Før planene realiseres, vil det likevel være behov for en gjennomgang av noen av områdene for å sikre at hittil ukjente kulturminner ikke blir berørt av planene.

Landbruk

En utbygging av Eiriksdal kraftverk vil stort sett berøre lokale landbruksinteresser. Fire bruk på Dale i Høyanger blir berørt av planene i Dalsdalen, mens tiltaksområdene i fjellet inngår i beiteområder for minst tre ulike besetninger av sau.

Anleggsaktivitet kan gi midlertidige forstyrrelser for husdyr. Utbyggingen forventes ikke å få negative virkninger for framtidige inntekter fra jakt og fiske.

En utbygging av Lånefjord kraftverk vil også ha meget begrensede virkninger for landbru-

ket. Planene tilsier at to bruk på Bolstad blir berørt.

En realisering av linja over fjellet vil kunne medføre at mindre arealer med drivverdig skog blir båndlagt. Luftledningen vil berøre beiteområder for sau, men linja i seg selv forventes ikke å ha negative virkninger for beitedyrene.

En overføring av Isvotni vil ha meget begrensede virkninger for landbruket. Tiltaket forventes ikke å få negative virkninger for beitedyr i fjellet. For et av brukene i Lånedalen benyttes Kråkeelvi som vannkilde for en kraftstasjon og til jordvanning. Da vannføringen blir redusert med ca. 30 % ved inntakspunktet, som en følge av overføringen, kan det ikke utelukkes driftsproblemer i perioder med liten avrenning. Dette vil kunne få negative konsekvenser for bruket.

Næringsliv og sysselsetting

Opprustning og utvidelse av Høyangeranleggene er et stort investeringsprosjekt som vil gi verdifulle vare- og tjenesteleveranser både til norsk næringsliv som helhet, til næringslivet regionalt i Sogn og Fjordane og lokalt i Høyanger og Balestrand. Dette vil i sin tur gi sysselsettingsvirkninger på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Sysselsettingsmessige virkninger

Beregningene viser nasjonale sysselsettingseffekter på rundt 500 - 700 årsverk, fordelt over fire år i perioden 2006 - 2009. Rundt to tredjedeler av dette er økt sysselsetting i leverandør- og underleverandørbedrifter til anlegget, med hovedvekt innenfor bygg og anlegg og industri. Resten er virkninger av de ansattes forbruk.

På regionalt nivå i Sogn og Fjordane gir beregningene rundt 160 til 170 årsverk, fordelt over fire år i perioden 2006 - 2009. Vel 100 årsverk er her direkte og indirekte sysselsettingseffekter i leverandør og underleverandørbedrifter, særlig innen bygg og anlegg, mens resten er konsumvirkninger. I driftsfasen ventes bare marginale virkninger av det nye kraftverket. Opprustningsprosjektet trykker imidlertid de 16 årsverkene som i dag brukes til å drive Høyangeranleggene og kan videre gi kommunene noe økte skatteinntekter.

Reiseliv og turisme

Da det verken er reiselivsaktiviteter eller planer om slike i Eiriksdalen, i Lånefjorden eller oppe på fjellet, finner en heller ikke negative konsekvenser av betydning for turisme og reiseliv i noen av utbyggingsalternativene. Kraftutbyggingen i seg selv åpner imidlertid for enkelte interessante muligheter.

FORESLÅTTE AVBØTENDE TILTAK

Forurensning fra anleggsaktiviteter kan forebygges gjennom god planlegging samt oppfølging av driften.

Avbøtende tiltak i forhold til støvforurensning bør innarbeides i miljøoppfølgingsprogrammet (MOP). Aktuelle tiltak vil bl.a. være styring av anleggsaktiviteten og lokale støvskjermingstiltak.

Fra fiskebiologisk hold fremheves at en langsom nedkjøring av vannføringen gjennom kraftverket, og fastsettelse av en høyere minstevannføring fra gytetiden til klekking av eggene om våren, vil være det mest virkningsfulle tiltaket for fisken. I tillegg foreslås det etablert en forbislippingsmulighet som aktiviseres ved driftsstans og som gir en vannføring som er tilstrekkelig til å unngå stranding.

Ved deponeringer av masser ved Bolstad vil det være nødvendig å tilpasse planene i forhold til gamle naust. Tilsvarende foreslås det at forøvrig deponiet ved K2 gis en tilpasning som ivaretar hensynet til kulturlandskapet på Rindeholmen.”

3. Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring på vanlig måte. I forbindelse med NVEs saksbehandling har det vært avholdt flere møter og befaring i området med representanter for grunneiere og andre berørte interesser, Balestrand kommune, Høyanger kommune, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Statkraft og NVE. Sluttbefaring ble gjennomført den 5. oktober 2006.

4. Innkommne merknader

Vi har mottatt nedenfor angitte uttalelser til saken og i det følgende gis en oppsummering av de viktigste synspunktene på omsøkte planer. Der synspunktene er knyttet sammen med krav til vilkår for en eventuell konsesjon er disse kravene delvis gjengitt her, men alle vesentlige krav om vilkår vil bli nærmere drøftet i et eget avsnitt senere i innstillingen.

De innkomne uttalelsene følger i sin helhet innstillingen som vedlegg.

4.1. Offentlige instanser

Balestrand kommune (17.03.06, 17.10.06) er positiv til utbyggingsplanene og mener en bør velge Lånefjord kraftverk ut fra en samfunnsmessig helhetsvurdering. Det hevdes at de konklusjoner som er trukket med hensyn til virkningene for miljøet, naturressursene og faglige forhold, savner grunnlag i fagutredningene. Generelt kommer vurderingene for dårlig ut for Lånefjordalternativet og de positive sidene gis for liten vekt.

For Balestrand kommune er det et hovedpoeng at Lånefjordalternativet gir mer kraft og ikke minst åpner for realisering av småkraftverk i kommunen. Ifølge kommunen er småkraftverkene helt avhengig av et Lånefjord kraftverk som utløser netttilknytningen. I følge kommunen vil et Lånefjord kraftverk

alene gi 45 GWh mer produksjon enn Eiriksdal, og hele 159 GWh mer dersom en tar med småkraftpotensiale som kan utløses.

Kommunen går imot overføringen av Isvotni for å kunne utnytte dette i et småkraftverk i stedet.

I høringsbrevet er det fremsatt påstander om økonomiske forhold og miljømessige betraktninger som Statkraft skal ha feilvurdert. Balestrand kommune ber NVE vurdere innholdet i fagrapportene grundig og samholde dette med vektingen av konsekvensene. Balestrand kommune påpeker at Lånefjordalternativet er det klart beste sett fra et samfunnmessig perspektiv uten at dette fremkommer av søknaden.

Kommunen har skissert 3 prosjekter for å nytte tippmasser på en fornuftig måte, herunder et byggeområde for boliger/utleiehytter med badeplass, naust og båtplasser, et næringsområde og et større friområde med småbåthavn og badeplass.

Kommunen påpeker at et Lånefjord kraftverk vil innebære 150 årsverk mer enn et Eiriksdal og kjøp av varer og tjenester for 70 mill. mer. Videre mener kommunen at et dypvannsutlipp fra Lånefjorden kraftverk vil kunne gi gode forhold for skjelldyrking og derigjennom mulighet for sysselsetting på sikt.

Lånefjord kraftverk vil redusere frekvensen av og nivået på skadeflommer i Daleelva i større grad enn Eiriksdal kraftverk. Dette medfører også mindre erosjonsproblemer. Kommunen peker på at det ikke er grunnlag for å hevde at de marinbiologiske konsekvensene ved Lånefjorden er negative basert på fagutredningene.

Balestrand kommune påpeker at det er stor usikkerhet knyttet til de positive effektene for fisken på grunn av økt vannføring i Daleelva ved Eiriksdalalternativet og at det derfor ikke er grunnlag for så stor forskjell i konsekvensene for tema fisk og fiskeinteresser som søknaden legger til grunn.

Etter befaringen i oktober har Balestrand kommune påpekt følgende momenter:

- Kraftproduksjonen – det er samfunnmessig viktig å utnytte potensialet i dette utbygde vassdraget og området rundt optimalt
- Isvotni – gir størst kraftproduksjon og lokal verdiskapning dersom det bygges ut som småkraftverk
- Fiske i Daleelva – viktig å vurdere alle sidene for fiske i Daleelva, ikke bare fastslå at det er fordele ved økt vannføring
- Utvikling av Lånefjorden – et Lånefjorden kraftverk vil gi en unik sjanse til å utvikle Lånefjorden med hensyn på landskap, næring og friluftsliv

Høyanger kommune (30.03.06) tilrår at det blir gitt konsesjon til en utbygging etter alternativ Eiriksdal kraftverk og knytter noen vilkår til dette. I saksfremstillingen som ligger til grunn for formann-

skapets avgjørelse, er vilkårene nærmere begrunnet og i sammenfatning referert i det følgende:

Daleelva – fisk og vannføring

Elva er i dag en god fiskeelv med stor oppgang av anadrome fiskeslag og følgelig svært viktig for lokalsamfunnet. Det utføres et aktivt og godt arbeid med å opprettholde fiskebestandene.

En utbygging av et Eiriksdal kraftverk vil føre vann tilbake til elva og vurderes som svært positivt for fiske- og friluftslivsinteressene. Gjennomsnittlig vannføring om vinteren vil bli 6,9 m³/s og 7,5 om sommeren. Lånefjord kraftverk vil motsatt føre til vanskeligere forhold for fiskebestandene. Uavhengig av valg utbyggingsalternativ krever kommunen økt minstevannføring sammenliknet med dagens tilstand. Dette vil ifølge kommunen redusere Lånefjord kraftverks produksjonspotensial. Videre mener kommunen at sommerperioden bør forlenges til ut oktober måned og vinterperioden bør avsluttes 1. april.

Kommunen etterlyser bedre utredninger i forhold til vanntemperatur. Basert på fagrapporten på fisk antar kommunen at eventuelle negative virkninger for fisk grunnet endrede temperaturforhold som følge av Eiriksdal kraftverk, vil bli mer enn kompensert ved økt vannføring og vanddekket areal.

Høyanger kommune er opptatt av at et fremtidig manøvreringsreglement og forbislippingsystem ved ev. driftsstans, til enhver tid skal sikre fiskebestandene gjennom "myk" opp og nedkjøring av vannføringen. Kommunen mener dette ikke er tilstrekkelig ivaretatt i det foreslåtte reglementet og har forslag til kjørestrategi.

Kraftlinjer

Kommunen understreker betydningen det har for landskapet og friluftslivet at kraften fra Eiriksdal kraftverk føres i kabel til koplingsanlegget i Høyanger sentrum. Dersom Lånefjordalternativet blir valgt ønsker kommunen kraftkabler i Høyangertunnelen fremfor luftspenn over fjellet.

Samfunnmessige konsekvenser – kommunale planer

Etter en periode der lokalsamfunnet har opplevd en nedbygging av arbeidsplasser vil arbeidet med et Eiriksdal kraftverk ha mange positive virkninger. Lånefjord kraftverk vil imidlertid føre til reduksjon i inntekter i form av naturressursskatt, eiendomskatt og konsesjonsavgifter. En ønsker seg for øvrig høyeste sats på konsesjonsavgifter.

Et næringsfond ønskes tatt inn i konsesjonsvilkårene for en utbyggingstillatelse.

Høyanger kommune er videre opptatt av at adkomsten til fjellet opprettholdes og bedres gjennom en opprustning av trallebanen til offentlig bruk og at

Statkraft gir økonomisk støtte til omleggingen av Dalevegen.

Det forventes for øvrig at utbyggingsplanene blir tilpasset den kommunale revisjonen av reguleringsplanen for skytebaneområdet på Randtangen og at tippen i dette området etableres etter alternativ 9b. Dette alternativet innebærer bl.a. at tippmasser plasseres på begge sider av Eiriksdalselva.

Sogn og Fjordane fylkeskommune 05.07.06 uttaler samstemmig at de økonomiske fordelene ved begge utbyggingsalternativene er vesentlig større enn ulempene og anbefaler utbygging. Det forutsettes at det velges kabel framfor luftlinje.

Når det gjelder valg av utbyggingsalternativ prioriterer fylkeskommunen Lånefjord kraftverk, fordi dette gir større kraftproduksjon og åpner for vesentlig småkraftutbygging i Balestrand. Fylkeskommunen mener det må legges avgjørende vekt på forskjellene i produksjon mellom de to alternativene. Dersom Lånefjordalternativet blir valgt bør Isvotni ikke overføres, men nyttes i et lokalt småkraftverk.

For å ivareta fiskeinteressene i Daleelva mener fylkeskommunen at vannføringen i kritiske perioder bør være lik i de to alternative utbyggingsløsningene. En utbygging mot Lånefjorden vil også kunne redusere flomproblemene i Daleelva, ifølge fylkeskommunen.

Fylkeskommunen legger til grunn at det er gjort vurderinger av forsvarligheten med tilkomst til kraftverket fra Høyangertunnelen.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane (30.03.06) legger i sin samlede vurdering vekt på at begge utbyggingsalternativene er akseptable med visse tilpassninger, men at en av hensyn til miljøet vil prioritere et Eiriksdal kraftverk.

Eiriksdal vil etter FM's syn ha klare landskapsmessige fordeler sammenliknet med Lånefjorden, herunder nedgravde kabler, og sanering av eldre kraftlinjer og gamle rørgater.

Når det gjelder overføringen av Isvotni blir det vist til at denne bl.a. vil medføre en reduksjon i inngrepsfritt område og at en mangler en mer grundig vurdering av biologisk mangfold og landskapsmessige forhold knyttet til tippen i Storebotn. Fylkesmannen finner allikevel at det ikke er sterke nok grunner til å fraråde en overføring.

Når det gjelder Lånefjord kraftverk og forslaget til deponering av tunnelmasser, pekes det på at det her er nødvendig med en nærmere avklaring av om denne kan komme i konflikt med andre særlover, bl.a. i forhold til strandvernet. Deler av konsekvensutredningen av dette utbyggingsalternativet er også angitt å være for overfladisk.

I forholdet til naturmiljøet og biologisk mangfold generelt ønsker fylkesmannen følgende restriksjoner: Unngå kjørespor i sårbart terreng; ikke nytte helikopter i hekketiden for kongeørn spesielt; ta

vare på regionalt og lokalt sjeldne arter og naturtyper.

Daleelvas store betydning for fisk og fiskeinteressenter og de negative konsekvensene av Lånefjord kraftverk blir fremhevet. FM foreslår følgende vilkår dersom det gis konsesjon til Eiriksdal kraftverk:

- Direktoratet for naturforvaltnings standard vilkår om naturforvaltning.
- Det bør opprettes kommunale fiskefond i Balestrand og Høyanger kommuner.
- Miljøbasert vannføring bør tilsi at minstevannføringen blir økt, særlig i forhold til forslaget om vinteren på 0,7 m³/s (minst det dobbelte), men også noe i forhold til foreslåtte 5 m³/s om sommeren. Av hensyn til oppvandring av gytefisk og smoltutvandring bør sommerregimet gjelde fra 1. mai til 31. oktober.
- Det bør stilles krav om rolig nedkjøring av vannføringen gjennom kraftverket og å installere et tilstrekkelig omløp for å unngå tørrlagt elvebunn ved driftsstans.
- Inntaket i Høgsvatnet bør konstrueres slik at Daleelva opprettholder tilnærmet naturlig temperaturregime.

Når det gjelder støy og forurensning, ønsker fylkesmannen at miljøoppfølgingsprogrammet inneholder tiltak mot støy og at det utarbeides støysonekart når utbyggingsalternativ er valgt. Det vises til forslag til avbøtende tiltak i fagrapporten i forhold til forurensning generelt.

I forhold til landbruksinteressene angis det små konflikter ved begge utbyggingsalternativ. Konsekvenser for landbruket vil i første rekke være knyttet til massedeponi for tunnelmasser og båndlegging av skogsareal som følge av ev. nye kraftlinjer. FM ser det som positivt om massene i noen grad kunne nyttes til nye skogsbilveier for å få hentet ut skogsressurser som i dag er utilgjengelige.

I fylkesmannens oppsummering vises det til at ingen av kommunene går imot en utbygging. I valg av utbyggingsalternativ legger fylkesmannen vekt på de positive miljøvirkningene av Eiriksdal kraftverk og de usikkerhetsmomentene en finner med Lånefjord kraftverk.

Riksantikvaren og Sogn og Fjordane fylkeskommune, Kulturavdelinga (31.03.06) bygger sin uttalelse på faglig innspill fra fylkeskommunen. Kulturavdelinga uttaler at de vurderer utredningsplikten som oppfylt i henhold til vedtatt utredningsprogram. En anser konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø som små for begge utbyggingsalternativene, men peker på at det ikke er gjennomført arkeologiske registreringer i henhold til § 9 i kulturminneloven. Dette foreslår kulturavdelingen gjennomført i forbindelse med en reguleringsplanprosess, når en har valgt utbyggingsalternativ.

Riksantikvaren mener det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å vurdere konsekvensene for kulturminner ved overføringen av Isvotni og legger til grunn at det må gjøres undersøkelser etter § 9 i kulturminneloven før konsesjonsvedtaket fattes. Riksantikvaren vil også be NVE om å ta inn i vilkårene for konsesjonen at det skal gjøres undersøkelser av automatisk fredete kulturminner i regulerte områder som omfattes av konsesjonen fra 20.05.1988.

Direktoratet for naturforvaltning (19.05.06) vil ikke sette seg imot at konsesjon blir gitt og støtter Statkrafts valg av Eiriksdal som det beste alternativet. Direktoratet er i tvil om det bør gis konsesjon til overføring av Isvotni, men viser til at Fylkesmannen vurderer konfliktene som små i forhold til naturmiljø.

På grunn av konflikten med inngrepsfritt område ved Isvotni-overføringen, ønsker direktoratet en vurdering av en utbygging mot Lånefjorden i et småkraftverk, som antas å gi en mindre reduksjon av inngrepsfrie naturområder og samtidig mer kraft.

Det tilrås videre at standard vilkår for naturforvaltning gjøres gjeldende og DN støtter for øvrig Fylkesmannens vurderinger og forslag.

DN mener virkningene av utbyggingen tilsier at både Balestrand og Høyanger kommune skal få tildelt årlig beløp til opphjør av fisk, vilt og friluftsliv. DN foreslår 150.000 til Høyanger og 50.000 kr til Balestrand.

DN påpeker også at en bør tilstrebe felles revisjonstidspunkt for alle konsesjoner i de berørte vassdragene.

Statens landbruksforvaltning (SLF) (06.04.06) anser tiltakets konsekvenser for landbruket å være tilstrekkelig utredet og refererer til fagrapportene som indikerer at utbyggingen vil ha små eller ingen virkning for landbruket. Når det gjelder reiselivsaktiviteter og reiseplaner for øvrig i de aktuelle områdene, er disse oppgitt å være av svært begrenset karakter. SLF anbefaler at de foreslåtte tiltakene i forhold til landbruket gjennomføres.

Bergvesenet (14.03.06) finner ikke at tiltaket kommer i konflikt med kjente forekomster av mineralsk råstoff eller rettigheter knyttet til slike og har for øvrig ingen bemerkninger til konsesjonssøknaden eller konsekvensutredningen.

Fiskeridirektoratet, region Vest (03.03.06) har ingen merknader til de omsøkte utbyggingsplanene.

4.2. Områdekonsesjonær nett

BKK Nett AS (23.03.06) foretrekker Lånefjord fordi dette alternativet åpner for styrking av nettet og muligheter for småkrafttilknytning. Et Eiriksdal kraftverk vil ikke påvirke nettsituasjonen vesentlig.

BKK påpeker at det ikke er særlig aktuelt å endre på planene for linjetilknytning for Måren kraft-

verk, herunder kabel til Vadheim, selv om Lånefjordalternativet velges.

Sognekraft (13.02.06) har utført lastflytanalyser av nettet i Balestrand kommune på oppdrag av kommunen. Disse viser at det potensialet for småkraftverk som finnes i kommunen mangler et nett til å føre kraften ut. Et Lånefjord kraftverk med et transformeringspunkt 132/22 kV vil løse problemene, ifølge Sognekraft. I følge Sognekraft vil en oppgradering ev. eksisterende nett med tanke på innmatning fra potensielle småkraftverk være 14 mill. kr dyrere enn alternativet med transformering i Lånefjorden.

4.3. Organisasjoner og foreninger

Sogn og Fjordane Turlag (20.03.06) ser på prosjektet som lite kontroversielt og støtter Statkrafts valg av Eiriksdal som prioritert alternativ. Også Lånefjordalternativet er akseptabelt.

I turlaget er en imidlertid usikker på om ulempe med overføringen av Isvotni veies opp av fordelene og ber NVE vurdere dette spesielt. Selv om områdets opplevelsesverdi for friluftslivet i liten grad blir berørt, er turlagets totalvurdering nå at overføringen av Isvotni bør sløyfes. Grunnene som oppgis for dette er den begrensede produksjonsøkning en overføring gir (7 GWh), inngrepet vil medføre reduksjon av INON og redusert vannføring i Kråkelva. Videre vil en regionalt sjelden moseart påvirkes negativt og et interessant kulturminneområde ved Isvotni kan bli påvirket.

Det foreslås at fiskeinteressene blir ivaretatt i det manøvreringsreglement som skal godkjennes for Eiriksdal kraftverk. Faren for brå vannstands-senkinger ved driftstans samt ulemper ved ev. døgnmanøvrering påpekes. NVE bes legge inn regler om dette i et manøvreringsreglement.

Høyanger Jakt og fiskelag (02.03.06) påpeker at begge utbyggingsalternativene virker sterkt inn på fiskeproduksjonsforholdene i Daleelva. Lånefjordalternativet vil, ifølge Høyanger Jakt og fiskelag, langt på vei ødelegge Daleelva som fiskeelv og fraråder sterkt dette alternativet. Eiriksdal er det eneste akseptable alternativet og det vises her til egen mangeårig erfaring med fiskerøktarbeide og fagrapportens klare konklusjoner. Eiriksdal kraftverk vil gi mer vann til elva. Dette vil bedre oppvandringen og gyteforholdene og føre til økt smoltproduksjon.

Det vises til svakheter/mangler ved dagens minstevannføringslipp og foreslås et nytt slipp. Det kreves slipp av minstevannføring på hhv. 1,5 m³/s om vinteren (1/11-1/4) og 6,2 m³/s om sommeren (1/4-31/10)

Fjerning av kraftlinjene i dalen ved Eiriksdalalternativet vurderes som meget gunstig i forhold til stangfisket nær luftlinjene.

Jakt og fiskelaget etterlyser bedre utredninger i forhold til vanntemperatur.

Videre savner en bedre data om grunnvannsforholdene i Dalsdalen dersom Lånefjordalternativet velges. Dette fordi det berører strategien for fremtidig skjøtsel av ørretbekker her.

Deponering av masser på skytebanen vil frata laget tilgangen og antas kompensert fullt ut. Videre forventes det at skytebanen blir reetablert og området satt i stand ved slutføringen av anlegget.

Adkomsten til fjellet bør opprettholdes med hensyn til jakt. Videre bør det gjennomføres prøvefiske i alle berørte magasin etter en utbygging.

NJFF – avd. Sogn og Fjordane (23.03.06) understreker sterkt lokallagets store innsats for utviklingen av Daleelva til en betydningsfull fiskeelv. Arbeidet framstår, ifølge NJFF, som "eit mønsterbruk på godt samarbeid mellom grunneigarar, forvaltninga, regulanten og brukarane." Eiriksdal vil være et godt alternativ, mens Lånefjordalternativet vil "rasere" Daleelva. Dersom det siste alternativet velges, vil en måtte øke minstevannføringskravet vesentlig. NJFF har foreslått minimum 2 m³/s om vinteren og 6 m³/s om sommeren.

Når det gjelder dagens manøvreringsreglement, ønskes en annen definisjon av vintervannføringsperioden. Det vises videre bl.a. til interessene knyttet til skytebanen og behovet for relokalisering av klekkeriet.

4.4. Grunneiere/hytteiere

Leif Bolstad (14.03.06) går inn for Lånefjord kraftverk fordi dette alternativet gir mer kraft og åpner for småkraftverk og den lokale verdiskapning dette vil gi. I et brev i etterkant av sluttbefaringen (10.10.06) har Bolstad fremsatt en rekke forslag til prosjektendringer bl.a. for å hindre flom i Høyanger og øke produksjonen i et ev. Lånefjorden kraftverk. Effektkjøring i Høgsvatn er nevnt.

Gunn-Marit og Stig Bjaadal (22.03.06) ønsker vei opp på fjellet etter en trasé som er nærmere beskrevet i høringsuttalelsen. Alternativt må adkomsten sikres permanent ved en oppgradering av trallebanen.

Som grunneiere på fjellet, innenfor det aktuelle anleggsområdet, har de forslag til tiltak i anleggsperioden som kan sikre miljøet og grunneierinteresser. De ønsker bl.a. ikke at det etableres et tipp- og brakkeområde ved Roesvatnet, men foreslår samme lokalisering som ved bygging av Gautingdals-tunnelen (området under Roesfossen). De påpeker at det er uheldig at masser er tenkt plassert i ny tipp ved Roesvann og ønsker disse massene plassert i eksisterende tipp ved Botnen. Videre ønsker de at Høgsvatnet manøvreres som i dag. Redusert jaktutbytte må erstattes.

Randi Dale (22.03.06 og 23.06.06) mener Lånefjord alternativet bør velges, fordi det gir best utnyttelse av ressursene. Hun mener for øvrig at KU er for overfladisk og lite konkret når det gjelder jord-

bruksinteressene og at disse burde vært like mye omtalt som fiskeinteressene. Som den største saueholderen i dalen, mener hun disse interessene er gitt altfor liten oppmerksomhet og peker på en rekke tiltak som bør gjennomføres under anleggsperioden spesielt. Adkomsten til beitearealet i Gautingdalskloven og til fjellet må bl.a. sikres. Plasseringen av tipp mener hun er fornuftig, men ønsker ikke en midlertidig tipp, med de problemer dette medfører.

I en senere uttalelse viser hun til pågående reguleringsplanarbeid. Kommunen ønsker en arealbruk som berører Randi Dales eiendom. Hun viser til at kommunens planer innebærer nedbygging av deler av frigjort areal i Dalsdalen og at veien tenkes flyttet ut på elvekanten i om lag halve dalen. Dette vil etter hennes mening være svært uheldig for miljøet i Dalsdalen og for elva, og kommer som en direkte konsekvens av å velge Eiriksdalen.

Sigbjørn Dale (22.03.06) går inn for Eiriksdal kraftverk under henvisning til de store verdier det ligger i fiske og friluftslivet. Han har ingen merknader mot at konsesjon blir gitt og er heller ikke uvillig til forhandlinger med eksproprietanten om en frivillig avtale.

Han ønsker seg veg opp på fjellet og at nye, alternative traseer blir utredet. Alternativt ønskes avtafestet rett til å bruke trallebanen så lenge anleggene er i drift, og videre at det blir sikret adgang til Randen under anleggsperioden. Han forutsetter at tapt jaktinntekt blir erstattet og ser det ellers som svært positivt at ledningene i Dalsdalen blir fjernet.

Fallrettseiere for småkraft i Lånefjorden og Nessane (06.03.06) viser til Sognekrafts utredning om småkraftpotensialet og nettforholdene i Balestrand kommune. Ut fra egeninteresser og samfunnsinteresser anbefaler en at det gis konsesjon til Lånefjord kraftverk.

Fallrettseierne planlegger 5 kraftverk på til sammen 116 GWh og påpeker behovet for et sterkt nettpunkt i denne delen av kommunen.

Langedalen Fellesskap (07.03.06) er opptatt av fiskeforholdene i fjellet og er primært mot en overføring av Isvotni, hvis dette vil svekke fisket i Stølsvatnet. Fiskeforholdene etter en ev. utbygging må undersøkes. Dersom Isvotni overføres, bør det skje ved en utbygging av Lånefjord kraftverk, fordi vatnet ligger i Balestrand kommune. En ønsker seg ellers veg opp på fjellet i stedet for trallebanen.

Kåre og Liv Lønne (09.03.06) ønsker utvidet tilatelse til å bruke transport fra trallebanens endestasjon og at kostnadene til veg opp på fjellet blir utredet på nytt. Ønsker videre en mindre nedtapping av Kaldosvatnet.

Randi Lønne og Bjarne Senneseth (20.03.06) har sitt eget prosjekt med et småkraftverk i Kråkelvi. Et skisseprosjekt er sendt NVE til orientering. Dette er, slik NVE tolker det, også en kommentar til

Statkrafts konsesjonssøknad. Her går en sterkt imot at det gis konsesjon til en overføring av Isvotni.

Lønne/Senneseths planer innebærer bl.a. en regulering av Isvotni med 2 m senkning ved hjelp av en 200 m lang kanal. En inntaksdam vil bli anlagt i Kråkelvi ovenfor Kråkefossen. Vannveien er planlagt som tunnel i fjell. Det er ikke forutsatt minstevannføring og estimert produksjon er rundt 17 GWh.

Nesse grendelag (17.03.06) ønsker en utbygging av et Lånefjord kraftverk. Laget er opptatt av mulighetene for småkraftverk i området og hevder at Lånefjord kraftverk åpner for dette og gir flest positive ringvirkninger lokalt.

Advokatfirmaet Harris for Jørgen Jetvald Måren og Johan Måren (21.04.06) påpeker at grunneierne blir berørt av overføringen av Isvotni. De ønsker at miljø og natur blir bevart så godt som mulig og elva nedstrøms ikke blir tørrlagt.

5. Tiltakshavers kommentarer til innkomne høringsuttalelser

Statkraft Energi AS har gitt følgende kommentarer til høringsuttalelsene i sitt brev av 05.09.2006:

”Vi noterer med tilfredshet at ingen av høringsinstansene går imot utbyggingsplanene. Det er imidlertid ulike oppfatninger om hvilket alternativ som bør gis konsesjon og om Isvotni bør overføres. Ønsket om en utbygging av Lånefjordalternativet, og delvis også utelatelsen av Isvotni, er i stor grad knyttet til ønsker om å realisere småkraftutbyggingsprosjekt i Balestrand kommune. Slik Statkraft ser det, er dette en samfunnsoppgave som vi vanskelig ser kan belastes vårt prosjekt.

Vi vil i det følgende kommentere synspunkter som vi anser som viktige for den videre behandlingen av vår søknad.

Daleelva

Elva er sentral i prosjektet og vesentlige virkninger av utbyggingsplanene berører denne. Fra Statkrafts side er det lagt stor vekt på å få belyst alle virkninger av utbyggingsplanene i en til dels meget detaljert konsekvensutredning for dette vassdraget. De aller fleste uttalelsene understreker da også elvas betydning for fiske, friluftsliv og landskapsopplevelse og med unntak for Balestrand kommunes vurderinger, fremstår Eiriksdal kraftverk som det miljømessig klart beste alternativet med hensyn på elva og dalen. Bedre forhold for fisken og fisket gjennom tilbakeføring av vann til elva blir understreket av mange høringsinstanser.

Av tiltak for øvrig i Dalsdalen peker flere på at fjerningen av linjer i dalen også har en arealmessig og landskapsmessig gunstig virkning. Plasseringen av tippen ser også ut til å være godt mottatt.

Høyanger kommune og Høyanger Jakt - og fiskelag savner data om grunnvannsforhold og temperatur i vassdraget. Vi har tidligere kommentert at disse vil bli fremskaffet gjennom et supplerende utredningsprogram. Dette er gjennomført og konklusjonene er som følger:

- Grunnvannsforholdene i Dalsdalen er registrert gjennom 2005. Generelt kan det konkluderes med at en utbygging etter Eiriksdalalternativet vil gi et gunstigere og høyere grunnvannsnivå i Dalsdalen enn en utbygging etter Lånefjordalternativet. Det er utarbeidet et eget fagnotat om forholdene som følger vedlagt dette brevet.
- Temperaturmålinger i Høgsvatnet, Roesvatnet og Daleelva er gjennomført som et eget program i 2005/2006. Vedlagt følger et fagnotat som konkluderer med at vanntemperaturen gjennom Eiriksdal kraftverk vil være styrt av temperaturen ved inntaket i Høgsvatnet og lik den en har i dagens inntak fra Roesvatnet. Uavhengig av utbyggingsløsning (Eiriksdal/Lånefjord) kan det legges til grunn at temperaturen på vannet gjennom kraftverket ut i Daleelva vil være relativt lik dagens.

Et manøvreringsreglement som vektlegger forholdene for fisken blir etterlyst i flere uttalelser. Statkraft har her satt i gang et prosjekt med deltakelse fra SINTEF og NINA som bl.a. skal komme med innspill til et slikt reglement. Vi vil avvente resultatet av dette prosjektet før vi kommer med et nytt forslag til reglement. Intensjonen er uansett å få til et opplegg som sikrer mot store, raske vannstandsvariasjon, stranding av fisk og lignende. De pågående fiskebiologiske undersøkelsene i elva i regi av NINA, vil fortsette også i 2007.

Lånefjorden

Økt ferskvannstilførsel til Lånefjorden er en viktig følge av utbyggingen, men de marinbiologiske konsekvensene blir vurdert som små i fagrapporten. Balestrand kommune peker i sin uttalelse på at et dypvannsutslipp vil kunne åpne for et vekstpotensial for skjelloppdrettet i fjorden og at massedeposeringen i strandsonene vil gi verdifullt areal for etablering av bl.a. båthavn. Her er fylkesmannens miljøvernnavdeling mer skeptisk til virkningene av utfyllinger og forutsetter en nærmere avklaring av om denne kan komme i konflikt med andre særlover, bl.a. i forhold til strandvernet. Statkraft har i kostnadsoverslaget for Lånefjordalternativet ikke inkludert et dypvannsutslipp. Dette vil i så fall fordyre prosjektet.

Statkraft har videre igangsatt en reguleringsplan for Lånefjordområdet, slik at eventuelle konflikter med andre interesser kan bli klarlagt. Uttalelsene til planen så langt indikerer at det er svært ulike oppfatninger om Balestrand kommunes foreslåtte løsninger.

Overføring av Isvotni

De miljømessige konsekvensene av en overføring av Isvotni til Stølsvatnmagasinet blir både i fagrapportene og i høringsuttalelsene, sett på som relativt små. Når det argumenteres mot en overføring, er det oftest hensynet til småkraftverktutbygging i Lånefjorden som er hovedpoenget. Det blir pekt på at en reduserer arealet med inngrepsfritt område, men dette vil også skje med de planer for småkraftutnyttelse som det er informert om.

Statkraft vil gjøre oppmerksom på at en overføring av Isvotni er et teknisk/økonomisk svært gunstig prosjekt som bedrer økonomien i hovedprosjektet. Vannet som overføres vil bli lagret i et magasin, noe som representere en "foredling" av ressursen. Dersom Isvotni utgår, vil økonomien i Statkrafts utbyggingsprosjekt bli svekket, noe som spesielt vil ramme Lånefjordalternativet.

Et aktuelt småkraftverkprosjekt i Lånefjorden er beregnet å kunne produsere mer energi enn en overføring, fordi en nytter et vesentlig større nedbørfelt. Dette prosjektet innebærer imidlertid en 2 m senkning av Isvotni gjennom en kanalisering og et elveinntak like oppstrøms fossen i Kråkelvi. Dette er miljømessige inngrep Statkrafts planer unngår.

Forskjellene i kraftproduksjon Eiriksdal/Lånefjord

Beregnet, relativ forskjell i kraftproduksjon mellom Eiriksdal og Lånefjord kraftverk er pr. i dag 44 GWh. Dersom en fjerner Isvotni fra Lånefjordalternativet, slik fylkeskommunen foreslår, vil forskjellen bli redusert med ca. 9 GWh. En økt minstevannføring i Daleelva ved Lånefjordalternativet, slik fylkesutvalget indirekte også foreslår, vil ytterligere redusere forskjellen i produksjon.

Statkraft har sett på en tenkt situasjon, der en øker minstevannføringsslipet fra 5 til 6,5 m³/sek sommerstid og fra 0,7 til 1,5 vinterstid. (K2 kjøres i dag med 6,3 m³/sek store deler av året). Dette vil medføre en reduksjon på 17-18 GWh. Med et slikt scenarium vil forskjellen i produksjon mellom alternativene bli liten.

Næringsinteresser

Ifølge Statens landbruksforvaltning blir jordbruksinteressene lite berørt, men i Dalsdalen er det et bruk som er kritisk til utbyggingsplanene. Høringsuttalelsen fra Randi Dale (også jordbrukssjef i kommunen) peker samtidig på en rekke konstruktive tiltak som vil kunne redusere konfliktene med saueholdet. Disse er drøftet med Randi Dale og Statkraft vil søke å imøtekomme disse så langt det er teknisk/praktisk/økonomisk mulig.

Veg opp på fjellet/trallebane

For mange grunneiere og hytteeiere er tilgangen til fjellområdet et viktig tema. I uttalelsene fremkommer det ønsker om nye vurderinger av vegtraseer opp Eiriksdalen.

Statkraft har i utredningsarbeidet sett på en rekke løsninger. Felles for alle er at kostnadene blir uforholdsmessig store. Driftsutgifter og formelt ansvar kommer i tillegg. Statkraft har ikke behov for en slik vei for å kunne realisere utbyggingen.

Trallebanen er nettopp rehabilitert og sertifisert og vil i framtida sikre tilgangen til fjellet. Det kan være aktuelt å ta en gjennomgang av reglene for bruken av denne, med sikte på å få utarbeidet en ny omforent avtale.

Skytebaner og settefiskanlegg

I det pågående arbeid med en reguleringsplan for Eiriksdal kraftverk er det laget en skisse for reetablering av skytebanene og settefiskanlegget. Disse er drøftet med skytterlagene og jeger- og fiskeforeningen. Målet er å etablere nye og moderne baner og anlegg på tippet.

Næringsfond og andre bidrag

Høyanger kommune nevner bl.a. næringsfond og bidrag til vegutbedring. Vi vil her minne om at overføringen av Isvotni er det eneste elementet i utbyggingsprosjektet som ikke allerede er regulert/overført.

Når det gjelder veien i Dalsdalen, har Statkraft i sine samtaler med Høyanger kommune presisert at en ikke trenger denne vegen i forbindelse med anleggsvirkomheten eller i en driftssituasjon. Det vil være begrenset trafikk opp til K2 området under anleggsperioden, da det meste av aktivitetene vil foregå ved K2 i forbindelse med etablering av tunneler og kraftverk i fjell og transport og tipping av masser. Dersom vegen kan stå ferdig før anleggsstart, vil Statkraft imidlertid vurdere et bidrag."

6. Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering av konsekvensutredningen

Siden meldingen og KU-program ble utarbeidet er det fastsatt en ny forskrift om konsekvensutredninger (gjeldende fra 1. april 2005). For tiltak der saksbehandlingen ble startet opp etter tidligere forskrifter kan ansvarlig myndighet legge den nye forskriften til grunn ved videre behandling av tiltaket. NVE finner at dette er hensiktsmessig for søknaden om bygging av Eiriksdal eller Lånefjorden kraftverk. Konsekvensene er først og fremst at det ikke er krav til utarbeidelse av et sluttokument for behandlingen av KU eller krav til å ta eksplisitt stilling til om KU kan godkjennes.

I forbindelse med utarbeidelse av KU har Statkraft Energi AS fått utarbeidet en rekke fagrappor-ter og fagnotater som omhandler temaene hydrologi, is, vanntemperatur, erosjon, vannkvalitet, støy,

frostrøyk, biologisk mangfold, fiskebiologi og marinbiologi, friluftsliv og landskap, jord- og skogbruk, kulturminner og kulturlandskap, samfunn, reiseliv og turisme, utredning vei til Eiriksdalen og plassering av masser.

Ved høringen av søknad/KU har det kommet en del synspunkter på opplysninger og vurderinger gitt i KU. I tillegg er det fremkommet synspunkter på om- og i hvilken grad alternativer for omsøkte planer bør gjennomføres. Videre er det fremkommet forhold knyttet til vilkår ved en ev. konsesjon. Vi vil kommentere alle fremførte synspunkter av betydning under avsnittene "NVEs vurdering av konsesjonssøknaden, "Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven" eller "Merknader til endring av manøvreringsreglement".

I vår vurdering av KU vil vi primært diskutere krav som er fremmet om tilleggsutredninger. Krittikk av KU som ikke har resultert i krav om ytterligere utredninger vil i liten grad bli kommentert her. Ved vår vurdering av krav om tilleggsutredninger legger vi vekt på om vi anser at eventuelle nye utredninger vil være beslutningsrelevante.

6.1. Merknader til KU

Randi Dale mener at KU er for overfladisk og lite konkret når det gjelder jordbruksinteressene og at disse burde vært like mye omtalt som fiskeinteressene. Etterlyser vurdering av virkninger i anleggsfasen.

Høyanger kommune og Høyanger Jakt - og Fiske-lag savner data om grunnvannsforhold og temperatur i vassdraget.

Riksantikvaren mener det ikke er tilstrekkelig grunnlag for å vurdere konsekvensene for kulturminner ved en overføring av Isvotni og har krevd at det gjøres undersøkelser etter kulturminnelovens § 9 før konsesjonsvedtak fattes.

6.2. NVEs kommentarer

Faglig innhold/fagutredninger

Jord og skogbruk

I utredningsprogrammet står det følgende "KU skal inneholde en beskrivelse av bruken av berørte arealer og en vurdering av barrierevirkninger og selvgjerde. Utredningen gjøres i samråd med landbrukskontoret og berørte grunneiere/brukere."

NVE mener temaet er tilstrekkelig vurdert i KU i forhold til det som er krevd i UP og i forhold til tiltakets relativt begrensede virkninger. NVE viser til at Statens landbruksforvaltning anser tiltakets konsekvenser for landbruket å være tilstrekkelig opplyst. NVE mener at høringsuttalelsene og foreliggende fagrapport sammen gir et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag i forhold til selve konsesjonsspørsmålet.

Grunnvannsforhold og vanntemperatur

I konsesjonssøknaden skriver Statkraft at de har iverksatt et måleprogram både på tema Grunnvann og på tema Vanntemperatur. Det foreligger imidlertid ikke nok data ved utarbeidelse av konsesjonssøknaden til at en kan trekke sikre konklusjoner. Det legges derfor opp til å rapportere resultater før en ev. konsesjon gis.

I sine kommentarer til høringsuttalelsene oppsummerer Statkraft resultatene fra grunnvannsundersøkelsene og vanntemperaturmålingene. Det konkluderes generelt med at grunnvannstanden ved et Eiriksdal kraftverk vil bli gunstigere (høyere) og at vanntemperaturen vil forbli relativt lik dagens.

NVE mener at høringsuttalelsene, foreliggende fagrapport og fagnotat samlet gir et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag i forhold til selve konsesjonsspørsmålet.

Kulturminner

I fagrapporten for kulturminner fremgår det at det kan være et potensial for funn av kulturminner langs bredden av Isvotni og av særlig interesse er en tanke som stikker ut i vannet. Videre konkluderes det med at det må gjennomføres prøvestikk i området for å avgjøre om vannet kan reguleres.

NVE vil påpeke at det *ikke* er søkt om regulering av Isvotni, men en ren overføring. Vannet skal ikke reguleres, og normalvannstand og vannstandsvariasjonene vil bli tilnærmet likt dagens forhold. Gitt disse forutsetningene vil ev. kulturminner på tanga og langs bredden ikke bli påvirket på annen måte enn i dag. Videre vil man normalt kunne unngå konflikter med ev. kulturminner gjennom justering av planene eller avbøtende tiltak.

Tatt i betraktning de begrensede inngrepene ved en ev. overføring av Isvotni, er NVE av den oppfatning at den informasjonen som foreligger for kulturminner, sammen med informasjon om andre forhold, er tilstrekkelig til at konsesjonsmyndighetene kan ta stilling til denne delen av planen. NVE anbefaler derfor at fullføring av undersøkelsesplikten bør kunne utsettes til etter eventuell konsesjon er gitt i og med at planene det er snakk om kan justeres på bakgrunn av eventuelle funn av kulturminner.

NVE viser videre til bestemmelsene i kulturminnelovens § 8 som sikrer at ikke automatisk fredete kulturminner berøres negativt.

Konklusjon

NVE mener at konsekvensutredningen for bygging av Lånefjord eller Eiriksdal kraftverk, sammen med foreliggende kunnskap, tilleggsutredninger, og høringskommentarer og tiltakshavers kommentarer til disse, gir tilstrekkelige opplysninger om planene til at vedtak kan fattes.

7. NVEs vurdering av konsesjonssøknaden

7.1. Innledning

Søker

Statkraft Energi AS står som søker av konsesjon for Eiriksdal/Lånefjord kraftverk. Selskapet er 100 % eid av Statkraft AS.

Statkraft er Norges største produsent av elektrisk kraft og konsernet disponerer kraft fra 139 kraftverk i Norge. Konsernet har en samlet årlig kraftproduksjon på 42 TWh og er den nest største produsent av fornybar energi i Europa. Det har ca. 2000 ansatte, inklusive de 100 % eide selskapene Skagerak Energi og Trondheim Energiverk. Statkraft har også eierandeler i de norske kraftselskapene Agder Energi, BKK og Fjordkraft. Konsernet hadde i 2004 en omsetning på NOK 11,3 milliarder og er Norges største landbaserte skatteyder. Hovedkontoret ligger på Lilleaker i Oslo.

Bakgrunn for søknaden

Statkraft har utarbeidet planer med sikte på å utnytte en større del av det energipotensialet som finnes i allerede regulerte og overførte vassdrag i Høyanger og Balestrand kommuner (inkludert nedbørfelt overført fra Gaular kommune). Høyangeranleggene omfatter i dag fire kraftverk. To av kraftverkene, K5A og K5B, er ferdig rehabilitert, mens de øvrige verkene K2, K3 og K4 må gjennom tilsvarende prosess i løpet av de kommende år.

Det foreligger videre et pålegg fra NVE om utskifting av et smisveist rør ved K2 innen 2009.

Flere steder i reguleringsområdet er det observert til dels store flomtap. Dette skyldes en rekke flaskehalsar i overføringssystemene, trange installasjoner i kraftstasjonene (høy brukstid), kombinert med økende avrenning fra nedbørfeltet de senere årene. En utbyggingsløsning med et nytt Eiriksdal eller Lånefjord kraftverk vil gi nødvendig avlastning for eksisterende anlegg og føre til økt kraftproduksjon.

Statkraft ser på prosjektet som et typisk opprustnings- og utvidelsesprosjekt (O&U). I dette tilfellet synes et nytt kraftverk, basert på eksisterende reguleringsmagasiner, å gi den mest optimale løsningen.

Søknaden

Det er søkt om tillatelse til utbygging av Eiriksdal kraftverk, alt. Lånefjord kraftverk etter § 8 i vannressursloven. Det søkes også om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven for overføring av Isvotni til Stølsvatn i Langedalen/ Eiriksdalen.

Videre søkes det om tillatelse etter energiloven for bygging og drift av elektriske anlegg, og om tillatelse til ekspropriasjon av fall og grunn, forhåndstiltredelse etter oreigningsloven, jf. oreigningslova §§ 2 og 25.

Søknad med KU omfatter tre utbyggingsalternativ, hvor Eiriksdal kraftverk i Høyanger er Statkrafts prioriterte.

Tre aktuelle og alternative utbyggingsplaner er beskrevet i søknaden:

- Alternativ 1: Rehabilitering av eksisterende K2 og K3 kraftverk.
- Alternativ 2: Bygging av nytt Eiriksdal kraftverk med inntak i Høgsvatnet og utløp i Daleelva ca. kote 122,5, med eller uten overføring av Isvotni. Nedlegging av eksisterende K2 og K3 kraftverk. Bygging av nettilknytning for Eiriksdal kraftverk.
- Alternativ 3: Bygging av nytt Lånefjord kraftverk med inntak i Høgsvatnet og utløp i Lånefjorden med eller uten overføring av Isvotni. Rehabilitering av eksisterende K2 og K3 kraftverk. Bygging av nettilknytning for Lånefjord kraftverk.

0-alternativet, ingen tiltak, er uaktuelt, da kraftverkene K2 og K3 krever omfattende rehabiliteringstiltak ved fortsatt drift og NVE har stilt krav om at det smisveiste røret til K2 skiftes ut.

Alternativ 1 er tidligere avklart som ikke konsesjonspliktig.

Forholdet til annet lovverk

Forurensningsloven

Både bygging og drift av kraftverket forutsetter nødvendig tillatelse etter forurensningsloven.

I forbindelse med behandlingen av konsesjonssøknaden blir det vurdert om det kan gis tillatelse for driftsperioden. Ved en ev. utbygging må det tas kontakt med FM om utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan man vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Kulturminneloven

Undersøkelsesplikten (jf. kulturminnelovens § 9) er ikke oppfylt. Undersøkelser må gjennomføres i forbindelse med detaljplanleggingen/reguleringsplanprosess etter at utbyggingsalternativ er valgt. Viser til tidligere omtale av dette forholdet under kap. 6.2 og 8.2.

Eksisterende forhold i vassdragene

Med unntak av områdene ved Isvotni, er området allerede sterkt berørt av inngrep i forbindelse med kraftproduksjon i Høyangerverkene. Høyangerverkene berører i dag kommunene Gaular, Høyanger og Balestrand i Sogn og Fjordane. Siden det første kraftverket ble bygget i 1918 er reguleringsområdet blitt trinnvis utvidet til dagens fire kraftstasjoner

(K2, K3, K4 og K5). Totalproduksjonen i et middelår er på ca. 945 GWh.

K2 kraftverk utnytter fallet fra Roesvatnet til Ekrene som ligger innerst i Dalsdalen. Fra inntaket i Roesvatnet er det en ca. 2060 meter lang tilløpstunnel. Videre ned til kraftverket ligger to tilløpsrør i dagen, et smisveist rør fra 1938 og et stålrør fra 1958. Det er i dag krav til minstevannføring i Daleelva nedstrøms K2. Denne er på 5,0 m³/s i perioden 1. juni til 15. september og 0,7 m³/s resten av året.

K3 kraftverk utnytter fallet mellom Høgsvatnet og Roesvatnet. I dag går alt vann fra feltene i Eiriksdalen/Langedalen enten gjennom K3 eller som overløp fra Høgsvatnet ned til Roesvatnet.

K4 kraftverk utnytter fallet fra Norddalsvatnet til Høgsvatnet.

K5 kraftverk består av de to kraftstasjonene K5A og K5B og utnytter fallet fra henholdsvis Bergsvatnet og Nedre Breiddalsvatnet til Høyangerfjorden.

Gautingsdalstunnelen, som ble satt i drift i 1979, overfører store deler av tilsiget fra Eiriksdalen og

Gautingsdalen til Bergsvatnet og K5A kraftstasjon. Tunnelen har ikke kapasitet til å overføre den ønskede vannmengden. På grunn av dette må vesentlig mer av tilsiget i Eiriksdalen gå gjennom K2, slik at tilførslene til Daleelva har vært større enn minstevannføringskravet. Likevel er det tidvis store overløp både i Avlangevatn, Roesvatnet og i Bergsvatnet/Ulldalsvatnet. Dette betyr tapt produksjon både pga. flomtaptet og pga. at fallhøyden i K2 er lavere enn fallhøyden i K5A.

En eksisterende 132 kV kraftlinje går gjennom Stølsdalen og Langedalen. Fra K4 er det bygget 12 kV-linje via K3, videre til K2 og ned til K5. I koblingsstasjonen ved K5 er Høyangerverkene tilknyttet sentralnettet.

Statkraft har en tidsubegrenset konsesjon for regulering av Høyangervassdragene, gitt ved kgl.res. 9/11-2001. Konsesjonene omfatter følgende reguleringer (magasiner som berøres av omsøkt prosjekter er uthevet):

Magasin	Reguleringsgrenser				
	Øvre kote moh	Nedre kote moh	Oppdemning m	Senkning m	Reguleringshøyde m
Ulldalsvatnet	597,60	575,60	5,00	17,0	22,00
Bergsvatnet	597,35	568,74	29,69	-	28,61
Vassdalsvatnet	683,30	673,70	6,00	3,60	9,60
Siploelv	524,00	520,00	6,00	-	4,00
Ø. Breiddalsvatnet	799,30	771,50	5,59	22,21	27,80
N. Breiddalsvatnet	735,50	721,55	3,13	10,81	13,95
<i>Roesvatnet</i>	<i>627,20</i>	<i>623,50</i>	<i>0</i>	<i>3,70</i>	<i>3,70</i>
<i>Høgsvatnet</i>	<i>694,00</i>	<i>687,00</i>	<i>6,10</i>	<i>0,90</i>	<i>7,00</i>
Norddalsvatnet	804,00	777,00	11,45	15,55	27,00
N.Gruvlebotnvatnet	811,00	796,50	2,50	12,00	14,50
Ø.Gruvlebotnvatnet	872,00	834,00	7,60	30,40	38,00
<i>Kaldosvatnet</i>	<i>714,00</i>	<i>703,30</i>	<i>3,80</i>	<i>6,90</i>	<i>10,70</i>
<i>Stølsvatnet</i>	<i>771,00</i>	<i>739,00</i>	<i>5,80</i>	<i>26,20</i>	<i>32,00</i>
Hardbakkevatnet	830,60	785,25	14,0	31,35	45,35
Langevatnet	611,50	607,00	3,00	1,50	4,50

Utbyggingsplanene

Alt. 2 Utbyggingsalternativ Eiriksdal kraftverk utnytter det ca. 563 m høye fallet mellom Høgsvatnet og Daleelva. Eiriksdal kraftverk får inntak i Høgsvatnet og utløp i Daleelva like ved utløpet til eksisterende kraftverk (K2). Dette og kraftverket ved Roesvatnet blir nedlagt. Det nye kraftverket vil bli liggende inne i fjellmassivet på sørsida av Eiriksdalen. Adkomst til kraftstasjonen blir via en tunnel som blir drevet fra området ved K2. Så og si alt vatnet som renner til Høgsvatnet vil bli ført til Daleelva. Det som blir synlig av selve kraftverket, er et lukehus ved Høgsvat-

net, en tunnelåpning ved Botnen, et portalbygg i forbindelse med adkomsttunnelen, et koblingsanlegg ved portalbygget og en kort utløpskanal fram til Daleelva. Et høyspent koblingsanlegg blir plassert sør for inngangen til adkomsttunnelen.

Stein frå Eiriksdal kraftverk som blir tatt ut i kraftstasjonsområdet, kan plasseres i området der skytebanene er og opp mot dalsida. Tippen blir utformet slik at skytebanene kan reetableres. Eiriksdalselva må ledes i en kanal fram til Gautingsdalskloven, om lag 300 meter oppstrøms nåværende samløp. Massene som blir tatt ut ved Roesvatnet vil bli

plasserte i Botnen, der det eksisterer en tipp (Tippmyra).

Eiriksdal kraftverk er tenkt knyttet til eksisterende 132 kV linje primært via kabel frem til koblingsanlegget i Høyanger, alternativt tilkoblet via kraftlinje til linjen mot Fardal oppe på fjellmassivet Randen.

Utfasing av et smisveist rør til kraftverk K2 vil bli utført i henhold til krav fra NVE. Ved bygging av Eiriksdal kraftverk vil kraftverkene K2 og K3 bli nedlagt.

Alt. 3 Utbyggingsalternativ Lånefjord kraftverk utnytter det ca. 687 m høye fallet mellom Høgsvatnet og Lånefjorden. Lånefjord kraftverk vil ha inntak i Høgsvatnet og utløp i Lånefjorden ved Bolstad. Kraftverket blir liggende inne i fjellmassivet mellom Lånefjorden og Høgsvatnet. Permanent adkomst til kraftstasjonshallen er planlagt via vegtunnelen på rv. 55 mellom Lånefjord og Høyanger. De eksisterende kraftverk vil bli opprettholdt og må opprustes. Vel en fjerdedel av tilsiget til Høgsvatnet vil fremdeles gå gjennom eksisterende kraftverk for å dekke kravet til minstevannføring i Daleelva. Det som vil bli synlig av selve kraftverket er et lukehus ved Høgsvatnet, en tunnelåpning mellom Roesvatnet og Høgsvatnet og en tunnelåpning ved Bolstad. Deler av eksisterende veier må utbedres. Utover det vil bare korte interne veier innen anleggsområdene bli etablert.

Sprengstein fra utsprengte tunneler og kraftstasjonshall vil i størst mulig grad bli benyttet til utfyllingsformål i samarbeid med kommunene og grunneierne. Tipper som blir etablerte skal tilpasses terrenget og vil bli tilsådd. Stein frå Lånefjord kraftverk som blir tatt ut i kraftstasjonsområdet, kan plasseres i fjorden ved Bolstad. Alternativt kan noe masse plasseres i et mellomlager i Lånefjord for senere uttak til vei og utfyllingsformål. Massene som blir tatt ut ved Høgsvatnet, vil bli plassert på Tippmyra.

Nettilknytting for Lånefjord kraftverk er tenkt utført med 132 kV strømkabler nedgravd i kulvert i adkomst- og veitunnelen mot Høyanger og i grøft langs veien mellom veitunnelen og koplingsanlegget i Høyanger. Alternativt kan kabler føres ut veitunnelen mot Lånefjorden for deretter å gå over i en kraftlinje opp på fjellet og bli tilknyttet Fardalslinjen like vest for Høgsvatnet.

Ved bygging av Lånefjord kraftverk må de nåværende kraftverkene K2 og K3 bli rehabilitert.

Isvotni

For begge alternativ er det ønske om å overføre tilsiget til Isvotni til Stølsvatnet. Isvotni utgjør øvre del av feltet til Kråkelvi/Dalelvi og Statkraft ønsker dette overført til Stølsvatnet ved hjelp av en ca. 300 meter lang mikrotunnel. Ved dagens utløp av Isvotni vil det bli bygd en liten betongterskel. Isvotni vil ikke

bli regulert, og naturlig vannstand og vannstandsvariasjoner vil bli tilnærmet som før.

Kraftproduksjon og utbyggingskostnader

Det er beregnet en kraftproduksjon i et midlere år på de to alternativene på hhv. 99 GWh for Eiriksdal og 144 GWh for Lånefjordalternativet. Av dette utgjør overføringen av Isvotni hhv. 7 og 9 GWh.

Investeringene for å realisere tilleggsproduksjonen i forhold til alternativ 1 med opprusting av gamle stasjoner er, basert på priser i 2005, estimert til 182 mill. kr og 335 mill. kr for henholdsvis Eiriksdal og Lånefjord kraftverk. Tilleggsproduksjonen er beregnet til 97 GWh for Eiriksdal og 141 GWh for Lånefjord. Dette tilsvarer en utbyggingspris i kr/kWh på 1,88 og 2,38. I dette regnestykket er det forutsatt at minstevannføringen i Daleelva forblir som i dag. Ev. endringer av denne vil redusere produksjonen for Lånefjordprosjektet og således øke utbyggingsprisen pr. kWh.

Alternativ 1 med rehabilitering av K2 og K3 vil gi 2,4 GWh produksjonsøkning.

Fallretter og grunneierforhold

Fallrettene i de elvene/bekkene som inngår i prosjektet er, med unntak av fallet fra Isvotni til fjorden, tidligere ervervet av Statkraft. Søker vil søke å få til minnelig ordninger med alle rettighetshavere, men har søkt om å ekspropriere nødvendig rettigheter og grunn dersom man ikke lykkes med dette.

Alternative utbyggingsplaner

Tiltakshaver har i søknaden beskrevet ytterligere 2 alternativ.

Alt. 1 Rehabilitering av eksisterende K2 og K3 vil gi en økt produksjon i forhold til dagens situasjon på 2,4 GWh.

I tillegg er antatte virkninger av et 0-alternativ beskrevet. Dette tiltaket er imidlertid uaktuelt da kraftverkene krever omfattende rehabilitering ved fortsatt drift og NVE har stilt krav om at de smisveiste rørene ved K2 må skiftes ut innen 2009.

Forholdet til Samla plan, verneplaner, kommunale og fylkeskommunale planer

Prosjektet kommer ikke i konflikt med kommunale eller fylkeskommunale planer og den berører ikke vassdrag som er vernet mot kraftutbygging.

Utbyggingsplanene er unntatt behandling i Samla plan i brev fra NVE av 5.5.2004 (Lånefjord kraftverk) og 7.1.2005 (Eiriksdal kraftverk). Prosjektene kan således konsesjonsbehandles.

7.2. Vurdering av ulike forhold ved de omsøkte prosjektene

Konsesjonsbehandling etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven innebærer en konkret

vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt prosjekt har for samfunnet som helhet. I saker med kraftverk hvor planlagt installert effekt er over 10 MW, og saker som behandles etter vassdragsreguleringsloven, avgir NVE en innstilling til Olje- og energidepartementet. NVE anbefaler at det gis konsesjon til prosjekter som tilfredsstillende kravene i lovverket. Dette innebærer at prosjekter der fordelene ved prosjektet ansees som større enn ulempene anbefales gitt konsesjon med tilhørende vilkår.

Det er kun noen konsekvenser av tiltaket som det er hensiktsmessig å tallfeste og som kan omtales som prissatte konsekvenser (eksempelvis energiproduksjonen og ulike skatteinntekter). De aller fleste konsekvenser ved etablering av et vannkraftverk med tilhørende infrastruktur, er såkalte ikke-prissatte konsekvenser hvor effekten av tiltaket ikke tallfestes, og kan dermed ikke summeres opp for å få et positivt eller negativt resultat. Miljøkonsekvensene synliggjøres vanligvis gjennom kvalitative vurderinger. Vurdering om det skal gis konsesjon til et omsøkt prosjekt eller ikke, er således i stor grad knyttet til en faglig skjønnsvurdering. Vi legger til grunn at de utredningene som er gjort i hht. utredningsprogrammet, vil gi opplysninger om verdier og konsekvenser ved gjennomføring av det omsøkte tiltaket.

I denne saken er omtrent alle høringspartene positive til en bedre utnyttelse av eksisterende anlegg. En sentral problemstilling blir derfor å vurdere hvilket av de to omsøkte prosjektene, Eiriksdal eller Lånefjorden kraftverk, som samlet sett er best.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold ved de to alternative utbyggingsløsningene. Dette, sammen med en vurdering av aktuelle avbøtende tiltak, legger grunnlaget for NVEs konklusjon og anbefaling til Olje- og energidepartementet (kap. 8).

Produksjon og kraftpotensial

Det er en nasjonal målsetning at det skal satses på produksjon fra nye fornybare energikilder. Dette er stadfestet i Regjeringens budsjettforslag for 2007. I pressemelding fra Olje- og energidepartementet 5.10.06 sies følgende: «*For perioden 2001 til 2016 har regjeringen etablert et langsiktig mål på 30 TWh for fornybar energi og energieffektivisering*». En bedre utnyttelse av allerede eksisterende reguleringsmagasiner er videre i tråd med regjeringens politikk. Realisering av et Eiriksdal eller Lånefjorden kraftverk vil være med å bidra til at dette kan oppfylles.

Søkers primære alternativ Eiriksdal kraftverk vil erstatte dagens kraftverk K2 og K3 i Høyanger kommune og tilføre om lag 35 MW (30 – 50 MW) ny kapasitet og øke midlere årsproduksjon i Høyangeranleggene med ca. 99 GWh.

Sekundært alternativ med Lånefjord kraftverk i Balestrand kommune vil komme i tillegg til dagens

kraftverk K2 og K3 som rehabiliteres. Alternativet vil tilføre om lag 60 MW (55 – 75 MW) ny kapasitet og øke midlere årsproduksjon i Høyangeranleggene med ca. 144 GWh.

Av den totale produksjonsøkning utgjør overføringen av Isvotni 7 og 9 GWh for hhv. Eiriksdal og Lånefjord alternativene.

Flere høringspartene som ønsker et Lånefjord kraftverk påpeker forskjellen i energiproduksjon mellom de to alternativene. Forskjellen er oppgitt til 45 GWh i søknaden. Videre blir det påpekt at oppgradering av deler av eksisterende 22 kV linje og realisering av et Lånefjord kraftverk med et sterkt nettpunkt i Lånefjorden (132 kV overføringsanlegg), vil kunne åpne for utbygging av flere småkraftverk med en anslått produksjon på totalt mellom 92 og 116 GWh. Uten et sterkt nettpunkt i Lånefjorden må all ny småkraftproduksjon føres mot Dragsvik og en må oppgradere eksisterende 22 kV-nett. En slik oppgradering vil medføre ekstrakostnader på 14-16 mill. kr sammenliknet med et transformeringsspunkt i Lånefjorden og det er i følge Sognekraft ikke mulig å få utnyttet hele potensialet grunnet krav til spenningsstabilitet. Hva det vil koste og ev. oppgradere til 66 kV linje og om det vil muliggjøre utnyttelse av hele utbyggingspotensialet for småkraftverk er ikke vurdert. Ut fra Sintefs kostnads-katalog synes det å være om lag 6 ganger dyrere å oppgradere til 66 kV sammenliknet med oppgradering av 22 kV.

Statkraft påpeker at den reelle forskjellen i produksjon mellom de alternative prosjekter er mindre enn 45 GWh, da et Lånefjord kraftverk høyst sannsynlig vil utløse krav om økt minstevannføring i Daleelva sammenliknet med dagens forhold. Eksempelvis vil krav om økt minstevannføring fra 5 til 6,5 m³/s om sommeren og fra 0,7 til 1,5 m³/s om vinteren redusere kraftproduksjonen med 17-18 GWh. Statkraft mener videre at kostnader knyttet til oppgradering av nett av hensyn til småkraftverkspotensiale i Balestrand/Lånefjorden ikke kan belastes prosjektet.

NVE registrerer at det er en viss forskjell i potensiell kraftproduksjon mellom de to prosjektene og at et Lånefjord kraftverk vil gi større produksjon enn et Eiriksdal kraftverk. Ut fra ressursmessige hensyn vil alternativet med Lånefjord kraftverk gi mer kraft per vannmengde da dette alternativet utnytter en fallhøyde som er ca. 122 m høyere enn Eiriksdal kraftverk. Som påpekt av Statkraft vil en minstevannføring som omtalt over medføre at forskjellen i produksjon blir rundt 27 GWh i favor Lånefjord.

Utbyggingskostnaden for kraftverkene er tilnærmet like dersom man ser på de totale investeringskostnadene i fht. den oppgitte økningen i kraftproduksjon. Kostnadsforskjellen som fremkommer i søknaden skyldes ulik løsning i forhold til kraftverkene K2 og K3. Nedlegging av kraftverk K2 og K3

(Eiriksdal kraftverk) er rimeligere enn å rehabilitere de samme kraftverkene (Lånefjord kraftverk). Utbyggingskostnadene er beregnet til kr/kWh på 1,88 og 2,38 forutsatt uendrede krav til minstevannføring. Med økte krav til minstevannføring og økte bygg, anlegg og el-mek priser vil Lånefjordalternativet kunne komme til å overstige 3 kr/kWh. Den beregnede produksjon og utbyggingskostnader stemmer godt overens med NVEs egen beregning.

Ved en sammenlikning av kraftverkene mener NVE at det er nødvendig å vurdere marginalkostnadene for den ekstra produksjonen som et Lånefjord kraftverk gir. Dersom vi antar at forskjellen blir ca. 27 GWh som nevnt ovenfor og kostnadene for disse er 153 mill. kr (forskjellen i investeringskostnader for å realisere tilleggsproduksjon for Eiriksdal og Lånefjord: 335 mill.-182 mill.) blir marginalkostnadene for denne produksjonen på 5,7 kr/kWh.

Hva gjelder småkraftpotensialet i Balestrand på mellom 92 og 116 GWh er dette å betrakte som et makspotensial. Pr. i dag foreligger det etter det NVE kjenner til søknader for to av de prosjektene som inngår i potensialet, og for Kråkelvi foreligger det en prosjektbeskrivelse. Normalt vil det være behov for større eller mindre tilpasninger grunnet miljøhensyn og krav til minstevannføring. Dette vil kunne redusere potensialet betydelig. Det er heller ikke gitt at alle prosjektene får konsesjon og realiserbar mengde energi er derfor usikker.

NVE finner det ikke riktig å pålegge Statkraft en vesentlig kostnadsøkning for å legge til rette for at eventuelle småkraftverk i Lånefjorden skal få redusert eller unngå utgifter til nettopprusting. I sum vil ev. kostnader til nettopprusting, enten det er 22 kV eller 66 kV, bli vesentlig mindre enn kostnadsøkningen ved Lånefjordalternativet. NVE kan derfor vanskelig vurdere dette som en vesentlig fordel ved alternativ Lånefjord. Dersom småkraftpotensialet er så stort som det hevdes bør det etter NVEs mening være mulig å få fordelt kostnader ved en nettopprusting på de aktuelle prosjektene uten at dette gjør dem ulønnsomme.

NVE registrerer at alternativet med kun rehabilitering av K2 og K3 vil gi en meget begrenset økning i kraftproduksjonen.

NVE konstaterer at begge utbyggingsalternativene vil gi en betydelig mengde fornybar energi gjennom en bedre utnyttelse av eksisterende magasin. NVE merker seg at Eiriksdal kraftverk er Statkrafts foretrukne alternativ og det med best økonomi. Et Lånefjord kraftverk vil gi høyest produksjon, men til en høyere utbyggingspris enn Eiriksdal. Videre registreres det at forskjellene i kraftproduksjon mellom prosjektene vil reduseres dersom minstevannføringskravet i Daleelva økes. NVE konstaterer at marginalkostnadene for merproduksjonen i et Lånefjord kraftverk er på 5,7 kr/kWh, og finner det ikke riktig å pålegge Statkraft en slik kostnad for

å legge til rette for at eventuelle småkraftverk i Lånefjorden skal få redusert sine anleggsbidrag/utgifter til nettopprusting.

Forsyningsikkerhet og kraftbalanse

Forsyningsikkerhet omfatter for Norges vedkommende særlig to forhold: 1) En sikker og stabil kraftoverføring uten lengre avbrudd og 2) Evne til å tåle vesentlig produksjonsreduksjon i tørre år. Ved vurdering av nye produksjonsanlegg står tørrårsproblematikken sentralt.

Norsk elektrisitetsproduksjon karakteriseres ved sterk avhengighet av vannkraft med tilhørende store årlige tilsigsvariasjoner. Det norske kraftsystemet hadde ved inngangen til 2007 en årlig midlere produksjonsevne på ca. 122,9 TWh, hvorav 120,7 TWh fra vannkraft. Vannkraftproduksjonen vil variere med tilsigsforholdene, fra ned mot 90 TWh i ekstreme tørrår til opp mot 150 TWh i spesielt våte år. I enkelte tørre år vil det oppstå stor knapphet med tilhørende høye priser. Bortfall av 20-30 TWh eller mer i forhold til normalen har hittil krevet store innenlandske forbruksreduksjoner. Den nye overføringskabelen til Nederland samt det nye gasskraftverket på Kårstø som begge kommer i drift høsten 2007 vil bedre Norges evne til å takle tørrår.

Forholdet mellom innenlandsk elektrisitetsproduksjon i nedbørmessige normalår og forventet innenlandsk forbruk i et temperaturmessig normalår er en av flere indikatorer på grad av forsyningsikkerhet. Med svak balanse er mye av importkapasiteten utnyttet selv under normale forhold og muligheten for økt import allerede noe begrenset. Dette øker behovet for forbruksreduksjon med tilhørende økt sannsynlighet for høye priser på elektrisitet i spesielt tørre perioder.

Import og eksport varierer mye fra år til år. De seneste årene har Norge hatt fra 15 TWh i nettoeksport til 10 TWh i nettoimport. I et nedbørmessig normalår har vi hatt et netto importbehov på ca. 6 TWh, men grunnet de siste årenes vekst i krafttilgang samt svak vekst i forbruket, er vi noe nærmere balanse i et normalår. I tørrår vil det imidlertid fortsatt være mulig å "tape" 25 TWh.

Økt overføringskapasitet mot utlandet vil ha noe av den samme virkning som økt innenlandsk kraftproduksjon. Overføringsforbindelsene mot utlandet kan i dag teoretisk frakte opp mot 40 TWh pr. år. NorNed kabelen vil kunne bidra med ytterligere 5 TWh. Videre planlegges forsterkning av kapasiteten mellom Jylland og Norge (Skagerak 4), og dette er blant Nordels 5 prioriterte utvidelser de neste årene. Svenske energimyndigheter forventer at elsertifikatsystemet vil bidra til produksjonsoverskudd i Sverige, hvilket Norge vil kunne nyte godt av i tørrår.

Tiltak på forbrukssiden som energieffektivisering og erstatning av elektrisitet med andre energi-

former, vil også bidra positivt til forsyningssikkerheten. Betydelig innsats på disse områder gjennomføres kontinuerlig, både i privat og offentlig regi, og energieffektiviteten har innen mange områder økt sterkt de senere tiår.

Nye overføringskabler og gasskraftverk vil i størst grad få virkning i Sør-Norge. Midt-Norge er i dag et underskuddsområde, og spesielt i tørre år kan det oppstå en krevende forsyningssituasjon i dette området. Statnetts tiltaksplan vil forbedre situasjonen, men dette vil likevel være en region der lønnsomheten av ny produksjon forventes å være god fremover. Hordaland er også en region der ny produksjon er ønskelig.

Eiriksdal og Lånefjorden kraftverk vil årlig produsere hhv. 99 eller 144 GWh fornybar kraft. Regionalt er det tidvis underdekning på Nordvestlandet og det er derfor behov for mer kraftproduksjon her. Tilnærmet halvparten av produksjonen vil skje i vinterhalvåret da kraftbehovet er høyest. Norsk kraftforsyning karakteriseres ved sterk avhengighet av vannkraft, betydelig reduksjon i produksjonen i tørre år og begrenset utvekslingskapasitet mot utlandet. Etablering av mer kraftproduksjon i Norge vil derfor gi økt forsyningssikkerhet, og det omsøkte anlegg vil bidra positivt i denne sammenheng.

Et vesentlig argument for begge prosjektene er at de vil øke tilgangen på regulert kraft. Dette er viktig da man i dag for en stor del får økt krafttilgangen i form av uregulert kraft (vind og småkraftverk).

Det er også et argument for begge prosjektene at kraftproduksjonen skjer uten vesentlig utslipp av CO₂. Dersom man skulle produsert 99 GWh fra et gasskraftverk eller et moderne kullfyrt kraftverk ville det medført utslipp av hhv. 36630 og 76230 tonn CO₂-ekvivalenter pr. år.

BKK Nett AS og Sognekraft, som er områdekonsesjonærer i Høyanger og Balestrand, sier i sine uttalelser at Eiriksdalalternativet har minimale virkninger på fordelingsnettet, mens Lånefjordalternativet kan bedre forholdene i fordelingsnettet og tilrettelegge for ny kraftproduksjon.

NVE konstaterer at produksjonen av elektrisitet fra de omsøkte vannkraftverk vil påvirke kraftbalansen og den nasjonale forsyningssikkerheten positivt. Et vesentlig argument for begge prosjektene er at de vil øke tilgangen på regulert kraft. NVE registrerer at et Lånefjord kraftverk vil kunne bedre forholdene i fordelingsnettet og tilrettelegge for utbygging av småkraft.

Andre samfunnsmessige virkninger

Uavhengig av hvilket alternativ som blir valgt vil en kraftutbygging ha store positive virkninger lokalt og regionalt, både i form av vare- og tjenesteleveranser og sysselsetting. Videre vil vertskommunene ha krav på skatteinntekter fra anleggene i form av na-

turressursskatt, konsesjonsavgift, og i dette tilfelle også eiendomsskatt.

I anleggsfasen på 4 år er sysselsettingseffekten størst. Samlet vil anleggsfasen kunne generere en betydelig sysselsetting regionalt og nasjonalt. På regionalt nivå er antall årsverk knyttet til Eiriksdalalternativet estimert til 160. Tilsvarende tall for Lånefjordalternativet er 170 årsverk. Mesteparten av sysselsettingen vil kunne skje i den regionale bygge- og anleggsnæringen. På nasjonalt nivå er utbyggingen forventet å gi om lag 535 årsverk for Eiriksdalalternativet og 685 årsverk for Lånefjordalternativet.

Forventede norske vare- og tjenesteleveranser beløper seg til 253 mill. kr for Eiriksdal og 325 mill. kr for Lånefjord (tilsvarer 78 % av totalinvesteringen for begge prosjektene). Regionalt i Sogn og Fjordane kan en forvente leveranser for hhv. 95 og 100 mill. kroner for Eiriksdal og Lånefjord.

I driftsfasen forventes bare marginale sysselsettingsvirkninger.

I et overslag fra Statkraft går det frem at et Eiriksdal kraftverk, gitt overføring av Isvotni, vil medføre økte skatter og avgifter til Høyanger kommune på 0,8 mill. kr og en reduksjon for Balestrand kommune på 0,1 mill. kr. Et Lånefjord kraftverk vil gi en samlet økning på 2,4 mill. kr og en omfordeling av dagens skatter og avgifter, slik at Høyanger får redusert inntektene med 3,4 mill. kr årlig og Balestrand får en økning på 5,9 mill. kr årlig. I tillegg kan det bli aktuelt med konsesjonskraft.

NVE legger til grunn at etablering av et kraftverk vil virke positivt inn på kommunenes skatteinntekter, og bidra til økt sysselsetting lokalt og regionalt. Et Eiriksdal kraftverk vil medføre små økonomiske endringer for begge kommuner sammenliknet med dagens forhold. Et Lånefjord kraftverk vil øke Balestrands inntekter med 5,9 millioner kr og redusere Høyanger kommunes inntekter med rundt 3,4 millioner kr. Bygging, drift og vedlikehold av kraftverket vil også bidra til kjøp av varer og tjenester lokalt og regionalt, og således indirekte påvirke kommunal økonomi, så vel som lokale og regionale bedrifter.

Flomforhold

Et Lånefjord kraftverk vil medføre noe reduserte flommer i Daleelva. Reduksjonen vil tilsvare kraftverkets slukeevne.

Enkelte høringsparter har stilt spørsmål om mulighetene for større installasjon i kraftverket slik at flomproblemene reduseres og produksjonen økes. I følge Statkraft er dette uaktuelt grunnet den begrensede reguleringsgraden en har i magasinene i tillegg til at det ikke vil være økonomisk lønnsomt. Løsningsene som er søkt er tilpasset optimalt det reguleringsystemet som eksisterer og de vannmengder som er tilgjengelig.

Et Eiriksdal kraftverk vil ikke kunne påvirke flomforholdene nevneverdig.

NVE vurderer det dit hen at et Lånefjord kraftverk vil kunne redusere flommene i Daleelva noe, men at dette vil ha begrenset virkning under de større flommene.

Daleelva, vannføring, fisk og fiske

Realisering av Eiriksdal kraftverk vil føre til økt vannføring i Daleelva, en utjevning av vannføringen og en omfordeling av vann fra sommer til vinter på grunn av lagring i magasinene. Fraført vann blir tilbakeført til vassdraget og rapporten på fisk konkluderer med at dette vil være positivt for laks- og sjøørretbestanden i elva. I rapporten konkluderes det med at laksefisket vil få økt utbytte på grunn av økt vanddekt areal og dermed økt smoltproduksjon. Økt vannføring vil bidra til at laksen lettere finner elvemunningen og vil videre lette fiskeoppgangen. Laksen vil fordele seg bedre på elva på grunn av bedre oppvandringsforhold og dermed vil også fangsten bli jevnere fordelt i vassdragets lengderetning.

Vurderingene bygger på at vanntemperaturen ikke blir vesentlig endret i forhold til dagens situasjon, hvilket synes å være tilfelle i følge resultatene fra temperaturmålingene i Høgsvatn, Roesvatn og Daleelva som ble gjennomført i 2005/2006. I notatet fra Ambio er det trukket følgende konklusjon:

”Temperaturen i Daleelva ved K2/Ekrene var styrt av temperaturen i Roesvatn. Det ble observert en oppvarming nedover vassdraget på opp til 2 °C i perioder om sommeren, og en viss nedkjøling i de kaldeste periodene om vinteren. Det forventes små endringer i temperaturforholdene i Daleelva etter en eventuell O&U av Høyangerverkene. Ved utbygging etter Lånefjordalternativet vil lokalpåvirkningen av vanntemperaturen nedover Daleelva øke noe. Det vil gi litt høyere temperaturer nederst i Daleelva i varme perioder om sommeren vurdert i forhold til i dag. Om vinteren blir endringene marginale. Ved utbygging etter Eiriksdalalternativet kan lokalpåvirkning avta litt og det vil gi noe lavere temperaturer nederst i Daleelva i varme perioder om sommeren vurdert i forhold til i dag. Om vinteren kan det blir marginalt høyere temperaturer nederst i elva.

NINA har i sin fagrapport på fisk konkludert med at ev. negative virkninger som følge av noe lavere sommertemperatur og noe høyere temperatur om vinteren vil oppveies av økt fiskeproduksjon som følger av den betydelige økningen i vanddekt areal.

Mange høringsuttalelser understreker elvas betydning for fiske, friluftsliv og landskapsopplevelse og mener et Eiriksdal kraftverk vil være det klart beste alternativet med hensyn til elva og dalen. Allmennhetens tilgang til elva er god og det har vært

en positiv utvikling i fiskebestandene siden tidlig på 90-tallet.

Balestrand kommune påpeker at høyere vannføring ikke nødvendigvis bare er et gode for fisk. Større flommer flytter mye masser og kommunen mener det er viktig å unngå dagens forhold med flommer som ødelegger gyteområder. I følge kommunen vil Lånefjordalternativet bidra til dette.

Flere høringsparter har påpekt faren for raske vannstandsendringer grunnet den store forskjellen mellom Eiriksdal kraftverks planlagte slukeevne og foreslått minstevannføring. I følge fiskerapporten vil raske vannstandsendringer kunne medføre stranding og tap av fisk. Det påpekes som et vesentlig poeng at de potensielle positive virkningene for fiskebestanden må sikres ved tilstrekkelig langsom nedkjøring av vannføringen gjennom kraftverket. Høyere minstevannføring om vinteren samt installering av omløpsventil blir foreslått som avbøtende tiltak.

Statkraft opplyser i sine kommentarer til høringsuttalelsene at det er igangsatt et prosjekt for å komme frem til et manøvreringsreglement som har som intensjon å sikre mot store, raske vannstandsvariasjoner, stranding av fisk og liknende.

Realisering av et Lånefjord kraftverk vil medføre at vannføringen i stor grad vil være bestemt av minstevannføringen. Vannføringen om sommeren i tørre og normale år vil bli omtrent som dagens situasjon, men over året vil det bli en redusert vannføring sammenliknet med dagens situasjon. I følge fagrapporten for fisk vil en minstevannføring lik dagens føre til at laksefisket vil få redusert utbytte på grunn av redusert smoltproduksjon og fordi en større andel av laksen blir fanget ved utløpet fra K5. Videre konkluderes det med at vanntemperaturen om sommeren vil øke og dette vil gi bedre vekst hos laksunger og dermed høyere smoltproduksjon. Dette vil imidlertid motvirkes av redusert vanddekt areal som følge av mindre vannføring. Vanskeligere oppvandringsforhold på grunn av relativt begrenset vannføring vil føre til at færre fisk når vassdragets øvre deler og dette vil føre til at færre laks blir fisket i de øvre delene.

Avbøtende tiltak i form av økt minstevannføring vil kunne redusere ulempene ved et Lånefjord kraftverk noe, men alternativet vil fortsatt være dårligere enn et Eiriksdal kraftverk.

NVE vurderer det dit hen at forholdene for fisk og fiske vil bli bedre med et Eiriksdal kraftverk sammenliknet med dagens forhold og et Lånefjord kraftverk. Et Lånefjord kraftverk vil ikke kunne hindre de største flommene i Daleelva da slukeevnen i kraftverket er begrenset. Etter NVEs syn vil ikke noe reduserte flommer kunne oppveie for de andre ulempene sammenliknet med Eiriksdalalternativet. Flommene vil fortsatt være mer enn store nok til å forflytte betydelig mengde masse.

NVE legger til grunn at et Eiriksdal kraftverk vil ha en positiv effekt for laks- og sjøørretbestandene i Daleelva. Dette under forutsetning av at manøvreringsreglementet og tekniske løsninger utformes på en slik måte at det forhindrer raske vannstands- endringer i Daleelva.

NVE legger videre til grunn at et Lånefjord kraftverk vil ha en negativ effekt for lakse- og sjøørretbestandene i Daleelva sammenliknet med dagens tilstand, og gi betydelig dårligere forhold for fisk enn et Eiriksdal kraftverk.

Landskap og friluftsliv

Aktuelle tiltak er planlagt i områder som for en stor del er preget av tidligere inngrep. Dette gjelder særlig Eiriksdalalternativet. Videre er de største inngrepene i det vesentlige planlagt under bakken. Dette gjør at virkningene for landskap og friluftsliv anses å være relativt begrenset for begge alternativene. Dette forutsetter imidlertid at tilkoblingen til sentralnettet skjer med nedgravde kabler, hvilket samsvarende med søkers primære løsningsvalg.

Eiriksdalalternativet vil medføre at man kan fjerne dagens luftledninger på strekningen fra stasjonen til Høyanger sentrum. Luftlinjene vil bli erstattet med kabel. Dette, i tillegg til økt vannføring og bedre fiskeforhold, vil være positivt for landskapsopplevelsen og friluftslivet tilknyttet elva.

Gitt et Lånefjord kraftverk med nettilknytning via nedgravde kabler vurderes ikke alternativet som negativt for landskap og friluftsliv. Bruk av tunnelmasser fra dette prosjektet kan indirekte gi bedre forhold for friluftsliv og landskapsopplevelse (se avsnitt om bruk av masser).

Ev. negative landskapsvirkninger vil i hovedsak være knyttet til nye tipper og utvidelse av eldre tipper, men kan for en stor del avbøtes med tiltak.

NVE konstaterer at begge alternativene i hovedsak vil kunne ha positive virkninger for landskap og friluftsliv.

Bruk av masser

Begge utbyggingsalternativene vil medføre relativt store mengder steinmasser fra tunnelarbeidene.

Stein fra et Lånefjord kraftverk kan i følge Balestrand kommune brukes på en fornuftig måte. Balestrand kommune vil bruke massene til å restaurere fjordlandskapet i Lånefjorden og gjennom utfyllinger etc. legge til rette for næringsutvikling, småbåthavn og i tillegg gjøre strandsonen mer attraktiv og tilgjengelig. Fylkesmannen har gitt godkjenning til utfyllingsplanene i strandsonen gjennom reguleringsplanarbeidet som har foregått.

Stein fra Eiriksdal kraftverk vil hovedsakelig bli plassert i tipper.

NVE konstaterer at steinmasser fra et Lånefjord kraftverk vil kunne komme lokalmiljøet i Lånefjorden til gode.

Muligheter for skjellnæring

Balestrand kommune påpeker at et Lånefjord kraftverk med dypvannsutslipp vil gi muligheter for skjelldyrking og viser til at forsøk med dette andre steder har gitt positive resultater.

Statkraft påpeker at Lånefjord kraftverk ikke er planlagt med dypvannsutslipp og at denne type utslipp vil fordyre prosjektet.

NVE konstaterer at et dypvannsutslipp vil kunne gi muligheter for skjelldyrking, men er av den oppfatning at dette ikke er et vesentlig moment for et Lånefjordprosjekt.

7.2.1.

Overføring av Isvotni

Statkraft har søkt om å få overført Isvotni til Stølsvatnet, men har ikke fallrettene. Samtidig har fallrettseierne planer om å utnytte fallet fra Isvotni til Lånefjorden (Kråkelvi) i eget småkraftverk.

En overføring av Isvotni til Stølsvatn vil medføre at vannføringen ut av Isvotni i det naturlige bekkedaret mot Lånefjorden blir kraftig redusert. Videre vil en redusert gjennomstrømming i Frambotvatn og Midbotvatn kunne påvirke fiskebestandene negativt. I fagrapportene konkluderes det med at reduserte gytemuligheter i disse vannene kan medføre rekrutteringssvikt og i verste fall utdøing av bestandene. Virkningene er vurdert til liten negativ for vegetasjon og flora.

Inngrep i området ved Isvotni er det eneste inngrepet som vil redusere INON-områder forutsatt at verken Eiriksdal eller Lånefjord benytter luftlinjer. Av søknaden fremgår det at INON-område sone 2 (1-3 km fra tyngre, tekniske inngrep) vil bli redusert med om lag 10 km². FM vil i denne saken ikke tilrå at man går i mot overføring grunnet reduksjon i inngrepsfritt område. DN derimot mener at en utnyttelse av Isvotni som planlagt er i konflikt med urørt natur og tilfører samfunnet lite ny energi.

Balestrand kommune går i mot en overføring av Isvotni grunnet hensyn til en separat utnyttelse i et småkraftverk. Dette vil i så fall redusere den totale produksjonen i Lånefjordprosjektet mer enn for Eiriksdalprosjektet.

Statkraft har foreslått at det slippes en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring fra Isvotni og at fiskeutsettinger kan være aktuelt dersom forholdene i Frambotvatn og Midtbotvatn blir forringet. Dette vil redusere ulempene ved en slik overføring noe.

Utbygging av Kråkelvi i eget småkraftverk vil ikke kunne realiseres dersom Isvotni overføres. Utbygging av Kråkelvi kraftverk vil gi andre miljøvirkninger enn Statkrafts alternativ og vil også gi mer kraft enn en overføring av Isvotni til Stølsvatn. Kråkelvi kraftverk er planlagt med en mindre regulering av Isvotni, og er beregnet å kunne gi rundt 17

GWh i et middelår dersom det ikke slippes minstevannføring. Til sammenlikning vil en overføring av Isvotni til Stølsvatn gi henholdsvis 7 og 9 GWh for Eiriksdalalternativet og Lånefjordalternativet.

Ved vurdering av de to alternativene opp mot hverandre legger NVE vekt på høringsuttalelsene i tillegg til egne vurderinger. DN er usikre på om man bør tillate en overføring av Isvotni og har bedt om at man vurderer virkninger av en overføring kontra utbygging av et Kråkelvi kraftverk i forhold til endringer i INON. Fylkesmannen går ikke i mot en overføring hvilket NVE tolker som at man vil kunne akseptere inngrep ved Isvotni selv om dette reduserer INON området. Isvotni er fisketomt.

En utbygging av Kråkelvi kraftverk vil, vurdert uavhengig av Statkrafts planer, etter NVEs mening gi fordeler i form av økt tilgang på kraft, lokal aktivitet i anleggsperioden og økonomisk tilskudd til gårdsdriften for involverte grunneiere. Bygging av småkraftverk er i tråd med sentrale politiske føringer. Slik skisseprosjektet foreligger, vil ulempene være knyttet til en tidvis senking av Isvotni, redusert vannføring på den eksponerte utbyggingsstrekningen og eventuelle negative konsekvenser for vanntilknyttet fossesprøytvegetasjon. Med en regulering av Isvotni vil INON-området bli redusert tilsvarende som ved en overføring (jf. Statkrafts alternativ). Avbøtende tiltak i form av minstevannføring vil kunne redusere ulempene. Dersom Statkraft gis konsesjon til overføring av Isvotni vil ikke småkraftprosjektet kunne realiseres.

Overføring av Isvotni til Stølsvatn må ha konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. I følge § 8 i loven bør en konsesjon vanligvis bare gis dersom skader eller ulemper for allmenne eller private interesser anses å være av mindre betydning sammenlignet med de fordeler som en konsesjon vil medføre. Hensyn bør dessuten tas til andre skade- og nyttevirkinger av samfunnsmessig betydning. En konsesjon etter vassdragsreguleringsloven gir rett til å ekspropriere, mot erstatning etter skjønn, det som er nødvendig av grunn og rettigheter for å gjennomføre tiltaket. Statkraft har forsøkt, men ikke oppnådd minnelig avtale med rettighetshaverne i tilknytning til Isvotni og fallet mot Lånefjorden. NVE mener ulempene for rettighetshaverne dersom Statkraft får konsesjon til overføring først og fremst vil være av økonomisk art. Ved en ekspropriasjon skal det generelt gis full kompensasjon for eventuelt økonomisk tap. Ved ekspropriasjon til vannkraftproduksjon skal det ved utmåling av erstatninger beregnes et 25 % tillegg, jf. § 16 punkt 3 i vassdragsreguleringsloven. I lys av den økte satsingen på småkraftverk er fallrettserstatninger ved ekspropriasjon blitt en interessant problemstilling og det er en viss usikkerhet knyttet til fremtidige prinsipper for utmåling av denne.

NVE konstaterer at en overføring av Isvotni vil medføre negative miljømessige konsekvenser, men disse vurderes totalt sett som beskjedne. Avbøtende tiltak i form av minstevannføring og ev. fiskeutsetting i vannene nedstrøms Isvotni vil kunne være aktuelt.

NVE konstaterer videre at det er konkurranse om den samme ressursen og registrerer at en utbygging i et småkraftverk vil generere mer kraft enn en overføring til Høyangeranleggene.

Jord og skogbruk

I anleggsfasen vil det kunne være forstyrrelser knyttet til helikoptertransport, beslag av beite etc. som vil medføre stress for beitedyr.

Det er særlig en grunneier i Dalsdalen som er bekymret for hva slike forstyrrelser vil medføre av stress for sauer.

Statkraft har foreslått avbøtende tiltak i form av plantilpasninger som skal redusere konfliktene med næringen, herunder tilpasse deponier og andre inngrep slik at det tas størst mulig hensyn til landbruksområder, unngå arealbeslag av områder som benyttes til dyrking eller beite og unngå å forstyrre beitedyr med anleggsmaskiner og helikoptertrafikk i den grad det lar seg gjøre.

NVE konstaterer at bygging av Eiriksdal/Lånefjord kraftverk vil kunne medføre ulemper for jord- og skogbruksinteresser, herunder sauehold, men mener disse kan avhjelpes mye gjennom avbøtende tiltak og god planlegging (MOP).

Kulturminner og kulturmiljø

Vannkraftverk med tilhørende infrastruktur vil kunne ha både direkte og indirekte konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø. Direkte konsekvenser innebærer i hovedsak at kulturminner blir berørt på en slik måte at de blir forandret eller skadet fysisk. I mange tilfeller vil det være relativt enkelt å unngå direkte inngrep i kulturminner ved å foreta endringer i planene som for eksempel å legge om veitraseer og linjetraseer eller forandre på tipplasseringene. Indirekte konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø innebærer at en kan se kraftverkselementer i landskapet fra disse kulturminnene og kulturmiljøene noe som kan oppleves som forstyrrende.

Verken Lånefjord eller Eiriksdal kraftverk vil komme i berøring med kjente verneverdige og fredete kulturminner. Konsekvensene for kjente kulturminner og kulturmiljø er stort sett ubetydelige, uavhengig av utbyggingsalternativ. Flere av de lave-religgende tiltaksområdene ved eksisterende bebyggelse har imidlertid potensial for funn av automatiske fredete kulturminner. Dette gjelder også området ved det høyereliggende Isvotni, som er vurdert som interessant. Et deponi/tiltaksområde rett ved K2 vil kunne påvirke kulturlandskapet ved Rindeholmen negativt.

På bakgrunn av de utførte utredningene og innkomne merknader, vurderer NVE de samlede konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø til å være små. Det tas forbehold for området ved Isvotni og deponi/tiltaksområdet ved K2 hvor en avklaring må gjøres i forbindelse med detaljplanleggingen dersom det gis konsesjon. Videre forutsettes det at alle eventuelle direkte konflikter unngås ved tilpassing i en anleggsfase når det gjelder detaljplasing av deponi, anleggsveier, riggplasser osv. Ytterligere kommentarer til kulturminnetema er gitt under merknadene til vilkårene.

NVE vurderer det dit hen at kraftverkene med tilhørende infrastruktur sannsynligvis ikke vil komme i direkte konflikt med kjente automatisk fredete kulturminner eller kulturmiljøer. Ev. negative virkninger for kulturminner og kulturmiljøer ansees begrenset og utbyggingsalternativene vurderes likt hva gjelder virkninger.

Støy

Både Eiriksdal og Lånefjordalternativet vil medføre støy i anleggsperioden. De negative virkningene vil bli størst med et Lånefjordalternativ da det må etableres et stort arbeidssted ved Bolstad. Eiriksdalalternativet vil ha hovedarbeidssted et par km unna nærmeste bebyggelse og således være til mindre sjenanse.

Statkraft signaliserer at de vil gjennomføre en rekke avbøtende tiltak for å minimere støybelastningen for mennesker og dyr. Støyproblemene kan reduseres gjennom fornuftig planlegging og tilpassing av anleggsvirksomhet.

NVE vurderer støyproblemene til i første rekke å være knyttet til anleggsperioden og således er av midlertidig karakter. Anleggsperioden strekker seg imidlertid over 4 år og støy vil således kunne være en reell ulempe.

Støyproblemene kan reduseres noe gjennom å styre aktivitetene til spesielle tider av året, uka eller døgnet. Fysisk støyskjerming vil også kunne være aktuelt.

NVE konstaterer at det i anleggsfasen må påregnes en god del støy. NVE vurderer potensielle støyproblemer som størst for Lånefjordalternativet da hovedarbeidsstedet vil ligge nær Bolstad. Støyproblemene kan reduseres noe gjennom ulike tiltak. Ulemper i form av støy er imidlertid begrenset i tid og er derfor etter NVEs syn ikke noe avgjørende moment i totalvurderingen av prosjektene.

Biologisk mangfold/naturmiljø

Begge utbyggingsalternativene vil i liten grad innvirke på det biologiske mangfoldet, bortsett fra at ordinære/trivielle forekomster kan bli berørt. Fagrapporten konkluderer med at konsekvensene for naturmiljø vurderes som små for alle alternative utbygginger.

Ev. ulemper i forbindelse med Eiriksdalalternativet er i første rekke forbundet med påvirkning av planteforekomster av lokal og regional verdi, hhv. ved aktuell deponi, påhuggsområde og tiltaksområde ved Ekrene. Det er i følge Statkraft få avbøtende tiltak som kan gjennomføres for å bøte på ev. skader på disse forekomstene. For å unngå å forstyrre hekkende kongeørn, kan helikoptertrafikken kanaliseres utenom reiområdene og utenom sensitive perioder.

For Lånefjordalternativet er det ikke forventet negative virkninger for biologisk mangfold og naturmiljø av vesentlig betydning. Dette under forutsetning av at nettilknyttingen skjer ved kabel.

Begge alternativene vil medføre reduksjon i inngrepsfritt område ved Isvotni som nevnt tidligere. De fysiske inngrepene er imidlertid svært beskjedne og vil på ingen måte være dominerende i landskapet. Vannstanden i Isvotni vil bli tilnærmet som i dag og følge de naturlige vannstandsendringer.

NVE konstaterer at begge prosjektene er vurdert å ha små negative virkninger for biologisk mangfold og naturmiljø, ikke minst fordi man har valgt jordkabler fremfor luftlinjer. NVE registrerer at det konkluderes med at Eiriksdal kraftverk vil kunne ha noe større negative konsekvenser enn Lånefjordalternativet. NVE vurderer imidlertid konsekvensene for biologisk mangfold og naturmiljø som relativt begrenset og av den grunn av mindre betydning for konsesjonsspørsmålet.

Marinbiologi

Et Lånefjord kraftverk vil øke ferskvannstilførsel til Lånefjorden, noe som er antatt å kunne gi økte isproblemer om vinteren. Det er ikke antatt at ferskvannstilførselen vil ha innvirkning på det marine miljø for øvrig.

Balestrand kommune mener det er feil å fremstille virkningene av et Lånefjord kraftverk som negativ for marinbiologien basert på fagutredningen.

NVE konstaterer at ev. virkninger for marinbiologiske forhold synes begrenset for begge alternativene. Angående faren for økt islegging mener NVE at dette kan være en negativ effekt ved Lånefjordalternativet, men at dette vanskelig kan ses på som en vesentlig ulempe i en helhetsvurdering.

Lånefjordalternativet og tilkomst til kraftstasjon

Lånefjordalternativet er planlagt med innkjøring til kraftstasjonen via Høyangertunnelen. Dette vil kunne medføre ulemper i forhold til trafikkavviklingen gjennom tunnelen, spesielt i anleggsperioden.

Statens vegvesen har ikke uttalt seg i høringsrunden, men har i tidligere korrespondanse med Statkraft signalisert at de må ha denne inn/avkjøring konsekvensutredet før de kan ta stilling til løsningen.

I det samme brevet signaliserer de at ev. utfordringer/ulemper i første rekke vil være knyttet til driftsfasen.

Statkraft har hatt to møter med vegvesenet om temaet kraftverksinngang fra tunnelen, samt legging av høyspentkabel i denne uten at dette har ført til noen avklaring. Statkraft har også søkt vegvesenet om de nødvendige tillatelser.

I forhold til konsesjonsspørsmålet er NVE av den oppfatning at det vesentligste er å få konstatert at den planlagte inngangen fra Høyangertunnelen, samt legging av høyspent i denne, er reelle løsninger. Videre vil det være av interesse å vite hvilke ulemper som dette arbeidet vil medføre. NVE har derfor vært i kontakt med Statens vegvesen, Region vest, og fått konstatert at tiltaket vil kunne la seg gjennomføre, men at det vil medføre betydelige ulemper for trafikken i anleggsperioden. Det ble opplyst om at en ev. høyspentkabel gjennom tunnelen ikke får plass i eksisterende kabelgrøft og det må derfor etableres en ny grøft på andre side av veien. Hvor store ulemper og tilhørende kostnader som følger ved etablering av tilkomsttunnelen til et Lånefjord kraftverk og legging av høyspentkabel er per i dag vanskelig å si noe sikkert om. Dette vil en først kunne vurdere når det foreligger planer på detaljnivå. NVE vurderer denne informasjonen som tilstrekkelig i forhold til det å kunne sammenlikne Eiriksdal og Lånefjord kraftverk med tanke på fordele og ulemper.

NVE legger til grunn at en tilkomst til Lånefjord kraftverk fra Høyangertunnelen er realiserbar, men at anleggsperioden vil medføre ulemper for alminnelig trafikk gjennom tunnelen. Omfanget av ulemperne er ikke nærmere kvantifisert.

8. NVEs konklusjon og innstilling

Statkraft Energi har søkt om tillatelse til utbygging av Eiriksdal kraftverk, alt. Lånefjord kraftverk etter § 8 i vannressursloven. Det søkes også om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven for overføring av Isvotni til Stølsvatn i Langedalen/ Eiriksdalen inkludert rett til ekspropriasjon av fallretter. Endring av manøvreringsreglementets pkt. 2 som foreslått av Statkraft vil også kreve tillatelse etter reguleringsloven.

Videre er det søkt om tillatelse etter energiloven for bygging og drift av elektriske anlegg, og om tillatelse til ekspropriasjon av fall og grunn, forhåndstiltredelse etter oreigningsloven, jf. oreigningslova §§ 2 og 25.

Det foreligger to alternativer for utnyttelse av vannkraftressursene i tiltaksområdet: Eiriksdal kraftverk (Statkrafts primære valg) og Lånefjorden kraftverk. NVE mener begge alternativene vil gi et viktig bidrag til kraftbalansen og at begge alternativene har begrensede, negative virkninger. Eiriksdal gir ca. 99 GWh/år ny kraft, mens Lånefjorden gir

maksimalt ca. 144 GWh/år ny kraft gitt at dagens minstevannføringer ikke økes. Begge alternativene omfatter overføring av Isvotni til Stølsvatn.

Det er ingen av høringspartene som er i mot en bedre utnyttelse av Høyangeranleggene i form av Eiriksdal eller Lånefjorden kraftverk. Enkelte har imidlertid stilt seg avvisende til en overføring av Isvotni. De sentrale spørsmål i denne saken er etter NVEs syn derfor hvilket av de to omsøkte alternativ som samlet sett er best både i forhold til miljø og kraftproduksjon, og hvorvidt Isvotni bør overføres eller ikke.

I avveiningen av de to potensielle utbyggingsprosjektene legger NVE vekt på faglige vurderinger der økonomi, ressursutnyttelse og total miljøbelastning/forbedring er avgjørende. I kap. 7 er ulike positive og negative momenter, og andre forhold ved de to alternativene beskrevet. I det følgende gis en oppsummerende vurdering av de momenter NVE har lagt mest vekt på.

Begge alternativene medfører etter NVEs syn akseptable inngrep, de vil gi økt krafttilgang ved bedre utnyttelse av eksisterende magasiner, og de vil i hovedsak berøre tidligere utbygde områder. I tillegg er det et vesentlig moment ved begge alternativene at de øker tilgangen på regulert kraft. Der som man for eksempel skulle produsert 99 GWh fra et gasskraftverk eller et moderne kullfyrt kraftverk ville det medført utslipp av hhv. 36630 og 76230 tonn CO₂-ekvivalenter pr. år.

NVE legger vekt på at Eiriksdal kraftverk har best økonomi, det er det miljømessig klart beste prosjektet og det er Statkrafts prioriterte alternativ. Et Lånefjord kraftverk vil gi større produksjon enn Eiriksdal kraftverk, men til en vesentlig høyere utbyggingspris. Med økt krav til minstevannføring i Dalelva vil produksjonsforskjellene reduseres samtidig som kostnadsforskjellen pr. kWh vil øke ytterligere. Eksempelvis vil krav om økt minstevannføring fra 5 til 6,5 m³/s om sommeren og fra 0,7 til 1,5 m³/s om vinteren redusere kraftproduksjonen med 17-18 GWh. Med ovennevnte minstevannføringskrav i Dalelva vil forskjellen i produksjon bli rundt 27 GWh i favør Lånefjord. Etter NVEs syn er det et vesentlig poeng at marginalkostnadene for denne merproduksjonen i et Lånefjord kraftverk er på hele 5,7 kr/kWh. NVE kan ikke se at Statkraft skal ta slike kostnader selv om et Lånefjord kraftverk ville redusert kostnadene ved oppgradering av nett etc. og gitt mulighet for utbygging av potensiell småkraft i Balestrand/Lånefjorden.

Videre legger NVE vekt på at Eiriksdal kraftverk vil ha en positiv effekt på miljøet i Dalsdalen. Utbygging etter Eiriksdal alternativet vil medføre viktige miljøforbedrende tiltak i form av betydelig økt vannføring over året i den lakse- og sjøørretførende Dalelva i Høyanger. I tillegg vil lengre strekninger av eksisterende kraftlinjer i Dalsdalen kunne

fjernes og erstattes med kabel under bakken. Et Lånefjord kraftverk vil etter NVEs vurdering ikke gi de samme mulighetene for miljøforbedringer. Sammenliknet med dagens forhold og et Eiriksdal kraftverk vil et Lånefjord kraftverk medføre ytterligere fraføring av vann fra Daleelva noe som anses som negativt.

Vedrørende overføring av Isvotni legger NVE vekt på at en utbygging av Kråkelvi i eget småkraftverk mot Lånefjorden vil gi mer produksjon enn Statkrafts omsøkte overføring. Dette gjelder både med og uten en liten regulering av Isvotni. Naturinngrepene synes relativt begrensete for begge alternativene. Overføringen av Isvotni er heller ikke avgjørende for økonomien i Statkrafts prosjekter. Uten en overføring av Isvotni vil totalproduksjonen for Eiriksdal reduseres til om lag 92 GWh.

8.1. Konklusjon etter vannressursloven, vassdragsreguleringsloven og oreigningsloven

Etter en samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser finner NVE at fordelene og nytten ved etablering av begge de to utbyggingsalternativene er større enn skadene og ulempe for allmenne og private interesser. Vannressurslovens § 25 er dermed oppfylt. NVE er av den oppfatning at Statkrafts primære alternativ samlet sett er det beste og anbefaler derfor at Statkraft får tillatelse til å bygge Eiriksdal kraftverk etter § 8 i vannressursloven på de vilkår som følger vedlagt.

Etter en samlet vurdering av planene for overføring av Isvotni til Stølsvatnet og mottatte høringsuttalelser mener NVE at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er mindre enn skadene og ulempe for allmenne og private interesser. NVE anbefaler derfor at det ikke gis konsesjon etter § 8 i vassdragsreguleringsloven.

NVE anbefaler at Statkraft gis tillatelse til å endre manøvreringsreglementets punkt 2 og har lagt ved forslag til et oppdatert manøvreringsreglement for Høyangerreguleringen.

Det er søkt om å erverve nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med bygging av Eiriksdal kraftverk. Formålet med inngrepet er vannkraftproduksjon (oreigningsloven § 2 nr. 51). En rekke grunneiere vil bli påvirket av en ev. utbygging. Størrelsen på arealer og antall fallmeter som må erverves på de ulike eiendommene fremgår av kartvedlegg i søknaden som følger NVEs innstilling. En ny kraftstasjon vil gi relativt mye og ny kraft, og området er fra før sterkt påvirket av reguleringer. Det er kun enkelte grunneiere som har motsatt seg Statkrafts planer. Søker opplyser om at man arbeider med å få til minnelige ordninger.

Etter en helhetsvurdering av planene og høringsuttalelsene mener NVE at inngrepene det her

er snakk om er ”tvillaust meir til gagn enn skade” slik at kravet i oreigningslovens § 2 er tilfredsstillt.

Etter oreigningsloven § 25 kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til en slik forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det vil føre til en urimelig forsinkelse for eksproprietanten å vente til skjønnskravet er fremsatt. I dette tilfelle mener NVE at foreliggende krav om utskifting av smisveiste rør i K2 innen 2009 er tilstrekkelig grunn for å anbefale at det gis tillatelse til forhåndstiltredelse nå.

NVE anbefaler at Statkraft Energi as gis tillatelse etter oreigningslovens § 2 til ekspropriasjon av nødvendige areal og rettigheter for å gjennomføre utbyggingen.

NVE anbefaler at Statkraft Energi as gis tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25.

NVE forutsetter at en søker å få til en løsning ved forhandlinger om minnelig ordning (jf. Oreigningslovens § 12). NVE gjør oppmerksom på at et eventuelt skjønn må begjæres innen ett år, ellers faller ekspropriasjonstillatelsen bort, jf. Oreigningsloven § 16.

INVEs helhetsvurdering inngår også virkningene for miljø, naturressurser og samfunn av nødvendige kraftlinjer og andre elektriske anlegg for å gjennomføre planene. Etter NVEs vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader eller ulemper av et slikt omfang at de har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. Til grunn for denne vurderingen ligger det at søkers primære tilknytningsalternativ i form av jordkabler blir valgt. Flere høringsparter har ytret sterke motforestillinger mot luftlinjer. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når søknaden om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort. NVE vil da vurdere nærmere forhold som er tatt opp i høringsuttalelsene angående elektriske anlegg og ta stilling til alternativer og aktuelle avbøtende tiltak.

8.2. Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

En utbygging av Eiriksdal kraftverk vil trenge vilkårsett etter vannressursloven. Forslagene til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår. Standard vilkår som ikke har relevans for det omsøkte prosjektet er ikke tatt med.

NVE har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det foreslås brukt standard vilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1 – Reguleringsgrenser og vannslipping

Vi viser til vedlagte og oppdaterte manøvreringsreglement samt ytterligere kommentarer til manøvreringsreglementet under pkt 8.3.

Post 2 – Byggefrister

NVE foreslår standardvilkåret om byggefrister. Etter § 19 i vannressursloven gjelder vassdragsreguleringslovens frister også for de deler av den omsøkte utbyggingen som får konsesjon etter vannressursloven.

Post 3 – Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

NVE forutsetter at det i anleggstiden blir tatt hensyn til vilt, beitedyr og jaktinteresse, og at anleggsdriften begrenser støy og støv så langt det er praktisk mulig og økonomisk forsvarlig. Vi viser ellers til omtale av miljøoppfølgingsplan under kommentarene til post 4.

Post 4 – Godkjenning av detaljplaner

Statkraft har i sine kommentarer til konsekvensutredningen anført at selskapet som et prioritert tiltak vil utarbeide en miljøoppfølgingsplan (MOP) som relativt detaljert vil beskrive hvordan anleggsvirkosomheten skal gjennomføres for å redusere virkningene på naturmiljøet og andre brukerinteresser mest mulig.

NVE forutsetter at Statkraft utarbeider en MOP for både anleggsvirkosomheten og driftsperioden etterpå. MOP for anleggsperioden skal innarbeides i entreprenørens anbudsforutsetninger så langt det er nødvendig for å sikre gjennomføring av planen. Utarbeidelse av MOP må skje i samråd med kommunen, fylkesmannen og grunneierne.

NVE vil bemerke at vilkåret gir hjemmel for godkjenning av planer, tilsyn med utførelsen, senere vedlikehold av utbyggingen samt opprydding av anleggsområder og landskapsmessige tiltak. Ved godkjenning av detaljplaner vil NVE legge vekt på at de tekniske inngrepene skal få en god utforming.

NVE vil også generelt bemerke at det er kommunene som forvalter plan- og bygningsloven og at kommunene kan kreve utarbeidelse av reguleringsplaner. Høyanger kommune har krevd utarbeidelse av reguleringsplan for tiltakene i Dalsdalen. Statkraft har utarbeidet en privat reguleringsplan i tråd med kommunens krav. NVE anbefaler at detaljplanarbeidet og reguleringsplanarbeidet i størst mulig grad samkjøres for å sikre en effektiv prosess. Vi viser ellers til byggeforskriftene som gir unntak for byggesaksbehandling for saker som behandles etter vassdragslovgivningen.

NVE påpeker at standardvilkåret har krav om at kommunene skal ha anledning til å uttale seg om planer for anleggsveier, massetak og plassering av

overskuddsmasser. Dette sikrer etter vårt syn kommunenes deltagelse i detaljplanleggingen.

NVE understreker at vilkåret om godkjenning av planer mv. også vil omfatte tidligere inngrep innenfor områder som nå blir berørt. NVE kan derfor vurdere behovet for opprydding og landskapstilpassning ved disse inngrepene. Eventuelle uttak av masser fra gamle og nye tipper kan bare gjøres etter godkjent plan. Når det gjelder krav om eiendomsrett til tunnelmasser viser vi til standardvilkåret som vil sikre ukontrollert uttak som er uheldig for landskap og miljø.

Noen høringsparter har påpekt at det er uheldig at masser er tenkt plassert i ny tipp ved Roesvann. Det er ikke ønskelig med en ny tipp her og disse massene foreslås plassert i eksisterende tipp ved Botnen. Videre er det krevd at den gamle tippen i Botnen tilsåes og at kommende veier ifm. lukehus og tverrslag ved Høgsvann beskrives. NVE forutsetter at man, i den grad det lar seg gjøre, benytter eksisterende tipper fremfor å etablere nye. Forhold angående utforming og plassering av fysiske inngrep som er tatt opp i høringsuttalelsene vil bli vurdert i forbindelse med detaljplanleggingen av konsesjons-gitt anlegg.

Post 5 – Naturforvaltning

DN mener en utbygging, selv om deler av tiltaket vil kunne ha positive miljøvirkninger, tilfredsstillende kriteriene for å tildele vertskommunen årlige tilskudd til opphjelpe av vilt/fisk/friluftsliv. DN har foreslått 150.000 til Høyanger og 50.000 kr til Balestrand. Beløpets størrelse er i hovedsak knyttet til eksisterende konsesjoner og i liten grad til merbelastninger ved ev. virkninger av et Eiriksdal kraftverk.

NVE kan ikke se at et Eiriksdal kraftverk medfører konsekvenser som tilsier at det er behov for innbetaling av et årlig tilskudd til verken Høyanger eller Balestrand kommune. For Høyanger kommune sin del antar man at et Eiriksdal kraftverk vil være positivt i forhold til fisk og fiske. Reguleringskonsesjonene for Høyangeranleggene ble overdratt Statkraft i 2001 og ev. krav om årlige fond for å opphjelpe vilt/fisk og friluftsliv burde vært fremmet i forbindelse med dette. Etter det NVE har fått opplyst gis det pr. i dag årlige tilskudd på 220.000 for drift av klekkeriet. Dette er ikke konsesjonspålagt, men en frivillig avtale mellom regulat og Høyanger kommune.

Høyanger jakt og fiskelag har stilt krav om prøvafiske i berørte magasin etter en ev. utbygging. Etterundersøkelser av denne typen er forhold som DN/fylkesmannen vil kunne følge opp gjennom standardvilkårene.

Standard vilkår om naturforvaltning er omfattende, og det presiseres at DN må vurdere eventuelle pålegg nøye med hensyn til kost/nytte. Pålegg skal dessuten ha direkte sammenheng med utbyg-

ging og drift av Eiriksdal kraftverk med tilhørende anlegg og infrastruktur.

Post 6 – Automatisk fredete kulturminner

Fylkeskommunens kulturavdeling konkluderer med at undersøkelsesplikten i fht. Kulturminnelovens § 9 ikke er oppfylt og krever at registreringer finner sted i forbindelse med utarbeidelse av detalj-/reguleringsplanleggingen. RA har krevd at det blir utført arkeologiske registreringer i berørte områder ved Isvotni før konsesjonsvedtak fattes.

Utbygger skriver følgende om oppfølging av kulturminner i søknaden:

- Oppfølgende undersøkelser vurderes som nødvendig ved Isvotni. Det vil være nødvendig med prøvestikk i området. For dette området må bredden befares med henblikk på steinalderlokaliteter før det kan tas stilling til eventuelle avbøtende tiltak her.
- Det må avklares om massedeponi ved Ekrene kan komme i konflikt med verneverdig kulturlandskap ved Rindeholmen, når nærmere planer for deponiet er klar.

NVE foreslår standardvilkåret om automatisk fredete kulturminner og viser for øvrig til vilkårenes post 3 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv. NVE forutsetter videre at det før detaljplanleggingen tas kontakt med de regionale kulturminnemyndighetene for å avklare behovet for ev. nye registreringer i områdene som blir direkte eller indirekte berørt av utbyggingen.

NVE anbefaler at Isvotni ikke overføres. Dersom Isvotni ikke overføres vil behovet for kulturminneundersøkelser rundt Isvotni i forbindelse med detaljplanleggingen falle bort.

Riksantikvaren har bedt NVE om å ta inn i vilkårene for konsesjonen at det skal gjøres undersøkelser av automatisk fredete kulturminner i regulerte områder som omfattes av konsesjonen fra 20.05.1988. NVE bemerket i sine kommentarer til KU-programmet at reguleringen av Høgsvatn og Roesvatn er gitt i tidligere konsesjoner og at registrering av kulturminner i strandsonen rundt vannet derfor ikke kunne anses å være en naturlig del av konsekvensutredningen for Eiriksdal eller Lånefjorden. Vi bemerket videre at dersom en eventuell konsesjon til kraftverket ville innebære endret reguleringspraksis og endrete erosjonsforhold til skade for kulturminner, ville spørsmålet om undersøkelser rundt disse vann kunne vurderes i forbindelse med vilkårene for en eventuell ny konsesjon. Med den begrensede endring i manøvreringsstrategi som vil følge et Eiriksdal kraftverk, mener NVE at arkeologiske undersøkelser rundt Høgsvatn og Roesvatn og ev. andre magasin som inngår i konsesjo-

nen fra 20.05.98 ikke ligger innenfor det som kan kreves i denne saken.

Post 7 – Forurensning m.m.

Fylkesmannen bemerker at det kan bli aktuelt å behandle utslipp under anleggsperioden etter forurensningsloven, og ønsker at det tas inn vilkår om dette i konsesjonsvilkårene. FM forutsetter at avbøtende tiltak for å begrense støy, støv og ev. nedslamming tas med i miljøoppfølgingsplanen. Det er fra Statkrafts side lagt opp til at alle forurensende utslipp skal tas forsvarlig hånd om.

Standardvilkåret dekker driftsperioden. For anleggsdriften må det søkes til fylkesmannen om særskilt utslippstillatelse. NVE viser for øvrig til kravet om en miljøoppfølgingsplan som også skal dekke tiltak for å unngå forurensning.

Post 9 – Terskler mv.

NVE vil påpeke at standardvilkåret gir mulighet for å pålegge terskelbygging og andre biotopjusterende tiltak i alle elvestrekninger som blir berørt av utbyggingen. Vilkåret gjelder også tiltak mot erosjonsskader m.m. Basert på foreliggende opplysninger kan imidlertid ikke NVE se at det blir endrete forhold i Daleelva som tilsier behov for terskelbygging utover de 27 som allerede eksisterer i vassdraget.

Vedlikehold etc. av terskeldammene er forhold som naturlig ligger inn under dette vilkåret.

Post 14 - Revisjon av vilkår

Tillatelse til utbygging etter vannressurslovens § 8 gis i utgangspunktet uten noen tidsbegrensning.

NVE anbefaler at dette også gjøres gjeldende for denne konsesjonen. NVE anbefaler videre at vilkårene kan tas opp til revisjon 2031, hvilket samsvarer med tidspunktet for en ev. revisjon av vilkårene for de andre reguleringskonsesjonene.

8.3. Øvrige merknader

8.3.1. Merknader til foreslått endring av manøvreringsreglement

Statkraft har foreslått å endre post 2 i gjeldende manøvreringsreglement for Høyangerreguleringen. Endringene går ut på å flytte målepunktet for minstevannføringen ut fra stasjon K2 og noe nedstrøms samløpet mellom elva fra Eiriksdalen og elva fra Gautingsdalen. Minstevannføringen blir i praksis den samme som i eksisterende manøvreringsreglement. Det foreslås også tiltak for å redusere uheldig virkninger for Daleelva ved utfall av stasjon, deriblant installasjon av en omløpsventil.

NVE viser til at krav om minstevannføring i K2 ligger som et eget pkt. i manøvreringsreglementet for Høyangeranleggene. I dette tilfelle vil en ev. endring kunne hjemles i vassdragsreguleringslovens §

10 post 3, 2 avsnitt som gir konsesjonæren muligheter til å søke om endring. NVE anser derfor Statkrafts forslag å være en søknad etter denne paragrafen.

I dagens reglement står det følgende om vannføringskrav i Daleleva:

”Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes naturlige flomvassføringer ikke forøkes.

I kraftverket K2 skal vassføringen ikke være under 5 m³/s i tiden 1. juni – 15. september.

I tiden 16. september – 31. mai skal vassføringen på samme sted ikke være under 0,7 m³/s. For øvrig kan vannslippingen foregå etter kraftverkens behov.”

For begge utbyggingsalternativene er dette foreslått endret til:

”Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes naturlige flomvassføringer ikke forøkes.

I Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, skal vassføringen ikke være under 5,3 m³/s i tiden 1. juni – 15. september. I tiden 16. september – 31. mai skal vassføringen på samme sted ikke være under 1,0 m³/s. Nedkjøringen fra sommer- til vinterminstevannføring skal skje gradvis over 2 døgn. For øvrig kan vannslippingen foregå etter kraftverkens behov.

Ved plutselig stans i kraftverket skal tilstrekkelig vann for å opprettholde minstevannføringen automatisk kunne tappes gjennom et forbislippingsystem.

Dersom kraftverket må stanses, skal ovennevnte minstevannføring tappes via forbislippingsystemet i kraftverket og/eller ved tapping fra Avlangevatnet og/eller Høgsvatnet/Roesvatnet. Dette for å sikre at vassføringen i målepunktet er minst 5,3 m³/s i perioden 1. juni – 15. september og minst 1,0 m³/s i perioden 16. september – 31. mai.”

Statkraft bemerker at minste lavvannføring for restfeltet like nedstrøms samløpet er ca. 0,3 m³/s. Da man foreslår å flytte målepunktet for registrering av minstevannføring fra dagens plassering i kraftstasjonen K2 til nedenfor samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, må minstevannføringen derfor økes med 0,3 m³/s. Statkrafts forslag til minstevannføring er således en videreføring av dagens krav og ingen reell økning.

Ved å flytte målepunktet nedstrøms utløpet av kraftstasjonen vil imidlertid Statkraft, i perioder med stort tilsig fra restfeltet/overløp, kunne oppfylle minstevannføringskravet med tilsiget alene. Dersom stasjonen står under slike forhold, vil den totale vannføringen i Daleelva kunne bli noe lavere enn om målepunktet forble i stasjonsutløpet. I forhold til

et Eiriksdal kraftverk vurderer NVE dette til å være av begrenset betydning da vannføringen generelt økes betraktelig. For et Lånefjord kraftverk vil imidlertid dette medføre at det normalt vil bli mindre vann i elva enn under dagens forhold selv om kravet til minstevannføringen er oppfylt. Dette anses å være negativt for livet i elva.

I perioder hvor tilsig fra restfeltet er lavere enn middelvannføringen på 300 l/s, vil en flytting av målepunktet føre til en noe høyere vannføring enn ved dagens situasjon.

Flere høringsparter har kommentarer til foreslåtte minstevannføringslipp og andre forhold som berører vannføring og vannstandsvariasjoner i Daleelva. Høyanger kommune, FM, DN og Høyanger jakt og fiskelag krever endringer i periodene for slipp av minstevannføring og økt minstevannføring. Det er særlig fokus på den lave minstevannføringen om vinteren. Dette er også i tråd med anbefalingene fra fagrapporten for fisk fra NINA. De tallfestede krav varierer mellom 1,5 m³/s og 2 m³/s om vinteren (1/11-30/3) og 6 og 6,2 m³/s om sommeren (1/4-31/10). En utvidet sommerperiode vil gi bedre forhold for oppvandring av voksen fisk om høsten samt bedre forhold for smoltutvandringen om våren. Økt minstevannføring i vinterperioden vil gi økte gyte- og overvintringsarealer.

Flere av høringspartene er opptatt av at et fremtidig manøvreringsreglement og forbislippingsystem ved ev. driftstans, til enhver tid skal sikre fiskebestandene gjennom ”myk” opp og nedkjøring av vannføringen. Etter deres syn er dette ikke tilstrekkelig ivaretatt i det Statkrafts foreslåtte reglementet.

Høyanger kommune krever en forbislippingsventil som kan ta hele driftsvannføringen begrenset oppad til 6 m³/s, men at en deretter via en myk overgang kan manøvrere elva ned til minstevannføringen. Dersom stasjonen faller ut på stor driftsvannføring om vinteren vil endringene i vannstand bli store dersom det kun slippes minstevannføring.

Statkraft har foreslått at man ved uforutsett stans i kraftverket skal slippe tilstrekkelig vann for å opprettholde minstevannføringen automatisk gjennom slipp via et omløpssystem. Omløpssystemet skal kunne opprettholde minstevannføringen dersom stasjonen faller ut. Ved planlagt driftstans foreslår Statkraft at minstevannføringen kan slippes fra Avlangevatn eller Høgsvatn/Roesvatn. Statkraft skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at de har igangsatt et prosjekt med deltakelse fra Sintef og NINA som skal komme med innspill til hvordan et optimalt driftsmønster skal utformes. Disse innspillene er etter det NVE kjenner til ikke fremlagt enda.

Da virkningene for fisk og fiske i Daleleva er et vesentlig argument for Eiriksdalalternativet, er NVE av den oppfatning at minstevannføring og vannføringsendringer må hensynta disse forhold på

en god måte. NVE mener at man på bakgrunn av søknaden, fagrappporter, høringsuttalelser og generell kunnskap om manøvreringsreglementer fra andre lakselever, har tilstrekkelig informasjon til å kunne foreslå et fornuftig reglement for Daleelva. NVE ser derfor ikke at det er noe stort behov for å avvente fastsettelsen av manøvreringsreglementets pkt. 2 til det foreligger ytterligere innspill.

Basert på innspill i høringsuttalelsene og vurderinger i fiskerapporten bør det etter NVEs syn stilles krav til en minstevannføring på 1,5 m³/s om vinteren (1/11-31/3) og 6 m³/s om sommeren (1/4-31/10). Minstevannføringen anbefales målt i Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen. Ved planlagt driftstans kan vannføringen slippes fra Avlangevatn eller Høgsvatn/Roesvatn som foreslått.

Vannføringsendringene må skje på en måte som hindrer raske vannstandsendringer og etterfølgende stranding av fisk. I SINTEFs rapport TR A5932: "Raske vannstandsendringer i elver – virkninger på fisk, bunndyr og begroing", anbefales det ikke en hurtigere senkning av vannstanden enn 13 cm pr. time for å redusere risikoen for stranding. Dette vil variere noe fra elv til elv pga. elveprofilen og bunnforholdene. I nåværende prøvereglement for Suldalslågen er det for eksempel fastsatt en grense for alle vannstandsreduksjoner på maks. 6 cm/t, hvilket synes å være tilstrekkelig i forhold til strandingsproblematikk. For å være på den sikre siden anbefaler NVE derfor at alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skal skje med maksimalt 6 cm/t, målt ved samme sted som vannføringen.

For å unngå stranding ved utfall av kraftstasjonen anbefaler NVE at utbygger pålegges å installere en omløpsventil som kan ta inntil 6 m³/s. Dette tilsvarer i underkant av halve slukeevnen og vil redusere risikoen for stranding ved utfall fordi mesteparten av tørrlagt areal fremkommer ved vannføringsendringer fra 6 m³/s og nedover. Endringen i tørrlagt areal ved vannføringsendringer fra 13 m³/s (maks slukeevne) og ned til 6 m³/s er begrenset.

Med bakgrunn i ovennevnte forhold anbefaler NVE at manøvreringsreglementets pkt. 2 endres i samsvar med følgende:

"Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes naturlige flomvassføringer ikke forøkes.

I Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, skal vassføringen ikke være under 6 m³/s i tiden 1. april – 31. oktober. I tiden 1. november – 31. mars skal vassføringen på samme sted ikke være under 1,5 m³/s. Alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skal skje med maksimalt 6 cm/t, målt ved samme målepunkt som vannføringen. For øvrig kan vannslippingen foregå etter kraftverkens behov.

Ved uforutsett stans i kraftverket skal en ved bruk av en forbislippingsventil som kan ta hele driftsvannføringen begrenset oppad til 6 m³/s, manøvrere elva ned til gjeldende minstevannføring innenfor de gitte grenser for vannstandsreduksjon. Ved planlagt driftstans kan vannføringen slippes fra Avlangevatnet eller Høgsvatn/Roesvatn."

8.3.2. Konsesjonsavgifter og næringsfond

I dag betaler Statkraft konsesjonsavgifter for et avgiftsgrunnlag på 126446 nat.hk. Bygging av Eiriksdal kraftverk medfører ikke utnyttelse av fall som ikke allerede er ervervet. Avgiftsgrunnlaget blir således ikke endret.

Høyanger kommune har krevd næringsfond og høyeste satset på konsesjonsavgiftene.

Etter NVEs syn vil ikke et Eiriksdal kraftverk medføre virkninger for Høyanger kommune som berettiger et næringsfond. Videre får kommunen i dag konsesjonsavgifter som må betraktes som høye (30,36 kr pr. nat.hk).

8.3.3. Mulighet for effektkjøring

Balestrand kommune har signalisert at de mener det ligger til rette for effektkjøring av Høgsvatn gjennom et Lånefjord kraftverk og at dette er et forhold som må vurderes av NVE.

Ev. krav om utredning av et effektalternativ for Lånefjorden kraftverk burde vært fremmet i forbindelse med meldingsfasen av prosjektet. Dette ble ikke gjort. Statkraft er av den oppfatning at Høgsvatn ikke er egnet for effektkjøring og har da heller ikke søkt om dette.

NVE viser til at det i Høyangeranleggene allerede eksisterer kraftverk hvor effektkjøring kan være aktuelt og mer egnet enn Høgsvatn, f.eks. K5.

8.3.4. Tilgang til fjellet

En rekke høringsparter har stilt krav om vei opp på fjellet. Gunn Marit og Stig Bjaadal har foreslått to alternative veitraseer opp på fjellet og krevd at disse utredes og kostnadsberegnes.

Høyanger kommune er opptatt av at adkomsten til fjellet opprettholdes og bedres gjennom en opprustning av trallebanen til offentlig bruk.

Kåre og Liv Lønne ønsker utvidet tillatelse til å bruke transport fra trallebanens endestasjon.

Randi Dale og Sigbjørn Dale påpeker viktigheten av å få sikret adgang til Randen under anleggsperioden, både av hensyn til sauebeiting og av hensyn til allmennhetens tilgang til fjellet.

Statkraft opplyser i sine kommentarer at en har vurdert kostnadene ved ulike veialternativ opp på fjellet og konkludert med at alle blir uforholdsmessig dyre. Det nevnes videre at trallebanen er opprustet og sertifisert og at denne vil sikre tilgangen til fjellet i fremtiden.

NVE forutsetter at tilgangen til fjellet opprettholdes på dagens nivå. Forhold knyttet til regler for bruk av trallebanen, utvidelse av transporttillatelse, adgang til Randen etc. er privatrettslig forhold som må finne sin løsning gjennom avtaler partene i mellom.

8.3.5. Kråkelvi

Det er påpekt at en overføring av Isvotni vil medføre ulemper for grunneiere som i dag bruker elva til jordbruksvanning og lokal el-produksjon. Da NVE ikke går inn for denne overføringen anses dette forhold å bortfalle. Forholdet er for øvrig av privatrettslig karakter og må ev. finne sin løsning gjennom avtale mellom partene eller ved skjønn.

8.3.6. Skytebane

Høyanger jakt og fiskelag påpeker at deponering av masser på skytebanen vil frata laget tilgangen og antas kompensert fullt ut. Videre forventes det at skytebanen blir reetablert og området satt i stand ved slutføringen av anlegget. NVE viser til Statkrafts kommentarer hvor det fremgår at det i forbindelse med pågående reguleringsplanarbeid blant annet er laget en skisse for reetablering av skytebane. Forholdet er for øvrig av privatrettslig karakter og må finne sin løsning gjennom avtale mellom partene eller ved skjønn.

8.3.7. Båtopptrekk

Krav om båtopptrekk i Høgsvatn er et privatrettslig forhold som må avklares gjennom avtaler eller ved skjønn.

8.3.8. Erstatning for tapt jaktutbytte

Flere grunneiere har fremsatt krav om erstatning for tapt jaktutbytte i anleggsperioden. Dette er et privatrettslig forhold som må avklares gjennom avtaler eller ved skjønn.

8.3.9.

8.3.10.

8.3.11.

8.3.12.

8.3.13.

8.3.14.

8.3.15. Reguleringsbegrensninger i eksisterende magasin

Enkelte høringsparter har fremmet ønsker knyttet til reguleringen av magasinene. Et Eiriksdal kraftverk er forutsatt å operere innenfor gjeldende reguleringsgrenser. Reguleringsgrensene (HRV og LRV) for magasinene i Høyanger er gitt ved kgl.res. av 20.05.88 og er ikke gjenstand for endringer. Der-

som et Eiriksdal kraftverk medfører endringer i magasinenes kjøremønster som gir ulemper er dette forhold som det kan være naturlig å ta opp i forbindelse med en ev. revisjon i 2031. Restriksjoner i forbindelse med utnyttelsen av magasinene kan i så fall bli vurdert.

Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Statkraft Energi AS til å bygge Eiriksdal kraftverk i Høyanger kommune, Sogn og Fjordane fylke

1

(Reguleringsgrenser og vannslipping)

Eksisterende magasin Høgsvatn skal benyttes som inntaksmagasin. Reguleringen av magasinet og kjøringen av stasjonen skal skje i hht. oppdatert manøvreringsreglement for reguleringer i Høyangervassdraget gitt ved kgl.res. xxx.

2

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

3

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mu-

lig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- å sørge for at forholdene i *Daleelva* er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon, og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge

for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forureningsforholdene i vassdraget.

8

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved an-

leggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

9

(Terskler mv.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for

berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

12

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

13

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettsstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

14

(Revisjon av vilkår)

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til revisjon i 2031 sammen med en ev. revisjon av vilkårene for reguleringskonsesjonen for Høyangervassdragene.

Hvis vilkårene blir revidert har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringslovens § 10, post 3,1.ledd.

Forslag til manøvreringsreglement for reguleringer i Høyangervassdraget.

(erstatter reglement gitt ved kgl.res. 20.05.1988)

1.

A. Reguleringer:

Magasin	Reguleringsgrenser		Oppd. i m	Senkn. i m	Reg.høyde i m
	Øvre kote	Nedre kote			
Uldalsvatn	597,6	575,6	5,0	17,0	22,0
Bergsvatn	597,35	568,74	29,69	..	28,61
Vassdalsvatn	683,3	673,7	6,0	3,6	9,6
Siploelv	524,0	520,0	6,0	..	4,0
Øv.Breidalsvatn	799,3	771,5	5,59	22,21	27,8
Ned.Breidalsvatn	735,5	721,55	3,13	10,81	13,95
Roesvatn	627,2	623,5	0	3,7	3,7
Høgsvatn	694,0	687,0	6,1	0,9	7,0
Norrdalsvatn	804,0	777,0	11,45	15,55	27,0
Ned.Gruvlebotnvt.	811,0	796,5	2,5	12,0	14,5
Øv.Gruvlebotnvt.	872,0	834,0	7,6	30,4	38,0
Kaldosvatn	714,0	703,3	3,8	6,9	10,7
Stølsvatn	771,0	739,0	5,8	26,2	32,0
Harbakkevatn	830,6	785,25	14,0	31,35	45,35
Langevatn	611,5	607,0	3,0	1,5	4,5

Kotehøydene for Bergsvatn og Langevatn refererer seg til havets middelasstand målt i Høyanger i 1961. De øvrige er basert på lokale høydesystemer. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. Overføringer:

Avløpene fra følgende nedbørfelter overføres via tunneler til Bergsvatn:

Sæbotn	3,4 km ²
Roesvatn	74,4 km ²
Gautingsdalen	29,7 km ² (med Kringletevatn, Langevatn og Holmevasselv)
Tverrelvene:	13,8 km ² (Vassoelv, Botnelv, Ekreelv/Vårstølelv og Grøvla)
Siplo	3,8 km ² (Vassdalen/Smådalen)

Avløpet fra Siplos restfelt ved K. 518,0, 1,5 km², føres inn i driftstunnelen for kraftstasjonen K. 5.

Krekjavatn og Langevatn i Kråkevassdraget, 2,5 km², føres til Uldalsvatn/Bergsvatn.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes naturlige flomvassføringer ikke forøkes.

I Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, skal vassfø-

ringen ikke være under 6 m³/s i tiden 1. april – 31. oktober. I tiden 1. november – 31. mars skal vassføringen på samme sted ikke være under 1,5 m³/s. Alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skal skje med maksimalt 6 cm/t, målt ved samme målepunkt som vannføringen. For øvrig kan vannslippingen foregå etter kraftverkernes behov.

Ved uforutsett stans i kraftverket skal en ved bruk av en forbislippingsventil som kan ta hele driftsvannføringen begrenset oppad til 6 m³/s, manøvrere elva ned til gjeldende minstevannføring innenfor de gitte grenser for vannstandsreduksjon. Ved planlagt driftstans kan vannføringen slippes fra Avlangevannet eller Høgsvatn/Roesvatn.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstat-

te mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III Høring

Olje- og energidepartementet har sendt NVEs innstilling på høring til Høyanger kommune, Balestrand kommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune og Landbruks- og matdepartementet.

Balestrand kommune har i brev av 31.08.07 uttalt følgende:

Balestrand kommune har gått gjennom innstillinga til NVE i nemnde sak, og må innrømme at vi er både skuffa og usamd i NVE sin og innstilling i saka. Vi må også innrømme at vi er overraska over NVE sine gjennomgang og vurderingar på fleire punkt.

Innleiingsvis kan vi ikkje sjå at NVE har teke tilstrekkeleg omsyn til Vannressursloven sitt krav om at ein konsesjon skal bli gjeve ut i frå ein heilskapleg og samfunnsmessig forsvarleg forvaltning, og der det skal takast omsyn til andre skade og nytteverknader av samfunnsmessig betydning. Vi finn også at innstillinga på einskilde punkt samsvarer dårleg med:

- Stortingsmelding nr. 13 som seiar at Statkraft skal kombinere bedriftsøkonomiske omsyn med samfunnsmessige interesser.
- Regjeringa sitt mål om 30 TWh fornybar energi i perioden 2001 – 2016.
- NVE sin eigen politikk knytt til samordning av planlegging og utbygging av fordelingsnett.
- Tilsvarende konsesjonar der vektning av same moment er forskjellig.

Vi vil utdjupe kommunen sine synspunkt nærare i følgjande punkt:

Optimal utnytting av potensialet for kraftproduksjonen

Balestrand kommune har gjennom heile prosessen sett det som samfunnsmessig rett å legge til rette for ei utbygging som gjev *mest kraft* av eit allereie utbygd og regulert vassdrag. Utbygging av eit Lånefjord kraftverk vil i seg sjølv auke tilgangen til regulert kraft, samstundes som oppgradert infrastruktur i fordelingsnettet vil legge til rette for lønsam utbygging av heile ca. 90 GWh i småkraftproduksjon i Lånefjordområdet. Ei slik utnytting av vassressursane vil kunne skje både på ein miljømessig god måte og vere bedriftsøkonomisk akseptabel for utbyggar!

Sett i samanheng med regjeringa sitt mål om å auke produksjon av fornybar energi/energieffekti-

visering med 30 TWh i perioden 2001-2016, finn vi grunn til å stille spørsmål ved NVE sin omtale, vurdering og mangland vektning av dette momentet.

I NVE si tilråding til Olje- og energidepartementet 05.07.2007 om å gje Salten Kraftsamband Produksjon AS løyve til å bygge Smiberg og Storåvatn kraftverk vert nettopp auke i regulert kraft framheva som eit viktig argument:

Eit vesentlig argument for begge prosjekter er at de vil øke tilgangen på regulert kraft. Dette er viktig da man i dag for en stor del får økt krafttilgang i form av uregulert kraft (vind og småkraftverk). Etter NVEs syn er det nødvendig at hensynet til kraftbalansen og fremtidig leveringssikkerhet tillegges vesentlig vekt ved nye prosjekt.

Det er ut i frå samfunnsmessig omsyn, og ikkje minst ut i frå eit miljøomsyn, viktig å utnytte potensialet i dette allereie utbygde og regulerte vassdraget optimalt. Eit Lånefjord kraftverk vil gje meir kraft og samstundes legge til rette for utnytting av relativt store mengder fornybar kraft i form av småkraftverk i området.

Utvikling av nettkapasitet - fordelingsnettet i området

Balestrand kommune har saman med mellom anna Sognekraft AS og BKK som er områdekonsesjonærar, peikt på den fordelten med eit Lånefjord kraftverk - at ein samstundes får eit "sterkt punkt" og styrkar fordelingsnettet i området. Eit Eriksdalen kraftverk har minimale verknader for fordelingsnettet.

Fordelingsnettet i området mellom Balestrand og Lånefjorden er i dag dårleg. Det kan som nemnt berre løyse ut ein brøkdel av potensialet for småkraftproduksjon i området. Det er i tillegg manglande kapasitet for industrien på Nessane som av den grunn i dag ikkje kan nytte el-kraft, men må bruke dyr og meir ureinande olje i sin produksjon.

NVE skriv i sin tilråding (utdrag s. 33):

NVE konstaterer at marginalkostnaden for merproduksjonen i et Lånefjord kraftverk er 5,7 kr KWh, og finner det ikke riktig å pålegge Statkraft en slik kostnad for å legge til rette for at eventuelle småkraftverk i Lånefjorden skal få redusert sine anleggsbidrag/utgifter til nettopp-rusting.

NVE har eit ansvar for å ivareta heilskapen med omsyn til framtidig nettkapasitet og kraftproduksjon. På NVE-seminar i Førde 10.04.2007 uttalte NVE-direktør Agnar Aas:

NVE vil ikkje gje konsesjon til nett som ikkje er samfunnsmessig rasjonelle. Det kan medføre at tilknytning av nye småkraftverk ikkje er mogeleg.

I lys av dette framstår NVE sine formuleringar og vektlegging av dette noko underleg. Ein bør heller ikkje favorisere Statkraft framfor eventuelle småkraftverk i Lånefjorden. Det bør vere i NVE si interesse gjennom konsesjonstilrådingar både å planlegge og samstundes legge til rette for nettutvikling og framtidig kraftproduksjon. For å få ei samla rasjonell nettløysing kan og bør framtidige småkraftverk bidra økonomisk, slik at også dette vert meir positivt for Statkraft.

Ei samla og rasjonell planlegging og utbygging av fordelingsnett må leggast til grunn for konsesjonsvedtaket.

Auka installasjon og ev. by-passløysingar i eit Lånefjord kraftverk - gjev grunnlag for effektiv flaumdemping

Balestrand kommune har i sine uttaler påpeikt at eit Lånefjord kraftverk, som har utløp direkte i sjø i Lånefjorden, vil ha ein betre flaumdempande effekt for Daleelva enn eit Eriksdal kraftverk som har utløp nettopp i Daleelva. Vi har vidare bede om at det vert vurdert *større installasjon* i eit eventuelt Lånefjord kraftverk, samt også bede om at ei *by-passløysing* vert vurdert nærare. Begge som tiltak for ytterlegare å kunne dempe skadeflaumar i Daleelva i Høyanger. Dette er ikkje gjort og det synest som om Statkraft sitt argument om økonomi har fått fullt gjennomslag.

Når vi i tillegg kjenner til skadeflaumane i Høyangervassdraget sitt omfang og potensial, finn ein NVE sin omtale og vurdering å vere urovekkande og enkel (s. 32):

Flomforhold

Et Lånefjord kraftverk vil medføre noe reduserte flommer i Daleelva. Reduksjonen vil tilsvare kraftverkets slukeevne.

Enkelte høringsparter har stilt spørsmål om mulighetene for større installasjon i kraftverket slik at flomproblemene reduseres og produksjonen økes. Ifølge Statkraft er dette uaktuelt grunnet den begrensede reguleringsgraden en har i magasinene i tillegg til at det ikke vil være økonomisk lønnsomt. Løsningene som er søkt er tilpasset optimalt til det reguleringsystem som eksisterer og de vannmengder som er tilgjengelige. Et Eriksdal kraftverk vil ikke kunne påvirke flomforhold nemneverdig.

NVE vurderer det dithen at et Lånefjord kraftverk vil kunne redusere flommene i Daleelva noe, men at dette vil ha begrenset virkning under de store flommene.

I NVE sitt brev til opprusting og modernisering av Lysebotn kraftverk - Vurdering av konsesjonsplikt til Lyse produksjon AS 09.07.2007 synes det som om NVE har tillagt dette argumentet større vekt enn i dette tilfelle (utdrag):

En større slukeevne vil redusere perioder med overløp da en har økt mulighet til å skaffe seg demping i forkant av en flom.

Balestrand kommune har drøfta denne problemstillinga med fagfolk innan SFE (Sogn og Fjordane Energiverk). Det vert hevda at ei løysing med auka slukeevne i kraftverket kombinert med aktiv manøvrering ut i frå nedbørsprognosar (ev. større fribord i magasin) vil gje god flaumdemping. Ei slik løysing vil i tillegg redusere flaumtap og samla sett gje større kraftproduksjon.

Ut i frå at by-passløysing ikkje er vurdert i søknaden eller frå NVE, har vi også teke kontakt med Norconsult AS for å få ei vurdering av og ev. ein dokumentasjon på om ei by-pass løysing kunne vere mogeleg. Dette for at ein i krisetilfelle skal kunne slippe enda større vassmengder enn kraftverket sin slukeevne til Lånefjorden i staden for til Daleelva. Umiddelbar tilbakemelding var det sagt at slike løysingar var kjent frå mange anlegg og at ein kunne gjere ei slik vurdering. Etter nokre dagar fekk vi derimot tilbakemelding om at ein likevel ikkje kunne gjere slik vurdering/ dokumentasjon då selskapet var innleigd som konsulent for Statkraft - også i denne saka.

Ut i frå manglande tid og kapasitet har ein ikkje kunne fulgt opp dette vidare. Balestrand kommune kan ut i frå dette difor ikkje påstå at dette er eit tiltak som bør gjennomførast og ev. i kva omfang, men ein finn likevel grunn til å tru at det kan vere aktuelt om ein ynskjer å prioritere å bruke denne utbygginga til å redusere skadeflaumane i Høyangervassdraget i all framtid.

I Høyanger har flaumane eit slikt omfang at dei truar eksisterande busetnad, og det er brukt store summer i hovudsak av NVE for å gjennomføre elveforbygningar for å førebygge skade. Eit anna moment som ikkje er omtalt i søknaden eller NVE si vurdering er flaumane sin negative innverknad på fauna og fisk i Daleelva (jf. punkt om fiske). Ut i frå det faktum at demping av flaumar vil betre *samfunnsikkerhet og miljø/fiske* burde dette momentet etter Balestrand kommune sitt syn vore tillagt langt større vekt.

Auka installasjon i eit Lånefjord kraftverk - gjev grunnlag for meirproduksjon og betre pris

Ein større installasjon i eit Lånefjord kraftverk vil gje grunnlag for mindre flaumtap, og med dette betre utnytting av vassressursane. Utbygginga er i tillegg basert på nedbørsdata frå perioden 1970 - 2001. Den siste 10-årsperioden har nedbøren i området vore gjennomgåande betydeleg større, jf. også NVE sin vurdering av bakgrunn for søknaden (s. 23) ”., kombinert med økende avrenning fra nedbørfeltene de senere årene”. Nedbøren har også kome meir konsentrert, dvs. periodar med stor nedbør. Det er all

grunn til å tru at dette ikkje berre er tilfeldige svingingar. I lys av dagens klimadebatt er det meir grunn til å tru at dette er ein situasjon som kan bli ytterlegare forsterka, og ikkje få eit tilbakesving mot situasjonen i perioden 1970-2001. I Høyangervassdraget som har avgrensa reguleringskapasitet vil relativt myke av vatnet med eit slikt nedbørsbilette gå tapt i form av flaumtap og vidare føre til flaumskader. Vi kan ikkje sjå at omsøkt og tilrådde løysing reflekterer denne situasjonen.

Balestrand kommune har vidare peikt på at eit Lånefjord kraftverk som har utløp direkte til sjø gjev grunnlag for effektkjøring også for å tilføre marknaden kraft til tider det er mest behov for denne og utbyggar samstundes får best betalt for krafta. I si vurdering og tilråding skriv NVE (s. 46):

Balestrand kommune har signalisert at de meiner at det ligger til rette for effektkjøring av Høgsvatn gjennom Lånefjorden kraftverk og at dette er et forhold som må vurderast av NVE.

Ev. krav om utredning av et effektalternativ for Lånefjorden kraft burde vært fremmet i forbindelse med meldingsfasen i prosjektet. Dette ble ikke gjort. Statkraft er av den oppfatning at Høgsvatn ikkje er egna for effektkjøring og har da heller ikke søkt om dette.

NVE viser til at det i Høyangeranleggene allerede eksisterer kraftverk hvor effektkjøring kan være aktuelt og mer egnet enn Høgsvatn, K5.

På meldingstidspunktet framstod ikkje dette som ei problemstilling som måtte utgreiast nærare. Statkraft framheldt i møte med kommunen allereie før Eiriksdal kraftverk vart meldt fordelane ved ujamn kjøring av eit Lånefjord kraftverk, og kommunen har på si side heile vegen lagt dette til grunn for eit slikt alternativ. At nye vinklingar av slike problemstillinger, eller for den del nye problemstillinger, dukkar opp i samband med KU, er vanleg og ein del av utgreiingsarbeidet. Dette avgrensar *ikkje* høvet til å krevje nærare utgreiing slik ein kan få inntrykk av gjennom NVE sine formuleringar.

Vi kan heller ikkje sjå at Statkraft har vurdert eller omtalt denne problemstillinga med slik effektkjøring korkje i KU eller i sitt tilsvaret til merknadene slik det framgår av NVE si vurdering. Å avvise dette, som framstår som eit relevant moment, både med omsyn på utnytting av kraftressursane og økonomien i utbyggingsalternativet på slikt grunnlag er lite tillitsvekkande.

Vi merkar oss vidare også av KU at Statkraft planlegg dubling av kapasiteten i kraftverket K4 som ligg ved innløpet til Høgsvatn, nettopp for å utnytte toppane i vassføring betre.

Eit Lånefjord kraftverk med stor slukeevne vil i tillegg til å ha god flaumdempingseffekt, gje grunnlag for meirproduksjon ved mindre flaumtap (dvs. betre utnytting av vassressursane), og betre pris pr.

produisert kWh om ein vil utnytte moglegheiten med effektkjøring.

Økonomi

Det eine hovudargumentet for å velje Eriksdalen kraftverk er at dette er framstilt som det mest bedriftøkonomisk lønsame alternativet. NVE framheld at det er urimeleg å pålegge Statkraft AS eit Lånefjord kraftverk ein marginalkostnad på ca. 5,7 kr/kWh for meirproduksjonen (på 27 GWh etter at NVE har auka minstevassføringa).

Først vil vi framheve at utbyggar har eit ansvar for å følgje opp eigaren sitt mål med eigarskapen, jf. St.meld. nr. 13 (2006-2007), samstundes som Regjeringa har ansvar for å følgje opp sitt eige langsiktige mål om 30 TWh ny fornybar energi og energiøkonomisering frå 2001-2016. Det viktigaste for denne konsesjonen er om lønsemda ved eit Lånefjord kraftverk samla sett er økonomisk akseptabel for Statkraft AS. Sjølv med føresetnadene er lagt til grunn i innstillinga med auka minstevassføring og kostnader som kjem om over 30 år fram i tid, er Lånefjord kraftverk med ein utbyggingskostnad på godt under 3 kr/kWh ei god bedriftsøkonomisk investering for Statkraft.

Det er altså eit faktum at ein stor del av meirkostnadene som er lagt inn for eit Lånefjord kraftverk er kostnader som først skal komme i 2040 då ein føreset å bygge eit *nytt* kraftverk til erstatning for K2 og K3. 167 mill. kr er lagt inn på kostnadssida for eit Lånefjord kraftverk, noko til opprusting av K2 og K3, og resten til å dekke kostnader med eit nytt kraftverk. Vi finn grunn til å stille spørsmålsteikn ved denne føresetnaden. Vi kan vidare konstatere at eit Lånefjord kraftverk vil gje meir kraft og større inntekter til om lag same utbyggingspris som eit Eiriksdal kraftverk i meir enn 30 år fram i tid!

Skal ein bygge eit nytt kraftverk på dette tidspunktet etter at K2 og K3 no vert oppgradert, er det naturleg å føresette løysingar med større kraftproduksjon. Ein kan ikkje sjå at dette er teke omsyn til i dei samle vurderingane. Leif Bolstad gav ei uttale til konsesjonssøknaden 10.10.2006 etter synfaringane slik kommunen og grunneigarane då vart oppmoda om. Denne uttalen har interessante vurderingar kring eit nytt framtidig kraftverk - som samla vil gje betydeleg større produksjon. Då denne uttalen ikkje er nærare vurdert av NVE eller Statkraft AS, finn vi grunn til å legge den ved denne uttalen direkte til Olje- og energidepartementet.

Fiske i Daleelva

Balestrand kommune har tidlegare påpeikt at vektlegginga dei positive fordelane med omsyn på fiske ved eit Eiriksdal kraftverk overdrivne med einsidig fokus på å auke minstevassføring i elva. Ein konstaterer at NVE tilrår å doble sommarvassføringsperioden som i dag er på 107 dagar (1. juni til 16. sept) til

214 dagar (1. april til 31. oktober), i tillegg til å auke minstevassføringa noko både sommar og vinter.

Balestrand kommune har tidlegare peika på problemstillingar med næringsdyra sin manglande evne til å følgje store endringar i vasstanden, og fordelane ved meir kontrollerbare forhold med omsyn på vasstanden i elva. Den største trusselen for laksen i Daleelva er truleg heller ikkje for lite vatn, men skadane som vert påført ved skadeflaumar. Elveløpet er etter gjennomført elveforbygning meir eller mindre som ei rett trakt. Storflaumane gjev vatnet stor fart og kraft, og fører til at både gytegrus og næringsdyr bokstaveleg vert spylt på sjøen. Vi legg ved artikkel frå avisa Firda 18.10 "Livet i Daleelva skylt bort av storflaumane" som omtalar dette. Vi legg også ved artikkel frå same avis 04.08.2007 "Laksekrise i Daleelva" som også viser at situasjonen slik den har vore dei siste åra med relativt stor vassføring, ikkje berre er eintydig positiv.

Ved ei løysing med eit Lånefjord kraftverk med effektiv flaumdemping og kontrollerbare forhold med omsyn på vasstand i elva, og også ev. auka minstevassføring som NVE tilrår, vil ein få fullt ut akseptable forhold for fisk - og samla sett også truleg den beste løysinga.

Utvikling av Lånefjorden

Balestrand kommune har tidlegare påpeikt dei samfunnsmessige positive sidene ved utbygging av eit Lånefjorden kraftverk.

Store delar av strandlina i Lånefjorden i dag er direkte stygg og utilgjengeleg for allmenta. Staden ber preg av at den er etterlaten på ein dårleg måte etter tidlegare utbygging av riksveg tunnelen og utfylling av massar frå denne. Eit Lånefjord kraftverk vil gje oss ein unik sjanse til å restaurere fjordterrenget i Lånefjorden. Vi vil her både legge til rette for næringsutvikling, småbåthamn samt gjere strandsona flott og allment tilgjengeleg. Det er å understreke at Lånefjorden, og då i første rekke vegen frå tunnelen til Koldingsnes, allereie i dag er mykje nytta som turveg av folk frå Høyanger.

Vi finn å måtte kommentere Statkraft sine merknader til uttalene (gjengjeve på s. 19 og 20) i samband med bruk av massar og igangsett reguleringsplanarbeid "at fylkesmannens miljøvern avdeling er skeptisk til virkningar av utfyllingene" og vidare at "uttalelsene til planen så langt indikerer svært ulike oppfatningar om Balestrand kommunes foreslåtte løysingar". For å gjere det heilt klart er reguleringsplanene som vart fremma av Statkraft sjølv no godkjende. Fylkesmannen si miljøvern avdeling hadde ikkje negative innvendingar, og frå grunneigarhald fekk ein *eitt* innspel som kan innebere justering av eit av tre områder for bruk av massane. Det er å understreke at lokalbefolkninga i Lånefjorden og Nessane er svært positive til eit Lånefjorden kraftverk. Eigne

uttaler frå grunneigarar og gredalag skulle dokumentere dette.

Dette er ein unik sjanse til å utvikle Lånefjorden med omsyn på landskap, næring og friluftsliv. Dette vil også vere positivt for innbyggjarane i Høyanger tettstad som berre ligg 10 km unna. Desse momenta må vektleggast ut i frå konsesjonslova sitt krav om å vurdere og vektlegge samfunnsmessige fordelar og ulemper. Dette vil også vere i tråd med regjeringa sine mål å oppretthalde busetnad og næringsutvikling i distrikta - då med grunnlag i utnytting av lokale ressursar.

Tilleggsmoment - feil i NVE si framstilling

Balestrand kommune finn og å kommentere eit par mindre punkt, som ein til liks med dei foreståande punkta, er med på å skape eit inntrykk av at forskjellen mellom utbyggingsalternativa er større enn den faktisk er:

90 km² nedslagsfelt tilbakeført

På side 4 står at 90 km² av nedslagsfeltet vert tilbakeført. Dette harmonerer dårleg med at nedslagsfeltet for eit Eriksdal kraftverk er ca. 72 km². Mykje av dette vatnet går i dag gjennom K2, og vil framleis gjere det ved eit Lånefjord Kraftverk.

Auke i mistevassføring – jf. utslippspunkt

I NVE sin innstilling vert det stadig omtalt at minstevassføringa vert auka frå 0,7 til 1,5 m³/s om vinteren og frå 5 til 6 m³/s om sommaren. Dette er ikkje rett då målepunktet for ny minstevassføring er flytta frå kraftverket ned til målepunkt i elva nedom samløp til elvene frå Eriksdalen og Gautingsdalen, slik at vassføringa frå restfeltet inngår i minstevassføringa. Denne er oppgjeve til 0,3 m³/s. Minstevassføringa er med dette auka med 0,5 m³/s om vinter og 0,7 m³/s om sommar.

Restfeltet som no vil inngå er slik ein kan sjå det ut i frå kartet minst 7 km². Dette gjev også truleg større tilsig enn dei oppgjeve 0,3 m³/s. Legg ein til grunn eit middeltilsig på 701/skm², som er kring 201/skm² mindre enn det feltet i reguleringsområdet til Høyangervassdraget med minst middeltilsig, får ein eit tilsig på kring 0,5 m³/s.

Vurdering innspel til vidare utgreiingar (pkt. 6)

Balestrand kommune har også i sine uttaler bede om nærare utgreiingar av konsekvenser og alternative løysingar, dvs. moment ein har meint ikkje har vore utgreidd eller har vore mangelfullt utgreidd i KU. Ein konstaterer at ingen av desse merknadene er teke inn eller vurdert under punkt 6.1 merknader til KU.

Konklusjon -

Balestrand kommune vil på bakgrunn av dette henstille regjeringa til å velje det utbyggingsalternativ som samla gjev mest kraft og har størst samfunnsmessig nytte. Sett frå Balestrand kommune sin ståstad er dette utvilsamt bygging av eit Lånefjord kraftverk. At Sogn og Fjordane fylkeskommune som er "fylket si politisk valde regjering" også går inn for Lånefjordalternativet, og i det legg til grunn same samla vurdering av beste samfunnsmessige nytte, må vere eit viktig signal til landet si regjering i denne saka.

Høyanger kommune har i brev av 31.08.07 uttalt følgende:

Høyanger kommune tek NVE si innstilling i saka til etterretning og støttar denne fullt ut. Vi skal likevel kome med nokre merknader.

Vi er særskild nøgde med at NVE har teke omsyn til våre merknader til minstevassføringsregime, men vi er kjende med at Sintef/ Nina er igong med å utarbeide mal for optimalisering av køyremønsteret for Eiriksdal kraftverk, som kan kome til munne ut i forslag om alternativ forståing av minstevassføringsregimet. I hovudsak skal perioden for sommarvassføringa lengjast, og vinterperioden kortast. Hovudsiktemålet er å ivareta vandringsforholda for utvandrande smolt, og oppvandrande gytefisk og gyting, og samtidig optimalisere kraftproduksjonen.

NVE Anlegg/region vest er i desse dagar iferd med å forbygge elva mot skadeflaumar, slik at Daleelva skal tole 200-årsflaumar utan skadar i sentrumsområda. Elva blir forbygd på baa sider nede i sentrum, og på nordsida (høgre breidd) til ca. 3,5 km oppe i dalen.

Med dei nødvendige tiltaka ved utløpet frå EK, justering av løpet til Eiriksdalselva, vil det gjenstå nokre hundre meter usikra elvebreidd, der elva i flaum grev i ustabile massar. Vi ynskjer å få vurdert om det er punkt ein kan styrke på dette elveavsnittet - medan fagekspertisen likevel jobbar med elveforbygginga, og Statkraft skal jobbe på øvre elv. Vi går ut frå at det blir eit samarbeid mellom utbyggjaren og NVE om detaljutforming av øvre elv.

Elveforbyggingsarbeidet nede i dalen blir og koordinert med omlegging av trafikksystema mellom sentrum og Dale- og på Dale særskildt. Mange infrastrukturelle utfordringar i dette området prøver vi å få løyst gjennom koordinering av dei pågåande storanlegga. Eit tema er grøftraseen for den planlagde 132 kVh- kabelen, som ein planlegg å legge i vegskuldra og til dels i vegbana i det nye trafikksystemet. Fleire av desse tiltaka avventer no Statkraft si framdrift i dette spørsmålet, og det hastar med å få ei avklarung.

Vi vonar at ei investeringsbeslutning for kablinga kan kome relativt raskt, for å kunne

sluttføre parsellar av elveforbygginga, asfaltering av vegar etc. så tidleg som råd er.

Vi vil understreke at Eiriksdalalternativet framstår som både økonomisk og miljømessig best, og det er Statkraft sitt foretrukne alternativ. Sanering av 2 luftliner gjennom dalen, og sanering av den smisveiste røyra det er pålegg om utfasing av, saman med nedlegging av K-2 og K-3, vil vere kjempemessige miljøløft i området.

Tilbakeføring til Daleelva av avrenninga frå eit 90 km² stort nedbørsfelt, vil gi tilbake omkring 70 % av original vassføring- uvrurderleg positivt for alle naturlege prossessar i elva- både for botndyr, oppveksts- og vandringsforhold for fisk.

Vi sluttar oss heilt til dei føreslegne vilkåra etter vannressurslovas § 8, men vil peike særskild på Punkt 5 III (Naturforvaltning), der det heiter:

"Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets *bruks- og opplevelsesverdier* som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og *regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.*" (våre uthevingar).

Det er førespegla eit meir aktivt manøvreringsregime for alle deler av Høyangeranlegga, ved at ein produserer ut meir av vatnet. To tema er difor særskilt aktuelle.

1. Klopp/ bru over elva nedstrøms Stølsvatnet i Monsdalen, der ein allereie har vanskar med å kome over til Stølane under dagens tapperegime frå Blankedalen mot Monsdalsvatnet. Dette bør realiserast straks.

2. Ved større/hyppigare nedtappingar vanskeleggjerast tilkomsten til vatna og båttrafikken i nokre av reguleringsmagasina. Det bør takast høgde for at nye tapperegime kan aktualisere løysingar for tilkomst til båtar/ båtopptrekk og liknande. Dette vert å kome tilbake til ved vurdering av røynslene etter ein driftsperiode på t.d. 3 år. Kva for vatn dette gjeld vert difor å kome tilbake til seinare.

Pkt. 9 om tersklar bør kunne vurderast nærare opp mot det pågåande habitatprosjektet i elva, som har ei førebels tidsavgrensing knytt opp mot NVE si ferdigstilling av flaumsikringsarbeidet. Vi ser det som naturleg at dei gjenstående delane av elva som ikkje er sikra, vert vurdert med sikte på å stabilisere elvebotnen, breidde- ne, og få etablert fleire gyteplassar på øvre elv. Fagrapport frå NINA peiker på at det er for få naturlege gyteområder på øvste 1/3 del av elva. Dette vil være i tråd med- og nyttig for regulantens ansvar etter pkt 5.1.

Ad. pkt. 14. (Revisjon av vilkår) Vilkåra kan tas opp til revisjon i 2031. Skulle praksis imidlertid avdekke skadelege/uheldige forhold, bør desse kunne justerast undervegs før den tid -

slik vi ser det - i dialog med involverte partar/ interesser.

Landbruks- og matdepartementet har i brev av 30.08.07 uttalt følgende:

Ut fra foreliggende materiale framgår at det i forhold til landbruksinteressene er små konflikter knyttet til en utbygging av Eiriksdal eller Lånefjorden kraftverk. Landbruks- og matdepartementet har ingen merknader til NVEs innstilling. Det forutsettes at nødvendige avbøtende tiltak gjennomføres for å begrense eventuelle ulemper for landbruket både i utbyggings- og driftsfasen.

Statkraft har i brev av 28.11.07 uttalt følgende:

Vi viser til departementets oversendelse av uttalelser fra Høyanger og Balestrand kommuner i e-post av 10.9.2007, der Statkrafts kommentarer er ønsket. Uttalelsene er svar på departementets begrensede høringsrunde av NVEs innstilling av 21.6.2007. Statkraft ønsker videre å få kommentere NVEs innstilling til forslag om nytt manøvreringsreglement for Eiriksdal Kraftverk og innstillingen om ikke å overføre Isvotni til Stølsvatnet.

1. Kommunenes uttalelser

1.1 Høyanger kommune

I sin uttalelse støtter Høyanger kommune NVEs innstilling og fremhever de store miljømessige forbedringene planene medfører.

Kommunen nevner et behov for forbygning på elvepartiet mellom utløpet av Eiriksdal Kraftverk og samløpet Eiriksdalselva/Gautingsdalselva. Her ønskes Statkrafts deltakelse. Vi vil bemerke at Eiriksdalselvas løp ikke vil bli endret fra dagens og at en justering av Eiriksdalselvas utløp heller ikke er aktuelt. Når det gjelder forbygningen ved utløpet av Eiriksdal Kraftverk, er denne nå forutsatt i godkjent reguleringsplan for området.

Kommunen tar også opp det nye trafikksystemet som er planlagt og påbegynt på NVEs elveforbygning. Her ønskes en samordning med Statkrafts planlagte kabeltrasé. Statkraft ser nytten med en slik samordning, men kan ikke ta noen økonomisk beslutning om dette før konsesjon for bygging av Eiriksdal Kraftverk er gitt og investeringsbeslutning er fattet.

Kommunen mener det vil bli mer aktiv magasinmanøvrering i alle deler av Høyangeranleggene, og følgelig behov for klopper/bruer og bedre adkomst til båter og båtøptrekk. Statkraft vil her understreke at det ikke er søkt om endringer i reguleringsgrensene. Vi mener at ulempene som eventuelt vil kunne oppstå på grunn av en større demping i magasinene, vil kunne kompenseres gjennom tiltak basert på erfaringene etter drift. Dersom det allikevel

skulle oppstå vesentlige ulemper for grunneiere og brukere i vassdraget, vil vi diskutere konkrete kompensierende tiltak.

Avslutningsvis nevnes behovet for å se nærmere på tiltak for å styrke fiskeinteressene i den øvre delen av Daleelva. Statkraft har her et godt og løpende samarbeid med kommunen og Høyanger jeger- og fiskerforening. Dette ønsker vi å fortsette.

1.2 Balestrand kommune

Kommunen er svært uenig i NVEs innstilling og mener det ikke er tatt hensyn til vannressurslovens krav om at en konsesjon skal gis ut fra en helhetlig og samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og at det skal tas hensyn til annen skade og nytte av samfunnsmessig betydning. Dette har Statkraft ingen kommentarer til. Vi vil imidlertid kommentere enkelte av de synspunkt kommunen bygger sin kritikk på.

- Det hevdes at Lånefjord Kraftverk vil legge til rette for småkraftutbygging i kommunen gjennom nettutløsning og at dette prosjektet vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt for utbygger. Statkraft vil her si seg enig i NVEs konklusjoner, og Statkraft er også enig i NVEs vurdering som sier at: *"NVE konstaterer at marginalkostnadene for merproduksjonen i et Lånefjord kraftverk er på 5,7 kr/kWh, og finner det ikke riktig å pålegge Statkraft en slik kostnad for å legge til rette for at eventuelle småkraftverk i Lånefjorden skal få redusert sine anleggsbidrag/utgifter til nettopprusting."*
- Kommunen hevder at Lånefjord Kraftverk med større installasjon og en omløpsløsning vil kunne dempe skadeflommene i Daleelva. Statkraft har ved en rekke anledninger presisert overfor Balestrand kommune at en slik flomdempning i svært liten grad er mulig, da skadeflokker i Daleelva er større enn 200 m³/s, mens kraftverkets slukeevne er 10 m³/s. Å bygge en tilløpstunnel, et omløpssystem og en utløpstunnel som kan håndtere store flomvannmengder er økonomisk helt urealistisk. I tillegg kommer at magasinprosenten for Lånefjord Kraftverk (og Eiriksdal Kraftverk) er kun 26,7 %, og muligheten for å kunne forhindre en mulig flom er derfor liten.
- Kommunen mener at en bør ha en større installasjon i Lånefjord Kraftverk og utnytte muligheten til effektkjøring med et utløp til havet. Statkraft har gjennomført grundige vurderinger av teknisk/økonomiske forhold ved den foreslåtte installasjonen og ser ingen grunn til en ny vurdering. I tillegg kommer at effektkjøring rent driftsmessig er utfordrende fordi magasinet i Høgsvatnet er svært begrenset.
- Et regnestykke som skal godtgjøre at Lånefjord Kraftverk er en god bedriftsmessig investering

for Statkraft dukker igjen opp i kommunens argumentasjon. Vi vil her vise til beregningene og konklusjonene i vår konsesjonssøknad og til NVEs vurderinger med samme konklusjon.

2. NVEs innstilling

Statkraft registrerer at NVEs innstilling, med noen få unntak, er i overensstemmelse med våre ønsker i søknaden. Når det gjelder manøvreringsreglementet for Eiriksdal Kraftverk, mener vi det er behov for å endre noe på NVE sitt forslag. Videre er vi uenig i NVEs konklusjon om at overføringen av Isvotni til Stølsvatnet bør utgå. I det følgende vil vi begrunne våre standpunkt.

2.1 Forslag til manøvreringsreglement

I NVEs innstilling står det under pkt.1 Konklusjon etter vassdragsreguleringsloven at: *"NVE anbefaler at Statkraft gis tillatelse til å endre manøvreringsreglementets punkt 2 og har lagt ved forslag til et oppdatert manøvreringsreglement for Høyangerreguleringen"*. I denne forbindelse foreslår NVE følgende:

"I Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, skal vassføringen ikke være under 6 m³/s i tiden 1. april – 31. oktober. I tiden 1. november - 31. mars skal vassføringen på samme sted ikke være under 1,5 m³/s."

Statkraft har ingen kommentarer til NVEs forslag om forlengelse av "sommerminstevannføringen" om høsten. Derimot vil en framskynding av startdatoen, fra dagens 1. juni til 1. april, føre til at det må legges sterke restriksjoner på bruken av reguleringsmagasinene for å sikre minstevannføringen sen vinter/tidlig vår. Resultatet av NVEs forslag om framskyndet startdato vil således bli store flomtap, produksjonstap og økt risiko for flomskader.

SINTEF/NINA har gjennomført omfattende undersøkelser i Daleelva. Disse viser at en høy vannføring i april vil kunne være mer negativ enn positiv for fisken og livet i elva. "Naturlig" lav senvintervannføring er å foretrekke (se vedlagt notat).

I en del år vil Statkraft, dersom tilsiget har startet i fjellet, kunne øke vannføringen gjennom Eiriksdal Kraftverk tidligere enn 10. mai. En slik oppkjøring vil være styrt av tilsiget, og den vil ikke kreve lagring av vann i magasinene.

NVE foreslår også at: "Alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skal skje med maksimalt 6 cm/t, målt ved samme målepunkt som vannføringen." " Ved uforutsett stans i kraftverket skal en ved bruk av en forblippingsventil som kan ta hele driftsvannføringen begrenset oppad til 6 m³/s, manøvrere elva ned til gjeldende minstevannføring innenfor de gitte grenser for vannstandsreduksjon."

Statkraft vil her påpeke at vannstandsvariasjonene i selve måledammen (rett oppstrøms målepunkt

for vannføringen) ikke nødvendigvis samsvarer med vannstandsvariasjonene i elveleiet, der fisken kan strande ved hurtig vannstandsreduksjon. I tillegg kommer at det også kan bli vanskelig å få til en formålstjenlig måling i et måleløp som skal designes for vannføringsmålinger. Vannføringen i Daleelva vil også variere mye på grunn av uregulert tilsig som vil kunne forårsake større naturlige vannstandsreduksjoner enn det som NVE foreslår tillatt. NVE sitt forslag kan derfor vise seg å være slik utformet at kraftverket vil måtte bli benyttet til å motregulere/glatte ut de naturlige vannstandsvariasjonene i Daleelva. Dette kan ikke være verken optimalt eller ønskelig.

Som kjent har SINTEF/NINA gjennomført omfattende undersøkelser i Daleelva, og de uttaler at fisken ikke er spesielt strandingsutsatt i Daleelva (se Vedlegg 1). Ved større vannføringer er dessuten arealet som tørlegges under vannføringsreduksjoner relativt lite på grunn av blant annet elveleiets utforming.

NVEs foreslåtte restriksjon på maksimalt 6 cm/t tillatt vannstandsreduksjon er etter Statkrafts syn dårlig økologisk fundert. Restriksjonen vil også påføre kraftverket svært vanskelige driftsvilkår. Videre vil det måtte settes en grense for når denne bestemmelsen skal gjelde, da en ved større, naturlige vannføringsendringer ikke vil kunne kontrollere denne vannstandsreduksjonen.

På grunnlag av ovennevnte fremmer Statkraft følgende forslag til endringer i manøvreringsreglementet:

- "I Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, skal vassføringen ikke være under 6 m³/s i tiden 10. mai - 31. oktober. I tiden 1. november - 9. mai skal vassføringen på samme sted ikke være under 1,5 m³/s."
- Ved vassføringer under 6 m³/s skal alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skje med maksimalt 13 cm/t, målt på et egnet sted i elva (i forhold til strandingsproblematikken) og nedstrøms målepunktet for vassføringen.
- "Ved uforutsett stans i kraftverket skal det, ved bruk av forblippingsventiler i kraftverket og/eller ved å tappe vann fra Avlangevatn og/eller Roesvatn/Høgsvatn, slippes vann slik at ovennevnte bestemmelser hva gjelder vassføringen og vannstandsreduksjoner i Daleelva til enhver tid overholdes.

Statkraft sitt forslag til revidert punkt 2 i manøvreringsreglementet er i sin helhet vedlagt (se Vedlegg 2).

En optimal manøvrering av kraftverkene i Høyanger, hensyntatt både vassdragsmiljø og produksjon, er komplisert. Dersom noen av Statkrafts synspunkt ikke tas til følge, vil vi derfor be departemen-

tet om et samrådningsmøte om manøvreringsreglementet.

For ordens skyld vil vi peke på at NVE, under punkt 1 i forslaget til vilkår etter vannressurslovens § 8, angir at Stølsvatnet skal benyttes som inntaksmagasin. Dette skal være Høgsvatnet.

2.2 Overføring av Isvotni

NVE konkluderer i sin innstilling med at: *"Etter en samlet vurdering av planene for overføring av Isvotni til Stølsvatnet og mottatte høringsuttalelser mener NVE at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. NVE anbefaler derfor at det ikke gis konsesjon etter § 8 i vassdragsreguleringsloven."*

Statkraft er uenig i denne vurderingen, og vi vil i denne forbindelse påpeke følgende forhold:

- Områdekonsesjonæren Sognekraft anfører i sin uttalelse at potensialet for småkraftverk som finnes i kommunen mangler nett til å føre kraften ut. Etter Statkrafts vurdering vil de store kostnadene knyttet til oppgradering av det lokale nettet gjøre småkraftutbygging i Kråkeelvi svært usikker.
 - NVE skriver i sin vurdering av småkraftpotensialet at: *"Hva gjelder småkraftpotensialet i Balestrand på mellom 92 og 116 GWh er dette å betrakte som et maksipotensial. Pr. i dag foreligger det etter det NVE kjenner til søknader for to av de prosjektene som inngår i potensialet, og for Kråkeelvi foreligger det en prosjektbeskrivelse. Normalt vil det være behov for større eller mindre tilpasninger grunnet miljøhensyn og krav til minstevannføring. Dette vil kunne redusere potensialet betydelig. Det er heller ikke gitt at alle prosjektene får konsesjon og realiserbar energimengde er derfor usikker"* (vår understrekning).
 - NVE legger vekt på at bygging av småkraftverk er i tråd med sentrale politiske føringer. Statkraft vil til dette hevde at såkalte opprustnings- og utvidelsesprosjekter også er prioritert politisk.
 - Når det gjelder de miljømessige forhold knyttet til småkraftprosjektet i Kråkeelvi skriver NVE at: *"Slik skisseprosjektet foreligger, vil ulempene være knyttet til en tidvis senking av Isvotni, redusert vannføring på den eksponerte utbyggingsstrekningen og eventuelle negative konsekvenser for vanntilknyttet fossesprøytvegetasjon. Med en regulering av Isvotni vil INON-området bli redusert tilsvarende som ved en overføring."*
- Etter Statkrafts vurdering vil de samlede miljøkonsekvenser av utbygging av Småkraftverk i Kråkeelvi være klart større enn ved en overføring av Isvotni til Stølsvatnet.
- NVE skriver videre at: *"Dersom Statkraft gis konsesjon til overføring av Isvotni, vil ikke småkraftprosjektet kunne realiseres."*

Statkraft vil her påpeke at 2/3 av nedbørfeltet til Kråkeelvi vil fortsatt kunne utnyttes i et eventuelt noe mindre småkraftverk.

Statkraft mener at overføring av Isvotni til det eksisterende reguleringsmagasin Stølsvatnet gir en effektiv utnytting av vannkraftpotensialet i Isvotni, med små miljømessige konsekvenser. Et småkraftverk i Kråkeelvi-vassdraget vil i beste fall være et svært usikkert prosjekt, som både av økonomiske og miljømessige hensyn kan bli skrinlagt.

Som vedlegg til Statkrafts brev følger forslag til nytt punkt 2 i manøvreringsreglementet. Forslaget lyder:

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragens naturlige flomvassføringer ikke forøkes.

I Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, skal vassføringen ikke være under 6 m³/s i tiden 10. mai - 31. oktober. I tiden 1. november - 9. mai skal vassføringen på samme sted ikke være under 1,5 m³/s.

Ved vassføringer under 6 m³/s skal alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skje med maksimalt 13 cm/t, målt på et egnet sted i elva (i forhold til strandingsproblematikken) og nedstrøms målepunktet for vassføringen. For øvrig kan vannslippingen foregå etter kraftverkernes behov.

Ved uforutsett stans i Eiriksdal Kraftverk eller ved planlagt driftstans skal det, ved bruk av forbi-slippingsventiler i kraftverket og/eller ved å tappe vann fra Avlangevatn og/eller Roesvatn/Høgsvatn, slippes vann slik at ovennevnte bestemmelser hva gjelder vassføringen og vannstandsreduksjoner i Daleelva til enhver tid overholdes.

NVE har ved brev av 24.10.07 uttalt seg til Balestrand kommunes brev av 31.08.07. Brevet er sålydende:

Vi viser til departementets oversendelse av 10.09.07 vedrørende ovennevnte sak.

NVE har forståelse for at Balestrand kommune er skuffet over NVE anbefaling i saken om modernisering av Høyangeranleggene. NVE kan imidlertid ikke se at kommunen påpeker nye vesentlige forhold som ikke er vurdert i innstillingen. NVE har følgende kommentarer til de punktene som er påpekt i brevet.

1. Optimal utnyttelse av potensialet for kraftproduksjon

NVE mener dette forholdet er vurdert og begrunnet i innstillingen. NVE kan ikke se at det er kommet nye momenter som skulle tilsi en annen vurdering i dette spm.

Det fremgår også av innstillingen på side 31 at regulert kraft er trukket frem som et vesentlig

moment for begge alternativene. Regulert kraft er imidlertid bare et av flere moment som er trukket frem i forhold til valg av alternativ.

2. *Utvikling av nettkapasitet – fordelingsnett i området*

Forholdene knyttet til småkraftproduksjon, nettilknytting osv. er behørig vurdert i innstillingen på side 28 og 29. NVE har ingen ytterligere kommentarer til dette forhold.

3. *Auka installasjon og ev. by-passløsningar i eit Lånefjord kraftverk – gjev grunnlag for effektiv flomdemping.*

I NVEs vurdering er det tatt hensyn til at et Lånefjord kraftverk vil kunne redusere flom noe. Det er imidlertid et faktum at det er en begrenset mulighet for flomdemping med en reguleringsprosent i feltet på under 30 %. Kraftverket vil derfor i stor grad måtte kjøre i henhold til tilslaget, spesielt sommer og høst. Under de aller største flommene (150-200 m³/s) vil derfor et Lånefjord kraftverk, med slukeevne på mellom 12 og 16 m³/s etter NVEs syn ha begrenset virkning. Dette er også et syn som deles av Statkraft.

Aktiv nedkjøring av magasinene i forkant av ekstreme nedbørmengder for om mulig flomdemping noe vil kunne gjennomføres med både et Eiriksdal og Lånefjorden kraftverk.

Balestrand kommune viser til NVEs vurdering i forbindelse med utvidelse av Lysebotn kraftverk og hevder at man her vektlegger argumentet om flomdemping i større grad enn for Høyangeranleggene. I Lysebotn er planlagt slukeevne 60 m³/s og reguleringshøyden i magasinene er opp til 50 m. Reguleringsprosenten er også betraktelig høyere (69 %). Potensialet for flomdemping er således større enn for Høgsvatn med tilhørende magasin. Flomdemping i forbindelse med store flommer er imidlertid ikke fremsett som argument i forbindelse med NVEs vurdering av Lysebotn kraftverk. NVE mener derfor det blir helt feil å sammenlikne Høyanger med Lysebotn i denne sammenheng.

Når det gjelder vurdering av flommenes virkninger for fisk er dette vurdert i innstillingen. Temaet er omtalt på side 33.

4. *Auka installasjon i eit Lånefjord kraftverk – gjev grunnlag for meirproduksjon og betre pris*

NVE er ikke uenig i at et kraftverk med utslipp til sjø vil kunne være egnet for effektkjøring. Problemet i dette tilfelle er bare at Statkraft mener at det ikke er realistisk, verken praktisk eller økonomisk, med større slukeevne og effektkjøring av Høgsvatn gjennom et Lånefjord kraftverk. Det ligger rett og slett ikke til rette for denne type kjøring med Høgsvatn som magasin. For øvrige kommentarer henvises det til innstillingen.

5. *Økonomi*

NVE konstaterer at Balestrand kommune har et annet syn på hvilke kostnader som er forbundet

med de ulike utbyggingsalternativene enn NVE. NVE kan imidlertid ikke se at det fremføres nye argumenter vedrørende disse forhold.

Når det gjelder uttalelsen til Bolstad vedrørende muligheter for økt slukeevne med mer, bygger den på at det er mulig med større installasjon i et Lånefjord kraftverk samt effektkjøring i Høgsvatn. Dette forhold er omtalt tidligere, ref. pkt. 4.

6. *Fiske i Daleelva*

NVE er enig i at de store flommene trolig er skadelig for økosystemet i Daleelva. Balestrand kommune argumenterer for at et Lånefjord kraftverk vil bedre forholdene for fisk i Daleelva, hovedsakelig fordi kraftverket vil gi en effektiv flomdemping. Som nevnt under pkt. 3 mener NVE at et Lånefjord kraftverk ikke vil kunne forhindre de aller største skadeflommene som kan komme opp i 150 – 200 m³/s.

NVE understreker at fagfolkene og den lokale jeger og fiskeforeningen vurderer Eiriksdalalternativet som det klart beste alternativ for fisk og fiske.

NVE mener også at det blir for enkelt å konkludere med at stor vannføring er årsaken til at laks og bunndyr er borte. Årsakssammenhengene er mer komplekse. At det er lite smålaks i Daleelva i år skyldes høyst sannsynlig faktorer utenfor elva, da mangel på smålaks har vært vanlig i de fleste norske elver i år, både regulerte og uregulerte.

Vedrørende bunndyrreduksjonen skriver forsker Bongaard at dette trolig skyldes skadeflommen, men han utelukker ikke at en uvanlig tørr, varm og langvarig sommer kan ha forkludret livssyklusen på elvebunnen.

7. *Utvikling av Lånefjorden*

NVE har tatt dette forhold med som et moment i totalvurderingen. NVE er klar over at FM har godkjent utfyllingsplanene i strandsonen. Dette er da også beskrevet i innstillingen. NVE er oppatt av at masser brukes til fornuftige formål dersom dette lar seg gjøre. Alternativt bruk av masser vil normalt ikke være et hovedargument for eller i mot konkrete utbyggingsprosjekter, men snarere gunstige følgeeffekter. Detaljert bruk av masser avklares i forbindelse med detaljplanlegging/reguleringsplanarbeidet.

8. *Tilleggsmoment*

Kommunen påpeker unøyaktigheter og feil i innstillingen.

Det er korrekt at nedslagsfeltet som tilbakesføres ved Eiriksdalalternativet skal være 72 og ikke 90 km². Dette er tall og tekst NVE har sitert direkte fra Statkrafts søknad. NVE kan ikke se at dette har hatt noen betydning for NVEs anbefaling. Hovedpoenget er at vassdraget får tilbakeført vann.

Det er også riktig påpekt at reell minstevannføringsøkning målt ut av kraftverket skal

være i snitt 0,3 m³/s mindre enn oppgitt grunnet tilsig fra restfelt som kommer inn ovenfor planlagt målestasjon. Vurderinger rundt minstevannføringen, deriblant virkninger for Daleelva ved et Lånefjord kraftverk, er grundig vurdert i innstillingen. NVE kan derfor ikke se at denne unøyaktigheten vil kunne ha avgjørende betydning i totalvurderingen.

NVE kan ikke ut fra Balestrand kommune sin uttalelse til søknaden se at det er fremsatt konkrete krav om tilleggsutredninger. De forhold som påpekes er etter NVEs mening tilstrekkelig belyst gjennom søknad og fagrappporter, høringsuttalelsene, søkers kommentarer til høringsuttalelsene og NVEs vurdering.

NVE har ved brev av 08.01.08 uttalt seg til Statkrafts brev av 28.11.07. Brevet er sålydende:

Vi viser til departementets brev av 6. desember hvor NVE bes uttale seg om Statkrafts kommentarer til innstillingen i ovennevnte sak.

Forslag til manøvreringsreglement

Statkraft foreslår å endre startdato for sommervannføring fra 1.4 til 10.5 og begrunner dette med at NVEs forslag vil medføre at det må legges sterke restriksjoner på bruken av reguleringsmagasinene for å sikre minstevannføringen senvinter/tidlig vår. Resultatet vil i følge Statkraft bli store flomtap, produksjonstap og økt risiko for flomskader, uten at dette spesifiseres noe nærmere.

Statkraft viser videre til NINA/Sintefs foreløpige arbeidsrapport (05.07.2007) og hevder den viser at høy vintervannføring i april vil kunne være mer negativt enn positiv for fisken og livet i elva, og at "naturlig lav senvintervannføring er å foretrekke". NVE kan ikke se at dette står eksplisitt noe sted i rapporten. Det konkluderes med at man er usikre på virkningen av høy vintervannføring, men vises samtidig til Orkla og Alta hvor det er vist at lav vintervannføring har vært begrensende for produksjon av laksefisk fordi det vanddekkede areal blir begrensende for overlevelsen. Kombinasjonen lav vanntemperatur og stri elv kan være ugunstig for fiskeunger, men som det sies i rapporten er sammenhengene mellom fiskens vinterhabitat og preferanser komplekse.

Mer interessant er det at man, både i NINA fiskerapport som fulgte søknaden og Sintefs arbeidsrapport, er helt klare på at en lav vintervannføring i mai er ugunstig for smoltutvandringen. En lav vannføring under smoltutvandringen er unaturlig og vil kunne føre til forsinket utvandring og høyere dødelighet i sjøen.

Med bakgrunn i ovennevnte informasjon og oppdatert kunnskap om forholdene i Daleelva anbefaler NVE at datoen for overgangen fra vintervannføring til sommervannføring endres fra 1.4 til 1.5. Sommervannføringen slutt forblir som i

innstillingen, dvs. 31.10. NVE anbefaler i tillegg at man i manøvreringsreglementet inkluderer en post hvor Statkraft oppfordres til å øke vannføringen gjennom Eiriksdal kraftverk tidligere enn 1.5 i de år hvor tilsiget gjør dette mulig. Dette vil kunne sikre en god vannføring under smoltutvandring i år med en "naturlig" tidlig vår.

Vedrørende begrensningene som NVE har satt i forbindelse med vannføeringsreduksjoner er Statkraft av den oppfatning at kravet om vannstandsreduksjon på 6 cm/t er for strikt og vil gi kraftstasjonen vanskelige driftsvilkår. Statkraft viser til den foreløpige arbeidsrapporten fra Sintef/NINA som konkluderer med at fisken i Daleelva ikke er spesielt strandingsutsatt og at en senkingshastighet på maksimalt 13 cm/t synes å være tilstrekkelig for å hindre stranding. Statkraft mener også at restriksjonene på senkingshastigheten bør gjelde for vannføringer fra 6 m³/s og nedover, da det er vannføringer under dette som gir mest økning i tørrlagt areal og hvor faren for stranding således er størst.

NVE er enig i argumentasjonen til Statkraft hva gjelder senkingshastighet og mener denne underbygges av dokumentasjonen i den foreløpige arbeidsrapporten. NVE foreslo 6 cm/t i innstillingen for å være på den sikre siden på bakgrunn av erfaringer fra Suldalslågen. Hensikten med restriksjonen var å hindre stranding. NVE ser at den foreslåtte restriksjonen på vannstandsending i Daleelva vil kunne ha utilsiktede virkninger, deriblant vanskelig driftsvilkår for kraftstasjonen. NVE anbefaler derfor at man endrer kravet til senkingshastighet i tråd med Statkrafts forslag.

NVE anbefaler imidlertid ikke at Statkraft gis anledning til å manøvrere fritt når det gjelder vannføringer over 6 m³/s, selv om strandingsfaren synes liten ved vannføringer over dette. Uten begrensninger vil det i praksis være mulig å kjøre effekt, hvilket er en lite ønsket driftsform for kraftverk med utløp i laksevassdrag. Raske opp- og nedkjøringer om sommeren vil kunne ha negativ virkning bl.a. for utøvelse av sportsfiske i Daleelva.

Med bakgrunn i ovennevnte foreslår NVE derfor at punkt 2 i manøvreringsreglementet revideres og får følgende ordlyd:

- I Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, skal vassføringen ikke være under 6 m³/s i tiden 1. mai - 31. oktober. I tiden 1. november - 30. april skal vassføringen på samme sted ikke være under 1,5 m³/s.
- Av hensyn til smoltutvandringen fra Daleelva oppfordres Statkraft til å øke vannføringen gjennom Eiriksdal kraftverk tidligere enn 1. mai i de år hvor tilsiget gjør dette mulig.
- Alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skal skje med maksimalt 13 cm/t, målt på et egnet sted i

elva (i forhold til strandingsproblematikken) og nedstrøms målepunktet for vassføringen.

- Ved uforutsett stans i kraftverket skal det, ved bruk av forbislippingsventiler i kraftverket og/eller ved å tappe vann fra Avlangevatn og/eller Roesvatn/Høgsvatn, slippes vann slik at ovennevnte bestemmelser hva gjelder vassføringen og vannstandsreduksjoner i Daleelva til enhver tid overholdes.

Overføring av Isvotni

Statkraft er ikke enig i NVEs vurdering knyttet til en overføring av Isvotni til Stølsvatn. NVE kan imidlertid ikke se at det fremkommer noen nye, vesentlige argumenter som ikke ble vurdert i forbindelse med innstillingen. NVE opprettholder derfor anbefalingen om å ikke overføre Isvotni.

IV Olje- og energidepartementets merknader:

Bakgrunn

Konsesjonssøkeren Statkraft Energi AS er heleid av Statkraft AS.

Statkraft har søkt om tillatelse til å utnytte en større del av energipotensialet i allerede regulerte og overførte vassdrag i Høyanger og Balestrand kommuner (inkl. eksisterende overføring av nedbørfelt fra Gaular kommune).

Høyangerverkene består av fire kraftverk. Kraftverket K5A og K5B er ferdig rehabilitert, mens de øvrige verk K2, K3 og K4 gjenstår.

Søknaden

Statkraft har primært søkt om tillatelse etter vannressursloven til å bygge og drive Eiriksdal kraftverk i Høyanger kommune. Alternativt/sekundært er det med hjemmel i nevnte lover søkt om å tillatelse til bygge og drive Lånefjord kraftverk i Balestrand kommune. For begge alternativer er det søkt om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til overføring av Isvotni til Stølsvatn. Videre er det søkt om tillatelse etter energiloven for bygging og drift av elektriske anlegg, samt tillatelse etter oreigningloven til ekspropriasjon og forhåndstiltredelse av nødvendig grunn og rettigheter.

Ombyggingen vil føre til en økning av middelproduksjonen i Høyangerverkene, fra dagens ca. 945 GWh, med ca. 99 GWh for Eiriksdal-alternativet og med ca. 144 GWh for Lånefjord-alternativet. Produksjonstallet for Lånefjord-alternativet er et maksimalt tall som forutsetter ingen økt minstevannføring i Daleelva. Av dette utgjør overføringen av Isvotni 7 GWh for Eiriksdal-alternativet, og 9 GWh for Lånefjord-alternativet.

Eiriksdal kraftverk utnytter det ca. 563 m høye fallet mellom Høgsvatnet og Daleelva. Kraftverket får inntak i Høgsvatnet og utløp i Daleelva ved utløpet til K2. Det søkes primært om tillatelse til legging av jordkabel til koblingsanlegget i Høyanger, sekun-

dært om tillatelse til bygging av 132 kV kraftledning for tilkobling på ledningen Høyanger-Fardal ved Styggefossen. Kraftverkene K2 og K3 vil bli nedlagt ved Eiriksdal-alternativet.

Lånefjord kraftverk utnytter det ca. 687 m høye fallet mellom Høgsvatnet og Lånefjorden. Kraftverket vil ha inntak i Høgsvatnet og utløp i Lånefjorden. Det søkes primært om tillatelse til legging av jordkabel gjennom Høyangertunnelen til koblingsanlegget i Høyanger. Sekundært søkes det om tillatelse til bygging av 132 kV kraftledning for tilkoblingen på ledningen Høyanger-Fardal ved Høgsvatnet. Kraftverkene K2 og K3 må rehabiliteres ved realisering av Lånefjord-alternativet.

Begge utbyggingsalternativer og traséalternativer for nettilknytning er konsekvensutredet etter plan- og bygningslovens bestemmelser.

Begge utbyggingsalternativer er opprustnings- og utvidelsesprosjekter, som vil utnytte vannressursene i Høyangerverkene på en bedre måte enn i dag.

Alternativet Eiriksdal kraftverk

Fordeler

Utbyggingen gir økt tilgang på regulerbar kraft. Daleelva, vil få økt vannføring over året med positive virkninger for laks- og sjøørretbestanden i elva. Kraftledninger i Dalsdalen vil bli fjernet. Kraftverkene K2 og K3 vil bli nedlagt. Utbyggingskostnadene er lavest for dette alternativ.

Ulemper

I anleggsfasen vil det bli en del støy, og det kan i tillegg oppstå ulemper for jord- og skogbruksinteressene. Biologisk mangfold og naturmiljø vil bli berørt, men virkningene vil bli relativt små.

Alternativet Lånefjord kraftverk

Fordeler

Utbyggingen gir økt tilgang på regulerbar kraft og større kraftproduksjon enn Eiriksdal kraftverk. En utbygging vil bedre forholdene i fordelingsnettet og tilrettelegge for utbygging av småkraftverk. Det vil bli noe reduksjon av flommene i Daleelva. Steinmasser vil kunne komme lokalmiljøet i Lånefjorden til gode i form av utfylling i strandsonen for tilrettelegging for næringsutvikling m.v.

Ulemper

Utbyggingskostnadene er høyest for dette alternativ. Denne utbyggingen vil ha negativ effekt for laks- og sjøørretbestanden i Daleelva sammenlignet med dagens tilstand, og ytterligere negativ effekt sammenlignet med Eiriksdal alternativet. Dette alternativ gir mer støy i anleggsperioden enn for alternativet Eiriksdal. Det blir små negative virkninger for

biologisk mangfold og naturmiljø, og noe mindre enn for Eiriksdal-alternativet.

Overføringen av Isvotni

For begge alternativer er det søkt om tillatelse til overføring av Isvotni til Stølsvatn. I økt kraftproduksjon utgjør dette 7 og 9 Gwh/år for hhv. Eiriksdal og Lånefjord kraftverk.

Overføringen vil medføre at vannføringen ut av Isvotni i det naturlige bekkefarenet mot Lånefjorden vil bli kraftig redusert. Redusert gjennomstrømming i Frambotvatn og Midbotvatn vil kunne ha negative virkninger på fiskebestanden. Inngrep i området ved Isvotni er det eneste inngrepet som vil redusere INON-områder. Utbygging av Kråkelvi i et eget småkraftverk vil ikke kunne realiseres dersom Isvotni overføres.

NVEs innstilling

Både Eiriksdal kraftverk og Lånefjord kraftverk vil gi et viktig bidrag til kraftbalansen, samtidig som begge alternativer har begrensede negative virkninger. I avveiningen mellom de to alternativer har NVE lagt avgjørende vekt på faglige vurderinger der økonomi, ressursutnyttelse og total miljøbelastning/forbedring er de viktigste momenter. Etter NVEs vurdering har Eiriksdal kraftverk best økonomi og er miljømessig det klart beste alternativ. Det er også tillagt vekt at dette er Statkrafts primært omsøkte prosjekt. Lånefjord kraftverk vil i utgangspunktet gi ca. 45 GWh større kraftproduksjon pr. år, men til en vesentlig høyere utbyggingskostnad. Med økt krav til minstevannføring i Daleelva ved realisering av Lånefjord kraftverk vil denne produksjonsforskjellen reduseres til ca. 27 GWh pr. år, samtidig som utbyggingskostnadene pr. kWh vil øke ytterligere. Realisering av Eiriksdal kraftverk vil resultere i betydelig økt vannføring over året, og vil dessuten ha positive virkninger for laks- og sjøørretbestanden i elva.

NVE finner at fordelene og nytten ved etablering av begge utbyggingsalternativer er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. NVE mener at realisering av Eiriksdal kraftverk er det beste alternativ. Når det gjelder overføringen av Isvotni, mener NVE at fordelene og nytten av tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. NVE anbefaler derfor at det ikke gis konsesjon til denne overføringen.

Olje- og energidepartementets vurdering

Begge utbyggingsalternativene vil gi en betydelig mengde fornybar energi i allerede regulerte og overførte vassdrag i Høyangerverkene. Høringsinstansene er nesten uten unntak positive til en bedre utnyttelse av eksisterende anlegg. Valg av utbyggingsalternativ må etter departementets oppfatning gjøres ut fra en vurdering av totale miljøbelastnin-

ger og ressursutnyttelse, basert på NVEs innstilling og høringsuttalelsene.

Høyanger kommune har i hovedsak sluttet seg til NVEs innstilling. Landbruks- og matdepartementet har ingen merknader til innstillingen. Balestrand kommune er kritisk til innstillingen og går imot NVEs konklusjon. Kommunen mener også det er flere feil i NVEs innstilling. Departementet har på denne bakgrunn forelagt Balestrand kommunes uttalelse for NVE. NVE har i brev av 24.10.07 kommentert kommunens uttalelse. Departementet viser til NVEs brev som er tatt inn i sin helhet foran.

Når det gjelder valg mellom utbyggingsalternativene, har departementet merket seg at Lånefjord kraftverk, i samsvar med fremlagt plan, vil gi en årlig kraftproduksjon på ca. 144 GWh, mens tilsvarende tall for Eiriksdal kraftverk er ca. 99 GWh. Samtidig har departementet merket seg at bygging av Lånefjord kraftverk vil medføre ytterligere fraføring av vann fra Daleelva. Et Lånefjord kraftverk vil forverre virkningene for laks- og sjøørretbestanden sammenlignet med dagens tilstand. Dette vil utløse behov for økt minstevannføring i Daleelva, slik at produksjonsforskjellen mellom de to alternativer vil bli vesentlig redusert. I følge NVE vil f.eks. krav om økt minstevannføring fra 5 m³/s til 6,5 m³/s om sommeren og fra 0,7 m³/s til 1,5 m³/s om vinteren, føre til at forskjellen i kraftproduksjon blir rundt 27 GWh i favør Lånefjord. Videre konstaterer departementet at utbyggingskostnadene er lavest ved en realisering av Eiriksdal kraftverk. Ved utbygging av Eiriksdal kraftverk vil det bli tilbakeført et ca. 72 km² stort nedbørfelt til Daleelva, som i tillegg til betydelig økt vannføring over året vil være positiv for laks- og sjøørretbestanden i elva. Miljømessig er realisering av Eiriksdal kraftverk klart det beste alternativ, selv om det legges til grunn økt minstevannføring ved Lånefjord-alternativet. Departementet har også merket seg at lengre strekninger med kraftledninger i Dalsdalen vil bli fjernet og erstattet av nedgravde kabler, i tillegg til at kraftverkene K2 og K3 vil bli nedlagt ved realisering av Eiriksdal kraftverk.

På den annen side har departementet merket seg at flommene i Daleelva vil bli noe redusert ved en realisering av Lånefjord kraftverk. Det er ifølge NVE en begrenset mulighet for flomdempning med en så vidt lav reguleringsprosent i feltet. NVE uttaler videre at spesielt gjelder dette under de aller største flommene, pga. lav slukeevne i et Lånefjord kraftverk. Departementet slutter seg til NVEs vurdering av flomproblematikken. NVE uttaler videre at en realisering av Lånefjord kraftverk vil bedre forholdene i fordelingsnettet og tilrettelegge for utbygging av småkraftverk i Lånefjorden. Dette moment har departementet vektlagt i sin vurdering. Departementet er likevel enig med NVE i at det ikke vil være riktig å pålegge Statkraft en vesentlig ekstrakostnad for å legge til rette for småkraftverk i Låne-

fjorden. Departementet vil peke på at forholdet mellom småkraftutbygging og nettopprusting i et område ikke kan tillegges avgjørende vekt ved valg av utbyggingsalternativ etter vannressursloven med de betydelige ekstrakostnader dette vil medføre for konsesjonssøker. Ifølge NVE vil steinmassene kunne komme lokalmiljøet til gode ved realisering av Lånefjord kraftverk. Departementet har også vektlagt dette moment i sin totalvurdering.

Når det gjelder overføringen av Isvotni, har departementet merket seg at Balestrand kommune går imot denne overføringen av hensyn til en separat utnyttelse i et småkraftverk. NVE anbefaler at denne overføringen tas ut. NVE uttaler at det er konkurransen om denne ressursen ved realisering av et småkraftverk i Lånefjord, en utbygging som vil generere mere kraft enn denne overføringen. Departementet slutter seg til denne vurderingen og mener at fordelene av inngrepet ikke overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser. Overføringen vil gi et begrenset bidrag til kraftproduksjonen, og den vil forringe kvaliteten på urørt natur. En tilrår derfor at denne delen av søknaden avslås.

Departementet finner etter en samlet vurdering – i likhet med NVE - at fordelene og nytten er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser ved Eiriksdal kraftverk enn ved Lånefjord kraftverk, jf. vannressursloven § 25. Departementet tilrår at Statkraft får tillatelse etter vannressursloven § 8, jf. § 25 til å bygge Eiriksdal kraftverk på de vilkår som er foreslått av NVE.

Departementet anbefaler at Statkraft får tillatelse etter oreigningsloven § 2 første ledd nr. 51 til erverv av nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftstasjonen mv. Departementet finner at kravet om at tiltaket "tvillaust er til meir gagn enn skade", jf. bestemmelsens andre ledd, er oppfylt. Videre foreligger det etter departementets oppfatning særlige grunner, og en anbefaler at det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før skjønn er krevd, jf. oreigningsloven § 25. Bakgrunnen for denne vurdering er at det foreligger krav om utskifting av smisveiste rør for kraftstasjonen K2 innen 2009.

Departementet tilrår at Statkraft gis tillatelse til utbyggingen etter lov om vern mot forurensninger og avfall § 11.

Departementets merknader til vilkårene:

Post 1 – Reguleringsgrenser og vannslipping

Ifølge NVEs opprinnelige forslag til vilkår skal kraftverket ha inntak i Stølsvatn. NVE har i brev av 22.06.07 gjort oppmerksom på at dette er feil, og har lagt ved et korrigerert utkast til konsesjonsvilkår. Rett inntaksmagasin er Høgsvatn.

Post 5 – Naturforvaltning

Departementet slutter seg til NVEs forslag til vilkår. En kan ikke se at denne utbyggingen medfører kon-

sekvenser som gjør det påkrevd å betale årlige tilskudd til naturforvaltning verken for Høyanger eller Balestrand kommune. For Høyanger kommunes vedkommende vil tilbakeført vann i Daleelva være positivt for laks- og sjørretbestanden i elva.

Departementet vil, i likhet med NVE, understreke at standardvilkåret om naturforvaltning er omfattende og at DN må vurdere eventuelle pålegg nøye med hensyn til kost/nytte. Eventuelle pålegg skal dessuten ha direkte sammenheng med utbygging og drift av Eiriksdal kraftverk.

Post 6 – Automatisk fredete kulturminner

NVE foreslår at standardvilkåret fastsettes. Departementet slutter seg til dette. Det vises til NVEs merknader til vilkåret.

Post 7 – Forurensning m.m.

Det foreslås at standardvilkåret fastsettes. Departementet vil, i likhet med NVE, understreke at vilkåret bare dekker driftsperioden og at det for anleggsperioden må søkes fylkesmannen om særskilt utslippstillatelse.

Departementets merknader til manøvreringsreglementet:

NVE har utarbeidet forslag til endret manøvreringsreglement for Høyangervassdraget. Samtidig oppheves gjeldende reglement gitt ved kgl.res. av 20. mai 1988.

I NVEs forslag til manøvreringsreglement pkt. 1 b har det oppstått en feil ved omtalen av nedbørfelter knyttet til Roesvatn som overføres til Bergsvatn. Dette har NVE rettet opp i epost av 08.11.07, hvor korrigerert tekst er vedlagt.

Manøvreringsreglementets pkt. 1 b skal lyde:

"B. Overføringer:

Avløpene fra følgende nedbørfelter overføres via tunneler til Bergsvatn:

Sæbotn	3,4 km ²
Roesvatn	1,3 km ² (samt flomtap fra Høgsvatn)
Gautingsdalen	29,7 km ² (med Kringletevatn, Langevatn og Holmevasselv)
Tverrelvene:	13,8 km ² (Vassoelv, Botnelv, Ekreelv/Vårstøelv og Grøvla)
Siplo	3,8 km ² (Vassdalen/Smådalen)

Avløpet fra Roesvatn, inkludert flomtap fra Høgsvatn, tas inn på Gautingdalstunnelen.

Avløpet fra Siplos restfelt ved K. 518,0, 1,5 km², føres inn i driftstunnelen for kraftstasjonen K. 5.

Krekjavatn og Langvatn i Kråkevassdraget, 2,5 km², føres til Uldalsvatn/Bergsvatn."

Statkraft har ved brev av 28.11.07 uttalt seg til NVEs innstilling av 21.06.07. Statkrafts kommentarer er basert på undersøkelser som NINA/SINTEF har gjort i Daleelva, og som er vedlagt Statkrafts brev som arbeidsnotat. Når det gjelder manøvreringsreglementet for Eiriksdal kraftverk, mener Statkraft det er behov for å endre på NVEs forslag og har utarbeidet nytt forslag til nytt punkt 2 i manøvreringsreglementet. I hovedsak gjelder dette forslag om å endre startdato for sommervannføringen, og lettelse i kravet om vannføringsreduksjoner. For nærmere detaljer vises til Statkrafts brev med vedlegg, som i sin helhet er referert foran. Statkrafts brev er forelagt NVE og NVE har ved brev 08.01.08 uttalt seg til brevet. NVEs brev er i sin helhet gjengitt foran. NVE har delvis sluttet seg til forslaget fra Statkraft, og har foreslått at punkt 2 i manøvreringsreglementet blir sålydende:

- I Daleelva, like nedstrøms samløpet mellom elvene fra Eiriksdalen og Gautingsdalen, skal vassføringen ikke være under 6 m³/s i tiden 1. mai - 31. oktober. I tiden 1. november - 30. april skal vassføringen på samme sted ikke være under 1,5 m³/s.
- Av hensyn til smoltutvandringen fra Daleelva oppfordres Statkraft til å øke vannføringen gjennom Eiriksdal kraftverk tidligere enn 1. mai i de år hvor tilsiget gjør dette mulig.
- Alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skal skje med maksimalt 13 cm/t, målt på et egnet sted i elva (i forhold til strandingsproblematikken) og nedstrøms målepunktet for vassføringen.
- Ved uforutsett stans i kraftverket skal det, ved bruk av forbislippingsventiler i kraftverket og/eller ved å tappe vann fra Avlangevatn og/eller Roesvatn/Høgasvatn, slippes vann slik at ovennevnte bestemmelser hva gjelder vassføringen og vannstandsreduksjoner i Daleelva til enhver tid overholdes.

Departementet slutter seg i utgangspunktet til NVEs reviderte forslag til punkt 2 i manøvreringsreglementet.

Imidlertid forutsettes at konsekvensene av grensen for vannstandsreduksjoner på 13 cm/time skal evalueres innenfor en 5 års periode etter at kraftverket er satt i drift. Den maksimale vannstandsreduksjonen på 13 cm/time kan endres dersom evalueringen viser at grensen har medført, eller vil kunne medføre alvorlige strandingsproblemer for fisk og andre bunndyr. Ved fastsettingen av den endelige grensen for vannstandsreduksjonen

skal også konsekvensene for driften av kraftverket tillegges vekt.

De nærmere krav til hvordan en slik kartlegging og evaluering skal gjennomføres forutsettes fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning i medhold av standardvilkåret for naturforvaltning, jf. vilkårenes post 5 punkt IV.

Manøvreringsreglementets punkt 2, 3. kulepunkt skal lyde:

- Alle vannstandsreduksjoner i Daleelva skal skje med maksimalt 13 cm/t, målt ved et egnet målepunkt i elva og nedstrøms målepunktet for vassføringen i samråd med miljøvernmyndighetene. Grensen for vannstandsvariasjoner skal evalueres innenfor en 5 års periode etter at kraftverket er satt i drift. Den maksimale vannstandsvariasjonen kan endres dersom evalueringen viser at grensen har medført, eller vil kunne medføre alvorlige strandingsproblemer for fisk eller andre bunndyr. Ved fastsettingen av den endelige grensen for vannstandsreduksjonen skal også konsekvensene for driften av kraftverket tillegges vekt.

Departementet viser for øvrig til NVEs merknader til vilkårene og slutter seg til disse.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov om vassdrag og grunnvann av 24. november 2000 nr. 82 § 8, jf. § 25, gis Statkraft Energi AS tillatelse til å bygge Eiriksdal kraftverk i Høyanger kommune i Sogn og Fjordane.
2. I medhold av lov om vern mot forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Statkraft Energi AS tillatelse til å bygge Eiriksdal kraftverk.
3. I medhold av lov om overføring av fast eiendom av 23. oktober 1959 nr. 3 § 2 første ledd nr. 51 gis Statkraft Energi AS tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for bygging av Eiriksdal kraftverk mv. I medhold av § 25 gis Statkraft Energi AS rett til forhåndtiltredelse før skjønn er krevd.
4. Tillatelsene gis på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 19.12.2008.